

NOTICE

The quality of this microfiche is heavily dependent upon the quality of the original thesis submitted for microfilming. Every effort has been made to ensure the highest quality of reproduction possible.

If pages are missing, contact the university which granted the degree.

Some pages may have indistinct print especially if the original pages were typed with a poor typewriter ribbon or if the university sent us a poor photocopy.

Previously copyrighted materials (journal articles, published tests, etc.) are not filmed.

Reproduction in full or in part of this film is governed by the Canadian Copyright Act, R.S.C. 1970, c. C-30. Please read the authorization forms which accompany this thesis.

**THIS DISSERTATION
HAS BEEN MICROFILMED
EXACTLY AS RECEIVED**

AVIS

La qualité de cette microfiche dépend grandement de la qualité de la thèse soumise au microfilmage. Nous avons tout fait pour assurer une qualité supérieure de reproduction.

S'il manque des pages, veuillez communiquer avec l'université qui a conféré le grade.

La qualité d'impression de certaines pages peut laisser à désirer, surtout si les pages originales ont été dactylographiées à l'aide d'un ruban usé ou si l'université nous a fait parvenir une photocopie de mauvaise qualité.

Les documents qui font déjà l'objet d'un droit d'auteur (articles de revue, examens publiés, etc.) ne sont pas microfilmés.

La reproduction, même partielle, de ce microfilm est soumise à la Loi canadienne sur le droit d'auteur, SRC 1970, c. C-30. Veuillez prendre connaissance des formules d'autorisation qui accompagnent cette thèse.

**LA THÈSE A ÉTÉ
MICROFILMÉE TELLE QUE
NOUS L'AVONS REÇUE**

An Edition of the Regius Psalter

and Its Latin Commentary

by

William J. Davey

Dissertation presented to the Faculty of Arts,
Department of English, of the University of
Ottawa, as partial fulfilment of the require-
ments for the Doctor of Philosophy degree

Summer 1979

William J. Davey, Ottawa, 1979

To Eder, seo be lufab-wisdom.

Abstract

Written in the mid-tenth century, British Museum MS. Royal 2 B. v is one of the fourteen glossed and partially glossed Old English Psalters now extant. The manuscript is an important document for the study of the language not only because of its accurate Old English gloss, but also because of its influence on so many of the later glossed Psalters. Although the gloss and text have been formerly edited in 1904 by Fritz Roeder, Der Altenglische Regius-Psalter, the continuous Latin commentary to the Psalms and to two hymns has not been previously published.

This new edition consists of an Introduction, the Latin Psalms with interlinear Old English gloss, the Latin commentary to the Psalms, and notes to both the Psalms and the commentary. The Introduction presents a brief description of the manuscript, and a discussion of the script, date, and provenance. It also considers the general characteristics of the Latin Psalms and commentary, with attention given to the source and influence of the commentary. A brief discussion of the quality, language, and vocabulary of the gloss concludes the Introduction.

The main contents of the manuscript are arranged in two parts. The first one consists of the Latin Psalms with their Latin headings, and the Old English interlinear gloss. The notes to this section point out alterations, unusual readings, and patristic comments and interpretive glosses which are parallel to other glossed Psalters. The second part records the commentary on the Psalms; notes draw attention to alterations and unusual readings. Not included in this edition are the hymns and material added at a later date before and after the Psalter text.

Curriculum Vitae

Born in Sudbury, Ontario, in 1944, William Davey received his honours B.A. in English literature from St. Jerome's College, University of Waterloo, in 1969. After teaching for a year in New Liskeard District High School, New Liskeard, Ontario, he returned to the University of Waterloo for graduate work and was granted his M.A. in 1972. In the fall of 1972, he began doctoral studies in the Old and Middle English Programme at the University of Ottawa, Ottawa, Ontario.

Table of Contents

	Page
Preface	iv
Bibliography	vi
Introduction	xviii
I Manuscript	
Notices of Manuscript	
Description of Manuscript	
Contents	
Damage to Manuscript	
Decoration	
Date of Manuscript	
Provenance	
Original Script	
Abbreviations	
Accents	
Punctuation	
II Latin	xxix
Headings to the Psalms	
Hymns	
Latin Text of the Psalms	
Alterations	
Commentary	
Main Source of the Commentary	
Influence of D's Commentary on Its Old English Gloss	
A Note on D and Its Relations, Based on Its	
Commentary and Interpretive Glosses	
Spelling of Latin Text and Commentary	
III Old English Gloss	xlv
Old English Gloss and Latin Text	
Language of the Gloss	
Vocabulary	
Additional Old English Glosses	
Facsimiles of Manuscript (folios 8r and 11v)	
IV Notes to the Introduction	lxiii
Presentation of the Text	
Text of Latin Psalms and Old English Gloss	1
Notes to the Text	308
Commentary	400
Notes to the Commentary	643

PREFACE

British Museum MS. Royal 2 B. v (hereafter referred to as D) holds an important position in the tradition of Old English glossed Psalters and in the study of the language, not only because it is a competent and accurate text, but also because it is the nearest extant representative of the D type gloss, which has influenced so many other Old English glossed Psalters. The Old English gloss and Latin text were first edited in 1904 by Fritz Roeder. The present edition differs from Roeder's in the following ways: the Latin headings and Latin commentary which accompanies all the Psalms are here presented for the first time; the main source of this commentary is identified; notes to the Psalms and commentary take account of intervening scholarship on glossed Psalters and of current dictionaries; the manuscript's present reading of the Latin text is given rather than an editorial conjecture of the original; and notes are made of all the alterations, including those in the Latin text which were selectively annotated by Roeder.

It is a great pleasure to thank formally the many people who have assisted me during the preparation of this dissertation. To my director, Professor A. P. Campbell, thanks are deserved for the generous use of his library, for his guidance, and for his charity. For examining parts of the manuscript at the British Museum I am indebted to Professors Brearley and Campbell, and Mr. Roger Fowler (Oxon.). Professors Brearley, Eldredge, and St.-Jaques also assisted me with questions concerning Latin and palaeography. For the courteous treatment and the extended use of MS Royal 2 B. v and other manuscripts,

I thank the staff and trustees of the British Museum; for the generous use of manuscripts and materials. I am also grateful to Bodleian Library, Trinity College Cambridge, Cambridge University Library, and the main libraries at the Universities of Ottawa and of New Brunswick. I am most grateful to the Beltzners, Eldredges, and the Campbells for the hospitality and to my family and friends who have encouraged me during the past seven years. To Professor L. Cummings, who introduced me to the rigours and joys of scholarship, I am indeed indebted.

While it is a pleasure to acknowledge so many friends, it is a delight to thank my wife, Heather, for her constant support and understanding.

Bibliography

Latin Psalters; glossed or partially glossed in Old English¹

- A (Vespasian Psalter) B.M. MS. Cotton Vespasian.A. 1; ed. Sherman M. Kuhn, The Vespasian Psalter (Ann Arbor: University of Michigan Press, 1965); ed. Joseph Stevenson, An Anglo-Saxon and Early English Psalter, Surtees Society, Vols. 16 and 19 (Newcastle: Publications of the Surtees Society, 1843-47); ed. Henry Sweet, The Oldest English Texts, EETS, o.s. 83 (London: N. Trübner and Company, 1885), pp. 183-420; facsim. ed. by D. H. Wright with a contribution on the gloss by Alistair Campbell, The Vespasian Psalter (British Museum Cotton Vespasian A. 1), Early English Manuscripts in Facsimile, Vol. 14 (Copenhagen: Rosenkilde and Bagger, 1967).
- B (Junius Psalter) Bodleian MS. Junius 27; ed. Eduard Brenner, Der Altenglische Junius-Psalter, Anglistische Forschungen, Heft 23. (Heidelberg: Carl Winter's Universitätsbuchhandlung, 1908).
- C (Cambridge Psalter) Cambridge University Library MS. Ff. 1. 23; ed. Karl Wildhagen, Der Cambridger Psalter Zum Ersten Male Herausgegeben Mit Besonderer Berücksichtigung Des Lateinischen Textes, Bibliothek Der Angelsächsischen Prosa, Vol 7 (Hamburg, 1910; rpt. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1964).
- D (Regius Psalter) B.M. MS. 2 B. v; the present edition, previously edited by Fritz Roeder, Der Altenglische Regius-Psalter, Eine Interlinearversion in HS. Royal 2.B.5 Des Brit. Mus., Studien zur Englischen Philologie, 18 (Halle: Max Niemeyer, 1904)

¹ The first edition listed is that used throughout this edition for collations; subsequent editions are then listed in chronological order. The letter designations for the manuscripts follow those established by A. S. Cook, Biblical Quotations in Old English Prose Writers (London: Macmillan and Company, 1898), pp. xxiii-xxx, with Uno Lindelöf, "Die Altenglischen Glossen im Bosworth-Psalter," Mémoires de la Société Neo-Philologique a Helsingfors, 5 (Helsingfors: Société Neo-Philologique, 1909), pp. 139-231, adding the letter L for the Bosworth Psalter. Three fragments from a single eleventh century Psalter have been edited by: Klaus Dietz, "Die AE. Psalterglossen der HS. Cambridge, Pembroke College 312," Anglia, 86(1968); 273-79; and René Derolez, "A New Psalter Fragment with O.E. Glosses," English Studies, 53(1972), 401-408.

- E (Canterbury or Eadwine's Psalter) Trinity College, Cambridge MS. R. 17. 1; ed. Fred Harsley, Eadwine's Canterbury Psalter, Pt. II, EETS, o.s. 92 (London: N. Trübner and Company, 1889); facsim. ed., Montague R. James, The Canterbury Psalter (London: Percy Lund, Humphries and Company, 1935); ed. Bruce Liles, "The Canterbury Psalter: An Edition with Notes and Glossary," Diss. Stanford 1967; proposed ed. by F. G. Berghaus (Göttingen Diss.).
- F (Stowe or Spelman Psalter) B.M. MS. Stowe 2; ed. Andrew C. Kimmens, "An Edition of British Museum MS. Stowe 2: The Stowe Psalter," Diss. Princeton 1967, published U. of T. P., 1979; ed. John Spelman, Psalterium Davidis Latino-Saxonicum Vetus (London: R. Badger, 1640); ed. James Rosier, "The Stowe Canticles," Anglia, 82(1964), 397-432.
- G (Vitellius Psalter) B.M. MS. Cotton Vitellius E. xviii; ed. James L. Rosier, The Vitellius Psalter Edited from British Museum MS Cotton Vitellius E. xviii, Cornell Studies in English, Vol. 42 (Ithaca, New York: Cornell University Press, 1962).
- H (Tiberius Psalter) B.M. MS. Cotton Tiberius C. vi; ed. Alphonse P. Campbell, The Tiberius Psalter Edited from British Museum MS Cotton Tiberius C. vi, Ottawa Mediaeval Texts and Studies, Vol. 2 (Ottawa: University of Ottawa Press, 1974).
- I (Lambeth Psalter) Lambeth Palace (London) MS. 427; ed. Uno L. Lindelöf, Der Lambeth-Psalter eine Altenglische Interlinearversion des Psalters in der HS. 427 der Erzbischöflichen Lambeth Palace Library, Acta Societatis Scientiarum Fennicae, Tom. 35,1, 43,3 (Helsingfors: Druckerei der Finnischen Literaturgesellschaft, 1909-1914).
- J (Arundel Psalter) B.M. MS. Arundel 60; ed. Guido Qess, Der Altenglische Arundel-Psalter Eine Interlinearversion in der Handschrift Arundel 60 des Britischen Museums, Anglistische Forschungen, Heft 30 (Heidelberg: Carl Winters Universitätsbuchhandlung, 1910).
- K (Salisbury Psalter) Salisbury Cathedral MS. 150; eds. Celia and Kenneth Sisam, The Salisbury Psalter Edited from Salisbury Cathedral MS. 150, EETS, e.s. 242 (London: Oxford University Press, 1959).
- L (Bosworth Psalter) B.M. MS. Additional 37517; ed. Rev. John Makothakat, "The Bosworth Psalter: A Critical Edition," Diss. University of Ottawa 1972; ed. of Psalms and Canticles glossed in Old English, Uno Lindelöf, "Die Altenglischen Glossen im Bosworth-Psalter (Brit. Mus. MS. Add. 37517)," Mémoires de la Société Neo-Philologique à Helsingfors, 5 (Helsingfors: Société Neo-Philologique, 1909), pp. 143-231.

- M (Blickling or Lothian Psalter) Morgan Library, New York, MS. 776; ed. Edmond Brock of eleventh century glosses in an appendix to Richard Morris's edition, The Blickling Homilies, EETS, o.s. 58, 63, 73 (Oxford: Oxford University Press, 1874-1880; rpt. as one vol. 1967), pp. 251 ff.; ed. Henry Sweet of glosses contemporary with Blickling Homilies, The Oldest English Texts, EETS, o.s. 83 (London: N. Trübner and Company, 1885), pp. 122 ff.
- P (Paris Psalter) Bibliothèque Nationale, Paris MS. Fonds Latin 8824: ed. Angela Pitt, "An Edition of the Old English Prose Psalms of the Paris Psalter," M.A. Thesis University of Ottawa 1971; ed. George Krapp of the verse portion, The Paris Psalter and the Meters of Boethius, Anglo-Saxon Poetic Records, Vol. 5 (New York: Columbia University Press, 1932); ed. Benjamin Thorpe of Latin and Old English, Libri Psalmorum Versio Antiqua Latina . . . (Oxford: E Typographe Academicus, 1835); eds. James W. Bright and Robert L. Ramsay, Liber Psalmorum. The West Saxon Psalms. Being the Prose Portion, or the "First Fifty" of the So-Called Paris Psalter, The Belles Lettres Series (Boston and London: Heath and Company, 1907); facsim. ed. of complete manuscript, ed. Bertram Colgrave, The Paris Psalter, MS. Bibliothèque Nationale Paris Fonds Latin 8824, Early English Manuscripts in Facsimile, Vol. 8 (Copenhagen: Rosenkilde and Bagger, 1958); proposed ed. by Sarah Larratt Keefer of poetic portion and the other Old English poetic versions of the Psalms.

Critical Editions of Latin Texts

- Ga (Gallican or Vulgate Psalter) Liber Psalmorum Ex Recensione Sancti Hieronymi Cum Praefationibus et Epistula Ad Sunniam et Fretelam, Biblia Sacra Iuxta Latinam Vulgatam Versionem . . . 10 (Rome: Typis Polyglottis Vaticanis, 1953).
- He (Hebrew Psalter) ed. Henri de Saint-Marie, Sancti Hieronymi Psalterium Iuxta Hebraeos, Collectanea Biblica Latina, Vol. 11, (Rome: Tipografia Poliglotta Vaticana, 1954).
- Ro (Roman Psalter) ed. Robert Weber, Le Psautier Romain et les Autres Anciens Psautiers Latins, Collectanea Biblica Latina, Vol. 10 (Rome: Tipografia Poliglotta Vaticana, 1953).

List of Abbreviations used in the Notes

- BTD Joseph Bosworth, edited and enlarged by T. Northcote Toller, An Anglo-Saxon Dictionary Based on the Manuscript Collections of the Late Joseph Bosworth (Oxford: Oxford University Press, 1898).

- BTS T. Northcote Toller, An Anglo-Saxon Dictionary Based on the Manuscript Collections of Joseph Bosworth. Supplement by T. Northcote Toller (Oxford: Oxford University Press, 1921).
- BTC Alistair Campbell, An Anglo-Saxon Dictionary Based on the Manuscript Collections of Joseph Bosworth. Supplement by T. Northcote Toller with Revised and Enlarged Addenda by Alistair Campbell (Oxford: Oxford University Press, 1972).
- Cassiodorus Magnus Aurelius Cassiodorus, Expositio Psalmorum, Corpus Christianorum Series Latina, Vols. 97-98, ed. M. Adriaen (Turnhout: Typographi Brepols Editores Pontificii, 1958).
- Catalogue N. R. Ker, Catalogue of Manuscripts Containing Anglo-Saxon (Oxford: Clarendon Press, 1957).
- CHM J. R. Clark Hall, A Concise Anglo-Saxon Dictionary Fourth Edition With a Supplement by Herbert D. Meritt (Cambridge: Cambridge University Press, 1969).
- In. Psalm. ed. J.-P. Migne, In Psalmorum Librum Exegesis, Patrologiae Cursus Completus . . . Series Latina . . .
Lib. Exeg. (Paris: Petit-Montrouge, 1862), Tomus 93, cols. 477 ff.
- OLD Oxford Latin Dictionary, A-Qualitercumque (Oxford: Clarendon Press, 1968-).

List of Works Consulted

- Ascoli, G. I., ed. Il Codice Irlandese Dell'Ambrosiana. Rome: Ermanno Loescher, 1878.
- Barré, Henri. Prières Anciennes De l'Occident À la Mère Du Sauveur des Origines à Saint Anselme. Paris: P. Lethielleux, 1963.
- Beeson, Charles. A Primer of Medieval Latin: An Anthology of Prose and Poetry. Chicago: Scott, Foresman and Company, 1925.
- Berger, Samuel. "Les Préfaces Jointes Aux Livres de la Bible dans les Manuscrits de la Vulgate. Mémoire posthume de M. Samuel Berger." Mémoires Présentées Par Divers Savants À l'Académie Des Inscriptions Et Belles-Lettres Première Série, Vol. 11. Paris: C. Klincksieck, 1904.

x

Birch, Walter De Gray, ed. An Ancient Manuscript of the Eighth or Ninth Century: Formerly Belonging to St. Mary's Abbey, or Nunnaminster, Winchester. Hampshire Record Society. London: Simpkin and Marshall, 1889.

-----, Liber Vitae: Register and Martyrology of New Minster and Hyde Abbey, Winchester. Hampshire Record Society. London: Simpkin and Company, 1892.

Bishop, T. A. M. English Caroline Minuscule. Oxford Palaeographical Handbooks. Oxford: Clarendon Press, 1971.

Bosworth, Joseph, edited and enlarged by T. Northcote Toller. An Anglo-Saxon Dictionary Based on the Manuscript Collections of the Late Joseph Bosworth. Oxford: Oxford University Press, 1898.

Brown, T. J. "Latin Palaeography Since Traube." Codicologica, 1 (1976), 58-74.

Brunner, Karl. Altenglische Grammatik nach der Angelsächsischen Grammatik von Eduard Sievers. 3rd ed. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1965.

Cameron, Angus. "Old English unbleoh Again." Neophilologus, 53(1969), 299-302.

Campbell, A. Old English Grammar. Oxford: Clarendon Press, 1959.

Campbell, A. P. "A Debate Between Shrovetide and Lent." Archivum Latinitatis Medii Aevi, 40(1977), 115-23.

-----, "The Punctuation of the Rota Nova." Revue de l'Université d'Ottawa, 36(1966), 409-13.

Campbell, Jackson. "Knowledge of Rhetorical Figures in Anglo-Saxon England." JEGP, 66(1967), 1-20.

Cappelli, Adriano. Dizionario Di Abbreviature Latine . . . 6th ed. Milan: Ulrico Hoepli Editore, 1973.

Casley, David. A Catalogue of the Manuscripts of the King's Library: An Appendix to the Catalogue of the Cottonian Library; Together with an Account of Books Burnt or Damaged by a Late Fire: One Hundred and Fifty Specimens of the Manner of Writing in Different Ages, from the Third to the Fifteenth Century, in Copperplates: and Some Observations upon MSS, in a Preface: by David Casley, Deputy Librarian. London, Printed for the Author, 1734.

Cassiodorus, Magnus Aurelius. Cassiodori Senatoris Institutiones.
Ed. R. A. B. Mynors. Oxford: Clarendon Press, 1963.

-----, Expositio Psalmorum. Corpus Christianorum Series Latina,
Vols. 97 and 98. Ed. M. Adriaen. Turnholti: Typographi Brepols
Editores Pontificii, 1958.

Collins, R. L. "A Re-examination of the Old English Glosses in the
Blickling-Psalter." Anglia, 81(1963), 124-28.

Cook, Albert S., ed. Biblical Quotations in Old English Prose Writers.
London: Macmillan and Company, 1898.

Cross, James. "The Literate Anglo-Saxon on Sources and Disseminations."
Proceedings of the British Academy, 63(1972), 4-35.

Crawford, S. J. "The Worcester Marks and Glosses of the OE MSS. in
the Bodleian." Anglia, 52(1928), 1-25.

De Bruyne, Dom Donatien. "Le Problème du Psautier Romain." Revue
Bénédictine, 42(1930), 101-126.

Denholm-Young, N. Handwriting in England and Wales. Cardiff: Univer-
sity of Wales Press, 1954.

Derolez, René. "A New Psalter Fragment with O.E. Glosses." English
Studies, 53(1972), 401-408.

Dewick, Edward Samuel. Facsimiles of Horae de Beata Maria Virgine
from English MSS. of the Eleventh Century. Henry Bradshaw
Society, No. 21. London: Harrison and Sons, 1902.

Dietz, Klaus. "Die AE. Psalterglossen der HS. Cambridge, Pembroke
College 312." Anglia, 86(1968), 273-79.

Dobbie, E. van K. The Anglo-Saxon Minor Poems. Anglo-Saxon Poetic
Records, Vol. 6. New York: Columbia University Press, 1942.

Du Cange, C. Glossarium Mediae et Infimae Latinitatis. 10 vols.
Graz, Austria: Akademische Druck-U. Verlagsanstalt, 1954.

Esdaile, Arundell. The British Museum Library, A Short History and
Survey. Intro. Sir Frederic G. Kenyon. London: George Allen
and Unwin Limited, 1946.

Förster, Max. "Beiträge zur Mittelalterlichen Volkskunde III Nachträge."
Archiv für das Studium der Neueren Sprachen und Literaturen, 121
(1908), 45-46.

- Fowler, David. The Bible in Early English Literature. Seattle and London: University of Washington Press, 1976.
- Francis, Sir Frank, revised by Sir John Wolfenden. The British Museum: A Guide to Its Public Services. London: Trustees of the British Museum, 1970.
- Gatch, Milton McC. "Old English Literature and Liturgy: Problems and Potential." Anglo-Saxon England, 6(1977), 237-47.
- . Preaching and Theology in Anglo-Saxon England: Elfric and Wulfstan. Toronto: University of Toronto Press, 1977.
- Glunz, Hans. The History of the Vulgate in England from Alcuin to Roger Bacon. Cambridge: Cambridge University Press, 1933.
- Gneuss, Helmut. Lehnbildungen und Lehnbedeutungen in Altenglischen. Diss. Berlin 1955.
- . "The Origin of Standard Old English and Ethelwold's School at Winchester." Anglo-Saxon England, 1(1972), 63-83.
- Goodwin, Gordon. "Lumley, John, Baron Lumley." DNE (1909), pp. 272-74.
- Gretsch, Mechthild. "Ethelwold's Translation of the Regula Sancti Benedicti and its Latin Exemplar." Anglo-Saxon England, 3(1974), 125-51.
- . Die Regula Sancti Benedicti in England und Ihre Altenglische Übersetzung. Diss. Munich 1973.
- Hall, John R. Clark. A Concise Anglo-Saxon Dictionary Fourth Edition With a Supplement by Herbert D. Meritt. Cambridge: Cambridge University Press, 1969.
- Hallander, Lars G. "Two Old English Confessional Prayers." Studier i Modern Språkvetenskap, N.S. 3(1968), 87-110.
- Hamer, R. F. S. Old English Sound Changes for Beginners. Oxford: Basil Blackwell, 1967.
- Hector, L. C. The Handwriting of English Documents. London: Edward Arnold Publishers, 1958.
- Jerome, Saint. S. Hieronymi Presbyteri Tractatus Siue Homiliae in Psalmos, in Marci Evangelium Alique Varia Argumenta. Ed. D. Germanus Morin. Corpus Christianorum Series Latina, Vol. 78. Turnholti: Typographi Brepols Editiones Pontificii, 1958.

- Keefer, Sarah Larratt. "Liturgical Traditions Behind the Old English Metrical Psalter." Diss. University of Toronto 1978.
- Keller, Wolfgang. "Angelsächsische Palaeographie. Die Schrift der Angelsachsen mit besonderer Rücksicht auf die Denkmäler in der Volkssprache." Palaestra, 43,1(1906), 11(1922).
- Ker, N. R. Catalogue of Manuscripts Containing Anglo-Saxon. Oxford: Clarendon Press, 1957.
- , "A Supplement to Catalogue of Manuscripts Containing Anglo-Saxon." Anglo-Saxon England, 5(1976), 121-33.
- Klaeber, Fr. "Notes on Old English Prose Texts," Modern Language Notes, 18(1903), 241-47.
- Knowles, David D. The Monastic Order in England. Cambridge: Cambridge University Press, 1949.
- Korhammer, P. M. "The Origin of the Bosworth Psalter." Anglo-Saxon England, 2(1973), 173-87.
- Latham, R. E. Revised Medieval Latin Word-List from British and Irish Sources. London: The British Academy, Oxford University Press, 1965.
- Lewis, Charlton, and Charles Short. A Latin Dictionary Founded on Andrews' Edition of Freund's Latin Dictionary, Revised, Enlarged and in Great Part Rewritten. Oxford: Clarendon Press, 1879.
- Lindelöf, Uno. Studien zu Altenglischen Psalterglossen. Bonner Beiträge zur Anglistik, Heft 13. Bonn: P. Hanstein's Verlag, 1904.
- Lindheim, Bogislav, "Problems and Limits of Textual Emendation." Festschrift für Walter Hübner. Eds. Dieter Riesner and Helmut Gneuss. Berlin: Schmidt, 1964.
- Lindsay, Wallace, M. Notae Latinae: An Account of Abbreviation in Latin MSS. of the Early Minuscule Period (c. 700-850). With a Supplement (Abbreviations in Latin MSS. of 850 to 1050) by D. Bains. Cambridge, 1915; rpt. Hildesheim: Georg Olms Verlagsbuchhandlung, 1963
- Littlehales, Henry, ed. The Prymer or Lay Folk's Prayer Book. EETS, 105, 109. London: Kegan Paul, Trench, Trübner and Company, 1895, 1897.
- Logeman, H. "Anglo-Saxonica Minora." Anglia, 11(1889), 97-120.

- Logeman, H. "Anglo-Saxonica Minora." Anglia, 12(1889), 497-518.
- Lowe, Elias A. Codices Latini Antiquiores, Part II, Great Britain and Ireland. 2nd ed. Oxford: Clarendon Press, 1972.
- English Uncial. Oxford: Clarendon Press, 1960.
- Luick, K. Historische Grammatik der Englischen Sprache. Leipzig, 1914-1940; rpt. Oxford: Basil Blackwell, 1964.
- Mearns, James. The Canticles of the Christian Church, Eastern and Western, in Early and Medieval Times. Cambridge: Cambridge University Press, 1914.
- Meritt, Herbert Dean. Fact and Lore About Old English Words. Stanford University Publications, University Series, Language and Literature, 13. Stanford: Stanford University Publications, 1954.
- "The Old English Glosses deba and minnan: A Study in Ways of Interpretation." JEGP, 43(1944), 434-46.
- "Studies in Old English Vocabulary." JEGP, 46(1947), 413-27.
- "Twenty Hard Old English Words." JEGP, 49(1950), 231-41.
- Migne, Jacques-P. In Psalmorum Librum Exegesis. Patrologiae Cursus Completus . . . Series Latina . . . Paris: Petit-Montrouge, 1862, Tomus 93, cols. 477 ff.
- Moore, Samuel. Historical Outlines of English Sounds and Inflections. Revised by Albert H. Marckwardt. Ann Arbor, Michigan: George Wahr Publishing Company, 1969.
- Morrell, Minnie Cate. A Manual of Old English Biblical Materials. Knoxville: The University of Tennessee Press, 1965.
- Napier, A. "Altenglische Kleinigkeiten." Anglia, 11(1889), 1-10.
- Nunn, Henry P. An Introduction to Ecclesiastical Latin. 3rd ed. Eton: Alden and Blackwell, 1951.
- Oxford Latin Dictionary, A - Qualitercumque. Ed. P. G. Glare. Oxford: Clarendon Press, 1968-.
- Parkes, M. B. "The Palaeography of the Parker Manuscript of the Chronicle, Laws and Sedulius, and Historiography at Winchester in the late Ninth and Tenth Centuries." Anglo-Saxon England, 5(1976), 149-71.

- Ramsay, Robert L. "The Latin Text of the Paris Psalter." American Journal of Philology, 41(1920), 146-78.
- "Theodore of Mopsuestia and St. Columban on the Psalms." Zeitschrift für Celtische Philologie, 8(1912), 421-97.
- Robert, R. Aurifodina Universalis. Mine D'Or Universelle des Sciences Divines et Humaines, Théologiques et Philosophiques . . . 8 vols. Lyon: Librairie de Girard et Josserand, 1865-1867.
- Rosier, James. L. "Ten Old English Psalter Glosses." JEGP, 63(1964) 1-6.
- "The Stowe Canticles." Anglia, 82(1964), 397-432.
- Salmon, Pierre. Les "Tituli Psalmorum" Des Manuscrits Latins. Paris: Les Éditions du Cerf, 1959.
- Schlutter, Otto. "Berichtigungen zu Engl. Studien, 38, i, 1 ff." Englische Studien, 39(1908), 157-58.
- "Miscellen zum Wortschatz des Eadwine-Psalters." Englische Studien, 41(1910), 163-166.
- "Miscellen zum Wortschatz des Eadwine-und Regius-Psalters." Englische Studien, 40(1909), 299-306.
- "Zum Wortschatz des Regius-and Eadwine-Psalters." Englische Studien, 38(1907), 1-27.
- Sedulius, Coelius. Sedulii Opera Omnia. Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum, Vol 10. 1885; rpt. New York: Johnson Reprint Corporation, 1969.
- Sievers, Eduard. An Old English Grammar. Trans. Albert Cook. Boston: Ginn and Company, 1887.
- Sisam, Kenneth. "Canterbury, Lichfield, and the Vespasian Psalter." Review of English Studies, NS. 7(1956), 1-10 and 113-31.
- "MSS. Bodley 340 and 342: Elfric's Catholic Homilies." Review of English Studies, 9(1933), 1-10.
- Studies in the History of Old English Literature. Oxford: Clarendon Press, 1953.
- Smalley, Beryl. The Study of the Bible in the Middle Ages. Notre Dame, Indiana: University of Notre Dame Press, 1964.

- Stockwell, Robert, and C. Westbrook Barrit. "Scribal Practices: Some Assumptions." Language, 34(1961), 75-82.
- Souter, Alexander. Glossary of Later Latin to 600 A.D. Oxford: Clarendon Press, 1949, rpt. and corrected 1957.
- Stiennon, Jacques. Paléographie du Moyen Age. Paris: Armand Colin, 1973.
- Strecker, Karl. Introduction to Medieval Latin. Trans. and rev. Robert Palmer. Berlin: Weidmannsche Verlagsbuchhandlung, 1957.
- Sweet, Henry. The Student's Dictionary of Anglo-Saxon. London: Macmillan Company, 1897.
- Thompson, Edward Maunde. Handbook of Greek and Latin Palaeography. 3rd ed. London: K. Paul, Trench, Trübner and Company, 1906.
- An Introduction to Greek and Latin Palaeography. Oxford: Clarendon Press, 1912.
- Thomson, Samuel Harrison. Latin Bookhands of the Late Middle Ages 1100-1500. Cambridge: Cambridge University Press, 1969.
- Toller, T. Northcote, with Revised and Enlarged Addenda by Alistair Campbell. An Anglo-Saxon Dictionary Based on the Manuscript Collections of Joseph Bosworth. Supplement by T. Northcote Toller with Revised and Enlarged Addenda by Alistair Campbell. Oxford: Oxford University Press, 1921 and 1972.
- Vleeskruyer, R., ed. The Life of Saint Chad: An Old English Homily. Amsterdam: North Holland Publishing Company, 1953.
- Walther, Jo. Lvd. Lexicon Diplomaticum, Abbreviationes Syllabarum et Vocum in Diplomatis et Codicibus a Saeculo VIII ad XVI Vsqve Occurrentes Exponens . . . Gottingae, 1745; rpt. New York: Burt Franklin, 1966.
- Wanley, Humphrey. Antiquae Litteraturae Septentrionalis Liber Alter, seu Humphredi Wanleii. Librorum Vett. Septentrionalium, qui in Angliae Bibliothecis extant, nec non multorum Vett. Codd. Septentrionalium alibi extantium Catalogus Historico-Criticus, cum Totius Thesauri Linguarum Septentrionalium seu Indicibus. Ed. George Hickes. Oxoniae: E Theatro Sheldoniano, 1705.
- Warner, Sir George, and Julius P. Gilson. British Museum Catalogue of Western Manuscripts in the Old Royal and King's Collections in the British Museum. Vol. I, London: Oxford University Press, 1921.

Westwood, John O. Palaeographia Sacra Pictoria. London: W. Smith, 1843-45.

Wildhagen, Karl. "Das Psalterium Gallicanum in England and seine Altenglischen Glossierungen." Englische Studien, 54(1920), 35-45.

----- "Studien zum Psalterium Romanum in England und seine Glossierungen." Studien zur Englischen Philologie, 60(1913), 417-472.

----- "Zum Eadwine- Und Regius-Psalter." Englische Studien, 39(1908), 189-209.

Wormald, Francis. "Decorated Initials in English MSS. from A.D. 900- to 1100." Archaeologia, 91(1945), 107-35.

----- English Drawings of the Tenth and Eleventh Centuries. New York: Frederick A. Praeger, 1953.

Wright, Joseph, and Mary Elizabeth Wright. Old English Grammar. 3rd ed. London: Oxford University Press, 1925, rpt. 1967.

Wright, Thomas. Anglo-Saxon and Old English Vocabularies. Ed. Richard Paul Wülcker. London: Trübner and Company, 1884.

Wülcker, Richard Paul. "Aus Englischen Bibliotheken." Anglia, 2 (1879), 355-87.

Addendum

Godden, Malcolm. "Old English." Editing Medieval Texts English, French, and Latin Written in England . . . Ed. A. G. Rigg. New York and London: Garland Publishing Inc., 1977.

Robinson, Fred. C. "The Significance of Names in Old English." Anglia, 86 (1968), 14-58.

INTRODUCTION

I MANUSCRIPT

Notices of Manuscript

B. M. MS Royal 2 B. v was first described in Wanley's Catalogus (Oxford, 1705, p. 182). Since then, the manuscript has been described several times, most thoroughly by F. Roeder, ed. Der Altenglische Regius-Psalter (Halle: Niemeyer, 1904, pp. xi ff.), and N. Ker, in Catalogue of Manuscripts Containing Anglo-Saxon (Oxford: Clarendon Press, 1957, pp. 318-20; hereafter referred to as Catalogue).¹

Description of Manuscript

The manuscript contains 198 vellum leaves, which are preceded and followed by four unfoliated flyleaves of modern paper (eight in all). On the flyleaf following f. 198, a pencil notation appears, "198 ff. March 1908 C.R.D. Examined by R.W.B."; this note was presumably made after corrections had been made in the original foliation which mistakenly numbered two successive leaves 107.²

Ker describes the collation of ff. 1-198 as: "1⁶ + 1 after 6(f.7), 2-24⁸, 25⁸ wants 8, probably blank, after f. 198. Quires 2, 3, 7-9 signed at end I, II, VI-VIII."³ Each leaf is approximately 270x185

mm., generally on nineteen lines per page. The first seven leaves and ff. 187r (bottom half) to 198r have various numbers of lines and different amounts of written space; the first seven leaves usually have twenty-one lines and the last twelve range from nineteen to twenty-eight lines.

The manuscript was rebound in the nineteenth century⁴ and, probably at that time, the edges were trimmed and gilded. The cover is red leather with the crest in gold leaf of George II, dated 1757.

Contents .

The original manuscript is written on ff. 8r-187r by the main scribe and consists of the following: Latin headings⁵ to all but Psalm 1, the Roman version of the Latin Psalms, twelve Latin hymns in Mearns's order 1-10, 16, 13,⁶ a continuous interlinear Old English gloss to the Psalter and hymns, and a continuous Latin commentary on the Psalms and hymns 8 and 9 written in the margins and less frequently in the interlinear position. Arabic numbers are written in pencil designating Psalms 2-60, and 84-86.

To the original manuscript, seven leaves are prefixed containing prayers, hours to the Virgin, two proverbs, two maxims, and a preface to the Psalter, variously written in Latin and Old English by eleventh century hands, all previously printed.⁷ On the final eleven and a half leaves, which were left blank by the original scribe, some Latin commonplaces are written in a late tenth century hand and additional Old English prayers are written in eleventh century hands; all the Old English has been printed.⁸ These

additions contain two references which are of particular help in establishing the history of the manuscript: a partially legible Old English note on f. 198v which mentions Christ Church and the opening prayer on f. 1w which invokes SS. Machutus and Eadburga; these will be considered more fully below, in the discussion of Provenance. Details of the contents and of publication of these items are found in the Catalogue of Royal Manuscripts (pp. 40-41) and Ker's Catalogue (pp. 319-20).

Damage to the Manuscript

The manuscript is well preserved and has not suffered the mutilation which some other glossed Psalters have received. Although the last quire of eight lacks the final leaf, and the first quire is a gathering of six plus a seventh leaf,⁹ the psalms and hymns are intact, with no loss of initial letters or leaves. The main damage to the manuscript occurred when it was trimmed, presumably in the nineteenth century. Five Old English glosses (ff. 50v, 55v, 60v [two glosses], and 64r), which were written in the outside margin in the eleventh century, have been lost (see below, "Additional Old English Glosses"). Similar loss might have occurred to the numerals which were used as signatures to designate the gatherings. Quires 2, 3, 7-9 were signed with Roman numerals, I (f. 15v), II (f. 23v), VI (f. 55v), VII (f. 63v), and VIII (f. 71v) in the bottom margin at the end of the gatherings. It is probable that at least the signatures for the quires III - V have been lost and possible that signatures IX - XXIV may also have been excised during the

trimming.¹⁰ Although small holes appear in several leaves, these were present before copying since the text and gloss are written around the damaged areas without loss. Only folio 88 has a sewn tear, which clearly occurred after the text was written.

Decoration

The manuscript is without illuminations and miniatures. The initial letters to Psalms 1 (BEATVS), 51 (QVID GLO-) and 101 (DNE EXAVDI) are, however, written in large capitals (three to six lines in height) in the ink of the main text. As well, each Psalm begins with one capital letter of two or three lines in height and occasionally this capital is followed by two or three smaller capitals. Capital letters which begin sentences (roughly corresponding to the modern verse numbers) are slightly larger than capitals used within a sentence. The Old English gloss is written without capitals or decoration:

Further decoration is provided by limited use of colour which fills in the outline made in the ink of the main hand of some of the capital letters. A yellow, now quite pale, colours the initial letters of Psalms 4 - 49 and 52 - 59 and green decorates the initial letters of Psalms 1, 3, 50 and 101. Psalm 51 alone in this manuscript has two colours for the first letters: blue for the first capital and red for the second. A small star is pasted beside EXVltate deo, 80,2, and a reddish outline decorates a few capital letters in the first Psalm: Sed verse 2, first Et verse 3, Non verse 4, and Ideo verse 5. The headings to the Psalms and hymns are written in a red which in some places has an oxidized or metallic

appearance.¹¹

Date of the Manuscript

The date generally assigned to the original portion of Royal 2 B. v, i.e. the headings, Psalms, hymns, gloss and commentary, is mid-tenth century. Humphrey Wanley first dated the manuscript, stating: "Codex membr. in Quarto circa tempora Aethelstani Regis [reigned 924-940] elegantissime scriptus, in quo, praeter alia nonnulla Latine scripta, habentur."¹² Recently this date has been supported by N. Ker and the Sisams.¹³

The material, which precedes (ff. 1r - 7v) and follows (ff. 186r - 198r) the original text, was added later. The Catalogue of Royal Manuscripts dates the Latin material described in its article 8 (f. 187r - 190r) as, "about the end of the 10th century" (p. 41). Ker agrees with this and assigns all the additional Old English material to eleventh century; he states: "OE was added in s. xi at the beginning and end of the manuscript, at a later date, as the relative positions show, than the Latin additions described in the Catalogue of Royal Manuscripts, arts. 1, 2, 8."¹⁴

Provenance

The evidence for the provenance of Royal 2 B. v may be divided into three periods: the origin of the manuscript (mid-tenth century), the later medieval history (eleventh century to at least the twelfth century), and the ownership from the sixteenth century to the present.

The origin of the manuscript is uncertain; Ker states: "The psalter was written perhaps at Winchester, since SS. Machutus and Eadburga are invoked in a prayer added early in s. xi on f. 1."¹⁵ Recently Winchester's claim to the manuscript has also been defended by Helmut Gneuss on the basis of parallel use of vocabulary in D's gloss and in Aethelwold's translation of the Benedictine Office; he suggests that it was, "written about the middle of the tenth century, perhaps at the New Minster, Winchester or the Nunnaminster."¹⁶ While Winchester does appear to be the most likely source for D, the argument is weakened by two factors. The references to Machutus and Eadburga appear in an eleventh century hand on the first seven leaves which were added to the Psalter text at an unknown time and place. Secondly, as K. Sisam first noted, a companion volume, Royal 4 A. xiv, was written by the same hand as D's main scribe.¹⁷ Since this second volume was, "later at Worcester, perhaps already in s. xii,"¹⁸ there is some reason to believe that both D and Royal 4 A. xiv may have been at Worcester.¹⁹

Although Winchester may be considered only as the probable source of D, more certain evidence exists for its later medieval home. Ker argues convincingly that the manuscript was at Christ Church, Canterbury, in the eleventh century and later: a scribbled note on f. 198v which mentions cristes cyrcan, the relationship to Cotton Tiberius A. iii which was written at Canterbury, the script of two items in D (Ker's articles g and h), and "the presence of a letter-mark 'r' in the top outer corner of f. 8."²⁰ A further confirmation that D was at Canterbury is the number of additions

made to the gloss of Eadwine's Canterbury Psalter which parallel D's readings.²¹ The scribbled note of f. 198v provides the most interesting clue. Although only partly legible, Ker and the Sisams have transcribed it:

... midne winter ic scolde cuman ham... ba
axode [?mon] me hwæper me were leofre ... þar be
wæstan [þonne on] Christes cyrcan. ba sode ic þæt me
were leofre on Christes cyrcan þonne þar be wæstan. swa
hit æfre gewyrðe. amen.²²

The Sisams account for the note as, "written at Christ Church, Canterbury, by an ecclesiastic who had been to a church in Western England, had been asked whether he would like to stay there, and had replied that he would rather be at Christ Church."²³ While this opinion holds some validity, Sarah Larrat Keefer proposes that the scribble is in fact a riddle-like ex libris with the book itself being the speaker which prefers to stay at Christ Church rather than its western home.²⁴ Keefer's interpretation lends support to the manuscript's movement from its original home (?Winchester) to Canterbury.

The next clear evidence of provenance comes from the names of two sixteenth century owners whose names appear on ff. 1 and 8. As can be seen on the attached facsimile of f. 8r, the name of Archbishop Cranmer (1498-1556) "Thomas Cantuariensis" appears in the upper margin, while in the bottom margin is the autograph of Lord Lumley (1534-1609), "Lumley." On the first leaf in the bottom margin, Lumley's name is also written but this time by a secretary or librarian.²⁵ As Arundell Esdaile notes, after Lumley's death,

his library was acquired by the librarian of James I, Patrick Young, for the Prince of Wales.²⁶ With the death of Henry Frederick, Prince of Wales, in 1612, the manuscript entered the main Royal Library. Having survived the fire in Ashburnham House that damaged the Cottonian manuscripts,²⁷ the Regius Psalter along with the Royal Library was later transferred by George II to the Trustees of the British Museum in 1757.²⁸

Original Script

The headings, Latin Psalms, hymns, Latin commentary, the Old English gloss and a few additional Old English comments (see below under "Additional Old English Glosses") are all written in the same clear, "fluent square Anglo-Saxon minuscule s. x med."²⁹ This date is supported by the lack of the characteristic Caroline letter forms (a d e f g h r s) which were probably introduced into England in the second half of the tenth century.³⁰

D's scribe does, however, use more than one style for some letters. The round s is used only in the Latin, while the low s and long s are common to both the Latin and Old English (see attached facsimile, f. 8r secus decursus line 10, and dages 7 nihtes, line 8). Although Ker notes use of long s at the end of a word is rare,³¹ it is common in both D's Latin and Old English (see examples cited above). Also, two forms of r are used: the more common one is illustrated in impiorum (see attached facsimile, f. 8r, line 3) and the second is shown in misericiḁia (facsimile of llv, line 10); when the downward sloping stroke of this second r is crossed, as in

diabolor (facsimile of f. 8r, commentary, left side, line 3) it signifies the abbreviation um. The round-backed d of the Insular script is employed always in the Old English and usually in the Latin, but occasionally the straight-backed d occurs in the Latin either by itself (dicimus, commentary, 6,6) or when two d's appear in close proximity (de die commentary 67,20 and ad deum text 56,3).³²

Normally, the Insular g is used by the scribe, but infrequently, a capital-like form appears in the Latin commentary and Old English; as occurs in the Old English goma at 68.4: goma.

An anachronistic double-u appears once, uuitodlice 57,2, but the wynn which was more common at this time is employed elsewhere in D's Old English.³³

The standard ligatures are used by D's scribe and as is typical of tenth century hands, the scribe avoids ligatures with a.³⁴ When the scribe was short of space in both the Latin and Old English, he occasionally used a ligature-like form with the m in which the final stroke of the m extends below the line to form an a directly below the m (see facsimile of f. llv, malis, interlinear comment, line 11).

Abbreviations

D's Latin contains conventional and consistent abbreviations,³⁵ but due to the cramped space allotted to the marginal and interlinear commentary, abbreviations are more frequent in it. An interesting form, f, is used for -tis (see facsimile, f. llv, penitentis line 1). Two symbols are used for et: the Tyronian nota, 7, appears frequently in the commentary and rarely in the text (e.g. 43,2,

added later at 38,13 and headings 40 and 51); the ampersand is always a late addition to D's text (e.g. 62,6, 65,12 and 16, 77,45, 86,4, 96,11) and is not used elsewhere in the Psalms and hymns. When an unusual form does occur, or when an abbreviation bar is omitted, I have drawn attention to it in either the notes to the text or to the commentary.

The Old English gloss is abbreviated less often than the Latin. The bar, hooked at both ends, is the most common abbreviation sign, signalling morn; only once is there ambiguity in the gloss (see note to halgā Ps. 46,9). The abbreviations are, however, less conventional when a word is repeated in a verse as the second or third occurrence is occasionally highly abbreviated (e.g. an̄ = ansyne 67,3; gem̄ = gemyndig 76,12; etc.).

Since the forms 7 and ± appear in both Old English and Latin, presumably they are intended to be expanded according to the contexts, respectively as and/et and oóðe/uæl. These symbols have been retained, unexpanded, in the edition.

Accents

Accents appear inconsistently above vowels in both D's Old English and Latin, and have been retained in this edition.³⁶ The most common form is the acute accent above monosyllabic words; for example: db, bán, fét, gbd (meaning "good"), and fác, ós, nós, té. Less commonly the acute accent is used in polysyllabic words in Old English (for example: ánlican 21,21; gehát 21,26; gewít 33,15; and toscéde 49,4) and in the Latin commentary (for example: óstendit

21,11; arridere 41,12; fugere 43,11; alienigenus 43,13; and obedite 49,22). The commentary also contains one example where several words in one comment are accented: Id est mundana felicitas gráditur iactando et subito conruit et mos iste fallacium egubrum est 7 depónunt sessórem (32,17). In addition to the acute accent, the circumflex is used on three occasions: twice in the Latin text, decórem 20,6 and 25,8; and once in the commentary, tribuere 35,2.

Punctuation

The style of punctuation was important to the Old English Psalter, as can be demonstrated by the large number of manuscripts in which punctuation is altered. While D's original punctuation is for the most part intact, the first few Psalms have undergone revision to another method (see facsimile of f.8 and Notes to the Text, stetit, 1,1).

The Latin Psalms and hymns are carefully and consistently punctuated; consequently, this original punctuation has been followed in this edition as explained below in the "Presentation of the Text." The scribe designates end punctuation by three dots; when these dots infringe on the space in the margin reserved for the commentary, they are erased (see Notes to the Text for examples). Although some Old English glossed Psalters mark every mid-verse pause,³⁷ in D this medial pause is usually, but not always, marked by one of three symbols: a single dot, a dot with a virgula written above,³⁸ and a dot with a virgula written below. The single dot is also used to punctuate words or phrases in a list (e.g. 75,4).

While the scribe showed great care in punctuating the Latin text, there is no punctuation for the Old English gloss and the headings, along with the commentary, are inconsistently and carelessly punctuated. The dot with virgula is used for end punctuation and between phrases, but often no punctuation is used at all. As a result, I have used modern rules of punctuation in presenting the headings and commentary.

The question mark does not appear in D but the commentary indicates a question at least three times by stating interrogative. (43,21, 48,8, and 105,34).

II LATIN

Headings to the Psalms

Before all but the first Psalm, the headings are written in red ink by the main hand. Their cramped placement between the Psalms, often concluded in the margins, indicates that they were written sometime after the Latin text.

As has been previously noted by scholars, the headings do not belong to any of the traditional series of Psalm titles, but are derived from the Expositio Psalmorum of Cassiodorus.³⁹ For the most part, they either quote or summarize the diuisio of Cassiodorus, and in one particular heading, there seems to be a reference to its source, ". . . sic in tribus sicut dicitur in tractatione psalmorum" (Psalm 37). Some of the headings, however, derive from Cassiodorus's commentary on the first verse rather than his diuisio (e.g. headings

to Psalms 14, 61, 89, 92, 101, and 147), and a smaller number are taken from his conclusio (e.g. headings to Psalms 74, and 132). D's heading to Psalm 117 is incorrectly taken from Cassiodorus's conclusio of Psalm 115 and hence does not aptly introduce Psalm 117.

Even though the main source of the headings is known, Rosier is correct in noting that the headings, "are sometimes helpful in determining the history or relationships of manuscripts."⁴⁰ D shares headings with K from Psalm 5 onwards and, as the Sisams note, with Bodl. MS. Ashm. 1525 up to Psalm 54.⁴¹ The relation of the headings in DK is however indirect. As the textual notes indicate, DK do share some errors (e.g. headings to Psalms 16, 19, 59, and 147), but other errors are unique to D (e.g. headings to Psalms 5 and 23), and K has material not found in D (e.g. headings to Psalms 28, 62, 69, and 70).

Hymns

The twelve hymns, glossed in Old English, are in Mearns's order, 1-10, 16, 13.⁴² They were previously printed in Roeder's edition of the Regius-Psalter in the order in which they appear in the manuscript. Rather than include the hymns in this already long edition, I have decided to leave them for separate publication at a later date.

Latin Text of the Psalms

The Latin text of the Regius Psalter follows the Roman version which was gradually to be replaced in England by the Gallican

version, "after the middle of the tenth century probably as a result of the Benedictine Revival."⁴³ Although the Benedictine critical edition of the Roman Psalter does not refer to the Regius Psalter,⁴⁴ D's text is generally an accurate and close copy of the Roman version, as may be seen in the textual notes, which record D's infrequent errors and its few significant deviations from the Roman version and the Old Latin texts.⁴⁵

Alterations .

The text of the Psalms is complicated, as the large number of variants in the critical editions of the Roman, Gallican and Hebrew Psalters bear witness. It is not surprising then, that D's Latin, like that of other glossed Psalters, contains a large number of alterations, the majority of which were made after the Old English gloss was added. Some of these changes are clearly an attempt to alter the Roman text to a Gallican. As the textual notes illustrate in detail, the first four Psalms were thoroughly revised with this in mind; even capital and minuscule letters have been erased where there is a difference between the two versions (see note to quod, 1,3). Similarly, Psalms 56-58 have undergone a careful revision, especially Psalm 57.

More common, however, than this intensive revision of a group of Psalms, are alterations to individual readings scattered throughout the text. Occasionally D's Roman version is altered to the Gallican, for example: at 34,13, D's Roman meo is altered to the Gallican meum, and at 56,6, the Roman super is replaced by the

Gallican in. But this is not always the motive for alteration. Often one Roman reading is substituted for another; for example: at 49,22, D's Roman dominum is altered from the Roman variant domini, and at 37,14, D's Roman variant operuit is changed to the Roman aperuit. Many other revisions involve alteration of tenses: at 48,15, depascet (as Roman and Gallican) is altered from depascit (as Roman variant) and at 28,9, reuelabit (as Roman and Gallican) is changed from reuelauit (as Roman variant). Other, less common changes were added to the Regius to make it agree with the Roman and Gallican versions: for example, deprecationem is added at 38,13, and ut auferant eam at 39,15. And finally, some alterations reflect an interest in orthography; for example, the first s is added to Expectans; and occasionally: adp- becomes app-; adm- and ann- interchange; adc- is changed to acc-; adf- becomes aff-; and ads- becomes ass-. As well, i and e frequently interchange; disperit is changed to desperit at 21,25, and intercedentis is altered to intercidentis at 28,7.

In view of the many alterations to the Latin text, the manuscript's present reading has been kept and note taken of alterations.⁴⁶ Where it is helpful in establishing the textual tradition of an altered reading, the notes refer to the critical editions of the main Roman and Gallican versions, plus any relevant Roman variants. Also, note has been made of parallel alterations in other glossed Psalters (as these are recorded in the respective editions) to indicate whether D's changes are isolated, or part of a general trend of revision. Unfortunately, it has not always been possible

to date the various alterations when only one or two letters have been changed; it is often impossible to know whether they are the work of a later hand or of the original scribe correcting in a cramped space or on vellum made rough by erasure. I have therefore stated that an alteration is by a later hand only when there is adequate evidence.

Commentary

Throughout the Psalms and hymns S and 9, a Latin commentary is written in the margins and, less frequently, between the lines. Although Roeder quotes part of D's commentary on Psalm 75, the complete commentary has not been previously edited. This commentary is primarily exegetical, the sources of which will be discussed below; it also provides occasional comments which clarify the literal meaning: for example, at 68, verses 6 and 35, the antecedents for pronouns are given by the commentary, and at 89,1, an elliptical verb which is omitted from the text in a second clause is added in the commentary. This close attention to the text of the Psalms is not, however, always followed as the commentary occasionally uses a grammatical case which differs from that found in the Psalm; for example, at 67,7, the text reads in ira prouocant while the comment has in iram prouocant, and at 92,5, the text's in longitudinem has the comment ± regno tuo.

Generally, the scribe uses identifying marks to associate the comment with the part of the text being interpreted. These marks are groups of dots and/or lines which are usually placed above one

or two words in the text and above the comment. To preserve this relationship, I quote the text's word(s) designated by the marks, plus enough of the text to give a context for the comment. Where these identifying symbols have been omitted from the commentary, from the text, or from both, the context has been my guide.⁴⁷

Main Source of the Commentary

D's commentary is heavily dependent on the exposition of Cassiodorus's, Expositio Psalmorum, either directly or indirectly through an intermediary source that was very close to the text of Cassiodorus. On an average, about 60 to 70 percent of D's commentary is parallel in vocabulary or in idea to Cassiodorus, but this percentage does vary from as low as 33 percent in Psalm 14 to as high as 100 percent in Psalm 115.⁴⁸ To reflect this dependence in the edition of the commentary, D's comments which repeat the vocabulary of Cassiodorus have been marked with two asterisks,⁴⁹ and those comments where the ideas are similar to Cassiodorus are designated with a single asterisk.

Further indication of the commentary's indebtedness to Cassiodorus can be found in some ungrammatical readings in D's commentary, which are almost certainly misreadings of Cassiodorus. For example, the erroneous use of the accusative in D's statement, Caelos sunt uiros iustos (49,6), probably results from a partial use of Cassiodorus, "per caelos significans uiros iustos" (p. 444). The confused meaning in D's comment, Id est nationes in toto corde (2,8), is clarified by comparing it with Cassiodorus, "Gentes autem

significat nationes toto orbe diuisas" (p. 46), and then by altering D's corde to orbe. At 103,8, D's grammatically awkward in conuallium is probably the result of an excessive reduction of Cassiodorus's statement, "fecit in conuallium humilitate residere" (p. 928). Similarly, at 145,7, D's commentary, Elisos erigit cum sum subleuat quos diaboli elidat, appears to result from a scribal corruption of Cassiodorus: ". . . elisos erigat: nam cum diabolus elidat, Dominus subleuat" (pp. 1301-1302). Occasionally D's commentary is led into error by ascriptions which are erroneously made in Cassiodorus; at 91,8, D's false ascription of a quotation to Jeremias derives from Cassiodorus (cf. p. 839) and a similar error occurs at 135,6. Thus, these examples, along with the large number of similar comments listed in the notes, indicate the affinity of D's commentary with that of Cassiodorus. But what is the source of the other 30 to 40 percent of D's commentary?

Since D's scribe also wrote Royal 4 A. xiv, which contains Jerome's commentary on the Psalms from 109 onwards,⁵⁰ one might expect that Jerome's exegesis would be a major source for D's, especially in these final Psalms, where there is certain proof that D's scribe knew Jerome's exposition. This, however, is not true. To illustrate, D's commentary on Psalm 109 contains twenty-five statements, eight of which are parallel to Jerome, the greatest number in any of these final Psalms. All these parallels, however, are also found in Cassiodorus, which in this Psalm is similar to D's commentary nineteen times. A similar comparison of D's commentary in these final Psalms with the exposition of Jerome and of

Cassiodorus reveals that, although all three commentaries share a number of ideas, there are few comments where Jerome is the independent or primary source of D's comments.⁵¹

In addition, a certain number of D's comments on foreign names may be dependent on traditional or commonplace interpretations found in many of the commentaries on the Psalms. As will be discussed below, some of these proper nouns are translated into Old English, but the majority are explained by D's Latin interlinear comments. For example, at 41,7 hermonis is explained by Id est anathema, an idea that is shared by Cassiodorus, In Psalmorum Librum Exegesis and F's anathema. Similarly, at 134,20 D comments on leui with fidelium ministrorum, which is paralleled by Cassiodorus, and as Meritt notes, by Augustine.⁵² An extended example of D's treatment of proper nouns is seen in the interpretation of israhel with various forms of the adjective fidelis at: 13,7, 24,22, 67,27, 70,22, 77,5, 117,2, 124,5, 127,6, 135,14, and 135,22. Some qualification is nevertheless necessary since not every occurrence of israhel in D has this comment, nor do all the comments indicate faithfulness; at 77,21, for example, D's in israhel has the comment in iudaicam plebem.

The source of these traditional interpretations is difficult to determine exactly. Many of them are found in Cassiodorus, but, as Meritt thoroughly illustrates, they are also available in the commentaries of Augustine, Jerome, Haymo, and others.⁵³ A further illustration of this traditional knowledge is found in In Psalmorum Librum Exegesis, which concludes its exegesis with an alphabetical list of these proper nouns, accompanied by the traditional Latin

renderings.⁵⁴ These commonplaces then, whether directly or indirectly gleaned from Cassiodorus, also account for a high proportion of the commentary which interprets the foreign names found in the Psalms.

There still remains about 30 percent of D's commentary for which I have not yet conclusively determined the source. Using as samples the Psalms which have a low percentage of material attributed to Cassiodorus, I have compared the commentaries of Augustine and of In Psalmorum Librum Exegesis. These collations reveal some parallel readings with D's commentary, especially with In Psalmorum Librum Exegesis, but the majority of these parallels are already established in Cassiodorus. No other source that I have considered has the high proportion of shared vocabulary that exists between D and Cassiodorus. There are still avenues unexplored by me that will probably account for the 'unfound sources'.⁵⁵ I hope the editing of the commentary and this preliminary investigation will facilitate the search.

Influence of D's Commentary on Its Old English Gloss

There is some controversy as to whether the same person was responsible for both D's Old English gloss and its Latin commentary.

The Sisams state one side of the argument:

But the maker of the OE gloss was not, as has been supposed [by Roeder, in his edition, p. vii], the maker of the Latin verbal commentary, for they sometimes disagree. Thus 67.31 'increpaferas' (one word in D Latin) is correctly glossed ou prea wildeor = 'increpa feras', where the commentary has 'increpaueras'; and 71.14 'usuris', glossed micgum, is rightly explained by

'iniquis meritis' (i.e. wrongful gains) in the commentary.⁵⁶

While these examples do illustrate discrepancy between the gloss and the commentary, the source of the errors might be more aptly explained by the fact that the Latin commentary and Old English were written by the same scribe but at different times. The Old English was almost certainly written after the marginal Latin commentary as is indicated by the large number of glosses that have been interrupted by identifying marks which associate the text and commentary.⁵⁷

In the first example cited by the Sissams, the scribe probably made a slip writing the commentary's increpaueras at 67,31 instead of increpa feras, but later when the Old English gloss was being written, the scribe wrote the gloss correctly, perhaps because he realized the text's increpaferas should be two words or perhaps because the manuscript from which the scribe was copying had the correct gloss.⁵⁸ A similar explanation probably accounts for the second error as well; when the scribe correctly wrote the comment, iniquis meritis, his copy text was correct, but later when copying the Old English gloss, either the text he was copying was in error or, more probably, he made a scribal error. Although the scribe is generally accurate, he is capable of such scribal slips, as for example in Psalm 106, where exitus is glossed correctly with utrynas at verse 33, but two verses below it is rendered incorrectly with unrynas. Admittedly, there are other discrepancies between the commentary and the gloss (for example, see the note to 77,70), but these

too seem to be more aptly explained by two sessions of copying rather than by the "two maker" theory of the Sisams. In addition, the many similarities between the gloss and commentary discussed below far outweigh the few discrepancies.

As has been generally recognized,⁵⁹ exegesis on the Psalms has influenced some glosses in the Old English Psalters, and as the textual notes to this edition illustrate, D's gloss is a prime example of this tendency. D's dependence on commentary for interpretive glosses may be divided into two kinds: those which explain foreign names, often with traditional or commonplace ideas, and those that govern the translation of individual words.

Examples of this first group are plentiful and may be examined with specific spelling variations in the textual notes, but the following serve as examples. At 59,11, D's idumeam is glossed by ða eorðlican þing; this traditional interpretation is also found in EGHK and parallels have been found in the commentaries of Cassiodorus and the Corpus Glossariorum Latinorum.⁶⁰ Later in the text, at 82,7 þara eorþlicra glosses idumeorum in D with a similar gloss in FGEJK and with supporting commentary in D's own Latin commentary and that of Cassiodorus. Similarly, selmon at 67,15 is glossed in D by besceadwunga, a common interpretation which is supported by Cassiodorus and shared by glosses in FHLJK.

Another illustration of D's dependence on traditional commentary for its interpretive glosses is the repeated translations of christus with cynig. This association is explained most fully in D by means of an Old English comment accompanied by a Latin explanation to the

comment on christos suo at 17,51:

Was mid iudeum on geardagum
ealra cyninga gehwalc cristus nemed.
Omnis rex in antiquis diebus apud
iudeos nominabatur christus.

Below at 83,10, christi has the comment regis (cf. cyninges J, cininges K), but more often cyning serves as the gloss to christus with various spellings, as for instance at 17,51 (shared by HK), 19,7 (shared by EFGH), 27,8 (shared by FGH), 104,15 (shared by FGHJK) and at 131,17 (shared by FIJ). Although not every appearance of christus has this traditional interpretation, yet clearly D's gloss is influenced by commentary. The parallels in other Psalters suggest traditional acceptance of these interpretive glosses as well as the general influence of the D type gloss.

These proper nouns are not, however, always explained by identical glosses, since often the context of the Psalm or the related commentaries alter the significance. With the support of Cassiodorus and at least one other commentary in each instance, the explanation of sion in D varies from heahnesse at 19,3, to besceawodnisse at 9,12, and to different Latin interpretations; ecclesie at 72,28, hierusalem at 13,7, sanctam at 128,5, and superno regno at 83,8. Thus, even though these exegetical glosses most often reflect a commonplace view, there is some variation possible.

As well as this tendency to give exegetical interpretations to proper nouns, some of D's glosses to particular words are also

affected by commentary. At 16,14, D's porcina is glossed with of fulnisse instead of the expected swin(n)a as all the glossed Psalters read except D and E. D's comment is enlightening here: Saturatos ergo iudeos dicit de munditiis [for immunditiis], queque a domino abscondita, id est noscuntur esse prohibita. This idea is also found in Cassiodorus who sums up with "Porcina enim ad polluta respicit."⁶¹ In the same way, lof is an inexact translation for iubilatio, but at 26,6 and 32,3, D's use of this gloss is justified by the exposition of Cassiodorus: "Iubilationem quippe dicimus ex eo quod nos iuuat laudare."⁶²

Further indication of D's dependence on commentary for certain glosses appears at 94,5, where eorðan (similar idea in EP) glosses aridam. Again Cassiodorus provides the exegetical support, stating "Nunc dicit et aridam, quae terra merito intellegitur, quia per se semper arida est" (p. 858). Finally, as Meritt first noted, the gloss deofles at 9,15 does not literally render mortis but is, "enlightened by Cassiodorus: 'porta vero mortis est diabolus.'"⁶³. Here again, only selected examples are given but the inclination of D's glosses to abandon literal translations for exegetical interpretations is evident with names as well as with individual words.

A Note on D and Its Relations, Based on Its Commentary and Interpretive Glosses

The work of Lindelöf and the Sisams has established that D's or more accurately, the D type gloss, has influenced a group of Old English glossed Psalters, namely E (corrections) FGHIJKL and parts of

M and I.⁶⁴ Although a detailed examination of the relation of D's gloss to the other glossed Psalters is beyond the intention of this edition, brief notice should be taken of the fact that D's commentary and its glosses which are influenced by commentary are a valuable source of evidence for the manuscript stemma. Three general patterns of influence develop: two close relations (one between D and H, the other between D and K) and a third, less direct relation (between D and the Psalters that have been identified as following the D type gloss).⁶⁵

The close relation between D and H is made evident by a number of Latin comments and a few interpretive Old English glosses which are shared uniquely by D and H.⁶⁶ At 3,7, domine has the comment id est pater in DH; at 3,7, deus meus has the comment id est pater mi in DH; at 9,15, filiae sion has id est ecclesiastice fidei in DH; at 9,22 the gloss on gerecum is introduced by id est in DH; at 9,39, homo has the comment id est anticristus in D and id est anticrist in H; at 12,5, inimicus has the comment id est diabolus in DH; at 14,4, magnificat has in gloria in D and id est in gloria in H; at 17,44, caput gentium has the comment orum in DH; at 21,22 leonis is repeated above in DH; at 24,22, israhel has the comment fidelium in D and fide in H; at 54,19, meum has the comment pater in DH; at 64,5, templum tuum has the comment corpus in DH; at 67,28, beniamin has the comment paulum significat in D and paulum signif in H; at 73,15, aetham has the gloss id est fortis in D and may have influenced the confused 7 forta in H. As well, in Psalm 21 D and H share three glosses which are more interpretive than literal

translations; at 21,4, israhel is glossed by ðæs haligan folces in DH; at 21,23, ecclesie is glossed by getreowfulre gesomunge in DH (spelling varies in H); at 21,25, israhel is glossed by ealre getreowfulnisse in D and by ealre getreow in H. In addition to these examples where D and H independently share interpretive glosses, they also have other exegetical glosses, but these are common to other D type glosses as well (e.g. see notes to 82,7 and 107,10).

As the Sisams have clearly demonstrated, a close relation also exists between D and K. As evidence of this they provide a list of examples in which K's gloss seems to translate a Latin comment found in D.⁶⁷ To their list the following parallel readings and paraphrases can be added: at 13,7, the second israhel has the comment uniuersa fidelis ecclesia in D and geleaffule in K; at 58,6, exsurge has the comment pater in DH and fæder in K; at 64,2, in hierusalem has the comment id est in fidelibus in D and on gelæfullan in K; at 67,36, israhel has the comment sancte ecclesie in D and geleaffulra in K; at 70,22, israhel has fidelium in D and geleaffulle in K (but cf. getreowfulra in L); at 77,5, in israhel has the comment in fidelibus in D and on gelæfullan in K; at 135,22, israhel has the comment id est fidelibus christianis in D and geleaffullan in K.⁶⁸ In addition, K occasionally shares Latin comments found in D. In section 87 of the Introduction to the Salisbury Psalter, the Sisams list four examples to which the following can be added: at 136,1, sion has the comment id est hierusalem in D and hierusalem in K; and at 145,10, sion has the comment O ecclesia in D and eclisie in K. Thus, although there are many other glosses which D and K have in common with other Old English

Psalters, these examples are shared by only DK, and reflect the close relation of the two manuscripts.

The third and final pattern made evident by collation of D's commentary and its interpretive glosses with the other glossed Psalters is the influence of D on the so-called D type gloss. This pattern of influence is supported by the approximately forty-five examples found in the textual notes, where D's commentary and its interpretive glosses are reflected in other glossed Psalters. As further support of D's general influence on other glosses, the textual notes contain cross-references to the Introduction to the Salisbury Psalter wherever D's gloss has apparently governed the gloss of another Psalter.

Thus, a significant number of examples of D's Latin commentary and its interpretive glosses indicate that both H and K have a distinctive and close relation to D. Although other glossed Psalters also have some interpretive glosses which are parallel with D alone, none have the high frequency of the DH and DK relation. The large number of instances where Psalters classified as having a D type gloss are parallel to D's interpretive glosses is additional evidence for the relation described by Lindelöf and the Sisams.

Spelling of Latin Text and Commentary

The Latin text and commentary follow medieval spelling practices.⁶⁹ Single consonants are occasionally doubled (permississet for permississet) and double consonants are simplified (sugestiones). Initial h's are added (habundantia and himagine) and h's are inconsistently omitted internally (macheria and maceria, and ioseph and ioseph). The d and t occasionally interchange (set for sed, capud for caput, and

dauit for dauid). There is also inconsistent use of s in exp- combinations (expectans and expectauit) and inconsistent use of p (temptationes and temptationis).

Of all the vowels, the alternation of i and e (discendant for des-, sterelitatem for steri-, diridebis for de-) and e and i (relegione for reli-, apparuste for apparusti, and sustenuerunt for sustin-) is the most common variation of vowels. Also u is infrequently written for o (inpulluta for inpolluta). Often the cauda is correctly used under e to signify ae, but D's Latin also reflects the general confusion over the use of e and ae (cf. usquae) and the use of the cauda (e.g. the infinitives laudere and credere; also dię, tueatur). As a rule, no attention has been drawn to these spelling variations in the textual notes unless an unusual spelling interferes with comprehension.

III OLD ENGLISH GLOSS

Old English Gloss and Latin Text

F. Roeder rightly describes D's gloss as written by, "gelehrten Mannes Hand" and with this the Sisams agree, praising the general accuracy of D's gloss.⁷⁰ The gloss is a word for word translation following the order of the Latin with occasional exceptions found in the first part of the Psalter: for instance at 2,5 his eorre glosses ira sua; at 3,5 his bam haligan munte renders monte sancto suo; and at 17,18 he waron strangode translates confortati sunt.

As the Sisams correctly posit, D's gloss is not an original

translation but rather a copy; their assumption is supported by a number of instances in which D's gloss, "translates not the Latin of Royal 2 B. v, but another reading known in the English tradition of the Roman psalter."⁷¹ In addition to the examples cited by the Sisams (sect. 109), other illustrations indicate that D's gloss is a copy. Examples are: at 27,5, D's hy besceawodon renders the Roman considerauerunt more aptly than its own considerant (for other examples of disagreement of tense, see 118,48 and 149,4); at 89,10, D's ma is better suited for the Gallican amplius than its own Roman plurimum; and at 110,6, D's magen is correct for the Roman uirtutem but not for its own genitive plural uirtutum. Further indication that D is a copy comes from the misplaced eardunge over uelamento (60,5) from the line above, since this type of error results when the eye strays on its copy text. Although other illustrations could be given, the generally sound knowledge of Latin and high accuracy of D's scribe probably prevented more discrepancies between the Latin text and Old English gloss.

Although D's gloss is exceptionally accurate, it admits to some errors which are typical of Psalter glosses, but even these are relatively few in contrast to the later glosses, such as those of E, F and K. There are some mechanical errors in copying Latin prefixes: at 31,8 the prefix of ingredieris is translated twice with D's in ongangest; at 91,5 in factura is translated redundantly as on ongeweorce; and at 123,8 D's gloss to fultume urum glosses ad- of aduitorium separately. Other mechanical errors are the repetition of pronouns and verbs: for instance, at 9,30, he hine framatyho

hine redundantly glosses eum in adtrahit eum; at 16,14, refylled is is glosses adimpletus est; and at 48,21, he was wiómaten is glosses comparatus est. A final type of mechanical error is the misreading of a Latin word due to faulty word division: at 82,15 opóe swa translates uelut as two words, uel ut.

Another kind of error in D is the occasional misreading of or omitting of an individual letter. The letters s and f are at times confused: at 12,5 ges is written for gef or gif; at 17,12 lyste for lyfte. Infrequently, t is confused with c, e.g. at 57,4 fremedlate is incorrectly written for fremedlate; and l is confused with d, e.g. at 78,8 alle for alde. But these and other examples of misreading letters are more sporadic than habitual in D's gloss. Even the confusion of p and wynn, so common to the insular script, is surprisingly rare in D's gloss; two examples of this confusion involve the same verb and so the mistake may be lexical rather than scribal: at 20,11 forswilst is written for forspilst and similarly at 27,3, forswil appears for forspil; and at 39,5 the complicated swæce heow should be spaceheow. Single letters are also mistakenly omitted: for instance n is omitted in asprugen 96,11; f in gi ofergiten 136,5; r in beangum 38,12; and c in seaóe 88,34.

The next largest group of errors occurs where one Latin word is confused with another. The typical misuse of bat for et and 7 for ut does occur occasionally in D, but this error is more scribal than one of misunderstanding. Yet, the discrepancy may at times be induced by a variant reading, as occurs at 106,22 where D's bat glosses the Roman ut more aptly than its own Roman variant et.

Other misreadings are clearly caused by confusing one word with another. Examples are: at 49,19, D's sang confuses its concinnauit with the verb concinere; at 95,8, D's dura confuses its hostias with ostias; at 140,4, D's wreganne wrohta glossing excussandas excussationes confuses the verbs excuso and accuso; and intendere when it means "to bend a bow" is confused in D's gloss three times (see notes to behvlt 57,8, beheoldon 63,4, and begimende 77,9 and Salisbury Psalter, sect. 110). A few other glosses are used inexactly: at 21,16 welerum for faucibus (goma is used elsewhere in D); the double gloss at 98,5 upahebbas gefagnað for Exaltate reflects a frequent lack of distinction between exaltare and exultare; and at 103,8 feldas inexactly glosses locum (repeated from earlier in the verse, feldas glossing campi).

Occasionally, parts of speech are confused in the Regius gloss. For instance at 60,5, the present participle scyldend is incorrectly used for the past participle scylded; at 71,7, the adjective genihósum should be a noun, genihósummes; at 131,16, the noun gefagenunga is wrongly used for the verb gefagnað (the noun is probably repeated from earlier in the verse and cf. a similar problem of repetition with genihósummesse at 143,13); and at 146,3, the verb forbryted should be the noun forbrytemessa.

D's inflections are generally accurate but there are three areas where endings are levelled or weakened. One tendency is to omit inflections where a particular ending might be expected since it is found in the majority of the other glossed Psalters. Infrequently, a present participle is uninflected (at 41,5, gewistfulgend appears

for the genitive gewistfulgendes), but more often case endings are omitted from nouns: for instance, at 5,8, mildheortnes appears for the genitive mildheortnesse (cf. similar lack of accord in jo-stem nouns at 44,5, and 118,92); at 34,13 bearm occurs for the dative bearme; at 59,8, eardung appears for the genitive plural eardunga; and at 135,25, flæsc is used for the dative flæsce.

Secondly, although adjectives are usually accurately inflected in D, the personal adjectives are frequently wrongly inflected. Other examples and further details are found in the textual notes, but the following serve as examples: at 16,5, minum appears for mine; at 24,18 and 31,5, minre for mine; at 42,5, the second min should be mines, and at 47,9, ure appears for ures; and at 65,12, urum appears for uru.

Probably brought about by a word for word translation of the Latin, the third area of inflectional weakening occurs where D's gloss mistakes the case of a Latin noun which has one spelling representing two or more cases. Typical examples are: at 32,6, the genitive heofenes is used for celi, instead of the plural heofenas (although D may be using a late form); at 55,4, the dative dage glosses diei instead of the genitive dages. (cf. similar problem with spei at 59,10); at 78,11, the plural geomrunga glosses gemitus instead of using the singular geomrung; and at 91,14, the nominative hus glosses domus instead of the genitive huses. A like problem occurs at 108,2 with the plural adjective facenfulle being used for dolosi instead of the correct genitive facenfulles, and at 44,4, the infinitive ymbgyrdan glosses accingere instead of using the passive

imperative. Other examples of inflectional levelling do occur in D, but they are infrequent enough not to mar seriously the clarity of the gloss.

As one might expect of a competent gloss like D's, few words are left un glossed. The gaps that do occur are of glosses for common or repeated words: such as some conjunctions (sicut, enim), pronouns, dominus, deus, a word repeated within a verse (e.g. at 28,1-2, bringad), a phrase repeated within a Psalm (e.g. Ps. 61, verses 2 and 6). Many of the foreign names have interpretive glosses or Latin comments that explain the name's significance, but once again the very common names, such as israhel or iacob, are not always explained or glossed.⁷²

A final indication of the high quality of D's gloss is the approximately seventy-five corrections which were made by the original scribe to the gloss.⁷³ Most often, these changes involve either the addition of a consonant above the line or the alteration of a vowel. These alterations appear throughout the text but are more concentrated in the first fifty Psalms. This careful proof reading is characteristic of the care taken in D's gloss. By contrast, the changes made to the Latin text by later hands are often not carried through to the respective Old English gloss.

Language of the Gloss

A detailed analysis of the language of D's gloss will not be undertaken here, but it is clear that the dialect of the Regius gloss is basically West Saxon with some Anglian features:

The language of D throws no clear light on its place of origin. It is West Saxon, with a sprinkling of well-marked dialectal features, which are generally explicable as Anglian, e.g. (usually only one reference is given): 72.7 fetnisse; 21,26 ondredendum; 7.2 allum; 48.13 netenum; with 118.6 ic beom; 11,6 ic dem (=agam); many uncontracted forms, as in 32.10 wiðcyst . . . wiðceoseð; and the pronouns 4.10 me, 9.23 be for se, 20.9 beo for seo, frequent he for hie.⁷⁴

Agreeing with the Sisams that D's language is West Saxon, Helmut Gneuss argues more specifically for a "Winchester vocabulary" common to the Regius gloss and the translation of the Benedictine Rule, but notes that a comprehensive word list is necessary before this view can be adequately supported.⁷⁵

An additional Anglian trait in D's gloss is the use of -es for -est as an ending for the past indicative second person singular (Campbell, sects. 752 and 757), for instance, at 44,8 pu hatudes, at 59,4 pu astyredes, at 54,4, ðu drefdes, at 59,5 pu oðeowdes, and at 73,17 worhtes. As mentioned above by the Sisams, the Anglian ic beom (Campbell, sects. 238,1, 768,d and Brunner, sect. 427,4) appears for ic beo; this occurs some thirteen times in D's gloss and with one or two exceptions coincides with A's Mercian readings of biom.⁷⁶

Although not common, there are some specifically Northumbrian features in D's gloss. Brunner characterizes the use of -ð instead of -st in the present indicative second person singular as Northumbrian (sect. 356,2); this occurs in D at 64,9, ðu geblissað. In addition, in late Northumbrian, the loss of final n is established in nouns with weak inflections (Campbell, sects. 472, 617, and Brunner 276,6); some instances are at 77,36 tunge glossing

ablative lingua (but see textual note), at 101,15 eorde glossing dative terre; and at 103,15 heorte glossing accusative cor. The loss of n from the preterite plural subjunctive also occurred in Northumbrian (Wright, sect. 288), e.g. at 71,17 sie bletsod translating the plural verb benedicentur.

In addition to these Anglian traits, D's gloss has other features worthy of note. It has many examples of levelling of unstressed vowels, especially before consonants and in verb forms. As Campbell states: "In IOE unaccented -a, -u, -o, all fell together in one sound, and the three symbols are interchangeable in some manuscripts."⁷⁷ Such occurrences appear: with plural past indicative tense at 34,20 hy pohtan, at 49,5 endebyrden, at 75,6 hie slepun, and in a double gloss at 35,13 hrurum ƿ feollon; with plural past participles at 17,19 gewordon, and at 118,23 began; with the infinitives at 118,57 gehealden; with the usual preterite -od- of weak class II verbs at 21,8 anscunedan, at 44,8 pu lufudest, at 47,6 wundrudun, and at 105,35 hy leornadon; with the usual -ost of the superlative adjectives at 44,6 pa ricustan; and with the an/on prefix at 93,7 angyt, and at 93,8 ongytao. The many alterations involving vowels in the manuscript to all parts of speech are further evidence of this uncertainty of unstressed vowels.

Closely related to this variation of unstressed vowels is the replacement of -um by an/on. As Campbell notes: "In 1W-S -um of the d.p. of nouns and adjs., and dat. sg. masc. and neut. of adjs., appears very frequently as -on, -an."⁷⁸ Some of these occurrences are: at 21,8 welleron glossing labiis, at 37,21 godon translating

bonis, at 64,11 dropungan for stillicidiis, and at 104,18 fofcospun glossing conpedibus.

The Regius gloss has a habit of writing -is for the expected -es in the genitive singular of masculine and of neuter nouns and participles. Occurrences of this are primarily found in the first half of the text; selected examples are: at 17,45 earis glossing auris; at 28,5 forbrecondis for confringentis; at 47,10 templis glossing templi; at 65,3 mægenis glossing uirtutis; and at 139,5 synfullis glossing peccatoris. Often, as the Sisams observe, this occurs when the Latin ends in -is or i,⁷⁹ but the interchange of e and i occurs elsewhere, for instance, sobis at 36,39 (several other examples) instead of sopes, and ecelece at 23,7 instead of ecelice.

Perhaps related to this interchange of e and i is what Campbell describes as D's "peculiar n.p. he."⁸⁰ Examples of he used for the plural hi/hy are found throughout the text: at 17,18 he waron, at 67,3 he forwyrðen, and at 143,15 he sædon.⁸¹ The uncertain use of he is also reflected in five alterations: he altered to hie (at 75,6 and 77,17), he to heo (at 24,14 and 105,9) and hy to he (at 90,14).

Although it is not a general practice in D's gloss, occasionally medial consonants are omitted. Rarely r is omitted after sp- (Campbell, sect. 475), as at 34,26 specas and at 106,11 gespec. As well, in late West Saxon: "Groups of three unlike consonants are sporadically reduced in OE."⁸² Selected examples are: at 32,8 ymbhwyr appears instead of ymbhwyrft; at 84,2 hafned instead of hæftned; and at 48,7 genihsumunga instead of genihtsumunga.⁸³

Vocabulary

D's gloss contains a variety of synonyms for its Latin text. It does this by use of double glosses and of the occasional triple gloss, and by variation of vocabulary.⁸⁴ For instance, tabernaculum is rendered by eardungstow, eardung, and geteald; ecclesia is glossed by getreowfulre gesomnunge, gesomnung, haligum, haligre gesomnunga and cyrca; and corona is translated by hroðgirela and trendel with the verb, coronare, rendered by gehelmian and gewuldorbeagian.

While the use of synonyms is plentiful in this gloss, recent studies of word geography indicate that the translation of some words may have been restricted by local custom and practice of a particular monastery or region. Helmut Gneuss and Mechthild Gretsch propose what they call a "Winchester group" of texts which use certain synonyms and derivatives from Latin words.⁸⁵ The Regius gloss, which was perhaps written at Winchester, shares some peculiarities of the Old English translation of the Benedictine Rule and the Winchester group. As Gneuss says of D: "It has alpeodig once, alfremed twice (besides fremse) and cnapa; among the words it shares with other late West Saxon texts are eornostlice, gedeorf, mese, and scrudnian, while the loan-word chor first appears in this psalter and the Old English Benedictine Rule."⁸⁶ The Regius gloss, like the Old English translation of the Benedictine Rule, does, however, represent an early point in the development of the Winchester group and consequently it varies from the more fixed vocabulary of the later eleventh century texts. Thus, unlike the Winchester group, D uses forms of ofermodnes and ofermod instead of the preference for modnes and mod of the

Winchester group; D uses both bearn and sunu for filius instead of the Winchester preference for sunu; for virtus D prefers wægen to the Winchester word miht; and for gaudere, the Regius gloss prefers gefeon (blissian occurs once) over blissian used by the Winchester group.⁸⁷ Thus from this preliminary study of word geography, the vocabulary of D's gloss appears to be predominantly West Saxon, it is associated with the Old English translation of the Benedictine Rule, and is less closely affiliated with the vocabulary of the later Winchester group of Old English texts.

Perhaps because the D type gloss had such a great influence on the glosses of late Old English Psalters, D's gloss is the sole witness for surprisingly few Old English words. Roeder's edition of the Regius Psalter lists twenty-eight glosses which are not in either Bosworth and Toller, An Anglo-Saxon Dictionary, or Sweet, The Student's Dictionary of Anglo-Saxon.⁸⁸ Of these glosses, two are now considered as erroneous: swace heow at 39,5 and fremedlatede at 57,4 (see textual notes for details). Of the remaining twenty-six, all have been recorded in either Clark Hall and Meritt, A Concise Anglo-Saxon Dictionary, or in one of the two supplements of the Bosworth-Toller dictionary. D is the sole witness recorded in the main dictionaries⁸⁹ and in the Old English glossed Psalters for the following:

awicnes, at 102,17 awicnesse glossing in seculum seculi;

glaterung, at 48,15 on glaterunga glossing matutino;

and huncettan, at 17,46 hy healtodon ± huncetton glossing claudicauerunt.

Similarly D is the sole recorded witness for the following glosses from its hymns:

amidian, at Hy. 6,6 amidod glossing fatua;

fvrentacnian, at Hy. 6,21 hv fvrentacnodon glossing con-
pulluerunt;

fyrhweohlod, at Hy. 4,19 fyrhweohlodum oratum [for cratum]
glossing quadrigis;⁹⁰

gedwolfær, at Hy. 6,36 gedwolfære glossing abductione;

The remaining nineteen glosses from Roeder's list are found in other glossed Psalters, all of which have been designated by Lindelöf and the Sisams as following the D type gloss.⁹¹

Finally, in addition to those words cited in Roeder's edition, D is the only witness recorded in the main dictionaries and in the glossed Psalters for the following:

astralian, at 75,9 astralod glossing iaculatum;

gecocsian, at 101,4 gecocsoda glossing confrixa;⁹²

geliffastnian, at 142,11 pu geliffastnast glossing
uiuificabis;

gebryðfullian, at 130,1 gebryðfullud glossing elati;

gicelgebland, at Hy 7,70 gicelgebland glossing pruina;

midpeahtian, at Hy. 6,27 midpeahtien glossing consentiant;

sengan, at 30,10 ic senged beom glossing tribulor;

tofleam, at 93,22 tofleam glossing refugium;

unseffull, at Hy. 6,31 unseffulle glossing insensati;

wipering, at 17,41 id est on wiperinge glossing in
obstinatione, from the commentary;

and wynsumung, at 99,2 blipnesse ± wynsumunga glossing exultatione.

We await the publication of the forthcoming Dictionary of Old English to see whether there are other parallels for these words.

Additional Old English Glosses

Additional Old English glosses to the text and, less frequently, to the commentary, have been written by hands ranging from the tenth to the twelfth century. Since the textual notes record only those glosses directly related to the text or commentary, a complete record is presented here. The suggested dates and order of all the additions follow N. Ker, Catalogue.⁹³

The hand of D's main scribe has added seven glosses in the mid-tenth century; some translate the commentary and others are part of the commentary:

at 11,4 (f. 17r), þæt sint þa ðe willað oþer cweban
oþer ðencan, is written above the comment, hi sunt
qui uolunt aliud loqui aliud cogitare, which itself
refers to the text, labia dolosa;

at 17,12 (f. 22v), þæt is þæt hy hit ne mehton ne hit
gemet was him eal awreon, comments on the text,
posuit tenebras latibulum suum;

at 17,18 (f. 23r), the interlinear comment, id est cum
tintregum ± tormentis, explains the text, oderunt;

at 17,41 (f. 24v), the comment, Eos qui permanserunt
in obstinatione, id est, and the Old English gloss,
id est on wiberinge, refer to the text, odientes me
disperdidisti;

at 17,51 (f. 25r), the Old English couplet precedes the
Latin:

Nes mid iudeum on geardagum
Ealra cyninga gehwelc cristus nemned;
Omnis rex in antiquis diebus apud iudeos
nominabatur christus;
 all this explains the text, christo suo;

at 18,7 (f. 25v), ac allum bodað se gast, refers to the text nec est qui se abscondat a calore e[i]us;

and at 88,13 (f. 104v), amansumung glosses the comment, id est anathema diaboli, which explains the text, hermon.

The following Old English glosses are added in the eleventh century in the margins; some of these glosses have been damaged when the manuscript was trimmed:

at 32,19 (f. 41r), fet glosses the commentary, alat, which refers to the text, alat eos in fame;

at 38,12 (f. 50r), æt attorcoppa refers to rengan which glosses the text, araneam;

at 38,12 (f. 50r), attorcoppa glosses the commentary, Aranea, which itself refers to the text, araneam;

at 39,3 (f. 50v), -gnes/-a, perhaps [an]gnes[s]am, glosses the commentary, erumnis, which refers to the text, et deluto fecis;

at 43,19 (f. 55v), -gnessu, perhaps [an]gnessum, glosses the commentary, in erumnis, which refers to the text, a uia tua;

at 48,11 (f. 60r), rihtlice glosses the commentary, ifre, which refers to the text, stultus peribunt;

at 48,13 (f. 60v), -licnesse, perhaps [an]licnesse, glosses the commentary, imagine, which itself refers to the text, similis factus est;

at 48,19 (f. 60v), -ehirea-, perhaps as Roeder suggests [ponn]e hi rea[fi]að,⁹⁴ glosses the commentary, cum diripiunt, which refers to the text, benedicetur;

at 49,14 (f. 61v), ofruncg glosses the commentary, uictine;

which refers to the text, Immola deo;

at 51, Heading (f. 63v), his folgerum oððe his gegadum
glosses the Heading, suis sequacibus;

at 51,4 (f. 64r), scy-; perhaps scy[ró], glosses the
commentary, radit, which refers to the text,
nouacula acuta;

at 68,21 (f. 80v), hosp ð edwit refers to the text, In-
properium;

at 89,9 (f. 107v), frocga refers to the text, aranae;

and at 127,1 (f. 153v), onsanda refers to the commentary,
missionem, which explains the text, qui timent
dominum.

Between the lines the following glosses are written in the eleventh
century, probably by the same hand as above:

at 14,5 (f. 19v), ð to hyre is added after the main scribe's
to gytsunge, both gloss the text, ad usuram;

at 14,5 (f. 19v), ofer glosses the text, super;

at 14,5 (f. 19v), se þe glosses the text, Qui;

at 72,11 (f. 85v), at 72,19 (f. 86r), and at 118,97 (f. 145r),
ehteð is added after the main scribe's hu, incorrectly
glossing the text, quomodo:

Finally, some Old English glosses are written in the twelfth
century on erasures of earlier glosses:

at 2,8 (f. 9r), anwáldnesse glosses the text, possessionem;

at 21,30 (f. 29v), falleð glosses the text, procident;

at 49,23 (f. 62v), godes is written above dei, both of
which are added later on erasures;

and at 57,5 (f. 69r), deafe glosses the text, surde.

These additions, ranging from the tenth to the twelfth century, indicate that the manuscript was consulted, if not used, for at least one hundred and fifty years. This is particularly remarkable when one considers that D's Roman version of the Psalms was to become old-fashioned in England shortly after it was written, as the Benedictine revival encouraged the use of the Gallican Psalter.

psalterium sci Ieronimi. Glosatu.

Contra simulationem

Deus
abscip
dine. deu
tando. e.
usitate
tlighe.

Impionu
mabolay
iudopu
tali quo
num qui
sepuranc
mqua

lex hnm
on quod
annor
npor lise.
Suos sept
qumet
ere

fructu
boni op

stimo pfi
q nulloca
fa autate
pnoceat.

non surgn
at adura
qno mhu
za pceden
qa nre

BEATVS

psa scti na qou onstrat
iur qui non abire. in con-
silio impioru. Et muna
pccatoru non scit.
Et in cathedra pscilbi
que non sedet

Deus est
omip homo
qui non uult
ee. in consilio
impionu

non sedit in mudo
qutia huiusmun
di pelici calla
transiuro.
non sedit in ma
lay docturay.

Sed in lege domini uoluntat eius. Et in

lege eius meditabitur die ac nocte

Et sicut lignum quod planta-
tum est sicut decursus aquarum.

quod fructum suum dabit in tempo-

re suo. Et folium eius non defluet.

Et omnia quecumque faciet pro-

spiciantur. Non sic impii non sic.

Sed tamquam pulvis que pice-

ritur a facie spise. Solo non pe-

supersunt impii iudicio. neque

fructu gualre.

diuina pgn
docturay.

lignum plan
tatu supra vnu
na aquam

opa

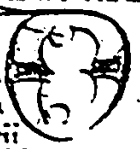
fructu mdsac
se beate

Scripta est
peant pccu
topes ayacere
Et iustia spultra.

Lumber

psalmi ius origo oratio: psalmus

in istopulmo
donna dicit
in doctum
sunt: pndu
pntatib: di
tecupunt: absol
uque.

NE ne impa tua arguas

me neque in irone tuo

conspicias me: Odiserit michi

domine quo in irimur su sana me

domine quo conturbata sunt omnia

possib: ammi
poptatomes in
dell'gancu.

ossa mea et anima mea turba

ta est ualde: Et tu domine usque

conuictus et super anima mea

sului me fac propter misericordia

pprocedem
in mndis di

tuam: Quo non est in morte qui

memoriter tu in iustitia aut

qui confortabitur tibi:

gnit: et ghu
nacu: lucas
quod abolu pa
sac: et xpm
concliat:

Laborem in signatu meo lauabo

psingulay noctes lectu meum.

lacrimum separatum meum rigabo:

ppriam dicit
in corosisu
ppriam dicit
turbatu:

Turbatus est prope oculos meus

Tunc monstra
se: et pndu de
peccatis

In iustitiam in tempore omnes inimici

cor meos: Discedite a me omnes

lectu de
lectatoni
Corporis
relleam
Incubicu
lo nro m
et pndu
tace pe
mreim
Oculus
coris mei
tan pecca

IV Notes to the Introduction

* ¹ The full title of Wanley's Catalogus is Antiquae Litteraturae Septentrionalis Liber Alter, seu Humphredi Wanleii. Librorum Vett. Septentrionalium, qui in Angliae Bibliothecis extant . . . Catalogus Historico-Criticus, cum totius Thesauri Linguarum Septentrionalium seu Indicibus, ed. George Hickes, (Oxoniae: E Theatro Sheldoniano, 1705), p. 182. The manuscript is also described by the following: David Casley, A Catalogue of the Manuscripts of the King's Library . . . (London: Privately Printed, 1734), p. 33; J. Westwood, Palaeographia Sacra Pictoria (London: W. Smith, 1843-1845), "Anglo-Saxon Psalters, No. 1"; Edward Dewick, Facsimiles of Horae de Beata Maria Virgine from English MSS. of the Eleventh Century, Henry Bradshaw Society, No. 21 (London: Harrison and Sons, 1902), pp. x-xii; George Warner and J. Gilson, British Museum Catalogue of Western Manuscripts in the Old Royal and King's Collections, 4 vols. (London: Oxford University Press, 1921) I, pp. 40-41 (hereafter referred to as Catalogue of Royal Manuscripts); and Minnie Morrell, A Manual of Old English Biblical Materials (Knoxville: University of Tennessee Press, 1965), pp. 89-91.

² Fritz Roeder, ed., Regius-Psalter, 1904, noted the error but followed the original foliation. The present edition follows the corrected foliation.

³ Catalogue, p. 320.

⁴ Ker, p. 320. Although I have not been able to discover conclusively, the need for the nineteenth century binding may have resulted from damage to the manuscript that was incurred during the great Cottonian fire in 1731. Arundell Esdaile, The British Museum Library, A Short History and Survey (London: Allen and Unwin, 1946), notes that the Royal and Cottonian libraries were stored together in Ashburnham House, and when the fire was discovered, the Royal collection was thrown out of the windows with the result that, "few medieval bindings survive in either [Royal or Cottonian] collection" (p. 246).

⁵ The headings are usually derived from Magnus Aurelius Cassiodorus, Expositio Psalmorum, Corpus Christianorum Series Latina, Vols. 97-98, ed. M. Adriaen (Turnhout: Typographi Brepols Editores Pontificii, 1958); hereafter referred to as Cassiodorus.

⁶ James Mearns, The Canticles of the Christian Church . . . (Cambridge: Cambridge University Press, 1914), p. 52.

⁷ See Catalogue of Royal Manuscripts, pp. 40-41, articles 1-7, and Ker, Catalogue, pp. 318-19, items a-c.

⁸ See Catalogue of Royal Manuscripts, p. 41, articles 8-11, and Ker, Catalogue, pp. 319-20, items d-j.

⁹ See above, "Description of Manuscript".

¹⁰ Ker, Catalogue, p. xl, states: "Sometimes they [the signatures] may have been cut off in re-binding."

¹¹ See Ker, pp. xxxviii-xxxix, for other examples of manuscripts using two reds, one with a metallic sheen and another that does not

shine; also see pp. xxxvii ff. for discussion of the use of colour and decoration in Old English manuscripts.

¹² Humphrey Wanley, Catalogus, p. 182.

¹³ Ker, Catalogue, pp. 318-20, and C. and K. Sisam, eds., The Salisbury Psalter, EETS, No. 242 (London: Oxford University Press, 1959); p. ix. This date has also been accepted by the following: Edward Dewick, Facsimilies of Horae de Beata Maria Virgine, p. x; Roeder, Regius-Psalter, p. xiii; Warner, Catalogue of Royal Manuscripts, p. 41; and Morrell, A Manual of Old English Biblical Material, p. 89.

¹⁴ Catalogue, p. 319. Ker's opinion is accepted by Morrell, p. 89.

¹⁵ Catalogue, p. 320. Dewick, Facsimilies of Horae de Beata Maria Virgine, pp. x-xii, was the first to suggest Winchester as the place of origin and to draw attention to the invocation of Machutus and Eadburga, both of whom were venerated at Winchester. The exact reference in D is : Te quoque sancte machute confessor. & te uirgo ueneranda sancta eadburga oramus (f. lv).

¹⁶ Helmut Gneuss, "The Origin of Standard Old English and Ethelwold's School at Winchester," Anglo-Saxon England, 1(1972), 79.

¹⁷ Salisbury Psalter, p. 53, n. 1.

¹⁸ Ker, p. 320.

¹⁹ Sisams, eds., Salisbury Psalter, sect. 107. Also see T. Bishop, English Caroline Minuscule, (Oxford: Clarendon Press, 1971), pp. xxi-xxii who conjectures that Winchester and Worcester were

associated later in the tenth century by similar styles of Caroline minuscule.

²⁰ Ker, p. 320.

²¹ Scholars are in general agreement with this; see the following for examples and development: Uno Lindelöf, Studien zu Altenglischen Psalterglossen, Bonner Beiträge zur Anglistik, Heft 13 (Bonn: P. Hanstein's Verlag, 1904), pp. 107-111; Otto Schlutter, "Zum Wortschatz des Regius-und Eadwine-Psalter," Englische Studien, 38(1907), 1-27; Karl Wildhagen, "Zum Eadwine-und Regius-Psalter," Englische Studien, 39(1908), 189-209; C. and K. Sisam, eds., Salisbury Psalter, sects. 107, 115,i; Morrell, A Manual of Old English Biblical Material, p. 95; and Bruce Liles, ed. "The Canterbury Psalter: An Edition with Notes and Glossary," Diss. Stanford University 1967, pp. 6-8.

²² Ker, Catalogue, pp. 319-20, and C. and K. Sisam, eds., Salisbury Psalter, sect. 107; I follow the transcription of the Sisams. H. Logeman, "Anglo-Saxonica Minora," Anglia 12(1889), 498 also gives a rough transcription of the scribble.

²³ Salisbury Psalter, sect. 107.

²⁴ Sarah Larratt Keefer, "Liturgical Traditions Behind the Old English Metrical Psalter," Diss. University of Toronto 1978, p. 48; also see Keefer's discussion of localization of D where she suggests the manuscript was written at Winchester after 964, pp. 48-50.

²⁵ Warner, Catalogue of Royal Manuscripts, p. 41, designates the names of Crammer and Lumley (on f. 1r) as not authentic autographs, but describes the second appearance of Lumley's name as an autograph signature.

²⁶ The British Museum Library, pp. 243-44; Esdaile describes a collection of books as having, "successively belonged to Archbishop Crammer as part of his library, Henry Fitzalan, last Earl of Arundel of that name, and his son-in-law Lord Lumley, the signatures of all three of whom are to be found in many of the books" (p. 244). Since Arundel's name does not appear in D, it is difficult to know if he owned the Regius Psalter before it came to Lumley.

²⁷ Esdaile, p. 246.

²⁸ Esdaile, p. 247, and as both Roeder, Regius-Psalter, p. xvi, and Morrell, A Manual of Old English Biblical Material, p. 90, concur, but Gordon Goodwin, "Lumley, John, Baron Lumley," DNE (1909), p. 274, mistakenly names George III as the donor.

²⁹ Ker, p. 320. Roeder also agrees with this date, "ersten Hälfte des 10. Jahrh." (p. xiii). As cited above in note 17, D's scribe also wrote B.M. MS. Royal 4 A. xiv. See Ker, pp. 319-20, and the Catalogue of Royal Manuscripts (pp. 40-41) for discussion of the later hands on folios 1-7 and 182-98.

³⁰ Ker, p. xxvi, and see N. Denholm-Young, Handwriting in England and Wales (Cardiff: University of Wales Press, 1954), who states:

"The charter of Edgar to Newminster in 966 is already in the Winchester script (Pal. Soc. 1, 46-47), and after this time the Winchester school uses the foreign [Caroline] minuscule for Latin" (p. 24).

³¹ Ker, p. xxx.

³² Ker, p. xxix, notes the occurrence of the straight-backed, half-uncial d in some Old English texts of the tenth century.

³³ For development of u and the graph wynn, see A. Campbell, Old English Grammar (Oxford: The Clarendon Press, 1959), sect. 60; Ker, p. xxxii; and Denholm-Young, pp. 18-19.

³⁴ Ker, p. xxxiii.

³⁵ Denholm-Young, p. 14, cites certain abbreviations peculiar to Insular script, of which D shares the following: h̄ = autem; ÷ = est; and ▷ = con. The Sisams, eds., Salisbury Psalter, sect. 16, cite additional Insular forms which D also contains: ▷c = contra; ht̄ = habet; h̄ = hoc; .s. = sed; st̄ = sunt; and 7 = et.

³⁶ For discussion of accents see: W. Keller, "Angelsächsische Palaeographie . . .," Palaestra, 43,i(1906), 50; K. Sisam, "MSS. Bodley 340 and 342: Elfric's Catholic Homilies," Review of English Studies, 9(1933), 1 ff.; K. Sisam, Studies in the History of Old English Literature (Oxford: Clarendon Press, 1953), pp. 186 ff.; N. Denholm-Young, pp. 19-20; and Ker, p. xxxv.

³⁷ See for example, the regular punctuation of The Tiberius Psalter Edited from British Museum MS. Cotton Tiberius C. vi, ed. A. P. Campbell, Ottawa Mediaeval Texts and Studies, Vol. 2 (Ottawa: University of Ottawa Press, 1974), and see A. P. Campbell, "The Punctuation of the Rota Nova," Revue de l'Université d'Ottawa, 36 (1966), 409-13, for a detailed discussion of medieval punctuation.

³⁸ Ker, p. xxxiv, describes the point with the virgula above as punctus elevatus.

³⁹ For the traditional series of titles, see Pierre Salmon, Les "Tituli Psalmorum" des Manuscrits Latins (Paris: Les Éditions du Cerf, 1959). D's dependence on Cassiodorus is pointed out by Warner,

Catalogue to the Royal Collection, p. 40, and the Sisams, eds., Salisbury Psalter, sect. 9. Only occasionally do D's headings stray from Cassiodorus to parallel commentary found in In Psalmorum Librum Exegesis which influenced the headings of G and P [see Rosier, ed., The Vitellius Psalter Edited from British Museum MS Cotton Vitellius E. xviii, Cornell Studies in English, Vol. 42 (Ithaca, N. Y.: Cornell University Press, 1962), xvii]. For example, D's heading for Psalm 69 is parallel to the idea in K and Cassiodorus, but only D (Ecclesia in labore oppressa uocat ad dominum) and In Psalmorum Librum Exegesis ("... uox Christi vel Ecclesia ad Dominum" PL, 93, col. 852) refer specifically to ecclisia. Also see Robert Ramsay, "Theodore of Mopsuestia and St. Columban on the Psalms," Zeitschrift für Celtische Philologie 8(1912), 421-497, for further discussion of headings.

⁴⁰ Rosier, ed., Vitellius Psalter, p. xvi and see p. xvi, n. 6.

⁴¹ C. and K. Sisam, eds., Salisbury Psalter, sect. 9.

⁴² James Mearns, p. 52.

⁴³ For an outline of the four Latin versions available and for the development of the Roman and Gallican versions in England, see C. and K. Sisam, eds., Salisbury Psalter, sects. 98-104.

⁴⁴ Dom Robert Weber, Le Psautier Romain et les Autres Anciens Psautiers Latins, Collectanea Biblica Latina, Vol. 10 (Rome: Tipografia Poliglotta Vaticana, 1953).

⁴⁵ The Notes to the Text record only significant deviations, that is the deviations from the main Roman version, and from those found in the accepted Roman variants and in the "Anciens Psautiers Latins"

which are described by Weber, pp. vii ff. The scribe probably consulted other Latin versions than the one he was copying since D's commentary twice mentions other texts (see comments at 29,2 and 74,4).

⁴⁶ Roeder does not acknowledge all these changes as he describes such notes as, "überflüssigen, uns nicht interessierenden Angaben" (p. xvii).

⁴⁷ There are several places where the marks have been omitted; some examples are found at: 24,3, 32,11, 88,27, and 103,32. Occasionally these identifying marks associate words within the text. Thus at 39,18, Ego is linked to dominus; at 5,6-7, malignus . . . iniusti . . . operantur iniquitatem . . . loquuntur mendacium are all associated with each other by dots which appear above the words; and the heading to Psalm 51, the second eo is connected with the preceding antichristi.

⁴⁸ Psalm 14 has three of eleven comments parallel to Cassiodorus; other low proportions are found in Psalm 73 (twelve of thirty-seven comments) and Psalm 133 (two of five comments). Contrast these to Psalm 110 where twelve of thirteen comments are parallel to Cassiodorus.

⁴⁹ I have not included D's introductory phrase, id est, as part of this collation of vocabulary.

⁵⁰ For description, see Catalogue of Royal Manuscripts, I, pp. 81-82. Warner notes it was, "originally part of a larger volume, the first gathering being numbered xxvii" (p. 82).

⁵¹ There are four examples in these final Psalms where D's com-

mentary is closer to Jerome than to Cassiodorus; see comments at 115,16 (second comment), 142,6, 145,4 (third comment), and 148,7.

⁵² Herbert D. Meritt, "The Old English Glosses debe and minnen: A Study in Ways of Interpretation," JEGP, 43(1944), 440; also see Meritt, Fact and Lore About Old English Words (Stanford, Cal.: Stanford University Press, 1954), pp. 207-208, for further examples.

⁵³ Meritt, Fact and Lore, pp. 207-208. For a detailed listing of commentaries, also see Meritt, JEGP, 43(1944), 440 ff., and Meritt, "Studies in Old English Vocabulary," JEGP, 46(1947), 413-27.

⁵⁴ Jacques-P. Migne, ed., "Item Interpretatio Nominum Hebraeorum" PL, 93, col. 1101-1104. This list of names is preceded by "Interpretatio Psalterii Artis Cantilena," col. 1099-1102, which lists and explains common words which occur in the Psalms (e.g. canticum, passer, cymbala).

⁵⁵ There are marginal commentaries in E and L as well as the commentaries of minor writers.

⁵⁶ Salisbury Psalter, sect. 110.

⁵⁷ Some of these examples have been noted in the textual notes, but the following provide an overall picture of instances where the Old English gloss is obstructed or divided by the identifying marks used to associate the text with the commentary: 34,8 gegripennis, 34,10 reafiendum, 37,20 gemenigfylde, 41,7 fram munte, 43,4 onlyhting, 43,17 sprecendes, 50,21 bringas, 51,8 adrædap, 56,9 dagred, 62,6 gefyllednisse, 68,15 fenne, 68,29 adilgode, 75,12 ymbhwyrfte, 87,11 deadum, 106,12 fultumode, 113B,11 andrædap, 118,54 stowe, 118,55 niht, and 130,1 geprydfullud. Because of the conflicting evidence, I have

not been able to ascertain if the interlinear commentary was written before, after, or while the Old English gloss was being copied.

⁵⁸ The error is indeed slight in any event. Since the comment is associated with the text's ut non excludant and not increpa feras, the commentator may have intended to write the pluperfect tense, increpaueras, instead of echoing the previous imperative increpa.

⁵⁹ Lindelöf, Wildhagen, Rosier, Liles and Campbell in their respective editions make reference to this either in textual notes and/or in their introductions.

⁶⁰ Previously noted by: Meritt, JEGP, 43(1944), 440, who cites the commentary in E; Rosier, ed., Vitellius Psalter, p. 142; and Campbell, ed., Tiberius Psalter, p. 149.

⁶¹ Cassiodorus, p. 149; also see Liles, ed., "The Canterbury Psalter," p. 310, who cites Petrus Lombardus, PL, 191, col. 183, for a similar comment.

⁶² Cassiodorus, p. 238; see textual notes for fuller details.

⁶³ Meritt, JEGP, 43(1944), 440; also see Meritt's discussion of fyrðolle, 20,10 and that of Uno Lindelöf, ed., Der Lambeth-Psalter . . ., Acta Societatis Scientiarum Fennicae, Tom. 35, no.1, and 43, no.3 (Helsingfors: Druckerei der Finnischen Literaturgesellschaft, 1909-1914), p. 26.

⁶⁴ Uno Lindelöf, Studien zu Altenglischen Psalterglossen; Lindelöf, ed., Lambeth-Psalter, pp. 19 ff.; and C. and K. Sisam, eds., Salisbury Psalter, sect. 112. The textual notes give cross-references to the Sisams's Introduction where D's gloss is important

in establishing a textual relation with another glossed Psalter. For recent studies of manuscript relations see: K. Dietz, "Die AE. Psalterglossen Der HS. Cambridge, Pembroke College 312," Anglia, 86(1968), 273-99; R. Derolez, "A New Psalter Fragment with O.E. Glosses," English Studies, 53(1972), 401-408; S. Keefer; and the proposed edition of Eadwine's Canterbury Psalter by F. Berghaus (Göttingen Diss.).

⁶⁵ For a wider perspective, see C. and K. Sisam, eds. Salisbury Psalter, sects. 81-97 for D's relation to K, and sects. 115-43 for D's relation to other glossed Psalters. Also see R. Collins, "A Reexamination of the Old English Glosses in the Blickling Psalter," Anglia, 81 (1963), 127, who lists twelve eleventh century glosses in M which are accompanied by Latin comments. Nine of these comments parallel D's Latin commentary. More research is needed in this area.

⁶⁶ The examples at 64,5, 67,28, and 73,15 have been previously noted by the Sisams, Salisbury Psalter, sect. 118,i.

⁶⁷ Salisbury Psalter, sect. 87; also see sect. 85 for some examples where D and K share interpretive glosses.

⁶⁸ Although it does not seriously detract from the close relation of DK, it should be noted that K's gloss has a number of additional glosses of geleafful (variously spelled) even where no parallel is found in D; see in K for example: 40,14, 58,6, 67,36, 71,18, 72,1, 77,55, 80,5, 134,12 (D has populo christiano and K has geleafullan).

⁶⁹ K. Strecker, Introduction to Medieval Latin, trans. and rev. R. B. Palmer (Berlin: Weidmannsche Verlagsbuchhandlung, 1957), p. 59.

⁷⁰ Roeder, ed., Regius-Psalter, p. xv, and C. and K. Sisam, eds.,

Salisbury Psalter, sect. 35.

⁷¹ Salisbury Psalter, sect. 109. To support their view, the Sisams provide a number of examples, but some of these have the possibility of an alternate explanation; for instance, see the textual notes at 9,30, 19,7, 57,6, 75,4 and 105,38.

⁷² For further details, see the textual notes and discussion of the commentary above.

⁷³ The similar colour of ink and the same formation of letters indicate the original scribe made these corrections.

⁷⁴ Salisbury Psalter, sect. 108.

⁷⁵ Gneuss, Anglo-Saxon England, 1(1972), 79-80. According to Gneuss, these two manuscripts are part of the initial development of the regularized vocabulary that characterizes the Winchester group, but this is discussed more fully below.

⁷⁶ This spelling of beom is found at 17,30, 18,14, 29,7, 29,13, 30,10, 45,11, 50,9, 60,5, 61,3, 68,18, 101,3, 117,12, and 118,6. Also cf. ic beon scynd at 24,20.

⁷⁷ Campbell, sect. 49; also see Campbell, sect. 377, and Karl Brunner, Altenglische Grammatik nach der Angelsächsischen Grammatik von Eduard Sievers, 3rd ed. (Tübingen: Niemeyer Verlag, 1965), sect. 366,2 (hereafter cited as Brunner).

⁷⁸ Campbell, sect. 378; also see Campbell, sect. 572, Brunner, sect. 187, and the Sisams, eds., Salisbury Psalter, sect. 73.

⁷⁹ Salisbury Psalter, sect. 121.

⁸⁰ Campbell, sect. 703; the Sisams describe the trait as Anglian, sect. 108.

⁸¹ On two occasions the plural hy is used for the masculine singular he: at 36,24 hy bið gedrefed and at 105,23 hy acerde.

⁸² Campbell, sect. 477 and cf. F. Klaeber, "Notes on Old English Prose Texts," Modern Language Notes, 18(1903), 243-44.

⁸³ The middle consonant group, -hts-, of genihtsum and its derivatives vary in D: rarely the mid-vowel is omitted, more frequently -hts- appears, and most commonly in D -hōs- occurs.

⁸⁴ Since, as the Sisams note (Salisbury Psalter, sect. 106, and p. 4, n. 3), D is a book for study rather than for liturgical use, the multiple glosses pose no problem as they might in a liturgical text.

⁸⁵ Gneuss, Anglo-Saxon England, 1(1972), 75 ff.; and M. Gretsch, "Ethelwold's Translation of the Regula Sancti Benedicti and its Latin Exemplar," Anglo-Saxon England, 3(1974), 149 ff. See Gneuss, p. 75, n.4, for a fuller bibliography of studies on word geography. The texts of the Winchester group include the works of Elfric, the Lambeth Psalter gloss, Old English glosses to Expositio Hymnorum, and of the Rule of Bishop Chrodegang (Gretsch, p. 149). While it is hoped that continued study of word geography will yield more certain results, several difficulties of this method have been noted by Kenneth Sisam, Studies in the History of Old English Literature, pp. 119 ff. and "Canterbury, Lichfield and the Vespasian Psalter," Review of English Studies, NS, 7(1956), pp. 122 ff.

⁸⁶ Gneuss, p. 79.

⁸⁷ I have used the vocabulary designated by Gretsch, p. 150, as

vocabulary typical of the Winchester group for these examples.

⁸⁸ Roeder, pp. 303-305.

⁸⁹ These are BTD, BTS, BTC, and CHM and Supplement; see the Bibliography for expansions.

⁹⁰ BTS's entry for feowerhweohlod cites Arthur Napier, Contributions to Old English Lexicography, 1906, as witness; Napier is referring to Roeder's edition here.

⁹¹ All shared by the D type glosses with the exception of limge-sihó which is shared by D and A. Although the dictionaries do not claim to have complete listing of every example, many of the words cited by Roeder are listed in the dictionaries with the Regius-Psalter as the sole witness for the gloss, but often there is no account taken of the other glossed Psalters. For example the Supplement to CHM cites the Regius-Psalter as the sole example for togeteohhian, but parallels are found in Psalters F, H, and J; BTS cites the noun indiegelnes with D as the only source, but H shares the gloss; and BTC has D as the only witness for aworuld but it is shared often by E.

⁹² BTS's entry for gecocsian cites as witnesses both the Regius gloss and Thomas Wright, A Second Volume of Vocabularies, privately printed in 1873, 133,26; Wright here refers to the Harley Glossary which is recorded in Wülker's 1884 edition, 208,21.

⁹³ Ker, pp. 318-19.

⁹⁴ Roeder, p. xv.

Presentation of the Text

The aim of this edition of the Psalms, headings and commentary of British Museum MS. Royal 2 B. v has been to record the manuscript's present state without emendation. The transcription has been made from a microfilm copy of the manuscript; erasures, alterations and obscured letters have been verified at the British Museum.

An attempt has been made to remain as close to the original as possible. The letters u, v, ash, thorn, eth, and the capital letters of the Latin Psalms have been kept as they occur in the manuscript, but the insular z, the wynn, and the dotted y have been normalized to g, w, and y. Accents in the Latin and Old English have been retained (see Campbell's OE Grammar, sect. 26). To facilitate the reading of the text, the division of words has been normalized according to dictionary usage and according to common practice of other editions of Old English glossed Psalters. For the sake of reference, conventional Psalm and verse numbers have been added; the folio numbers of the manuscript have been retained and placed in parentheses.

Since the punctuation of the Latin Psalms was done consistently and carefully, an attempt has been made to approximate this system of punctuation. The three points used in the manuscript to designate a full stop are represented in this edition by a period. The manuscript's mid-verse pause, when marked, is designated by one of three symbols: a single point, a point with virgula written above, or a point with virgula written below. In this edition, the point is represented by a modern comma, and the other two marks are recorded with a semicolon.

Finally, the single point, used in the manuscript to separate words in lists and occasionally for the mid-verse pause, is represented by a comma. The question mark is not found in this manuscript. The punctuation of the Latin headings and Latin commentary is less consistent; consequently it has been normalized according to modern usage. The Old English gloss is without punctuation in the manuscript and in this edition.

The present reading of the manuscript has been retained, as erased or altered; no indication of this change has been given in the text of this edition, but notes record these with a conjecture, where justified, of the original reading. Occasionally in the manuscript, an alternate reading to the Latin text or to the headings is written above the line with the original reading unaltered; these alternate readings are recorded in the textual notes but not included in the text; see for example, Psalm 57,3.

As is the general practice in editions of Old English glossed Psalters, abbreviations in the Latin text, headings and commentary have been silently expanded, but the expansions of the Old English abbreviations have been indicated by underlining. The following instances are exceptions to this principle: the 7 (Tironian symbol, used in the Old English gloss and Latin commentary), the ± (Latin vel or Old English oððe), the & (always added later to the text), and the cauda (occasionally misused) have been retained unexpanded.

When an abbreviation bar has been omitted from a familiar abbreviation, such as dne, the abbreviation is expanded in the text and ac-

accompanied by an explanatory note. Undeciphered abbreviations are left unexpanded in the edition as they appear in the manuscript and no conjecture is made in the textual notes.

Both the marginal and interlinear Latin commentaries have been collected into a separate volume, "Commentary on the Psalms". In the manuscript, the marginal Latin comments are usually associated with a word or phrase of the Latin text by a distinctive identifying mark; these denoted words from the text, with enough of the context to aid understanding, have been recorded in the edition and followed by the Latin comment. In addition, the interlinear comments are identified as such.

Since a large proportion of the commentary is parallel to the Expositio Psalmorum of Cassiodorus, those comments in D which share the vocabulary of Cassiodorus are designated in the edition by two asterisks, and those comments which share the idea of Cassiodorus are indicated by a single asterisk.

eadig wer se þe na eode on geþeahthe arleasra
[f. 8r] 1 BEATVS uir qui non abiit in consilio impiorum

on wege synfulra na stod 7 on heahsetle cwyldes ð
et in uia peccatorum non stetit; Et in cathedra pesti-

wawan sat ac on þe willa his 7 on
lentiae non sedit, 2 Sed in lege domini uoluntas eius; et in

ð his smeað ð foreþancó dages 7 nihtes bið swa swa
lege eius meditabitur die ac nocte. 3 Et erit tamquam

treow þæt plantud is wið ryne wætra wæstm
lignum quod plantatum est secus decursus aquarum; quod fructum

his selð on tide his leaf his na
spum dabit in tempore suo, Et folium eius non defluet; et

ealle swa hwelce swa beoð gesundfullude swa arlease
omnia quecumque fatiet prosperabuntur. 4 Non sic impii

swa swa swa dust þæt awyrpð wind of ansyne
non sic; sed tamquam puluis quem proiecit uentus a facie

eorðan forðon na arisað arlease on dome 7 neþ.
terre. 5 Ideo non resurgunt impii in iudicio, neque [f. 8v]

synfulle on geþeahthe ryhtwisra forðon wiste weg
peccatores in consilio iustorum, 6 Quoniam nouit dominus uiam

sipfat forwyrð
iustorum, et iter impiorum peribit.

Heading] Species psalmi huius quatuor membris decorata est.

In primo propheta loquitur de iudeis per passionem christi; in secundo sunt uerba dementium iudeorum; in tertio dicta sunt domini saluatoris; quarto propheta loquitur ammonens populos ad fidem christianam.

hwý grymetedon beoda folc smeadon
1 QVAre fremuerunt gentes; et populi meditati sunt

unnyttu ð idelu atstodon cýpíngas eorðan ealdormenn
inania. 2 Adstiterunt reges terrę; et principes

becomon tosomne ongean crist
conuenerunt in unum; aduersus dominum et aduersus christum

we tosliten bendas hyra utun awyrpan fram.ús
eius. 3 Dirumpamus uincula eorum; et proiciamus a nobis

geoc heora se þe eardap on heofonum hyscþ hy hy
iugum ipsorum. 4 Qui habitat in caelis iridebit eos;

hyspeð þonne he spycó to him on his eorre
et dominus subsannabit eos. 5 Tunc loquetur ad eos in ira sua;

on hatheortnisse his gedrefó soþlice gesetet
et in furore suo conturbabit eos. 6 Ego autem constitutus

eom fram him ofer munt haligne bodiende be-
sum rex ab eo, super sion montem sanctum eius; predicans pre-

bod cwæð sunu eart
ceptum eius. [f. 9r] 7 Dominus dixit ad me filius meus es

ðu ic. to dag cende gyrn fram me 7 ic selle
tu; ego hodie genui te. 8 Postula a me, et habo tibi

peoda erfewardnisse þine anwaldnesse þine gemæro eorðan
gentes hereditatem tuam; et possessionem tuam terminos terre.

ðu gerecest hy on gyrde isernre 7 swa swa fet tigelwyrhtan
9 Reges eos in uirga ferrea; et tamquam uas figuli

ðu brecest hy nu cýningas ongytað beoð gelærede
confringes eos. 10 Et nunc reges intellegite; erudimini

ge þe demað eorðan þeowiað on ege
omnes qui dñificatis terram. 11 Seruite domino in timore; et

geblissiað him mid fyrhto gegripað lære þylas
exultate ei cum tremore. 12 Adprehendite disciplinam, ne-

hwonne yrsige ð eorsige ge forwyrðen of wege ryhtum
quando irascatur dominus; et pereatis de uia iusta.

þonne byrneð anunga ð in sceortnisse eorre his eadige
13 Cum exarserit in breui ira eius; beati

ealle þe getreowað on hine
omnes, qui confidunt in eo.

Heading]. Totus psalmus iste ad personam christi competenter aptatur.

to hwy gemænigfylde synd þa ðe swencað menige
2 DOMINE quid multiplicati sunt qui tribulant me; multi

onarisað angean cwepað ð secgað saule minre
insurgunt aduersum me, [f. 9v] 3 ulfi dicunt anime meae,

halo hire on gode his ð hire anfoend
non est salus in deo eius. 4 Tu autem domine susceptor

wuldur uphebbende heafod stefne minre
meus es, gloria mea et exaltans caput meum. 5 Voce mea ad

ic cleopode he gehyrde me of his þam halgan munte
dominum clamaui, et exaudiuit me de monte sancto suo. 6 Ego

slep ic aras forðon anfeng ic ne
dormiui et , et resurrexi dominus suscepit me. 7 Non

ondrade þusendu folces ymbsellende ð ymbtrymmende aris
timebo milia populi circumdant me, exsurge

halne me dó forðon ofsloge ealle
domine saluum me fac deus meus. 8 Quoniam tu percussisti omnes

wipergende intingan teþ synfulra þu forbryttest
aduersantes mihi sine causa dentes peccatorum conteruisti. 9

dryhtnes is halo 7 ofer folc bledsung þin
Domini est salus, et super populum tuum benedictio tua.

Heading] Per totum psalmum istum, uerba sunt sancte matris ecclesie.

þonne ic gecigde þu gehyrdest ryhtwisnesse mire
2 CVM inuocarem deus iustitie me,

on geswince þu tobredest gemiltsa me
in tribu- [f. 10r] latione dilatasti. Miserere , et

gehyr gebed bearn manna hu lange hefige of heortan
exaudi orationem meam. 3 Eilii hominum usquequo grau corde,

Ps. 5]

5.

to hwon lufiað ge idelnesse 7 secað leasunge witað
ut quid diligitis uanitatē, et queritis mendacium. 4 Scitote

þætte gemiclade haligne his gehyrde
quoniam magnificauit dominus, sanctum suum dominus exaudi me,

þonne ic clypige to him eorsiað nellen ge syngian
um clama ad eum. 5 Irascimini et nolite peccare,

þa ðe ge cweþað on heortum eowrum on incleofum
quae dicitis in cordibus uestris et in cubilibus uestris

onbryrðap onseggap onsægdnesse ryhtwisnesse gehyhten ge
conpungimini. 6 Sacrificate sacrificium iustitię, et sperate

on dryhtne monige cweðap hwylc oðeowð us god tacnoð
in domino. ulti dicunt quis ostendit nobis bona; 7 ignatum

lecht ondwlitan ðines þu sealdes blisse
est super nos læmæn uultus tui domine. edisti letitiam

on heortan mine of tide hwates wines eles his hy synd gemænig-
in corde meo; 8 frumenti, uini, et olei sui multiplicati

fyld on sybbe on þæt selfe ic slape reste
sunt. 9 In pace in idipsum dormiam et [f. 10v] requiescam,

synderlice on hyhte þu gesettest mec
10 uoniam tu domine singulariter in spe constituisti me.

5

Heading] Totus psalmus iste prophertur ac persona catholice ecclesię.

word mina earum onfoh ongyt clypunge mine
2 VERba mea auribus percipe domine, intellege clamorem meum, 3

begym stefne gebēdes mines cyning min 7 godd forðon
intende uoci orationis meae, rex meus et deus meus. 4 Quoniam

to þe ic gebidde on mergen 7 ðu gehyrst stefne mine on mor-
ad te orabo domine mane, et exaudies uocem meam. 5 Mane

gen ic ætstande þe 7 ic geseo þette na willende unryht-
adstabo tibi, et uidebo; quoniam non uolens deus iniqui-

wisnesse eardiað wið þe awyrged
tatem tu es 6 Non habitabit iuxta te malignus, neque permane-

oncean eagan þine ðu hatest ð ðu feodest
bunt iniusti ante oculos tuos. 7 Odisti domine

ealle þe wyrcað unryhtwisnesse þu forspillest þa þe sprecað
omnes qui operantur iniquitatem; perdes eos qui loquuntur

leasunge wer bloda facenfullne onscuniað
mendacium. Virum sanguinum et dolosum; abhominabitur dominus.

ic soþlice on menego mildheortnes þinre ic inga
8 Ego autem in multitudine misericordie tuę; introibo domine

on hus þin ic gebidde to temple halgum þinum
in domum tuam, ad- [f. 11r] rabo ad templum sanctum tuum

on ege þinum gelæd me þire ryhtwisnesse fore
in timore tuo. 9 Deduc me domine in tua iustitia propter

feondum minum gerece on gesihðe þinre weg minne forðon
inimicos meos, dirige in conspectu tuo uiam meam. 10 Quoniam

nis on tupe heora soþfastnis heorte. idel is
non est in ore eorum ueritas, cor eorum uanum est.

býrigen opengende hrace heora frungum heora facenful-
11 Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose

lice dydon dém hy hy ahreosen fram geþohtum
agebant, iudica illos deus. Decidant a cogitationibus

heora after menego arleasnessa heora adref hy
suis secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam

hy gremedvn 7 geblissigen hyhtað
exacerbauerunt te domine. 12 Et letentur omnes qui sperant

on ecnesse hy ahebbað ðu oneardast on him 7
in te; in aeternum exultabunt, et inhabitabis in eis, et

hy wuldriað on ðe ealle lufiað naman
gloriabuntur in te omnes qui diligunt nomen tuum. 13 Quoniam

bletsast rihtwisne swa of scylde godes willan
tu domine benedices iustum; domine ut scuto bone uoluntatis

þines ðu gehelmuðdest us
tuq coronasti nos,

6

[f. 11v] Heading] Psalmi istius origo oratio est penitentis.

na on yrre þinum þu ðreage 7 na on hatheortnisse
2 DOMINE ne in ira tua arguas me, neque in furore

þinre þu ðrea i cide miltsa me untrum
tuo corripas me. 3 Miserere mihi domine quoniam infirmus

ic eom hæle dryhten gedrefede syndon ealle ban mine
sum, sana me domine quoniam conturbata sunt omnia ossa mea,

7 saul min gedrefed swiþe 7 þu hu lange
4 et anima mea turbata est ualde. Et tu domine usquequo, 5

beo gecyrred nere saule mine halne me dó for miltse
conuertere et eripe animam meam, saluum me fac propter misericor-

þinre on deaþe gemyndig sie þin on
diam tuam. 6 Quoniam non est in morte qui memor sit tui, in

helle hwelc geandettað þe ic swanceon geomrunga
inferno autem quis confitebitur tibi. 7 Laboraui in gemitu

minre ic swylige ð þwea þurh syndriga nihta bedd min of tearum
meo, lauabo per singulas noctes lectum meum, lacrimis

strale mine ic lecce ð wate gedrefed is for eorre eage
stratum meum rigabo. 8 Turbatus est pre ira oculus

min ic ealdode betweox ealle mine fynd gewitað fram me
meus inueteraui inter omnes inimicos meos. 9 Discedite a me

ealle þe wyrcað unryhtwisnesse forðon gehyrde
omnes [f. 12r] qui operamini iniquitatem, quoniam exaudiuit

stefne wopes mines gehyrde bene
dominus uocem fletus mei, 10 exaudiuit dominus deprecationem

mine gebed onfenge ablysgen ð scamien
meam, dominus orationem meam assumpsit. 11 Erubescant

7 syn drefed ealle fynd mine sýn gecerred on hinder 7
et conturbentur omnes inimici mei, auertantur retrorsum et

aswarnien swiþe hrædlice ð anunga
erubescant ualde uelociter.

Heading] In isto psalmo postulat propheta ab inimicis diuersis
liberari:

2 DOMINE deus meus in te speraui, libera me ab omnibus
on ðe ic gehyhte alys me allum

ehtendum 7 genere bylas hwonne gegripe. ð reafie
persequentibus me et eripe me. 3 Ne quando rapiat

swa swa leo saule mine þonne nis alyse 7 na þe
ut leo animam meam, dum non est qui redimat, neque qui

halne ðó gif ic dyde ðis gif is
saluum faciat. 4 Domine deus meus si feci istud, si est

unryhtwisnes on handum minum gif ic ageald gyldendum me
iniquitas in manibus meis. 5 Si reddidi retribuētibus mīhi

yfelu ic ahreose be gewyrhtum fram feondum minum idel ehte
mala decidam merito ab inimicis meis inanīs. 6 Ber-

feond saule mine 7 gegripe hy 7
sequatur inimicus [f. 12v] animam meam, et comprehendat eam et

fortredeþ on eorðan lif wuldor min on dust ge-
conculcet in terra uitam meam, et gloriam meam in puluerem de-

lede he aris on eorre þinum upahefe in endum
ducat. 7 Exsurge domine in ira tua, et exaltare in finibus

feonda þinra on bebode þe
inimicorum tuorum. Exsurge domine deus meus in precepto quod

ðu' bebude gesomnung folca ymb selleð þe fore
mandasti, 8 et synagoga populorum circumdabit te. Et propter

pas on heannesse gehwyrf dem folc dem me
hanc in altum regredere 9 domine iudica populos iudica me

after ryhtwisesse unscyldignisse handa
domine. Secundum iustitiam meam et secundum innocentiam manuum

minra sie geendud nið synfulra gerece
mearum super me. 10 Consummetur nequitia peccatorum, et dirige

rihtwisne scrudniende heortan 7 edran ryht fultum
iustum scrutans corda et renes deus. Iustum 11 adiutorium

min se hale dep ryhtwise on heorte deme
meum a domino, qui saluos facit rectos corde. 12 Deus iudex.

ryhtwis strang langmod cwisthu eorsað þurh syndrige dagas
iustus fortis et longanimis, numquid irascitur per singulos dies,

nymde ge gecyrren sweord his asccep
13 nisi conuer- [f. 13r] tamini gladium suum uibrabit.

bogan his he apenede gyrede hine on him
Arcum suum tetendit et parauit illum, 14 et in ipso parauit

fatu deapes flana his byrnendum gefremede on gesihde
uasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit. 15 Ecce

he geeacnað unryhtwisesse he onfeng sar 7 he cende unryhtwis-
parturit iniustitiam concepit dolorem et peperit iniquitatem.

nesse seað openude 7 adealf hine hreas on seað þone
16 Lacum aperuit et effodit eum, et incidit in foueam quam

he worhte bið gecyrred sar his on heafde his on
fecit. 17 Conuertetur dolor eius in capite eius, et in

hnol unryhtwisnes astah ic ondette dryhtne
uertigem eius iniquitas eius descendit. 18 Confitebor domino

ryhtwisnesse his 7 ic synge noman ðæs hystan
secundum iustitiam eius; et psallam nomini domini altissimi.

8

Heading] Ecclesia decantat laudes domino in isto psalmo.

ure hu wundorlic noma on
2 DOMINE dominus noster quam ammirabile est nomen tuum in

ealre eorðan upahafen gemiclung ð mæro þin
uniuersa terra. Quoniam elevata est magnificentia tua super

heofonas of muðe cildra 7 sucendra þu fulfremdest lof
caelos, 3 ex ore infantium et lactantium perfecisti laudem.

fore féondum þinum þæt ðu toweorpe feond 7 ger
[f. 13v] Propter inimicos tuos, ut destruas inimicum et defen-

scyldend ic geseo heofonas weorc fingra þinra monan
sorem. 4 Quoniam uidebo caelos, opera digitorum tuorum, lunam

7 steorran þa gestapelodest hwæt is mon þæt gemyndig
et stellas quas tu fundasti. 5 Quid est homo quod memor

eart his opðe sunu mannes þæt ðu neosast hine . þu wanodest
es eius, aut filius hominis quoniam uisitas eum. 6 Minuisti.

hine lytle læs fram englum of wuldre arweorðunga ðu gehel-
eum paulo minus ab angelis, gloria et honore coronasti

mudest hine 7 gesetttest ofer weorc handa þinra
eum, 7 et constituisti eum super opera manuum tuarum.

eal þing ðu underþeoddest under fotum sceap oxan
8 Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues et boues

ealle 7 ufonon þæt neat feldes fugelas heofones
uniuersa, insuper et peccora campi. 9 Volucres caeli et

fixas sæs þa ðurbgað stiga sæs
pisces maris, qui perambulant semitas maris. 10 Domine dominus

noster quam ammirabile est nomen tuum in uniuersa terra.

9

Heading: Totus iste psalmus a persona prophete deprimitur.

ic ondette þe on ealre heortan minre
[f. 14r] 2 CONFitebor tibi domine in toto corde meo

ic cyþe ealle wundru þine ic blissige 7 ic gefagnie
narrabo omnia mirabilia tua. 3 Letabor et exultabo in

singe noman þinum eala ðu hehsta on gecyrringe
te, et psallam nomini tuo altissime. 4 In conuertendo

feond minne on hinder hy geuntrumiað 7 forweorðað fram gesihðe
inimicum meum retrorsum infirmabuntur et perient a facie

ðu worhtes dom minne intingan þu sitst
tua. 5. Quoniam fecisti iudicium meum et causam meam, sedes

þrymsetl ðu þe demst efennisse þu ðreadest þeoda 7
super thronum qui iudicas equitatem. 6 Increpasti gentes et

forwearð se arleasa noman heora ðu dilgodest on ecnesse 7 on
perit impius, nomen eorum deðesti in aeternum et in

woruld worulde fynd geseorodon of sweorde on ende
saeculum saeculi. 7 Inimici defecerunt, frama in finem et

castra heora þu tobræce forweard gemynd heora mid hlyne
ciuitates eorum destruxisti. Perit memoria eorum cum sonitu,

7 drihten on ecnisse þurhwunað he gearwade on dome . . . setl
8 et dominus in aeternum permanet. Parauit in iudicio sedem

his 7 he demep ymbhwyrft eorðan on efennisse he demeoð
suam, 9 et ipse iudicabit orbem terrae in equitate. Iudicabit

folc mid ryhtwisnesse geworden
populos cum [f. 14v] iustitia, 10 et factus est dominus

rotsung ð frofr þearfana gefylsta on gerecum on geswince
refugium pauperum. Adiutor in oportunitatibus in tribula-

7 hyhten ealle cupon ð wiston
tione, 11 et sperent in te omnes qui nouerunt nomen tuum.

þu na forlatst secende singað
Quoniam non derelinques querentes te domine, 12 psallite domino

ðe eardap on besceawodnisse bodiað betweox þeoda wundra
qui habitat in sion, Adnuntiate inter gentes mirabilia

secende blod heora he gemunde 7
eius, 13 quoniam requirens sanguinem eorum memoratus est, et

he na ofergeat gebedu þearfena gemiltsa me
non est oblitus orationes pauperum. 14 Miserere mihi domine et

geseoh eapmodnesse mine feondum minum þu ðe ahefst me
uide humilitatem meam, de inimicis meis 15 qui exaltas me

of gatum deofles þat ic bodige ealle lofu þina on gatum dohtvr
de portis mortis, ut adnuntiem omnes laudes tuas in portis filiae

ic blissige on hælo þinre gefæstnode synt þeoda on
sion. 16 Exultabo in salutari tuo, infixae sunt gentes in

forwyrd þe hy worhton on gryne þissum þe hy digledon
interitu, quem fecerunt in laqueo isto quem occultaerunt

gegripen is fot heora bið oncnawen
comprehensus est pes eorum .[f. 15r] 17 Cognoscitur dominus

domas fremmende on weorcum handa his gegripen is
iudicia faciens, in operibus manuum suarum comprehensus est

se synfulla syn gecyrræð ða synfullan on helle ealle
peccator. 18 Conuertantur peccatores in infernum, omnes

þeoda þe ofergytað on ende
gentes quæ obliuiscuntur dominum. 19 Quoniam non in finem

ofergittolnis þearfana geþyld ðearfana na forweorðað on
obliuio erit pauperum patientia pauperum non peribit in

ende aris framige mon syn demed þeoda
finem. 20 Exsurge domine non preualeat homo, iudicentur gentes

on gesyhðe þinre gesete as lædend hy
in conspectu tuo. 21 Constitue domine legislatorem super eos,

þat witen þeoda þat men synt to hwy gewit ðu
ut sciant gentes quoniam homines sunt. 22 Vt quid domine reces-

feor ðu forsyhst on gerecum on geswince þonne
sisti longe despicias in oportunitatibus in tribulatione. 23 Dum

ofermodgað þe arleasa bið onaled þearfa hy beoð gegripene on
superbit impius incenditur pauper, comprehenduntur in

gebohtum heora þam ðe hy þohton. bið hered se
cogitationibus suis quas cogitant. 24 Quoniam laudatur pec-

synfulla on gewilnungum saul his se þe unryhtu
cator [f. 15v] in desiderii animae suae, et qui iniqua

deþ he bið gebletsod hyspeð se synfulla æfter
gerit benedicetur. 25 Inritauit dominum peccator, secundum

mænigfaldnisse his yrres ne secð nis on
multitudinem ire suae non inquit. 26 Non est deus in

gesyhðe his beoð besmitene wegas on ælcere tide beoð
conspectu eius, polluuntur uiae eius in omni tempore. Au-

afyrred ðomas þine of ansyne ealra feonda his
feruntur iudicia tua a facie eius, omnium inimicorum suorum

he wylt he cwæð soþlice on heortan ic ne beom astired
dominabitur. 27 Dixit enim in corde suo, non mouebor

of cneorisse on cneorisse butan yfele þas of wyrgnisse
de generatione in generatione sine malo. 28 Cuius ós maledictione

biternisse full of facne under tungan his gewinc
et amaritudine plenum est et dolo. Sub lingua eius labor et

sar he siteð on searwum mid welegum on digelnissum þæt
dolor, 29 sedet insidiis cum diuitibus, in occultis, ut

he ofslea unscyldigne eagan on þearfan beseop
interficiat innocentem. 30 Oculi eius in pauperem respiciunt, ut

he syrwo on dygelnisse swa swa leo on incleofe he
 insidiatur in occulto sicut leo [f. 16r] in cubili suo. In-

syrwo þæt he gripe ðearfan gegripan þearfan þonne he hine
 sidiatur ut rapiat pauperem; rapere pauperem dum adtrahit

framatyhð hine on his grine genybrað hine he onhylded hine
 eum; 31 in laqueo suo humiliabit eum; inclinabit se

7 gehreoseþ þonne he wealdeþ þam ðearfan he cwæð on
 et cadet dum dominabitur pauperi. 32 Dixit enim in

heortan oferget he acvrde ansyne bylas he geseo
 corde suo oblitus est deus; auertit faciem suam ne uideat

oþ on ende sy upahafen hand
 usque in finem. 33 Exsurge domine deus meus et exaltetur manus

ne ofergyt þu þearfana on ende fore hwat bysmrade
 tua, ne obliuiscaris pauperum in finem. 34 Propter quid irritauit

se arleasan cwyþ soþlice on heortan his secð ð myngað
 impius dominum, dixit enim in corde suo non requirit

ðu gesyhst þæt ðu geswinc 7 sar besceawast þæt
 deus. 35 Vides quoniam tu laborem et dolorem consideras, ut

ðu selle hy on hondum þinum þe læfed þearfa
 tradas eos in manibus tuis, tibi enim derelictus est pauper,

steopcilde þu bist gefylsta þu forbrytest eam synfullas
 pupillo tu eris adiutor 36 Conteris brachium peccatoris

awyrgedes bið soht scyld his ne he met bið
 [f. 16v] et maligni requiratur delictum eius nec inuenietur.

ryhsað on ecnesse forweorðað ge
 37 Regnabit dominus in aeternum et in seculum seculi, peribitis

peoda of eorðan his gyrninge þearfana gehyrde
 gentes de terra eius. 38 Desiderium pauperum exaudiuit dominus,

gyrnenga heortan heora gehyrde eare þin deman steopcilde
 desideria cordis eorum, exaudiuit auris tua. 39 Iudicare pupillo

7 eaðmodum þætte na geteohige ð togesette ofer þæt gemiclian
 et humili, ut non adponat ultra magnificare

hine ofer eorðan
 se homo super terram.

10

Heading] Hic psalmus totus ad personam prophetę referendus est.

on dryhtne ic getrywe humeta secgað saule minre aleor
 2 IN domino confido quomodo dicitis anime meae, transmigra

on munt spearwa forðon on gesihðe synfulle aðenedon
 in montem sicut passer. 3 Quoniam ecce peccatores tetenderunt

bogan hy gyredon flana heora on ðore þæt hy scotigen on
 arcum parauerunt sagittas suas in faretra, ut sagittent in

ðystrum ryhtwise on heortan ða þe ðu dydest hy tǫbrecon
 obscuro rectos corde. 4 Quoniam quae perfecisti destruxerunt,

se ryhtwisa hwæt dyde he on temple halgum his
 iustus autem quid fecit. 5 Dominus in templo sancto suo

dominus in caelo [f. 17r] setl his eagan on þearfan
 sedes eius. Oculi eius in pauperem

beseoð brewas ahsiað bearn manna
 respiciunt, palpebre eius interrogant filios hominum. 6 Dominus

ahsað ryhtwisne arleasne ðe soblice lufað unryhtwisnesse
 interrogat iustum et impium, qui autem diligit iniquitatem

he hatað sawle his he rinð ofer synfulle gryn fyres
 odit animam suam. 7 Pluit super peccatores laqueus ignis,

sweflórosm gast ysta ðæl cþlos heora
 sulphur et spiritus procellarum pars calicis eorum. 8 Quoniam

ryhtwis ryhtwisnesse he lufode efennesa gesihð ondwlita his
 iustus dominus et iustitiam dilexit, equitatem uidet uultus eius.

11

Heading] Saluum se ꝛ ecclesiam petit propheta per uerbum domini.

halne teorode halig forðon
 2 SALUUM me fac domine quoniam defecit sanctus, quoniam

gewanode synt soþfæstrissa from bearnum manna idelu hy spracon
 deminute sunt ueritates a filiis hominum. 3 Vana locuti

anra gehwylc to nehstan welere on heortan 7
 sunt unusquisque ad proximum suum labio doloso, in corde et

of heortan hy spracon yfelu forspille ealle welras
 corde locuti sunt mala. 4 Disperdat dominus uniuersa labia

fæcne tungan ða felaspeculan þa cwædon
 dolosa, et linguam maliloquam. [f. 17v] 5 Qui dixerunt

tungan ure we gemicliað weleras ure of us synd hwylc
 linguam nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt quis

ure is fore yrmðe unspedigra geomrunge
 noster est dominus. 6 Propter miseriam inopum, et gemitum

ðearfana nu ic arise cwyp ic a sette ofer help ð hal-
 pauperum, nunc exurgam dicit dominus. Ponam super salutare

wendnesse mine getreowfullice ic dem on ðam spreca
 meum, fiducialiter agam in eo. 7 Eloquia domini

spreca syfra seolfor of fyre amered eorðan aclensod sefonfeald-
 eloquia casta, argentum igne examinatum terre purgatum septuplum.

lice ðu gehealdst us 7 beweardast us fram cnerisse
 8 Tu domine seruabis nos et custodies nos, a generatione

ðisre on ecnisse on trundulnisse arlease gangað after
 hac in aeternum. 9 In circuitu impi ambulat, secundum

heahnesse ðinre ðu gemonigfyldest bearn. mama
 altitudinem tuam multiplicasti filios hominum.

12

Heading] Expostulat psalmista ne inimicis fraude succumbat ecclesia.

hu longe ofergytst ðu on ende op hwæt acyrrest ðu
 1 Vsquequo domine obliuisceris me in finem, quousque auertis

onsyne þine fram me hu longe sette ic geþeaht on sawle minre
 faciem tuam a me. 2 Quamdiu ponam consilium in animam meam

sár on heortan mine þurh dæg bið upahafen
 dolorem in corde meo per diem. 3 Vsquequo [f. 18r] exaltabitur

feond besech 7 gehyr
 inimicus meus super me, 4 respice et exaudi me domine deus meus.

onlyht eagan byles afre ic slape on deape ðules
 Inlumina oculos meos, ne unquam obdormiam in mortem. 5 Ne

hwonne cweðe feond ic magude ongean hine þa ðe swencað
 quando dicat inimicus meus, preualui aduersus eum. Qui tribulant

me hy blissiað ges ic gedrefed beo ic on ðine mildheortnesse
 me exultabunt si motus fuero, 6 ego autem in tua misericordia

hyhte blissiað heorte min halo þinre ic synge dryhtne
 sperabo. Exultabit cor meum in salutari tuo, cantabo domino

þe god sealde me 7 ic singe noman dryhtnes ðæs heahstan
 qui bona tribuit mihi et psallam nomini domini altissimi.

13

Heading] Increpat ecclesia iudeos qui uiso christo minime crediderunt.

cwæð se unwisa on heortan his hy gewemmede synt
 1 Dixit insipiens in corde suo non est deus, corrupti sunt

7 onsceongenlice hy gewordene synt on willum heora nis
 et abhominabiles facti sunt in uoluntatibus suis. Non est

þe dō oð on anne of
 qui faciat bonum, non est usque ad unum. [f. 18v] 2 Dominus de

heofone gelocode ofer bearn manna þæt he geseo gif is ongytende
 celo prospexit super filios hominum ut uideat si est intellegens

opðe secende ealle framahyldon atsomne unnytte gewordene
 aut requirens deum. 3 Omnes declinauerunt simul inutiles facti

synt ðe dō byrgen
 sunt, non est qui faciat bonum non est usque ad unum. Sepulchrum

opengende hrace heora tungan heora facenfullice hy dydon
patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant

atur nedrana under welerum heora ðara of awyrgeðnisse 7
uenenum aspidum sub labiis eorum. Quorum ðs maledictione et

of biternisse ful is hrade fet heora to ageotenne. blod
amaritudine plenum est, ueloces pedes eorum ad effundendum san-

forbrytednis 7 ungesalignis on wegum weg sybbe
guinem. Contritio et infelicitas in uis eorum, et uiam pacis

hy na oncneowon nis ege godes beforan eagan heora
non cognouerunt. Non est timor dei ante oculos eorum; 4

hu ne oncnawað ealle þa ðe wyrcað unryht þa ðe forswelgað
nonne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem. Qui deorant

folc min mete hlafes gecygdon ðar hy
plebem meam sicut escam panis 5 deum non inuocauerunt, illic

forhtodon ege þar na was ege forðon
[f. 19r] trepidauerunt timore ubi non erat timor. 6 Quoniam deus

on cneorisse ryhtwisre geþeaht wedlan ðu gedrefdest forðon
in generatione iusta est, consilium inopis confudisti, quia

hyht his hwelc selð hælo ða getreowfullan
deus spes eius est. 7 Quis dabit ex sion salutare israhel,

acyrreð hæftned folces his blissie 7 gefeoge
dum auertit dominus captiuitatem plebis sue. Letetur iacob et exultet

israhel.

Heading] Psalmus iste reuelat qui sunt in regno dei habitaturi.

hwelc eardap on eardungstowe þinre oþðe hwelc ge-
1 Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis re-

resteð on ðinum ðam haligan munte ðe ingæð butan wemme
quiescet in monte sancto tuo. 2 Qui ingreditur sine macula

7 wyrð ryhtwisnesse sprycð soþfastnisse on heortan
et operatur iustitiam. 3 Qui loquitur ueritatem in corde

his 7 ne dyde facn on tungan ne ne dyde nehstan yfel
suo, et non egit dolum in lingua sua. Nec fecit proximo suo malum,

hosp ne anfeng ongean neahstan his to ealles nahte
et obprobrium, non accepit aduersus proximum suum. 4 Ad nihilum

gelæd bið ð geteald bið on gesyhðe se awyrgeða
[f. 19v] deductus est in conspectu eius malignus

ða ondræðendan dryhten he gemiclað swereð ð ryht gehet
timentes autem dominum magnificat. Qui iurat

nehstan his ne beswicð feoh his ne sealde to
proximo suo et non decipit eum, 5 qui pecuniam suam non dedit ad

gytsunge ð to hyre ~~medsceattas~~ ofer þone unscyldigan na onfeng
usuram, ~~et iniqua~~ super innocentem non accepit.

se þe deþ ðas bið gedrefed ð astyred on ecnisse
Qui facit haec, non commouebitur in aeternum.

Heading] Per totum psalmum istum introducitur persona domini saluatoris.

geheald forðan on ðe ic hyhte ic segeðe drihtne
1 CONserua me domine quoniam in te speraui, 2 dixi domino

min forðon gōða minra þu na beðearft halgum
deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non indiges. 3 Sanctis

ðe on eorðan synt he wundrude willan mine betweox
qui in terra sunt eius, mirificauit omnes uoluntates meas inter

hy gemenigfylde syndon untrumnessa heora siþðan
illos. 4 Multiplicate sunt enim infirmitates eorum postea

hy efston ic somnige gemetinga heora of blodum
adcelerauerunt. Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus,

ne ic gemyndig beo namana heora ðurh weleras mine
nec memor ero nominum [f. 20r] illorum per labia mea.

ðæl erfeweardnesse cælicis mines ðu eart ðe
5 Dominus pars hereditates meae et calices mei, tu es qui

gesettest ð ageafe me yrfeweardnesse rapas gefeollon
restituisti mihi, hereditatem meam. 6 Funes ceciderunt

me on beorhtum yrfeweardnis beorhtu
mihi in præclaris, etenim hereditas mea, præclara est mihi,

ic þletsige salde andgyt ofer þæt
7 Benedicam dominum qui mihi tribuit intellectum, insuper et

oðð on nyht breadon edran mine ic foresceawode
usque ad noctem, increpauerunt me renes mei. 8 Prouidebam

on gesyhðe minre sýmlæ to ðam swiðran he is me
dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi,

ne ic astyred beo ð drefed for ðisum gelustfullude heorte
nec commouear. 9 Propter hoc delectatum est cor

min 7 gefiehde tunge flæsc resteð on
meum, et exultauit lingua mea insuper et caro meo, requiescit in

hyhte forlætest saule on helle ne ðu selst
spé. 10 Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis

haligne ðinne geseon gebrosnunge cuðe me ðu dydest wegas lifes
sanctum tuum, uidere corruptionem. 11 Notás mihi fecisti uias uitę,

ðu gefyllest me of blisse mid andwlitan þinum ge-
adimple* [f. 20v] bis me lætitia cum uultu tuo de-

lustfulnessa on ðinne swiðran oþ on ende
lectationes in dextera tua usque in finem

16

Heading] Trifonia oratio de humanitate christi in hoc psalmo de-
primitur.

gehyr ryhtwisnesse begym bene minre
I EXaudi domine iustitiam meam, intende deprecationi meę,

mid earum onfoh gebed na on welerum facenfullum of
Auribus percipe orationem meam non in labiis dolosis 2 de

andwlitan þinum dom min yppe eagan mine geseon efennisse
uultu tuo iudicium meum prodeat oculi mei uideant aequitatem.

ðu afandudest heortan mine ðu neosodest on nyht fyre
3 Probasti cor meum et uisitasti nocte, igne me

ðu ameredest 7 nys gemet on me unryhtwisnes þæt ne
examinasti et. non est inuenta in me iniquitas. 4 Vt non

sprece muð weorc manna fore wordum wælera þinra
loquatur ðs meum opera hominum propter uerba labiorum tuorum

ic geheold wegas hearde fulfreme stapas minum on stigum
ego custodiui uias duras. 5 Perfice gressus meos in semitis

þinum þæt ne syn astyred swaðu mina cleopode
tuis ut non moueantur uestigia mea. 6 Ego clamaui quoniam

ðu gehyrdest onhyld eare me
exaudisti me deus [f. 2lr] inclina aurem tuam mihi et exaudi

mine gewundurlec mildheortnessa ðina ðe hale dest
uerba mea. 7 Mirifica misericordias tuas qui saluos facis.

hyhtende on ðe fram wiðerstandendum ðinre swiðran geheald
sperantes in te 8 a resistentibus dextere tuę. Custodi

swa seon eages under sceadwe fiðera þinra gescyld
me domine ut pupillam oculi sub umbra alarum tuarum protege

of ansyne arleasa swencton fynd mine sawle
me 9 a facie impiorum qui me adflixerunt. Inimici mei animam

mine ymbsealdon fætuisse ð rysl heora hy belucon ð ymb-
meam circumdederunt 10 adipem sum concluderunt

clifton muð heora sprec ofermodnisse utawyrpende
os eorum locutum est in superbiam 11 Proicientes me

nu ymbsealdon eagan heora hy asetton ahyldan on eorðan
nunc circumdederunt me oculos suos statuerunt declinare in terram.

hy anfengon swa gearo to reaflice swa swa hwelp
12 Susceperunt me sicut leo paratus ad predam et sicut catulus

leon eardgiende in halum aris forecum hy 7
leonis habitans in abditis. 13 Exsurge domine, preueni eos et

ferhweorf hy alys sawle mine fram arleasum flane
subuerte eos eripe animam meam [f. 21v] ab impio frameam 14

feonda of handa þinre fram feawum fram eorðan toðal
inimicorum de manu tua. Domine a paucis a terra dispartire

underplanta hy on life heora of behyddum ðinum ge-
eos et subplanta eos in uita ipsorum. De absconditis tuis ad-

fylled is is wamb heora hy synd gefyllede of fulnisse 7 hy lyfðon
impletus est uenter eorum saturati sunt porcina et reliquerunt

ðe þarofer waron lytlingum heora ic soþlice mid ryhtwisnesse
que superfuerunt paruulis suis. 15 Ego autem cum iustitia

oðiwe on gesyhðe þinre ic beom gefylled þonne gesweotolod bið
apparebo in conspectu tuo satiabor dum manifestabitur

wuldor þin
gloria tua.

Heading] Psalmus iste tres ordines habet, primus prophete, secundus
ecclesie, in tertio est uox saluatoris inlapsa.

ic lufie ðe mægen trumnes min
2 DILigam te domine uirtus mea 3 dominus firmamentum meum

tohyht 7 alysend min gefylstend
et refugium meum. Et liberator meus deus meus adiutor meus et

ic hyhte on hine gescyldend 7 horn hæle minre gefylstend
sperabo in eum. Protector meus et cornu salutis mee adiutor

heregende ic gecige fram feondum
meus 4 laudans inuocabo dominum [f. 22r] et ab inimicis

minum hal ic beo ymbsealdon geomrunge deapes
meis saluus ero. 5 Circumdederunt me gemitus mortis; et

burnan unryhtwisnesse gedrefdon sar helle
torrentes iniquitatis conturbauerunt me. 6 Dolores inferni cir-

forecomon grynū on geswince
cumdederunt me; preuenerunt me laquei mortis; et 7 in tribulatione

minum ic gecigde 7 to gode minum ic cleopode gehyrde
mea inuocaui dominum; et ad deum meum clamaui. Et exaudiuit

of temple his ðam haligan stefne mine 7 cleopung on gesyhðe
de templo sancto suo uocem meam; et clamor meus in conspectu

ineode on earan 7 astyred forhtude eorðe
eius introiuit in aures eius. 8 Et commota est et contremuit terra;

7 grundweallas munta gedrefede synd astyrede synd
et fundamenta montium conturbata sunt; et commota sunt quoniam

eorre him astagh réc on eorre fyr of
iratus est eis deus. 9 Ascendit fumus in ira eius; et ignis a-

ansyne his onbyrnð colu onælede fram him
facie eius exardescit Carbores succensi sunt ab eo, [f. 22v]

7 he ahyld e heofonās adune astah dimnes under fotum his
 et 10 inclinavit celos et descendit caligo sub pedibus eius.

he astag he fleah heanessa
 11 Et ascendit super cherubin et volavit; volavit super pennas

winda 7 he asette ðystro his indiegelnesse on ymbhwyrfte
 uentorum. 12 Et posuit tenebras latibulum suum; in circuitu

his eardungstow ðeosterfull wæter on genipum lyste
 eius tabernaculum eius; tenebrosa aqua in nubibus aeris. 13

lygrescas on his gesihðe genipu ferdon yst gleda
 Prefulgora in conspectu eius nubes transierunt; grando et carbones

fyres 7 hlynde of heofone 7 se heahsta sealde
 ignis. 14 Et intonuit de celo dominus; et altissimus dedit

stefne he sende flana he tostencte
 uocem suam. 15 Misit sagittas suas et dissipavit eos;

legrescas gemenigfylde 7 gedrefde 7 oðeowdon
 fulgora multiplicavit et conturbavit eos. 16 Et apparuerunt

wyllas wætra awrigene grundweallas ymbhwyrftes eorðan
 fontes aquarum; et reuelata sunt fundamenta orbis terre.

of ðreaunga ðinre of oneþgunge
 Ab increpatione tua domine; ab in- [f. 23r] spiratione

gastes eorres ðines he asende ofene 7 genam me 7
 spiritus ire tue. 17 Misit de summo et accepit me; et

anfeng of menigo wætera he nered e of feondum
 adsumpsit me de multitudine aquarum. 18 Erripuit me de inimicis

minum ðam strangestum 7 fram ðyssum þe hatedon he
 meis fortissimis; et ab his qui oderunt me; quoniam con-

wæron strangode hy forecomon on dæge geswencednisse
 fortati sunt super me. 19. Preuenerunt me in die afflictionis

minre geworden gescyldend min 7 he geledde
 me; et factus est dominus protector meus; 20 et eduxit me

on tobredednesse halne he wolde he ageald
 in latitudine saluum me fecit quoniam uoluit me. 21 Et retribuit

me after ryhtwisnesse minre 7 after unscyldgunga
 mihi dominus secundum iustitiam meam; et secundum innocentiam

handa minra he ageald ic geheold wegas ne
 manuum mearum retribuit mihi. 22 Quia custodiui uias domini; nec

arleaslice ic dyde minum ealle domas on
 impie gessi a deo meo. 23 Quoniam omnia iudicia eius in

gesihðe minre ryhtwisnessa ic na anydde
 conspectu meo sunt semper; et iustitiam eius non reppuli a me.

7 ic beo unwenne beforan gif ic healde
 [f. 23v] 24 Et ero immaculatus coram eo; si obseruauero

7 warnie fram unryhtwisnesse minre 7 he ageald me
 me ab iniquitate mea. 25 Et retribuit mihi dominus

ryhtwisnesse unscyldgunga handa minra
 secundum iustitiam meam; et secundum innocentiam manuum mearum

on gesyhðe eagna mid halgum halig ðu bist
 in conspectu oculorum eius. 26 Cum sancto sanctus eris; et cum

were unscyldigum unscyldig ðu bist gecoren ðu bist
 uiro innocente innocens eris; 27 et cum electo electus eris;

mid ferhwyrfedum ðu forhwyrfed bist folc eapmod
 et cum peruerso subuerteris. 28 Quoniam tu populum humilem

hal dest 7 eagan ofermodra þu-geniðerast
 saluum facies; et oculos superborum humiliabis. 29 Quoniam tu

onlyhttest leohthæt onlyht ðystro 7 swarcunga
 inluminas lucernam meam; domine deus meus inlumina tenebras

ic beom nered fram costunge on gode
 meas. 30 Quoniam a te eripiar a temptatione; et in deo

minum ic ofergange weall unbesmiten weg spaca
 meo transgrediar murum 31 Deus meus inpulluta uia eius; eloquia

of fyre amerede gescyldend he is ealra hyhtendra on hine
 domini igne examinata; protector est omnium sperantium in se.

hwylc butan dryhtne opðe hwylc
 [f. 24r] 32 Quoniam quis deus preter dominum; aut quis deus

butan gode urum se begyrde of mægene 7 gesette
 preter deum nostrum. 33 Deus qui precinuit me uirtute; et posuit

unwemne weg minne se gefremed fæt swa swa heortes
 immaculatam uiam meam. 34 Qui perficit pedes meos tamquam cerui;

heanessa he gesette se læreð handa to gefehte
 et super excelsa statuit me. 35 Qui docet manus meas ad prelium;

7 he gesette swa swa bogan cyperenne earmas mine ðu sealdest
 et posuit ut arcum aereum brachia mea. 36 Et dedisti

me gescyldnisse hale ðinre seo swiðe þin onfeng
 mihi protectionem salutis tue; et dextera tua suscepit me; et

lár þin heo lærde þu tobreddest stæpas mine under.
 disciplina tua ipsa me docuit. 37 Dilatasti gressus meos subtus

ne synd geuntrumude swaðu mine ic ehte fynd
 me; et non sunt infirmata uestigia mea. 38 Persequar inimicos

mine ic gegripe hy na ic gecyrre oðþæt hy geteorias
 meos et comprehendam illos; et non conuertar donec deficient; 39

ic swence hy ne hy magan standan hy feallað under fēt mine
 affligam illos nec potuerunt stare. Cadent subtus pedes meos;

7 þu begyrdest me of magene to gefeohte þu under-
 40 et [f. 24v] precinxisti me uirtute ad bellum. Subplan-

plantudest ealle onarisende on me underneopan feonda
 tasti omnes insurgentes in me subtus me; 41 et inimicorum

minra þu sealdest me bæcc 7 fænde i hatigende þu forspildest
 meorum dedisti mihi dorsum; et odientes me disperdidisti.

hy clypodon nas hale dyde he ne gehyrde
 42 Clamauerunt nec erat qui saluos faceret ad dominum nec exaudiuit

hie ic forgnide hy swa swa dust beforan ansyne windes
 eos. 43 Et comminam illos ut puluerem ante faciem uenti;

swa swa fen strata ic dilge hy þu alysest of wiðer-
 ut lutum platearum delebo eos. 44 Eripies me de contra-

sacum folces þu gesetst on heafod ðeoda folc
 dictionibus populi; constitues me in caput gentium. 45 Populus

þæt na ic gecneow þeowode of hlyste earis gehlyste
 quem non cognoui seruiuit mihi; ab auditu auris obaudiuit mihi.

bearn fremedu lugun me ealdodon
 46 Filii alieni mentiti sunt mihi; filii alieni inueterauerunt;

hy healtodon ð huncetton fram siðfatum heora leofað
 et claudicauerunt a semitis suis. 47 Viuet dominus

gebletsod sy upahafen halo minre
 et benedictus deus meus; et exaltetur deus salutis mee. [f. 25r]

þu ðe selst wrace me 7 ðu underðeoddest folc un-
 48 Deus qui das uindictam mihi; et subdidisti populos sub

der me alysend min of ðeodum yrsegendum fram
 me. Liberator meus dominus de gentibus iracundis; 49 et ab

onarisendum on me ðu upahafst were unryhtwisum ðu generest me
 insurgentibus in me exaltabis me a uiro iniquo eripies me.

forðon ic andette þe on folcum 7 on noman þinum
 50 Propterea confitebor tibi in populis domine; et in nomine tuo

sealm ic seoge gemicelgende halo cyninges his 7
 psalmum dicam. 51 Magnificans salutare regis ipsius; et

donde mildheortnisse cyning his dauide 7 sæde his op on
 faciens misericordiam christo suo; dauid et semini eius usque in

worulde
 seculum.

heofonas bodiað ð cyþað wuldur godes 7 weorc handa his
2 CELI enarrant gloriam dei; et opera manuum eius

bodiaþ staðol ð trumnisse dæg dæge belcet word nyht
adnuntiat firmamentum. 3 Dies diei eructuat uerbum; . et nox

nyhte bycneþ ingehygd ne synd spræca ne word
nocti indicat scientiam. 4 Non sunt loquelę neque sermones [f. 25v]

para ne syn gehyred stefna heora on ealle eorðan uteode son ð
quorum non audientur uoces eorum. 5 In omnem terram exiuit sonus

hlisa heora 7 on endas ymbhwyrftes eorðan word heora on
eorum; et in fines orbis terre uerba eorum. 6 In

sunnan he gesette eardunge his he swa swa brydguma forð-
sole posuit tabernaculum suum; et ipse tamquam sponsus pro-

gewitende of gyftbure his he blissode swa swa gigant to yrnenne
cedens de thalamo suo. Exultauit ut gigans ad currendam

.weg fram hean heofone utgang his 7 edryne ð gencyris
uiam 7 a summo celo egressio eius; et occursum eius

op to heahnesse nis se þe hine behyde fram hatan
usque ad summum eius; nec est qui se abscondat a calore

his ge dryhtnes untallic gecyrrrende saula cypnes
eus. 8 Lex domini inreprehensibilis conuertens animas; testi-

getreowful wisdom gearuwigende lytlingum
monium domini fidele sapientiam prestans paruulis. 9

ryhtwisnessa dryhtnes ryhta geblisgende heortan bebod
Iustitie domini recte letificantes corda; preceptum domini

ryhta geblisgende heortan beþod . . . beorht onlyhtende eagan
 recte letificantes corda; preceptum domini lucidum inluminans oculos.

ege halig ðurhwunað aworuld domas soðe
 10 Timor domini sanctus permanet in seculum seculi; iudicia dei uera

geryhtwisude on hy selfe gegyrnendlice gold
 iustificata in semetipsa. [f. 26r] 11 Desiderabilia super aurum et

stan deorwyrðne swiðe 7 swetran ofer hunig 7 beobread
 lapidem pretiosum multum; et dulciora super mel et fauum. 12

witodlice 7 ðeow ðin gehylt hy on geheordnisse ða edlean
 Nám et seruus tuus custodiet ea; in custodiendo illa retribu-

micel scyldas hwylc ongytt fram deglum minum clensa
 tio multa. 13 Delicta quis intelligit ab occultis meis munda me

fram fremdum ara þeowe ðinum gif min hy ne beoð
 domine; 14 et ab alienis parce seruo tuo. Si mei non fuerint

wylðde þonne ungewemmed ic beom 7 ic beom clænsod fram scylde
 dominati tunc immaculatus ero; et emundabor a delicto

ðam mæstan 7 beoð þætte geliciað spreca muþes mines
 maximo. 15 Et erunt ut conplaceant eloquia oris mei; et

gemynd heortan minre on gesyhðe þinre symle gefylstend
 meditatio cordis mei in conspectu tuo semper. Domine adiutor

min alysend min
 meus; et redemptor meus.

Heading] In isto psalmo, deprecatur propheta pro ingressu sanctę
ecclesię.

gehyre on dæge geswines gescylde noma
2 Exaudiat te dominus in die tribulationis; protegat te nomen
godes iacobes he asende fultum of halgum of
dei iacob. [f. 26v] 3 Mittat tibi auxilium de sancto, et de
heahnesse he behealde he gemyndig sie ealre ofrunga ðinre
sion tæatur te. 4 Memor sit omnis sacrificii tui;
ofrung ð on sægdnis þin fætt sie selle þe
et holocaustum tuum pingue fiat. 5 Tribuat tibi dominus
after heortan þinre eal geþeaht þin he getrymme we
secundum cor tuum; et omne consilium tuum confirmet. 6 Leta-
blissiað on halo þinre on naman ures we beoð
bimur in salutari tuo; et in nomine domini dei nostri magnifica-
gemiclode gefylle drýhten gyrnenga þina nu ic ancneow
bimur. 7 Impleat dominus omnes petitiones tuas; nunc cognoui
forðon halne gedep cyning his geþyrð hine of
quoniam saluum faciet dominus christum suum; et exaudiet illum de
heofone ðam halgum his on anwealdum halo þare swiþran his
celo sancto suo; in potentatibus salus dextera eius.
ða ð hy on wænum ð on cratum 7 hy on horsum we on naman
8 Hi in curribus et hi in equis; nos autem in nomine
dryhtnes ures beoð gemiclode hy gewriðene synd
domini dei nostri magnificabimur. 9 Ipsi obligati sunt et

hy feollon we soþlice we arison arehte we synt
 ceciderunt; nos uero resurreximus et erecti sumus. 10 Domine

halne dō cyning gehyr on dæge on ðam þe we gecigen þe
 saluum fac regem; et exaudi nos in die in qua inuocauerimus te.

20.

[f. 27r] Heading] In isto psalmo narrationes tres sunt uerba
 prophete ad deum patrem.

on mægene þinum blissað 7 ofer hælo
 2 DOMINE in uirtute tua letabitur rex; et super salutare

þine he blissade ðearle gyrninge saule his þu sealdest
 tuum; exultauit uehementer. 3 Desiderium anime eius tribuisti

him 7 from willan wellera his ðu ne bescyredest hine forðon
 ei; et uoluntate labiorum eius non fraudasti eum. 4 Quoniam

ðu forecome hine on bletsunge swetnisse ðu settest on heafde
 preuenisti eum in benedictione dulcedinis; posuisti in capite

his hroðgirelan of stane deorwyrðum lif he bæd fram þe
 eius coronam de lapide pretioso. 5 Vitam petit a te et

ðu sealdest langnisse daga awcruld micel
 tribuisti ei, longitudinem dierum in seculum seculi. 6 Magna est

wuldur on hælo þinre wuldur micelne wite ðu asetst
 gloria eius in salutari tuo; gloriam et magnum decorem impones

ofer hine þu selst hine on bletsunge
 super eum. 7 Quoniam dabis eum in benedictione in seculum

ðu geblissast on gefean mid andwlitan þinum
 seculi; letificabis eum in gaudio cum uultu tuo. 8 Quoniam

gehyhte on dryhtne on mildheortnesse ðæs hehstan he ne
 rex sperauit in domino; et in misericordia altissimi non com-

bið astyred sie gemet hand þin eallum feondum
 mouebitur. [f. 27v] 9 Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis;

þeo swiþre þin gemete ealle þe ðe hatedon ðu setst hy swa swa
 dextera tus inueniat omnes qui te oderunt. 10 Pones eos ut

fyrðolle fyres on tide andwlitan þines on eorre his he
 clibanum ignis in tempore uultus tui; dominus in ira sua con-

gedrefð hy forswylhð fyr wastu heora of eorðan
 turbabit eos et deuorabit eos ignis. 11 Fructum eorum de terra

ðu forswiltst sæd heora fram bearnum manna
 perdes; et semen eorum a filiis hominum. 12 Quoniam

hy ahyldon on ðe yfelu hy ðohton geþeant þæt na hy meahton
 declinauerunt in te mala; cogitauerunt consilium quod non potuerunt

gestaðolian ðu setst hy adune on lafum þinum
 stabilire. 13 Quoniam pones eos deorsum; in reliquiis tuis

ðu gearwast andwlitan heora upahefe on mægene þinum
 preparabis uultum illorum. 14 Exaltare domine in uirtute tua;

we singað 7 drymað mægenu þine
 cantabimus et psallemus uirtutes tuas.

Heading] Per totum istum psalmum loquitur dominus.

[f. 28r] 2 DEUS DEUS MEUS respice in me; quare me dereliquisti

feor fram hælō minre word scylda minra ic
longe a salute mea. Verba delictorum meorum 3 deus meus cla-

clypige ðurh dæg ne ðu gehyrest 7 on niht na to unwisdome
mabo per diem nec exaudies; et nocte et non ad insipientiam

on halgan eardast lof ðæs haligan folces
mihi. 4 Tu autem in sancto habitas laus israhel; 5 in

hyhton fæderas ure hy gehyhton 7 ðu alysddest hy
te sperauerunt patres nostri sperauerunt et liberasti eos. 6 Ad

hy cleopodon 7 hale hy gewordenē sindon hy gehyhton
te clamauerunt et salui facti sunt; in te sperauerunt; et

na synd gescynde ic soþlice ic eom wyrm na mann hosp
non sunt confusi. 7 Ego autem sum uermis et non homo; obpro-

manna 7 aworpenis folces ealle þe gesawon hy
brium hominum; et abiectio plebis. 8 Omnes qui uidebant me asper-

anscunedan me hy spræcon welleron hrysedon heafod he gehyhte
nabantur me, locuti sunt labiis et mouerunt capud. 9 Sperauit

on dryhtne he alysep-hine halne he gedep he wile
in domino eripiet eum; saluum faciat eum quoniam uult eum.

þu eart þe framatuge of innoðe hyht
10 Quoniam tu es qui abstraxisti me de uentre; [f. 28v] spēs

min fram breostwelnum modor minre on ðe aswenged ic eom of
mea ab uberibus matris mee; 11 in te iactatus sum ex

hrife of innoðe modor minre . eart þu ne gewit ðu.
utero; de uentre matris mee deus meus es tu. 12 Ne discēs-

geswinc gehende 7 nis þe fultunge
seris a me; quoniam tribulatio proxima est et non est qui adiuuet.

ymbsealdon çealfru menige fearras fatte forsætndon
13 Circumdederunt me uituli multi; tauri pingues obsederunt

hy atyndon on me heora swa swa reafiende grymet-
me. 14 Appuerunt in me os suum sicut leo rapiens et rugiens;

gende swa swa water agotene synd 7 tostencede synd ealle þan mina
15 sicut aqua effusa sunt et dispersa sunt omnia ossa mea.

geworden heorte swa swa wehs meltende on middele innoðes
Et factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio uentris

mines astiðude swa swa tige mægen min 7 tunge togepleð-
mei. 16 Exaruit uelut testa uirtus mea; et lingua mea adhesit

fode welerum minum 7 on dust ðeþes he geleddon forðon
faucibus meis; et in puluerem mortis deduxerunt me. 17 Quoniam

ymbsealdon hundas manige geþeagt awygedra forsetnode
circumdederunt me canes multi; concilium malignantium obsedit me,

hy dulfon handa mine fet hy getealdon
[f. 29r] Foderunt manus meas; et pedes meos 18 dinumerauerunt

ealle þan mine hy soþlice besceawodon 7 beheoldon
omnia ossa mea. Ipsi uero considerauerunt et conspexerunt me;

hy dældan him hræglu mina 7 ofer wæd mine hy sendon
19 diuiserunt sibi uestimenta mea; et super uestem meam miserunt

hlyt soblice na feor þu dō fultum þinne fram me
sortem. 20 Tu aufem domine ne longe facias auxilium tuum a me;

to gescyldnesse minre beseoh aliða fram flane god saule
ad defensionem meam aspice. 21 Erue a frames deus animam

mine 7 of handa hundes þa ánlican mine lys me of muðe
meam; et de manu canis unicum meam. 22 Libera me de ore

7 fram hornum anhyrnendra eaðmodnise mine ic
leonis; et a cornibus unicornuorum humilitatem meam. 23 Nar-

cyþe noman þinne broðrum minum on middelle getreowfulre gesomnunge
rabo nomen tuum fratribus meis; in medio ecclesie

ic herige ge ða andræden dryhten herigað hine all
laudabo te. 24 Qui timentis dominum laudate eum; uniuersum

sæd getreowfulra gemicliað hine andrade hine eal sæd
semen iacob magnificate eum. 25 Timeat eum omne semen

ealre getreowfulnisse forhygede 7 ne forseah bene
israhel; quoniam non spreuit neque despexit precem

ðearfna 7 ne he acyrde onsyne his fram me þeone
pauperum; neque [f. 29v] auertit faciem suam a me et dum

ic cleopode to him he gehyrde mid þe lof me on gesomnunga
clamarem ad eum exaudiuit me. 26 Aput te laus mihi in ecclesia,

micelre gehát mine ic agylde beforan ðam ondredendum hine
magna; uota mea domino reddam coram timentibus eum.

etað þearfan 7 beoð gefyllede herigað dryhten þa ðe
27 Edent pauperes et saturabuntur; et laudabunt dominum qui re-

secað. hine leofað heorte heora on worulde worvlde hy gemunað
quirunt eum. Uiuet cor eorum in seculum seculi; 28 reminiscen-

7 beoð gecyrrede to dryhtne ealle endas eorðan 7 gebiddað
tur et conuertentur ad dominum uniuersi fines terre. Et adorabunt

on gesyhðe his ealle eþelas þeoda is riçe
in conspectu eius omnes patrię gentium; 29 quoniam domini est regnum;

he wyldeþ þeoda hy aton 7 gebaðon ealle
et ipse dominabitur gentium. 30 Manducauerunt et adorauerunt omnes

welige eorðan on gesyhðe falleð ealle þe niðer astigað
diuites terre; in conspectu eius procident uniuersi qui descendunt

on eorðan saul min him lybbe sæð min þeowað him
in terram. 31 Et anima mea ipsi uiuet; et semen meum seruiet illi.

bið bodað cneoris toweardu bodiað
[f. 30r] 32 Adnuntiabitur domino generatio uentura; et adnuntiabunt

heofonas ryhtwisnesse his folce þe acenned bið þæt dyde drihten
celi iustitiam eius populo qui nascetur quem fecit dominus.

22.

Heading] Hic psalmus est paruus sed multis partibus noscitur contineri.

gerecht naht wana bið on stowe fostor-
1 DOMINUS regit me et nihil mihi deerit; 2 in loco pascue

noðes þær me he gestabelode ofer water gereordunge he fedde
ibi me collocauit. Super aquam refectionis educauit me;

saule mine he gecyrde he ladde sibfat ð stige ryhtwisnesse
 3 animam meam conuertit. Deduxit me super semitam iustitie

fore naman his weotodlice 7 gif ic gange ð fare on middele
 propter nomen suum. 4 Nam et si ambulem in medio

sceaduwe deapes na ic ondræde yfelu forðon mid me gyrd
 umbre mortis; non timebo mala quoniam tu mecum es. Uirga

þin 7 staf þin hy me frefredon þu gearwodest on
 tus et baculus tuus; ipsa me consolata sunt. 5 Parasti in

gesihðe minre beod ongean ða þe swencton þu mæstest
 conspectu meo mensam; aduersus eos qui tribulant me. Inpinguasti

on ele heafod min drincefat þin druncengende hu beorht ð mare
 in oleo caput meum; et poculum tuum inebrians quam preclarum

est. [f. 30v] 6 Et misericordia tua subsequetur me; eallum dagum
 milðheortnis fylgeð omnibus diebus

lifes mines þat ic eardige on langnisse daga
 uite mee. Vt inhabitem in domo domini in longitudine dierum.

Heading] Post resurrectionem domini propheta letior effectus; humanum
 genus alloquitur quod uaria super institutione laborabat; prima parte
 dixit domini uniuersum orbem esse, ut sicut se nullus ab eius probaret
 imperio exceptum.

drihtnes is eorðe 7 gefyllednis hire 7 ymbhwyrft eorðana
 1 DOMINI est terra et plenitudo eius; orbis terrarum

7 ealle þa ðe eardiað on hyre he ofer sæs gegrundweallude
 et uniuersi qui habitant in ea, 2 Ipse super maria fundauit

7 ofer flodas he gegearwode hy hwælc astigþ on
eam; et super flumina preparauit illam. 3 Quis ascendit in

montem domini; aut qui stabit in loco sancto eius. 4

underigende handum clænre heortan se þe na onfeng on idel
Innocens manibus et mundo corde; qui non accepit in uano

saule his nene swor on facne his nehstan ðes onfehð
animam suam nec iurauit in dolo proximo suo. 5 Hic accipiet

bletsunga mildheortnisse hælc his
benedictionem a domino; et misericordiam a deo salutari suo.

þis is cneores secendra drihten secendra onsyne
6 Hec est generatio querentium dominum; requirentium faciem dei

getreowfulra adop gatū aldormen eowre 7
iacob. [f. 3lr] 7 Tollite portas principes uestras; et

upahebbas gatū ecelece ingangeþ cyning wuldres hwylc
eleuamini porte aeternales, et introibit rex glorie. 8 Quis

is þes cyning wuldres strang 7 rice rice
est iste rex glorie; dominus fortis et potens, dominus potens

on gefeohhte aldras gatū
in prelio. 9 Tollite portas principes uestras; et eleuamini porte

ecu cyning
aeternales; et introibit rex glorie. 10 Quis est iste rex

megene he is cyning
glorie; dominus uirtutum; ipse est rex glorie.

Heading] Sic supplicat ecclesia ne appareat contemptibilis coram deo.

to ðe ic ahof saule mine ic
 1 AD te domine leuui animam meam; 2 deus meus in te con-
 getreowe ic na scamie 7 na bysmrien fynd seþlice
 fido non erubescam. 3 Neque inrideant me inimici mei; etenim
 ealle þa ðe geanbidigað na hy beoð gescende syn
 uniuersi qui te expectant domine non confundentur. 4 Con-
 gescende ð forscamode ða unryhtwisan donde idelu wegas
 fundantur iniqui facientes uana; uias tuas
 cuþe sibfatu þine lare gerece
 domine notas fac mihi; et semitas tuas edoce me. [f. 3lv] 5 Dirige
 on soþfastnisse þinre lar forðon þu eart hælc
 me in ueritate tua et doce me; quia tu es deus salutaris
 min 7 ðe ic geþyldgode ælce dæge gemyne mihtunga ð
 meus; et te sustinui tota die. 6 Reminiscere miserationum
 ofearmunga þinra mildheortnesse þinre þe of worulde
 tuarum domine; et misericordie tue que a seculo
 scyldas iuguðhades 7 nytennisse minre ne gemun ðu
 sunt. 7 Delicta iuuentutis mee et ignorantiae mee ne memineris
 micelre mildheortnesse þinre gemyndig bec ðu min
 domine; secundum magnam misericordiam tuam memor esto mei
 fore godnisse þinre swete ryhtwis
 deus. Propter bonitatem tuam domine, 8 dulcis et rectus dominus.

fore þam & he sette ðam agyltendum on wege he gerecþ
 Propter hoc legem statuit delinquentibus; in uia 9 diriget

hiliwite on dome he lærd 3a manswesan wegas his ealle
 mites; in iudicio docebit mansuetos uias suas. 10 Vniuerse

wegas mildheortnis 7 soþfæstnis ðam secendum cyþnisse
 uie domini misericordia et ueritas; requirentibus testamentum

his 7 cyþnissa his . naman þinum 3u gemildsast
 eius et testimonia eius. 11 Propter nomen tuum domine; propitiaberis

synne minre manigfeald hwelc is man þe andræde
 peccato meo copiosum est enim. 12 Quis est homo qui timeat

æ he gesett him on wege þam he gecyst
 dominum; [f. 32r] legem statuit ei in uia quam elegit. 13

saul his on góðum wunast 7 sæd his erfewardaþ
 Anima eius in bonis demorabitur; et semen eius hereditate possidebit

eorðan truma ðam ondrædendum hine 7 cyþnis
 terram. 14 Firmamentum est dominus timentibus eum; et testa-

his þæt heo sie geswutelad him eagan mine
 mentum ipsius ut manifestetur illis. 15 Oculi mei semper

forðon he utaluçeð of grine fet mine beseoh
 ad dominum; quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. 16 Respice

on me gemiltsa min anlic þearfa geswinc
 in me et miserere mei; quoniam unicus et pauper sum ego. 17 Tri-

ð gedeorfu heortan minre tobrædde synt of neadum minum nere
 bulationes cordis mei dilatate sunt; de necessitatibus meis eripe

geseoh eaðmodnisse minre 7 geswinc min 7 forlæt ealle
me. 18 Vide humilitatem meam et laborem meum; et dimitte omnia

synna mina beseoh fynd mine gemænigfyld hy synt
peccata mea. 19 Respice inimicos meos, quoniam multiplicati sunt;

hatunge unryhtre hy hatedon geheald saule mine 7 genere
et odio iniquo oderunt me. 20 Custodi animam meam et eripe

ic beon scynd ic gecigde þe
me; domine non confundar quoniam inuocaui te. [f. 32v] 21

unscyldige 7 ryhtwise togeþeoddon ic forþær ð ge-
Innocentes et recti adhererunt mihi; quoniam sustinui

þyldgode ð geanbidude alyse me of
te domine. 22 Redime me deus israhel; ex

eallum nearownissum minum
omnibus angustiis meis.

25

Heading] Psalmus iste de innocentia prophete ð maxime christi sonum
reddit.

dem forðon - on unscyldignisse minre ic ingange
1 IVdica me domine quoniam ego in innocentia mea ingressus

hyhtende na ic untrumige afanda
sum; et in domino sperans non infirmabor. 2 Proba me domine et

costa bærn edran mine 7 heortan mine mildheortnis
tempta me; ure renes meos et cor meum. 3 Quoniam misericordia

ðin beforan eagan mine 7 ic gelicode on soþfastnisse ðinre
tua ante oculos meos est; et conplacui in ueritate tua.

ic ne sæt on geþeahte idelnisse 7 mid unryhte dondum na
4 Non sedi in concilio uanitatis; et cum iniqua gerentibus non

ic ineode ic hatude gesomninga awyrgedra mid arleasum
introibo. 5 Odiui congregationem malignorum; et cum impiis

na ic gesitte ic ðwea betweox unscyldige handa mina 7 ic
non sedebo. 6 Lauabo inter innocentes manus meas; et cir-

y**mb**gange altre þinre þæt ic gehyre stefne
cuibo altare tuum domine. [f. 33r] 7 Vt audiam uocem

lofes þines þæt ic cýþe ealle wundru ic lufude
laudis tue; ut enarrem uniuersa mirabilia tua. 8 Domine dilexi

wlíte huses þines 7 stowe wulderes þines ne
decõrem domus tue; et locum habitationis glorię tue. 9 Ne

forspil ðu mid arleasum saule werum bloda lif
perdas cum impiis animam meam; et cum uiris sanguinum uitam

on ðara handum unryhtwisnessa synt þeo swiþre heora
meam; 10 in quorum manibus iniquitates sunt. Dexterata eorum

gefylled of medsceattum ic on unscyldignisse minre
repleta est muneribus; 11 ego autem in innocentia mea

ic ineode alys 7 gemiltsa min fot min stod
ingressus sum; redime me et miserere mei. 12 Pes enim meus stetit

on wege rihtan on halgum ic bletsige
in uia recta; in ecclesiis benedicam dominum.

Heading] Per totum psalmum loquitur propheta; in positione prima dominum se dicens metuere; secunda positione multiplici clade liberatus gratias egit.

onlyhtnis min halo min þone ic andrade
1 DOMINUS inluminatio mea et salus mea quem timebo. Dominus

gescyldend lifes mines fram hwam ic forhtige þonne
defensor uite mee; a quo trepidabo. [f. 33v] 2 Dum

genealacað ofer me sceþðende þæt he ieten flæsc mine þa ðe
adpropiant super me nocentes; ut edant carnes meas; qui

swencað me fynd hy untrymede synt 7 hy feollon gif
tribulant me inimici mei; ipsi infirmati sunt et ceciderunt. 3 Si

standað ongean weredu na ondrædeþ heorte min gif arise
consistant aduersum me castra non timebit cor meum; si exurgat

on me gefeoht on þæt ic hyhte an ic bæd þæt
in me prelium in hoc ego sperabo. 4 Unam petii a domino hanc

ic gegyrnde þæt ic oneardige on huse dryhtnes eallum dagum lifes
requiram; ut inhabitem in domo domini; omnibus diebus uite

mines þæt ic geseo willan 7 ic sy gescyld fram temple
mee. Vt uideam uoluntatem domini; et protegar a templo

ðam haligan his he behyð on eardunge 7 getelde
sancto eius. 5 Quoniam abscondit me in tabernaculo

his on dæge yfelra he scylde on dygelnisse eardunge his
suo; in die malorum protexit me, in abscondito tabernaculi sui;

on stane he upahof nu he upahofó heafod min ofer
6 in petra exaltauit me. Nunc autem exaltauit capud meum super

fynd mine ic ymbga 7 ic ofrige on eardungstowe his
inimicos meos; circuibo et immolabo in tabernaculo eius [f. 34r]

onsægdnisse lofes ic synge salm ic secge dryhtne
hostiam iubilacionis; cantabo et psalmum dicam domino.

gehyr stefne on þære ic cleopode gemiltsa
7 Exaudi domine uocem meam qua clamaui ad te; miserere

min 7 gehyr þe sægde heorte min ic sohte andwlitan þinne
mei et Exaudi me. 8 Tibi dixit cor meum quesui uultum tuum;

ic sece ne acyrre ðu ansyne þine
uultum tuum domine requiram. 9 Ne auertas faciem tuam a me; et

ne hylð þu on eorre fram þeowe þinum gefylstend min beo ðu ne
ne declines in ira a seruo tuo. Adiutor meus esto ne

forlate þu 7 ne forseoh me hællo min
derelinquas me; neque despicias me deus salutaris meus. 10 Quo-

fæder min 7 modor min hy forleton me soblice an-
niam pater meus et mater mea dereliquerunt me; dominus autem ad-

feng þe gesete dryhten on wege þinum 7
sumpsit me. 11 Legem mihi constitue domine in uia tua; et

gerece on sibfate ryhtum fore feondum minum ne sele ðu
dirige me in semita recta propter inimicos meos. 12 Ne tradideris

on saule ehtendra onarison
me in animas per- [f. 34v] sequentium me; quoniam insurrexerunt

on me cypras unryhtwias. 7 leasfyrhte unryhtwisnes him
in me teates iniqui; et mentita est iniquitas sibi. 13

ic gelyfe geseon god on eorðan lifigendum geanbida
Credo uidere bona domini in terra uiuentium; 14 expecta

werlice dō 7 sy gestrangod heorte 7 geanbida
dominum et uiriliter age; et confortetur cor tuum; et sustine

dominum.

27

Reading] In prima positione erat dominus per id quod homo est;
secundo gratias egit quod auditus est.

ic cleopode godd min na swiga ðu 7
1 AD TE domine clamaui deus meus ne sileas a me; et

ic beo gelic þam stigendum on seað bene
ero similis descendantibus in lacum. 2 Exaudi uocem deprecationis

minre þonne ic gebidde to ðe 7 þonne ic uphebbe handa mina to
mee dum oro ad te; et dum extollic manus meas ad

temple haligum þinum na somod þu selle mid synfullum 7
templum sanctum tuum. 3 Ne simul tradas me cum peccatoribus; et

mid wyrceendum unryhtwisnesse ne forswil ðu me mid þam þe sprecað
cum operantibus iniquitatem ne perdas me. Cum his qui loquun-

sibbe mid nehstan hecra yfelu soþlice on heortum hecra
tur pacem cum proximo suo; mala autem sunt in cordibus eorum.

sele him weorcu heora 7 after nearodancum
[f. 35r] 4 Da illis secundum opera eorum; et secundum nequitias

gecneorpnissa heora agyld him agyld edlean heora
studiorum ipsorum retribue illis. Redde retributionem eorum ipsis;

na hy angeaton on weorc handa his
5 quoniam non intellexerunt in opera domini: et in opera manuum eius

na hy besceawdon tobrec hy ne ðu getimbre hy gebletsod
non considerant. Destruere illos nec edificabis eos: 6 benedictus

dryhten he gehyrde stefne bene minre
dominus quoniam exaudiuit uocem deprecationis meę. 7 Dominus

gefylsta gescyldend on him gehyhte ge-
adiutor meus et protector meus; et in ipso sperauit cor meum et ad-

fultumed ic eom bleow flassc min 7 of willan minum ic
iutus sum. Et refluert caro mea; et ex uoluntate mea con-

andette him strenge folces his gescyldend haligra
fitebor illi. 8 Dominus fortitudo plebis sue; et protector salutarium

cyninges his he is hal ðc folc þin blitsa
christi sui est. 9 Saluum fac populum tuum domine; et benedic

yrfeweardnisse 7 gerece hy 7 ahefe 7 ahefe hy
hereditati tue; et rege eos et ex- [f. 35v] tolle illos

cp on eornisse
usque in aeternum.

Heading] Cum propheta cognosceret totius mundi terminos ad fidem catholicam munere spiritus sancti per doctores, coepit hoc psallere.

bringað dryhtne bearn bearn rammas
1 Afferte domino filii dei afferte domino filios arietum.

wuldur arwyrðunge
2 Afferte domino gloriam et honorem. afferte domino gloriam

naman his gebiddap on healle haligre stefn
nomini eius. Adorate dominum in aula sancta eius, 3 uox

ofer wateru mægenþrymnes swegde ofer wateru
domini super aquas deus maiestatis intonuit, dominus super aquas

manegu stefn on mægene on gemiclunga
multas. 4 Uox domini in uirtute uox domini in magnificentia.

forbrecendis lange stefnas 7 forbrihð
5 Vox domini confringentis cedros, et confringet dominus

cederas forgnideþ hy swa swa cealf 7
cedros libani, 6 et comminuet eas tamquam uitulum libani et

leafne sumu anhyrnedra toscæadendis
dilectus sicut filius unicornuorum. 7 Uox domini intercidentis

leg fyres hrysiendis westen astyreð
flammas ignis 8 uox domini concutientis solitudinem, et commouebit

westen gearwigendes heortas
[f. 36r] dominus desertum cades. 9 Vox domini preparantis ceruos

7 awriht þycceþtu on temple ealle cwes wuldur
et reuelabit condensa et in templo eius omnes dicent gloriam.

flod oneardap 7 sit on ecnisse
10 Dominus diluuium inhabitat et sedebit dominus rex in aeternum.

mægen folce his 7 bletsað folc on
11 Dominus uirtutem populo suo dabit et benedicet populum suum in

sybbe
pace.

29

Heading] In isto psalmo dominus post resurrectionem patri gratias egit.

ic ahebbe þu afenge ne ðu na tobreddest
2 Exaltabo te domine quoniam suscepisti me nec delectasti

fynd ofer me ic cleopode 7
inimicos meos super me. 3 Domine deus meus clamaui ad te et

ðu haldest þu atuge fram helwarum sawle mine
sanasti me, 4 domine abstraxisti ab inferis animam meam

ðu haldest fram stigendum on seað syngað halige
saluasti me a descendentibus in lacum. 5 Psallite domino sancti

7 geandettað ðam gemynde halignisse his eorre
eius, et confitemini memorie sanctitatis eius. 6 Quoniam ira

on abygnisse his 7 lif on willan his on afen
in indignatione eius, et uita in uoluntate eius. [f. 36v] Ad ues-

wunað wop 7 on degred blis
perum demorabitur fletus, et ad matutinum letitia. 7 Ego autem dixi

on minre genihsumnisse na ic beom astyred on ecnisse on
in mea habundantia non mouebor in aeternum. 8 Domine in

godum willan þinum þu gearwodeſt wlite minum mægen þu acyrdeſt
 bona uoluntate tua preſtituſti decori meo uirtutem, auertuſti

onſyne geworden gedrefed ic cly-
 faciem tuam a me, et factus sum conturbatus. 9 Ad te domine clama-

pige 7 to gode minum ic bidde hwylc nytuſis on blode minum
 bo et ad deum meum, deprecabor, 10 quæ utilitas in sanguine meo,

þonne ic ſtige niðer on broſnunga cwyst þu andettað þe
 dum discendo in corruptionem. Numquid confitebitur tibi

dust oþðe bodap ſoþfaſtniſſe þine gehyrde
 puluis, aut annuntiabit ueritatem tuam. 11 Audiuit dominus et

gemiltsode me geworden gefylſtend þu ge-
 miſertus est mihi dominus factus est adiutor meus. 12 Conuer-

cyrdeſt heof minne on gefean þu ſlite heran mine 7
 tiſti planctum meum in gaudium mihi, conſciduſti ſaccum meum, et

þu begyrdeſt of bliſſe þæt ic ſynge þe wuldur min na
 precinxuſti me letitia, 13 ut cantem tibi, gloria mea et non

ic beom abryrd on ecniſſe ic andette
 compungar. [f. 37r] Domine deus meus in aeternum confitebor

þe
 tibi.

Heading] Per uniuersum psalmum istum sunt uerba domini saluatoris.

on ðe ic hyhte na ic geſcend beo on ecniſſe on
 2 IN te domine speraui non confundar in aeternum, in

dinre ryhtwisnesse alys me nere ahyld to me eare
tua iustitia libera me et eripe me. 3 Inclina ad me aurem

efst þæt ðu nere me beo ðu gescyldend
tuam accelera ut eripias me. Esto mihi in deum protectorem, et

on stowe rotnisse halne þu dō trumnis min
in locum refugii ut saluum me facias. 4 Quoniam firmamentum meum

frofr min fore naman þinum latbeow
et refugium meum es tu, et propter nomen tuum dux mihi eris et

þu fedest 7 ðu lædest of gryne. þysum þy hy dygledon
enutries me. 5 Et educes me de laqueo isto quem occultauerunt

me þu gescyldend min on handa ic
mihi, quoniam tu es protector meus domine, 6 in manus tuas com-

bebeode gast minne þu alydest soþfastnisse
mendo spiritum meum. Redemisti me domine, deus ueritatis,

ðu hatudest bewearðgende idelnesse ofer unnytlice ic
7 odisti obseruantes uanitatem superuacue. [f. 37v] Ego

soþlice hyhte ic fægne 7 blissige on þinre mild-
autem in domino sperabo 8 exultabo et letabor in tua miseri-

heortnisse forðon þu gesawe eaðmodnisse mine hale ðu dydest of
cordia Quia respexisti humilitatem meam, saluam fecisti de

nedum saule ne ðu na beluce me on handa feondes
necessitatibus animam meam, 9 nec conclusisti me in manus inimici.

ðu gesettest on stowe rumre ⁊ widgilre fēt
Statuisti in loco spatioso pedes meos 10 miserere mihi

ic senced beom gedrefed is on eorre eage
domine quoniam tribulor. Conturbatus est in ira oculus meus

saul min ~~in~~ teorode on sare lif min
anima mea et uenter meus. 11 Quoniam defecit in dolore uita mea,

7 gear mine on geomrungum geuntrumod is on ðearflicnisse mægen
et anni mei in gemitibus. Infirmata est in paupertate uirtus

min 7 bân mine gedrefed synt ofer ealle fynd mine
mea, et ossa mea conturbata sunt. 12 Super omnes, inimicos meos

geworden ic eom hosp neahgeburum minum swið 7 ege cupum
factus sum obprobrium uicinis meis nimium, et timor notis

minum þa ðe gesawon me ute hie flugon fram me ic gefeol
meis. Qui uidebant me foris, fugiebant a me, 13 excidi

swa swa dead fram heortan 7 worden ic eom fat
tamquam mortuus a corde [f. 38r] et factus sum, sicut uas

forloren forðon ic gehyrde tale manigra ymbeard-
perditum. 14 Quoniam audiui uituperationem, multorum circum-

gendra on ðam þa hy gæderedon ð somnodon ealle ætsonne on-
habitantium. In eo dum congregarentur omnes simul ad-

gean mec þæt hy anfengen saule mine hy geþeahtedon ic
uersum me, ut acciperent animam meam consiliati sunt. 15 Ego

soplice ic hyhte ic cwæð on
uero in te speraui domine, dixi tu es deus meus 16 in

handum þinum tida mina alyse nere of handum feonda
manibus tuis tempora mea. Libera me et eripe me de manibus inimicorum

minra 7 fram ehtendum me onlyht onsyne
meorum, et a persequentibus me. 17 Inlumina faciem tuam super

þeow þinne halne on þinne mildheortnisse na
seruum tuum, et saluum me fac in tua misericordia 18 domine non

ic gescamige forðon ic gecigde þe scamigen arlease 7 beon geleded
confundar quoniam inuocaui te. Erubescant impii et deducantur

on helle dumbe gewerþen weleras facenfulle þe sprecað
in infernum. 19 muta efficiantur labia dolosa quae loquuntur

ongean ryhtwisne unryhtwisnesse on ofermodnisse 7 for-
aduersus iustum iniquitatem, [f. 38v] in superbia et con-

sewennisse hu micel menego swetnisse þinne þa
temptu. 20 Quam magna multitudo dulcedinis tuae domine, quam

þu behyddest ðam ondrædendum þe 7 ðu fulfremdest hy þam hyhtendum
abscondisti timentibus te et perfecisti eam sperantibus

on gesyhðe bearna manna þu behydst hy in dygelnisse
in te, in conspectu filiorum hominum. 21 Abscondes eos in abditu

andwlitan þines fram gedrefednisse manna þu scyldst hy on eardung-
uultus tui, a conturbatione hominum. Proteges eos in taber-

stowe þinne fram wiðersæce tungana geblætsod
naculo tuo a contradictione linguarum. 22 Benedictus dominus,

forðon wuldrude mildheortnesse his on ceastre ymstandnesse
quoniam mirificauit misericordiam suam, in ciuitate circumstantiae.

ic cweð on fyrhto minre aworpen ic eom fram andwlitan
23 Ego autem dixi in pauore meo proiectus sum a uultu

eagena þinra forðon þu gehyrdest stefne halsunga minre þonne
oculorum tuorum. Ideo exaudisti uocem deprecationis mee, dum

ic clypode to ðe lufiað drihten ealle halige his
clamarem ad te. 24 Diligite dominum omnes sancti eius, quoniam

sopfastnisse secð he agyt þam þe
ueritatem requirit dominus et retri- [f. 39r] buet his, qui

genihtsumlice doþ ofermðnisse werlice doþ sie gestrangod
hsbandanter faciunt superbiam. 25 Uiriliter agite et confortetur

heorte eower ealle þe hyhten on dryhtne
cor uestrum omnes qui speratis in domino.

Heading] Psalmus iste competenter aptatur penitentibus.

eadige þara þe forgifene synt unryhtwisnessa 7 ðara þe bewrigene
1 BEati quorum remisse, sunt iniquitates et quorum tecta

synt synna eadig wer þam ðe na ne atwiteþ synne
sunt peccata. 2 Beatus uir cui non imputauit dominus peccatum,

7 nis on muðe his facn ic swigode ealdodon
nec est in ore eius dolus. 3 Quoniam tacui, inueterauerunt

ealle ban mine þonne ic clypode alce dæge forðon dages 7 nyhtes
omnia ossa mea, dum clamarem tota die. 4 Quoniam die ac nocte

gehefegod is ofer hand þin gehwyrfed ic ean on angnisse
grauata est super me manus tua, conuersus sum in erumna mea

þonne bið tobrocen hrycg scyld minne cupne ic dyde 7
dum confringitur spina. 5 Delictum meum cognitum tibi feci, et

unryhtwisnessa mine na ic oferwreah ic cweð ic bodige
iniustitias meas non operui. [f. 39v] Dixi pronuntiabo

ongean unryhtwisnissa minre 7 ðu forgefede arleasnesse
aduersum me iniustitias meas domino, et tu remisisti impietatem

heortan minre for ðysse gebed ælc halig on tide
cordis mei. 6 Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore

gehybelicre ðeahhwepre on flode wætra manigra to him na to-
oportuno uerumptamen in diluuiō aquarum multarum ad eum non ad-

genealecað frofr fram ofðriccednyse ymb-
proximabunt. 7 Tu es mihi refugium a pressura que circum-

sealde me blis min alyse fram ymbsellendum and-
dedit me exultatio mea redime me a circumdantibus me. S Intel-

gyt ic selle 7 ic lare þe on wege þy þe ðu in ongangest
lectum dabo tibi, et instruam te in uia hac qua ingredieris,

ic getrymme ofer þe eagan mine nellen ge beon swa hors
firmabo super te oculos meos. 9 Nolite fieri sicut equus

7 mul on ðam nis andgyt on bitole 7 walde ceocan
et mulus, in quibus non est intellectus. In freno et cameo, maxillas

heora gewrið ð gebind þa na togenealecað to ðe fela swingella
eorum constringe qui non adproximant ad te. 10 Multa flagella

synfulra hyhtende on mildheortnis
peccatorum, spe- [f. 40r] rantes autem in domino misericordia

ymbselð utan geblissiað on drihtne 7 fagniað ryhtwise
circumdabit. 11 Letamini in domino, et exultate iusti, et

wuldriað ealle ryhtwise
gloriamini omnes recti corde.

Heading] Per totum istum psalmum propheta loquitur.

gefeogað ryhtwise on dryhtne ryhtwise gerist somodhering
1 GAVdete iusti in domino, rectos decet conlaudatio.

andettað on hearpan on hearpan tyn strenga singað
2 Confitemini domino in cythara, in psalterio decim cordarum psallite

him singað him cantic niwne wel singað him on wyndreame ð
ei. 3 Cantate ei canticum nouum bene psallite ei in iubilatione.

on lofe forðon ryhtwis is sprec ð word 7 ealle weorc
4 Quoniam rectus est sermo domini, et omnia opera

his on geleafan he lufað mildheortnisse dom of mild-
eius in fide. 5 Diligit misericordiam et iudicium, miseri-

heortnisse full is eorðe of worde heofenes
cordia domini, plena est terra 6 uerbo domini celi

getrymede synd gast muðes his eall mægen heora ge-
firmati sunt, et spiritu oris eius omnis uirtus eorum. 7 Con-

somnigende swa swa on bytt wateru sas settende on goldhordum
gregans sicut in utrem aquas maris, ponens in thesauris

grundas ondræde eall fram him
abyssos. [f. 40v] 8 Timeat dominum omnis terra ab ipso autem

beon astyrede ealle 7 ealle þe geondeardiaþ ymbhwyrð
commoueantur uniuersi, et omnes qui habitant orbem. 9 Quoniam

he cwæð 7 gewordenne synd bebed 7 gescapen hy synt
ipse dixit et facta sunt, ipse mandauit et creata sunt,

tostencþ geþeaht þeoda he wiðcyst geþohtas
 10 Dominus dissipat consilia gentium, reprobat autem cogitationes

folca he wiðceoseð geþeaht aldra geþeaht soþlice
 populorum et reprobat consilia principum. 11 Consilium uero

wunað on ecnisse geþohtas heortan his aworuld
 domini manet in aeternum, cogitationes cordis eius, in seculum

eadig ðeod þæs ðe is heora folc þe
 seculi. 12 Beata gens cuius est dominus deus eorum populus quem

geces on yrfeweardnis him of heofone gelocode
 elegit dominus in hereditatem sibi. 13 De celo prospexit dominus,

7 geseah ealle suna manna of gearwudre eardunge his
 et uidit omnes filios hominum, 14 de preparato habitaculo suo,

he gelocode ealle þe eardiað ymbhwyrð se hiwode toðaled-
 respexit super omnes qui habitant orbem. 15 Qui finxit singil-

lice heortan heora se angyt on ealle weorc heora
 latin corda eorum; qui intel- [f. 41r] legit in omnia opera eorum.

na bið gehæled þurh micel mægen his ne gigant hal
 16 Non saluabitur rex per multam uirtutem suam, nec gigans saluus

bið on menigo strangnisse his leas hors to hælo
 erit in multitudine fortitudinis sue. 17 Falsus equus ad salutem,

on genyhtsumnisse mægenis his na hit bið hal in ge-
 in habundantia autem uirtutis suae non erit saluus. 18 Ecce

syhþe eagan andredende hine hyhtende on mild-
 oculi domini super timentes eum, sperantes autem in miseri-

heortnisse his þæt he nerige fram deaþe saula heora 7 fede
cordia eius, 19 ut eripiat a morte animas eorum, et alat

hy on hungre sawl ure forbyrdigað dryhten
eos in fame. 20 Anima autem nostra sustinet dominum, quoniam

gefylsta 7 gescyldend ure he is 7 on him blissiað heorte
adiutor et protector noster est, 21 et in ipso letabitur cor

ure on naman haligum his we hyhtað sy
nostrum, et in nomine sancto eius sperabimus. 22 Fiat domine

mildheortnis þin ofer us swa swa we hyhton on ðe
misericordia tua super nos, sicut sperauimus in te.

33

Heading] Per totum psalmum uerba prophete sunt.

ic bletsige on ælcra tide symle lof
2 BEnedicam dominum in omni tempore [f. 4lv] semper laus

his on muðe minum on dryhtne bið hered sawl min gehyren þa
eius in ore meo. 3 In domino laudabitur anima mea audiant man-

bilewitan 7 blissien gemicliað mid me 7 we upahebben
sueti et letentur. 4 Magnificate dominum mecum, et exaltemus

naman his eow betweenan ic sohte he gehyrde
nomen eius in inuicem. 5 Inquisiui dominum et exaudiuit me,

7 of eallum geswincum minum he nereðe genealacað to
et ex omnibus tribulationibus meis, eripuit me. 6 Accedite ad

him 7 ge beoð alyhte 7 andwlitan eowre ne asceamiað þes
eum et illuminamini, et uultus uestri non erubescant. 7 Iste

pearfa cleopode gehyrde hine of eallum geswincum
 pauper clamavit et dominus exaudivit eum, et ex omnibus tribulationi-

his he alydde asende engel on ymbhwyrfte
 bus eius, liberavit eum. 8 Inmittet angelum dominus in circuitu

ondrædendra 7 he genereð onbyrgað geseoð
 timentium eum, et eripiet eos. 9 Gustate et videte quoniam

wynsum eadig wer þe gehyht on hine ondrædaþ
 suavis est dominus, beatus uir qui sperat in eum. 10 Timete

ealle halige forðon nænigut wana is ðam ondrædendum
 dominum omnes sancti eius, quoniam nihil deest timentibus

hine welige beþorfton 7 hy hynredon ða secendan
 eum. [f. 42r] 11 Diuites eguerunt, et esurierunt, inquirentes

dryhten ne geteoriað eallum gode cumað bearn gehyrað
 autem dominum, non deficient omni bono. 12 Uenite filii audite

ege dryhtnes ic lare eow hwæt is þe wile lif
 me timorem domini docebo uos. 13 Quis est homo qui uult uitam,

7 wilnað geseon dagas gode bewere tungan þine fram yfele
 et cupit uidere dies bonos. 14 Cohibe linguam tuam a malo,

7 weleras ne sprecen facen acyr ð gewit fram yfle 7
 et labia tua ne loquantur dolum. 15 Deuerte a malo et

dó god séc sybbe 7 fylg þa eagan ofer
 fac bonum, inquire pacem et sequere eam. 16 Oculi domini super

ryhtwise 7 earan his to benum heora andwlita
 iustos, et aures eius ad preces eorum. 17 Vultus autem domini

donde yfelu þæt he forspille of eorðan gemynd heora
super facientes mala ut perdat de terra memoriam eorum.

clypodon rihtwise gehyrde hy of eallum
18 Clamauerunt iusti et dominus exaudiuit eos, et ex omnibus

geswincum heora he alysde hy neah þam
tribulationibus eorum liberauit eos. 19 Iuxta est dominus hiis

þe geswencedre heortan eadmode on gaste he gehæled
qui tribulato sunt corde, et humiles spiritu saluabit. 20

mænige geswinc ryhtwisra of þam eallum alysep
Multe tribulationes iustorum et [f. 42v] de his omnibus liberabit

gehealdeþ ealle þan heora an of þam
eos dominus. 21 Dominus custodit omnia ossa eorum, unum ex hiis

ne blið tobrocen deap synfulra wyrst þa ðe hatedon
non conteretur. 22 Mors peccatorum pessima, et qui oderunt

ryhtwise hy agyltað alyseð ð nereð sawla þeowra
iustum delinquent. 23 Redimet dominus animas seruorum

his. na forlæteþ he ealle þa ðe hyhtað on hine
suorum, et non derelinquet omnes qui sperant in eum.

Heading] Per totum hunc psalmum uerba sunt domini a dispensatione
qua passus est.

dem deriende oferwin onwinnende gegrip
1 IVdica domine nocentes me, expugna inpugnantes me. 2 Appre-

wæpn 7 scyld 7 aris on fultum me ageot ut
hende arma et scutum, et exsurge in adiutorium mihi. 3 Effunde

flane beluc ongean hy þe me ehtað sege sawle minre
frameam et conclude aduersus eos qui me persecuntur, dic anime mese

hælo þin ic eom gescamigen 7 wandien fynd mine þa ðe
salus tua ego sum. 4 Confundantur et reuerentur inimici mei, qui

secað sawle sin gecyrrede underbecling 7 hy ablysygen
querunt animam meam. Auertantur retrorsum et erubescant

þa ðe þencað yfelu hy syn swa swa dust beforan
[f. 43r] qui cogitant mihi mala. 5 Fiant tamquam puluis ante

ansyne windes engel swencende hy syn wegas heora
faciem uenti, et angelus domini affligens eos. 6 Fiant uiae eorum

bystro slidornis engel ehtende
tenebrae et lubricum, et angelus domini persequens eos. 7 Quoniam

gifum hy hyðdon forwyrd grines heora on idel hy hyspton
gratis absconderunt mihi interitum laquei sui, uane exprobrauerunt

sawle cume him gryn þæt hy ne gecnawað gegripennis
animam meam. 8 Veniat illis laqueus quem ignorant, et captio

þane hy dygledon gegripe hy on gryne hy ongehreosen on
quam occultaerunt apprehendat eos, in laqueum incidant in

þæt selfe sawl min blissode on drihtne 7 bið gelust-
idipsum. 9 Anima autem mea exultabit in domino, et delectabitur

fullod ofer hælo his ealle þan cweþað hwelc
super salutare eius. 10 Omnia ossa mea dicent, domine quis

gelic þe neriende unspedigne of handa strengran his elpeodigne
 similis tibi eripiens inopem de manu fortioris eius, egenum

þearfan fram reafiendum hine arisende cyþras unryhtwise
 et pauperem a rapientibus eum. 11 Exsurgentes testes, iniqui,

þa ic nyste hy ahsodon aguldon
 quae ignorabam, interrogabant me, et 12 retri- [f. 33v] buebant

me yfelu fore stedignisse sawle minre þonne
 mihi mala pro bonis, et sterilitatem anime meae. 13 Ego autem dum

hefige waren ic scrydde of hāran 7 ic eaðmedde on fastene
 mihi molesti essent induebam me cilicio, et humiliabam in ieiunio

sawle mine gebed on bearm minum sy gecyrred swa swa
 animam meam, et oratio mea, in sinu meum conuertetur. 14 Sicut

gesybne swa swa broðor urne swa ic gelicode swa swa heofende
 proximum et sicut fratrem nostrum ita conplacebam tamquam lugen,

geunrotsod, swa ic geeaðmedde ongearn me hy blissodon
 et contristatus ita humiliabar. 15 Aduersum me letati sunt et

toscenne becomon hy gegaderedon on me swingella hy nyston
 conuenerunt, et congregauerunt in me flagella, et ignorauerunt.

tolysede hy synd ne hy abryrde synt hy fandedon bysmre-
 16 Dissoluti sunt nec compuncti sunt, temptauerunt me, et deri-

don of hleahtre hy gristbitoton on me toþum heora
 serunt derisu, striderunt in me dentibus suis. 17 Domine

þonne þu gelocast eft gesete sawle fram yfeldædum heora
 quando respicies, restitue animam meam a malefactis eorum,

fram leornum anlican mine ic andette on haligre
 et a leonibus unican meam. 18 Confitebor tibi domine in ecclesia

gesomninga micelre on folce hefigum ic herige bet
 magna, in populo [f. 44r] graui laudabo te. 19 Vt

na bysmrigen on me þa ðe wiperweardiað me unryhtlice þa hatedon
 non insultent in me qui aduersantur mihi inique, qui oderunt

orcepungum bycnedon mid eagum me witodlice
 me gratis, et annuebant oculis. 20 Quoniam mihi quidem

gesybsumlice hy spræcon 7 ofer eorre facenfullice hy þohtan
 pacifice loquebantur, et super iram dolose cogitabant.

hy tobreddon muð heora hy cwædon eala gesawon eagan
 21 Dilatauerunt in me os suum, dixerunt, euge euge uiderunt oculi

ure þu gesawe ne swiga ðu ne gewit ðu fram
 nostri, 22 uidisti domine ne sileas domine, ne discedas a

me aris beheald ðom minne god min dryhten
 me. 23 Exsurge domine et intende iudicium meum, deus meus et dominus

on ðing ð intingan dem after mild-
 meus in causam meam 24 Iudica me domine secundum miseri-

heortnesse þinre dryhten min bet na bysmrien ð hyspen on me
 cordiam tuam domine deus meus, ut non insultent in me

fynd ne ne cweþen on heortum heora eala ð wel la wel sawle
 inimici mei, 25 nec dicant in cordibus suis euge euge anime

urre ne ne cweþen we besencton hine ablysigen arweorðien
 nostre, nec dicant obsorbuimus eum. 26 Erubescant et reuereantur

ætgedere þa ðe þanciað yfelum minum syn gescrydde forwandunge
simul qui gratulantur malis meis, induantur pudore

arweorþunge þe mætu specað ongean me
et reuerentia, [f. 44v] qui maligna loquuntur aduersum me. 27

fægrien 7 geblissien þa ðe willað ryhtwisnesse min cwæþen
Exultent et letentur qui uolunt iustitiam meam, et dicant

symle sie gemiclod drihten þa ðe willað sybbe þeowes his
semper magnificetur dominus, qui uolunt pacem serui eius. 28 Sed

7 eac tunge min smeað ryhtwisnesse þine ælce dæge lof þin
et lingua mea meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam.

35

Heading] Totus psalmus iste a persona prophete loquitur 7 contemptores
legis accusat.

cwæð se unrihtwisa þæt he agylte on selfum him nis ege
2 DIXIT iniustus ut delinquat in semetipso, non est timor

beforan eagan his forðon facenfullice he dyde on gesyhþe
dei ante oculos eius. 3 Quoniam dolose egit in conspectu

his þætte he gemette unryhtwisnesse hatunge word mupes
eius, ut inueniret iniquitatem suam et odium. 4 Verba oris

his unryhtwisnes 7. facn he nolde ongitan þæt he wel dyde
eius iniquitas et dolus, noluit intellegere ut bene ageret

unryhtwisnesse he smeade on incleofe his he atstod ælcum wege
5 iniquitatem meditatus est in cubili suo. Asstitit omni uie

na godum yfelnisse na he hatode on heofone mild-
non bone, malitiam autem non odiuit. 6 Domine in caelo miseri-

heortnis þin 7 soþfastnis of to genipum ryht-
cordia tua, et [f. 45r] ueritas tua usque ad nubes. 7 Ius-

wisnes þin swa swa muntas domas þine deopnis felafeald
titia tua sicut montes dei, et iudicia tua abyssus multa.

menn 7 nytenu hale þu dest swa swa þu gemenig-
Homines, et iumenta saluos façies domine. 8 quemadmodum multipli-

fyldest mildheortnissa þina god bearn manna on gescyldnisse
casti misericordias tuas deus. Filii autem hominum, in protectione

fibera þinra hyhtað beoð druncnude of genihtsumnisse huses
alarum tuarum sperabunt; 9 inebriabuntur ab ubertate domus

þines 7 of burnan willan þines þu drencst hy mid
tuae, et torrente uoluntatis tuae potabis eos. 10 Quoniam apud

wylle lifes on lechte we geseoð lecht astrece ð þene
te est fons uite, et in lumine tuo uidebimus lumen. 11 Pretende

mildheortnesse witendum þe ryhtwisnesse þam þe ryht-
misericordiam tuam scientibus te et iustitiam tuam, his qui recto

wisere heortan ne cume me fot ofermodnisse hand
sunt corde. 12 Non ueniat mihi pes superbi, et manus

synfulra ne styrige mec þær hrurum ð feollon ealle þe wyrcað
peccatorum non moueat me. 13 Ibi ceciderunt omnes qui operan-

unryhtwisnesse ut acnyssed hy synd ne hy meahton stonðan
tur iniquitatem, expulsi sunt nec potuerunt stare

[f. 45v] Heading] Per totum psalmum istum ecclesie uox introducitur ad populum corrigendum.

nelle ðu onhyrgan betweox þa awyrgendan ne onhyred þu beo
1 NOLI emulari inter malignantes, neque emulatus fueris

ða dondan unrihtwisnesse swa swa heg hrædlice hy adrugiað
facientes iniquitatem. 2 Quoniam tamquam foenum uelociter arescent,

swa swa bleda wyrta raðe hreosað gehyht do
et sicut holera herbarum cito cadent. 3 Spera in domino et fac

godnisse earda eorðan þu bist fed on welum hire
bonitatem, et inhabita terram et pasceris in diuitiis eius. 4

gelustfulla on drihtne he selð gyrringe heortan þines a-
Delectare in domino, et dabit tibi petitionem cordis tui. 5 Re-

wreoh drihtne weg þinne hyht on hine 7 he deþ he ge-
uela domino uiam tuam, et spera in eum et ipse faciet. 6 Et educet

lædeþ swa swa lecht ryhtwisnesse dom þinne swa swa mid-
tamquam lumen iustitiam tuam et iudicium tuum sicut meri-

dæg underpeod beo ðu drihtne halsa hine na onhyre ðu
diem. 7 Subditus esto domino, et obsecra eum, ne emulatus fueris

hine þe bið gesundfullod on wege his on menn dondum unryhtwisnesse
eum, qui prosperatur in uia sua, in homine faciente iniquitatem.

ablin fram yrre forlæt hatheortnisse ne anhyre ðu
8 Desine ab ira, et [f. 46r] derelinque furorem, ne aemuleris

þæt nearolice þu dð þe nearolice doþ beoð geteorode
ut nequiter facias. 9 Quoniam qui nequiter agunt exterminabuntur,

þa ðe soþlice geanbidiað hy yrfeweardnisse agun
 qui uero exspectant dominum, ipsi hereditate possidebunt

lytelfac nu gyt bið synfull secest stowe
 terram. 10 Pusillum adhuc et non erit peccator, et queris locum

his na ðu gemetst þa gepæran agun eorðan .7
 eius nec inuenies. 11 Mansueti autem possidebunt terram; et

gelustfulliað on mænigfealdnisse sybbe begimð þe synfulla
 delectabuntur in multitudine pacis. 12 Obseruabit peccator

ryht grymetað ofer hine toþum his onhyscþ
 iustum et frenet super eum dentibus suis, 13 dominus autem irridebit

he foresceawað þæt cumeð ðag his sweord of sceaðe
 eum, quoniam prospicit quod ueniet dies eius. 14 Gladium euagi-

atugon þa synfullan hy abenedon bogan heora þæt hy awyrpen unmagan
 nauerunt peccatores, tetenderunt arcum suum, ut deiciant inopem,

7 þearfan þæt hy cwymlen ryhtwise on heorte sweord heora in-
 et pauperem, ut trucidant rectos corde. 15 Gladius eorum in-

ga on heortan heora boga heora bið tobryt
 tret in cor ipsorum, et arcus eorum conteretur. [f. 46v] 16

betere is mednicel þam ryhtwisan ofer welan synna mænige
 Melius est modicum iusto, super diuitias peccatorum multas.

earmas synfulra beoð tobrocene getrymeð ryhtwise
 17 Quoniam brachia peccatorum conterentur confirmat autem iustos

can wegas onwemendra yrfeweardnis heora
 dominus. 18 Nōbit dominus uias immaculatorum, et hereditas eorum

on ecnisse bið na hy beoð gescynde on tide yfelre on
in aeternum erit. 19 Non confundentur in tempore malo, et in

dagum hungres hy beoð fyllede synfulle forweorþað
diebus famis saturabuntur 20 quoniam peccatores peribunt.

fynd sona gearweorþode upahafene beoð geteoriende
Inimici autem domini mōx honorati, et exaltati fuerint, deficientes

swa swa smic he geteorað borgað se synfulla agylt
ut fumus deficient. 21 Mutuatur peccator et non soluet,

se ryhtwisa ofearmað 7 alenð bletsigende
iustus autem miseretur et commodat. 22 Quoniam benedicientes

hine agun yfelcwedelginde forweorþað
eum possidebunt terram, maledicentes autem illum disperient.

fram drihtne stepas mannes beoð gerihte weg his he wilnað
23 A domino gressus hominis dirigentur et uiam eius cupiet

swiþe þonne hreoseþ na hy bið gedrefed
nimis. 24 Cum ceciderit iustus non contur- [f. 47r]

forðon trymeð hand his gyngra ic was
babitur quia dominus firmat manum eius. 25 Iunior fui et

ic ealdode na ic seah ryhtwisne forlātenne sæd his þear-
senui, et non uidi iustum derelictum, nec semen eius egens

fende hlafe alde dæge he ofeormað lanð 7 sæd his on
pane. 26 Tota die miseretur et commodat, et semen eius in

bletsunge bið ahyld fram yfele do god onwuna
benedictione erit. 27 Declina a malo et fac bonum, et inhabita

aworulð lufað dom na for-
in seculum seculi. 28 Quoniam dominus amat iudicium, et non de-

læteþ halige æfre hy beoð gehealdene unryhtwise
relinquet sanctos suos in aeternum conseruabuntur. Iniusti

beoð witnode sæd arleasra forweorpeð ryhtwise
autem punientur, et semen impiorum peribit. 29 Iusti uero

yrfeweardnisse agan eorðan oneardiað aworulð
hereditatem possidebunt terram, et inhabitabunt in seculum seculi

ofer hy muð ryhtwises smeað ð gemynes wisdom tunge
super eam. 30 ðs iusti meditabitur sapientiam, et lingua

his sprecð dom ð godes on heortan his
eius loquetur iudicium. 31 Lex dei eius in corde ipsius, et

underplantade beoð stærpas besceawað þe synfulla
non subplantabuntur gressus eius. 32 Considerat peccator

ryhtwisne secð forspillan hine
iustum et [f. 47v] querit perdere eum, 33 dominus autem

na forlæteð on handum na ne genybrað hine þonne demed
non derelinquet eum in manibus eius, nec dampnabit eum cum iudi-

bið him geambida dryhten geheald wegas his 7 he upa-
cabitur illi. 34 Exspecta dominum et custodi uias eius, et exalta-

hefð þe þæt ðu oneardige eorðan þonne forweorpað synfulle þu gesihst
bit te ut inhabites terram, cum pereunt peccatores uidebis.

ic geseah arleasne geuferudne 7 upahafenne ofer cedertreow
35 Vidi impium superexaltatum, et eleuatum super cedros

ic ofereode 7 on gesihðe he næs ð na wes ic sohte hine
libani. 36 Transiui et ecce non erat, quesui eum,

na is ð nis gemet stow his geheald soþfæstnisse 7 geseoh
et non est inuentus locus eius. 37 Custodi ueritatem et uide

efennisse synt lafa menn gesybsumum þa unryht-
aequitatem, quoniam sunt reliquiae homini pacifico. 38 Iniusti

wisan forweorðap somod lafa arleasra forweorþað halo
autem disperient, simul reliquiae impiorum peribunt. 39 Salus

sopis ryhtwisra is gescyld heora he is-on tide ge-
autem iustorum a domino est, et protector eorum est in tempore tri-

swinces gefylsteð hy alysep hy genereþ
bulationis. 40 Et adiuuabit eos dominus et liberabit eos, et eripiet

hy fram synfullum hale gedep hy forðon hy hyhton on
eos a peccatoribus, et saluos faciet eos, quoniam sperauerunt in

hine
eum.

[f. 48r] Heading] Psalmus iste penitentis quadrifaria distinctione
diuisus est. In prima mouet misericordiam benigni iudicis 7 sic in tribus
sicut dicitur in tractatione psalmorum.

ne on eorre þinum þu ðreage 7 na on hatheortnesse
2 Domine ne in ira tua arguas me, neque in furore

þinre þu nyrewa flana þina ongefæstnode synd me
tuo corripas me. 3 Quoniam sagitte tue infixae sunt mihi,

bu getrymedest ofer hand na is halo on flæsce
 et confirmasti super me manum tuam. 4 Nec est sanitas in carne

minum of andwlitan eorres þines nis sybb banum minum of
 mea, a uultu ire tue, et non est pax ossibus meis a

ansyne synna minra unryhtwisnessa mina ofer-
 facie peccatorum meorum. 5 Quoniam iniquitates meae super-

setton heafod min swa swa byrþen hefig gehefegode hy synd ofer
 posuerunt caput meum, sicut onus graue grauate sunt super

mec rotodon wursodon dolhswaðo mine of ansyne
 me. 6 Conputruerunt et deteriorauerunt cicatrices mee a facie

unwisdomes mines of yrnðum geswenced ic eom 7 gedrefed
 insipientie mee. 7 Miseriis afflictus sum et turbatus sum,

oð on ende ælce dæge geunrotsod ic ineode
 usque in finem, tota die contristatus ingrediebar. [f. 48v] 8

sawl gefylled is bysmrungum na is halo on
 Quoniam anima mea completa est inlusionibus, et non est sanitas in

flæsce minum gebiged geeaðmed agehwar
 carne mea. 9 Incuruatus sum et humiliatus sum, usquequaque

ic grymetede of geomrunga heortan minre beforan eal
 rugiebam a gemitu cordis mei, 10 et ante te est omne

gewilnung min geomrung min fram ðe behydd
 desiderium meum, et gemitus meus a te non est absconditus. 11

min gedrefed is on me forlet strengo min leoht
 Cor meum conturbatum est in me, et deseruit me fortitudo mea et lumen

eagana minra nis mid me frynd mine magas on-
oculorum meorum non est mecum. 12 Amici mei et proximi mei, ad-

gean genealehton stodon neahstan feor
uersum me adpropiauerunt, et steterunt, et proximi mei a longe ste-

stodon nyð dydon þa ðe sohton sawle mine þa
terunt. 13 Et uim faciebant qui querebant animam meam, et qui

sohton yfelu me hy spracon idelnisse facnu ælce dæge hy
inquirebant mala mihi locuti sunt uanitatem et dolos tota die medi-

smeadon soþlice swa swa deaf na ic gehyrde swa swa
tabantur. 14 Ego autem uelut surdus non audiebam, et sicut

dumb se na atiende muð his geworden
mutus [f. 49r] qui non aperuit os suum. 15 Et factus sum

swa swa man na gehyrende na hæbbende on muðe his streorspreca
ut homo non audiens, et non habens in ore suo increpationes.

on ðe ic hyhte ic cwæð þu gehyrst
16 Quoniam in te domine speraui dixi, tu exaudies domine deus

bylæs ahwonne hyspen on me fynd mine
meus. 17 Quia dixi ne aliquando insultent in me inimici mei,

bonne wæron astyrede fêt mine on me fela hy spracon
et dum commouerentur pedes mei in me magna locuti sunt. 18

to swingellum gearo ic eom sar min ongean me
Quoniam ego ad flagella paratus sum, et dolor meus ante me

is symle unryhtwisnesse mine ic cyþe
est semper. 19 Quoniam iniquitatem meam ego pronuntio, et

ic þynce for synne minre fynd mine lifiað gestran-
cogitabo pro peccato meo. 20 Inimici autem mei uiuent, et confor-

gode synd ofer me gemenigfylde þa ðe hatedon unryhtlice
tati sunt super me, et multiplicati sunt, qui oderunt me inique.

þa aguldon yfelu for godon hy taldon me forðon
21 Qui retribuiebant mihi mala pro bonis detrahebant mihi, quoniam

ic fylgde ryhtwisnesse ne forlæte ðu
subsecutus sum iustitiam. 22 Ne derelinquas me domine deus meus,

gewite ðu beheald on fultum minne
[f. 49v] ne discesseris a me, 23 intende in adiutorium meum domine

hæle minre
deus salutis mee.

38

Heading] In isto psalmo idithun ostendit nobis medicinam esse contra
insidias inimicorum.

ic cwæð ic gehealde wegas mine þæt ic ne agylte on tungan
2 DIXI custodiam uias meas ut non delinquam in lingua

minre ic alette muðe minum geheordunga þonne standeþ se synfulla
mea. Posui ori meo custodiam dum consistit peccator

ongean ic adumbude geeaðmed ic eom 7 ic swigode
aduersum me. 3 Obmutui et humiliatus sum et silui

fram godum sar min geedniwod hatude heorte min
a bonis et dolor meus renouatus est. 4 Concaluit cor meum,

on me smeaunge minre byrnð fyr ic sprēc
 intra me et in meditatione mea exardescit ignis. 5 Locutus sum

on tungan minre cupne me do ende minne getel & gerim
 in lingua mea, notum mihi fac domine finem meum et numerum

daga minra hwelc is þæt ic wite hwæt wana sie me on gesihðe
 dierum meorum quis est ut sciam quid desit mihi. 6 Ecce

ealde þu settest dagas mine sped min swa swa naht beforan
 ueteres posuisti dies meos et substantia mea tamquam nihil ante

ðe þeahhwæpre eall idelnis ælc mann lifiende
 te est, Verumtamen, uniuersa uanitas [f. 50r] omnis homo uiuens,

þeah ðe on anlicnesse gange mann hwæpre on idel he bið
 7 quamquam in imagine dei ambulet homo, tamen uane contur-

gedrefed he goldhordap 7 nat hwam he somnað þa nu
 babitur. Thesaurizat et ignorat cui congregat ea, 8 et nunc

hwelc anbidung min hu ne nu sped min swa swa
 que est expectatio mea nonne dominus et substantia mea tamquam

naht beforan ðe is fram eallum unryhtwisnessum minum nere
 nihil ante te est. 9 Ab omnibus iniquitatibus meis eripe

hosp unwisum þu sealdest me ic adumbude 7 na
 me, obprobrium insipienti dedisti me. 10 Obmutui et non

ic atynde muþ minne ðu dydest astyre fram me witu
 aperui ðs meum, quoniam tu fecisti, 11 amoue a me plagas

þine fram strenge soþlice hande þinre ic geteorode on
 tuas, 12 a fortitudine enim manus tuae, ego defeci in

þeangum ð steorum fore unryhtwisnesse þu nyrwdest mann
 increpationibus. Propter iniquitatem corripuisti hominem et

weorwian ðu dydest swa swa rengan sawle his þeahhwæpre eall
 tabescere fecisti sicut araneam animam eius, Verumtamen uni-

idelnis xlc mann lifgænde gehyr gebed min
 uersa unitas omnis homo uiuens, 13 exaudi deus orationem meam,

mid earum anfoh tearas mine ne
 7 deprecationem meam auribus percipe [f. 50v] lacrimas meas ne

swiga ðu fram me wræcca ic eom mid on eorðan 7 el-
 sileas a me. Quoniam incola ego sum apud te, in terra, et pere-

þeodig swa swa ealle fæderas mine forlat me þæt ic gecele
 grinus sicut omnes patres mei. 14 Remitte mihi ut refrigerer

ar þam ðe ic gange ma ic ne beo
 priusquam eam et amplius non ero.

39

Heading] In isto psalmo ecclesia gratias agit.

geanbidigende ic anbað dryhten he beheold me
 2 EXspectans expectaui dominum et respexit me, 3 et

he gehyrde bene mine he gelædde of seaðe yrmðe
 exaudiuit deprecationem meam, et eduxit me de lacu miserie,

of fenne drosna he gesette ofer stan fet mine
 et de luto fecis. Et statuit supra petram pedes meos, et

he gerehte stapas mine he onsende on muð minne cantic
 direxit gressus meos, 4 et immisit in os meum canticum

niwne ymen gode urum geseoð monige ondrædað gehyhtað
nouum hymnum deo nostro. Videbunt multi et timebunt, et sperabunt

eadig wer þæs ðe is nama hyht his 7 na
in domino. 5 Beatus uir cuius est nomen domini spes eius, et non

beseah on idelnissa swæce heow lease fela þu dydest
respexit in unitates, et insanias falsas. 6 Multa fecisti

wundra gepohtum þinum
[f. 51r] tu domine deus meus mirabilia tua, et cogitationibus tuis

na is hwelc gelic þe ic cypde 7 ic sprec gemenigfylde
non est quis similis tibi. Annuntiaui et locutus sum, et multi-

synd ofer gerim onsægnisse ofrunge ⁊ ofletan
plicati sunt, super numerum 7 sacrificium et oblationem

þu noldest lichoman soþlice þu fulfremdest me ansægnissa eac swelce
noluisti, corpus autem perfecisti mihi. Holocausta etiam

for scylde na þu bæde þonne ic sægde on gesihðe ic cume
pro delicto non postulasti, 8 tunc dixi ecce uenio.

on heafde bocas awriten is be me þæt ic do willan þinne
In capite libri scriptum est de me, 9 ut faciam uoluntatem tuam,

ic wolde 7 ge þine on middele heortan minre wel
deus meus uolui et legem tuam in medio cordis mei. 10 Bene

ic bodude ryhtwisnesse þine on haligre gesomnunga micelre on gesihðe
nuntiaui iustitiam tuam in ecclesia magna, ecce

weleras mine na ic forbeode ancneowe ryhtwisnesse
labia mea non prohibebo. Domine tu cognouisti 11 iustitiam

þine na ic behydde on heortan minre soþfastnisse hælo
tuam, non abscondi in corde meo ueritatem tuam, et salutare

þine ic cwæð na ic hydde mildheortnesse þine soþfastnisse þine
tuam dixi. Non celsui misericordiam tuam, et ueritatem tuam

fram gesomnunga micelre na feor þu do mild-
a sinagoga multa. 12 Tu autem domine ne longe facias mise-

heortnesse þina fram me mildheortnis þin
[f. 5lv] ricordias tuas a me, misericordia tua et

soþfastnis þin symle hy afengon me ymbsealdon
ueritas tua, semper susceperunt me. 13 Quoniam circumdederunt

yfelu þara nis gerim hy gegripun unryhtwisnessa
me mala quorum non est numerus, comprehenderunt me iniquitates

na ic mehte þæt ic gesawe hy gemænigfylde synd ofer loccas
meae, et non potui ut uiderem. Multiplicati sunt super capil-

heafdes mines heorte min forlæt gelicige
los capitis mei, et cor meum dereliquit me. 14 Conplaceat tibi

þæt ðu nerige on fultum geloca sien
domine ut eripias me, domine in auxilium meum respice. 15 Con-

gescende 7 hy forwandian somod þe þe secað sawle mine
fundantur et reuereantur simul qui querunt animam meam ut aufe-

syn gecyrræd underbecling ablysien ⁊ forscamien þa ðe
rant eam, Auertantur retrorsum et erubescant qui

þohton me yfelu hy beren hradlice gescyndnesse his þa
cogitant mihi mala. 16 Ferant confestim confusionem suam, qui

cwepað me eala eala gefeogen 7 blissien þa ðe secað þe
dicunt mihi euge euge. 17 Exultent et letentur qui querunt te.

7 hy cwepen symle gemiclod sie drihten þa ðe luftað
domine, et dicant semper magnificetur dominus, qui diligent

hælo þine ic soþlice wadla 7 þearfa eom
salutarè tuum. [f. 52r] 18 Ego uero, egenus et pauper sum, dominus

hoge hæfð gefylsta min 7 alysend min þu eart ne
curam habet mei. Adiutor meus et liberator meus es tu domine, ne

ylde þu
tardaueris.

40

Heading] Tres ingressus habet psalmus iste; in primo loquitur pro-
feta et in secundo 7 tertio dominus.

eadig se þe angyteð ofer elþeodigne 7 þearfan on dage
2 BEatus qui intellegit super egenum et pauperem, in die

yfelum alysep hine gehealdeð hine 7 geliffastað
malo liberabit eum dominus. 3 Dominus conseruet eum et uiuificet

hine 7 eadigne he gedep 7 he aclensað on eorðan sawle his
eum, et beatum faciet eum, et emundet in terra animam eius,

7 na he selð hine on handa feondes his spede bringeð
et non tradat eum, in manus inimici eius. 4 Dominus opem ferat

him ofer bedd sares his ealle strale his þu acyrdest
illī super lectum doloris eius, uniuersum stratum eius uersasti

on untrumnesse his . ic cweð dryhten gemiltsa min hæl sawle
in infirmitate eius. 5 Ego dixi domine miserere mei, sana animam

mine forðon ic syngode þe fynd mine cwædon ð sægdon yfelu
meam quia peccaui tibi. 6 Inimici mei dixerunt mala

hwonne swelteð 7 forweorpeð noma his 7
mihi, quando morietur et periet nomen eius. [f. 52v] 7 Et

hy eodon in þæt hy gesawon idelu gesprec heorte heora hy ge-
ingrediebantur ut uiderent, uana locutum est cor eorum congre-

deredon unryhtwisnesse him 7 hy eodon ut hy spracon
gauerunt iniquitatem sibi. Et egrediebantur foras, et loquebantur

somod on an hy bysmedon ealle fynd mine ongean þohton.
8 simul, in unum susurrabant. Omnes inimici mei aduersum me cogita-

yfelu me word unryhtwis hy bebudon ongean me cwyst
bant mala mihi, 9 uerbum iniquum mandauerunt aduersum me. Num-

þu se þe slæpð ne geycþ he ð teohað þæt he arise soþlice
quid qui dormit non adiciet ut resurgat 10 etenim

mann sybbe minre on ðam ic hyhte se at hofas mine he geycte
homo pacis mee, in quo sperabam qui edebat panes meos, ampliauit

ongean me bygswac miltsa 7
aduersum me, supplantationem. 11 Tu autem domine miserere mei, et

awece me 7 ic agylde him on þam ic ancnæow þatte
resuscita me et retribuam illis. 12 In hoc cognoui quoniam

þu woldest me forðon na blissað feond min ofer fore
uoluisti me, quia non gaudebit inimicus meus super me. 13 Propter

unscylde soþlice minre þu anfenge me þu getrymedest
 innocentiam autem meam suscepisti me, et con- [f. 53v] firmasti

on gesihðe þinre on ecnesse gebletsod israhela
 me in conspectu tuo in æternum. 14 Benedictus dominus deus israhel

fram worulde 7 oð on worulde sie
 a sæculo et usque in seculum fiat fiat.

41

Heading] Psalmus iste omni conuenit christiano.

swa swa heort wilnað to wyllum wætra swa wilnað sawl
 2 Sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum ita desiderat anima

min ðyrste sawl min to gode lifgende hwonne ic cume
 mea ad te deus. 3 Sitiuit anima mea ad deum uiuum quando ueniam

7 oþeowe befon ansyne waron me tearas mine hlafas
 et apparebo ante faciem dei. 4 Fuerunt mihi lacrimae meae, panes

on dæg 7 on niht þonne bið cweden me dæghwamlice hwær is godd
 die ac nocte, dum dicitur mihi cotidie ubi est deus

þin þas ic gemunde 7 ic ageat on me sawle mine forðon
 tuus. 5 Haec recordatus sum et effudi in me animam meam quoniam

ic ingange on stow geteldes wundurlices oþ on hus godes on
 ingrediar in locum tabernaculi admirabilis usque ad domum dei, in

stefne blisse 7 andetnisse sweg gewistfulgend forhwy
 uoce exultationis et confessionis sonus epulantis. 6 Quare

unrot eart sawl min 7 forhwy drefst me hyht on
 tristis es anima mea et quare conturbas me, [f. 53v] spera in

god forðon ic andette him hælo andwlitan mines 7 god
deum quoniam confitebor illi salutare uultus mei 7 et deus

min fram me selfum sawl min gedrefed is forðon gemyndig
meus. A me ipso anima mea turbata est, propterea memor

ic beo þin of eorðan fram munte medmiclum
ero tui domine de terra iordanis et hermonis a monte modico.

deopnes deopnesse cigó on stefne wateradrana þinra ealla
8 Abyssus abyssum inuocat, in uoce cataractarum tuarum omnia

hea þina 7 yþa þine of þine foron on ðag be-
excelsa tua et fluctus tui super me transierunt. 9 In die man-

bead drihten mildheortnisse his 7 on niht he gesweotolode mid
dauit dominus misericordiam suam et nocte declarauit. Apud

me gebed gode lifes mines ic secge andfeng min þu eart
me oratio deo uite meae, 10 dicam deo susceptor meus es.

forhwy me þu ofergete 7 þu ut anyðdest unrot
Quare me oblitus es, et quare me reppullisti, et quare tristis

ic gange þonne swencó feond þonne beoð tobrocene ealle
incedo dum affligit me inimicus. 11 Dum confringuntur omnia

þan mine hy hypston ðe swencað me þonne bið cweden me
ossa mea exprobrauerunt me qui tribulant me dum dicitur mihi

þurh syndrige ðagas hwær is god þin forhwy unrot
per singulos dies, ubi est deus tuus. [f. 54r] 12 Quare tristis

is sawl min 7 forhwy drefst me hyht on god forðon ic andette
és anima mea, et quare conturbas me, spera in deum quoniam confitebor

him hælo andwlitan mines min
illi salutare uultus mei et deus meus.

Heading] Psalmum istum unusquisque fidelium sibi competenter aptauit.

dem) god toscead intingan minne of ðeode unhaligre
 1 Iudica me deus et discerne causam meam de gente non sancta

fram men unryhtwisum 7 facenfullum nere me forðon þu god
 ab homine iniquo et doloso eripe me. 2 Quia tu es deus

min 7 freamiht min forhwy þu anyðdest 7 forhwy unrot ic inga
 meus et fortitudo mea quare me reppulisti et quare tristis incedo,

þonne swencð me feond asend leoht þin 7 soþfæstnisse þine
 dum affligit me inimicus. 3 Emitte lucem tuam et ueritatem tuam

hy me læddon 7 togelæddon on munt haligne þinne 7 on ear-
 ipsa me deduxerunt et adduxerunt in monte sancto tuo et in taber-

dunge þine ic inga to weobede godes to gode þe geblissað geo-
 naculo tuo. 4 Introibo ad altare dei ad deum qui letificat iuentu-

goðe mine ic andette þe on hearpan god god min forhwy unrot
 tem meam. Confitebor tibi in cythara deus deus meus, 5 quare tristis

ðu eart sawl min 7 forhwy þu drefst me hyht on god
 es anima mea [f. 54v] et quare conturbas me. Spera in deum

forðon ic andette him hælo andwlitan min 7 god min
 quoniam confitebor illi, salutare uultus mei et deus meus.

Heading] Siue martyrum siue confessorum uerba suscipias considera
 psalmum istum mirabili constructione formatum.

earum uſum we gehyrdon fæderas ure bodedon
 2 DEUS auribus nostris audiimus patres nostri annuntiauerunt

us weorc þæt þu worhtest on dagum heora 7 on dagum ealdum
 nobis. Opus quod operatus es, in diebus eorum 7 in diebus antiquis.

hand þin þeoda forspilde 7 ðu plantodest hy þu swencdest
 3 Manus tua gentes disperdidit, et plantasti eas, adflixisti

folc 7 ðu ut anyddeſt hy na soþlice on sweorde his hy agon
 populos et expulisti eos 4 Non enim in gladio suo posside-

eorðan 7 earm heora na hælep hy ac swibre ðin 7
 bunt terram, et brachium eorum non saluabit eos. Sed dextera tua et

earm þin 7 onlyhting andwlitan þines gelicode þe
 brachium tuum, et inluminatio uultus tui, quoniam conplacuit tibi

on him þu eart self cyning min þu ðe bebeodest
 in illis. 5 Tu es ipse rex meus et deus meus, qui mandas

hælo on ðe fynd ure we awindfiað
 salutem iacob. 6 In te inimicos nostros uentilabimus, [f. 55r]

we forhyccað onarisende on us on
 et in nomine tuo spernemus insurgentes in nos. 7 Non enim in

bogan minum ic gehyhte 7 sweord min hælo þu alydest
 arcu meo sperabo, et gladius meus non saluabit me. 8 Liberasti

us fram swencendum þa þe us feodan þu gescyndeſt
 enim nos ex affligentibus nos, et eos qui nos oderunt confudisti.

we beoþ herede alce dæge we andettað on
 9 In deo laudabimur tota die, et in nomine tuo confitebimur in

worulda nu . ðu anyddest 7 ðu gedrefdest ðs 7 na
 secula. 10 Nunc autem reppulisti et confudisti nos, et non

þu utgæst on mægenum urum þu acyrdest us under-
 egredieris deus in uirtutibus nostris. 11 Auertisti nos retror-

becling fere feondum urum 7 ðe hatedon hy reafodon
 sum pre inimicis nostris, et eos qui nos oderunt diripiebant

him þu sealdest us swa swa sceap metta on þeodum
 sibi. 12 Dedisti nos tamquam oues escarum, et in gentibus

þu tostenctest þu becypstest folc þin butan weorðe
 dispersisti nos. 13 Vendidisti populum tuum sine pretio, et

nas menega on behwearfum heora þu asettest us
 non fuit multitudo in commutationibus eorum. 14 Posuisti nos

on hosp neahgeburum urum of hlahtre 7 forhogunge þam þe
 in obprobrium uicinis nostris derisu, et contemptu his qui

on ymbhwyrfte urum on gelic-
 [f. 55v] in circuitu nostro sunt. 15 Posuisti nos in simili-

nesse styringe heafdes on folcum ælce dæge
 tudinem gentibus, commotationem capitis in plebibus. 16 Tota die

aswarnung min ongean me gescyndnis andwlitan mines oferwreah
 uerecundia mea contra me est; et confusio uultus mei operuit

of stefne hyspendes ongeanspreendes of ansyne feondes
 me. 17 A uoce exprobrantis et obloquentis, a facie ini-

7 ofehtendes þas ealle comun ofergiten
 mici et persequentis. 18 Haec omnia uenerunt super nos, et obliti

we ne syndon unryhtlice we ne dydon on cybnisse þinre
 non sumus tē, et inique non egimus in testamento tuo, 19 et

na gewat on bec heorte ure þu ahyldest siþfatu ure
 non recessit retro cor nostrum. Et declinasti semitas nostras

fram wege þinum þu geeaðmeddest on stowe geswenced-
 a uia tua, 20 quoniam humiliasti nos in loco afflictio-

nisse 7 oferwreah us scadu deaþes gif we ofergeaton naman
 nis, et operuit nos umbra mortis. 21 Si obliti sumus nomen

gif we aþeniað handa ura fremedum hu ne
 dei nostri et si expandimus manus nostras ad deum alienum. 22 Non-

nu secð þas he wat deglu heortan
 ne deus requireret ista, ipse enim nouit occulta cordis. [f. 56r]

fore deaþe we beoð wæcede alce dag gewenede we synt
 Quoniam propter te morte afficimur tota die, aestimati sumus

swa sceap ofslegennisse aris forhwy slapest þu aris
 ut oues occisionis. 23 Exsurge quare obdormis domine, ex-

ne anyð þu oþ on ende onsyne ðine
 surge et ne repellas nos usque in finem. 24 Quare faciem tuam

acyrst ðu ofergitest unspede ure 7 geswinc ure
 auertis obliuisceris inopiam nostram, et tribulationem nostram.

geeaðmed is on duste sawl ure geclyfode on
 25 Quoniam humiliata est in puluere anima nostra adhesit in

eorðan innoð ure aris gefylst us 7 alys
 terra uenter noster. 26 Exsurge domine adiuua nos et libera nos

fore naman
 propter nomen tuum.

Heading] Completus propheta celestibus epulis cepit eructuare pre-
conium domini.

belcette heorte min word gôd secge ic weorc mine cyninge.
2 Eructavit cor meum uerbum bonum dico ego opera mea regi.

tunge min writingfeþer boceres hrædlice writendes wlitig
Lingua mea calamus, scribe uelociter scribentis. 3 Speciosus

heow fore bearnum manna togoten gifu on welerum þinum
forma pre filiis hominum, diffusa est gratia in labiis tuis.

forðon bletsode þe on ecnesse ymbgyrdan
[f. 56v] Propterea benedixit te deus in aeternum, 4 Accingere

sweorde þinum ymbe þeoh riclicost wite þinum 7 fagernisse
gladio tuo circa femur potentissime. 5 Specie tua et pulchri-

þinre þeloca ð beheald gesvntfullice forðgewit rixa
tudine tua intende prospere procede et regna.

fore soþfastnesse geþwarnisse ryhtwisnes 7 gelædeþ þe
Propter ueritatem et mansuetudinem et iustitiam et deducet te

wundurlice seo swiðre þin flana þine scearpe þa ricustan
mirabiliter dextera tua. 6 Sagitte tuae acute potentissime,

folc under feallað on heortan feonda cyninges setl
populi sub te cadent in corde inimicorum regis. 7 Sedes

þin on woruld woruld gyrd ryht is gyrd rices þines þu
tua deus in seculum seculi uirga recta est uirga regni tui. 8 Di-

lufudest ryhtwisnesse 7 ðu hatudes unryhtwisnesse forðon smyrede
lexisti iustitiam et odisti iniquitatem propterea unxit

of ele blisse for gehlyttum
te deus deus tuus oleo laetitiae prae consortibus tuis. 9 Myrra et

of hræglum þinum of stæpum aelpenbænenum of
gutta et cassia a uestimentis tuis a gradibus eburneis, ex

ðam gelustfulludon dohtora cyninga on arweorþnisse þinre
quibus te delectauerunt 10 filiae regum in honore tuo.

ætstod cwen to þam swybran þinum on gegyrelan gegyldum
Adstitit regina [f. 57r] a dextris tuis in uestitu deaurato

ymbgyrd mislicnisse gehyr dohtor 7 geseoh 7 ahyld eare
circumamicta uarietate. 11 Audi filia et uide, et inclina aurem

þin 7 ofergyt folc hus
tuam et obliuiscere populum tuum et domum patris tui. 12 Quoniam

gewilnade hiw he
concupiuit rex speciem tuam, quia ipse est dominus deus tuus, et

gebiddaþ hine dohtora on lacum andwlitan beoð
adorabunt eum 13 filiae tyri in muneribus. Vultum tuum depre-

bedene ealle welige folces eal wuldur his dohtora cyninga
cabuntur omnes diuites plebis 14 omnis gloria eius filiae regum

þanon innan on fnædum gyldenum ymbcæfed missenlicnesse
ab intus. In fimbriis aureis 15 circumamicta uarietate.

beoð gelædde cyninge fæmnan after ðan neahstan his beoð togelædde
Adducentur regi uirgines postea proxime eius afferentur

þe on blisse 7 gefagnunge hy beoð gelæd on tempi
tibi 16 in laetitia et exultatione adducentur in templum

cyninges fore faderum þinum acende suna þu gesetst
 regis. 17 Pro patribus tuis nati sunt tibi filii, constitues

hy aldormen ofer ealle eorðan gemyndige beoð
 eos principes super omnem terram. 18 Memores erunt [f. 57v]

naman þines on ealre cneorisse 7 forecynrene forðon
 nominis tui domine in omni generatione et progenie. Propterea

folc andettað þe on ecnisse aworuld
 populi confitebuntur tibi in aeternum et in seculum seculi.

45

Heading] Haec uerba fidelium sunt qui profitentur se non perturbari
 a turbine seculi.

ure frofr 7 mægen gefylsta on geswincum
 2 DEUS noster refugium et uirtus adiutor in tribulationibus,

þa gemetton us swiþe forðon na we adradap þonne bið
 que inuenerunt nos nimis. 3 Propterea non timebimus dum con-

drefed beoð borene muntas on heortan sas
 turbabitur terra, et transferentur montes in cor maris. 4

swegdon gedrefede synt wateru gedrefede muntas
 Sonauerunt et turbatae sunt aquae eius, conturbati sunt montes,

on strangnisse his flodes onras geblissað ceaster godes
 in fortitudine eius. 5 Fluminis impetus laetificat ciuitatem dei,

he halgude geteld his ðu hehsta on middele hire
 sanctificauit tabernaculum suum altissimus, 6 deus in medio eius

bið astyred gefultumað hie andwlitan his gedrefede
 non commouebitur. Adiuuabit eam deus uultu suo 7 conturbate

peoda ahylde ricu sealde stefne his
 sunt [f. 58r] gentes, et inclinata sunt regna, dedit uocem suam

se heahsta astyred megena mid us.
 altissimus, et mota est terra. 8 Dominus uirtutum nobiscum,

anfond ure cumað 7 geseoð weorc þa
 susceptor noster deus iacob. 9 Venite et uidete opera domini, que

he sette foretacnu ofer eorðan afyrrende gefeohtu oð on
 posuit prodigia super terram, 10 Auferens bella usque ad

endas eorðan bogan he forbryteð he tobricð wapen scyld he
 fines terre arcum conteret et confringet arma et scuta; com-

forbarneð of fyre geamtigað 7 geseoð þæt ic eom
 buret igni. 11 Vacate et uidete quoniam ego sum deus,

ic beom upahefd on þeodum on eorðan
 exaltabor in gentibus, et exaltabor in terra. 12 Dominus

megenas mid us anfond ure
 uirtutum nobiscum, susceptor noster deus iacob.

Heading] Iste psalmus gratissima breuitate succinctus est.

ealle þeoda blissiað handum gefeogiað gode on stefne
 2 OMnes gentes plaudite manibus iubilate deo in uoce exul-

blisse heah bregendlic 7 cyning micel ofer
 tationis. 3 Quoniam deus summus terribilis, et rex magnus super

ealle godas he underþeodde folc us þeoda.
 omnes deos. [f. 58v] 4 Subiecit populos nobis, et gentes

under fotum urum he geceas us on yrfeweardnisse him
 sub pedibus nostris. 5 Elegit nos in hereditatem sibi,

heow þe he lufude astah on wynndreame
 speciem iacob quem dilexit. 6 Ascendit deus in iubilatione et

on stefne byman syngan ge ð singað ge
 dominus in uoce tube. 7 Psallite deo nostro psallite,

singað cyninge cyning ealre eorðan
 psallite regi nostro psallite. 8 Quoniam rex omnis terre

wislice ricsað ealle þeoda
 deus psallite sapienter. 9 Regnabit dominus super omnes gentes

sitt ofer setle halgā his ealdormen folces tosome
 deus sedet super sedem sanctam suam. 10 Principes populi con-

becomon gode habrahames godas strange eorðan swiðe
 uenerunt cum deo abraham, quoniam dii fortes terrae nimium

upahafene synt
 eleuati sunt.

Heading] Verba huius psalmi piis sacerdotibus dantur.

micel heriendlic swiðe on ceastre
 2 Magnus dominus et laudabilis nimis, in ciuitate dei nostri,

on munte haligum his tobrædende upahfednissa ealre
 in monte sancto eius. 3 Dilatans exultationes uniuersae terrae,

munt side norðæles ceaster cyninges micles
mons sion latera aquilonis ciuitas regis magni. [f. 59r] 4 Deus

on stæpum his biô tocnawen þonne he anfehó hie on ge-
in gradibus eius dinoscitur, dum suscipiet eam. 5 Quoniam ecce

sihóe cyningas gesomnude togædere becomun on an
reges terre congregati sunt, et conuenerunt in unum.

hy geseonde þa wundrudun gedrefde astyre
6 Ipsi uidentes tunc admirati sunt, conturbati sunt, et commoti sunt

fyrhto ð bifong gegrap hy þar saru swa swa eacniendis
7 tremor adprehendit eos. Ibi dolores sicut parturientis,

on gaste swiplicu forbrytende scypu we gehyrdun
8 in spiritu uehementi conterens naues tharsis. 9 Sicut audiuimus

swa 7 we gesawon on ceastre mægena ure
ita et uidimus in ciuitate domini uirtutum, in ciuitate dei nostri

gestaðale hy on ecnisse we anfengon god mildheortnisse
deus fundauit eam in aeternum. 10 Suscepimus deus misericordiam

on middele templis æfter naman þinum god swa
tuam in medio templi tui. 11 Secundum nomen tuum deus ita et

lof þin on endas eorðan ryhtwisnesse full is seo swiðre þin
laus tua in fines terrae, iustitia plena est dextera tua.

sy geblissod munt 7 gefeogen dohtora fore
12 Laetetur mons sion et exultent filiae iudae, propter [f. 59v]

domum þinum ymbsellað ymbclyppað hy
iudicia tua domine. 13 Circumdate sion et complectemini eam,

cyþað on stypelum his settað heortan eowra on mægenu his
narrate in turribus eius, 14 ponite corda uestra in uirtute eius

toðlað stapas his þætte ge cyþen on forecynrene oðrum
et distribuite gradus eius ut enarretis in progenie altera.

þes on ecnesse 7 on worulde worulde
15 Quoniam hic est deus noster in aeternum et in seculum seculi, et

reçþ us on worulda
ipse reget nos in saecula.

48

Heading] Per totum psalmum istum uerba sunt omnipotentis filii.

gehyrað þas ealle þeoda earum onfoð þe bugiað
2 AVdite haec omnes gentes auribus percipite qui habitatis

ymbhwyrft 7 ge eorþware bearn manna atgædere on an
orbem. 3 Quique terrigenæ et filii hominum simul in unum

welig 7 þearfa , min spricð wisdom gemynd heor-
diues et pauper. 4 Os meum loquetur sapientiam, et meditatio cor-

tan minre gleawnisse ic ahyldæ to gelicnisse eare min
dis mei prudentiam. 5 Inclino ad similitudinem aurem meam

ic atyne saltere race mine to hwon andrade ic
aperiam in psalterio propositionem meam. 6 Vt quid timebo

on dege yfelum cwist þu unryhtwisnes spuran mines ymb-
[f. 60r] in die mala iniquitas calcanei mei circum-

sealde þa ðe getrywað on mægene heora 7 ða on genihsumunga
dedit me. 7 Qui confidunt in uirtute sua quique in habundantia

welena heora hy beoð gewuldrude broður na' alyseðe he alyseðe
 diuitiarum suarum gloriabuntur. 8 Frater non redemit, redemit,

mann ne selð gode gecwemnisse his ne weorð alysednisse.
 homo non dabit deo placationem suam, 9 nec pretium redemptionis

sawle his he swang on ecnisse he leofað on ende
 anime sue, et laborabit in aeternum 10 et uiuet in finem.

-na he gesyhð forwyrd þonne he gesyhð wise swel-
 11 Quoniam non uidebit interitum, cum uiderit sapientes morien-

tende somod unwis 7 dysig forweorþað 7 hy forlætað fremedum
 tes, simul insipiens et stultus peribunt. Et relinquent alienis

welan heora byrgenna heora hus heora on ecnisse
 diuitias suas, 12 et sepulchra eorum, domus eorum in aeternum.

geteld heora on cneorisse 7 forecynne he hy gecigað naman
 Tabernacula eorum in generatione et progenie, inuocabunt nomina

on eorðum heora mann þonne on arweorþunge he was
 eorum in terris ipsorum. 13 Et homo cum in honore esset,

na he aget wiðmeten he is netenum unwisum
 non intellexit [f. 60v] comparatus est iumentis insipientibus

7 gelic geworden he is him þes weg heora æswic him
 et similis factus est illis. 14 Haec uia eorum scandalum ipsis,

7 syþðan on muðe his hy bletsiað swa swa sceap on helle
 et postea in ore suo benedicent. 15 Sicut oues in inferno

gesette deap fritt hy oferswipað hy ryhtwise on
 positi sunt, et mors depascet eos, Et obtinebunt eos iusti in

glaeterunga 7 fultum heora forrotað on helle fram wuldre
matutino, et auxilium eorum ueterescet in inferno, et a gloria

heora anydde hy synt beahhwæpre alycde sawle mine of
sua expulsi sunt. 16 Verumtamen deus liberabit animam meam de

handa helle þonne he anfehó ne andræd þu þonne welig
manu inferni, dum acceperit me. 17 Ne timueris cum diues

geworden bið mann þonne gemænigfyld bið wuldur huses
factus fuerit homo, et cum multiplicata fuerit, gloria domus

na þonne swylt anfehó þas ealle 7 na
eius. 18 Quoniam non cum morietur accipiet haec omnia, neque

somod adune astag mid him wuldur huses his sawl his
simul descendit cum eo gloria domus eius. 19 Quoniam anima eius

on life his bið gebletsod bið ge- andet þe
in uita ipsius benedicetur, et con- [f. 61r] fiuþbitur tibi

þonne þu wel dest him he ingæð oþ on forecynred fædera
dum benefeceris ei. 20 Et introibit usque in progeniem patrum

his 7 on ecnisse na gesihó leoht man þa
suorum et usque in aeternum non uidebit lumen. 21 Et homo cum

he on weorþscipe was he ne anget he was wiðmeten is nytenum
in honore esset non intellexit, comparatus est iumentis

unwisum
insipientibus, et similis factus est illis.

Heading] Iste psalmus loquitur de primo 7 secundo aduentu christi.

goda spræc cleopude of sunnan
1 DEUS deorum dominus locutus est, et uocauit terram. A solis

upspringe op setlgang hyw wlates
ortu usque ad occasum 2 ex sion species decoris eius. 3 Deus.

eawunga cymeþ 7 he na swigað fyr on gesyhþe
manifeste ueniet deus noster et non silebit. Ignis in conspectu

his byrnð 7 on ymbhwyrfte his hreoh strang to he gecygdæ
eius ardebit et in circuitu eius tempestas ualida. 4 Aduocauit

heofon uppe eorðan þæt he toscæde folc his gesomniað
caelum sursum, et terram ut discerneret populum suum. 5 Congre-

him þa endebyrden cypnisse his
gate illi sanctos eius, qui ordinauerunt testamentum eius super

ofrunga cypað heofonas ryhtwisnesse
sacrificia. [f. 6lv] 6 Et adnuntiabunt celi iustitiam eius,

dema gehyr folc min ic sprece
quoniam deus iudex est. 7 Audi populus meus et loquar israhel,

7 ic cyþe forðon ic eom na ofer
et testificabor tibi quoniam deus deus tuus ego sum. 8 Non super

ofrunga þina ic þreage onsegðaissa þina on gesyhðe
sacrificia tua arguam te holocausta autem tua in conspectu

minre synt symle ic afo of-huse þinum cealfu 7 na
meo sunt semper. 9 Non accipiam de domo tuo uitulos, neque

of efodum pinum buccan mine synt ealle wildeor wuda
de gregibus tuis hyrcos. 10 Quoniam meae sunt omnes fere siluarum,

nytenu on muntum 7 oxan ic ancneow ealle fugelas heofones
iumenta in montibus et boues. 11 Cognoui omnia uolatilia celi,

hiw landes is gif hyngrige ic na ic secge þe
et species agri mecum est. 12 Si esuriero non dicam tibi,

min soblice ymbhwyrft eorðan fulnis his swist þu
meus est enim orbis terre et plenitudo eius. 13 Numquid

ete ic flæscu fearra opðe blod buccuna drince ic ofra
manducabo carnes taurorum aut sanguinem hyrcorum potabo. 14 Im-

gode onsægdnisse lofes agyld þam hehstan gewilnunga pina
mola deo sacrificium laudis, et redde altissimo uota tua.

gecyg on dæge geswines þines ic generige
[f. 62r] 15 Inuoca me in die tribulationis tuae ut eripiam.

ðe þu gemiclast me þam synfullan hwy
te et magnificabis me. 16 Peccatori autem dixit deus quare tu

cypest ryhtwisnessa mina genimest cypnisse mine þurh muð þinne
enarras iustitias meas et adsumis testamentum meum per os tuum.

soblice hatudest lare þu awurpe spraca mine
17 Tu uero odisti disciplinam et proiecisti sermones meos

beaftan þe gif ðu gesawe þeof ~~ð~~omod þu urne mid him
poste. 18 Si uidebas furem simul currebas cum eo, et cum

unrythamrum byrþenne þu settest muþ ðin genihsumude
adulteris portionem tuam ponebas. 19 Os tuum habundauit

of niðe tunge sang facen sittende angean
nequitia, et lingua tua concinnauit delum. 20 Sedens aduersus

broður þinne þu taldest 7 agean sunu modur þinne þu settest
fratrem tuum detrahebas, et aduersus filium matris tuae ponebas

æswic þas þu dydest ic swigode þu wendest unryhtwisnesse
scandalum. 21 Haec fecisti et tacui existimasti iniquitatem

þæt ic beo þe gelic ic þreage þe 7 ic sette þa ongean
quod ero tibi similis. Arguam te et statuum illa contra

ansyne þine ongytað þas ealle þe ofergytað dryhtnes
faciem tuam, 22 intellegite haec, omnes qui obliuiscimini dominum

þylas hwænne reafige na sy þe generige on-
ne quando [f. 62v] rapiat et non sit qui eripiat. 23 Sacri-

sægdnis lofes arweorþað me þær sibfæt is on þam ic oþeowe
fictum laudis honorificabit me, et illic iter est in quo ostendam

halo ~~þodes~~
illi salutare dei.

Heading] Psalmus iste quinque membris decoratur et prophete oratio
est et penitentibus aptatur.

gemiltsa me god æfter micelre mildheortnisse þinne 7
3 MISerere mei, deus, secundum magnam misericordiam tuam. Et

æfter manigo miltsunga þinra adilga unryhtwisnesse mine
secundum multitudinem miseracionum tuarum dele iniquitatem meam.

ma pweah me of unrihtwisnesse minre of scylde minum clansa
4 Amplius laua me ab iniustitia mea et a delicto meo munda

ic ancname scyld min beforan
me. 5 Quoniam iniquitatem meam ego agnosco, et delictum meum coram

me is symle be anum ic syngode 7 yfel beforan ðe ic dyde
me est semper. 6 Tibi soli peccaui et malum coram te feci,

þæt þu beo geryhtwisad on spræcum þinum 7 ðu oferswiðe þonne
ut iustificeris in sermonibus tuis et uincas dum

þu demed eart on gesihðe soþlice on unryhtwisnesse geeacnod
iudicaris. 7 Ecce enim in iniquitatibus conceptus

ic eom on scyldum cende modor min
sum, et in delictis peperit me [f. 63r] mater mea. 8 Ecce enim

soþfastnisse þu lufudest ungewissu dihlū wisdomes þines þu
ueritatem dilexisti, incerta et occulta sapientiae tuae mani-

swutoludest me þu stredest ic beom clansod þu aþwihst
festasti mihi. 9 Asperges me hysopo et mundabor, lauabis

ofer snaw ic beo ablicen gehyrnisse minre þu selst gefean
me et super niuem dealbabor. 10 Auditui meo dabis gaudium

blisse gefeogað ban geeaðmedu acyrr ansyne
et laetitiam, et exultabunt ossa humiliata. 11 Auerte faciem tuam

fram synnum minum ealle unryhtwisnessa mina dilga heortan
a peccatis meis, et omnes iniquitates meas dele. 12 Cor

clane scype on me 7 gast ryhtwisne geniwa on innoðum
mundum crea in me deus, et spiritum rectum innoua in uisceribus

minum ne awyrp ð ascyhh me of ansyne gast haligne
meis. 13 Ne proicias me a facie tua, et spiritum sanctum

þinne ne afyrre ðu agyld me blisse hælo þinne
tuum ne auferas a me. 14 Redde mihi letitiam salutaris tui, et

of gaste aldorlicum getryme ic lære unryhtwise wegas þine
spiritu principali confirma me. 15 Docebo iniquos uias tuas,

arlease to ðe beoð gecyrred alys me of blodum
et impii ad te conuertentur. 16 Libera me de sanguinibus deus

hæle minre 7 upahefð tunge min ryhtwisnesse þine
deus salutis meae, et exaltabit lingua mea iustitiam tuam. [f. 63v]

weleras mine þu antyn muð min bodap lof þin
17 Domine labia mea aperies, et os meum adnuntiabit laudem tuam.

gif ðu wolde onsægnisse ic sealde witodlice ofrungum
18 Quoniam si uoluisses sacrificium dedissem, utique holocaustis

na þu gelustfullast onsægnis gast geswenced ð
autem non delectaberis. 19 Sacrificium deo spiritus contribulatus

geunrotsod heortan forgnidene geeaðmedde na forhygeð
cor. contritum et humiliatum, deus non spernit. 20

medomlice dð on godum willan þinum þæt sien getimbred
Benigne fac domine in bona uoluntate tua sion, ut aedificentur

weallas þonne ðu anfehst ofrunge ryhtwise
muri hierusalem. 21 Tunc acceptabis sacrificium iustitiae;

bringas ofrunge þonne hy asettað ofer wigbed þin cealfu
oblaciones et holocausta tunc inponent super altare tuum uitulos.

51

Heading] Sancto spiritu inluminatus propheta ante aduentum domini
secundum respexit antichristi abhominabilem consurgere aduentum;
istum psalmum de eo dicit ut fidelium corda roboraret 7 non solum
de eo dicit sed de omnibus suis sequacibus.

hwæt wuldrast ðu on yfelnisse þe rice on
[f. 64r] 3 QUID GLORiaris in malitia, qui potens es in

unryhtwisnesse alce dæge unryhtwisnesse þohte tunge þin
iniquitate. 4 Tota die iniustitiam cogitauit lingua tua

swa swa scyrseax scearp þu dydest facen þu lufodest yfelnisse
sicut nouacula acuta fecisti dolum. 5 Dilexisti malitiam

medomnisse unryht ma þonne sprecau efennisse
super benignitatem, iniquitatem magis quam loqui equitatem.

þu ealle word hryres on tungan facenfulre
6 Dilexisti omnia uerba precipitationis, in lingua dolosa.

forðon towerpð afre utaluceð 7 afawð
7 Propterea destruet te deus in finem euellat te, et emigrabit

of eardunge þinre 7 wyrtruman of eorðan lifigendra
te de tabernaculo tuo; et radicem tuam de terra uiuentium.

geseoð ryhtwise 7 adrædap 7 ofer hine hlichað 7 cwepað
8 Videbunt iusti et timebunt et super eum ridebunt et dicent.

efnenu mann þe na sette god gefylstend him ac he hyhte on
9 Ecce homo qui non posuit deum adiutorem sibi sed sperauit in

mænigfaldnisse welena his 7 þah on idelnisse
[f. 64v] multitudine diuitiarum suarum et preualuit in uanitate

his swa swa eleberige wæstmæru on huse
sua. 10 Ego autem sicut oliua fructifera in domo domini

ic gehyhte on mildheortnisse mines on ecnesse 7 aworuld
sperauī in misericordia dei mei, in æternum et in seculum

ic andette þe aworuld forðon þu dydest 7
seculi. 11 Confitebor tibi domine in seculum quia fecisti, et

ic anbide naman þinne forðon god he is beforan gesihðe halig-
expectabo nomen tuum quoniam bonum est, ante conspectum sanc-

ra þinra
torum tuorum.

52

Heading] In isto psalmo ecclesia increpat eos qui nolunt ad spiritualia
bona corda conuertere.

cwæþ se unwisa on heortan his nis god gewemmede
1 DIXIT insipiens in corde suo non est deus; 2 corrupti

hy synd 7 onscuniendlice gewordene synt on willum heora nis
sunt et abominabiles facti sunt, in uoluntatibus suis. Non

þe dō gōd nis oþ on anne drihten of heofone
est qui faciat bonum non est usque ad unum. 3 Dominus de caelo

gelocode suna manna þæt he geseo gif is ongitende
prospexit super filios hominum, ut uideat si est intellegens,

oþðe secende ealle ahyldun somod unnytte gewordene
aut requirens deum. 4 Omnes declinauerunt, simul inutiles facti

sunt [f. 65r] non est qui faciat bonum non est usque ad unum.

hu ne nu oncnawað þa ðe wyrcað unryhtwisnesse þa ðe
5 Nopne cognoscent omnes qui operantur iniquitatem. qui

swelgað folc min swa swa mete hlafeð gecigdon
deorant plebem meam sicut escam panis; 6 deum non inuocauerunt,

þar hy forhtodon of ege þar na was ege to-
illic trepidauerunt timore ubi non erat timor. Quoniam deus dis-

stencð ban manna him cwemendra gescynde hy synd
sipat ossa hominum sibi placentium, confusi sunt quia deus

forhygede hy hwylc selð halo þonne acyrð
spreuit eos. 7 Quis dabit ex sion salutare israhel dum auertit

hæftnied folces his freapancað se gecorena 7 blissigað
dominus captiuitatem plebis sue. Exultabit iacob; et letabitur

israhel.

Heading] In isto psalmo propheta gratias egit quia liberatus est
a saul.

god on naman þinum halne do 7 on mægene þinum alyse
3 DEUS in nomine tuo saluum me fac et in uirtute tua libera

gehyr gebed min mid earum onfoh word mupes mines
me. 4 Deus exaudi orationem meam, auribus percipe uerba oris mei.

fremde onarison on me 7 strange sohton
 [f. 65v] 5 Quoniam alieni insurrexerunt in me, et fortes quesierunt

sawle mine 7 na foresetton god beforan gesihðe his
 animam meam, et non proposuerunt deum ante conspectum suum. 6 Ecce

soðlice gefylsteð me andfeng is sawle minre
 enim deus adiuuat me, et dominus susceptor est anime meae. 7

acyr yfelu of feondum minum 7 on soþfastnisse þine forspil hy
 Auerte mala inimicis meis, et in ueritate tua disperde illos.

wilsumlice ic ofrige þe ic andette naman þinum
 8 Voluntarie sacrificabo tibi, et confitebor nomini tuo domine.

forðon god he is of eallum geswince þu generatedest
 quoniam bonum est. 9 Quoniam ex omni tribulatione eripuisti

mec 7 ofer fynd mine gelocode eage þin
 me, et super inimicos meos, respexit oculus tuus.

54

Heading] Per totum psalmum istum loquitur dominus saluator, ex forma
 serui.

gehyr gebed min 7 na forseoh bene
 2 EXaudi deus orationem meam et ne dispexeris deprecationem

beheald 7 gehyr geunrotsod on geswince
 meam, 3 intende in me et exaudi me. Contristatus sum in exerci-

minum 7 gedrefed ic eom of stefne
 tatione mea, et contur- [f. 66r] batus sum 4 a uoce .

feondes 7 of geswencednisse synfulles hy ahyldon
 inimici, et a tribulatione peccatoris. Quoniam declinauerunt in

unryhtwisnessa on eorre hefigmode hy wæron heorte
 me iniquitates, et in ira molesti erant mihi. 5 Cor

min gedrefed is on me 7 fyrhto deapes hreas ofer
 meum conturbatum est in me et formido mortis cecidit super me. 6

ege 7 fyrhto ð bifong ofer bewrugon bystro
 Timor et tremor uenerunt super me, et contexerunt me tenebre.

ic cwað hwylc selð fepera swa culfran 7 ic fleo 7
 7 Et dixi quis dabit mihi pennas sicut columbe et uolabo et

ic reste efnenu ic afeorrode fleonde 7 ic wunode on westene
 requiescam. 8 Ecce elongaui fugiens et mansi in solitudine,

ic anbedede hine þe halne dyde fram medmiclum mode 7
 9 expectabam eum qui me saluum faceret a pusillo animo et

hreoðmisse afyl ð ahyld 7 toðal tungas heora
 tempestate. 10 Precipita domine et diuide linguas eorum quoniam

ic geseah unryhtwisnesse 7 wipercwedulnisse on ceastre on ðage
 uidi iniquitatem et contradictionem in ciuitate 11 die

7 on nihte ymbselð hy ofer weallas his unryhtwisnes 7
 ac nocte. Circumdabit eam super muros eius iniquitas, et

geswinc on middele his 7 unryhtwisnes 7 na geteorade of
 labor in medio eius 12 et iniustitia. Et non defecit de

stratum his gestreon 7 facn gif
 pla- [f. 66v] teis eius usura et dolus 13 quoniam si

feond min wyrge ic hit forbære witodlice 7 gif þes þe
inimicus meus maledixisset mihi, supportassem utique. Et si is qui

hatude me ofer ma miclu spræce ic hydde witodlice
oderat me super me magna locutus fuisset; absconderem me utique

þu soþlice anmod latþeow min 7 cupa
ab eo. 14 Tu uero homo unanims dux meus, et notus meus

þu somod mid me swete gripe mettas on huse wit eodon
15 qui simul mecum dulces capiebas cibos in domo domini ambulauimus

mid sybbe cymeð deap ofer hy 7 hy adune astigen on
cum consensu. 16 Veniat mors super illos, et discendant in

helle lifigende niþ on giethusum heora on midle
infernum uiuentes. Quoniam nequitia in hospitiiis eorum, in medio

heora ic clypode gehyrde
ipsorum. 17 Ego autem ad dominum clamaui, et dominus exaudiuit

on afen on mergen 7 on middage ic cyþe 7 bodige 7
me. 18 Vespere mane et meridie, narrabo et adnuntiabo, et

he gehyreð stefne he alysep on sybbe sawle fram him
exaudiet uocem meam. 19 Liberabit in pace animam meam ab his

þa genealacað me betweox maniga was.
qui appropriant mihi, quoniam inter multos erat mecum. 20 Exaudiet

7 geeapmedep hy þe beforon world 7 wunað on ecnesse
deus et humiliabit eos, qui est ante saecula, et manet in aeternum.

soþis him awendednis 7 na hy ondredon
[f. 67r] Non est enim illis commutatio, et non timuerunt deum;

he aþenede hand his on edleanunga hy besmiton cyp-
21 extendit manum suam in retribuendo illis contaminauerunt testa-

nesse hy syndon todæled fram eorre andwlitan his 7 to-
mentum eius, 22 diuisi sunt ab ira uultus eius et ad-

genealæhð heorte his hy hnescodon spræca heora ele 7
propiabit cor eius. Mollierunt sermones suos, super oleum et

hy flana awyrp geboht þinne 7 he þe
ipsi sunt iscula. 23 lacta in deum cogitatum tuum, et ipse te

fedeþ na he seleð afre yþgunga ryhtwisum
enutriet. Non dabit in aeternum fluctuationem iusto 24 tu

soplice lædest hy on pytt weras bloda 7
uero deus deduces eos in puteum interitus. Viri sanguinum et

facenfulle na healfes getillað dagas hyra ic soplice on ðe hyhte
dolosi non dimidiabunt dies suos, ego uero in te sperabo

domine.

Heading] In isto psalmo orat ecclesia, id est fidelium congregatio.

gemiltsa forðon fortræd alce dæge
2 Misere mihi domine quoniam conculcauit me homo tota die

feohtende swencte mec fortradon fynd mine
bellans tribulauit me. 3 Conculcauerunt me inimici mei tota die,

fram heanisse dæge manega þe oferwinnað
4 ab altitudine diei. [f. 67v] Quoniam multi qui debellant me

hy andrædaþ ic hyhte ic herige
timebunt ego uero in te sperabo domine. 5 In deo laudabo

spræca mine ælce dæge on gode ic hyhte na ic ondræde hwæt do
sermones meos tota die, in deo sperabo non timebo quid faciat

me monn ælce dæge word hy onscunedon ongean ealle
mihi homo. 6 Tota die uerba mea execrabantur aduersum me, omnia

geþeaht heora on yfel hy eardiaþ 7 behydaþ hy hoh
consilia eorum in malum. 7 Inhabitabunt et abscondent ipsi calcaneum

minne begymað swa swa anbidode sawl mæn for nahte
meum, obseruabunt, sicut exspectauit anima mea, 8 pro nihilo

hale þu dest hy on eorre folc þu forbricst lif
saluos facies eos, in ira populos confringes. Deus 9 uitam

min ic cyþde þe ic asette tearas mine on gesihðe þine swa swa
meam nuntiaui tibi posui lacrimas meas in conspectu tuo, sicut

on behate þinum syn acyrred fynd mine underbecling on
in promisione tua. 10 Conuertantur inimici mei retrorsum, in

swa hwylcum dæge ic gecygdæ on gesihðe ic oncneow god
quacumque die inuocauero te; ecce agnoui quoniam deus

min on gode ic herige word on dryhtne spræce
meus es tu. 11 In deo laudabo uerbum et in domino laudabo ser-

monem, [f. 68r] ic hyhte na ic ondræde hwæt do
in deo sperabo non timebo quid faciat mihi

on me syndon gewilnunga þa ic agylde heringe
homo. 12 In me sunt deus uota quae reddam laudationes

bu generedest of deape eagan mine fram
 tibi 13 quoniam eripuisti animam meam de morte oculos meos a

tearum fet fram slide þat ic cweme beforon on leohte
 lacrimis pedes meos a lapsu ut placeam coram domino, in lumine

lifiendra
 uiuentium.

56

Heading] In isto psalmo orat dominus sollicitus de sua passione.

gemiltsa min gemiltsa on þe getrywð sawl
 2 Miserere mei deus miserere mei, quoniam in te confidit anima

min 7 on sceade fibra þinra ic hyhte oþ aleore ð forðgewite
 mea, et in umbra alarum tuarum spero; donec transeat

unryhtwisnes ic clypige to gode þam hehstan 7 to drihtne þe
 iniquitas. 3 Clamabo ad deum altissimum, et ad dominum qui

wel dyde me he sende of heofone 7 alysde he sealde
 benefecit mihi. 4 Misit de caelo et liberauit me, dedit

on hosp þa fortredendan mec sende god mildheortnesse his
 in obprobrium conculcantes me. Misit deus misericordiam suam,

7 soþfastnisse sawle mine he generede of middele hwelþa
 et ueritatem suam, 5 animam meam eripuit de medio catu-

leona ic slep gedrefed suþa manna teð
 lorum leonum, dormiui [f. 68v] conturbatus. Filii hominum dentes

heora wæpn 7 stræla 7 tunge heora scyrseax scearp upahefe
 eorum arma, et sagitte, et lingua eorum machera acuta. 6 Exaltare

ofer heofonas ealle eorðan wuldur þin grinu
super caelos deus, et in omnem terram gloria tua. 7 Laqueos

hy gearwodon fotum minum 7 hy gebigdon sawle hy dulfon
parauerunt pedibus meis, et incuruauerunt animam meam. Foderunt

beforon ansyne seap 7 hy feollon on ðone gearo
ante faciem meam foueam, et ipsi inciderunt in eam. 8 Paratum

heorte min ic singe 7 salm ic secge
cor meum deus, paratum cor meum cantabo et psalmum dicam.

aris wuldor sealmleoð 7 hearpsweg ic arise
9 Exsurge gloria mea exsurge psalterium, et cythara, exurgam

on dagred ic andette þe on folcum salm ic secge
diluculo. 10 Confitebor tibi in populis domine, 7 psalmum dicam

þe betweox þeoda gemiclod is op on heofonas
tibi inter gentes. 11 Quoniam magnificata est usque ad celos

mildheortnis þin 7 op on genipu ð lyfta soþfastnis þin
misericordia tua, et usque ad nubes ueritas tua. 12

upahefe ofer heofonas 7 ofer ealle wuldur þin
Exaltare super celos deus, et super omnem terram gloria tua.

57

[f. 69r] Heading] In isto psalmo dominus reprobatur nequitiam iudeorum.

gif soþlice uuitodlice ryhtwisnesse ge sprecað rihte demaþ
2 SI uere utique iustitiam loquimini iuste iudicate

suna manna 7 soþlice on heortan unryhtwisnessa wyrcað ge
filii hominum. 3 Etenim in corde iniquitates operamini, in

unryhtwisnesse handa eowra syrwað fremedlætede
terra iniquitatem manus uestrae concinnant. 4 Alienati sunt

synfulle of innoþe hy dweledon of innoðe ð wambe hy spræcon leasunga
peccatores ab utero, errauerunt a uentre locuti sunt falsa.

yrre him gelicnesse nædran swa nædran deafe
5 furor illis secundum similitudinem serpentis sicut aspidis surde,

7 forclyccende earan heora þa na gehyrað stefne ongalendra
et obdurantis aures suas, 6 Quae non exaudiet uocem incantantium,

7 ætrene þa beoð begalene fram wisum forbryteð teþ
et uenefici incantantis a sapiente. 7 Deus conteret dentes

heora on muðe heora geahlas leona tobricþ to
eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet dominus. 8 Ad

nahte hie becumað swa swa water yrnende behylt bogan his oþ
nihilum deuenient uelut aqua decurrens intendit arcum suum donec

hit bið geuntrymed swa swa weax gemolten beoð afyrrede
infirmitur. 9 Sicut cera que auferentur [f. 69v]

ofer hy hreas fyr 7 na hy gesawon sunnan ær þam forð-
super eos cecidit ignis, et non uiderunt solem. 10 Priusquam pro-

gelæden þornas eowre sticelas swa lifiende swa on eorre forswelget
ducant spine uestrae ramnós, sicut uiuentes, sic in ira obsorbet

hy blissað se ryhtwisa þonne he gesyhð wrace arleasra
eos. 11 Letabitur iustus cum uiderit uindictam impiorum;

handa his he ðwihð on blode synfulra 7 cwyp man gif
manus suas lauabit in sanguine peccatorum. 12 Et dicet homo, si

witodlice wæstm ryhtwisum soþes demende hy on eorðan
 utique est fructus iusto utique est deus iudicans eos in terra.

58

Heading] In isto psalmo christus orat secundum humanitatem ne sibi
 nocere preualeant inimici.

nere of feondum minum 7 fram onarisendum
 2 Eripe me de inimicis meis deus meus, et ab insurgentibus

on me alyse me fram wyrkendum unryhtwisnesse 7 fram
 in me libera me. 3 Eripe me de operantibus iniquitatem et de

werum bloda hæle forðon on gesihðe hy ofprycton sawle
 uiris sanguinum salua me. 4 Quia ecce occupauerunt animam

onhruron on me breafulle 7 ne unryhtwisnes min 7 na
 meam irruerunt in me fortes, 5 neque iniquitas mea, neque

synn butan unryhtwisnesse ic arn 7
 peccatum meum domine. [f. 70r] Sine iniquitate cucurri, et

ic gereht was aris on geanryne 7 geseoh þu
 dirigebar, 6 exsurge in occursum mihi et uide, et tu domine

mægena beheald to geneosienne ealle þeoda
 deus uirtutum deus israhel. Intende ad uisitandas omnes gentes,

na þu mildsast eallum þe wyrcað unryht syn gecyrrred
 non miserearis omnibus qui operantur iniquitatem. 7 Conuertantur

to æfene 7 hungor hy þolien hundas 7 ymbyrnað ceastre
 ad uesperam et famem patientur ut canes, et circuibunt ciuitatem.

hy on ge sprecað on muðe heora 7 sweord on welerum heora
 8 Ecce loquentur in ore suo, et gladius est in labiis eorum.

hwylc gehyrde 7 hyspest hy for naht
 Quoniam quis audiuit, 9 et tu domine diridebis eos, ad niclum

ðu hæfst ealle beoda strangnisse mine ic healde forðon
 deducet omnes gentes. 10 Fortitudinem meam ad te custodiam, quia

andfeng min mildheortnis his forecumeð
 tu deus susceptor meus, 11 deus meus misericordia eius preueniet

opeow me god betweox fynd mine ne ofsleah ðu
 me. 12 Deus meus ostende mihi bona inter inimicos meos ne occideris

þylas hwonne hy ofergiten æs þinre tostenc hy
 eos, ne quando obliuiscantur legis tue. Disperge illos [f. 70v]

on mægene þinum 7 tobrec styhtend scyldas
 in uirtute tua, et destrue eos protector meus domine. 13 Delicta

mupes heora spræc welera heora 7 hy syn gegripene on ofermodnisse
 oris eorum sermo labiorum ipsorum, et comprehendantur in superbia

heora 7 of ascununga 7 leasunge hy syn anydde on eorre geen-
 sua, et de execratione et mendacio, compellantur, 14 in ira con-

dunge 7 hy na beoð 7 hy witen wyldeþ
 summationis et non erunt. Et scient quia deus dominabitur iacob,

enda eorðan syn gecyrrede to æfenne 7 hungor hy þolien
 et finium terrae. 15 Conuertantur ad uesperam, et famem patiantur

swa hundas 7 ymbyrnað ceastre efnenu hy hie tofarene beoð
 ut canes, et circuibunt ciuitatem. 16 Ecce ipsi dispergentur

to etanne gif soþlice hy na beoð gefyllede 7 hy murcniað
 ad manducandum, si uero non fuerint saturati, et murmurabunt.

ic soþlice singe mægen þin 7 ic upahebbe on mergen mild-
 17 Ego autem cantabo uirtutem tuam, et exaltabo mane mise-

heortnisse þine forðon geworden þu eart andfeng min 7 frofr
 ricordiam tuam. Quia factus es susceptor meus, et refugium

min on dæge geswinces mines gefylstend þe ic singe
 meum in die tribulationis meae, 18 adiutor meus tibi psallam.

[f. 71r] Quia tu deus susceptor meus es deus meus misericordia mea.

59

Heading] In isto psalmo supplicat populus ut post afflictionem quam
 passus est reparatur.

þu anyðdest 7 ðu tobræce us eorre 7 gemiltsod
 3 DEUS repulisti nos et destruxisti nos, iratus es, et misertus

us þu astyredes 7 ðu drefdes hy hæl gedrefednissa
 es nobis. 4 Commouisti terram et conturbasti eam, sana contritiones

hire forðon heo astyred þu oðeowdes folce þinum heardu
 eius quia mota est. 5 Ostendisti populo tuo dura,

þu drænctest of wine onbryrðednesse þu sealdest ondræðendum
 potasti nos, uino conpunctionis. 6 Dedisti metuentibus

þe tacnunga 7 hy fleon of ansyne bogan þæt syn alysed gecorene
 te significationem, ut fugiant a facie arcus ut liberentur electi

þine halne dó of swiþran þinre 7 gehyr sprec
 tui. 7 Saluum me fac dextera tua et exaudi me, 8 deus locutus

on halgum his ic blissige 7 ic todæle byrþen 7 hole dene
est in sancto suo, letabor et diuidam sicimam et conuallem

eardung min is
tabernaculorum metibor. 9 Meus est galaad, et meus est manases, et

wæstbærnis strangnes heafdes mines cyning
[f. 7lv] effrem fortitudo capitis mei. Iuda rex meus 10

hwær hyhte minum ic aþenige gescy min
moab olla spei meae in idumeam extendam calciamentum meum mihi

lease cristene underþeodde synd hwylc gelædeþ on ceastre
allophili subditi sunt. 11. Quis deducet me in ciuitatem

gestrangode oþþe . oð . on ða eorðlican þing
munitam, aut quis deducet me, usque in idumeam. 12

hu ne nu þu þe anyddest us 7 na þu utgæst on mæge-
Nonne tu deus qui reppulisti nos, et non egredieris deus in uir-

num urum sele us fultum of geswince 7 idel
tutibus nostris. 13 Da nobis auxilium de tribulatione, et uana

hælo mannes on god we don mægen 7 he to nahte
salus hominis. 14 In deo faciemus uirtutem; et ipse ad nihilum

gelædeþ swencende ð þa dreccendan us
deducet tribulantes nos.

Heading] In isto psalmo deprecatur populus fidelis.

gehyr halsunga mine beheald gebede minum fram
2 EXaudi deus deprecationem meam intende orationi meae, 3 a

gemærum eorðan ic cleopode þa ða angud wearð heorte min on
finibus terre ad te clamaui, dum anxietur cor meum, in

stane þu upahfedest þu gelæddest forðon geworden
petra exaltasti me. 4 Deduxisti me quia [f. 72r] factus

hyht min stypel strangnisse of ansyne feondes on ic eardige
és spes mea, turris fortitudinis a facie inimici. 5 Inhabitabo

on eardunge þinre on worulda ic beom scyldend on eardunge fiðra
in tabernaculo tuo in secula; protegar in uelamento alarum

þinra þu þu gehyrdest gebed min ðu sealdest
tuarum. 6 Quoniam tu deus exaudisti orationem meam, dedisti

yrfewardnisse ondrædendum naman þinne dagas ofer cyninges
hereditatem timentibus nomen tuum. 7 Dies super dies regis,

þu geic gear his oð on ðæg worulde 7 worulda þurhwunað
adicies annos eius usque in diem seculi et secula 8 permanebit

on ecnesse on gesihðe mildheortnisse 7 soþfastnisse hwelc
in aeternum in conspectu dei. Misericordiam et ueritatem quis

secep heora swa ic singe naman þinum on worulde
requiret eorum, 9 sic psallam nomini tuo deus in seculum seculi,

þæt ic agylde gehát min of ðæge on ðæg
ut reddam uota mea de die in diem.

Heading] In isto psalmo profiterur se ecclesiam deo subditam.

hu nu nu underþeod bið sawl min fram him soþlice
2 NOnne deo subdita erit anima mea, ab ipso enim

hælo min he min hælo
salutare meum. 3 Etenim ipse est deus meus et salutaris meus,

gefylstend ic beom astyred ma hu lange
adiutor meus non mouebor amplius. 4 Quousque [f. 72v]

heos ge on men ge ofsleað ealle swa swa wage onhyldum
irruitis in homines, interficitis uniuersos, tamquam parieti inclinato,

stangæderunga gecnysedre hwæpre beah weorpunga hy þohton
et maceriae impulse. 5 Verumtamen honorem meum cogitauerunt

anydan ic arn on þurst of muðe heora hy bletsodon 7 heortan heora
repellere, cucurri in sitim ore suo benedicebant et corde suo

hy wyrigde hwæpre fram
maledicebant. 6 Verumtamen deo subdita erit anima mea, quoniam ab

him gebyld min 7 he
ipso est patientia mea. 7 Etenim ipse est deus meus et salutaris

ic na afeorrie on gode hælo min 7 wuldur
meus; adiutor meus non emigrabo. 8 In deo salutare meum et gloria

fylstes mines hyht hyhtað on hine ælc
mea, deus auxilii mei, spēs mea in deo est. 9 Sperate in eum omnis

gemeting folces ageotað beforon him heortan eowra forðon
conuentus plebis, effundite coram illo corda uestra, quia deus

hwæpre beah on idel suna manna lease
adiutor noster est. 10 Verumtamen uani filii hominum, mendaces

on anmittum þæt hy beswicen hy of idelnisse
filii hominum in stateris ut decipiant ipsi de uanitate [f. 73r]

on þæt selfe nellen ge hyhtan unryhtwisnesse 7 on reaflacum
 in idipsum. 11 Nolite sperare in iniquitate et in rapinis

gytsian welan gif hy ætflowon heortan toset-
 nolite concupiscere. Diuitiae si affluent, nolite cor appo-

tan ane spræc god twa þas ic gehyrde forðon anweald
 nere, 12 semel locutus est deus duo hæc audiui. Quia potestas

mildheortnis agyldst syndrigum
 dei est, 13 et tibi domine misericordia, quia tu reddis singulis

æfter weorcum heora
 secundum opera eorum.

62

Heading] In isto psalmo per domini resurrectionem euigilasse ad deum.

of leohte ic wacæ þyrste sawl
 2 DEUS deus meus ad te de luce uigilo. Sitiuit in te anima

hu mænigfealdlice flæsc min on westenne 7 on ungefarenum
 mea, quam multipliciter et caro mea. 3 In deserto et in inuio

onwæterigum swa on haligum ic oþeowde þe þæt ic gesawe mægen
 et inaquoso, sic in sancto apparui tibi, ut uiderem uirtutem

þin 7 wuldur þin forðon betere is mildheortnis þin ofer
 tuam, et gloriam tuam. 4 Quia melior est misericordia tua super

lif weleras mine heriað þe ic bletsige þe on life
 uitam; labia mea laudabunt te. 5 Sic benedicam te in uita

minum 7 on naman þinum ic upahebbe handa mina swa swa
 mea et in nomine tuo leuabo manus meas. [f. 73v] 6 Sicut

of fætnisse 7 gefylledniſſe gefylled bið sawl min weleras upahfed-
 adipe et pinguidine repleatur anima mea, & labia exulta-

nisse herigað naman swa gemyndig ic wæs þin ofer bedd
 tionis laudabunt nomen tuum. 7 Sic memor fui tui super stratum

min on dægredum ic gemyndigge geworden gefylstend
 meum in matutinis meditabor in te, 8 quia factus es adiutor

on oferbrædelse fiðra þinra ic blissige togeþeodde
 meus. Et in uelamenta alarum tuarum exultabo, 9 adhesit

sawl after anfeng swiþre hy soþlice on idel
 anima mea post te, me suscepit dextera tua. 10 Ipsi uero in uano

sohton sawle hy ingað on ða neoperan eorðan hy beoð
 quesierunt animam meam, introibunt in inferiora terrae, 11 traden-

seald on hand sweordes 7 dælas foxa beoð cyning soþlice
 tur in manus gladii, et partes uulpium erunt. 12 Rex uero

blissað on drihtne herigað ealle þa ðe swerigað on him
 laetabitur in domino, laudabuntur omnes qui iurant in eo, quia

fordytt muð sprecendra unrihtu
 obstructum est os loquentium iniqua.

Heading] In isto psalmo orat dominus ut liberaretur a timore iudaci
 populi.

gebed min þonne ic swenced eom
 2 EXaudi deus orationem meam cum tribulor, [f. 74r]

fram ege feondes nere sawle mine pu bewruge fram gemetinge
a timore inimici eripe animam meam. 3 Protexisti me a conuentu.

wyrgendra of menigum wyrcendra unryhtwisnesse hy hwet-
malignantium a multitudine operantium iniquitatem. 4 Quia exacue-

ton swa sweord tungan heora hy beheoldon bogan ðing biter
runt ut gladium linguas suas, intenderunt arcum, rem amaram, 5

bæt hy strælien on digelnissum unwenne sona hy stræliað
ut sagittent in occultis immaculatum. 6 Subito sagittabunt

hine 7 na hy adrædaþ hy getrymedon him word mæte hy geteohodon
eum et non timebunt, firmauerunt sibi uerbum malum, disputauerunt

bæt hy hyddon grinu hy cwædon hwylc gesihð hy hy scrudnodon
ut absconderent laqueos, dixerunt quis uidebit eos. 7 Scrutati sunt

unryhtwisnesse hy geteorodon scrudniende scrudnunge togenealehte
iniquitatem, defecerunt scrutantes scrutinium. Accedet

mann to heortan heahre 7 bið upahafen strala lytlynga
homo ad cor altum, 8 et exaltabitur deus. Sagittae paruulorum

geworden synd witu heora 7 for naht hæfde wæron ongean hy
factae sunt plage eorum, 9 et pro nihilo habitę sunt, contra eos

tungan heora gedrefede synd þa ðe gesawon hy 7
linguae ipsorum. Conturbati sunt omnes qui uidebant eos, 10 et

adred ælc 7 hy bebodedon weorc godes 7
timuit omnis homo, et adnunti- [f. 74v] auerunt opera dei, et

dæda his hy angeaton blissað ryhtwis on drihtne 7 gehyhteð
facta eius intellexerunt. 11 Laetabitur iustus in domino, et sperabit

on him 7 hy beoð herede ealle ryhtwise
in eo, et laudabuntur omnes recti corde.

Heading] Uox populi deserentis peccata et ad deum conuertentis.

geriseð lofsang on heanisse þe bið agolden gelast
2 TE decet ymnus deus in sion, et tibi reddetur uotum

gehyr gebed min to ðe ælc flæsc cymeð
in hierusalem. 3 Exaudi orationem meam, ad te omnis caro ueniet.

word unryhtwisra rihsodon ofer us 7 arleasnessum ussum
4 Verba iniquorum preualuerunt super nos, et impietatibus nostris,

gemiltsast eadig þone ðu gecure 7 afenge oneardap
tu propitiaberis. 5 Beatus quem elegisti et assumpsisti, inhabitabit

on eardungum we beoð gefylmed on godum huses þines halig
in tabernaculis tuis. Replebimur in bonis domus tue, sanctum

templ wundurlic on efennisse gehyr us hælo
est templum tuum 6 mirabile in equitate. Exaudi nós deus salutaris

ure nyht ealra enda eorðan 7 on sæ feor gyrigende muntas
noster, spes omnium finium terræ et in mare longe. 7 Preparans montes

on mægene begyrd of anwalde þu drefst
in uirtute tua, accinctus potentia, [f. 75r] 8 qui conturbas

grund sæs son yþa hire hwa acymð beoð gedrefede
fundum maris, sonum fluctuum eius quis sustinebit. Turbabuntur

beoda 7 ondradap ealle þa ðe eardiap endas eorþan fram tacnum
gentes, 9 et timebunt omnes, qui habitant fines terrae a signis

þinum utgang dagredes on æfene ðu geblissað þu neosodest
tuis. Exitus matutini et uespere delectaberis, 10 uisitasti

gedrenctest hy þu gemænigfyldest geweliggian flod
 terram et inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Flumen

gefylled of watre þu gearwodest mete heora forðon swa is
 dei repletum est aqua, parasti cibum illorum quia ita est

gegearwung þin rýnelas his drencende gemænigfyld cneorissa
 preparatio tua. 11 Riuos eius inebrians multiplica generationes

his on dropungan his he blissað þu bletsast
 eius, in stillicidiis suis, laetabitur dum exoriatur. 12 Benedices.

trendel geares medemnisse þinne 7 feldas þine beoð gefylled of geniht-
 coronam anni benignitatis tuae, et campi tui replebuntur ubertate.

sumnisse fætigiað endes westenis 7 blissunga beorgas beoþ
 13 Pinguescent fines deserti et exultatione colles accin-

ymbgyrde gescrydde synd rammass sceapa 7 dena genihósumiað
 gentur. 14 Induti sunt arietes ouium, et conualles habundabunt

of hwate 7 soþlice hy clypiað, 7 lofsang cwepað
 frumento, [f. 75v] etenim clamabunt et hymnum dicent.

Heading] Contra persuasionem iudeorum spem resurrectionis ecclesia
 leta decantat.

herigað goda eal eorðe salm secgað naman his
 1 IVbilate deo omnis terra 2 psalmum dicite nomini eius

sellað wuldur lofe his secgað hu egeslicu synd weorc
 date gloriam laudi eius. 3 Dicite deo, quam terribilia sunt opera

on mænigfealdnisse mægenis þines leogað þe fynd þine
tua, in multitudine uirtutis tue, mentientur tibi inimici tui.

gebiddes ðe 7 singe þe salm he secge naman
4 Omnis terra adoret te et psallat tibi psalmum dicat nomini

þinum þu hehsta cumað 7 geseoð weorc hu egeslic
tuo altissime. 5 Venite et uidete opera domini, quam terribilis

on geþeahtum ofer suna manna se gecyrde sá on drige land
in consiliis super filios hominum. 6 Qui conuertit mare in aridam,

flodas he oferfor mid fet þær we blissiað on þæt selfe se
et flumina pertransibit pede, ibi letabimur in idipsum. 7 Qui

wyldeþ on mægene his on ecnesse eagan his ofer þeoda ge-
dominabitur in uirtute sua, in aeternum, oculi eius super gentes re-

lociað þa on eorre forðgecigað na hy beoð upahafen on him selfum
spiciunt, qui in ira prouocant non exaltentur in semetipsis.

bletsiað þeoda urne 7 gehlystað stemne lofes
[f. 76r] 8 Benedicite gentes deum nostrum, et obaudite uocem laudis

his þe gesette sawle to life 7 na he sealde beon astyred
eius. 9 Qui posuit animam meam ad uitam, et non dedit commoueri

fet mine þu fandodest us of fyre þu amyredest
pedes meos. 10 Quoniam probasti nos deus, igne nos examinasti,

swa swa amered bið seolfor ðu læddest on grin
sicut igne examinatur argentum. 11 Induxisti nos in laqueum,

ðu asettest geswinc on hrycge urum þu onasettest menn
posuisti tribulationes in dorso nostro, 12 inposuisti homines

ofer heafdu urum we foron purh fyr 7 wæter in ðu læddest
super capita nostra. Transiuimus per ignem et aquam & induxisti

us on rotnisse & frofr ic inga on hus þin on asægnissum
nos in refrigerium. 13 Introibo in domum tuam in holocaustis,

ic agylde þe gelast mine þa todældon weleras mine þas
reddam tibi uota mea 14 quae distinxerunt labia mea. Haec

sprac muð min on geswince minum onsægnissa geswetlæhta
locutum est os meum in tribulatione mea, 15 holocausta medulata

ic bringe þe mid anale rammum ic bringe oxan mid
offeram tibi, cum incensu et arietibus, offeram tibi boues cum

buccum cumað 7 gehyrað ic cyþe eow ealle þe an-
hyrcis. 16 Venite et audite me & narrabo uobis, omnes qui

drædaþ god hu maniga he dyde sawle minre to him
[f. 76v] timetis dominum quanta fecit anime mee. 17 Ad ipsum

of muðe minum ic cleopode 7 ic upahebbe under tungan mine unryht-
ore meo clamaui, et exaltaui sub lingua mea. 18 Iniqui-

wisnesse gif ic geseah on heortan minre na gehyreð forðan
tatem si conspexi in corde meo, non exaudiet deus. 19 Prop-

gehyrde 7 he begymð stefne bene minre
terea exaudiuit me deus, et intendit uoci deprecationis mee. 20

gebletsod framastyrede bene mine 7 mild-
Benedictus dominus qui non amouit deprecationem meam, et miseri-

heortnesse his
cordiam suam a me.

Heading] In isto psalmo propheta deprecationem fecit.

miltsige us 7 bletsie us onlyhte he andwlitan
2 DEUS misereatur nobis et benedicat nos, illuminet uultum

his þæt we ancnawen on eorðan
suum super nós, et misereatur nobis. 3 Vt cognoscamus in terra

weg on eallum þeodum hælo þine geandetten
uiam tuam in omnibus gentibus salutare tuum. 4 Confiteantur tibi

folc ealle blissien 7 gefægnien
populi deus, confiteantur tibi populi omnes. 5 Laetentur et exultent

7 þeoda forðon þu demst folc on efnisse ge-
gentes, quoniam iudicas populos in aequitate et gentes in terra di-

recest
rigis. 6 Confite- [f. 77r] antur tibi populi deus, confiteantur

sealde wæstm hire
tibi populi omnes, 7 terra dedit fructum suum. Benedicat nos deus

7 andræden hine ealle endas
deus noster, 8 et benedicat nos deus, et metuant eum, omnes fines

eorðan
terrae.

Heading] In isto psalmo propheta narrat que contingant in futuro
iudicio fidelibus.

arise god 7 syn todræfed fynd his 7 fleon fram
 2 Exurgat deus et dissipentur inimici eius, et fugiant a

ansyne þa ðe hatedon hine swa swa teorade smic hy geteorien
 facie eius qui oderunt eum. 3 Sicut defecit fumus deficient,

flewð weax of ansyne fyres swa he forwyrðen synfulle fram
 sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a

ansyne ryhtwise gewistfullien hy blissien on gesyhðe
 facie dei 4 et iusti epulentur. Exultent in conspectu

godes 7 gegladien on blisse singað gode salm cweþað
 dei, et delectentur in laetitia. 5 Cantate deo psalmum dicite

naman his sibfat doþ him þe astah ofer westdæl
 nomini eius, iter facite ei qui ascendit super occasum, dominus

noma is him gefeogiað on gesihðe his beoð gedrefed of ansyne
 nomen est ei. Gaudete in conspectu eius, turbabuntur a facie

his faderes steopcilda 7 deman wudewana
 eius 6 patres orfa- [f. 77v] norum, et iudices uiduarum.

on stowe haligre his þe eardian deþ amode
 Deus in loco sancto suo, 7 deus qui habitare facit unanimes

on huse se alædeþ gebundene on strangnesse gelice 7 þa þe
 in domo. Qui educit uinctos in fortitudine, similiter et eos qui

on eorre forðgecigað þa eardiap on byrgennum þonne
 in ira prouocant qui habitant in sepulchris. 8 Deus dum

þu utgæst beforon folce þinum þonne þu færst þurh westen
 egredieris coram populo tuo dum transgredieris per desertum

eorðe astyred 7 soþlice heofonas drupon of ansyne
9 terra mota est. Etenim caeli distillauerunt a facie

munt ren wilsumne asyndriende
dei mons sina, a facie dei israhel. 10 Pluuiam uoluntariam segregans

yrfeweardnisse þinne 7 geuntrymed þu soþlice fulfremdest
deus hereditati tue, etenim infirmata est tu uero perfecisti

nytenu þine oneardiap on ðam þu gearwðdest on swetnesse
eam. 11 Animalia tua inhabitabunt in ea, parasti in dulcedine

þinne þearfan selð word þam godspelgendum mægenu
tua pauperes deus. 12 Dominus dabit uerbum euangelizantibus uirtutes

manega cyning mægena þæs gecorenan 7 hiw huses toðalan
multas, 13 rex uirtutum delecti et species domus diuidere

reaflac gif ge slapað betweox midde gehlyttan feðra
spolia. [f. 78r] 14 Si dormiatis inter medios cleros pennae

culufran ofersylfredre 7 þa æftran bæces hire on hiwe goldes
columbae deargentate, et posteriora dorsi eius in specie auri. 15

þonne he toscædeþ se heofonlica cyningas ofer hy snawe beoð ablicen
Dum discernit caelestis reges super eam niue, dealbabuntur

on besceadwunga munt genihtsumne gerunnen
in selmon. 16 Montem dei montem uberem, mons coagulatus

munt fatt to hwy anfengen ge muntas genihtsume munt on þam
mons pinguis. 17 Vt quid suscepistis montes uberes, mons in quo

gelicod is eardian on þam 7 soþlice eardap
beneplacitum est deo habitare in eo, etenim dominus habitabit

oð on ende cræt tyn þusenda mænigfeald þusenda blis-
 usque in finem. 18 Currus dei decem milium, multiplex milia lae-

sienda on him astigende on heanisse
 tantium. Dominus in illis in syna in sancto, 19 ascendens in altum

gehæftne he lædde hæftned he sealde selena mannum 7 soþlice
 captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Etenim

þa ðe na gelyfað oneardian on ðam gebletsod
 qui non credunt inhabitare in eo dominus deus 20 benedictus,

gebletsod of dæge on dæg gesund sibfat do
 benedictus dominus de die in diem. Prosperum [f. 78v] iter faciet

us hælo ure hale to donne 7
 nobis deus salutaris noster, 21 deus noster deus saluos faciendi et

drihtnes utgang deapes hwæbre þeah toctysde heafðu
 domini exitus mortis. 22 Verumptamen deus conquassauit capita

feonda his hnol locces gangenda on scyldum
 inimicorum suorum, uerticem capilli perambulantium in delictis suis.

cwæð of drignesse ic gecyrre on grunde
 23 Dixit dominus ex basan conuertam conuertam in profundum

sas oð bið dyped fot þin on blode tunge hunda
 maris, 24 donec intinguatur pes tuus in sanguine. Lingua canum

ðinra of feondum fram him gesewen synd onstapas þine
 tuorum ex inimicis, ab ipso, 25 uisi sunt ingressus tui, deus

mines cyninges þe is on halgum his forecomon
 ingressus dei mei regis, qui est in sancto ipsius. 26 Preuenerunt

ealdras geþeodde singendum on middele iungra gliwædena
 principes coniuncti psallentibus in medio iuuenum, tympanistriarum,

on cyrcum bletsiað of wyllum
 27 in ecclesiis benedicite dominum deum de fontibus israhel. 28 Ibi

geangra on fyrhto ealdras latþeowas heora
 benismin adolescentior in pauore principes iuda duces eorum prin-

[f. 79r] cipes zabulon, et principes neptalim. 29 bebod megene
 Manda deus uirtuti

þine getryme þis þæt ðu worhtest on us of temple
 tuae, confirma hoc deus quod operatus es, in nobis, 30 þa templo

halgum þinum þæt is on þe bringað cyningas lac
 sancto tuo, quod est in hierusalem, tibi offerunt reges munera.

ðu þrea wildeor wuda geþeant fearra betweox cy folca
 31 Increpa feras siluarum concilium taurorum, inter uaccas popu-

þæt na beon utalocen ða þa acunnode synt of seolfre tostenc
 lorum ut non excludantur, hii qui probati sunt argento. Dissipa

þeoda þe gefeoh willað cumen arendracan
 gentes que bella uolunt, 32 uenient legati ex egypto ethiopiae,

forecymeð hand his ricu eorðan singað singað
 preueniet manus eius deo. 33 Regna terrae cantate deo, psallite

þe astag ofer heofonas heofona fram
 domino, psallite deo, 34 qui ascendit super caelos caelorum ab

eastdale on gesihðe selð stefne his mægenis his sellað
 oriente. Ecce dabit uocem suam uocem uirtutis sue, 35 date

weorðunge gode ofer gemiclung his mægen his on
honorem deo. Super israhel magnificentia eius, et uirtus eius in

genipum wundurlic on halgum his
nubibus. 36 Mirabilis deus in sanctis suis; deus israhel [f. 79v]

he selð mægen 7 strangnesse fólces his gebletsod god
ipse dabit uirtutem et fortitudinem plebis sue benedictus deus.

68

Heading] In isto psalmo deprecatur dominus a patre ut saluus fiat
a persecutionibus quas perpessus est a iudeis.

halne dó in eodon wateru oð to sawle
2 SALuum me fac deus quoniam introierunt aquae usque ad animam

mine afæstnod on lime grundes 7 nis sped ic com
meam, 3 infixus sum in limo profundi, et non est substantia. Veni

on deopnesse sæs 7 hreohnis besencte ic swanc clypiende
in altitudinem maris, et tempestas demersit me. 4 Laboraui clamans

hase geworden synd goman mine geteorodon eagan mine þonne ic hyhte
raucæ factæ sunt fauces meae, defecerunt oculi mei, dum spero

on god minne gemænigfylde ofer loccas heafdes mines þa
in deum meum. 5 Multiplicati sunt super capillos capitis mei, qui

hatedon me butan gewyrhtum gestrangode synd ofer þe me ehtað
oderunt me gratis. Confortati sunt super me qui me perse-

fynd mine unryhtlice þa na ic reafode þa ic tolysd e ageald
cuntur inimici mei iniuste, que non rapui tunc exsoluebam.

wast unwisdom minne 7 scyldas ne synt
6 Deus tu scis insipientiam meam, et delicta mea a te non sunt

behydd ascamigen be anbiðigað
abscondita. [f. 80r] 7 Non erubescant in me qui te exspectant

mægena na hy forwandien þa ðe secað
domine deus uirtutum non reuereantur super me qui requirunt te

fore ic forbær hosp oferwreah
deus israhel. 8 Quoniam propter te subportauit inproperium, operuit

forwandung ansyne mine fremde geworden broþrum minum
reuerentia faciem meam, 9 exter factus sum fratribus meis, et

cuma bearnum modor tyrging huses ðines eteð
hospes filiis matris meę. 10 Quoniam zelus domus tue comedit

7 hospas hyspendra be hruron
me, et obprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me. 11 Et

ic oferwreah on fastene sawle - 7 gedon on hosp
operui in ieiunio animam meam, et factum est mihi in obprobrium.

7 ic asette hrægl min on hæran 7 geworden him on
12 Et posui uestimentum meum cilicium, et factus sum illis in

bigspel angean me hy fliton þa ðe sæton on geate 7
parabolam. 13 Aduersum me exercebantur qui sedebant in porta, et

on hy sungon þa ðe druncon win ic soþlice gebed
in me psallebant qui bibebant uinum. 14 Ego uero orationem

tid gecwennisse on menego mildheortnisse
meam ad te domine, tempus beneplaciti deus in multitudine misericordie

þinre gehyr on soþfastnisse hale þinre
 tuae exaudi me in ueri- [f. 80v] tate salutis tuae. 15

alys of fenne þæt na ic onclyfie alys of hatiendum
 Eripe me de luto ut non inheream libera me ex odientibus me, et

of grunde wætera þylas me besence hreohnis wæteres 7 na
 de profundo aquarum, 16 ne me demergat tempestas aque. Neque

forswelge grund 7 na genyrwe ofer þytt muð his
 obsorbeat me profundum, neque urgeat super me, puteus os suum.

gehyr medemu mildheortnis þin æfter
 17 Exaudi me domine quoniam benigna est misericordia tua secundum

mænigo miltsunga þinra geloca ne acyr ansyne
 multitudinem miserationum tuarum respice in me. 18 Ne auertas faciem

þine fram cnihte ic beom swenced raðe gehyr
 tuam a puero tuo, quoniam tribulor uelociter exaudi me.

huga sawle minre 7 alys hy fore feondum minum nere
 19 Intende animae meae et libera eam, propter inimicos meos eripe

þu soþlice wast hosp minne scamunga 7 forwanda
 me. 20 Tu enim scis inproperium meum confusionem, et uerecundiam

mine on gesyhðe þinre synt ealle swencende
 meam, 21 in conspectu tuo sunt omnes tribulantes me. Inproperium

anbidode heorte min 7 yrmoe ic þolode se þe somod mid me
 expectauit cor meum et miseriam et sustinui, qui simul mecum

wære geunrotsod 7 na was 7 frefriende ic sohte 7
 contristaretur et [f. 81r] non fuit et consolantem me quesui et

na ic gemette 7 hie sealdon on mete minne geallan 7 on ðurste
non inueni. 22 Et dederunt in escam meam fel, et in siti

minum hy drencton of ecede sie mese heora beforan him
mea potauerunt me aceto. 23 Fiat mensa eorum coram ipsis

on gryne 7 on edlean 7 on æswic sien offbystred
in laqueum, et in retributionem, et in scandalum. 24 Obscurentur

eagan bylæs hy gesion 7 hrycc heora symle gebyged
oculi eorum ne uideant, et dorsum illorum semper incurua. 25

ageot ofer hy eorre þin 7 æbylgnis yrres þines gegripe
Effunde super eos iram tuam, et indignatio irae tuae adprehendat

hy sy eardung heora awest 7 on eardungstowum
eos. 26 Fiat habitatio eorum, deserta, et in tabernaculis eorum

ne sy ðe oneardige forðon þone þu sloge hy ehton
non sit qui inhabitet. 27 Quoniam quem tu percussisti ipsi persecuti

7 sár wunda minra hy geyhton togesete un-
sunt et super dolorem uulnerum meorum addiderunt. 28 Appone ini-

ryhtwisnesse ofer heora þæt na hy ingan on ðine
quitatem super iniquitatem ipsorum, ut non intrent in tuam

ryhtwisnesse hy syn adilgode of bec lifiendra 7 mid rihtwisum
iustitiam. 29 Deleantur de libro uiuentium, et cum iustis

ne hy syn writen þearfa 7 sargiende -- 7
non scribantur. 30 Pauper et dolens [f. 8lv] ego sum, et

hælo andwlitan þines afeng herige ic naman
salus uultus tui deus suscepit me. 31 Laudabo nomen dei mei

mid cantice 7 ic gemiclige hine on lofe 7 gelicað ofer
cum cantico et magnificabo eum in laude. 32 Et placebit deo super

cealf neowe ð geong hornas forðlādende 7 clawa geseon
uitulum nouellum, cornua producentem et unguas. 33 Videant

bearfan 7 blissigen secað 7 leofað sawl eower
pauperes et laetentur, querite dominum et uiuet anima uestra. 34

gehyrde bearfan 7 gebundene his na he forhyge a
Quoniam exaudiuit pauperes dominus, et uinctos suos non spreuit.

herien hine hefonas 7 eorðe sá 7 ealle þe on him synd
35 Laudent eum caeli et terra, mare et omnia quae in eis sunt.

forðon hale gedep 7 beoð getimbrede ceastra
36 Quoniam deus saluam faciet sion, et aedificabuntur ciuitates

7 oneardiap þar 7 erfewardnesse hy secað hy 7
iude, et inhabitabunt ibi. Et hereditate adquirunt eam 37 et

sáð þeowra his agun hy 7 þa ðe lufiað naman his
semen seruorum eius possidebunt eam, et qui diligunt nomen eius

oneardiað on hyre
inhabitabunt in ea.

Heading] Ecclesia in labore oppressa uocat ad dominum.

on fultum minne beheald 7
2 Deus in adiutorium meum [f. 82r] intende, domine ad

to fylstanne efst gescamigen 7 forwandien fynd
adiuuandum me festina. 3 Confundantur et reuereantur inimici mei,

þa ðe secað sawle mine syn acyrred underbecling 7 areodigen
 qui querunt animam meam. 4 Auertantur retrorsum, et erubescant

þa ðe þencað me yfelu sona 7 aryderende þa ðe
 qui cogitant mihi mala. Auertantur statim et erubescences, qui

seccað eglaeg upahebben 7 blissien þa ðe secað
 dicunt mihi euge euge. 5 Exultent et laetentur qui querunt te

7 cweþen symle sy gemiclod þa ðe lufiað hzlo
 domine, et dicant semper magnificetur dominus qui diligunt salutare

þine soblice wadla 7 þearfa fylste gefylsta
 tuum. 6 Ego uero egenus et pauper sum deus adiuua me. Adiutor

alysend min na þu lata
 meus et liberator meus es tu, domine ne tardaueris.

70

Heading] Hic ecclesia petit ab humanis iniquitatibus se iugiter
 debere liberari.

ic hyhte na ic gescamige on ecnesse
 1 DEUS in te speraui domine non confundar in aeternum,

on ðinre ryhtwisnesse alys nere onhyld eare
 2 in tua iustitia libera me et eripe me. Inclina ad me aurem

þin beo gescyldend
 tuam et libera me, 3 esto mihi in deum protectorem [f. 82v] et

on stowe getrymede þæt halne þu dð trymnes min
 in locum munitum, ut saluum me facias. Quoniam firmamentum meum

7 frofr ð gener eart ðu of handa syn-
et refugium meum es tu, 4 deus meus eripe me de manu pec-

fulles ongean ð dondes 7 unryhtwises forðon
catoris, et de manu contra legem agentis, et iniqui. 5 Quoniam

gebyld min hyht min of iuguðe minre
tu es patientia mea domine, spes mea a iuuentute mea. 6 In te

getrymed of innoðe of wambe modor minre min gescyldend
confirmatus sum ex utero, de uentre matris meae tu es meus protector,

ongalnis ð sang min symle swa swa foretacen geworden
in te decantatio mea semper. 7 Tamquam prodigium factus sum

manegum gefylstend strang sy gefylled min of lofe þinum
multis, et tu adiutor fortis. 8 Repleatur ðs meum laude tua,

þæt ic mæge singan wuldur þin alce dæg gemiclunða þine ne
ut possim cantare gloriam tuam tota die magnificentiam tuam. 9 Ne

awyrp ðu on tide ylde þonne teorað mægen min na
proicias me in tempore senectutis, dum defecerit uirtus mea, ne

þu forlæte he sædon fynd mine yfelu þa ðe
derelinquas me. 10 Quia dixerunt inimici mei mala mihi; et qui

heoldon sawle mine geþeaht hy dydon atsomne
custodiebant animam meam, consilium fecerunt in unum. [f. 83r]

cweþende forlet hine ehtað 7 gegripað
11 Dicentes, deus dereliquit eum, persequimini et comprehendite

nis þe generige na afeorra
eum quia non est qui eripiat eum. 12 Deus ne elonges a me, deus

on fultum geloca gescamigen 7 geteorien tælende
meus in auxilium meum respice. 13 Confundantur et deficient detra-

sawle minre syn oferwrigen gescyndnisse 7 scame þa ðe
hentes animae mese, operiantur confusione et pudore, qui

secað yfelu me soblice ic hyhte
querunt mala mihi. 14 Ego autem, semper in te sperabo domine,

7 ic yce eal lof þin muð min cybde
et adiciam super omnem laudem tuam. 15 Os meum pronuntiabit

ryhtwisnesse þine ælce dæge hælo þine forðon ic oncneow
iustitiam tuam, tofa die salutare tuum. Quia non cognoui

gestreon ic inga on anwaldv ic gemyn-
negotiationes, 16 introibo in potentias domini. Domine memorabor

dig beo ryhtwisnesse þinre anre þu lærdest of iuguðe
iustitiae tuae solius, 17 deus docuisti me a iuuentute

minre 7 op nu ic cybe wundru þine on
mea, et usque nunc pronuntiabo mirabilia tua, 18 et usque in

ylda 7 forwerennisse ne forlæte þu me oð ic bodige
senecta et senium, deus ne derelinquas me. Donec adnuntiem

earm þinne cneorisse ælcra þe toward anweald
brachium tuum generationi omni [f. 83v] que uentura est. Poten-

þin 7 rihtwisnesse þine godd. oð on ða heahstan ðe
tiam tuam 19 et iustitiam tuam deus usque in altissima, quae

þu dydest gemiclunga hwelc gelic ðe hu mænege ðu eowdest
fecisti magnalia, deus quis similis tibi. 20 Quantas ostendisti

geswinc fela 7 yfelu 7 gecyrred þu geliffastodest
mihi tribulationes multas, et malas, et conuersus uiuificasti

me 7 of grundum eorðan eft þu gelæddest þu mænigfyldest
me, et de abyssis terrae iterum reduxisti me. 21 Multiplicasti

7 gecyrred þu lærdest me 7 ic andette
iustitiam tuam, et conuersus exortatus es me, 22 et ego confitebor

ðe on fatum salma soþfastnisse þine ic singe on hearpan
tibi in uassis psalmodum ueritatem tuam, psallam tibi in cythara

halig gefeogað weleras mine þonne ic singe
deus sanctus israhel. 23 Gaudebunt labia mea dum cantauero

sawl min þa ðu alyddest ac tunge min smeað
tibi, et anima mea quam redemisti. 24 Sed et lingua mea meditabitur

rihtwisnesse þine þonne gescynde aswarcodæ beoð þa ðe secað
iustitiam tuam, dum confusi et reueriti fuerint, qui querunt

yfelu me
mala mihi.

71

Heading] Per totum psalmum istum loquitur propheta de aduentu domini.

dom þinne cynninge sele rihtwisnesse
2 DEUS iudicium tuum regi da et iusti- [f. 84r]

þine suna cynninges deman folc þine rihtwisnesse
tiam tuam filio regis. Iudicare populum tuum in tua iustitia,

7 þearfan þine on dome onfon , muntas sybbe folces þines
et pauperes tuos in iudicio. 3 Suscipiant montes pacem populo tuo,

beorgas ryhtwisnesse on his ryhtwisnesse he demþ þearfan
 et colles iustitiam. 4 In sua iustitia iudicabit pauperes

þyses folces 7 hale he deþ suna þearfana 7 he geaðmed
 huius populi, et saluos faciēt filios pauperum. Et humiliabit

hyspend 7 he wunað a mid sunnan 7 beforon monan on
 calumniatorem, 5 et permanebit cum sole et ante lunam in

worold worulde 7 he adune stah swa swā ren on flys 7
 seculum seculi. 6 Et descendit sicut pluuiā in uellus, et

dropunga dreopenda aspringð on ðagum
 sicut stillicidia stillantia super terram. 7 Orietur in diebus

his riht 7 genihósum sybbe oð bið upahafen mona 7
 eius iustitia, et habundantia pacis donec extollatur luna. 8 Et

he wylt fram sá oð sá 7 fram flode oð ge-
 dominabitur a mari usque ad mare, et a flumine usque ad ter-

mæru ymbhwyrftes beforon on him feallað sigelhearwan
 minos orbis terre. 9 Coram illo procident aethiopes,

7 fynd eorðan licciað cyningas 7 iglandu
 et inimici eius terram liguēt. 10 Reges tharsis et insule

lác bringað gifa gelædaþ
 munera [f. 84v] offerunt, reges arabum et saba, dona adducent.

7 gebiddaþ ealle þeoda þeowien him
 11 Et adorabunt eum omnes reges terre, omnes gentes seruiēt ei.

he alyside þearfan fram ricum wædian þam na was
 12 Quia liberabit pauperem a potente, et inopem cui non erat

gefylsta he arie þearfan 7 wædlan 7 sawla þearfana hale
 adiutor. 13 Parcet pauperi et inopi, et animas pauperum saluas

he deþ of micgum 7 unrihte he alyse saule heora 7 beorht
 faciet. 14 Ex usuris et iniquitate liberabit animas eorum, et pre-

nama beforan him he leofað 7 bið seald him
 clarum nomen eorum coram ipso. 15 Et uiuet et dabitur ei

of golde 7 hy gebiddað of him symle ælce dæge hy bletsiað
 de auro arabie, et adorabunt de ipso semper tota die benedicent

hine 7 bið trymnes on eorðan on heahnessum munta ofer
 eum. 16 Et erit firmamentum in terra in summis montium, super-

bið ahafen wæstm his 7 hy blowað of ceastre swa swa
 extolletur super libanum fructus eius, et florebut de ciuitate sicut

hig eorðan 7 bið nama gebletsod on worulda ær
 foenum terre. 17 Et erit nomen eius benedictum in secula, ante

sunnan þurhwunað monan setl his 7 sie
 solem permanebit nomen eius, et ante lunam sedes eius. Et bene-

gebletsod on him ealle mægpa þeoda ge-
 dicentur in eo [f. 85r] omnes tribus terre, omnes gentes magni-

micliað hine gebletsod se deþ wundru
 ficabunt eum. 18 Benedictus dominus deus israhel, qui facit mirabilia

miclu ana 7 gebletsod nama mægenþrymnes his on ecnesse
 magna solus, 19 et benedictum nomen maiestatis eius, in aeternum

7 on worulde 7 bið gefylled
 et in seculum seculi. Et replebitur maiestate eius omnis terra,

fiat fiat.

Heading] Ex typo sinagoge, asaph per totum psalmum loquitur.

hu god israhela þam þe ryhtwise synt
1 QVAM bonus deus israhel, his qui recto sunt corde, 2

mine nean astyred fet nean agoten stæpas mine
mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei.

forðon ic æfstgode on synfullum sybbe synfulra geseonde
3 Quia zelavi in peccatoribus pacem peccatorum uidens.

forðon nis ahydnes deaþe heora ne trumnis on wite
4 Quia non est declinatio mortis eorum, nec firmamentum in plaga

on geswincum manna na synd 7 mid mannum na
eorum. 5 In laboribus hominum non sunt, et cum hominibus non

beoð swungen forðon namm hy ofermodnis oferwigen
flagellabuntur. 6 Ideo tenuit eos superbia eorum, operti

of unrihtnesse 7 of árleasnisse his forþrasde
sunt iniquitate et impietate sua. [f. 85v] 7 Prodiit

swa swa of fetnissse unrihtwisnes heora hy ferdon on tosetetnissse
quasi ex adipe iniquitas eorum, transierunt in dispositionem

heortan hy þohton 7 hy spræcon niþ unrihtwisnesse
cordis 8 cogitauerunt et locuti sunt nequitiam iniquitatem

þearle hie spræcon hy setton on heofon muþ heora 7 tunge
in excelso locuti sunt. 9 Posuerunt in caelum os suum, et lingua

for ofer eorþan forðon gecyr hider folc
eorum transiuit super terram. 10 Ideo reuertetur huc populus

min 7 dagas fulle beoþ gemette on him 7 hy cwædon hu ehteð
meus, et dies pleni inuenientur in eis. 11 Et dixerunt quomodo

wiste 7 gif ingehygd on heahnesse efnenu hy syn-
sciuit deus, et si est scientia in excelso. 12 Ecce ipsi pec-

fulle 7 genihþsumigende on worulde hy begeton welan 7
catores et habundantes in seculo, optinuerunt diuitias. 13 Et

ic cwæð eornostlice butan intingan ic gerihtwisode heortan mine 7
dixi ergo sine causa iustificaui cor meum, et

ic þwoh betweox unscyldige handa mina 7 ic wæs beswungen
loui inter innocentes manus meas, 14 et fui flagellatus

ælce dæg 7 bičniend on dægereðe gif ic cwæð ic cyþe
tota die, et index meus in matutino. 15 Si dicebam narrabo

swa efnenu gecyndnis bearna þinra þam ic tosette ic wende
sic, ecce natio filiorum tuorum quibus disposui. 16 Existi-

þæt ic aneowe þis geswinc is beforon
mabam ut cognoscerem, hoc [f. 86r] labor est ante me, 17

oð ic inga on haligern 7 ic agyte on endas heora
donec intrem in sanctuarium dei, et intellegam in nouissima eorum.

hwæpre þeah fore fæcnigum þu tostihtodest him yfelu þu awurpe
18 Verumptamen propter dolos disposuisti eis mala, defecisti

hy þa hy wæron upahafen hu ehteð geardene on forlæt-
eos, dum alleuarentur. 19 Quomodo facti sunt in desola-

nesse sona hy geteorodon 7 forwurdon fore unryhtwisnessum
tionem, subito defecerunt, et perierunt propter iniquitates

heora swa swa fram slæpe arisende on ceastre þinre
suas, 20 uelut a somno exsurgentes. Domine in ciuitate tua.

anlicnessa heora to nahte þu gehyrfst forþon gelustfullude
imagines eorum ad nihilum rediges. 21 Quia delectatum est

heorte min 7 ædran mine tolysed 7 ic to nahte
cor meum, et renes mei resoluti sunt. 22 et ego ad nihilum

gehorfen 7 ic nyste swa nyten geworden ic eom mid
redactus sum et nesciui. 23 Vt iumentum factus sum apud te.

7 symle mid þe þu name hand þa swiðran 7 on willan
et ego semper tecum. 24 Tenuisti manum dexteram meam et in uolun-

þinum þu læddest 7 mid wuldre þu afenge mec hwæt
tate tua deduxisti me et cum gloria adsumpsisti me. 25 Quid enim

wunað hwæt
mihi restat in celo et a te quid uolui super terram. [f. 86v] 26

geteorode heorte 7 flæsc min heortan minre 7 ðæl min
Defecit cor meum et caro mea, deus cordis mei, et pars mea

on worulða forðon efnemu þa ðe afeorriað hy fram þe hy
deus in secula. 27 Quia ecce qui elongant se a te peri-

forweorþað þu forspilst ealle þa ðe forligriað fram ðe me
bunt, perdes omnes qui fornicantur abs te. 28 Mihi

togeþeodan god asettan on drihtne hyht minne
autem adherere deo bonum est ponere in domino deo spem meam.

þæt ic bodige ealle lofu þine on gatum dohtor
Vt annuntiem omnes laudes tuas in portis filiae sion.

Heading] Per totum psalmum istum loquitur israheliticus populus qui figuram continet deuote synagoge.

to hwon þu anyddest us on ende eorre is hatheortnis
1 VT quid repulisti nos deus in finem, iratus est furor

þin ofer sceap heorde þinre gemun gesomnunge þinre þa
tuus super cues gregis tui. 2 Memento congregationis tuee quam

þu gescope of frymde ðu alydest gyrd yrfeweardnisse þinre munt
creasti ab initio. Liberasti uirgam hereditatis tuee mons

on ðam þu eardast on þæt selfe ahefe hand þine on ofer-
sion in quo habitas in idipsum. 3 Eleua manum tuam in super-

modnisse heora hu fela awyrge feonq̄ on haligum
biam eorum in finem, quanta malignatus est inimicus in sanctis

þinum 7 gewuldrude synd þa ðe þe hatedon on middum cafertune
tuis, 4 et gloriati sunt, qui te oderunt in medio atrio

hy asetton tacnu hiora 7 na hy oncneowon swa swa
tuo. Posuerunt [f. 87r] signa sua 5 et non cognouerunt sicut

on wege ofer heahne swa on wuda treowa ahsun hy
in uia supra summum, quasi in silua lignorum. Securibus 6 exci-

aheowon dura his on þæt selfe of mattuce 7 adesan hy ut awurpon
derunt ianuas eius in idipsum, bipenne et ascia delecerunt

hy hy analdon of fyre haligern þin on eorðan hy besmiton
eam. 7 Incenderunt igne sanctuarium tuum in terra, pulluerunt

eardungstowe naman þines hy cwædon on heortan cyþe
tabernaculum nominis tui. 8 Dixerunt in corde suo cognatio

heora betweox hy cumað uton ofþriccan ealle dagas syml drihtnes
eorum inter se, uenite conprimamus omnes dies festos domini

fram eorþan tacn uru na we gesawon nu io witga
a terra. 9 Signa nostra non uidimus iam non est propheta

7 us na ancnað ma hu lange hyspeð
et nos non cognoscet amplius. 10 Vsquequo deus inproperabit

feond bysmrað widerwengel naman on ende to hwy
inimicus, inritat aduersarius nomen tuum in finem. 11 Ut quid

þu acyrrest ansyne þine 7 swiþran of middum bearme þinum on
auertis faciem tuam et dexteram tuam, de medio sinu tuo in

ende soþlice cyning ure ar worulda worhte
finem. 12 Deus autem rex noster ante secula operatus est

hælc on midle eorðan getrymedest on magene þinum sæ
salutem in medio terre. 13 Tu confirmasti in uirtute tua mare,

geswenctest heafdu dracana ofer wateru
tu contribulasti capita draconum super aquas. [f. 87v] 14 Tu

forbræce heafod dracan micles 7 þu sealdest hine on mete
confregisti caput draconis magni, et dedisti eum in escam

folce sigelhearwana toslite wyllas 7 burnan
populo ethiopum. 15 Tu disruptisti fontes et torrentes, tu

adrygdest flodas þin dag 7 þin niht
exsiccasti fluuios aetham. 16 Tuus est dies et tua est nox, tu

dydest sunnan 7 monan worhtes ealle gemæro eorðan
fecisti solem et lunam, 17 tu fecisti omnes terminos terrae,

hærfest 7 lengten ða gemyndig beo ðu þisse
aestatem et uer tu fecisti ea. 18 Memor esto huius

gesceafte þinre feond hyspte drihtne 7 folc unwis
creaturae tuae, inimicus inproperauit domino, et populus insipiens

gremede naman þinne ne sele wildedeorum sawla andettende
exacerbauit nomen tuum. 19 Ne tradas bestiis animam confitentem

þe þearfana þiara na þu ofergyt on ende geloca
tibi, animas pauperum tuorum, ne obliuiscaris in finem. 20 Respice

on cyþnisse þine forðon gefyllede þa ðe ofbystrede synt
in testamentum tuum quia repleti sunt qui obscurati sunt;

eorðan husa unryhtwisnessa na sy acyrred eapmod geworden
terre domorum iniquitatum. 21 Ne auertatur humilis factus

gescynd þearfa 7 wadla herigað naman þinne aris
confusus, pauper et inobs laudabunt nomen tuum. 22 Exsurge deus

dem þing þin gemyndig beo ðu hospa þinra
iudica causam tuam, [f. 38r] memor esto inproperiorum tuorum,

þara þe fram unwisum alce dæge na ofergyt þu stefna
eorum que ab insipiente sunt tota die. 23 Ne obliuiscaris uoces

secendra þe ofermodnis heora þe ðe hatedon astige symle to
querentium te, superbia eorum qui te oderunt ascendat semper ad

ðe
te.

Heading] In isto psalmo prohibetur superbia.

we andettað þe 7 we cigað
2 COnfitebimur tibi deus, confitebimur tibi, et inuocabimus

naman þinne ic cybe ealle wundru þine þonne ic afð tid
nomen tuum. Narrabo omnia mirabilia tua 3 dum accepero tempus

ic ryhtwisnesse deme gemolten is eorðe 7 ealle oneard-
ego iustitiam iudicabo. 4 Liquefacta est terra et omnes inhabi-

gende on hire ic trymede swyras hire ic sægde unrihtwisum
tantes in ea, ego confirmaui columnas eius. 5 Dixi iniquis

nellen ge unrihte don 7 agyltendum nellen ge upáhebban horn
nolite inique agere, et delinquentibus nolite exaltare cornu.

on yplen eowerne 7 sprecaþ an-
6 Nolite extollere in altum cornu uestrum, et nolite loqui ad-

gean unryhtwisnesse forðon 7 na fram eastdæle fram
uersus deum iniquitatem. 7 Quia neque ab oriente, neque ab

westdæle 7 na fram westum muntum dema
occidente neque a desertis montibus, 8 quoniam deus iudex est.

þisne geeapmedeþ 7 þisne he ahefþ forðon calic on
Hunc humiliat et hunc [f. 88v] exaltat, 9 quia calix in

handa wines clænis full is gemengedon 7 ahyldede of
manu domini uini meri, plenus est mixto. Et inclinauit ex

bys on þys hwæðre þeah drast his nis aidelude drincað of him
hoc in hoc uerumptamen fex eius non est exinanita. Bibent ex eo

ealle synfulle eorðan ic on worulda ic gefeoge ic synge
 omnes peccatores terre 10 ego autem in saecula gaudebo, cantabo

7 ealle hornas synfulra ic tobrece 7 beoð upahefen
 deo iacob. 11 Et omnia cornua peccatorum confringam, et exalts-

hornas ryhtwises
 buntur cornua iusti.

75

Heading] In isto psalmo designatur ubi nomen domini factum sit
 uirtutum declaratione notissimum.

cuð on iudum on micel nama 7
 2 Notus in iudea deus, in israhel magnum nomen eius. 3 Et

geworden on sybbe stow his 7 eardung þar
 factus est in pace locus eius, et habitatio eius in sion. 4 Ibi

he forbricð hornas bogana scyld sweorð gefeocht onlihtende
 confringit cornua, arcu, scutum, gladium, et bellum. 5 Inluminans

wundurlice fram muntum ecum gedrefede ealle un-
 tu mirabiliter a montibus aeternis, 6 turbati sunt omnes in-

wise heortan hie slepun swefnum his 7 nauht gemetton ealle
 sipientes corde, dormierunt somnum suum, et nihil inuenerunt omnes

weras welenā on handum his fram þreange
 uiri diuitiarum in [f. 89r] manibus suis. 7 Ab increpatione

þinre hy hnappodon þa astigon hors þu egeslic
 tua deus iacob dormitauerunt qui ascenderunt aequos, 8 tu terribilis

7 hwylc wiðstandeþ forð ðonne of eorre þinum of heofonum
 8 et quis resistet tibi, ex tunc ab ira tua. 9 De caelo

dom astralod eorðe bifode. 7 resteð þonne he aras
 iudicium iaculatum est terra tremuit et quieuit, 10 dum exurgeret

on dome þæt hale he dyde ealle stille ð bilwite eorðan
 in iudicio deus, ut saluos faceret omnes quietos terrae.

forðon geþoht mannes andetteþ þe 7 lafa geþohta
 11 Quia cogitatio hominis confitebitur tibi, et reliquie, cogi-

dæg symbelne hy doþ þe gehatað 7 agyldaþ drihtne
 tationum diem festum agent tibi. 12 Vouete et reddite domino

eowrum ealle þe on ymbhwyrfte his bringað lac þam egeslican
 deo uestro, omnes qui in circuitu eius offertis munera. Terribili

7 þam þe afyrreð gast aldra mid ð wið cyningas
 13 et ei qui aufert spiritum principum, terribili apud reges

eorðan
 terre.

Heading] Vox synagoge fidelis ad dominum de tribulatione erumne
 presentis.

of stefne minre ic cleopode stefn min 7
 2 VOce mea ad dominum clamaui, uox mea ad deum et

he behealdeþ me on dæg geswines mines god ic sohte
 intendit mihi. 3 In die tribulationis meae, deum exquisiui

handum minum of nihte beforan him 7 na ic eom beswicen
manibus meis nocte coram eo [f. 89v] et non sum deceptus.

ic wipsoc beon afrefred sawle mine gemyndig ic was 7
Negai consolari animam meam, 4 memor fui dei et

gelustfullud eom ic worhte 7 geteorode lythwon gast
delectatus sum. Exercitatus sum et defecit paulisper spiritus

min toforon setton waccan eagan mine gedrefed 7 na
meus, 5 anticipauerunt uigilias oculi mei, turbatus sum et non sum

gesprečen ic þohte dagas alde 7 gear ece on mode
locutus. 6 Cogitauī dies antiquos, et annos aeternos in mente

ic hæfde 7 ic gemunde of nihte mid heortan minre ic swanc
habui. 7 Et meditatus sum nocte cum corde meo, exercitabam

7 ic windwode on me gast minne 7 ic cwæð cwist ðu on
et uentilabam in me, spiritum meum. 8 Et dixi, numquid in

ecnesse awyrpð opðe na togeteohie þæt wel gecwemed si
aeternum proiciet deus, aut non apponet ut beneplacitum sit

nu gyt on ende mildheortnesse his aslited of worulde 7
adhuc, 9 aut in finem misericordiam suam abscidet, a seculo et

cneorisse cwystu ofergyteð ofearmian behafð
generatione. 10 Numquid obliuiscetur misereri deus, aut continebit

on eorre mildheortnesse his 7 ic cwæð nu ic angan þeos
in ira misericordiam suam. 11 Et dixi nunc coepi, haec

anwendednis þære swiðran þæs hean gemyndig ic was weorca
immutatio dexterarum, excelsi 12 memor fui operum domini,

Heading] In principio istius psalmi loquitur deus deinde numerosis
diuisionibus diuiditur.

begymað folc min æ mine onhyldaþ eare eower on
1 ADtendite popule meus legem meam inclinate aurem uestram, in

word mupes mines ic antyne on bigspellum muð minne ic sprece
uerba oris mei. 2 Aperiam in parabolis os meum, loquar

foresetednessa of frymðe worulde hu manega we gehyrdon 7 we ge-
propositiones ab initio seculi. 3 Quanta audiuiumus et cogno-

cneowon þa 7 faderas ure hy cyþdon us na synd bediglede
uimus ea, et patres nostri narrauerunt nobis. 4 Non sunt occultata

fram sunum heora on cneorisse oþerre cyþende lofo
a filiis eorum, in generatione altera. Narrantes laudes domini,

7 meghu his 7 wundru his þe he dyde 7 he awehte
et uirtutes eius et mirabilia eius quae fecit. 5 Et suscitauit

cyþnisse æ he sette þa bebeað he
testimonium in iacob, et legem posuit in israhel. Quam mandauit

faderum urum þæt cuðe he dyden hy sunum heora 7 he
patribus nostris, ut notam facerent eam filiis suis, 6 et cog-

ancnawe cneoris oþer suna þe beoð acenned hy arisað 7
noscat generatio altera. Filii qui nascentur exsurgent, et

cyþað þa sunum heora þæt hy sætten on gode hyht
narrabunt eam [f. 91r] filiis suis. 7 Vt ponant in deo spem

hyra 7 na ofergyten weorca godes heora 7 bebodu his
suam, et non obliuiscantur operum dei sui, et mandata eius

hy secen ne syn hy swa swa faderas heora cynn þweor 7
exquirant. 8 Ne fiant sicut patres eorum genus prauum, et

þurhbiter þæt ne gerehte heortan his 7 nis gelyfed
peramarum genus, quod non direxit cor suum, et non est creditus

mid gode gast his suna begimende bogan 7 sen-
cum deo spiritus eius. 9 Filii effrem, intendentes arcum, et mit-

dende stræla heora hy gecyrred synt on dæge gefeohtes na
tentes sagittas suas conuersi sunt in die belli. 10 Non

hy beheoldon cyþnisse godes heora on æ his hy noldon gangan
custodierunt testamentum dei sui, et in lege eius noluerunt ambu-

7 hy ofergeton weldæda his wundru his þa
lare. 11 Et obliti sunt benefactorum eius, mirabilia eius quae

he oðeowde him beforon faderum heora he dyde wundru on
ostendit eis, 12 coram patribus eorum. Fecit mirabilia in

eorðan on felda he slat sæ 7 he lædde
terra aegypti, in campo taneos. 13 Interruptit mare et perduxit

hy 7 sette wæteru swa swa on bytte 7 he lædde hy on
eos, et statuit aquas quasi in utrem. 14 Et eduxit eos in

genipe dages 7 ealre nihte on alyhtinge fyres
nube diei, et tota nocte in inluminacione ignis. [f. 9lv] 15

he slat on westene stan 7 wæterode swa swa on grunde
Interruptit in heremo petram, et adaquauit eos, uelut in abyssu

miclum 7 wæter of stane 7 he lædde swa swa flodas
multa. 16 Et eduxit aquam de petra et eduxit tamquam flumina

wæteru 7 hie geteochodon þa giet syngian him on eorre hy wehton
 aquas. 17 Et adposuerunt adhuc peccare ei, in ira concitauerunt

heahne on drygnisse 7 he fandedon on heortum heora
 deum excelsum in siccitate. 18 Et temptauerunt deum in cordibus suis,

7 hy bæden mettas sawlum 7 yfele hy spræcon be gode. 7
 ut peterent escas animabus suis, 19 et male locuti sunt de deo et

hie cwædon cwystu mæg gearwian mysan on westene
 dixerunt, numquid poterit deus parare mensam in deserto. 20 Quoniam

he sloh stan 7 fleowon wæteru 7 burnan ybgodon
 percussit petram, et fluxerunt aque et torrentes inundauerunt. Num-

hlaf sellan oððe gearwian folce forðon
 quid et panem poterit dare, aut parare mensam populo suo. 21 Ideo

gehyrde 7 geylde 7 ofergesette 7 fyr æaled is
 audiuit dominus et distulit, et superposuit, et ignis accensus est in

eorre astah on forðon na hy
 iacob, et ira ascendit in israhel. 22 Quia non [f. 92r] cre-

gelyfdon on god heora ne hy hyhton on hælo his 7 he
 diderunt in deum suum, nec sperauerunt in salutare eius. 23 Et man-

bebead genipum ofere 7 dura heofones he atynde 7 rinde
 daut nubibus desuper, et ianuas celi aperuit, 24 et pluit

him heofonehlaf etan hlaf he sealde him engla
 illis manna, manducare panem celi dedit eis, 25 panem an-

æt mann wæstm he sende on genihōsumunge
 gelorum manducauit homo, frumentationem misit eis in habundantia.

7 he awehte superne wind of heofone 7 he lædde on mægene his
 26 Et excitauit austrum de caelo, et induxit in uirtute sua

superne wind 7 ran ofer hy swa swa dust flæscu
 affricum. 27 Et pluit super eos sicut puluerem carnes, et sicut

sand sæs fugelas gefiðerede 7 feollon on midle ceastra
 arenam maris, uolatilia pennata. 28 Et ceciderunt in medio castrorum

heora ymb eardunga 7 hy æton 7 gefyllede synt
 eorum, circa tabernacula eorum. 29 Et manducauerunt et saturati sunt

swipe 7 gewilnunga brohte him bescyred fram
 nimis, et desiderium eorum adtulit eis, 30 non sunt fraudati a

gewilnunga heora þa gyt mete heora wæs on muðe heora 7 eorre
 desiderio suo. Adhuc esca eorum erat in ore ipsorum, 31 et ira

astag ofer 7 ofsloh manega heora 7 gecorene
 dei ascendit super eos, et occidit [f. 92v] plurimos eorum, et electos

he gelette on eallum bysum hy syngodon þa gyt 7 ge-
 israhel inpediuit. 32 In omnibus his peccauerunt adhuc, et non cre-

lyfdon on wundrum his 7 geteorodon on idelnesse dagas
 diderunt in mirabilibus eius 33 Et defecerunt in uanitate dies

heora 7 gear mid ofste þonne he ofsloh hy þonne
 eorum, et anni eorum cum festinantia. 34 Cum occideret eos tunc

hy sohton hine 7 hy wæron gecyrrad ær lechte 7 hy comon to him
 inquirebant eum, et conuertebantur ante lucem; et ueniebant ad eum.

7 hy gemundon forðon gefylsta heora is mære
 35 Et memorati sunt quia deus adiutor eorum est, et deus excelsus

alysend 7 hy lufodon hine on muðe heora 7 tunge.
 liberator eorum est. 36 Et dilexerunt eum in ore suo et lingua.

heora hy lugon heorte næs ryhtwis mid
 sua mentiti sunt ei. 37 Cor autem eorum non erat rectum cum

him ne geleafa gecwene is him on cyþnisse his he
 eo, nec fides habita est illis in testamento eius. 38 Ipse autem

is mildheort 7 milde he bið synnum heora 7 na forspilde
 est misericors, et propitius fit peccatis eorum, et non disperdet

hy 7 he gemanigfylde þæt he acyrde eorre his fram him 7 na
 eos. Et multiplicauit ut auerteret iram suam ab eis, et non

onælde eall eorre his 7 he gemunðe þætte
 accendit omnem iram suam. 39 Et memoratus est [f. 93r] quia

flæsc hy synd gast gewitende 7 na edwendende la hu oft
 caro sunt, spiritus uadens et non rediens. 40 Quotiens

hy gremedon hine on westene on eorre hy wehton on eorðan
 exaceruauerunt eum in deserto in ira, concitauerunt eum in terra

butan watere 7 hy gehwyrfde synd 7 costodon 7
 sine aqua. 41 Et conuersi sunt et temptauerunt deum, et

haligne hy gremedon hy na synd gemyndige ð gepancule
 sanctum israhel exaceruauerunt. 42 Non sunt, recordati

handa his hwelce dæge he alysde hy of handa þæs swencendan
 manus eius, qua die liberauit eos, de manu tribulantis.

swa swa he sette on ægyptum tacnu his 7 foretacn on felda
 43 Sicut posuit in aegypto signa sua et prodigia sua in campo

he acyrde on blod flodas heora 7 regnlíce wæteru
thaneos. 44 Conuertit in sanguine flumina eorum, et pluuias aquas

heora þylæs hy druncen he sende on hy fleogan hundene 7 heo æt
eorum ne biberent. 45 Inmisit in eos muscam caninam et comedit

hy frox 7 he fordyde hy 7 he sealde ome wæstmas
eos, & ranam et exterminauit eos. 46 Et dedit erugini fructus

heora 7 geswinc gærstapan he ofsloh on storme wingeardas
eorum et labores eorum locustę. 47 Occidit in grandine uineas

heora 7 berig on hagule he sealde storme
eorum, et moros eorum in pruina. [f. 93v] 48 Tradidit grandini

nytenu 7 æhta fyre he sende on hy eorre
iumenta eorum et possessiones eorum igni. 49 Inmisit in eos iram

æbylgnisse his æbylgnesse 7 7 geswinc onsanda
indignationis sue, indignationem et iram, et tribulationem, inmissiones

þurh ærendracan yfele weg he worhte stige eorres his 7 na
per angelos malos. 50 Viam fecit semite irae suae, et non

he arað fram ðeape sawlum heora 7 nytenu on ðeape he
pepercit a morte animabus eorum, et iumenta eorum in morte con-

beleac 7 he ofsloh ælcne frumcennedne on eorðan
clusit. 51 Et percussit omnem primogenitum in terra aegypti,

frumsceattas ealles geswinces heora on geteldum 7
primitias omnis laboris eorum in tabernaculis cham. 52 Et

he afyrde swa swa sceap folc his 7 gelædde hy swa swa ewod
abstulit sicut oues populum suum, et perduxit eos tamquam gregem

on westene 7 he lædde on hyhte 7 na hy ondredon 7 fynd
in deserto. 53 Et eduxit eos in spē, et non timuerunt, et inimi-

heora oferwreah se 7 he lædde hy on munt halignesse
cos eorum operuit mare. 54 Et induxit eos in montem sanctificationis

his þisne þone gestrynde seo swiðre his 7 he awarep of
sue. montem hunc quem adquisiuit dextera eius. Et eiecit a

ansyne heora beoda 7 hlyte he toðalde him eorðan on
facie eorum gentes. et sorte diuisit eis terram [f. 94r] in

rapincle toðales 7 eardode on eardungum heora
funiculo distributionis. 55 Et habitauit in tabernaculis eorum

maðð 7 costodon 7 gremedon god mærne
tribus israhel 56 et temptauerunt et exacerbauerunt deum excelsum,

7 cybnessa his na hy heoldon 7 hy acyrdon hy 7 na
et testimonia eius non custodierunt. 57 Et auerterunt se et non

begimdon swa swa faderas heora gecyrde synt on bogan
obseruauerunt, quemadmodum patres eorum, comuersi sunt in arcum

þweorne on eorre hy wehton hine on beorgum heora 7
peruersum. 58 In ira concitauerunt eum in collibus suis, et

on agraferum anlicnessum heora hy anhyredon hine gehyrde
in scluptilibus suis aemulati sunt eum. 59 Audiuit dominus

7 forhygde 7 to nahte gehwearf þearle 7 he anydde
et spreuit, et ad nihilum redigit nimis israhel. 60 Et reppulit

eardunge his on ðam eardode betweox menn
tabernaculum zelon tabernaculum suum, in quo habitauit inter homines.

7 he sealde on hæftned mæghenu heora 7 fæghernissa
 61 Et tradidit in captiuitatem uirtutes eorum, et pulchritudines

on handa feondes 7 he beleac on sweorde folc his
 eorum in manus inimici. 62 Et conclusit in gladio populum suum.

7 yrfeweardnisse his he forhygde geonge heora at fyr
 et hereditatem suam spreuit. 63 Iuuenes eorum comedit ignis

7 mæghenu heora na synd wopene sacerdas
 et uirgines eorum [f. 94v] non sunt lamentate. 64 Sacerdotes

heora on sweorde hruron 7 wyduwan heora na weopon 7
 eorum in gladio ceciderunt et uidue eorum non plorauerunt. 65 Et

aweht wearð swa swa slapende swa swa rice acworren
 excitatus est tamquam dormiens dominus, quasi potens crapulatus

of wine 7 he ofsloh fynd his on ða ytran hosp
 a uino. 66 Et percussit inimicos suos in posteriora, obprobrium

ecne he sealde him 7 he anydde eardunga
 sempiternum dedit illis. 67 Et reppulit tabernaculum ioseph,

7 mægðe na he geceas ac he ceas mægðe munt
 et tribum effrem, non elegit, 68 sed elegit tribum iuda, montem

þone he lufode 7 he getimbrede swa swa anhyrnedra halig-
 sion quem dilexit. 69 Et aedificauit sicut unicornuorum sancti-

nesse his on eorðan he gestabelode hy on worulda 7
 ficationem suam in terra, fundauit eam in secula. 70 Et

he geceas þeow his 7 abar hine of eowodum sceapa
 elegit dauid seruum suum, et sustulit eum de gregibus ouium

æfter þam stincendum he afeng hine fedan folc his
de post fetantes accepit eum. 71 Pascere iacob populum suum

yrfewardnesse his 7 he fedde hy butan yfelnisse
et israhel hereditatem suam. 72 Et paut eos sine malitia

heortan his 7 on sefan handa his he lædde hy
cordis sui, et in sensu manuum suarum deduxit eos.

78

Heading] In isto psalmo innotatur quomodo antiochus rex occidit
multos in hierusalem.

comon beoda on yrfewardnisse þine
[f. 95r] 1 DEUS uenerunt gentes in hereditatem tuam,

hy besmiton templ halig þin hy setton swa swa
coinquinauerunt templum sanctum tuum. Posuerunt hierusalem uelut

apla hordern lic þ þa deadlican þeowa
pomorum custodiarum, 2 posuerunt mortalia seruorum

þinra mettas fugelum heofones flæsc haligra þinra wilddeorum
tuorum escas uolatilibus caeli, carnes sanctorum tuorum bestiis

eorðan hy aguton blod heora swa swa water on ymbhwyrfte
terrae. 3 Effuderunt sanguinem eorum sicut aquam, in circuitu

7 næs 7 bebyrgde geworden we syndon on
hierusalem, et non erat qui sepeliret. 4 Facti sumus in

hosp neahgeburum urum of hleahtre 7 oferhygde þam þe
obprobrium uicinis nostris, derisu et contemptu, his qui

on ymbhwyrfte syndon hu longe bu yrsast on ende
in circuitu nostro sunt. 5 Vsquequo domine irascaris in finem,

bið analed swa swa fyr eorre þin ageot yrre þin on ðeoda
accenditur uelut ignis zelus tuus. 6 Effunde iram tuam in gentes,

þa ðe na cuðon 7 on ricu þa cigdon naman þinne
quae te non nouerunt, et in regna quae non inuocauerunt nomen tuum.

forðon æton 7 stow his hie forleton ne gemun ðu
7 Quia comederunt iacob, et locum eius desolauerunt. 8 Ne memi-

unrihtu ure alle raðe us foresette
neris iniquitates nostras antiquas, cito nos [f. 95v] anticipet

mildheortnes þin forðon þearfan geworden we synd swiðe gefylst
misericordia tua, quia pauperes facti sumus nimis. 9 Adiuua

us god hælend ure 7 fore arweorþunge naman þines
nos deus salutaris noster, et propter honorem nominis tui domine

alys us 7 gemiltsod beo þu synnum urum naman þinne
libera nos, et propitius esto peccatis nostris propter nomen tuum.

þylas hwonne secgān þeoda hwær is heora 7 hy cyþen
10 Ne quando dicant gentes ubi est deus eorum, et innotescant

on magþum beforon eagan urum wrec blod þeowra
in nationibus coram oculis nostris. Vindica sanguinem seruorum

þinra þe agoten inga on gesyhðe þine geomrunga
tuorum, qui effusus est, 11 intret in conspectu tuo gemitus

gecyspedra æfter micelnisse earmes þines age þu suna
compeditorum. Secundum magnitudinem brachii tui, posside filios

of deape gewitnudra agyld neahgeburum urum syfonfealdlice
 morti punitorum. 12 Redde uicinis nostris septuplum

on bearme heora hosp pone hy hyspton þe
 in sinu eorum, inproperium eorum, quod exprobrauerunt tibi domine.

we folc þin 7 sceap eowode þinre we andettað þe
 13 Nos autem populus tuus et oues gregis tui, confitebimur tibi

on worulda 7 on worulda woruld we cyþað lof þin
 in secula; et in seculum seculi narrabimus laudem tuam.

79

[f. 96r] Heading] In isto psalmo assaph deprecatur domini aduentum.

þu ðe recest beheald þu þe lædst swa swa sceap
 2 QVI regis israhel intende qui deducis uelut ouem ioseph.

þu ðe sitst ofer oðiew beforan
 Qui sedes super cherubin, appare 3 coram effrem, et beniamin,

awece anwald þin 7 cum þæt hale þu do us
 et manasse. Excita potentiam tuam et ueni, ut saluos facias nos.

mægena gecyr us 7 oðiew ansyne þine 7 hale
 4 Domine deus uirtutum conuerte nos, et ostende faciem tuam et salui

we beoð hu lange eorsast þu on gebed
 erimus. 5 Domine deus uirtutum, quousque irasceris in orationem

peowes þines þu metsast us of hlafe teara 7 drinc
 serui tui, 6 cibabis nos pane lacrimarum, et potum

þu selst us on tearum on gemete þu settest us on wiper-
 dabis, nobis in lacrimis in mensura. 7 Posuisti nos in contra-

cwēdunisse neahgeburum urum 7 fynd ure hyspton us
 dictionem uicinis nostris et inimici nostri deriserunt nōs.

gecyrr us

8 Domine deus uirtutum conuerte nos, et ostende faciem tuam et salui

erimus. 9 Vineam wingearð bu feredest bu awurpe þeoda 7
 ex aegypto transtulisti; eiecisti gentes et

bu plantodest hine weg bu worhtest on gesihðe his
 plantasti eam. [f. 96v] 10 Uiam fecisti in conspectu eius,

7 wyrtruman his 7 afylled is oferwreah
 et plantasti radices eius et repleta est terra. 11 Operuit

muntas scadu his 7 twigu cederbeamas bu aðenedest
 montes umbra eius et arbusta eius cedros dei. 12 Extendisti

palmtwigu oð to sæ 7 oð to flode tealgras his
 palmites eius usque ad mare, et usque ad flumen propagine eius.

to hwy asettest ðu weall his 7 reafiað hine ealle þa ðe
 13 Vt quid deposuisti maceriam eius et uindemiant eam, omnes qui

farað weg fornam ð awyrtwarude hine bar: ð eofor of wuda
 transeunt uiam. 14 Exterminauit eam aper de silua,

7 ænlepe ð syndru bita fræt hine megene
 et singularis ferus depastus est eam. 15 Domine deus uirtutum

gecyrr geseoh of heofone 7 geloca 7 neosa wingearð þisne
 conuerte nunc respice de caelo et uide, et uisita uineam istam

7 gerece þone plantode seo swiþre þin 7 ofer sunu
 16 et dirige eam quam plantauit dextera tua, et super filium

mannes þone ðu getrymedest þe anæled of fyre 7 adolfenre
hominis quem confirmasti tibi. 17 Incensa igne, et effosa

handa of þreaunga andwlitan þines hy forweorðap sy hand
manu, ab increpatione uultus tui peribunt. 18 Fiat manus

þin ofer wer þære swiþran þinre 7 ofer sunu mannes
tua super uirum dexteræ tuæ, et super filium [f. 97r] hominis

þone þu getrymedest þe 7 na we aweġ gewitað fram ðe þu
quem confirmasti tibi, 19 et non discedimus a te. Viui-

liffastast us 7 naman þinne we ciġað mæġena
ficabis nos et nomen tuum inuocabimus. 20 Domine deus uirtutum

gecyrr 7 oðeow ansyne þine 7 hale we beoð
conuerte nos, et ostende faciem tuam et salui erimus.

80

Heading] In isto psalmo fidelium turma ꝛ asaph dicit fidelibus ut
per diuersa organa deo laudes personent.

blissiað gefylstan urum singað . nimað
2 EXultate deo adiutori nostro iubilate deo iacob. 3 Sumite

psalm 7 sellað gligbeam psaltere wynsumne mid hearpan
psalmum, et date timpanum, psalterium iocundum, cum cithara. 4

singað of frymðe monðes of byman on ðag mærum symelnesse eowerre
Canite initio mensis tuba, in die insigni solemnitatis uestre.

forðon bebod is 7 dom gode cyp-
5 Quia preceptum in israhel est, et iudicium deo iacob. 6 Testi-

nisse he sette hine þa he eode of lande tungan
monium in ioseph posuit eum, dum exiret de terra aegypti. Linguam

þe na he wiste he gehyrde 7 he acyrde fram byrþennam hric
quam non nouerat audiuit, 7 diuertit ab oneribus dorsum.

his handa his on wylegan þeowodon on geswince
eius, manus eius in cophino seruiuerunt. [f. 97v] 8 In tribulatione

þu cigdest me 7 ic alysde ic gehyrde on bedihlinge hrehnisse
inuocasti me et liberaui tē, exaudiui te in abscondito, tempestatis

ic afandode þe at waterum wipercedolnisse gehyr folc min 7
probauī te ad aquas contradictionis. 9 Audi populus meus et

ic sprece 7 ic cyþe þe gif me þu gehyrst
loquar israhel et testificabor tibi. Israhel si me audieris

na bið on ðe neowe 7 na þu gebidst god fremedne
10 non erit in te deus recens, neque adorabis deum alienum. 11

ic soþlice eom þin þe alædde þe of eorðan
Ego enim sum dominus deus tuus, qui eduxi te de terra aegypti.

tobræd þinne 7 ic gefylle hine 7 na he gehyrde folc
Dilata ós tuum et ego adimplebo illud, 12 et non audiuit populus

min stefne mine 7 na behylt me 7 ic forlēt hy
meus uocem meam, et israhel non intendit mihi. 13 Et demisi eos

æfter gewilnungum heortan heora 7 hy gað on willum heora
secundum desideria cordis eorum, et ibunt in uoluntatibus suis.

gif folc min gehyrde gif wegás mine he eode
14 Si plebs mea audisset me, israhel si uias meas ambulasset,

to nahte fynd heora ic geea~~medde~~ 7 ofer swencende hy
15 ad nihilum inimicos eorum humiliassem, et super tribulantes eos

ic asende hand mine fynd drihtnes lugon
misissem manum meam [f. 98r] 16 Inimici domini mentiti sunt

him 7 bið tid heora on⁷ecnesse he metsode hy of geniht-
ei, et erit tempus eorum in aeternum. 17 Cibavit eos ex adipe

sumnesse hwates 7 of stane of hunige he fylde hy
frumenti, et de petra melle saturavit eos.

81

Heading] Per totum psalmum istum asaph loquitur contra iudeos de
christi aduentu.

stod on gesomnunga goda on middele
1 DEUS stetit in sinagoga deorum, in medio autem deus

tocnaweo hu lange dema~~ð~~ ge unrihtwisnesse 7 onsyne syngendra
discernit. 2 Quousque iudicatis iniquitatem; et facies peccantium

ge nimað demað steopcilde 7 wadlan ea~~modne~~ 7 pearfan
sumitis. 3 Iudicate pupillo et egeno humilem, et pauperem,

gerihtwisiað neriað pearfan 7 wadlan of handa synfulra
iustificatev 4 Eripite pauperem et egenum de manu peccatorum

alysað hy nyston 7 na hy angeton on bystrum hy gangað
liberate. 5 Nescierunt neque intellexerunt, in tenebris ambulat,

beoð astyred ealle grundweallas eorðan ic cwæð godas ge syndon
mouebuntur omnia fundamenta terrae. 6 Ego dixi dii estis,

7 bearn þæs maran ealle ge soþlice swa swa men ge sweltað
et filii excelsi omnes. 7 Vos autem sicut homines moriemini,

7 swa swa an of ealdrum ge hreosaþ aris god.
[f. 98v] et sicut unus de principibus cadetis. 8 Exsurge deus

dom eorðan þu yrfewardast on eallum, þeodum
iudica terram, quoniam tu hereditabis in omnibus gentibus.

82

Heading] In isto psalmo iterum asaph loquitur de aduentu christi.

hwylc gelic bið þe ne swiga ðu 7 ne þu ne forhafa
2 DEUS quis similis erit tibi, ne taceas neque conpescaris

forðon fynd þine swegdon 7 þa ðe þe hatedon
deus. 3 Quoniam ecce inimici tui sonauerunt, et qui te oderunt

hy ahofon heafod on folc þin gleawlice hy þohton geðeaht
extollerunt capud. 4 In plebem tuam astute cogitauerunt consilium

7 hy þohton angean halige þine hy cwædon cumað uton
et cogitauerunt aduersus sanctos tuos. 5 Dixerunt, uenite disper-

forspillan hy of þeode 7 ne bið gemunen nama ma
damus eos ex gente, et non memorabitur nomen israhel amplius.

hy þohton geþoht on an ongean ðe cyþnisse
6 Quoniam cogitauerunt consensum in unum, aduersum te testamentum

todihtnodon geteld þara eorþlicra synnehyrendra
disposuerunt. 7 Tabernacula idumeorum, et hismahelimum, moab

7 ða ælfremedan mid
et aggareni, 8 gebal, et ammon, et amalech, et alienigene, cum

eardgendum 7 soþlice somod com mid
 habitantibus tyrum. [f. 99r] 9 Etenim assur simul uenit cum

him gewordene synd on andfeng bearnum loþes do him
 illis, facti sunt in susceptionem filii loth. 10 Fac illis

swa swa on burnan hy
 sicut madian, et sisare sicut iabin in torrente cison, 11 dis-

forwurdon hy gewordene syndon swa swa cwed eorþan
 perierunt in endor, facti sunt sicut stercus terre. 12

asete ealdoras heora swa swa
 Pone principes eorum sicut oreb, et zeb, et zebbe, et salmana,

ealle ealdras heora þe cwadon yrfeweardnisse we agen
 omnes principes eorum, 13 qui dixerunt, hereditatem possideamus

ús haligern godes min sete hy swa hweohl 7
 nobis sanctuarium dei. 14 Deus meus pone illos ut rotam, et

swa swa þynne leaf beforon ansyne windes 7 swa swa fyr þe
 sicut stipulam ante faciem uenti, et 15 sicut ignis qui

forbærno wudas oþþe swa leg onæle muntas swa þu ehtst
 conburit siluas, uelut flamma incendat montes. 16 Ita perse-

hy on hreohnisse þinre 7 on eorre þinum þu drefst hy
 queris eos in tempestate tua, et in ira tua conturbabis eos.

gefyl ansyna heora of ungewisse þæt hy secen naman þinne
 17 Imple facies eorum ignominia, ut querant nomen tuum domine.

hy syn gescend 7 hy syn gedrefed on worulde woruld
 18 Confundantur et conturbentur [f. 99v] in seculum seculi,

7 hy aswarnien 7 hy forweorpen 7 oncnawen þæt þette nama þe
et reuereantur et pereant, 19 et cognoscant quia nomen tibi

þu ana se hehsta ofer ealle eorðan
dominus. Tu solus altissimus, super omnem terram.

83

Heading] In isto psalmo inestimabile sibi desiderium demonstrat
ecclesia.

hu lufiendlicra eardunga þina mægena
2 QVAM amabilia sunt tabernacula tua domine uirtutum,

gewilnode 7 geteorode sawle min on cæfertunas drihtnes heorte
3 concupiuit, et defecit anima mea in atria domini. Cor

min 7 flasc min blissodon on god lifiendne 7 soþlice spearwa
meum et caro mea exultauerunt in deum uiuum, 4 etenim passer

gemette him hus 7 turtle nest þær heo sette briddas hire
inuenit sibi domum, et turtur nidum, ubi reponat pullos suos.

altras þine mægena cyning min eadige
Altaria tua domine uirtutum, rex meus et deus meus. 5 Beati

þa ðe eardiað on huse þinum on woruld worulde heriað þe
qui habitant in domo tua domine, in seculum seculi laudabunt te.

eadig wer þæs ðe is fultum fram ðe 7 upstige on
6 Beatus uir cuius est auxilium abs te domine, ascensus in

heortan his tosette on dene teara on stowe þa
corde eius, disposuit 7 in conualle lacrimarum, in loco quem

þu tosettest him 7 soþlice bletsunga he selð þe
disposuisti ei. [f. 100r] 8 Etenim benedictionem dabit, qui.

æ sealde gangað of mægene on mægen bið gesewen god goda
legem dedit, ambulabunt de uirtute in uirtutem uidebitur deus deorum

mægena gehyr bene mine earum anfoh
in sion. 9 Domine deus uirtutum exaudi precem meam, auribus percipe

godd gescyldend ure geseoh 7 geseoh on ansyne
deus iacob. 10 Protector noster aspice deus et respice in faciem

þines forðon betera is dag an on cæfertunum þinum
christi tui. 11 Quia melior est dies una in atriis tuis

ofer þusendum geceos aworpen beon on huse godes ma þonne eardian
super milia. Elegi abiectus esse in domo dei magis quam habitare

on geteldum synfulra mildheortnisse 7 soþfastnesse
in tabernaculis peccatorum. 12 Quoniam misericordiam et ueritatem

lufað gifé 7 wuldur selð na
diligat dominus, gratiam et gloriam dabit deus. 13 Dominus non

bescyreð of godum gangende on unscyldignesse mægena
priuabit bonis ambulantes in innocentia, domine deus uirtutum

eadig mann ðe hyht on ðe
beatus homo qui sperat in te.

Heading] In isto psalmo propheta domino gratias agit quia peruenit
populus ad culturam dei.

þu bletsodest eorðan þine þu acyrdest
 [f. 100v] 2 BEnedixisti domine terram tuam, auertisti

hæfned þu forgef e unríhtwisnesse folces þines þu
 captiuitatem iacob. 3 Remisisti iniquitatem plebis tuę oper-

oferwruge ealle synna heora þu geliðgode eal eorre þin
 uisti omnia peccata eorum. 4 Mitigasti omnem iram tuam,

þu acyrdest fram eorre æbylgnisse þinre gecyr us god
 auertisti ab ira indignationis tuę. 5 Conuerte nos deus

hælo ure 7 framacyrr eorre þin fram us þæt na
 salutaris noster, et auerte iram tuam a nobis, 6 ut non

on ecnesse þu eorsige us 7 na þu aðene eorre þin fram fore-
 in aeternum irascaris nobis. Neque extendas iram tuam a pro-

cynrene on forecynren gecyrrende þu geliffastast us
 genie in progeniem, 7 deus tu conuertens uiuificabis nos

7 folc þin blissað on ðe oðeow us mildheortnesse
 et plebs tua laetabitur in te. 8 Ostende nobis domine misericordiam

þine 7 hælo þine sele us ic gehyre hwæt spricð on me
 tuam, et salutare tuum da nobis. 9 Audiam quid loquatur in me

he spricð sybbe on folc his 7 ofer halige
 dominus deus, quoniam loquetur pacem in plebem suam, et super sanctos

his 7 on hy þe beoð gecyrrred to him hwaðre ðeah wið
 suos, et in eos qui conuertuntur ad ipsum. 10 Verumptamen prope

þam andradendum hine hælo his 7 oneardige wuldur
 timentibus eum [f. 101r] salutare ipsius, ut inhabitet gloria

on eorðan urre mildheortnes 7 soþfæstnis ongean comon him
in terra nostra. 11 Misericordia et ueritas obuiauuerunt sibi,

rihtwisnes 7 sybb ymbclypton hine soþfæstnes of eorðan up-
iustitia et pax complexę sunt se. 12 Veritas de terra orta

sprungen is 7 rihtwisnes of heofone gelocode 7 soþlice
est, et iustitia de caelo prospexit. 13 Etenim

seld medemnisse 7 eorðe ure seld wæstm hire
dominus dabit benignitatem, et terra nostra dabit fructum suum.

rihtwisnes beforan hine eode 7 sett on wege strpas
14 Iustitia ante eum ambulabit, et ponet in uia gressus

his
suos.

85

Heading] Per totum psalmum istum, orat dominus christus 7 oratio
fidelium est.

anhyld eare þin to me 7 gehyr wædla
1 INclina domine aurem tuam ad me, et exaudi me quoniam egenus

7 þearfa ic eom geheald sawle mine
et pauper sum ego. 2 Custodi animam meam quoniam sanctus sum,

halne do þeowne þinne hyhtendne on ðe gemiltsa
saluum fac seruum tuum deus meus sperantem in te. 3 Miserere mihi

forðon to ðe ic cleopode aice dag geblissa sawle
domine quoniam ad te clamaui tota die, 4 laetifica animam

þeowēs þines forðon ic ahof mine
serui tui quia ad te domine leuauī animam meam. [f. 10lv]

wynsum 7 bilwite þu eart 7 spedig on mild-
5 Quoniam tu domine susuis ac mitis es, et copiosus in miseri-

heortnesse eallum gecigendum mid earum anfoh
cordis. omnibus inuocantibus te. 6 Auribus percipe domine

gebed min 7 begim stefne bene minre on dæg ge-
orationem meam. et intende uoci deprecationis mee. 7 In die tri-

swinces mines ic cleopode þu gehyrdest nis
bulationis meae clamaui ad te. quoniam exaudisti me. 8 Non

gelic ðe on godum 7 nis after weorcum þinum
est similis tibi in diis domine, et non est secundum opera tua.

ealle þeoda swa hwelce swa þu worhtest hy cunað 7 gebiddað
9 Omnes gentes quascumque fecisti, uenient et adorabunt

beforon 7 arweorðiað naman þinne micel
coram te domine et honorificabunt nomen tuum. 10 Quoniam magnus

eart ðu donde wundru þu eart ana gelad
es tu et faciens mirabilia tu es deus solus. 11 Deduc me domine

on wege þinum 7 ic gange on soþfastnesse þine geblissie heorte
in uia tua et ambulabo in ueritate tua. Laetetur cor

min þæt heo andrade naman ic andette þe
meum ut timeat nomen tuum, 12 confitebor tibi domine deus

on ealre heortan minre 7 ic arweorðige naman þinne on ecnesse
meus in toto corde meo, et honorificabo nomen tuum in aeternum.

[f. 102r] 13 Quoniam misericordia tua magna est super me, et eri-

generedest sawle mine of helle þære neoderan unryhtwise
 puisti animam meam ex inferno inferiore. 14 Deus iniusti

onarison gesomnung ricra sohton sawle mine
 insurrexerunt in me, et sinagoga potentium quesierunt animam meam.

7 na foresetton þe beforon gesihðe heora
 et non proposuerunt te ante conspectum suum. 15 Et tu domine

gemiltsiend 7 mildheort gebýldig 7 swiðe mildheort
 deus meus misereator, et misericors, patiens, et multum misericors,

7 soþfast beseoh on 7 miltsa min sele anwald cnapan
 et uerax. 16 Respice in me et miserere mei da potestatem puero

binum 7 halne ðo sunu mennene þinre ðo mid me
 tuo, et saluum fac filium ancillae tuae. 17 Fac mecum domine

tacu on gode þæt hy geseon þa ðe me hatedon 7 aswarnien
 signum in bono ut uideant qui me oderunt et confundantur.

þu fultumedost me 7 ðu frefredest me
 Quoniam tu domine adiuuisti me et consolatus es me.

Heading] In isto psalmo propheta loquitur de ciuitate caelesti.

grundweallas his on muntum haligum lufað
 1 FVNdamenta eius in montibus sanctis [f. 102v] 2 diligit

gatu ofer ealle eardunga wuldurfulle
 dominus portas sion, super omnia tabernacula iacob. 3 Gloriosa

gecweden synd be ðe ceaster godes gemyndig ic beo
dicta sunt de te ciuitas dei, 4 memor ero raab et babilonis

þam witendum þe on gesihðe ælfremede 7 folc sigelhear-
scientibus te. Ecce alienigenae & tyrus et populus ethiopum,

wana þa beoð on hyre modor cwyp mann 7 geworden
hii fuerunt in ea. 5 Mater sion dicit homo, et homo factus

is on hyre 7 he gestapelode hy se hyhsta cyþde
est in ea, et ipse fundauit eam altissimus. 6 Dominus narrauit

on gewritum folca his 7 aldra heora þe wæron on
in scripturis populorum suorum, et principum eorum qui fuerunt in

hyre swa swa blissiendra ealra ure eardung is on ðe
ea. 7 Sicut laetantium omnium nostrum, habitatio est in te.

S7.

Heading] Per totum psalmum dominus loquitur a dispensatione qua
passus est.

hælo minre on dæg ic cleopode 7 nyhte beforon
2 Domine deus salutis meae, in die clamaui et nocte coram

ðe inga gebed min on gesihðe þine ahyld eare þin to
te. 3 Intret oratio mea in conspectu tuo, inclina aurem tuam ad

bene minre forðon gefylled is yfelum sawl min
precem meam domine. 4 Quia repleta est malis anima mea,

7 lif min on helle nealehte gewened
[f. 103r] et uita mea, in infernum, approplauit. 5 AEstimatus

eom ic mid adune stigendum on seað geworden eom ic swa swa mann
sum cum descendentibus in lacum, factus sum sicut homo

butan fultome betweox deade freoh gewundode slæ-
sine adiutorio, 6 inter mortuos liber. Sicut uulnerati dor-

pende aworpen on gemyndstowum ðara na ðu gemundest ma
mientes, projecti in monumentis, quorum non meministi amplius,

7 witodlice hy of handa þinre anydde synt hy asetton
et quidem, ipsi de manu tua. expulsi sunt. 7 Posuerunt me

on seaðe þam neoðeran on þystrum 7 on scade deapes on me ge-
in lacu inferiore, in tenebris et in umbra mortis. 8 In me con-

trymed is eorre þin 7 ealle upahfednessa þina ofer þu ingelad-
firmata est ira tua, et omnes elationes tuas super me induxisti.

dest feor þu ðydest cuðe mine fram me hy setton on anscu-
9 Longe fecisti notos meos a me, posuerunt me in abhomi-

munga him sealde 7 na ic uteode eagan mine ge-
nationem sibi, traditus sum, et non egrediebar. 10 Oculi mei in-

untrymede fore unspede ic cleopode to ðe alce dæg ic
firmati sunt pre inopia, clamaui ad te domine, tota die ex-

aþenede handa mina to ðe cwist ðu deaðum þu dest
pandi manus meas ad te. [f. 103v] 11 Numquid mortuis facies

wundru opðe læcas aweccað 7 hy andettað þe
mirabilia, aut medici resuscitabunt et confitebuntur tibi. 12 Num-

cyþeð ahwylc on byrgenne mildheortnisse þine 7 soþfast-
quid enarrabit aliquis in sepulchro misericordiam tuam, et ueri-

nisse on forlorenisse cwist ðu beoð ancna^wen on bystrum
tatem tuam in perditione. 13 Numquid cognoscentur in tenebris

wundru þine oððe rihtwisnes þin on eorðan ofergytolnisse 7
mirabilia tua, aut iustitia tua, in terra obliuionis. 14 Et

ic cleopode 7 on mergen gebed min forecymeð
ego ad te domine clamaui et mane oratio mea preueniet te. 15

to hwy þu anyðdest gebed min þu cirst ansyne þine
Ut quid domine repellis orationem meam auertis faciem tuam a me.

wadlgende eom ic on geswincum of geogoðe minre upahafen
16 Egens sum ego in laboribus a iuuentute mea, exaltatus, autem

genybroð eom ic 7 aswarnod on me þurhforon eorru þine 7
humiliatus sum et confusus. 17 In me transierunt irae tuae, et

brogan þine drefdon hy ymbsealdon swa swa water
terrores tui conturbauerunt me. 18 Circumdederunt me sicut aqua

alce dage hy ymb ætsomme þu ascihstest
tota die, circumdederunt me simul [f. 104r] 19 Elongasti a me

freond 7 nehstan 7 cuðe mine fram yrmðe
amicum, et proximum, et notos meos a miseria.

Heading] Psalmus iste sex ingressus habet quorum in primo ammonet
populum fidelem domini misericordiam cantare.

mildheortnissa þina on ecnesse ic singe on cynrene
2 MISericordias tuas domine in aeternum cantabo, in generatione

7 foræcynrene ic bodige soþfæstnisse þine on muðe minum
et progenie, pronuntiabo ueritatem tuam in ore meo. 3 Quoniam

þu cwæde on ecnesse mildheortnis bið getimbred on heofonum bið ge-
dixisti in aeternum misericordias aedificabitur, in caelis prepara-

gearwod soþfæstnis þin ic tosette cyþnisse mine gecorenum
bitur ueritas tua. 4 Disposui testamentum meum electis

minum ic swor þeowe minum oð on ecnesse ic gearwie sæd
meis, iuravi dauid seruo meo, 5 usque in aeternum preparabo semen

þin 7 ic timbre on woruld worulde setl þin geandettað
tuum, et aedificabo in sæculum seculi sedem tuam. 6 Confitebuntur

heofonas wundru þine 7 soþfæstnesse þine on gesomnunga
caeli mirabilia tua domine, et ueritatem tuam in ecclesia

haligra forðon hwylc on genipum bið geefenlaced oþðe
sanctorum. 7 Quoniam quis in nubibus, equabitur domino, aut

hwylc gelic bið gode betweox bearn godes þe
quis similis erit deo inter filios dei. [f. 104v] 8 Deus qui

bið gewuldrud on geþeahte haligra micel 7 to andrædanne ofer ealle
glorificatur in consilio sanctorum, magnus et metuendus, super omnes

þe on ymbhwyrfte his maga hwylc gelic
qui in circuitu eius sunt. 9 Domine deus uirtutum quis similis

þe rice þu eart 7 soþfæstnis þin on ymbhwyrfte þinum
tibi, potens es domine, et ueritas tua in circuitu tuo.

wyldst anwealdu sæs gewylc soþlice ypa his þu
10 Tu dominaris potestates maris, motum autem fluctuum eius tu

liðgast þu genyprodest swa swa gewundodne ofermodne 7 on
mitigas. 11 Tu humiliasti sicut uulneratum superbum, et in

mægene earmes þines þu tostenctest fynd þine þine
uirtute brachii tui, dispersisti inimicos tuos 12 Tui sunt

heofonas 7 þin is ymbwyrft eorðana 7 gefyllednesse his
caeli et tua est terra orbem terrarum, et plenitudinem eius

þu gestaðelodest norðdal 7 'sá gescope
tu fundasti. 13 Aquilonem et mare tu creasti, thabor et hermon,

on naman þinum hy upahebbað þinne earm mid mihte sy
in nomine tuo exaltabunt 14 tuum brachium cum potentia. Fir-

getrymed hand þin 7 sy upahafen seo swiðre þin rihtwisnes
metur manus tua et exaltetur dextera tua, 15 iustitia

7 dóm gegearwong setles þines mildheortnis 7 soþfastnis
et iudicium preparatio sedis tuae. Misericordia et ue-

foregað beforon ansyne þine eadig. folc
[f. 105r] ritas preibunt ante faciem tuam 16 beatus populus

þe wat wyndream on leohte andwlitan þines hy gangað
qui scit iubilationem: Domine in lumine uultus tui ambulabunt 17

7 on naman þinum hy blissiað ælce dæg 7 on þinre ryhtwisnesse
et in nomine tuo exultabunt tota die, et in tua iustitia

hy beoð upahafene wuldur mægenes heora þu eart 7 on
exaltabuntur. 18 Quoniam gloria uirtutis eorum tu es, et in

gecweminge þinre bið upahafen horn ure forðon drihtnes
beneplacito tuo exaltabitur cornu nostrum. 19 Quoniam domini

is anfang 7 haliges cyninges þa þu spræce
 est, adsumptio, et sancti israhel regis nostri. 20 Tunc locutus

on gesyhðe bearnum þinum 7 þu cwæde ic asette fulum qfer.
 es in aspectu filiis tuis, et dixisti posui adiutorium super

ricne ic upahof gecorene of folce minum ic funde
 potentem, exaltaui electum de plebe mea. 21 Inueni dauid

þeow minne on ele haligum minum ic smyrede hine hand
 serum meum, in oleo sancto meo uncti eum. 22 Manus enim

min fylsteð him 7 earm min gestrangað hine naht
 mea auxiliabitur ei, et brachium meum confortabit eum. 23 Nihil

framað feond on him 7 bearn unrihtwisnesse na sceþðe him
 proficiet inimicus in eo, et filius iniquitatis, non nocēbit ei.

7 ic afylle fynd his fram ansyne his 7
 24 Et concidam inimicos eius a facie [f. 105v] ipsius, et

feogende hine on fleam ic gecyrre soþfastnis min 7 mildheortnis
 odientes eum in fugam conuertam. 25 Veritas mea et misericordia

mid him 7 on naman minum bið upahafen horn his 7
 mea cum ipso, et in nomine meo exaltabitur cornu eius. 26 Et

ic asette on sé hand his 7 on flodum þa swiþran his
 ponam in mari manum eius, et in fluminibus dexteram eius.

he cigde fæder min god 7 andfeng hale
 27 Ipse inuocauit me pater meus es tu deus meus et susceptor salutis

minre 7 ic frumcennedne ic sette hine mærne fore cyningum
 meae. 28 Et ego primogenitum ponam illum excelsum pre regibus

eorðan on ecnesse ic healde him mildheortnisse mine 7 cyp-
 terre. 29 In aeternum seruabo illi misericordiam meam, et testa-

nesse mine getrywum him 7 ic sette aworuld setl
 mentum meum fideli ipsi. 30 Et ponam in seculum seculi sedem

his 7 heahsetl his swa swa dagas heofones gif hy forlatað
 eius, et thronum eius sicut dies caeli. 31 Si dereliquerint

suna x mine 7 on domum na ongað gif
 filii eius legem meam, et in iudiciis meis non ambulauerint. 32 Si

rihtwisnessa mine wennað ð agalað 7 beboðu mine ne healdap
 iustificationes meas prouanauerint, et mandata mea non custodierint.

ic neosige on gyrde unryhtwisnessa heora 7 on
 33 Visitabo in uirga iniqui- [f. 106f] tates eorum et in

swingellum synna mildheortnesse soþlice mine na ic to-
 uerberibus peccata eorum. 34 Misericordiam autem meam non disper-

strede fram him 7 ne ic seaððe on soþfastnesse minre ic
 gam ab eo, neque nocebo in ueritate mea, 35 neque pro-

agale cyþnisse mine 7 þa ðe forðgewitað of welerum minum na
 fanabo testamentum meum, et quae procedunt de labiis meis, non

ic do hospula ane ic swor on halgum minum ne ic leoge
 faciam inrita. 36 Semel iurauit in sancto meo, si dauid mentiar

sad his on ecnesse wunað 7 setl his swa swa sunna
 37 semen eius in aeternum manebit, 38 et sedes eius, sicut sol

on gesyhðe minre 7 swa swa mona fulfremed on ecnesse 7 gewita
 in conspectu meo, et sicut luna perfecta in aeternum, et testis .

on heofone getrywe þu soþlice anyddeð 7 ðu forhygdeð 7
in caelo fidelis. 39 Tu uero reppulisti et spreuisti, et

ðu yldest ⁊ tobræddeð þinne þu acyrdest cyþnisse
distulisti christum tuum, 40 auertisti testamentum

þeowes þines þu gewendeð on eorðan halignisse his ðu towurpe
serui tui . profanasti in terra sanctitatem eius. 41 Destruxisti

ealle weallas þu setteð weallas on fyrhto
omnes macerias eius posuisti munitiones eius in formidinem. 42

reafodon hine ealle oferfarende weg geworden is on
Diripuerunt eum omnes transeuntes uiam, factus est [f. 106v] in

hosp neahgeburum heora þu upahofe swiþran feonda his
obprobrium uicinis suis. 43 Exaltasti dexteram inimicorum eius,

þu blissodeð ealle fynd his þu acyrdest fultum sweorðes
laetificasti omnes inimicos eius. 44 Auertisti adiutorium gladii

his 7 nære gefylsted him on gefeohte þu tolyðdest hine
eius, et non es auxiliatus ei in bello. 45 Dissoluisti eum

fram clasnunga 7 setl his on eorðan þu forgnide þu wanodeð
ab emundatione, et sedem eius in terra conlisisti. 46 Minorasti

dagas tida his þu þurhgute hine gedrefednisse hu lange
dies temporum eius perfudisti eum confusione. 47 Vsquequo

þu eorsast on ende byrnó swa swa fyr eorre þin
domine irasceris in finem, exardescit sicut ignis ira tua.

gemun hwylc min sped na soþlice on gemear
48 Memorare domine que mea substantia, non enim uane

pu gesettest suna manna hwylc is ðe leofað 7
constituisti filios hominum. 49 Quis est homo qui uiuit et non

gesihð deap opðe nereð sawle his of handa helle
uidebit mortem, aut quis eruet animam suam de manu inferni. 50

hwær synt mildheortnessa þina alde swa swa þu swore
Vbi sunt misericordie tuae antique domine, sicut iurasti dauid

on soþfastnesse ðinre gemyndig beo hospes þeowra
in ueritate tua. 51 Memor esto obprobrii [f. 107r] ser-

þinra þone ic behafde on bearme manigra þeoda þone
uorum tuorum quod continui in sinu meo multarum gentium. 52 Quod

hyspton fynd þine gehwearf
exprobrauerunt inimici tui domine quod exprobrauerunt commutationem

gebletsod æfre 'sie
christi tui. 53 Benedictus dominus in aeternum fiat fiat.

89

Heading] In isto psalmo moyses ꝛ ecclesia laudis gratias agit deo.

frofr geworden is us fram cneorisse 7 for-
1 DOMINE refugium factus es nobis a generatione et pro-

cynrene ær þam ðe waren muntas oððe getrymed wære ymbhwyrft
genie. 2 Priusquam fierent montes, aut firmaretur orbis

eorþan fram worulde 7 op on woruld þu eart ne acyr ðu
terrae, a seculo et usque in saeculum tu es deus. 3 Ne auertas

mann on geniðerunga 7 þu cwæde gecyrrað suna manna
hominem in humilitatem, et dixisti, conuertimini filii hominum.

pusend geara beforon eagan þine swa swa dæg gerstra
 4 Quoniam mille anni ante oculos tuos, sicut dies hesterna

þe forðsceoc 7 heordnis on nihte seo for naht is
 que preteriit. Et sicut custodia in nocte 5 que pro nihilo est

synd hæfde gear heora on mergen swa wurt gewited
 habentur anni eorum. 6 Mane sicut herba transeat, mane

bloweð 7 fareð on æfen afylð astiþað 7 adruwað
 [f. 107v] floreat et pertranseat, uespere decidat induret et arescat.

we geteorodon on eorre þinum 7 on hatheortnesse þinre ge-
 7 Quia defecimus in ira tua et in furore tuo con-

drefede we synd þu asettest unrihtnesse ðura on gesihðe
 turbati sumus. 8 Posuisti iniquitates nostras, in conspectu

þine worulde ure alyhtnisse andwlitan þines ealle
 tuo seculum nostrum inluminatione uultus tui. 9 Quoniam omnes

dagas ure geteorodon 7 we on eorre þinum geteorodon gear
 dies nostri defecerunt, et nos in ira tua defecimus. Anni

ure renge frocga smeadon dagas geara urra
 nostri sicut aranea meditabantur, 10 dies annorum nostrorum,

on ðam hundseofontigum gearum gif soþlice on anwaldum hundehta-
 in ipsis septuaginta annis. Si autem in potentatibus octua-

tig geara 7 ma heora geswinc 7 sar com
 ginta anni, et plurimum eorum labor et dolor. Quoniam superuenit

us manþwærnis 7 we beoþ ðread hwylc kann anweald
 super nos mansuetudo, et corripiemur. 11 Quis nouit potestatem

eorres þines oþþe fore ege eorre þin getellan þa swiþran
 irae tuae, aut pre timore iram tuam 12 dinumerare. Dexteram

þine cuþe do us 7 gelærede heortan on wisdome
 tuam domine notam fac nobis, et eruditos corde in sapientia. 13

gecyr hwæthwega halsa ofer þeowas
 Conuertere [f. 108r] domine aliquantulum, et deprecare super seruos

þine gefyllede we synd on mergen of mildheortnesse þinre 7
 tuos. 14 Repleti sumus mane misericordia tua, et

we blissodon 7 we gelustfullodon on eallum dagum urum
 exultauimus, et delectati sumus, in omnibus diebus nostris. 15

we gelustfullodon fore dagum urum on ðam us þu geeapmeddest gearum
 Delectati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis

on þam we gesawon yfelu geloca on þeowas þine 7 on weorc
 in quibus uidimus mala. 16 Respice in seruos tuos et in opera

þine 7 gerece suna heora 7 sie beorhtnes
 tua domine, et dirige filios eorum. 17 Et sit splendor domini

ures ofer us 7 weorc handa urra gerece ofer us
 dei nostri super nos, et opera manuum nostrarum dirige super nos.

Heading] Psalmus iste profitetur omnem fidelem diuina protectione
 uallari.

se eardap on fultume þæs hehstan on gescyldnisse
 1 QVI habitat in adiutorio altissimi in protectione dei

heofones he wunað he cwyð andfeng min 7 frofr
caeli commorabitur. 2 Dicit domino susceptor meus es et re-

min ic hyhte on hine he alysde
fugium meum deus meus sperabo in eum. 3 Quoniam ipse liberavit

of grine huntgendra 7 fram worde wiperweardum
me de laqueo uenantium, et a uerbo aspero. [f. 108v] 4

eahslum his he sceadewode 7 under feberum his þu hyhst
Scapulis suis obumbravit tibi, et sub pennis eius sperabis.

of scylde ymbselð soþfastnes his na ðu ondræst fram
5 Scuto circumdabit te ueritas eius, non timebis a

ege nihtlicum fram flane fleondre þurh dag fram gestreone
timore nocturno. 6 A sagitta uolante per diem, a negotio

gangendum on ðystrum fram hryre 7 deofle supernum
perambulante in tenebris, a ruina, et demonio meridiano. 7

hy feallað fram sidan þinre þusend 7 tyn þusenda fram swiþrum
Cadent a latere tuo mille, et decem milia a dextris

þinum þe na genealechþ hwæpre ðeah eagum þinum þu
tuis, tibi autem non appropriabit. 8 Verumptamen oculis tuis con-

besceawast 7 edlean synna þu gesihst þu
siderabis, et retributionem peccatorum uidebis. 9 Quoniam tu es

hyht min hehstne þu settest frofr þinne na to-
domine spes mea, altissimum posuisti refugium tuum. 10 Non ac-

genealæcað to þe yfelu 7 swingel genealæcð eardungstowe
cedent ad te mala, et flagellum non appropriabunt tabernaculo

þinre englum hīs he bebead be ðe þæt hy healden þe
 tuo. 11 Quoniam angelis suis mandauit de te, ut custodiant te

on eallum wegum þinum on handum hy berað ðe þylas æfre
 in omnibus uis tuis. 12 In manibus portabunt te, ne unquam

þu ætsporne æt stane fot þinne ofer nædran
 offendas ad lapidem [f. 109r] pedem tuum. 13 Super aspidem

7 nædran þu gæst 7 þu fortritst leon 7 dracan
 et basiliscum ambulabis, et conculcabis leonem et draconem. 14

on me he hyhte 7 ic alysde ic gescylde hine
 Quoniam in me sperauit et liberabo eum, protegam eum quoniam

he anæneow naman minne he cigde 7 ic gehyre hine mid
 cognouit nomen meum. 15 Inuocauit me et ego exaudiam eum cum

him ic eom on geswince ic generige 7 ic gewuldrige
 ipso sum in tribulatione. Eripiam eum et glorificabo eum,

langnesse ðaga ic gefylle 7 ic oþeowe him hælo
 16 longitudinem dierum adimplebo eum; et ostendam illi salutare

mine
 meum.

91

Heading] In isto psalmo loquitur ecclesia bonum esse laudes deo
 dicere in confessione.

god is andettan 7 singan naman þinum þu
 2 Bonum est confiteri domino, et psallere nomini tuo altis-

hæhsta to bodianne on mergenne mildheortnisse þine 7
 sime. 3 Ad annuntiandum mane misericordiam tuam; et

sopfæstnesse þine þurh niht on tynstrengedum saltere mid.
ueritatem tuam per noctem. 4 In decachordo psalterio cum

cantice 7 hearpan forðon þu gebligodest on ongeweorce
cantico et cythara. 5 quia delectasti me domine in factura

þinum o weorcum handa þinra ic blissie hu
tua. et in operibus manum [f. 109v] tuarum exultabo. 6 Quam

gemiclode synd weorcu þine swiðe deope geworden
magnificata sunt opera tua domine, nimis profunde factae sunt

geþohtas þine wer unwis ne ancnawð 7 dysig na
cogitationes tuae. 7 Vir insipiens non cognoscet, et stultus non

ongyt þa þonne upaspringað synfulle. swa swa hyg 7
intellegit ea. 8 Cum exorientur peccatores sicut foenum, et

oðeowden ealle þa ðe wyrcað unryht þæt hy forweorþen on
apparuerunt omnes qui operantur iniquitatem, ut intereant in

woruld worulde ðu soþlice ðe hehsta on ecnesse
seculum seculi. 9 Tu autem altissimus in aeternum domine. 10 Quo-

on gesihðe fynd þine forweorþað 7 beoð todrafed ealle
niam ecce inimici tui domine peribunt, et dispergentur omnes

þa ðe wyrcað unriht 7 bið upahafen swa swa anhyrned
qui operantur iniquitatem. 11 Et exaltabitur sicut unicornis

horn min 7 yld min on mildheortnisse genihðsumre 7 ge-
cornu meum, et senectus mea in misericordia uberi. 12 Et re-

seah eage þin fynd mine 7 onarisende on me wyrgende
spexit oculus tuus inimicos meos, et insurgentes in me malignantes

gehyrde eare þin rihtwis swa palmtwig bloweð swa swa
 audiuit auris tua. 13 Iustus ut palma florebit, sicut

cedertreow bið gemænigfyld plantode on huse
 [f. 110r] cedrus libani multiplicabitur. 14 Plantati in domo

on cæfertunum hus ure bloweð nu gyt beoð
 domini, in atriis domus dei nostri florebut. 15 Adhuc multi-

gemænigfyld on ylde genihósumre 7 wel byldgende hy beoð þæt
 plicabuntur in senecta uberi et bene patientes erunt, 16 ut

hy cyþen rihtwis 7 nis
 adnuntient. Quoniam iustus est dominus deus noster, et non est

unrihtwisnes on him
 iniquitas in eo.

92

[Heading] Prospexit propheta dominum regnaturum per incarnationem
 7 concelebrat hunc psalmum.

ricsode wlite he scrydde strang-
 1 DOMINUS regnauit decorem induit. Induit dominus fortitu-

nesse 7 he begyrde hine of mægene 7 soþlice he getrymede ymbhwyrft
 dinem et precinxit se uirtute. Etenim firmavit orbem

eorðan þe na bið astyred gearo setl þin god syþðan
 terre, qui non commouebitur. 2 Parata sedes tua deus, ex tunc

fram worulde þu eart upahofon flodas upahofon
 a seculo tu es. 3 Eleuauerunt flumina domini, eleuauerunt

stefna heora fram stefnum wætera manigra wundurlica
flumina uoces suas, 4 a uocibus aquarum multarum. Mirabiles

ahafennissa sæs wundurlic on heahnessum cypnessa
elationes maris, mirabilis in excelsis dominus. 5 Testimonia

þina geleaflica geworden syndon swiþe huse
[f. 110v] tua domine, credibilia facta sunt nimis. Domini

þinum gerisað halige on langnesse daga
tuam decent sancta domine in longitudinem dierum.

93

Heading] In isto psalmo postulauit domini adiutorium contra super-
biam impiorum.

wraca drihten wrace freolice dyde ahefe
1 DEUS ultionum, dominus deus ultionum libere egit. 2 Exal-

ðe þu ðe demst eorðan gylð edlean ofermodum hu lange
tare qui iudicas terram redde retributionem superbis. 3 Vsquequo

synfulle wuldriað bodiaþ
peccatores domine, usquequo peccatores gloriabuntur. 4 Promuntiabunt

7 sprecað unrihtwisnesse sprecað ealle þa ðe wyrcað unriht-
et loquentur, iniquitatem loquentur omnes qui operantur iniusti-

wisnesse folc þin hy niþeredon 7 yrfewardnesse
tiam. 5 Populum tuum domine humiliauerunt et hereditatem

þine hy drehton wydowan 7 wræccan hy ofslogon 7 steopcild
tuam uexauerunt. 6 Viduam et aduenam interfecerunt, et pupillos

hy cwealdon 7 hy cwædon na gesihð na angyt
ociderunt. 7 Et dixerunt non uidebit dominus, nec intellegit

ongytað nu þe unwise syndon on folce
deus iacob. 8 Intellegite nunc qui insipientes estis in populo,

7 dysige at sumum cyrre angytað þe plantode eare
et stulti [f. llr] aliquando sapite. 9 Qui plantauit aurem

na he gehyrð opðe se þe hiwude eage. na he besceawað se þe
non audiet, aut qui finxit oculum non considerat, 10 qui

þreað þeoda na neirowð he se lærð mann ingehygd drihten
corripit gentes non arguet, qui docet hominem scientiam. 11 Dominus

wat gepohitas manna idele hy synt eadig mann
nouit cogitationem hominum, quoniam uanae sunt. 12 Beatus homo

þone þu lærst 7 be æ þinre lærst hine þæt
quem tu erudieris domine, et de lege tua docueris eum, 13 ut

þu linge hine fram dagum yfelum op be adolfen þam synfullan
mitiges eum, a diebus malis, donec fodiatur peccatori

seað forðon na anyðeþ folc his 7 yrfeward-
fouea. 14 Quia non repellet dominus plebem suam, et hereditatem

nesse his na he forlæteð op hwæt rihtwisnes bið gecyrred
suam non derelinquet. 15 Quoadusque iustitia conuertatur

on dom 7 þa ðe nimað hy ealle þa ryhte synt of heortan
in iudicium, et qui tenent eam omnes qui recto sunt corde.

hwylc ariseþ me angean awyrgede opðe hwylc standeþ
16 Quis exurgat mihi aduersus malignantes aut quis stabit

mid me ongean wrcende unrihtwisnesse nymðe forðon
 mecum aduersus operantes iniquitatem. 17 Nisi quia dominus

gefylste fornean lytle eardode on helle saul
 adiuuasset me, [f. 111v] paulo minus habitauerat in inferno anima

min gif ic cwæð astyred is fot min mildheortnes þin
 mea. 18 Si dicebam motus est pēs meus, misericordia tua domine

gefylsteð me after menigo sara minra on heortan
 adiuuabit me. 19 Secundum multitudinem dolorum meorum, in corde

minre frofra þina geblissodon sawle mine cwyst
 meo consolationes tuae domine laetificauerunt animam meam. 20 Num-

þu geþeodeþ þe setl unryhtwisnesse þu ðe hiwast sar on be-
 quid adheret tibi sedes iniquitatis, qui fingis dolorem in pre-

bode hy gehæftað on sawle rihtwises 7 blod unscyldig
 cepto, 21 captabunt in animam iusti et sanguinem innocentem

hy nyberiað 7 geworden is me on toflean; 7
 condempnabunt. 22 Et factus est mihi dominus in refugium, et deus

on fultum hyhte minum 7 agylt him unryhtwis-
 meus in auxilium spei meae. 23 Et reddet illis dominus iniquitates

nessa heora 7 on yfelnisse heora forleoseþ hy drihten
 ipsorum, et in malitia eorum disperdet illos dominus deus

noster.

Heading] In isto psalmo inuitat populos propheta ad salmodiam.

cumað uton blissian drihtne uton dryman gode
1 Venite exultemus domino, iubilemus [f. 112r] deo

hælende urum we ofóriccen ansiene his on andetnesse 7 on
salutari nostro. 2 Preoccupemus faciem eius in confessione et in

sealmum we drymen him micel 7 cyning
psalmis iubilemus ei. 3 Quoniam deus magnus dominus; et rex

mære ofer ealle godas forðon na anydeþ folc his
magnus super omnes deos. Quoniam non repellet dominus plebem suam

forðon on handa his synt ealle endas eorðan 7 heahnessa munta
4 quia in manu eius sunt omnes fines terrae et altitudines mon-

he gesihð his sa 7 he worhte
tium ipse conspicit. 5 Quoniam ipsius est mare, et ipse fecit

hy 7 eorðan gestabelodon handa his cumað uton gebiddan
illud, et aridam fundauerunt manus eius. 6 Venite adoremus

7 uton abenian beforon god we wepen beforon drihtne þe worhte
et procidamus ante deum, ploremus coram domino qui fecit

forðon he is drihten god ure we soþlice folc
nos. 7 Quia ipse est dominus deus noster, nos autem populus

7 sceap fostornopes his to dæg gif stefne his ge gehyrað
eius, et oues pascue eius. 8 Hodie si uocem eius audieritis,

nellen ge wiðheardian heortan eowra swa swa on gremminge
nolite obdurare corda uestra. 9 Sicut in exacerbatione

after dæge costunge on westene þær costodon ⁊ fandodon mec
secundum diem temptationis in deserto ubi temptauerunt me

fæderas eowre hy fandodon 7 gesawon weorc mine
[f. 112v] patres uestri, probauerunt et uiderunt opéra mea. 10

feowertigum gearum gesyb ic was cneoresse þisre 7 ic cwæð
Quadraginta annis proximus fui generationi huic; et dixi

symle hy dwelegað heortan hy soþlice na oncneowon wegas
semper hi errant corde. II Ipsi uero non cognouerunt uias

mine þam ic swor on eorre minum gif hy ingað on reste mine
meas, quibus iurau i in ira mea si introibunt in requiem meam.

Heading] In isto psalmo commonet profeta fideles cantare domino 7
de eo nuntiare.

singað cantic niwne eall eorðe
1 Cantate domino canticum nouum, cantate domino omnis terra.

singað 7 bletsiað naman his wel bodiað of dæge
2 Cantate domino et benedicite nomini eius, bene nuntiate de die

on dæg hælð his bodiaþ betweox þeoda wuldur his
in diem salutare eius. 3 Adnuntiate inter gentes gloriam eius,

on eallum folcum wundru his micel 7
in omnibus populis mirabilia eius. 4 Quoniam magnus dominus et

herigendlic swiðe aþreclic ofer ealle godas
laudabilis nimis, terribilis est super omnes deos. 5 Quoniam

godas þeoda woddreamas soblice heofonas
 omnes dii gentium demonia [f. 113r] dominus autem celos

andetnes 7 fægernes on gesihðe his halignes 7
 fecit. 6 Confessio et pulchritudo in conspectu eius, sanctitas et

gemiclung on halignesse his bringað drihtne eþelas
 magnificentia in sanctificatione eius. 7 Adferte domino patrie

þeoda wuldur 7 arweorþunga
 gentium, adferte domino gloriam et honorem, 8 adferte domino

naman his aðop dura 7 gað in on cæfertunas
 gloriam nomini eius. Tollite hostias et introite in atria

gebiddað drihten on healle haligre his sy astyred of
 eius, 9 adorete dominum in aula sancta eius. Commoueat^r a

ansyne his eall eorðe cwepað on mægþum drihten rihsode
 facie eius uniuersa terra, 10 dicite in nationibus dominus regnauit

fram treowe 7 soblice he gerehte ymbhwyrft eorðan þe na astyred
 a ligno, etenim correxit orbem terre qui non commoue-

bið he demep folc on efennisse 7 þeoda on yrre his
 bitur. Iudicabit populos in aequitate, et gentes in ira sua.

blissien heofonas 7 upahebbe eorþe sy astyred sæ 7 gefylled-
 11 Letentur caeli et exultet terra, moueat^r mare et pleni-

nis gefeagað feldas 7 ealle þe on him syndon þonne
 tudo eius. 12 Gaudebunt campi, et omnia quae in eis sunt, tunc

blissiað ealle treow wuda beforon ansyne
 exultabunt omnia ligna siluarum [f. 113v] 13 ante faciem

com deman eorðan he demþ
domini, quoniam uenit quoniam uenit iudicare terram. Iudicabit

ymbhwyrft eorðan on efnesse 7 folc on soþfæstnesse his
orbem terre, in aequitate; et populos in ueritate sua.

96

Heading] In isto psalmo predicat profeta uirtutes domini post
resurrectionem.

rihsode gefægnie eorðe blissiað igland manegu
1 Dominus regnauit exultet terra letentur insule multae.

genipu 7 bycnis on ymbhwyrfte his rihtwisnes 7 dom
2 Nubes et caligo in circuitu eius, iustitia et iudicium

gerecednis setles his fyr beforon hine foregæð 7 onælð
correctio sedis eius. 3 Ignis ante eum preibit, et inflam-

on ymbhwyrfte fynd his anlihton ligræscas his
mabit in circuitu inimicos eius. 4 Inluxerunt fulgora eius

ymbhwyrfte geseah 7 gedrefed is eorðe muntas swa swa
orbi terrae, uidit et commota est terra. 5 Montes sicut

weax fleowon of ansyne drihtnes forhtode eall
cera fluxerunt a facie domini, a facie domini tremuit omnis

eorðe bodedon heofonas ryht his 7 gesawon ealle
terra. 6 Adnuntiauerunt caeli iustitiam eius et uiderunt omnes

folcu wuldur his ascamien þe gebiddaþ deofolgild
populi gloriam eius. 7 Confundantur omnes qui adorant sculptilia,

7 þa ðe wuldriað on deofolgildum heora gebiddap
 et qui gloriantur in si- , [f. 114r] mulacris suis. Adorate

hine ealle englas gehyrde 7 geblissod is 7 fagnodon
 eum omnes angeli eius, 8 audiuit et laetata est sion, et exul-

dohtra fore domum binum
 tauerunt filiae iudae propter iudicia tua domine. 9 Quoniam tu es

se heahsta ofer ealle eorðan swiðe upahafen . ofer ealle
 dominus altissimus super omnem terram, nimis exaltatus es super omnes

godas ge þe lufiað drihten hatiað yfel gehylt
 deos. 10 Qui diligitis dominum odite malum, custodit dominus

sawla þeowra his of handa synfulra he alysep hy leoht
 animas seruorum suorum, de manu peccatorum liberabit eos. 11 Lux

asprugen rihtwisum ryhtheortum blis blissiað rihtwise
 orta est iusto, & rectis corde letitia, 12 letamini iusti

on drihtne 7 andettað gemynde halignisse his
 in domino, et confitemini memorie sanctitatis eius.

. 97

Heading] Per totum psalmum istum propheta loquitur et ammonet populos
 ut deo canticum cantent.

singað drihtne cantic niwne forðon wundru dyde
 1 CANTate domino canticum nouum, quia mirabilia fecit dominus.

hælde him seo swypre his 7 earm halig his cuðe
 Saluabit sibi dextera eius, et brachium sanctum eius. 2 Notum

dyde hālo his beforon gesihðe þeoda
 fecit dominus salutare suum, ante conspectu [f. 114v] gentium

he awreah rihtwisnesse his gemyndig he wæs mildheortnesse his
 reuelauit iustitiam suam. 3 Memor fuit misericordie suae

7 soþfastnisse his huse gesawon ealle endas
 iacob, et ueritatis suae domui israhel. Viderunt omnes fines

eorðan hālo drymað gode eall eorðe singað
 terrae salutare dei nostri, 4 iubilate deo omnis terra, cantate,

7 blissiað 7 sealmiað urum on hearpan
 et exultate, et psallite. 5 Psallite deo nostro in cythara in

7 stefne sealmes on bymum gelædendlicum 7 of stefne
 cythara et uoce psalmi, 6 in tubis ductilibus, et uoce

byman hyrnenre drymað on gesihðe cyninges sy astyred
 tube cornuae, iubilate in conspectu regis domino. 7 Moueatur

sæ 7 gefyllednes his ymbhwyrft eorþana 7 ealle þe eardiaþ
 mare et plenitudo eius, orbis terrarum, et uniuersi qui habi-

on hyre flodas hafettað handum on þæt selfe muntas blis-
 tant in ea. 8 Flumina plaudent manibus in idipsum, montes exul-

sodon beforon ansyne he com
 tauerunt 9 ante faciem domini, quoniam uenit quoniam uenit

ðeman eorðan he demþ ymbhwyrft eorþan on rihtwisnesse
 iudicare terram. Iudicabit orbem terre in iustitia, et

folc on efnnisse
 populos in aequitate.

[f. 115r] Heading] In isto psalmo commonet profeta uniuersos
domino confiteri.

ricsode yrsien folcu þu ðe sitest ofer
1 Dominus regnauit irascantur populi, qui sedes super cherubin

bið astyred eorðe micel 7 heah ofer ealle
moueatur terra. 2 Dominus in sion, magnus et excelsus super omnes

folcu andetten naman þinum miclum 7 egeslicum forðon
populos. 3 Confiteantur nomini tuo magno, et terribili, quoniam

halig he is 7 wyrðmynt cyninges ðom lufað ðu gearwodest
sanctum est, 4 et honor regis iudicium diligit. Tu parasti

efnesse ðom 7 rihtwisnesse þu dydest upa-
aequitatem, iudicium et iustitiam, in iacob tu fecisti. 5 Exal-

hebbað gefagniað urne 7 gebiddaþ scamel fota
tate dominum deum nostrum et adorate scabellum pedum

his forðon halig he is on sacerðum his
eius, quoniam sanctum est. 6 Moyses et aaron in sacerdotibus eius,

betweox hy ða gecigað naman his hy cigdon
et samuel inter eos, qui inuocant nomen eius. Inuocabant dominum,

7 he gehyrde hy on swyre genipes he sprac to him
et ipse exaudiebat eos, 7 in columna nubis loquebatur ad eos.

hy heoldon cypnessa his 7 bebodu his þa he sealde him
Custodiebant testimonia eius, et precepta eius que dederat illis.

þu gehyrdest hy gemiltsod
8 Domine deus noster, tu exaudiebas eos, deus [f. 115v] tu propitius

þu wære him 7 wrecende on ealle gecneorþnessa heora upaheb-
 fuisti illis, et uindicans in omnia studia eorum. 9 Exal-

bað drihten urne 7 gebiddaþ on munte halgum his forðon
 tate dominum deum nostrum et adorete in monte sancto eius, quoniam

halig is drihten god ure
 sanctus est dominus deus noster.

99

Heading] Commonet propheta uniuersos deum laudare debere.

drymað gode eall eorðe þeowiað on blisse in-
 2 I Vbilate deo omnis terra, seruite domino in letitia. In-

gað on gesihðe his on bliþnesse 7 wynsumunga witað þæt
 trate in conspectu eius in exultatione, 3 scitote quod

drihten he is god he worhte us 7 na selfe we we soþlice
 dominus ipse est deus, ipse fecit nos et non ipsi nos. Nōs autem

folc his 7 sceap fostornoðes his ingað on gatu his on
 populus eius et oues pascue eius, 4 intrate portas eius in

andetnesse on cæfertunas on ymnum andetnessa heriað
 confessione, in atria eius in ymnis confessionum. Laudate

naman wynsum is on ecnesse mildheortnes
 nomen eius 5 quoniam suavis est dominus, in aeternum misericordia

his 7 oþ aworuld soþfæstnes his
 eius, et usque in seculum seculi ueritas eius.

Heading] In isto psalmo ecclesia loquitur.

mildheortnesse 7 dom ic singe þe
1 Misericordiam et iudicium cantabo [f. 116r] tibi domine,

ic singe 7 ic agyte on wege unawemmedum þonne ðu cymst to
psallam 2 et intellegam, in uia immaculata quando uenies ad

me ic eode on unscyldignisse heortan minre on middele huses
me. Perambulabam in innocentia cordis mei in medio domus

þines na ic foresette beforan eagan mine þing yfel donde
tue. 3 Non proponebam ante oculos meos rem malam, facientes

gewemmednessa ic hatode 7 na tocleofode me heorte þweor
preuaricationes odiui, et non adhesit mihi 4 cor prauum.

ahyldende fram me awyrgede na ic ancnæw talendne angean
Declinantes a me malignos non agnoscebam 5 detrahentem aduersus

gesybne his digellice þisne ic) ehte ofermodum eage 7 gyt-
proximum suum occulte hunc persequebar. Superbo oculo et in-

siendlicre heortan mid þisum somod na ic æt eagan mine ofer
satiabili corde, cum hoc simul non edebam. 6 Oculi mei super

getrywe eorðan þæt hy sitten þa mid me gangende on wege unwemmedum
fideles terrae ut sedeant hii mecum, ambulans in uia, immaculata,

þes me þegnude eardap on middele huses mines
hic mihi ministrabat. 7 Non habitabit in medio domus meae,

se þe dep ofermodnesse se þe sprycð unrihtu he ne bið gereht
qui facit superbiam, qui loquitur iniqua, non dirigitur

on gesiðe eagan minra on dægeredum ic
in conspectu oculorum meorum [f. 116v] 8 In matutinis inter-

ofsloh ealle synfulle eorðan þæt ic forspille of ceastre
ficiesam omnes peccatores terrae, ut disperdam de ciuitate domini,

ealle þe wyrcað unrihtwisnesse
omnes qui operantur iniquitatem.

Heading] Uidens profeta ante aduentum domini humanos crescere errores,
 personam pauperis conuenienter in hoc psalmo assumpsit quia sanctorum
 mos est sic alienas dolere calamitates sicut proprias.

[f. 117r] 2 DOMINE EXAUDI orationem meam et clamor meus ad te
 gebed min 7 cleopung min to ðe

becume ne acyr ðu ansyne þine fram me on swa hwelcum dage
 perueniat. 3 Ne auertas faciem tuam a me, in quacumque die

ic beom swenced ahyld to me eare þin ic gecige
 tribulor inclina ad me aurem tuam in quacumque die inuocauero

þe sona gehyr me forðon geteorodon swa swa smic dagas
 te uelociter exaudi me. 4 Quia defecerunt sicut fumus dies

mine 7 ban mina swa swa on cocerpannan gecocsoda synd slagen
 mei, et ossa mea sicut in frixorio confrixa sunt. 5 Percus-

ic eom hig 7 adruwode heorte min forðon ic ofergeat
 sus sum sicut foenum, et aruit cor meum quia oblitus sum

atan hlaf minne of stefne geomrunge minre atcleofodon ban
 manducare panem meum, 6 a uoce gemitus mei adheserunt ossa

mina flasce minum gelic geworden ic eom stangillan on westene
 mea carni mee. 7 Similis factus sum pellicano in solitudine,

geworden ic eom swa swa nihthrefn on solere ic wacude 7
 factus sum sicut nocticorax in domicilio, 8 uigilauit et

spearwa anlic on getimbringe ælce
 factus sum sicut passer [f. 117v] unicus in edificio. 9 Tota

dage hyspton fynd mine 7 þa ðe me heredon angean me
die exprobrabant me inimici mei et qui me laudabant aduersum me

hy sworon forðon ahsan swa swa hlaf ic at. 7 drinc
iurabant. 10 Quia cinerem sicut panem manducabam, et potum

minne mid wopè ic temprede of ansyne eorres abygnesse þinne
meum cum fletu temperabam. 11 A faciè irae indignationis tuae,

forðan upahebbende þu forgnide me dagas mine swa swa scadu
quia eleuans elisisti me. 12 Dies mei sicut umbra

ahyldon 7 ic swa swa hig ic adruwade þu soþlice
declinauerunt, et ego sicut foenum arui. 13 Tu autem

on ecnesse þurhwunast 7 gemyndlicnis þin on worold worulde
domine in aeternum permanes, et memoriale tuum in seculum seculi.

þu arisende miltsast forðon com tid to milt-
14 Tu exsurgens domine misereberis sion, quia uenit tempus mise-

sianne hire gecweme hæfdon þeowas þine stanas
rendi eius. 15 Quia beneplacitum habuerunt serui tui lapides

his 7 eorðe his hy gemiltsiað 7 adradaþ þeoda naman þinne
eius, et terrè eius miserebuntur. 16 Et timebunt gentes nomen tuum

7 ealle cyningas eorðan wuldur þin he timbrede
domine, et omnes reges terrae gloriam tuam. 17 Quoniam aedifi-

7 he bið gesewen on megenbrymme
[f. 118r] cauit dominus sion, et uidebitur in maiestate

his 7 he gelocade on gebed þearfana 7 na he forhygde
sua. 18 Et respexit in orationem pauperum, et non spreuit

benā heora syn awritene þas on cneoesse operre 7 folc
preces eorum. 19 Scribantur hæc in generatione altera, et populus,

þe bið gescepen hereð drihten gelocode of mærum
qui creabitur laudabit dominum. 20 Quoniam prospexit de excelso

halgan his of heofone on eorðan gelocode þæt he gehyrde
sancto suo, dominus de caelo in terram prospexit. 21 Vt audiret

geomrunga gebundenra 7 awriþe bearn fordonra þæt
gemitus uinculatorum, et solueret filios interemptorum. 22 Ut

sie cyþed nama 7 lof his on
adnuntietur in sion nomen domini, et laus eius in hierusalem. 23 In

gemetinge folc on an 7 ricu þæt hy þeowien drihtne heo
conueniendo populos in unum, et regna ut seruiant domino. 24 Re-

andwyrde him on wege mægenes his gehwādnesse daga minra gecyþ
spondit ei in uia uirtutis sue paucitatem dierum meorum enuntia

me 7 ne gecig ðu mec on middele on woruld
mihi, 25 et ne reuoces me in dimidio dierum meorum, in seculum

worulde gear þine on frymþe eorðan þu stapelodest 7
seculi anni tui. 26 Initio terram tu fundasti domine; et

[f. 118v] weorc handa þinra synd heofonas hy forweorþað þu
opera manuum tuarum sunt celi. 27 Ipsi peribunt, tu

soþlice þurhwunast 7 ealle swa swa hrægl ealdiap 7 swa swa
autem permanes, et omnia sicut uestimentum ueterescent, et sicut

hlidd þu awentst hy 7 hy beoð awende se ilca
opertorium mutabis eos et mutabuntur. 28 Tu autem idem

selfa eart 7 gear þine na geteoriað bearn þeowra þinra
 ipse es et anni tui non deficient. 29 Filii seruatorum tuorum

eardiað þær 7 sæd heora on woruld worulde bið gereht
 inhabitabunt ibi et semen eorum in seculum seculi dirigetur.

102

Heading] Per totum psalmum istum profeta loquitur.

blætsa sawl min drihten 7 ealle inran mine naman
 I BENEDIC anima mea dominum et omnia interiora mea nomen

haligne his 7 nelle ðu ofergyten
 sanctum eius. 2 Benedic anima mea dominum et noli obliuisci

ealle edlean his se arfast bið eallum unryhtwis-
 omnes retributiones eius. 3 Qui propitius fit omnibus iniquitati-

nessum þinum se hælo ealle adla þina se alysep of
 bus tuis, qui sanat omnes languores tuos. 4 Qui redemit de

forwyrðe lif þin se gefylð on godum gewilnunge þine
 interitu uitam tuam, 5 qui satiat in bonis desiderium tuum. [f. 119r]

se gewuldurbeagað on ofearnunga 7 mildheortnesse bið geedneowod
 Qui coronat te in miseratione et misericordia, renouabitur

swa swa earne geogoð þin donde mildheortnessa 7
 sicut aquilae iuuentus tua. 6 Faciens misericordias dominus, et

dom eallum on teonan gepyldgendum cuðe he dyde wegias his
 iudicium omnibus iniuriam patientibus. 7 Notas fecit uias suas

bearnum willan heora mildheort 7 miltsiend
 moysi, filiis israhel uoluntates suas. 8 Misericors et miserator

gebyldig 7 swiþe mildheort na on ende eorsiað
 dominus, patiens et multum misericors. 9 Non in finem irascetur

7 na on ecnesse bið geabyld na æfter synnum urum dyde
 neque in æternum indignabitur. 10 Non secundum peccata nostra fecit

us unrihtwisnessum urum ageald us
 nobis, neque secundum iniquitates nostras retribuit nobis. 11

forðon heahnesse heofones fram eorðan getrymede
 Quia secundum altitudinem caeli a terra, confirmavit dominus

mildheortnesse his ofer andradende hine swa miclum swa tostent
 misericordiam suam super timentes eum. 12 Quantum distat

eastdæl fram westdæle he feorrode fram us unrihtwisnessa ura
 oriens ab occasu, elongavit a nobis iniquitates nostras.

swa swa miltsað fæder bearnum swa miltsade
 13 Sicut miseretur pater [f. 119v] filiis ita misertus est dominus

ondradendum hine forðon he wat hiw ure gemun
 timentibus se 14 quia ipse scit figmentum nostrum. Memento domine

þæt dust we synd mann swa swa hig dagas his 7 swa swa blosma
 quod pulvis sumus, 15 homo sicut foenum dies eius et sicut flos

æceres swa blewþ forðon gast fareð fram him 7 na
 agri ita florebit. 16 Quia spiritus pertransibit ab eo et non

bið 7 na oncnawó ma stow his mildheortnis soþlice
 erit, et non cognoscet amplius locum suum. 17 Misericordia autem domini

of worulde is 7 oð æwicnesse ofer andradende hine 7
 a seculo est, et usque in seculum seculi super timentes eum. Et

rihtwisnes his suna suna ⁊ bearnum healdendum cyb-
iustitia eius super filios filiorum 18 custodientibus testa-

nesse his 7 gemynde hæbbendum bebodu his þæt hy don ða
mentum eius, et memoria retinentibus mandata eius ut faciant ea.

on heofone gyrede setl his 7 rice ealra
19 Dominus in caelo parauit sedem suam, et regnum eius omnium

wyldeþ bletsiað drihten ealle englas mihtige
dominabitur. 20 Benedicite dominum omnes angeli eius, potentes

of megene þe doþ word his to gehyrenne stefne spraca his
uirtute, qui facitis uerbum eius ad audiendam uocem sermonum eius.

bletsiað mægenu his þegnas
[f. 120r] 21 Benedicite dominum omnes uirtutes eius, ministri eius

þe doþ willan ealle weorc
qui facitis uoluntatem eius. 22 Benedicite dominum omnia opera

on ælcere stowe wyldinge his bletsa sawl min drihtne
eius, in omni loco. dominationis eius, benedic anima mea domino.

Heading] Per totum psalmum loquitur propheta de diuinis misteriis.

bletsa sawl min drihten gemiclod þu eart
1 BEnedic anima mea dominum domine deus meus magnificatus es,

swiþe andetnesse 7 wite þu scryddest gegyred
uehementer. Confessionem et decorem induisti 2 amictus

of lechte swa swa of hrægle aþeniende heofon swa swa fell
lumine sicut uestimento. Extendens caelum sicut pellem,

se þe wriġo on waterum þa uferan his se sett genip upstige
 3 qui tegit in aquis superiora eius. Qui ponit nubem ascensum

his se gæð ofer scilfas winda se dep englas his
 suum, qui ambulat super pennas uentorum. 4 Qui facit angelos suos

gastas 7 þenas fyr byrnende se stapelode eorðan
 spiritus, et ministros suos ignem urentem. 5 Qui fundauit terram

ofer stapolfæstnisse his na bið ahyld on woruld
 super stabilitatem eius, non incli- [f. 120v] nabitur in seculum

worulde deopnes swa swa þell gegyrelan his ofer muntas
 seculi. 6 Abyssus sicut pallium amictus eius, super montes

standap wateru of þreanga þinre hy fleoð fram stefne þunur-
 stabunt aque. 7 Ab increpatione tua fugient a uoce toni-

rade þinre hy forhtigað astigað muntas 7 adune stigað feldas
 trui tui formidabunt. 8 Ascendunt montes et descendunt campi

on feldas þe þu staðelodest him gemære þu asettingest him þæt
 in locum quem fundasti eis, 9 terminum posuisti eis quem

na hy ofergað 7 na beoð gecyrred oferwreon eorðan se
 non transgredientur, neque conuertentur operire terram. 10 Qui

sendep wyllas on denum betwix middel munta farað
 emittit fontes in conuallibus, inter medium montium pertransibunt

wateru drincað þa ealle wildeor wuda anbidiað
 aque. 11 Potabunt ea omnes bestiae siluarum, expectabunt ónagri

on þurst heora ofer þa fugelas heofones eardiap of middele
 in sitim suam, 12 super ea uolucres caeli habitabunt de medio

stana sellað stefna heora geleccende muntas of ðam uferrum
petrarum dabunt uoces suas. 13 Rigans montes de superioribus

his of wæstmæ weorca þinra bið gefylled eorðe gelædende
suis, de fructu operum tuorum satiabitur terra. 14 Producens

hig nytenum 7 wyrt þeowdome manna þæt he etep
foenum iumentis, et herbam seruituti hominum. [f. 121r] Vt educat

hlaif of eorðan 7 win blissað heorte mannes þæt he
panem de terra, 15 et uinum laetificat cor hominis. Vt ex-

gegladaþ ansyne on ele 7 hlaif heortan mannes getrymeð
hilaret faciem in oleo, et panis cor hominis confirmet. 16

beoð gefylled ealle treow wuda 7 cederbeamas þa
Satiabuntur omnia ligna siluarum, et cedros libani quas

þu plantudest þar sperwan nystiað ganotes hus lat-
plantasti, 17 illic passereres nidificabunt. Fulicae domus dux

þeow is heora muntas hea heorotum stan help ilum
est eorum, 18 montes excelsi-ceruis, petra refugium here-

he dyde monan on tide sunne oncneow setlgang hire
nacis. 19 Fecit lunam in tempore, sol cognouit occasum suum.

þu asettet þyrstro 7 geworden is nyht on ðære farað
20 Posuisti tenebras et facta est nox, in ipsa pertransibunt

ealle wilddeor wuda hwelpas leona grymetgenne þæt hy reafian
omnes bestiae siluarum. 21 Catuli leonum rugientes ut rapiant,

7 secað fram gode mete him upasprang sunne 7 gesomnode
et querunt a deo escam sibi. 22 Ortus est sol et congregati

syndon 7 on incleofum heora hy gesomniad ð hydap gange mann to
sunt et in cubilibus suis se conlocabunt. 23 Exiet homo ad

weorce his 7 to gegearwunga his oð to æfene
opus suum, et ad operationem suam usque ad uesperum. [f. 121v]

hu gemiclode synd weorc þina ealle on wisdome
24 Quam magnificata sunt opera tua domine, omnia in sapientia

þu dydest gefylled is eorðe of gescefte þinre þeos sæ
fecisti, repleta est terra creatura tua. 25 Hoc mare

micel 7 rum þær wyrmas þara nis gerim nytenu
magnum et spatiosum, illic reptilia quorum non est numerus animalia

medmiclu 7 miclu þær scyfu farað draca þes þone
pusilla et magna, 26 illic naues pertransibunt. Draco iste quem

þu hiwodest to besmirienne him ealle fram ðe anbidiap
formasti ad inludendum ei, 27 omnia a te exspectant domine

þæt ðu selle him mete on tide sellendum þe him hy
ut des illis escam in tempore. 28 Dante te illis col-

somniad ontynendum þe hand ealle beoð gefylled genihōsumnesse
ligent aperiente te manum tuam omnia replebuntur ubertate.

acyrrendum þe ansyne þine bið gedrefede þu afyrrest gast
29 Auertente autem te faciem tuam turbabuntur, auferes spiritum

heora 7 hy geteoriað 7 on dust heora hy beoð gecyrred
eorum et deficient, et in puluerem suum reuertentur. 30

asend gast þinne 7 beoð gescepene 7 þu edneowast ansyne eorðan
Emitte spiritum tuum et creabuntur, et renouabis faciem terre.

sie wuldur on woruld worulde bið geblissod
 31 Sit gloria domini in seculum seculi laetabitur dominus [f.

on weorcum his se gelocað on eorðan 7 dep hy
 122r] in operibus suis. 32 Qui respicit in terram, et facit eam

bifian se hriñð muntas 7 hy smeocað ic singe on
 tremere qui tangit montes et fumigabunt. 33 Cantabo domino in

life minum ic singe minum swa lange swa ic beo wynsum sie
 uita mea, psallam deo meo quamdiu ero. 34 Suavis sit

him lofung min ic soþlice gelustfullige on ge-
 ei laudatio mea, ego uero delectabor in domino. 35 De-

teorien synfulle fram eorðan 7 unrihtwise swa þat na hy syn
 ficiant peccatores a terra et iniqui, ita ut non sint

bletsa sawl min
 benedic anima mea domino.

104

Heading] Sciens profeta populos hebreorum offendisse 7 ammonet
 fideles.

andettað 7 cigað naman his bodiap betweox
 1 Confitemini domino et inuocate nomen eius adnuntiate inter

peoda weorcu singað him 7 sealmiað 7 cypað ealle
 gentes opera eius. 2 Cantate ei et psallite, et narrate omnia

wundru his beoð herede on naman haligum his blissie
 mirabilia eius. 3 Laudamini in nomine sancto eius, laetetur

heorte secendra drihten secað 7 beoð getrymede
cor querentium dominum. 4 Querite dominum et confirmamini;

ansyne symle gemunað wundra
querite faciem eius semper. 5 Mementote mira- [f. 122v] bilium

his ða he dyde foretacnu 7 domas mupes sæd
eius quae fecit, prodigia et iudicia oris eius. 6 Semen abraham

peowes suna gecorenes he is
serui eius, filii iacob electi eius. 7 Ipse est dominus deus

ure on ealre eorðan domas gemyndig was he on
noster, in uniuersa terra iudicia eius. 8 Memor fuit in

woruld cypnesse his wordes þa he bebeað on þusendu cynrena ð cneo-
seculum testamenti sui uerbi, quod mandauit in mille generationes.

ressa þa he tosette 7 absweringe his
9 Quod disposuit ad habraham et iuramenti sui ad isaac,

7 he sette þa on bebod on cypnesse
10 et statuit illud iacob in preceptum, et israhel in testamentum

ece cweþende þe ic selle eorðan rapincel
aeternum. 11 Dicens, tibi dabo terram chanaan, funiculum

yrfeweardnîsse eowre þonne hy wæron on gerime scortum fea-
hereditatis uestrae. 12 Cum essent in numero breui, pau-

woste 7 eardbegengan on hyre 7 hy foron of þeode on
cissimi et incole, in ea, 13 et pertransierunt de gente in

þeode 7 of rice to folce oþerum na he let mann
gentem, et de regno ad populum alterum. 14 Non permisit hominem

derian him 7 he preade fore him cyningas nellen ge
 nocere eis, et corripuit pro eis reges. 15 Nolite [f. 123r]

hrinan cyningas mine 7 on witegum minum wyrian
 tangere christos meos, et in profetis meis nolite malignari. 16

7 he cigde hunger ofer eorðan 7 ealle trumnesse hlafe he
 Et uocauit famem super terram, et omne firmamentum panis con-

forgnad he sende ongean ð beforon hy wer on þeow beciped
 triuit. 17 Misit ante eos uirum in seruum, uenun-

was hy geeapmeddum on fotcospun fet his
 datus est ioseph, 18 humiliauerunt in conpedibus pedes eius,

isern þurhfor sawl ob com word
 ferrum pertransiuit anima eius, 19 donec ueniret uerbum eius,

sprac drihtnes onælde hine sende cyning 7 alydde hine
 eloquium domini inflammauit eum. 20 Misit rex et soluit eum,

aldor folca 7 forlet 7 gesette hine hlaford
 princeps populorum et dimisit eum. 21 Et constituit eum dominum

huses his 7 aldor eallre ahte his þæt he lærde
 domus suae, et principem omnis possessionis suae. 22 Vt erudiret

aldras his swa swa selfne hine 7 aldras ð ylðran his gleawnisse
 principes suos sicut semetipsum, et seniores suos prudentiam

lærde 7 ineode eardode on
 doceret. 23 Et intrauit israhel in aegyptum, et iacob habitauit in

eorðan 7 ihte folc his swiðe 7
 terra chanaan. 24 Et auxit populum [f. 123v] suum nimis, et

trymede hine ofer fynd his he gecyrde heortan heora þæt
 confirmauit eum super inimicos eius. 25 Conuertit cor eorum ut

hy hatedon folc his 7 facn dyden on þeowas his asende
 odirent populum eius, et dolum facerent in seruos eius. 26 Misit

þeow his þone he geceas hine he sette on
 moysen seruum suum, et aaron quem elegit ipsum. 27 Posuit in

him word tacna his 7 foretacna his on eorðan
 eis uerba signorum suorum, et prodigiorum suorum in terra chanaan.

he sende bystro 7 forebystrede hy forðon hy tyrgdon
 28 Misit tenebras et obscurauit eos, quia exaceruauerunt

spræca his wateru heora on blod 7 ofsloh
 sermones eius. 29 Conuertit aquas eorum in sanguinem, et occidit

fixas on eorþan ican 7 on incleofum
 pisces eorum. 30 Misit in terra eorum ranas, et in cubilibus

cyninga heora he cwæð 7 com hundes fleoge 7 gnat on
 regum ipsorum. 31 Dixit et uenit cynomia, et scinifes in

eallum endum heora he asette regnas heora on yste
 omnibus finibus eorum. 32 Posuit pluuias eorum in grandinem,

fyr byrnende on eorðan heora 7 he ofslog wingearðas
 ignem conburentem in terram ipsorum. 33 Et percussit uineas

7 fictreow 7 forgnad ælc treow
 eorum et ficul- [f. 124r] neas eorum, et contriuit omne lignum

enda heora he cwæð 7 com garstapa 7 cæfer þæs
 finium eorum. 34 Dixit et uenit locusta et bruchus, cuius

næs gerim 7 he at ealne wæstm eorðan heora
 non erat numerus, 35 et comedit omnem fructum terrae eorum. 36

7 he ofslog ælcne frumsceat on eorðan frumsceattas ealles
 Et percussit omne primogenitum in terra aegypti primitias omnis

geswines heora 7 he lædde hy on seolfre 7 golde 7 næs on
 laboris eorum. 37 Et eduxit eos in argento et auro, et non erat in

mægþum heora untrum geblissod is on gefære
 tribubus eorum infirmus. 38 Letata est aegyptus in profectiōne

heora forðon hreas ege ofer hy he aþenede lyft
 eorum, quia cecidit timor eorum super eois. 39 Expandit nubem

on gescyldnesse 7 fyr þæt hit lihte him þurh niht
 in protectionem eorum, et ignem ut luceret eis per noctem.

he bædon flæsc 7 com him edischen 7 hlafa heofones he gefylde
 40 Petierunt carnes et uenit eis coturnix et pane caeli saturauit

hy he toslat stan 7 fleowon wateru 7 eodon on drigum
 eos. 41 Disrupit petram et fluxerunt aque et abierunt in sicco

flodas gemyndig wæs wordes haliges his þæt
 flumina. [f. 124v] 42 Quia memor fuit uerbi sancti sui quod

spræc cnihte his 7 he lædde folc his on
 locutus est ad abraham puerum suum. 43 Et eduxit populum suum in

gefægnunga 7 gecorene his on blisse 7 he sealde him
 exultatione, et electos suos in laetitia. 44 Et dedit eis

ricu ðeoda 7 geswinc folca hy ahton þæt hy ge-
 regiones gentium, et labores populorum possederunt. 45 Vt custo-

healdon rihtwisnessa his 7 æ his hy secen
 diant iustificationes eius, et legem eius exquirant.

naman his þæt cuðe he dyde anweald his 7 he ðreade sæ
nomen suum, ut notam faceret potentiam suam. 9 Et increpauit mare

reade 7 heo adruwud is 7 he lædde hy on waterum manegum swa
rubrum et siccatum est, et eduxit eos in aquis multis sicut

on westene 7 he alydde hy of handa hatiendra 7 he alydde
in deserto. 10 Et liberauit eos de manu odientium et redemit

of handa feonda 7 oferwreah wæter swencende hy
eos de manu inimicorum, 11 et operuit aqua tribulantes eos,

æn of him na belaf 7 hy gelyfdon on wordum his 7
unus ex eis non remansit. 12 Et crediderunt in uerbis eius, et

hy sungon lofu raðe hy geteorodon 7 ofer-
[f. 125v] cantauerunt laudes eius 13 ceto defecerunt et obliui

geaton weorca 7 na hy aræfnodon geþeht his 7 hy
sunt operum eius, et non sustenuerunt consilium eius. 14 Et con-

wilnodon gewilnunga on westene 7 hy costodon godd on drignesse
cupierunt concupiscentias in deserto, et temptauerunt deum in siccitate.

7 he sealde him bena heora 7 he sende gefyllednesse on
15 Et dedit eis petitiones eorum, et misit saturitatem in

sawla 7 hy tyndon on ceastrum hælige
animas eorum. 16 Et irritauerunt moysen in castris, et aaron sanctum

openud is eorðe 7 forswalg 7 oferwreah ofer
domini. 17 Aperta est terra et degluttit dathan, et operuit super

gesomnunga abarn fyr on gesomnunga heora 7 lig
synagogam abifon. 18 Exarsit ignis in synagoga eorum, et flamma

forbærnde synfulle 7 hy worhton calf
conbussit peccatores. 19 Et fecerunt uitulum in coreb,

7 gebædon þæt agrafenlice 7 hy awendon wuldur his on
et adorauerunt sculptile 20 et mutauerunt gloriam suam, in

gelicnesse calves etendis heg 7 hy ofergeton
similitudinem uituli manducantis foenum. 21 Et obliti sunt deum

þe alyside hy se dyde mæroða
qui liberauit eos, qui fecit [f. 126r] magnalia in aegypto 22

wundru on eorðan egeslicu on sæ readre 7 he cwæð
mirabilia in terra chanaan, terribilia in mari rubro. 23 Et dixit

þæt he forspille hy gif na gecoren his stode on gebrice
ut disperderet eos si non moyses electus eius stetisset in confrac-

on gesihðe his þæt hy acerde eorre fram him þylæs he for-
tione in conspectu eius, ut auerteret iram ab eis, ne disper-

spilde hy 7 for naht hy hæfdon eorðan gewilniendlice 7 na
deret eos. 24 Et pro nihilo habuerunt terram desiderabilem, et non

hy gelyfdon on wordum his 7 hy murcnodon on eardungstowum
crediderunt in uerbis eius, 25 et murmurauerunt in tabernaculis

heora na hy gehyrdon stefne 7 he ahof hand his
suis, nec exaudierunt uocem domini. 26 Et eleuauit manum suam

ofer hy þæt he benede hy on westene 7 þæt he awurpe sæð
super eos ut prosterneret eos in deserto, 27 et ut deiceret semen

heora on cynnum 7 forspilde on ricum 7 hy
eorum in nationibus, et dispergeret eos in regionibus. 28 Et con-

halgodon 7 hy æton ofrunga deadra
secrati sunt beelphegor, et manducauerunt sacrificia mortuorum.

7 hyspton hine on gecneorpnnessum heora 7
29 Et irritauerunt eum in [f. 126v] studiis suis, et

gemænigfyld is on him hryre stod 7 gebæd 7
 multiplicata est in eis ruina. 30 Stetit finēs et exorauit, et

ablan tocwascēdnes 7 geteald is him to rihtwisnesse fram
 cessauit quassatio, 31 et reputatum est illi ad iustitiam, a

cneoesse 7 cneoesse oð on woruld 7 hy bysmrodon
 generatione et generatione usque in seculum. 32 Et irritauerunt

at waterum wiðersæces 7 gedreht is fore
 eum ad aquas contradictionis et uexatus est moyses propter eos,

forðon hy gremedon gast 7 tomearcude on welerum
 33 quia exaceruauerunt spiritum eius, et distinxit in labiis

his na hy forspildon beoda þa sægde him
 suis. 34 Non disperdiderunt gentes quas dixerat dominus illis,

7 gemengede synd betweox þeoda 7 hy leornadon weorcū heora
 35 et commixti sunt inter gentes, et didicerunt opera eorum

7 hy ðeowodon deofolgildum heora 7 gedón is him on æswic
 36 et seruierunt sculptilibus eorum et factum est illis in scan-

7 hy ofrodon suna heora 7 dohtra heora deoflum
 dalum. 37 Et immolauerunt filios suos, et filias suas demonis,

7 hy aguton blod unscyldig blod suna heora
 38 et effuderunt sanguinem innocentem, sanguinem filiorum suorum

7 dohtra ða hy ofrodon deofolgildum
 et filiarum, quas [f. 127r] sacrificauerunt sculptilibus chanaan.

7 gewemmed is eorðe on blodum heora 7 besmiten
 Et interfecta est terra in sanguinibus eorum, 39 et contaminata

is on weorcum heora 7 hy fyrenligeredon on begimingum
 est in operibus eorum. Et fornicati sunt in obseruationibus

his 7 eorsode of mode on folc his 7 he
suis, 40 et iratus est animo dominus in populum suum, et abho-

ascunode yrfewardnesse his 7 besealde hy on handa ðeoda
minatus est hereditatem suam. 41 Et tradidit eos in manus gentium,

7 hy wylddon heora þa ðe feodon hy 7 hy swencton hy
et dominati sunt eorum qui oderunt eos. 42 Et tribulauerunt eos

þa fynd 7 hy geeaðmedde synt under handum heora oft
inimici eorum et humiliati sunt sub manibus eorum, 43 sepe

he alysde hy hy soþlice gremedon hine on geþeahthe heora
liberavit eos. Ipsi autem exaceruauerunt eum in consilio suo,

7 hy genyþrad hy synd on heora unrihtwisnessum 7 he beseah
et humiliati sunt in suis iniquitatibus. 44 Et respexit

hy þa hy waron swencede ða he gehyrde gebedu heora 7
eos cum tribularentur, cum exaudiret orationes eorum. 45 Et

gemyndig he was cyþnisse his 7 hreaw hine after menego
memor fuit testamenti sui, et penituit eum secundum multitudinem

mildheortnesse his 7 he sealde hy on mildheort-
misericordiae suae. 46 Et dedit eos [f. 127v] in misericor-

nesse on gesihðe ealra ðe hy ongunnon hale us do
diam, in conspectu omnium qui eos ceperunt. 47 Saluos nos fac domine

7 gesomna us of cynnum þæt we andetten naman
deus noster, et congrega nos de nationibus ut confiteamur nomini

haligum þinum 7 we wuldrien on lofe þinum gebletsod drihten
sancto tuo, et gloriemur in laude tua. 48 Benedictus dominus

of worulde 7 oð on woruld 7 cweðe eall folc
deus israhel a seculo et usque in seculum, et dicat omnis populus

sie
fiat fiat.

106

Heading] In isto psalmo commonens profeta uagabundos populos, post
confessionem hebraici populi, confiteri domino.

andettað drihtne forðon god is on woruld
1 COnfitemini domino, quoniam bonus est quoniam in seculum

mildheortnes his cweþen nu þa ðe alyseþe synd
misericordia eius. 2 Dicant nunc qui redempti sunt a domino,

þa he alyseþe of handa feondes of ricum he gæderode hy
quos redemit de manu inimici, de regionibus congregauit eos.

fram sunnan upryne 7 setlgange fram norþdale 7 sæ hy
3 A solis ortu et occasu, ab aquilone et mare, 4 er-

dweledon on westene on drignesse weg ceastre eardungstowe
rauerunt, in solitudine in siccitate uiam ciuitatis habitationis

na hy gemetton hynгриende 7 þyrstende sawl heora
non inuenerunt. [f. 128r] 5 Esurientes et sitientes anima eorum

on him geteorode hy clypodon to drihtne þonne hy swencede
in ipsis defecit. 6 Et clamauerunt ad dominum cum tribularen-

waron 7 of neadum heora he alyseþe hy 7 he lædde hy
tur, et de necessitatibus eorum liberauit eos. 7 Et eduxit eos

on weg rihtne þæt hy oneodon on ceaster eardunga an-
in uiam rectam, ut inirent in ciuitatem habitationis. 8 Con-

detten mildheortnessa his 7 wundru bearnum
fiteantur domino misericordiae eius, et mirabilia eius filiis

Ps. 106]

226

manna forðon gefyllde he sawle æmtige 7 sawle hingriende
hominum. 9 Quia satiauit animam inanem, et animam esurientem

he gefyllde godum sittende on bystrum 7 on scade deapes 7
sattiauit bonis. 10 Sedentes in tenebris et in umbra mortis, et

bendum gebundene on wædlunga 7 iserne forðon hy gremedon
uinculis ligatos in mendicitate et ferro. 11 Quia exaceruauerunt

gespec 7 geþeaht þæs hehstan hy gebysmrodon 7
eloquium domini, et consilium altissimi irritauerunt. 12 Et

geeaðmed is on geswincum heorte heora 7 geuntrymde synd næs
humiliatum est in laboribus cor eorum et infirmati sunt, nec fuit

þe fultumode 7 clypodon to drihtne þonne hy wæron swencede
qui adiuuaret. 13 Et clamauerunt ad dominum cum tribularentur,

et de ne- [f. 128v] cessitatibus eorum liberauit eos. 14 Et eduxit

hy of bystrum 7 of scade deapes 7 bendas heora toslát
eos de tenebris et de umbra mortis, et uincula eorum disruptit. 15

andetten mildheortnessa his 7 wundru bearnum
Confiteantur domino misericordiae eius et mirabilia eius filiis

manna forðon he forgnad gatu cyperenu 7 stafas isene
hominum. 16 Quia contriuit portas aereas et uectes ferreos

he forbræc he afeng hy of wege unrihtwisnesse heora fore
confregit. 17 Suscepit eos de uia iniquitatis eorum, propter

unrihtwisnessum soþlice heora geneoðerod hy synt ælcne met
iniustitias enim suas humiliati sunt. 18 Omnem escam

anscunade sawl 7 hy efston oð to gatum deapes
abominata est anima eorum, et adpropiauauerunt usque ad portas mortis.

7 hy clypodon to drihtne
19 Et clamauerunt ad dominum cum tribularentur, et de necessitatibus

eorum liberauit eos. 20 Misit he sende word his 7 hælde hy 7
uerbum suum et sanauit eos, et

he nerede of wyrde heora andetten mildheort-
eripuit eos de interitu eorum. 21 Confiteantur domino misericor-

nessa his 7 wundru bearnum mannum þæt hy ofrien
diae eius, et mirabilia eius filiis hominum. 22 Et sacrificent

ofrunga lofes his 7 bodien weorc his on blisse
sacrificium laudis [f. 129r] et annuntient opera eius in exulta-

þa adune astigað on sæ on scipum donde weorc
tione. 23 Qui descendunt mare in nauibus facientes operationes

on waterum manegum hy gesawon weorc 7 wundru his
in aquis multis. 24 Ipsi uiderunt opera domini, et mirabilia eius

on deopnesse he cwæð 7 stod gast ystte 7 ahafene
in profundo. 25 Dixit et stetit spiritus procellae, et exaltati

synt yþa his astigað hy oð to heofonas 7 nyþer astigað
sunt fluctus eius. 26 Ascendunt usque ad caelos, et descendunt

oð to grundum sawl heora on yfelum swand gedrefed
usque ad abyssos anima eorum in malis tabescebat. 27 Turbati

hy synt 7 astyred swa swa druncen 7 eall wisdom heora
sunt et moti sunt sicut ebrius, et omnis sapientia eorum

forswolgen is
degluttita est. 28 Et clamauerunt ad dominum cum tribularentur et

7 he gesette yst
de necessitatibus eorum liberauit eos. 29 Et statuit procellam

on lyfte 7 swigudon yða his 7 blissodon þæt
in auram, et siluerunt fluctus eius, 30 et laetati sunt quod

hy sweogodon 7 he lædde hy on muðan willes heora
siluerunt. Et deduxit eos in portum uoluntatis eorum et de

necessitatibus eorum liberauit eos. [f. 129v] 31 Confiteantur

domino misericordiae eius, et mirabilia eius filiis hominum." 32

7 hy ahebben hine 7 gesomnunga folces 7 on heahsetle ylðrana
Et exaltent eum in ecclesia plebis, et in cathedra seniorum

hy herien hine forðon he sette flodas on westene 7 utrynas
laudent eum. 33 Quia posuit flumina in deserto, et exitus

wætera on ðurst eorðan wæstmære on sealtsyleðan fram
aquarum in sitim. 34 Terram fructiferam in salsilaginem, a

yfelnesse oneardiendra on hire he sette westen on mere
malitia inhabitantium in ea. 35 Posuit desertum in stagnum

wæteres 7 eorðan butan wætere on unrynas wætera 7 he ge-
aque, et terram sine aqua in exitus aquarum. 36 Et collo-

somnode ðær hingriende 7 hy gesetton ceaster eardunge
cauit illic esurientes, et constituerunt ciuitatem habitationis.

7 hy seowon æceras 7 hy plantodon wingearðas 7 hy worhton
37 Et seminauerunt agros et plantauerunt uineas, et fecerunt

wæstm acennednesse 7 bletsode him 7 gemænigfylde synd
fructum natiuitatis. 38 Et benedixit eis et multiplicati sunt

swiþe 7 nytenu heora na gewanude feawa gewordene
nimis, et iumenta eorum non sunt minorata. 39 Pauci facti

synt 7 drehte of geswince yfela 7 sara
sunt et uexati sunt a tribulatione malorum et dolorum. [f. 130r]

7 agoten is geflit ofer ealdras 7 hy beswicon
40 Et effusa est contentio super principes eorum, et seduxerunt

hy on wegleaste 7 nā on wege 7 gefylsteð þearfan of wædlunga
eos in inuio, et non in uia. 41 Et adiuuauit pauperem de inopia,

7 sette swa swa sceap heoredas geseoð rihtwise 7 blis-
et posuit sicut oues familias. 42 Videbunt recti et laeta-

siað 7 eall unrihtwisnes fordytte muð his hwelc wis
buntur, et omnis iniquitas oppilauit os suum. 43 Quis sapiens

7 gehylt þas 7 þonne angyt mildheortnesse drihtnes
et custodiet haec, et tunc intelleget misericordias domini.

107

Heading] Per totum psalmum loquitur dominus christus.

gearo heorte min god ic singe 7
2 PARatum cor meum deus, paratum cor meum contabo et

sealm ic secge drihtne aris wuldur min saltere
psalmum dicam domino. 3 Exsurge gloria mea exsurge psalterium,

7 hearpe ic arise on dægred ic andette ðe on folcum
et cythara exurgam diluculo. 4 Confitebor tibi in populis domine,

ðe betwix þeoda gemiclod is oð
psalmum dicam tibi inter gentes. 5 Quoniam magnificata est usque

to heofone mildheortnes þin 7 oð to genipum soþfastnes ðin
ad caelos misericordia tua, et usque ad nubes ueritas tua.

beo upahafen ofer heofonas godd 7 ofer ealle eorðan
[f. 130v] 6 Exaltare super celos deus, et super omnem terram

wuldr þin þæt syn alysed gecorene halne dō swiþra
gloria tua, 7 ut liberentur electi tui. Saluum me fac dextera

þin 7 gehyr me sprac on halgum his ic blissige 7
tua et exaudi me, 8 deus locutus est in sancto suo, laetabor et

ic todæle 7 dene getelda ic mete min is
diuidam sicimam et conuallem tabernaculorum metibor. 9 Meus est

strangnes heafdes mines
galaad et meus est manasses, et effrem fortitudo capitis mei. Iuda

cyning min deoful hwer hyhte minum ic abenege
rex meus, 10 moab olla spei meae, in idummeam extendam cal-

gescy min me underþeodde synd hwylc lædeþ
ciamentum meum mihi allophili subditi sunt. 11 Quis deducet

on ceastre getrymede oþþe hwelc lædeþ me oð
me in ciuitatem munitam, aut quis deducet me usque in idummeam.

hu ne þu þu anyðdest us 7 na þu utgast on
12 Nonne tu deus qui reppulisti nōs, et non egredieris deus in

megenum urum sele us fultum of geswince 7
uirtutibus nostris. 13 Da nobis auxiliū de tribulatione, et

idel hælo mannes on gode we don megen 7 he to
uana salus hominis. 14 In deo faciemus uirtutem, et ipse ad [f.

nahte gelædeþ swencende us
131r] nihilum deducet tribulantes nos.

Heading] Per totum psalmum loquitur dominus.

lof min ne sprec forðon muð synfulles 7
2 DEUS laudem meam ne tacueris, quia ós peccatoris et

facenfulle ofer me open is hy spræcon ongean
dolosi super me apertum est. 3 Locuti sunt aduersum me

of tungan facenfulre 7 spracum hatunge ymbsealdon hy me 7
lingua dolosa, et sermonibus odii, circumdederunt me, et

oferwunnon orceapungum for ðam þæt hy lufodon .he
expugnauerunt me gratis. 4 Pro eo ut diligenter me detra-

tældon me ic soþlice ic gebæd hy setton ongean me yfelu
hebant mihi, ego autem orabam. 5 Posuerunt aduersum me mala

for godum 7 hatunge fore lufan minre gesete ofer
pro bonis, et odium pro dilectione mea. 6 Constitue super

hine synfulne 7 deoful stande to swyþrum his ðonne
eum peccatorem, et diabolus stet a dextris eius. 7 Cum

demed bið he gange genibrad 7 gebed his sy on synne
iudicatur exeat condempnatus, et oratio eius fiat in peccatum.

sy eardungstow his weste 7 na sy þe eardige on hire
Fiat habitatio eius deserta, et non sit qui habitet in ea.

syn dagas his feawa 7 biscophad his onfo
8 Fiant dies eius pauci, et episcopatum eius [f. 13lv] accipiat

oper syn bearn his steopcild 7 wif his wuduwe
alter. 9 Fiant filii eius orfani et uxor eius uidua.

drefede syn astyred suna his 7 hy wædlien aworpen of
10 Commoti amouentur filii eius et mendicent eiciantur de

eardungstowum ascrudnie borhgiend ealle spede
abitationibus suis. 11 Scrutetur fenerator omnem substantiam

his 7 reafien fremde ealle geswinc his na sy him
eius, et diripiant alieni omnes labores eius. 12 Non sit illi

gefylsta ne sy se þe miltsige steopcildum his syn
adiutor, nec sit qui misereatur pupillis eius. 13 Fiant

suna his on forwyrde on anre cneoesse sy adilgod nama his
nati eius in interitu, in una generatione deleatur nomen eius.

on gemynd adhwyrfe unrihtwisnes fædera his on gesihðe
14 In memoriam redeat iniquitas patrum eius in conspectu

drihtnes 7 synn modur his na adilgod sy he syn ongean
domini; et peccatum matris eius non deleatur. 15 Fiant contra

drihten symle 7 forweorðe of eorðan gemynd heora for ðam
dominum semper, et dispereat de terra memoria eorum. 16 Pro eo

þæt na he is gemunen don mildheortnesse 7 he ehte
quod non est recordatus facere misericordiam; 17 et persecutus

mann þearfan 7 wædlan 7 anbryrdne heortan deape
est hominem pauperem et mendicum, et compunctum corde, morti

sealde 7 he lufode awyrgednesse 7 heo cume
tradidit. [f. 132r] 18 Et dilexit maledictionem et ueniet

him 7 he nolde bletsunge 7 he bið afeorrod fram hire 7
ei, et noluit benedictionem, et prolongabitur ab ea. Et

he scrydde hine awyrgeðnesse swa swa hraðl 7 gegirelan 7 ineode
induit se maledictione sicut uestimentum; et intrauit.

swa swa wæter on ða inran 7 innopas his 7 swa swa ele on
sicut aqua in interiora eius, et sicut oleum in

banum his sy him swa þam he oferwrigen bið 7
ossibus eius. 19 Fiat ei sicut uestimentum quo operietur, et

swa swa gyrdels þam symle he bið begyrd þis weorc heora þe
sicut zona qua semper præcingitur. 20 Hoc opus eorum qui

talað me mid drihtne 7 þa sprecað yfelu ongean sawle
detrahunt mihi apud dominum, et qui loquuntur mala aduersus animam

mine 7 ðu do mid me mildheortnesse fore naman
meam. 21 Et tu domine fac mecum misericordia propter nomen

þinum forðon wynsum is mildheortnes þin alys forðon
tuum quia suavis est misericordia tua. Libera me 22 quoniam

wædla 7 þearfa 7 heorte min gedrefed is on me
egenus et pauper sum ego, et cor meum conturbatum est in me.

swa swa scadu þonne heo ahyldep alædd 7 ahrysod eom ic
23 Sicut umbra cum declinat ablatum sum, et excussus sum

gærstapa cneow mine geuntrymed synd fore
sicut locusta. 24 Genua mea infirmata sunt pre [f. 132v]

fastene 7 flasc min awend fore ele 7 ic geworden
ieiunio et caro mea immutata est propter oleum 25 et ego factus

hosp him hy gesawon 7 hrysedon heafdo heora
sum obprobrium illis. Viderunt me et mouerunt capita sua,

gefylst 7 halne do fore mildheort-
26 adiuua me domine deus meus, et saluum me fac propter misericor-

nesse þinre þæt hy witen forðon hand þin þeos is 7 ðu
diam tuam. 27 Ut sciant quia manus tua haec est, et tu domine

dydest hy wyriað hy 7 þu bletsast þa ðe onarisað
fecisti eam. 28 Maledicent illi et tu benedices, qui insurgunt

on me hy syn gescynde þeow ðin blissað syn gescrydde
in me confundantur, seruus autem tuus laetabitur. 29 Induantur

þa ðe talað me of forwandunga 7 hy syn oferwigen getwy-
qui detrahunt mihi reuerentia et operiantur sicut de-

fyldum mentle scame heora ic andette swiðe on muðe
ploide confusione sua. 30 Confitebor domino nimis in ore

minum on middele manigra ic herige hine forðon he ætstod
meo, et in medio multorum laudabo eum. 31 Quia adstitit

æt þam swiþrum þearfana þæt hale he dyde fram ehtendum
a dextris pauperis, ut saluam faceret a persequentibus

sawle mine
animam meam.

109

Heading] Sanctissimus profeta in secretum altissime contemplationis
> euctus et in [f. 133r] isto psalmo refert inestimabilia uerba que
omnipotens pater filio coaeterno dixerit.

drihtne site of swyþrum minum oð
1 DIXIT DOMINUS domino meo, sede a dextris meis. Donec

ic sette fynd þine fotscamull fota ðinra gyrd megenes
ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorum. 2 Virgam uirtutis

þines asendeb drihten 7 þu wyldst on middele feonda
tuae emittet dominus ex sion, et dominaberis in medio inimicorum

ðinra mid þe fruma on dæge megenes þines on beorhtnessum
tuorum. 3 Tecum principium in die uirtutis tuae, in splendoribus

leomum haligra of innoðe ær dægsteorran ic cende ðe swor
sanctorum ex utero ante luciferum genui te. 4 Iurauit

7 na hreoweð hine þu sacerð on ecnesse æfter
dominus et non penitebit eum, tu es sacerdos in aeternum secundum

endebyrdnesse melchisedec of ðam swybrum þinum he tobræc
ordinem melchisedech. 5 Dominus a dextris tuis confregit

on dæg eorres his cyningas he demde on cynnum he gefylde
in die ire sue reges. 6 Iudicabit in nationibus implebit

hryras he forcwysde heafðu manego on eorðan genihðsumre
ruinas, conquassabit [f. 133v] capita multa in terra copiosa.

of burnan on wege he dranc forðon he upahof heafod
7 De torrente in uia bibit propterea exultauit caput.

Heading] In isto psalmo chorus beatorum populorum loquitur.

ic andette on ealre heortan minre on geþeahte
1 CONFITEBOR tibi domine in toto corde meo in consilio

rihtwisra 7 gesomnunga miclu weorc drihtnes gestryned on
iustorum, et congregatione 2 magna opera domini. Exquisita in

ealle willan his andetnes 7 gemiclung weorc his
 omnes uoluntates eius, 3 confessio et magnificentia opus eius,

7 rihtwisnes wunað on woruld worulde gemynd he dyde
 et iustitia eius manet in seculum seculi. 4 Memoriam fecit

wundra his mildheort 7 gemildsiend drihten mete
 mirabilium suorum misericors et miserator dominus, 5 escam

he sealde þam andrædendum hine gemyndig he bið on woruld cyp-
 dedit timentibus se. Memor erit in seculum testa-

nesse his mægen weorca his he bodude folce his þæt
 menti sui, 6 uirtutum operum suorum adnuntiabit populo suo, 7, ut

he selleð him yrfeweardnesse ðeoda weorc handa his soþfastnes
 det illis hereditatem gentium. Opera manuum eius ueritas

7 dom getreowlicu ealle bebedu his ge-
 et iudicium, 8 fidelia [f. 134r] omnia mandata eius, con-

trymedu on woruld worulde geworden on soþfastnesse 7 efnesse
 firmata in seculum seculi facta in ueritate et aequitate.

alysednesse he sende folce his he bebead on ecnesse cyp-
 9 Redemptionem misit populo suo, mandauit in aeternum testa-

nesse his halig 7 egeslic nama his fruma wisdomes
 mentum suum, sanctum et terribile nomen eius. 10 Initium sapientiae

ege andgyt god eallum dondu þane hering
 timor domini, intellectus bonus omnibus facientibus eam. Laudatio

wunað on woruld worulde
 eius manet in seculum seculi.

111

Heading] Per totum psalmum profeta loquitur.

eadig wer ðe andræðep on bebodum his wilnað
1 BEatus uir qui timet dominum, in mandatis eius cupit

swiðe rice on eorðan bið sæd his cneores rihtwisra bið
nimis. 2 Potens in terra erit semen eius generatio rectorum bene-

gebletsod wuldur 7 welan on huse his 7 rihtwisnes
dicetur. 3 Gloria et diuitiae in domo eius, et iustitia eius

wunað asprungen is on ðystrum leoht rihtwisum
manet in seculum seculi. 4 Exortum est in tenebris lumen rectis

mildheort 7 gemiltsiend 7 rihtwis
corde, misericors [f. 134v] et miserator et iustus dominus.

wynsum mann þe miltsað 7 lænð tosetteð spræca his
5 Iocundus homo qui miseretur et commodat disponet sermones suos

on dome forðon on ecnesse na he bið astyred ð gedrefed
in iudicio 6 quia in aeternum non commouebitur.

on gemynde ecum bið se rihtwisa of gehyrnesse yfelre na
7 In memoria aeterna erit iustus, ab auditu malo non

he andræðep gearo is heorte his hyhtan ge-
timebit. Paratum est cor eius sperare in domino, 8 con-

trymed is heorte his na bið astyred oð he gesihð fynd
firmatum est cor eius, non commouebitur donec uideat inimicos

his he dælde sealde þearfum 7 rihtwisnes his wunað on
suos. 9 Dispensit dedit pauperibus iustitia eius manet in

woruld worulde horn his bið upahafen on wuldre synful
 seculum seculi, cornu eius exaltabitur in gloria. 10 Peccator

gesihð 7 yrsað toðum. his he grymeteð 7 swindeþ gewilnung
 uidebit et irascetur dentibus suis fremebit et tabescet, desiderium

synfulra forweorðeþ
 peccatorum peribit.

112

Heading] In isto psalmo commonet propheta fideles, ut laudent dominum.

heriað cnihtas naman drihtnes sy nama
 1 LAVdate pueri dominum, laudate nomen domini. 2 Sit nomen

gebletsod heonon forð 7 oð on woruld
 domini benedictum [f. 135r] ex hoc nunc et usque in seculum. 3

fram sunnan upryne oð to setlgang heriað naman drihtnes heah
 A solis ortu usque ad occasum, laudate nomen domini. 4 Excel-

ofer ealle þeoda 7 ofer heofonas wuldur his
 sus super omnes gentes dominus, et super caelos gloria eius. 5

hwelc swa swa se on heahnessum eardap 7
 Quis sicut dominus deus noster qui in altis habitat, 6 et

ða niþerlican gesihð on heofone 7 on eorðan aweccende of
 humilia respicit, in caelo et in terra. 7 Suscitans a

eorðan wadlan 7 of cweade arærende þearfan he gesomod-
 terra inopem, et de stercore erigens pauperem. 8 Vt collocet

læcð hine mid aldrum folces his se
 eum cum principibus cum principibus populi sui. 9 Qui

eardian deþ stedige on huse modur bearna blissige
habitare facit sterilem in domo, matrem filiorum letantem.

113A

Heading] Per totum psalmum propheta loquitur.

on utgange of hus of folce elpeodegum
1 IN exitu israhel ex aegypto domus iacob de populo barbaro.

geworden is halgung his anweald his
2 Facta est iudea sanctificatio eius, israhel potestas eius,

ricsode on hire sá geseah 7 fleah
israhel regnauit in ea. 3 Mare uidit et fugit, iordanis [f. 135v]

gecyrred is underbæc muntas gefægenodon swa rammes 7 hylla
conuersus est retrorsum. 4 Montes exultauerunt ut arietes, et colles

swa lambru sceapa hwæt is sá þæt ðu fluge 7 þu
uelut agni ouium. 5 Quid est mare quod fugisti, et tu iordanis

forhwy cyrred underbæcling muntas hwy gefægenodon swa
quare conuersus es retrorsum. 6 Montes quare exultastis ut

rammes 7 hylla swa lambru sceapa of ansyne astyred
arietes, et colles uelut agni ouium. 7 A facie domini commota

is eorðe godes se gecyrde heardne stan
est terra, a facie dei iacob. 8 Qui conuertit solidam petram

on mere wateres 7 cludas on wyllas wætera
in stagnum aque, et rupes in fontes aquarum.

113B

na us ac naman þinum sele wuldur
1 Non nobis domine non nobis sed nomini tuo da gloriam.

ofer mildheortnesse þine 7 soþfastnesse þine þylæs hwonne cweþen
2 Super misericordia tua et ueritate tua, ne quando dicant

þeoda hwar is godd heora soðlice ure on heofone uppe
gentes ubi est deus eorum. 3 Deus autem noster in caelo sursum,

on heofone 7 on eorðan ealle swa hwelce swa he wolde he dyde
in caelo et in terra omnia quecumque uoluit fecit. 4

deofolgild þeoda seolfor 7 gold geweorc handa manna muð
Simulacra gentium argentum et aurum opera manuum hominum. 5 Os

hy habbað 7 na sprecað eagan hy habbað 7 na geseoð
habent [f. 136r] et non loquentur oculos habent et non uidebunt.

earan habbað 7 na gehyrað næsþyrelu hy habbað 7 na hy geswæccað
6 Aures habent et non audient, nares habent et non odorabunt.

handa 7 na hy grapiað fet 7 na gangað
7 Manus habent et non palpabunt, pedes habent et non ambulabunt.

na clypiað on hracan heora 7 na soþlice is gast on muðe
Non clamabunt in gutture suo, neque enim est spiritus in ore

heora gelice him beoð þa ðe ðop þa 7 ealle þa ðe
ipsorum. 8 Similes illis fiunt qui faciunt ea, et omnes qui

getreowað on him hus hyhte on drihtne gefylsta
confidunt in eis. 9 Domus israhel sperauit in domino, adiutor

heora 7 gescyldend heora is hus
eorum et protector eorum est. 10 Domus aaron sperauit in domino,

pa ðe andrædap drihten
 adiutor eorum et protector eorum est. 11 Qui timent dominum

hy hyhten
 sperent in domino, adiutor eorum et protector eorum est. 12

drihten gemyndig was ure 7 he bletsode us hus
 Dominus memor fuit nostri et benedixit nos, benedixit domum

ealle andrædende hine
 israhel, benedixit domum aaron, 13 benedixit omnes timentes se

lytle mid marum geice drihten
 dominus, pusillis cum [f. 136v] maioribus. 14 Adiciat dominus

ofer eow bearn eowre gebletsode ge
 super uos super uos, et super filios uestros. 15 Benedicti uos

fram drihtne se dyde heofon 7 eorðan heofon heofones drihtne
 a domino, qui fecit caelum et terram, 16 caelum caeli domino,

eorðan soþlice he sealde bearnum manna na deade heriað
 terram autem dedit filiis hominum. 17 Non mortui laudabunt

7 na ealle þe nyperastigað on helle ð neowolnesse
 te domine, neque omnes qui descendunt in infernum.

ac we þe lybbað we bletsiað drihten heonon forð 7 oð
 18 Sed nós qui uiuimus benedicimus dominum, ex hoc nunc et usque

on worulde
 in seculum.

Heading] In isto psalmo profeta gratias refert quoniam exauditus est.

ic lufude forðon gehyrde stefne gebedes mines
1 Dilexi, quoniam exaudiuit dominus uocem orationis mee.

forðon he ahyld eare his me 7 on dagum minum ic gecige
2 Quia: inclinauit aurem suam mihi, et in diebus meis inuocabo

hine ymbsealdon me saru deapes frecennessa helle ge-
eum. 3 Circumdederunt me dolores mortis, pericula inferni in-

metton geswinc 7 sar ic gemette 7 naman
uenerunt me. Tribulationem et dolorem inueni, 4 et nomen

drihtnes ic gecige eala drihten alys saule mine
domini inuocabo. 0 domine libera animam meam [f. 137r]

mildheort drihten 7 rihtwis 7 godd ure gemiltsað
5 misericors dominus, et iustus et deus noster miserebitur.

gehealdende lytle geeaðmed ic eom 7 he alysde
6 Custodiens paruulos dominus, humiliatus sum et liberauit me.

beo gecyrred saul min on reste þine forðon wel dyde
7 Conuertere animam meam in requiem tuam, quia dominus benefecit

me forðon he nerede saule mine of deape eagan mine of
mihi. 8 Quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a

tearum fet mine of slide ic cweme drihtne on rice
lacrimis, pedes meos a lapsu, 9 placebo domino in regione

cwicra ð lifiendra
uiuorum.

Heading] Per totum psalmum inuictorum martyrum uerba referuntur.

ic gelyfde forðon þæt ic spræc ic soþlice geeapmed
10 CRedidi propter quod locutus sum, ego autem humiliatus

swipe cwæð on utgange modes mines ælc mann leas
sum nimis. 11 Ego dixi in excessu mentis meae omnis homo mendax.

hwæt ic selle for eallum ðe he sealde me
12 Quid retribuam domino pro omnibus, quae retribuit mihi. 13

cælic hælendes ic anfo 7 naman drihtnes ic gecige deor-
Calicem salutaris accipiam, et nomen domini inuocabo. 15 Pre-

wyrðe is on gesihðe drihtnes deap haligra his
tiosa est in conspectu domini mors sanctorum eius. [f. 137v]

eala drihten ic þeow þin 7 sunu mennenne
16 O domine ego seruus tuus ego seruus tuus, et filius ancillæ,

ðinre ðu toslite bendas mine ðe ic ofrie ansægdnesse
tuę. Disrupisti uincula mea, 17 tibi sacrificabo hostiam

lofes gewilnunga mina drihtne ic agylde on cæfertunum
laudis. 18 Vota mea domino reddam 19 in atriis

huses drihtnes on gesihðe ealles folces his on middele þinum
domus domini, in conspectu omnis populi eius, in medio tui

hierusalem.

Heading] Psalmus iste breuis est, sed omnes exsuperat compendio
sue loquutionis.

heriað drihten ealla þeoda 7 somodheriað hine ealle
1 LAudate dominum omnes gentes. et conlaudate eum omnes

folc forðon getrymed is ofer us mildheortnes his 7
populi. 2 Quoniam confirmata est super nos misericordia eius, et

sopfastnes drihtnes wunað on ecnesse
ueritas domini manet in aeternum.

Heading] Psalmus iste sacratus est magnifico honore martyrum.

andettað drihtne - gôð forðon on woruld mild-
1 Confitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum miseri-

heortnes his cweðe nu
cordia eius. 2 Dicat nunc israhel, quoniam bonus quoniam in

seculum misericordia eius. 3 Dicat nunc domus aaron, quoniam

hus
[f. 138r] bonus quoniam in seculum misericordia eius. 4 Dicant
cweþen

nu ealle ða þe andradap drihten
nunc omnes qui timent dominum, quoniam bonus quoniam in seculum

on geswince ic gecigde drihtne 7
misericordia eius. 5 In tribulatione inuocauit dominum, et

he gehyrde on tobrædnesse drihten me gefylsta is na
exaudiuit me in latitudine. 6 Dominus mihi adiutor est, non

ic andræde hwæt do me mann 7
timebo quid faciat mihi homo. 7 Dominus mihi adiutor est et

ic geseo fynd mine betere is getreowan on drihtne þonne
ego uidebo inimicos meos. 8 Bonum est confidere in domino, quam

on mann betere gehyhtan
confidere in hominem. 9 Bonum est sperare in domino, quam sperare

on ealdrum ealle þeoda ymbsealdon 7 on naman
in principibus. 10 Omnes gentes circumdederunt me, et in nomine

drihtnes ic gewrec on hy ymbsellende hy ymbsealdon 7
domini ultus sum in eos. 11 Circumdantes circumdederunt me, et

on naman swa swa
in nomine domini ultus sum in eos. 12 Circumdederunt me sicut

beon 7 hy burnun fyr on ðornum 7 on naman drihtnes
apes, et exarserunt sicut ignis in spinis; et in nomine domini

ic beom wrecen ð ofercumen on him ahrysod acyr-
uindicabor in eis. [f. 138v] 13 Impulsus uer-

red ic eom þæt ic hrure 7 drihten afeng me strangnes
satus sum ut caderem, et dominus suscepit me. 14 Fortitudo

min 7 hering min 7 geworden he is me on hælo
mea et laudatio mea dominus, et factus est mihi in salutem.

stefn blisse 7 hælo on eardungstowum rihtwisra seo
15 Vox letitię et salutis in tabernaculis iustorum. 16 Dex-

swiðre dyde mægen seo swiðre upahof
 tera domini fecit uirtutem, dextera domini exaltauit me. 17

na ic swelte ac ic lifie 7 ic cyþe weorc drihtnes clæsniede
 Non moriar sed uiuam, et narrabo opera domini. 18 Castigans

clæsnode 7 deaðe nā sealde me openiað me
 castigauit me dominus, et morti non tradidit me. 19 Aperite mihi

gatu rihtwisnesse 7 ongangen on ða ic andette drihtne þis
 portas iustitiae, et ingressus in eas confitebor domino, 20 haec

geat drihtne rihtwise ingað þurh hit ic andette ðe
 porta domini iusti intrabunt per eam. 21 Confitebor tibi

drihten þu gehyrdest me 7 geworden þu eart me on hælo
 domine quoniam exaudisti me, et factus es mihi in salutem.

stan. þone hy wiþcuron timbriende þes geworden is on
 22 Lapidem quem reprobauerunt aedificantes, hic factus est in

heafod hyrnan fram drihtne gedon is 7 is wundurlic on
 capud anguli, 23 a domino factum est, et est mirabile in

eagum urum þes dæg þone worhte
 oculis nostris. [f. 139r] 24 Haec dies quem fecit dominus,

we gefægnien 7 we blissien on ðam. eala drihten halne
 exultemus et letemur in ea. 25 O domine saluum me.

dó wel gesyntlæcan gebletsod se þe com on naman
 fac ó domine bene prosperare. 26 Benedictus qui uenit in nomine

drihtnes we bletsodon eow of huse
 domini, benediximus uobis de domo domini, 27 deus dominus et

us gesettað dag symbol on gelomlecnessum
inluxit nobis. Constituite diem sollempnem in confrequentationibus

oð to horne weobedes 7 ic andette ðe
usque ad cornu altaris. 28 Deus meus es tu et confitebor tibi,

7 ahebbe
deus meus es tu, et exaltabo te. Confitebor tibi domine quoniam

þu gehyrdest me 7 geworden þu eart me on hælo an-
exaudisti me, et factus es mihi in salutem. 29 Con-

dettað
fitemini domino quoniam bonus quoniam in seculum misericordia eius.

118

Heading] Per totum psalmum uniuersus sanctorum chorus eloquitur, qui
ab initio mundi siue fuerunt, siue sunt, siue futuri esse creduntur.

eadiġe þa unweuman on wege þa ðe gað on æ drihtnes
1 BEati immaculati in uia qui ambulant in lege domini.

þa ða scrudniað cypnessa his on ealre
[f. 139v] 2 Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto

heortan secað hine na soþlice þa ðe wyrcaþ unriht-
corde exquirunt eum. 3 Non enim qui operantur iniqui-

wisnesse on wegum his hy eodon þu bebude bebodu þina
tatem, in uis eius ambulauerunt. 4 Tu mandasti mandata tua

drihten healdan swiþe ic wysce syn gerehte wegas mine to
domine, custodiri nimis. 5 Vtinam dirigantur uiae meae, ad

gehealdanne rihtwisnessa þina þonne na ic beom gescynd
custodiendas iustificationes tuas. 6 Tunc nōn confundar,

þonne ic beseo on ealle bebodu þina ic andette ðe drihten
dum respicio in omnia mandata tua. 7 Confitebor tibi domine

on gerecednesse heortan on þam ðatte ic leornode domas riht-
in directione cordis, in eo quod didici iudicia ius-

wisnesse þinre ryhtwisnessa þina ic healde na me for-
titiae tuae. 8 Iustificationes tuas custodiam, non me derelin-

læt þu ahwar
quas usquequaque.

on ðam gerecō gingra weg his on gehealdnesse spræca
9 In quo corrigit iunior uiam suam, in custodiendo sermones

þina on ealre heortan minre ic sohte ðe na anydde þu me
tuos. 10 In toto corde meo exquisiui te, ne repellas me,

fram bebodum þinum on heortan minre ic behydde spræca
a mandatis tuis. 11 In corde meo abscondi eloquia

þina þæt na ic syngode þe gebletsod þu eart
[f. 140r] tua, ut non peccem tibi. 12 Benedictus es

lær me ryhtwisnessa þina on welerum minum ic
domine doce me iustificationes tuas. 13 In labiis meis pro-

bodude ealle domas mupes þines on wege cypnessa
nuntiaui, omnia iudicia oris tui. 14 In uia testimoniorum

þinra ic gelustfulhude swa swa on eallum welum on
tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitiis. 15 In

bebodum þinum mec ic gearwie 7 ic besceawie wegas þine on
mandatís tuis me exercebo, et considerabo uias tuas. 16 In

ðinum rihtwisnessum ic smeagie na ic ofergyte spraca ðina
tuis iustificationibus meditabor, non obliuiscar sermones tuos.

Heading] Chorus fidelium loquitur in isto psalmo.

agyld þeowe þinum ic lifie 7 healde spraca þina
17 REtribue seruo tuo, uiuam et custodiam sermones tuos.

awreoh eagan mina 7 ic besceawie wundru of é þinre
18 Reuela oculos meos, et considerabo mirabilia de lege tua.

elpeodige ic eom on eorðan na ðu behyð fram me bebodu þina
19 Incola ego sum in terra, non abscondas a me mandata tua.

wilnode sawl min gewilnian rihtwisnessa ðina on ælcra
20 Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni

time þu ðreadest ofermode awyrgede þa ðe
tempore. [f. 140v] 21 Increpasti superbos, maledicti qui

ahyldap of bebodum þinum afyr fram me hosp 7 for-
declinant a mandatís tuis. 22 Aufer a me obprobrium et con-

hogunga forðon cypnessa þina ic sohte 7 soþlice sæton
temptum, quia testimonia tua exquisiui. 23 Etenim sederunt

ealdormann 7 ongean hy spracon þeow þin was began
principes et aduersum me loquebantur, seruus autem tuus exercebatur

on þinum rihtwisnessum witodlice 7 cypnessa þina
in tuis iustificationibus. 24 Nam et testimonia tua

smeaung min is 7 frofr min rihtwisnessa þina syndon
 meditatio mea est et consolatio mea iustificationes tuae sunt.

tocleofode flora sawl min geliffasta after
 25 Adhesit paumento anima mea uiuifica me secundum

worde þinum wegas mine ic cypde þe 7 þu gehyrdest me
 uerbum tuum. 26 Vias meas enuntiaui tibi et exaudisti me,

lar me rihtwisnessa þina weg rihtwisnessa þinra
 doce me iustificationes tuas. 27 Uiam iustificationum tuarum

tæc me 7 ic gearwud beo on wundrum þinum slep
 insinua mihi et exercebor in mirabilibus tuis. 28 Dormitauit

sawl min for aþrote getryme on wordum þinum
 anima mea pre tedio confirma [f. 141r] me in uerbis tuis. 29

weg unrihtwisnesse astyre fram me 7 of æ þinre miltsa min
 Viam iniquitatis amoue a me, et de lege tua miserere mei.

weg soþfastnesse ic geceas domas þine na ic ofergeat
 30 Uiam ueritatis elegi, iudicia tua non sum oblitus. 31

ic cleofode cypnessum þinum drihten nelle þu me gescendan
 Adhesi testimoniis tuis, domine noli me confundere. 32

weg beboda þinra ic arn þonne tobræddest heortan mine
 Viam mandatorum tuorum cucurri, dum dilatasti cor meum.

Heading] Uerba plebis beatae.

a sete me weg þinra 7
 33 LEgem pone mihi domine, uiam iustificationum tuarum, et

ic sece hy symle sele me andgyt 7 ic scrudnie æ
exquiram eam semper. 34 Da mihi intellectum et scrutabor legem

þine 7 ic gehealde hy on ealre heortan minre gelæd on
tuam, et custodiam illam in toto corde meo. 35 Deduc me in

sipfæt beboda þinra forðon þæt wolde ahyld heortan
semita-mandatorum tuorum quia ipsam uolui. 36 Inclina cor

mine on cyþnessa þina 7 na on gytsunga acyrr eagan mine
meum in testimonia tua, et non in auaritiā. 37 Auerte oculos meos

þylæs hy geseon idelnesse on wege þinum geliffasta
ne uideant [f. 14lv] uanitatem, in uia tua uiuifica me.

sete þeowe þinum gesprec þin on ege þinum of aceorfan
38 Statue seruo tuo eloquium tuum in timore tuo. 39 Amputa

hosp minne þone ic wende domas soþlice ðina wynsume
obprobrium meum. quod suspicatus sum, iudicia enim tua iocunda.

efnenu ic gewilnode bebodu þina on efnesse þinra geliffasta me
40 Ecce concupiui mandata tua, in aequitate tua uiuifica me.

7 cume ofer me mildheortnes þin halo þin
41 Et ueniat super me misericordia tua, domine salutare tuum

after gesprece þinum 7 ic antswarige hyspendum me
secundum eloquium tuum. 42 Et respondebo exprobrantibus mihi

word forðon ic hyhte on spræcum þinum 7 na afyr ðu of
uerbum, quia speraui in sermonibus tuis. 43 Et ne auferas de

muðe minum word soþfastnesse aghwær forðon on domum þinum
ore meo uerbum ueritatis usquequaque, quia in iudiciis tuis

ic hyhte 7 ic gehealde æ þine symle on ecnesse 7 on
sperauī. 44 Et custodiam legem tuam semper, in aeternum et in

woruld worulde 7 ic eode on brædo forðon bebodu
seculum seculi. 45 Et ambulabam in latitudine quia mandata tua

ic sohte 7 ic spræc be cyþnessum þinum on
exquisiui. 46 Et loquebar [f. 142r] de testimoniis tuis in

gesihðe cyninga 7 na ic ascamude 7 ic smeage on bodum
conspectu regum, et non confundebar. 47 Et meditabor in mandatis

þinum ða ic lufude swiþe 7 ic ahof handa mina to bebodum
tuis quae dilexi nimis. 48 Et leuaui manus meas ad mandata

þinum ða ic lufude swiðe/ 7 ic gearwude on ðinum rihtwis-
tua quae dilexi uehementer, et exercebor in tuis iustifica-

nessum
tionibus.

Heading] Chorus sanctorum spem promissionum dei sensibus nostris
omnino commendat.

gemyne wordes þines þeowe þinum on ðam me hyht
49 Memento uerbi tui seruo tuo domine in quo mihi spem

þu sealdest ðes me frefrede on eaðmodnesse minre forðon
dedisti. 50 Haec me consolata est in humilitate mea, quia

spræc þin geliffastode ofermode unrihte hy dydon
eloquium tuum uiuificauit me. 51 Superbi inique agebant

æghwær of æ soþlice þinre na ic ahylde gemyndig
usquequaque, a lege autem tua non declinaui. 52 Memor

ic was doma þinra of worulde 7 frefred ic eom
fui iudiciorum tuorum a seculo domine, et consolatus sum. 53

geteorung modes nam me fore synfullum forlætendum æ
Defectio animi tenuit me, pro peccatoribus derelinquentibus legem

þine singendlice wæron rihtwisnessa ðina
tuam. [f. 142v] 54 Cantabiles mihi erant iustificationes tue,

on stowe wræcsipes mines gemyndig ic was on niht naman þines
in loco incolatus mei. 55 Memor fui in nocte nominis tui

7 ic heold æ þine þeos me geworden is forðon
domine, et custodiui legem tuam. 56 Haec mihi facta est, quia

rihtwisnessa ðina ic sohte
iustificationes tuas exquisiui.

dæl ð byrþen min ic cwæð gehealden æ þine
57 Portio mea domine, dixi custodire legem tuam. 58

ic bædd ansyne þine on ealre heortan minre gemiltsa min æfter
Deprecatus sum faciem tuam in toto corde meo, miserere mei secun-

spræce þinre forðon ic þohte wegas þine 7 ic gecyrde
dum eloquium tuum. 59 Quia cogitavi uias tuas, et conuerti

fet mine on cyþnessa ðina gearo ic eom 7 na gedrefed
pedes meos in testimonia tua. 60 Paratus sum et non sum turbatus,

þæt ic healde bebodu þina rapas synfulra ymbclypton me
ut custodiam mandata tua. 61 Funes peccatorum circumplexi sunt me,

7 æ þine na ic eom ofergiten on midre nihte ic aras to
et legem tuam non sum oblitus. 62 Media nocte surgebam ad

andetteⁿe ðe ofer domas rihtwisnesse þinre
 confitendum tibi, super iudicia iustitie tuae. [f. 143r] 63

dælnimend eom ic ealra andrædendra ðe healdendra bebodu þine
 Particeps sum ego omnium timentium te, et custodientium mandata tua.

mildheortnesse þinre full is eorðe rihtwisnessa þina
 64 Misericordia tua domine plena est terra iustificationes tuas

lær me
 doce me.

Heading] Populus beatus gratias agit se fuisse humiliatum.

godnisse ðu dydest mid þeowe þinum after worde þinum
 65 Bonitatem fecisti cum seruo tuo, domine secundum uerbum tuum.

7 lære 7 ingehygd lær me on bebodum
 66 Bonitatem et disciplinam et scientiam doce me, quia in mandatis

þinum ic gelyfde ær þam ðe ic geeaðmedde ic agylte forðon
 tuis credidi. 67 Priusquam humiliarer ego deliqui, propterea

spræce ðine ic heold góð eart þu 7 on god-
 eloquium tuum ego custodiui. 68 Bonus es tu domine, et in boni-

nesse þinre lær rihtwisnessa ðina gemænigfyld
 tate tua doce me iustificationes tuas. 69 Multiplicata est

ofer unrihtwisnes ofermodra ic soþlice on ealre heortan minre
 super me iniquitas superborum, ego autem in toto corde meo

scrudnige bebodu þina gerunnen meolc heorte heora
 scrutabor mandata tua. 70 Coagolatum est, sicut lac cor eorum,

ic soþlice & þine smeade god me
[f. 143v] ego uero legem tuam meditatatus sum. 71 Bonum mihi

þæt þu eaðmeddest þæt ic leornode rihtwisnessa ðina
quod humiliasti me ut discerem iustificationes tuas. 72

æ muþes þines ofer þusendu goldes 7 seolfres
Bonum mihi lex oris tui, super milia auri et argenti.

hānda þina worhton 7 scopon forgif me
73 Manus tuae fecerunt me et plasmauerunt me, da mihi

andgyt þæt ic leornige bebodu þina ða þe adrædap ðe
intellectum, ut discam mandata tua. 74 Qui timent te

hy geseoð me 7 hy blissiað forðon on word þin ic hyhte
uidebunt me et laetabuntur quia in uerbum tuum speraui. 75

ic ancneow forðon æfnes ðomas þine 7 on soþfastnesse
Cognoui domine quia aequitas iudicia tua, et in ueritate

þine þu geeaðmeddest me sy nu mildheortnes þin
tua humiliasti me. 76 Fiat nunc misericordia tua domine,

þæt heo frefrige after spræce þinum þeowe þinum
ut consoletur me, secundum eloquium tuum seruo tuo. 77

cymen me miltsunga þine 7 ic lybbe forðon æ þin smeaug
Veniant mihi miserationes tuae et uiuam, quia lex tua meditatio

min is syn scende ofermode forðon unrihte þa un-
mea est. 78 Confundantur superbi [f. 144r] quia iniuste ini-

rihtwisian dydon on me ic soþlice beo gegearwod on bebodum
quitatem fecerunt in me, ego autem exercebore in mandatis

binum syn cyrred to me ða þe andrædab 7 þa ðe witon
 tuis. 79 Conuertantur ad me qui timent te, et qui nouerunt

cypnessa þina sy heorte min ungewemmed on þinum riht-
 testimonia tua. 80 Fiat cor meum immaculatum in tuis iusti-

wisnessum þæt na ic sy gescynd
 ficationibus ut non confundar.

Heading] Cantat populus fidelis, in hac terra peregrinus.

geteorode on hælo þinre sawl min 7 on word þin
 81 DEFecit in salutari tuo anima mea et in uerbum tuum

ic hyhte geteorodon eagan mine on gesprece þinum cwebende
 sperai. 82 Defecerunt oculi mei in eloquio tuo dicentes,

hwanne frefrest ðu mec forðon geworden ic eom swa swa cyll.
 quando consolaberis me. 83 Quia factus sum sicut uter

on hagule rihtwisnessa ðina na ic eom ofergiten hu fela synd
 in pruina, iustificationes tuas non sum oblitus. 84 Quod sunt

ðagas þeowes þines hwanne dest ðu of ehtendum me dom
 dies serui tui, quando facies de persequentibus me iudicium.

hy cypdon me ða unrihtwisan spellunga ac na swa swa swa
 85 Narrauerunt mihi iniqui fabulationes sed non ita ut

æ ðin drihten ealle bebodu þina soþfastnes ða un-
 lex tua domine. [f. 144v] 86 Omnia mandata tua ueritas, iniqui

rihtwisan ehton me fylst forneah hy fornamon
 persecuti sunt me adiuua me. 87 Paulo minus consumma-

‡ fordydon me on eorðan ic soþlice na forlet bebodu þina
uerunt me in terra, ego uero non dereliqui mandata tua. 88

after mildheortnesse geliffæsta þæt ic gehealde cyp-
Secundum misericordiam tuam uiuifica me, ut custodiam testi-

nessa mupes þines
monia oris tui.

on ecnesse burhwunað word þin on heofone 7
89 In aeternum domine permanet uerbum tuum in celo. 90 Et

on woruld worulde soþfastnes ðu gestapelodest eorðan 7 heð
in seculum seculi ueritas tua. Fundasti terram et per-

burhwunað endebyrdnesse þinre burhwunað dæg forðon ealle ðing
manet 91 ordinatione tua perseuerat dies, quoniam omnia

þeowiað þe numðe þæt æ þin smeang min þonne wenunga
seruiunt tibi. 92 Nisi quod lex tua meditatio mea est tunc forsitan

ic forwurde on eaðmodnes mine on ecnesse na ofergite ic riht-
perissem in humilitate mea. 93 In aeternum non obliuiscar iusti-

wisnessa ðina forðon on ðam þu geliffæstodest me ðin ic eom
ficationes tuas, quia in ipsis uiuificasti me. 94 Tuus sum

ic halne ðo forðon rihtwisnessa þina ic sohte
ego saluum me fac, quia iustificationes tuas [f. 145r] exquisiui.

anbidodon synfulle þæt hy forspildon cypnessa þina
95 Me expectauerunt peccatores ut perderent me, testimonia tua

ic ageat ealre gefyllinge ic geseah ende bradne bebod
intellexi. 96 Omni consummationi uidi finem latum mandatum

þin swiþe
tuum nimis.

Heading] Populus beatus loquitur qui profecerat meditatione euan-
gelii.

hu ehteð ic lufode æ þine ælce dæg smeang min
97 QVomodo dilexi legem tuam domine. tota die meditatio mea

is ofer fynd mine gleawne me þu dydest bebode þinum.
est. 98 Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo,

forðon on ecnesse me is ofer ealle lærende ic ageat
quia in aeternum mihi est. 99 Super omnes docentes me intellexi,

forðon cyþnes þin smeang min is ofer yldrán ic an-
quia testimonia tua meditatio mea est. 100 Super seniores intel-

geat forðon bebodu þina ic sohte of ælcum wege yfelum ic
lexi, quia mandata tua exquisiui. 101 Ab omni uia mala pro-

forbead fet mine þæt ic healde word þin fram domum
hibui pedes meos, ut custodiam uerba tua. 102 A iudiciis

þinum na ic ahylde forðon ðu æ þu settest me
tuis non declinaui, quia tu legem posuisti mihi. [f. 145v]

hu swete gomum minum gesprecu ðine ofer hunig
103 Quam dulcía faucibus meis eloquia tua domine, super mel

7 beobread muðe minum fram bebodum ðinum ic ageat forðon
et fauum ori meo. 104 A mandatis tuis intellexi, prop-

hatunge ic hæfde ealne weg unrihtwisnesse forðon þu æ
terea odio habui omnem uiam iniquitatis quoniam tu legem

settest me
posuisti mihi.

leohtrafot fotum minum word þin 7 leohst stigum
105 Lucerna pedibus meis uerbum tuum domine et lumen semitis

minum ic swor 7 ic teohhode gehealdan domas rihtwisnesse
meis. 106 Iuravi et statui. custodire iudicia iustitiae

þinre geeapmed ic eom aghwær geliffasta me
tuae. 107 Humiliatus sum usquequaque. domine uiuifica me

after worde þinum wilsumnessa muþes mines gecwema do
secundum uerbum tuum. 108 Uoluntaria oris mei beneplacita fac

7 domas þina læx sawl min on handum þinum
domine, et iudicia tua doce me. 109 Anima mea in manibus tuis

synle 7 æ þine na ic eom ofergiten hy setton ða synfullan
semper, et legem tuam non sum oblitus. 110 Posuerunt peccatores

grinu me 7 of bebodum þinum na ic dwelede yrfeweard-
laqueos mihi, et a mandatis tuis non erraui. 111 Hereditate

nesse ic gestrynde cyþnessa þina on ecnesse forðon
adquisiui testimonia tua in aeternum, [f. 146r] quia

gefægenung heortan minre synd hy ic ahyldre heortan mine to
exultatio cordis mei sunt. 112 Inclinaui cor meum ad

donne rihtwisnessa þina on ecnesse fore edleane
faciendas iustificationes tuas in aeternum, propter retributionem.

Heading] Hic dicit catholicum examen iniquos odio sibi fuisse.

unrihtwise on hatunge ic hæfde 7 æ ðine ic lufode
 113 INIquos odio habui, et legem tuam dilexi.

gefylsta 7 anfond min þu eart 7 on word þin ic hyhte
 114 Adiutor et susceptor meus es tu, et in uerbum tuum speraui.

ahyldap fram me awyrge 7 ic scrudnige bebodu godes mines
 115 Declinate a me maligni, et scrutabor mandata dei mei.

afoh after gesprece þinum 7 ic lifie 7 na þu gescynd
 116 Suscipe me secundum eloquium tuum et uiuam, et ne confundas

me Fram anbidunga minre gefylst me 7 hal ic beo 7
 me ab expectatione mea. 117 Adiuua me et saluus ero, et

ic smeage on ðinum rihtwisnessum symle ðu forhygdest
 meditabor in tuis iustificationibus semper. 118 Spreuisti

ealle gewitende of rihtwisnessum þinum forðon unriht geþoht
 omnes discedentes a iustificationibus tuis, quia iniusta cogitatio

heora is wemmende ic tealde ealle synfulle
 eorum est. 119 Preuaricantes reputaui omnes [f. 146v] peccatores

eorðan forðon ic lufode cybnessa þina onfastna ege þinum
 terre, ideo dilexi testimonia tua. 120 Infige timore tuo

flæsc mine fram domum soblice þinum ic adræd
 carnes meas, a iudiciis enim tuis timui.

ic dyde dom 7 rihtwisnesse ne sele ðu ehtendum
 121 Feci iudicium et iustitiam, ne tradas me persequen-

geceos þeow þinne on god þæt na hearmcwedeledon
 tibus me. 122 Elige seruum tuum in bonum, ut non calumnientur

me ofermode eagan mine geteorodon on hælo þinre 7 on
mihi superbi. 123 Oculi mei defecerunt in salutari tuo, et in

spræce rihtwisnesse þinre do mid þeowe þinum æfter mild-
eloquio iustitiæ tuse. 124 Fac cum seruo tuo secundum miseri-

heortnesse þine 7 rihtwisnessa ðina lær me þeow þin
cordiam tuam, et iustificationes tuas doce me. 125 Seruus tuus

eom ic sele me andgyt þæt ic wite cypnessa þina
sum ego, da mihi intellectum ut sciam testimonia tua. 126

tid to ðonne tostencton unwise æ þine forðon
Tempus faciendi domine, dissipauerunt iniqui legem tuam. 127 Ideo

ic lufude bebodu þina ofer gold 7 þone basowan stan forðon
dilexi mandata tua, super aurum et topazion. 128 Propterea

to eallum bebodum þinum ic gerehte ealne weg unrihtne
ad omnia mandata [f. 147r] tua dirigebar, omnem uiam iniquam

on hatunga ic hæfde
odio habui.

Heading] Sancti populi intrauit oratio asserens apuisse os suum
et adtraxisse spiritum dei.

wundurlica cypnessa þina forðon scrudnode
129 Mirabilia testimonia tua domine, ideo scrutata est

þa sawl min beorhtnes spræca þinra alyhteð me 7
ea anima mea. 130 Declaratio sermonum tuorum inluminat me, et

andgyt selð lytlum mæð minne ic atynde 7 ic ateah to
intellectum dāt paruulis. 131 Ōs meum aperui, et adtraxi

gast forðon bebodu þina ic wilnode beseoh on me 7
spiritum, quia mandata tua desiderabam. 132 Aspice in me et

miltsa min æfter dome lufiendra naman þinne 7 stapas
miserere mei, secundum iudicium diligentium nomen tuum. 133 Gressus

mine gerece æfter spræce þinre þæt na wylde min ænig un-
meos dirige secundum eloquium tuum, ut non dominetur mei omnis in-

ryhtwisnes alys fram hospum manna þæt ic gehealde
iustitia. 134 Redime me a calumniis hominum, ut custodiam

bebodu þina ansyne þine alyht þeow þinne 7 lær
mandata tua. 135 Faciem tuam inlumina super seruum tuum, et doce

rihtwisnessa þina utgang wætera oferforon
me iustificationes tuas. 136 Exitus [f. 147v] aquarum transierunt

eagan mine forðon na heoldon æ þine
oculi mei, quia non custodierunt legem tuam.

rihtwis 7 riht dom þin þu bebude
137 Iustus es domine, et rectum iudicium tuum. 138 Mandasti

rihtwisnesse cyþnessa þina 7 soþfæstnesse þine swiþe swin-
iustitiam testimonia tua, et ueritatem tuam nimis. 139 Tabes-

dan 7 essian me dyde æfðanca huses ðines forðon ofergeaton word
cere me fecit zelus domus tue, quia obliti sunt uerba

þina fynd mine fyren gesprec þin swiþe 7 þeow
tua inimici mei. 140 Ignitum eloquium tuum uehementer, et seruus

þin lufode þæt geongra ic eom 7 forhogad
tuus, dilexit illud. 141 Adolescentior ego sum et contemptus,

rihtwisnessa ðina na ic eom ofergiten. rihtwisnes ðin
iustificationes tuas non sum oblitus. 142 Iustitia tua domine

on ecnesse 7 æ þin soþfastnes geswinc 7
iustitia in aeternum, et lex tua ueritas. 143 Tribulatio et

angnes gemetton me bebodu soþlice þina smeang min is
angustia inuenerunt me, mandata autem tua meditatio mea est. 144

efennis cybnessa ðina on ecnesse 7 andgyt gif me 7
AEquitas testimonia tua in aeternum, et intellectum da mihi et

ic lybbe
uiuam.

Heading] Fatetur chorus [f. 148r] sanctorum testimonia domini
in aeternum esse fundata.

ic clypode on ealre heortan minre gehyr riht-
145 Clamaui in toto corde meo exaudi me domine, iusti-

wisnessa ðine ic sohte ic clypode to þe halpe do þæt
ficationes tuas requiram. 146 Clamaui ad te saluum me fac, ut

ic healde bebodu ðina ic forecom on ripunga 7 ic clypode
custodiam mandata tua. 147 Preueni in maturitate et clamaui,

7 on word þin ic hyhte forecomon eagan mine to ðe on
et in uerbum tuum speraui. 148 Preuenerunt oculi mei ad te di-

dagred þæt ic smeade spræca ðina stemne mine gehyr
luculo, ut meditarer eloquia tua. 149 Vocem meam exaudi domine,

after mildheortnesse ðinre 7 after done þinum geliffasta
secundum misericordiam tuam, et secundum iudicium tuum uiuifica me.

genealehton ehtende unrihtwise of æ soþlice ðinre
 150 Adpropiauerunt persequentes me iniqui, a lege autem tua

feor geworden hy synt neah eart ðu 7 ealle bebodu
 longe facti sunt. 151 Prope es tu domine, et omnia manda

þine soþfæstnes ærest ic ancnæow of cypnessum ðinum forðon
 tua ueritas. 152 Initio cognoui de testimoniis tuis, quia

on ecnesse ðu gestabelodest þa
 in aeternum fundasti eā.

geseoh eadmodnesse mine 7 genere forðon
 153 Vide humilitatem [f. 148v] meam et eripe me, quia

æ þine na ic eom ofergiten dem dom minne 7 alys
 legem tuam non sum oblitus. 154 Iudica iudicium meum et redime

fore gesprece þinum geliffæsta feor fram syn-
 me, propter eloquium tuum uiuifica me. 155 Longe est a pec-

fullum hælo forðon rihtwisnessa ðina na hy sohton
 catoribus salus, quia iustificationes tuas, non exquisierunt.

miltsunga ðine fela swiðe after dome þinum
 156 Miserationes tuae multae nimis domine, secundum iudicium tuum

geliffæsta me manige ehtende 7 swencende of
 uiuifica me. 157 Multi persequentes me, et tribulantes me, a

cypnessum ðinum na ic ahylde ic geseah na healdende wæro
 testimoniis tuis non declinaui 158 Vidi non seruantes pactum,

7 ic weornode forðon spræca þina na hy heoldon geseoh
 et tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt. 159 Uide quia

bebodu pina ic lufode on ðinre mildheortnesse geliffasta
mandata tua dilexi, domine in tua misericordia uiuifica me.

or worda pinra soþfastnes on ecnesse ealle domas
160 Principium uerborum tuorum ueritas, in aeternum omnia iudicia

rihtwisnesse ðinre
iustitię tuse.

Heading] Chorus sanctorum loquitur.

frearecceras ehton butan gewyrhtan
[f. 149r] 161 Principes persecuti sunt me, gratis

7 of wordum ðinum forhtode heorte min blissie ic ofer
et a uerbis tuis formidauit cor meum. 162 Laetabor ego super

gesprecu þine swa swa se þe funde herehyða manega unriht-
eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa. 163 Iniqui-

wisnesse on hatunga ic hæfde 7 ic ascunode æ soþlice þine
tatem odio habui et abhominatus sum, legem autem tuam

ic lufode syfonsipum on dæge lof ic sægde þe ofer domas
dilexi. 164 Septies in die laudem dixi tibi super iudicia.

rihtwisnesse sybb micel lufiendum æ ðine
iustitię tue. 165 Pax multa diligentibus legem tuam domine,

7 na on him æswic ic anbidode hælo
et non est in illis scandalum. 166 Expectabam salutare tuum domine,

7 bebodu ðina ic lufode heold sawl min cyþnessa ðina
et mandata tua dilexi. 167 Custodiuit anima mea testimonia tua,

7 lufode ða swiþe ic heold bebodu þina 7 cyþnessa
et dilexit ea uehementer. 168 Seruauī mandata tua et testimonia

ðina forðon ealle wegas mine on gesihðe þinre
tua, quia omnes uie mee in conspectu tuo domine.

genealece gebed min on gesihðe þine
169 Adpropriet oratio mea in conspectu [f. 149v] tuo domine,

æfter gesprece ðinum sele me andgyt inga ben
secundum eloquium tuum da mihi intellectum. 170 Intret postulatio

min nere
mea in conspectu tuo domine, secundum eloquium tuum eripe me. 171

belcettað weleras mine lofsang þonne þu lærst rihtwisnessa
Eructuabunt labia mea ymnum, dum docueris me iustificationes

ðina bodap tunge min spræca ðina forðon ealle bebodu
tuas. 172 Pronuntiabit lingua mea eloquia tua, quia omnia mandata

ðina efnes sy hand þin þæt halne ðu ðo forðon be-
tua equitas. 173 Fiat manus tua, ut saluum me facias quia man-

Bodu ðina ic geceas ic wilnode halo ðine 7 æ
data tua elegi. 174 Concupiui salutare tuum domine, et lex

smeang min is lifige sawl min 7 hereð 7
tua meditatio mea est. 175 Viuet anima mea et laudabit te et

domas ðina fýlstað ic dwelede swa swa sceap þæt
iudicia tua adiuuabunt me. 176 Erraui sicut ouis que,

forwearð sec ðeow ðinne forðon bebodu ðina na ic eom
perierat, require seruum tuum domine, quia mandata tua non sum

ofergiten
oblitus.

Heading] Per totum psalmum istum loquitur propheta.

ic swenced ic clypode 7 he gehyrde
[f. 150r] 1 AD dominum dum tribularer clamaui et exaudiuit

a lys sawle mine fram welerum unrihtwisum 7 fram
me. 2 Domine libera animam meam a labiis iniquis, et a

tungan facenfulre hwæt bið seald þe oþðe hwæt bið togesett þe
lingua dolosa. 3 Quid detur tibi aut quid adponatur tibi.

of tungan facenfulre flana rices scearpa mid gledum
a lingua dolosa. 4 Sagitte potentis acute, cum carbonibus

tolysendlicum higla me þæt eardbegengnes min afeorrod
desolatoris. 5 Heu me quod incolatus meus prolongatus est,

ic eardode mid wuniendum swiþe eardbegenga wæs sawl
habitaui cum habitantibus cedar 6 multum, incola fuit anima

min mid þam þe hatedon sybbe ic wæs gesybsum ðonne ic spræc
mea. 7 Cum his qui oderunt pacem eram pacificus, dum loquebar

him hy onwunnvn orceapungum
illis, inpugnabant me gratis.

Heading] Propheta ad celestem hierusalem conscendens dicit se oculos
eleuasse ad sanctorum merita.

ic ahof eagan mine to muntum þanun cumeð fultum me
1 Leuaui oculos meos ad montes unde ueniet auxilium mihi.

fultum min fram drihtne se dyde heofon 7 eorðan
 2 Auxilium meum a domino, qui fecit caelum, et terram. [f. 150v]

na selle on styringe fot ðinne 7 na slape þe healde
 3 Non det in commotionem pedem tuum, neque obdormiat qui custodit

ðe efnenu na hnappað 7 na slapeð se þe healdeþ
 4 Ecce non dormitabit, neque obdormiet, qui custodit israhel.

healdeþ gescyldnes ðin ofer hand swyþran
 5 Dominus custodit te dominus protectio tua, super manum dexteram

þine ðurh dæg sunne na barnó 7 na mona þurh nyht
 6 Per diem sol non uret te, neque luna per noctem. 7

healdeþ of eallum yfele gehealde sawle þine
 Dominus custodit te, ab omni malo custodiat animam tuam dominus.

gehealde ingang þinne 7 utgang þinne heonan forð 7
 8 Dominus custodiat introitum tuum, et exitum tuum ex hoc nunc et

oð on woruld
 usque in seculum.

121

Heading] In isto psalmo gaudet se profeta commonitum ad supernam
 hierusalem.

ic blissode on ðam þe gesæde syndon on huse drihtnes
 1 Letatus sum in his quae dicta sunt mihi, in domo domini,

we gað standende wæron fet ure on cæfertunum
 2 Stantes erant pedes nostri, in atriis tuis

seo bið getimbred swa ceaster þære
 hierusalem. 3 Hierusalem quae edificatur ut ciuitas cuius

dælnumulnis his on þæt selfe þider soþlice astigon
 [f. 151r] participatio eius in idipsum. 4 Illic enim ascen-

mægð mægþe drihtnes cypnes to andettenne
 derunt tribus tribus domini testimonium in israhel ad confitendum

naman ðinum forðon ðær sæton setl on dome ofer
 nomini tuo. 5 Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes super

hus dauides biddað þe to sybbe synt 7 genihósum-
 domum dauid. 6 Rogate que ad pacem sunt hierusalem et habundan-

nes lufiendum ðe sy syb on mægene ðinum 7 genihósumnes
 tia diligentibus té. 7 Fiat pax in uirtute tua, et habundantia

on stypelum ðinum fore broðru mine 7 mægas ic spræc
 in turribus tuis. 8 Propter fratres meos et proximos meos, loquebar

sybbe þe ðe fore hus ic sohte godu ðe
 pacem de te. 9 Propter domum domini dei mei quesui bona tibi.

122

Heading] In isto psalmo profeta perseuerantiam precum exsequitur.

to ðe ic ahof eagan mine þe eardast on heofone efne
 1 AD te leuauī oculos meos qui habitas in celo. 2 Ecce

swa swa eagan þeowra on handum hlaforda heora
 sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum. Et sicut oculi

mennene on handum hlæfdian hyre swa eagan ure to
 ancille in manibus domine sue, [f. 151v] ita oculi nostri ad

drihtne gode urum oð he gemiltsige us miltsa
 dominum deum nostrum donec misereatur nobis. 3 Miserere nobis

forðon swiþe gefylled we synd forsewennesse
 domine miserere nobis, quia multum repleti sumus contemptione.

7 swiþe gefylled is sawl ure hosp genihôsungendum
 4 Et multum repleta est anima nostra obprobrium habundantibus,

7 forsewennes ofermodum
 et despectio superbis.

123

Heading] Fatentur sancti confessores se per dei misericordiam fuisse
 liberatos.

nymðe þæt drihten was on us cweðe nu
 1 Nisi quod dominus erat in nobis dicat nunc israhel, 2 nisi

forðon þonne hy onarysen menn on us
 quia dominus erat in nobis. Dum insurgerent homines in nos,

wenunga lifiende hy forswulgon us ða eorsade mod
 3 forsitan uiuos degluttissent nos. Dum irasceretur animus

heora agean us wenunga swa swa water hy forswulgen ús
 eorum aduersum nos, 4 forsitan uelut aqua absorbuissent nos.

burnan ðurhfor sawl ðurhfore
 5 Torrentem pertransiuit anima nostra, forsitan pertransisset

water onaræfnedlic gebletsod drihten
 [f. 152r] anima nostra, aquam intollerabilem. 6 Benedictus dominus

se na sealde us on hæft toðum heora sawl ure
 qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. 7 Anima nostra

swa swa spearwa genered is of grine huntigendra grin forgniden
 sicut passer erepta est de laqueo uenantium. Laqueus contritus

is 7 we alysede syndon to fultume urum on naman drihtnes
 est, et nos liberati sumus, 8 adiutorium nostrum in nomine domini

se worhte heofon 7 eorðan
 qui fecit celum et terram.

124

Heading] In isto psalmo confirmat profeta fideles populos.

þa ðe treowað on drihtne swa swa munt na bið astyred
 1 QVI confidunt in domino, sicut mons sion non commouebitur

on ecnesse se eardap on muntas on ymbhwyrfte
 in aeternum qui habitat 2 in hierusalem. Montes in circuitu

his folces his heonon forð 7 oð on
 eius, et dominus in circuitu populi sui, ex hoc nunc et usque in

woruld forðon na forlateð gyrd synfulra ofer
 seculum. 3 Quia non derelinquet dominus uirgam peccatorum, super

hlyt rihtwisra þæt na aþenien rihtwise to unriht-
 sortem iustorum. Vt non extendant iusti ad [f. 152v] iniqui-

wisnesse handa heora wel dō godum 7 rihtwisum heortan
 tatem manus suas, 4 benefac domine bonis et rectis corde.

ahyldende soþlice to gebundennessse lædeþ mid wyrccen-
 5 Declinantes autem ad obligationem, adducet dominus cum operan-

dum unrihtwisnesse syb ofer
tibus iniquitatem; pax super israhel.

125

Heading] Hic sancti uiri diuina miseratione liberati gratias agunt.

on gecyrringe hæfned geworden we synt
1 In conuertendo dominus captiuitatem sion. facti sumus

swa swa frefrede þonne gefylled is of gefean muð ure 7
sicut consolati. 2 Tunc repletum est gaudio os nostrum, et

tunge ure gefægnunge þonne cweþað betweox þeoda gemiclade
lingua nostra in exultatione. Tunc dicent inter gentes magni-

don mid him
ficauit dominus facere cum illis, 3 magnificauit dominus facere

us mid geworden we synd blissiende gecyrr hæftned
nobiscum, facti sumus letantes. 4 Conuerte domine captiuitatem

urne swa swa burna on supernum winde þa ðe sawað on
nostram, sicut torrens in austro. 5 Qui seminant in

tearum on gefean hy ripað utgangende hy eodon 7 weopon
lacrimis, in gaudio metent, 6 euntes ibant et flebant

sendende sæd heora cumende soþlice cumað on
mittentes [f. 153r] semina sua. Venientes autem uenient in

gefægnunga berende gripan heora
exultatione, portantes manipulos suos.

Heading] Loquitur propheta in isto psalmo.

nymde timbrie hus on idel swincad þa de
1 NISI dominus aedificauerit domum in uanum laborant qui

timbriad hy gehealde ceastre on idel waciad
aedificant eam. Nisi dominus custodierit ciuitatem in uanum uigilant

þa de healdap hy on idel is eow ær lechte arisan
qui custodiunt eam. 2 In uanum est uobis ante lucem surgere

arisap after ðam ðe sitten þe etad hlaf sares þonne
surgite postquam sederitis qui manducatis panem doloris. Cum

he selð georenum his swefn þis is yrfewardnes
dederit dilectis suis somnum, 3 hæc est hereditas domini,

bearn gestreones wæstm innoðes swa swa strala on handa rices
filii mercis fructus uentris. 4 Sicut sagitte in manu poten-

swa 7 bearn wrohtborena eadig wer þe gefylde gewilnunga
tis, ita et filii excussorum. 5 Beatus uir qui impleuit desiderium

his of him na bið gescynd þonne he spreced
suum, ex ipsis non con- [f. 153v] fundetur dum loquetur

feondum his on gate
inimicis suis in porta.

Heading] In isto psalmo dicit psalmista bona timentibus deum.

eadige ealle ða þe andradap þa de gað on wegum
1 BEati omnes qui timent dominum, qui ambulat in uis

his geswinc westma þinra ðu etst eadig ðu eart 7 wel
 eius. 2 Labores fructum tuorum manducabis, beatus es et bene

þe bið wif ðin swa swa wingearð genihðsumgende on sidum
 tibi erit. 3 Vxor tua sicut uitis habundans, in lateribus

huses ðines suna þine ælegrene elebergena on ymbhwyrfte
 domus tue. Filii tui sicut nouelle oliuarum, in circuitu

mýsan ðinre efnenu swa bið gebletsod ælc mann ðe andrædeþ
 mensę tuę. 4 Ecce sic benedicetur omnis homo qui timet

drihten bletsie ðe 7 geseoh ðu ða þe gode
 dominum. 5 Benedicat te dominus ex sion, et uideas, quae bona

synt eallum dagum lifes þines þæt ðu geseo suna
 sunt in hierusalem omnibus diebus uitae tuae. 6 Et uideas filios

suna þinra sybb ofer
 filiorum tuorum, pax super israhel.

128

Heading] Profeta dicit qualia certamina pertulit a suis inimicis
 ꝛ ecclesia loquitur.

oft hy oferwunnon fram geoguðe minre cweþe
 [f. 154r] 1 Sepe expugnauerunt me a iuuentute mea dicat

nu oft 7 soþlice
 nunc israhel, 2 sepe expugnauerunt me a iuuentute mea, etenim

na mehton me ofer hrycg minne timbredon synfulle
 non potuerunt mihi. 3 Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores,

hy lengdon unrihtwisnessa heora rihtwis forheawð
 prolongauerunt iniquitates suas. 4 Dominus iustus concidet

hnollas synfulra syn gescynd 7 forwandien ealle þa ðe
 ceruices peccatorum, 5 confundantur et reuereantur; omnes qui

hatedon hy syn swa swa hyg getimbra þæt ær þam ðe
 oderunt sion. 6 Fiant sicut foenum aedificiorum, quod prius-

utalocen adruwað of ðam na gefylð hand his þe ripð
 quam euellatur arescit. 7 De quo non implebit manum suam qui metit,

ne bearm his þe gripan gæderað 7 na cwædon þa ðe
 nec sinum suum qui manipulos colliget. 8 Et non dixerunt qui pre-

foron bletsong ofer eow we bletsodon eow on naman
 teribant, benedictio domini super uos benediximus uobis in nomine

drihtnes
 domini.

129

Heading] In isto psalmo clamat propheta ad dominum ut eruat de
 profundo peccatorum.

of grundum ic cleopode to ðe
 [f. 154v] DE profundis clamaui ad te domine, 2 domine

gehyr gebed min syn earan ðine behealdende on gebed
 exaudi orationem meam. Fiant aures tuae intendentes, in orationem

peowes ðines gif unrihtwisnessa þu bewarnast hwylc
 serui tui. 3 Si iniquitates obseruaueris domine domine quis

araþneó forðon mid ðe gemiltsung is 7 fore æ þine
sustinebit. 4 Quia apud te propitiatio est, et propter legem tuam

ic ðyldgode aþyldgode sawl min on word þin hyhte
sustinui te domine. Sustinuit anima mea in uerbum tuum, 5 sperauit

sawl min on drihtne fram heordnesse dagredlicre oð on niht
anima mea in domino. 6 A custodia matutina usque ad noctem,

hyhte on drihtne forðon mid mildheortnes is
speret israhel in domino. 7 Quia apud dominum misericordia est;

genihōsumu mid hine alysednes 7 he alyse of
et copiosa apud eum redemptio. 8 Et ipse redimet israhel, ex

eallum unrihtwisnessum his
omnibus iniquitatibus eius.

Heading] Ostendit profeta exemplum humilitatis in isto psalmo.

nis ahafen heorte min 7 na gebryðfullud
1 Domine non est exaltatum cor meum, neque elati

synd eagan mine ic eode on miclum on
sunt oculi mei. [f. 155r] Neque ambulauit in magnis, neque in

wundurlicum ofer eaþmodlice ic þafode ac ic ahof
mirabilibus super me. 2 Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui

sawle mine swa swa siced is ofer modur his swa ðu
animam meam. Sicut ablactatus est super matrem suam, ita retri-

agyldst on sawle mine hyhte heonun forð 7
bues in animam meam. 3 Speret israhel in domino ex hoc nunc et

oð on woruld
usque in seculum.

131

Headding] Loquitur propheta de incarnatione domini.

gemyne 7 ealre gebwærnesse his swa swa
1 Memento domine dauid, et omnis mansuetudinis eius. 2 Sicut

swor gehat he gehet gif ic inga on
iurauit dominus, uotum uouit deo iacob. 3 Si introiero in

eardunga huses mines gif ic astige on bedd aþeninge minre
tabernaculum domus meae, si ascendero in lectum stratus mei.

ic selle swefn eagan minum opðe-bræwum minum hnappinga
4 Si dederò somnum oculis meis, aut palpebris meis dormita-

tionem, 5 aut requiem temporibus meis. Donec inueniam locum

drihtne eardungstow efnenu we gebyrdon ða
domino tabernaculum deo iacob. 6 Ecce audiuius ea in efrata,

we gemetton on feldum wudes we ingað on
inuenimus [f. 155v] ea in campis silue. 7 Introibimus in

eardunge his we gebiddað on stowe þar stodon fet his
tabernaculum eius adorauimus in loco ubi steterunt pedes eius,

aris on raste þine þu 7 earc halignesse
8 Exsurge domine in requiem tuam, tu et arca sanctificationis

ðinre sacerdas þine he onscrydde of ryhtwisnesse 7 halige
tuæ. 9 Sacerdotes tui induantur iustitia, et sancti

þine blissien fore þeow ðinne na acyrre ðu ansyne
tui letentur. 10 Propter dault seruum tuum, non auertas faciem

þines swor drihten soþfastnesse 7 na beþæcð
christi tui. 11 Iurauit dominus dauid ueritatem, et non frustra-

hine of wæstme innoðes þines ic asette ofer setl min
bitur eum. De fructu uentris tui, ponam super sedem meam, 12

gif geheoldon suna ðine cyþnesse mine 7 cyþnessa mina þa
si custodierint filii tuæ testamentum meum et testimonia mea, hæc

ða ic lære hy 7 bearn heora oð aworld hy sittað
que docebo eos. Et filii eorum usque in seculum seculi sedebunt

ofer setl min forðon geceas he foreceas hy
super sedem meam. 13 Quoniam elegit dominus sion, preelegit eam

on eardunga him þeos rest min on woruld her
in habitationem sibi. 14 Haec requies mea in seculum seculi, hic

ic eardige forðon ic foreceas hy wuduwan his
habitabo quoniam preelegi eam. [f. 156r] 15 Viduam eius

bletsiende ic bletsige þearfan his ic gefylle hlafum sacer-
benedicens benedicam, pauperes eius saturabo panibus. 16 Sacer-

das ic scryde hælo 7 halige of gefagenunga ge-
dotes eius induam salutare, et sancti eius exultatione exul-

fagenunga þider ic gelæde horn dauides ic gearwode leohtfat
tabunt. 17 Illuc producam cornu dauid, paraui lucernam

cyninge minum fynd his ic scryde of sceamunga ofer hine
christo meo. 18 Inimicos eius induam confusione, super ipsum

soplice blewð halignes min
autem florebit sanctificatio mea.

Heading] Loquitur propheta de fraternitate in isto psalmo.

effne hu god 7 hu wynsum eardian broður on
1 ECCe quam bonum et quam iqcundum est habitare fratres in

anum swa swa smyring on heafde seo astag niþer on beard
unum. 2 Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam

aronis þat ð seo on endas hrægles his
barbam aaron. Quod descendit in ora uestimenti eius 3

swa swa deaw se adune astag on þant ðar .
sicut ros hermon, qui descendit in montem sion. Quoniam illic

bebead bletsunga 7 lif oð on woruld
mandauit dominus benedictionem, et uitam usque in seculum.

[f. 156v] Heading] Inuitat seruos domini propheta ad benedicendum deum.

efne nu bletsiað ealle ðeowas drihtnes ge þe
1 ECCe nunc benedicite dominum, omnes serui domini. Qui

standaþ on huse drihtnes on cafertunum huses godes ures on
statis in domo domini, in atriis domus dei nostri. 2 In

nihtum ahebbað handa eowra on halige 7
noctibus, extollite manus uestras in sancta, et benedicite dominum.

bletsige se dyde heofon 7 eorðan
3 Benedicat te dominus ex sion qui fecit celum et terram.

Heading] Per totum psalmum istum propheta loquitur.

heriað naman þeowas drihten ge þe standað
1 LAUdate nomen domini, laudate serui dominum. 2 Qui statis

on huse on cæfertunum huses heriað
in domo domini in atriis domus dei nostri. 3 Laudate dominum

 meðeme singað naman his forðon wynsum is
quoniam benignus est psallite nomini eius quoniam suavis est. 4

forðon geceas him drihten on æhte him
Quoniam iacob elegit sibi dominus, israhel in posseæionem sibi.

 forðon ic ancnæow þæt micel is ure fore.
5 Quia ego cognoui quod magnus est dominus, et deus noster pre

eallum godum ealle swa hwelce swa wolde drihten
omnibus diis. 6 Omnia quecumque uoluit dominus [f. 157r]

dyde on heofone 7 on eorðan on sé 7 on deopnessum 7 alæ-
fecit, in celo et in terra in mare et in abyssis. 7 Et edu-

dende genipu fram gemære eorðan lægas on regn he dyde se
cens nubes ab extremo terrae, fulgura in pluuiam fecit. Qui

forðlædeþ windas of goldhordum heora se ofsloh frumcenneda
producit uentos de thesauris suis, 8 qui percussit primogenita

 of menn oð on nyten he sende tæcnu 7 foretacnu
egypti, ab homine usque ad pecus. 9 Misit signa et prodigia

on middele þinum on faraon 7 on ealle þeowe his
in medio tui aegypti in faraonem, et in omnes seruos eius.

ofsloh mid frumsceattum heora 7 he alædde
percussit aegyptum cum primitiuis eorum. 11 Et eduxit israhel

of middele his on handa strangre 7 earme mærum
de medio eius, quoniam. 12 In manu forti et brachio excelso,

se todælde sæ reade on total 7 he lædde
quoniam. 13 Qui diuisit mare rubrum in diuisiones. 14 Et eduxit

purh middel his 7 ascynde he 7
israhel per medium eius, quoniam. 15 Et excussit pharaonem, et

here his on sæ readre se alædde folc
exercitum eius in mari rubro, quoniam. 16 Qui transduxit populum

his purh westen se lædde water of
suum per desertum, quoniam. [f. 158v] 17 Qui eduxit aquam de

stane cludes ofsloh cyningas manega
petra rupis. quoniam. Qui percussit reges magnos, quoniam. 18

7 he ofsloh cyningas wundurlice cyning
Et occidit reges mirabiles, quoniam. 19 Seon regem amoreorum,

7 he sealde eorðan
quoniam. 20 Et og regem basan, quoniam. 21 Et dedit terram

heora yrfewardnesse þeowe his
eorum hereditatem. 22 Hereditatem israhel seruo suo, quoniam.

forðon on eaðmodnesse ure gemyndig wæs ure
23 Quia in humilitate postra, memor fuit nostri dominus, quo-

7 he alysdre us of handa feonda urra
niam in seculum. 24 Et redemit nós de manu inimicorum nostrorum,

se selð mete ælcum flæsc andettað
 quoniam in. 25 Qui dat escam omni carni, quoniam. 26 Confite-

gode heofones drihtne
 mini deo caeli, quoniam. Confitemini domino dominorum, quoniam

on woruld mildheortnes his
 in seculum misericordia eius.

136

Heading] Loquitur populus qui captiuatur sub rege nabochodonossor.

ofer flodas þær we sæton 7 we weopon ðonne
 1 Super flumina babilonis, illic sedimus, et fleuimus dum

we gemundun þin on ~~sealum~~ on middele his
 [f. 159r] recordaremur tui sion. 2 In salicibus in medio eius

we ahop dreamas ure forðon ðær hy ahsodon us
 suspendimus organa nostra. 3 Quia illic interrogauerunt nos,

ða þe hæftlingas læddon us word sanga 7 ða þe læddon
 qui captiuos duxerunt nos, uerba cantionum, et qui adduxerunt

us ymen singað us of canticum hu singað we
 nos. Hymnum cantate nobis de canticis sion, 4 quomodo cantabimus

cantic drihtnes on eorðan fremedre giofergiten ic beo þin
 canticum domini, in terra aliena. 5 Si oblitus fuero tui

ofergite seo swyðre min geclyfie tunge min
 hierusalem, obliuiscatur me dextera mea, 6 adhereat lingua mea

gomum minum gif ic ne gemune ðin na ic foresette
 faucibus meis, si non meminero tui. Si non proposuero hierusalem,

on fruman blisse minre gemyne bearna on
in principio laetitiae meae. 7 Memento domine, filiorum edom in

dæge ða cwepað adwinap hu lange to grund-
die hierusalem, qui dicunt exinanite exinanite, quousque ad funda-

wealle on hire dohtor earm eadig se þe
mentum in ea S Filia babilonis misera, beatus [f. 159v] qui

agyldes ðe edlean þæt agulde us eadig
retribuet tibi retributionem, quam tu retribuisti nobis. 9 Beatus

þe nimð 7 forgnideþ lyttingas his to stane
qui tenebit et allidet paruulos suos ad petram.

137

Heading] Per totum psalmum istum populus catholicus loquitur.

ic andette ðe ðrihten on ealre heortan minre þu ge-
1 Confitebor tibi domine in toto corde meo quoniam exau-

hyrdest ealle word muðes mines 7 on gesihðe engla ic singe
disti omnia uerba oris mei et in conspectu angelorum psallam

ðe ic gebidde to temple haligum þinum 7 naman
tibi. 2 Adorabo ad templum sanctum tuum, et confitebor nomini

þinum ofer mildheortnesse þine 7 soþfastnesse þine forðon
tuo. Super misericordiam tuam et ueritatem tuam quoniam

ðu gemiclodest ofer us naman haligne þinne on swa hwelcum dæge
magnificasti super nos nomen sanctum tuum. 3 In quacumque die

ic gecige ðe gehyr me ðu gemanigfytst on sawle minre mægen
inuocauero te exaudi me, multiplicabis in anima mea uirtutem

ðin andetten ðe ealle cyningas eorðan
tuam. 4 Confiteantur tibi domine omnes reges terrae, quoniam

hy gehyrdon ealle word mupes ðines 7 hy syngen on
audierunt omnia uerba oris tui, [f. 160r] 5 et cantent in

canticum drihtne micel is wuldur drihtnes forðon
canticis domino. Quoniam magna est gloria domini, 6 quoniam ex-

mare drihten 7 eaþmode he gesihð 7 hea feorran he ancnaweð
celsus dominus, et humilia respicit et alta a longe agnoscit.

gif ic gange on middele geswinces þu liffastast me 7 ofer
7 Si ambulauero in medio tribulationis uiuificabis me, et super

eorre feonda minra þu aþenedest hand þine halne me dyde
iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, & saluum me fecit

seo swiðre þin agyld for me mildheortnes ðin
dextera tua. 8 Domine retribue pro me, domine misericordia tua

on woruld 7 weorc handa þinra na forseoh ðu
in seculum, et opera manuum tuarum ne despicias.

138

Heading] Per totum psalmum (istum loquitur dominus christus.

ðu afandodest 7 ðu ancneowe ðu ancneowe
1 Domine probasti me et cognouisti me, 2 tu cognouisti,

sittinge mine 7 ærist mine ðu agete gepohtas
sessionem meam, et resurrectionem meam. 3 Intellexisti cogitationes

mine feorran stige mine 7 gegiringe mine ðu asmeadest 7
meas a longe, semitam meam et directionem meam inuestigasti, 4 et

ealle wegas mine ðu foresceawodest forðon nis facn on tungan minre
omnes uias meas preuidisti, } quia non est dolus in lingua mea.

efnenu ðu ancneowe ealle ða neahstan 7 ealde
5 Ecce tu domine [f. 160v] cognouisti omnia nouissima, et anti-

ðu heowodest me 7 þu settest ofer me hand ðine wundurlit
qua tu formasti me, et posuisti super me manum tuam. 6 Mirabilis

geworden is ingehyd þin of me gestrangod is na ic'mæg to þam
facta est scientia tua, ex me confortata est nec potero ad eam.

hwyder gangic fram gaste ðinum 7 fram ansyne þinre hwider fleo ic
7 Quo ibo a spiritu tuo, et a facie tua quo fugiam.

gif ic astige on heofon ðu þær eart gif ic dune stige on helle
8 Si ascendero in caelum, tu illic es, si descendero in infernum

æt þu eart gif ic nime feþera mine ær leohte 7 ic wunie on
ades. 9 Si sumpsero pennas meas ante lucem et habitauero in

ende ð riman sæs 7 soþlice þider hand þin lædeþ me 7
postremo maris. 10 Etenim illuc manus tua deducet me, et

nymð seo swiðre ðin 7 ic cwæð wenunga bystro fortredað
tenebit me dextera tua. 11 Et dixi forsitan tenebre concul-

me 7 nyht anlyhtnes min on bleofæstnessum minum forðon
cabunt me, et nox inluminatio mea in deliciis meis. 12 Quia

bystro na forþystroð bið butan ðe 7 niht swa swa dæg on-
tenebrę eius non obscurabuntur abs te, et nox sicut dies in-

liht bið swa swa bystro his swa 7 leoht
luminabitur. Sicut tenebrę eius, ita et lumen [f. 161r] eius,

forðon ðu ahtes ædran mine ðu afenge me of innoðe
13 quia tu domine possedisti renes meos suscepisti me de utero

moður minre ic andette ðe drihten forðon egeslice ge-
matris mese. 14 Confitebor tibi domine, quoniam terribiliter miri-

wunðrud wuldurlicu wæorc þina 7 sawl min canh 7 wát swiðe
ficatus es, mira opera tua et anima mea nouit nimis. 15

nis bedigled ban min butan ðe þæt ðu dydest on digellum 7
Non est occultatum os meum abs te quod fecisti in occulto, et

spéd min on inrum 7 nyberrum eorðe ongefremminge minne
substantia mea in inferioribus terre. 16 Imperfectum meum

gesawon eagan ðine 7 on béc þinre ealle bið awriten of ðage
uiderunt oculi tui, et in libro tuo omnes scribeantur. Dies

beoð getrymed 7 nan on him me soþlice swiðe gearweorðode
firmabuntur, et nemo in eis, 17 mihi autem nimis honorificati

synt frynd þine swiðe gestrangod is ealdordom heora
sunt amici tui deus nimis confortatus est principatus eorum.

ic telle hy 7 ofer sand hy beoð gemænigfyld ic aras
18 Dinumerabo eos et super arenam multiplicabuntur; resurrexi,

7 nu gyt mid þe eom ic gif þu ofslihst godð synfulle
et adhuc tecum sum, 19 si occidas deus peccatores.

weras bloda ahyldap fram me forðon ge cweðap
Viri sanguinum [f. 161v] declinate a me, 20 quia dicitis

on gepohtum eowrum anfoð on idelnesse ceastra heora
in cogitationibus uestris, accipient in inanitate ciuitates suas.

hu ne nu þe ðe hatedon ic hatede hy 7 ofer fynd
 21 Nonne qui te oderunt deus oderam illos, et super inimicos

þine ic swarcode fulfremedre hatunga ic hatede hy fynd
 tuos tabescebam. 22 Perfecto odio oderam illos, inimici

geworden synd me acunna me god 7 wite heortan mine axsa
 facti sunt mihi. 23 Proba me deus, et scito cor meum, inter-

me 7 acnaw stiga ð sibfatu mina geseoh gif weg
 roga me, et cognosce semitas meas. 24 Et uide si uia

unrihtwisnesse on me is 7 gelæd me on weg ecne
 iniquitatis in me est, et deduc me in uiam aeternam.

139

[Heading] Per totum psalmum ecclesia loquitur.

genere me fram menn yfelum fram were unrihtum alys
 2 Eripe me domine ab homine malo, a uiro iniquo libera

me ða þohton yfelnessa on heortan alce dag hy setton
 me. 3 Qui cogitauerunt malitias in corde tota die constituebant

gefeohht hy hwetton tungan heora swa swa nædran atur
 proelia. 4 Acuerunt linguas suas sicut serpentes, uenerum

nædrana under welerum heora geheald me of
 aspidum sub labiis eorum. 5 Custodi me domine [f. 162r] de

handa synfullis fram mannum unrihtwisum alys me ða þohton
 manu peccatoris, ab hominibus iniquis libera me. Qui cogi-

beswican stapan mine hyddon ða ofermodan
 tauerunt subplantare gressus meos, 6 absconderunt superbi

grinu mē 7 rapas hy aōenedon on grine fotum minum neh
laqueos mihi, et funes extenderunt in laqueo pedibus meis iuxta

sipfate æswic hy setton me ic sagde
iter scandalum posuerunt mihi. 7 Dixi domino deus meus

eart þu gehyr stemne gebedes mines
es tu, exaudi domine uocem orationis mee. S Domine domine

mægen hælo minre bescaduwa heafod min on dæge gefeohtes
uirtus salutis mee, obumbra caput meum in die belli. 9

ne sele of gewilnunga minre þa synfullan hy þohton angean
Ne tradas me a desiderio meo, peccatores cogitauerunt aduer-

me na forlat þylas æfre hy syn ahafen heafod
sum me, ne derelinquas me, ne umquam exaltentur. 10 Caput

ymbhwyrftes geswinc welera heora oferwrecō hy feal-
circuitus eorum labor labiorum ipsorum operiet eos. 11 Ca-

laō ofer hy glēda fyres on fyr þu awyrpst hy on yrmōum
dent super eos carbones ignis, in ignem deiecies eos, in miseris

na hy na wiðstandaþ wer sprecul na bið gereht
non subsistent. 12 Vir linguosus [f. 162v] non dirigetur

ofer eorðan wer unrihtwisne yfelu gegripaō on forwyrd
super terram, uirum iniustum mala capient in interitum. 13

ic ančneow þætte deþ dom earmra 7 wrace
Cognoui quoniam faciet dominus iudicium inopum et uindictam

þearfana hwæðre rihtwise andettaō naman þinum 7
pauperum. 14 Verumptamen iusti confitebuntur nomini tuo, et

eardiaō rihtwise mid andwlitan þinum
habitabunt recti cum uultu tuo.

Heading] Intellegens propheta hamanam fragilitatem rogat deum eius orationem exaudire.

ic clypode to ðe gehyr me beheald stefne gebedes.
1 Domine clamaui ad te exaudi me intende uocem orationis

mines þonne ic clypie to ðe sy gereht gebed min swa swa anal
meae dæm clamauro ad te. 2 Dirigatur oratio mea, sicut incen-

on gesihðe þine ahaftennes handa minra ofrung æfen-
sum in conspectu tuo. Eleuatio manuum mearum sacrificium uesper-

licu sete geheordnesse muðe minum 7 duru ymb-
tinum. 3 Pone domine custodiam ori meo, et hostium circum-

standennesse welerum minra þat þu na ahylde heortan mine on word
stantie labiis meis. 4 Vt non declines cor meum in uerbum

yfel to wreganne wrohta on synnum. mid
malum, ad excussandas excussationes, in peccatis. [f. 163r] Cum

mannum 7 wyrkendum unrihtwisnesse 7 na ic gebeod beo mid gecorennum
hominibus operantibus iniquitatem et non comminabor cum electis

heora þreað mec rihtwis on mildheortnesse 7 cideþ mec
eorum. 5 Corripet me iustus in misericordia et increpabit me,

ele soplice synfulles na smerigað heafod min nu. gyt
oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Quoniam adhuc

is gebed min on gecwemnessum heora besencte syndon wið
est oratio mea in beneplacitis eorum, 6 absorti sunt iuxta

stan deman heora gehyrað word mina forðon he mehton
petram iudices eorum, audient uerba mea quoniam potuerunt.

swa swa picnes ⁊ fatnes eorðan belcet ofer eorðan tostencede
7. Sicut crassitudo terrae eructuat super terram, dissipata

syndon ban ure neah helle forðon to ðe drihten
sunt ossa nostra secus infernum. 8 Quia ad te domine domine

eagan mine on ðe ic hyhte na afyr ðu sawle mine geheald
oculi mei, in te speravi, ne auferas animam meam. 9 Custodi me

fram grine þæt hy gesetton me 7 fram æswicum wyrceðum
a laqueo quem statuerunt mihi, et ab scandalis operantibus

unrihtwisnesse hreosað on nette his synfulle
iniquitatem. 10 Cadent in retiaculo eius peccatores, [f. 163v]

synderlice. eom ic oð ic fare
singulariter sum ego donec transeam.

Heading] In isto psalmo clamat dominus christus ad patrem ut liberetur
de carcere inferni.

of stefne minre to drihtne ic clypode to gode ic
2 Voce mea ad dominum clamaui, uoce mea ad deum depre-

halsode ic ageote on gesihðe his gebed. min 7 ge-
catus sum. 3 Effundam in conspectu eius orationem meam, et tri-

swinc min beforon hine ic cybe on geteorunga on me
bulationem meam ante ipsum pronuntio. 4 In deficiendo in me

gast min 7 ðu ancneowe stiga mina on wege þissum þær
spiritum meum, et tu cognouisti semitas meas. In uia hac

ic eode behyddon ofermode grinu ic besceawode to
ambulabam absconderunt superbi laqueos mihi, 5 considerabam ad

þære swiþran 7 ic geseah 7 næs se aneowe forwearð
dexteram et uidebam, et non erat qui agnosceret me. Perit

fleam fram me 7 nis þe sece sawle mine ic cleopode
fuga a me et non est qui requiret animam meam, 6 clamaui

to ðe ic cwæð þu eart hyht min ðæl min on eorðan lifigendra
ad te domine dixi tu es spes mea portio mea in terra uiuentium.

beheald on gebed min forðon geeaðmed ic eom
7 Intende [f. 164r] in orationem meam, quia humiliatus sum

swiðe alys fram ehtendum me forðon gestrangode hy synt
nimis. Libera me a persequentibus me, quoniam confortati sunt

ofer me gelæd of carcern sawle mine to geandettene naman
super me. 8 Educ de carcere animam meam, ad confitendum nomini.

þinum me anbidiap rihtwise oð þu agyldst me
tuo. Me exspectant iusti, donec retribuas mihi.

142

Heading] Verba prophete sunt in isto psalmo et poenitentium est.

gehyr gebedd min earum onfoh halsunga
1 DOMINE exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem

mine on soþfæstnesse ðinre gehyr on þine rihtwisnesse 7
meam, in ueritate tua exaudi me in tua iustitia. 2 Et

na ðu ingá on dom mid þeowe ðinum forðon na bið gerihtwisod
non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur

on gesihðe þinre ælc lifiende ehte feond
 in conspectu tuo omnis uiuens. 3 Quia persecutus est inimicus

sawle mine he genyðerode on eorðan lif min he gesomnade on
 animam meam humiliavit in terra uitam meam. Collocauit me in

þystrum swā swa deade worulde 7 geangud is
 obscuris sicut mortuos seculi, [f. 164v] 4 et anxius est in

gast min on me gedrefed is heorte min gemyndig ic was
 me spiritus meus, in me turbatum est cor meum. 5 Memor fui

daga ealdra 7 ic smeade on eallum weorcum þinum 7 on
 dierum antiquorum, et meditatus sum in omnibus operibus tuis, et in

weorcum handa þinra ic smeagie ic aþenede handa mina to ðe
 factis manuum tuarum meditabor. 6 Expandi manus meas ad te,

sawl min swa swa eorðe butan watere ðe hradlice gehyr me
 anima mea sicut terra sine aqua, tibi 7 uelociter exaudi me.

geteorode gast min na acyrr ðu ansyne þine fram me 7
 Domine defecit spiritus meus, ne auertas faciem tuam a me, et

ic beo gelic niðer astigendum on seað gehyrede me do
 ero similis descendantibus in lacum. 8 Auditam mihi fac

on morgen mildheortnesse þine forðon on ðe ic hyhte cupne
 mane misericordiam tuam, quia in te speraui domine. Notam

ðó weg on hwelcum ic gange forðon to ðe ic ahof sawle
 mihi fac uiam in qua ambulem, quia ad te domine leuaui animam

mine nere me of feondum minum to ðe ic fleah lær
 meam. 9 Eripe me de inimicis meis domine ad te confugi, 10 doce

me don willan þinne forðon þu eart godd min gast þin
me facere uoluntatem tuam quia tu es deus meus. Spiritus tuus

god lædeþ on wege rihtum fore naman þinum
bonus deducet me in uia [f. 165r] recta, 11 propter nomen tuum

þu geliffæstnast me on efnisse þinre 7 ðu lædst of ge-
domine uiuificabis me in aequitate tua. Et educes de tribu-

swince sawle mine 7 on mildheortnesse þinre þu forspillest
latione animam meam 12 et in misericordia tua disperdes

fyrnd mine 7 þu forspilst ealle ða þe swencað sawle mine
inimicos meos, et perdes omnes qui tribulant animam meam

forðon þeow þin ic eom
quoniam seruus tuus ego sum.

143

Heading] Propheta typum christi gerens in isto psalmo gratias agit
de occisione golie.

gebletsod min se lærð handa mina to gefeohte
1 Benedictus dominus deus meus qui docet manus meas ad proelium,

7 fingras mine to gefeohte mildheortnes min 7 frofr min
et digitos meos ad bellum. 2 Misericordia mea et refugium meum,

andfeng min 7 alysend gescyldend min 7 on him ic hyhte
susceptor meus et liberator meus. Protector meus et in ipso sperabo, c

underþeodende folc under me hwat is mann þæt ðu
subiciens populos sub me. 3 Domine quid est homo quod in-

cyþdest him oððe bearn mannes forðon telest hine mann
notuisti ei; aut filius hominis quoniam reputas eum. 4 Homo

idelnesse gelic geworden is dagas his swa swa scadu
uanitatis [f. 165v] similis factus est, dies eius sicut umbra

forðsceocon ahyld heofonas ðine 7 astih nyber ahrin
pretereunt. 5 Domine inclina caelos tuos et descende, tange

muntas 7 hy smeocað anæl ligræscas þine 7 ðu drefst
montes et fumigabunt. 6 Corusca coruscationes tuas, et dissipabis

hy asend flana ðina 7 ðu gedrefst hy asend hand þine
eos emitte sagittas tuas, et conturbabis eos. 7 Emitte manum tuam

of heahnesse nere 7 alys me of wæterum manegum 7 of handum
de alto, eripe me et libera me de aquis multis, et de manu

bearna ælfremedra ðara muð spræc idelnesse 7 seo swy-
filiorum alienorum. 8 Quorum ðs locutum est uanitatem, et dextera

þre heora swyþre unrihtwisnesse cantic niwne ic singe
eorum dextera iniquitatis. 9 Deus canticum nouum cantabo

ðe on sealmglige tyn strenga ic singe ðe þu ðe selst
tibi, in psalterio decem chordarum psallam tibi. 10 Qui das

hælo cyningum ðu þe alysest ðeowne þinne of sweorde yfelum
salutem regibus, qui liberas dauid seruum tuum de gladio maligno.

nere 7 alys me of wæterum manegum 7 of handa
11 Eripe me et libera me de aquis multis, et de manu [f. 166r]

bearna fremendra ðara idelnesse 7 seo swyþre
filiorum alienorum. Quorum ðs locutum est uanitate, et dextera

heora seo swyðre unrihtwisnesse þara bearn swa swa niwe
eorum dextera iniquitatis. 12 Quorum filii sicut nouelle,

plantunga gestapolode of geogudhade heora dohtra heora geglengde
 plantationes stabiliti a iuuentute sua. Filiae eorum compositae

ymbgerenode swa swa gelicnes temples hordernu heora fullu
 circumornate ut similitudo templi. 13 Prumptuaria eorum plena

of genihpsumnesse of þys on þæt sceap heora teamfulle genihósum-
 eructuantia, ex hoc in illud. Oves eorum fetose, abundantes

nesse on sibfatum heora oxan heora fatte nis hryre
 in itineribus suis, 14 boues eorum crassi. Non est ruina

wealles 7 na faru 7 na clypung on stratum heora eadig
 macheriae, neque transitus, neque clamor in plateis eorum. 15 Beatum

he sædon folc þam þas synd eadig folc þæs ðe is drihten
 dixerunt populum, cui haec sunt, beatus populus cuius est dominus

godd heora
 deus eorum.

144

Heading] In isto psalmo laudatio christi a beato propheta posita est.

ic gefagnie ðe cyning min 7 ic bletsige naman
 [f. 166v] 1 EXaltabo te deus rex meus, et benedicam nomen

ðinne on ecnesse 7 on woruld worulde þurh syndrige dagas ic
 tuum in aeternum et in seculum seculi. 2 Per singulos dies bene-

bletsie 7 ic herie naman þinne on ecnesse 7 aworuld
 dicam te, et laudabo nomen tuum in aeternum et in seculum seculi.

micel 7 herigendlic swiðe 7 micelnisse his nis
 3 Magnus dominus et laudabilis nimis, et magnitudinis eius non est

ende heriað weorc ðin 7 riceter
finis. 4 Generatio et generatio laudabunt opera tua, et potentiam

ðin hy bodiaþ gemiclunga mægenþrymmas ðines 7 halig-
tuam pronuntiabunt. 5 Magnificentiam maiestatis tuæ, et sancti-

nesse ðine hy sprecað 7 wundru ðine hy cyþað mægen egena
tatem tuam loquentur, et mirabilia tua narrabunt. 6 Virtutem terri-

ðinra hy cwepað 7 micelnesse ðine hy cyþað gemynd
biliborum tuorum dicent, et magnitudinem tuam narrabunt. 7 Memoriam

genihðsumnesse wynsumnesse ðinre hy belcettað 7 rihtwisnesse ðine
habundantie suauitatis tuæ eructuabunt, et iustitiam tuam

hy upahebbað mildheort 7 miltsiend drihten geþyldig
exaltabunt. [f. 167r] 8 Misericors et miserator dominus, patiens

7 swiðe mildheort wynsum drihten eallum 7 miltsunga
et multum misericors. 9 Suauis dominus uniuersis, et miserationes

his ofer ealle weorc his andetten ðe ealle
eius super omnia opera eius. 10 Confiteantur tibi domine, omnia

weorc ðine 7 halige þine bletsien ðe wuldur rices ðines
opera tua, et sancti tui benedicent te. 11 Gloriam regni tui

hy cwepað 7 mihte ðine hy sprecen þæt hy cuðe don bearnum
dicent, et potentiam tuam loquentur. 12 Vt notam faciant filiis

manna riceter ðin 7 wuldur gemiclunge rices ðines
hominum potentiam tuam et gloriam magnificentie regni tui. 13

rice ðin rice ealra worulda 7 hlafordscipe ðin on
Regnum tuum domine regnum omnium seculorum, et dominatio tua in

ælcum cynrene 7 forecynrene getrewe on wordum his 7
 omni generatione et progenie. Fidelis dominus in uerbis suis, et

halig on eallum weorcum his upahefð ealle ðe
 sanctus in omnibus operibus suis. 14 Alleuat dominus omnes qui

hreosað 7 he arærð ealle forgnidene eagan ealra on ðe hyhtað
 ruunt, et erigit omnes elisos. 15 Oculi omnium in te sperant

7 ðu selst mete him on tide gedafenre
 domine, et tu das escam illis in tempore [f. 167v] oportuno.

openast hand þine 7 ðu fylst ælc nyten of bletsunga
 16 Aperis tu manum tuam, et imples omne animal benedictione.

rihtwis on eallum wegum his 7 halig on eallum
 17 Iustus dominus in omnibus uis suis, et sanctus in omnibus

weorcum his neah is eallum gecigendum hine on
 operibus suis. 18 Prope est dominus omnibus inuocantibus eum in

soðfastnesse willan andrædendra hine he deþ 7 gebedu
 ueritate, 19 uoluntatem timentium se faciet, et orationes

heora he gehyrð 7 hale he deþ hy healdeþ ealle
 eorum exaudiet et saluos faciet eos. 20 Custodit dominus omnes

lufiende hine 7 ealle synfulle he forspilð lof
 diligentes se, et omnes peccatores disperdet. 21 Laudem domini

spricð muð min 7 bletsige ælc flæsc naman haligne his on
 loquetur os meum, et benedicat omnis caro nomen sanctum eius in

ecnesse 7 aworuld
 aeternum et in seculum seculi.

Heading] In isto psalmo propheta laudes domini ex toto corde decantat.

here sawl min — ic herige on life minum ic
2 Lauda anima mea dominum, laudabo dominum in uita mea, psal-

singe gode minum swa lange swa ic beo nellen ge getrywan
lam deo meo quamdiu ero. Nolite [f. 168r] confidere

on ealdrum 7 na on bearnum manna on ðam nis hælo
in principibus, 3 neque in filiis hominum in quibus non est salus.

utgange gast his 7 bið gecyrrad on eorðan his on ðam ðage
4 Exiet spiritus eius et reuertetur in terram suam, in illa die

forweorþað ealle geþohtas heora eadig þæs ge-
perhibunt omnes cogitationes eorum. 5 Beatus cuius deus iacob ad-

fylsta his 7 hyht his on drihtne gode his se dyde heofon
iutor eius, et spes eius in domino deo ipsius. 6 Qui fecit caelum

7 eorðan sæ 7 ealle þe on ðam syndon se hylt soþfastnisse
et terram mare et omnia que in eis sunt. 7 Qui custodit ueritatem

on worulde he deþ dom teonan ðoliendum he selð mete
in seculum, facit iudicium iniuriam patientibus, dat escam

hingriendum drihten arecð forgnidene tolyseþ gecyspede
esurientibus. Dominus erigit elisos, dominus soluit compeditos,

onlyht blinde lufað rihtwise
8 dominus inluminat cæcos, dōminus diligit iustos. 9 Dominus

gehealdeþ wreccan steopcild 7 wuduwan anfehð 7 weg synfulra
custodit aduenam, pupillum et uiduam suscipiet, et uiam peccatorum

awyrwalað ricsaþ drihten on ecnesse godd þin
 exterminabit. 10 Regnabit dominus in aeternum, deus tuus sion in

seculum seculi.

146

Heading] In isto psalmo propheta ortatur [f. 168v] populum fidelem
 laudare dominum.

heriað forðon god is sealm gode wynsum
 1 Laudate dominum quoniam bonus est, psalmus deo nostro iocunda

sy hering timbriende 7 tostencednessa
 sit laudatio. 2 Edificans hierusalem dominus, et dispersiones

somniende se hælð forgnidene on heortan 7 gewrið
 israhel congregans. 3 Qui sanat contritos corde, et alligat

forbryteð heora teleð menigo steorrana 7 eallum
 contritiones eorum. 4 Qui numerat multitudinem stellarum, et omni-

him naman cigende micel ure 7 micel mægen
 bus eis nomina uocans. 5 Magnus dominus noster, et magna uirtus

his 7 wisdomes his nis gerim anfonde þa manþwaran
 eius, et sapientiae eius non est numerus. 6 Suscipiens mansuetos

genyperað synfulle oð to eorðan angynnað
 dominus, humiliat autem peccatores usque ad terram. 7 Incipite

on andetnesse singað on hearpan se
 domino in confessione, psallite deo nostro in cythara. 8 Qui

oferwryhð heofon of genipum 7 gyreð þare eorðan regn se
 operit caelum nubibus, et parat terrae pluuiam. Qui

forólædeþ on myntum hyg 7 wyrt þam ðeowdome manna se
 producit in montibus foenum, et herbam seruituti hominum. 9 Qui

seló nytenum mete heora 7 briddum hroca cigendum
 dat iumentis [f. 169r] escam ipsorum, et pullis coruorum inuocan-

hine na on mægemum horses willan hæfó 7 na on
 tibus eum. 10 Non in uiribus equi uoluntatem habebit, neque in

eardungum weres gecweme is him drihtne
 tabernaculis uiri, beneplacitum est ei. 11 Beneplacitum est domino

ofer andrædende hine 7 on ðam þe hyhtað on mildheortnesse his
 super timentes eum, et in eis qui sperant in misericordia eius.

147

Heading] Uerba prophete et a primo usque in finem potentiam domini
 commemorat.

here drihten ðinne
 12 LAuda hierusalem dominum, lauda deum tuum sion. 13 Quoniam

he gestrangode heorra gata þinra he bletsode bearn ðine on ðe
 confortauit seras portarum tuarum, benedixit filios tuos in te.

se sette endas ðina sybbe 7 of fætnesse hwates gefyllende
 14 Qui posuit fines tuos pacem, et adipe frumenti satians

ðe se asent spræce his ðære eorðan hrædlice yrnó spræc
 te. 15 Qui emittit eloquium suum terre uelociter currit sermo

his se seló snaw swa swa wulle genip swa swa ahsan
 eius. 16 Qui dat niuem sicut lanam, nebulam uelut cinerem

he tostredeþ he sent gicelstan his breadru
 dispergit. 17 Mittit cristallum suum [f. 169v] sicut frusta

hlafes beforon ansyne cyles his hwylc standeþ he sent
 panis ante faciem frigoris eius quis subsistet. 18 Mittit

word his 7 he gemelteð þa bleow gast his 7 flowað wæteru
 uerbum suum et liquefaciet ea, flauit spiritus eius et fluent aque.

bodiende word his ryhtu 7 domas his
 19 Pronuntians uerbum suum iacob, iustitias et iudicia sua israhel.

na dyde he ðæslice ælcra mægðe 7 domas his na swytolode
 20 Non fecit taliter omni nationi, et iudicia sua non manifestauit

him
 eis.

148

Heading] Hortatur propheta populos fideles ad laudes dei.

heriað of heofonum hine on heahnessum
 1 LAudate dominum de celis, laudate eum in excelsis. 2

ealle englas his meghenu his
 Laudate eum omnes angeli eius, laudate eum omnes uirtutes eius. 3

heriað hine sunne 7 mona ealle steorran 7 leoht.
 Laudate eum sol et luna laudate eum omnes stelle et lumen.

heofonas heofona 7 wæteru ða þe ofer heofonas synt
 4 Laudate eum caeli caelorum, et aque que super celos sunt,

hy herien naman forðon he cwæð 7 geworden hy synt he
 5 laudent nomen domini. Quia ipse dixit et facta sunt, ipse

bebead 7 gescapene hy syndon he sette ða on ecnesse
 mandauit et creata sunt. [f. 170r] 6 Statuit ea in aeternum,

7 aworuld bebodd he sette 7 na hit leoreð
 et in seculum seculi, preceptum posuit et non preteribit. 7 Lau-

of eorðan dracan 7 ealle grundas fyr storm
 date dominum de terra dracones, et omnes abyssi. 8 Ignis grando,

snaw is ysta ða dop word his muntas
 nix glacies spiritus procellarum qui faciunt uerbum eius. 9 Montes

7 ealle beorgas treowu westmbaru cederas wildeor 7
 et omnes colles, ligna fructifera, et omnes cedri. 10 Bestie et

ealle nytenu nadran 7 fugelas gefiprede cyningas eorðan
 uniuersa pecora, serpentes, et uolucres pennate. 11 Reges terre

7 ealle folc ealdras deman eorðan iunge 7
 et omnes populi, principes et omnes iudices terrae. 12 Iuuenes et

fænnan ylðran mid gingrum herien naman forðon
 uirgines, seniores cum iunioribus laudent nomen domini. 13 Quia

upahafen is nama his anes andetnes his ofer heofon 7
 exaltatum est nomen eius solius, 14 confessio eius super caelum et

eorðan 7 he upahof horn folces his ymen eallum halgum his
 terram. Et exaltauit cornu populi sui, hymnum omnibus sanctis eius,

bearnum folce genealacendum him
 filiis israhel populo adpropianti sibi.

[f. 170v] Heading] Imperat omnibus fidelibus propheta ut content
domino.

singað cantic niwne hering his on gesomnunga
1 CANTATE domino canticum nouum, laudatio eius in ecclesia

haligra blissige on ðam ðe dyde hine 7 dohra
sanctorum. 2 Letetur israhel in eo qui fecit ipsum, et filie

fagnien ofer cyning hira hy herien naman his on chore
sion exultent super regem suum. 3 Laudent nomen eius in choro

on glyðeame 7 saltere hy syngen him forðon gecweme is
in tympano, et psalterio psallant ei. 4 Quia beneplacitum est

drihtne on folce his 7 he upahefð þa manþwæran on hælo
domino in populo suo, et exaltauit mansuetos in salutem. 5

gefagniað halige on wuldre blissiað on incleofum hira gefag-
Exultabunt sancti in gloria, laetabuntur in cubilibus suis. 6. Exul-

nunga godes on gomum heora 7 sweord twyecgedu on handum
tationes dei in faucibus eorum, et gladii ancipites in manibus

heora to donne wrace on mægum ðreanga on
eorum. 7 Ad faciendam uindictam in nationibus, increpationes in

folcum to gewripenne cyningas heora on fotcospum 7 apele
populis. 8 Ad alligandos reges eorum in conpedibus et nobiles

heora on bendum isernum þæt hy don on ðam dom awriten
eorum in uinculis ferreis. 9 Ut faciant in eis iudicium conscrip-

wuldur þis is eallum halgum his
tum gloria haec est omnibus sanctis eius.

[f. 171r] Heading] Psalmus iste eleuatus est ad concordiam sanctorum
omnium.

heriað god on halgum his hine on trumnesse
1 Laudate deum in sanctis eius, laudate eum in firmamento

mægenes his heriað on anwealdum his
uirtutis eius. 2 Laudate eum in potentatibus eius, laudate eum

after menigo micelnesse his on swege
secundum multitudinem magnitudinis eius. 3 Laudate eum in sono

byman on saltere 7 hearpan on glyg-
tube, laudate eum in psalterio et cythara. 4 Laudate eum in tym-

beame 7 wynwerede on strengum 7 orgeldreame
pano et choro laudate eum in chordis et organo. 5 Laudate

on bellum wel swegendum wyndreamas
eum in cymbalis bene sonantibus, laudate eum in cymbalis iubilationis

ælc gast herige drihten
6 omnis spiritus laudet dominum.

Introduction to the Notes to the Text

The textual notes draw attention to words found in the Regius Psalter which are unusual or inaccurate, to erasures, to additions, to alterations, and to words which differ from the main and variant readings of the critical edition of the Roman Psalter.¹ Readings of other Old English glossed Psalters² have been recorded in the notes only when they have an error or alteration in common with the Regius Psalter. Citation from the critical editions of the Roman and Gallican versions is made when their reading provides a context which may explain the motive for a textual alteration (e.g. a Roman reading altered to a Gallican one). Where possible, speculation is made on the date of later additions, but no conjecture is made where the evidence is insufficient.

For the sake of clarity, I have used "commentary" to indicate the Latin exposition on the text, while "gloss" is reserved for the interlinear Old English rendering. The term "OE Psalters" refers arbitrarily to the Psalters glossed in Old English.

¹ Ed. Robert Weber, Le Psautier Romain . . . 10 (Rome: Tipografia Poliglotta Vaticana, 1953); also cf. the Gallican critical edition, Liber Psalmorum Ex Recensione Sancti Hieronymi . . . Vulgatam Versionem 10 (Rome: Typis Polyglottis Vaticanis, 1953).

² See Bibliography for the exact edition used; the Blickling Psalter and the Latin to the Paris Psalter have been consulted only occasionally.

Notes to Psalm 1

- 1 BEATVS: in upper margin, "psalterium sancti Ieronimi. glosatum.
.r." is written in an ink darker than usual in this Psalter;
 Ker, Catalogue of Manuscripts Containing Anglo-Saxon (p. 320),
 describes the hand as twelfth century. The names of two pre-
 vious owners of the manuscript appear in sixteenth century hands:
 in the upper margin is Archbishop Cramer's name, "Thomas
 Cantuariensis" (not an autograph, according to G. Warner and J.
 Gilson, British Museum Catalogue of Western Manuscripts in the
Old Royal and King's Collections, p. 41); in the bottom margin
 is Lord Lumley's autograph (again, according to Warner and
 Gilson), "Lumley". For further discussion of these names, see
 the discussion of "Provenance" in the Introduction.
- 1 stetit: the first two Psalms and Psalm 3,2 have an alternate
 method of punctuation in which the full stop is indicated by a
 single point, not D's usual three points; this added punc-
 tuation is made in a distinctively darker or black ink. In
 these first few Psalms, all examples of the punctus elevatus
 (as Ker describes in Catalogue, p. xxxiv, represented in this
 edition by the modern semicolon) are in this darker ink. In ad-
 dition, a single dot of this black ink has been added to the
 scribe's original three dots which end the following verses:
 2,1; 2,4; 2,5; 2,6; 2,8; 2,9; 2,10; 2,12; and 2,13. The end of
 Psalm 3,2 is the only place where the single dot of the new
 punctuation is placed on an erasure of the former.

- 1 sedit: followed by erasure of punctuation; one dot of original remains and probably indicates a full stop according to the alternate method of punctuation.
- 2 domini: as Ga; added later in black ink on erasure which is large enough for the main Ro reading, domini fuit; OE gloss erased.
- 2 uoluntas: first u touched up in dark ink.
- 2 on &: on written on erasure.
- 3 [second] quod: as Ga glossed Psalters; q written later in black ink on erasure and u touched up; cf. Quod Ro glossed Psalters. At eight places in the first four Psalms, initial letters of D's Ro version have been erased, presumably to be replaced by the readings found in Ga OE glossed texts. At 1,3 (second note), 3,3 (first note), 4,7 (first note), and 4,10, the Ro minuscule differs from the Ga majuscule; at 1,3 (first note), 4,6, and 4,7 (second note), the Ro majuscule differs from the Ga minuscule. At 4,4 (second note), the Ro dum is opposed to the Ga cum.
- 3 [second] Et: as Ga glossed Psalters; written in black ink on erasure, probably by a hand different than D's main scribe (t made differently); cf. et Ro glossed Psalters.
- 3 defluet: as Ga; written in black ink on erasure, probably later; cf. decidet Ro; OE gloss erased.
- 3 fatiet: written in black ink on erasure, probably later; it should be faciet, as GaL(altered from fecerit); cf. fecerit Ro;

OE gloss erased.

- 4 proiecit: cf. proicit RoGa.

Notes to Psalm 2

Heading per: cf. propter in Cassiodorus (p. 40); [second] propheta:

a written above deleted e; from sunt uerba onward, the heading is written in the bottom margin.

- 1 idelu: e added above line.
- 3 Dirumpamus: s (partially visible) erased after i; similar alteration in CHK; cf. dirumpamus RoGa.
- 4 hy hy: unnecessary repetition; second hy crowded under Latin comment.
- 6 gesetet: second t made unusually, more like a c. If a c were intended, perhaps the glossator thought of geset ic eom instead of gesetet eom; cf. geset F(erased)IJK.
- 6 [second] eius: as is found in Ro(variant)EGa; written in black ink on erasure, probably later; cf. Domine Ro.
- 8 anwaldnesse: written in black ink on erasure, probably later; cf. anwaldnesse E and anwald P. In his edition of D, Roeder describes the hand as "ausgehenden 10. Jahrh." (p. 3) but Ker and the Sisams are more correct citing the twelfth century (Catalogue, p. 319) and about the end of the eleventh (ed. K, sect. 115,i).
- 9 figuli: as RoGa; fi altered from u.
- 13 anunga $\frac{1}{2}$ in sceornnisse: cf. Sisams (ed. of K, sect. 93,111) for relation of DK.

- 13 eo: o written on erasure of u (abbreviation bar still visible);
Ga eo altered from Ro eum; cf. eum L (partially erased, in an attempt to change the word to eo, according to ed. of Makothakat).

Notes to Psalm 3

- 2 DOMINE: D's interlinear comment, id est pater, found also in H.
2 [second] me,: punctuation added later in darker ink; erasure follows, probably of former punctuation.
3 ulti: preceded by erasure, probably of m (nothing legible);
cf. multi Ro glossed Psalter (multi altered to Multi in L)
and Multi Ga glossed Psalters.
3 salus: followed by erasure (nothing legible), probably of Ro
illi; cf. ipsi Ga; the gloss, hire, translates both readings
in the other Psalters.
6 dormiui et: followed by erasure of Latin and OE gloss, probably
of Ro somnum cepi; cf. soporatus sum GaL (altered from somnum
coepi).
6 resurrexi: followed by erasure of Ro quoniam (q̄m̄ faintly
visible); cf. quia GaL (altered from quoniam).
7 circumdant: followed by erasure of about two letters (original
illegible); cf. circumdantis RoGa (and all the OE glossed Psal-
ters, except G, where is is missing), circumdantes variant of
RoGa, and cf. also circumdederunt He. Although Roeder (ed. of
D, p. 3) conjectures that circumdantia was D's original reading,
D's reading was more likely the variant found in RoGa, circum-

- stantes; cf. circumdantis J where the second i is an alteration.
- 7 domine: D's interlinear comment, id est pater, found also in H.
- 7 deus meus: D's interlinear comment, id est pater mi, found also in H.

Notes to Psalm 4

- 2 inuocarem: followed by erasure, probably of Ro te exaudisti me;
cf. exaudivit me Ga; cf. te exaudisti L (altered to Ga exaudivit).
- 2 mire: as in E; cf. pire 5,9, and Campbell's OE Grammar, sect.
474,3.
- 2 dilatasti: followed by erasure, probably of Ro me (still visible);
cf. mihi GaL(altered from me).
- 2 Miserere: followed by erasure of Ro mihi domine (faintly visible);
cf. mei GaL(altered from mihi domine) and Ro(variant).
- 3 grau: followed by erasure of one or two letters; cf. graues
Ro, graui Ro(variant)Ga, and graue Ga(variant). Alterations
also in A (graues from graui), C(graues from grauis), and L
(gravi from graue). Roeder's conjecture is probably correct
that the original was graues with which the gloss, hefige,
agrees (ed. of D, p. 5).
- 4 exaudi: followed by erasure of uit (faintly visible); cf.
exaudiuit Ro, exaudiet Ro(variant)Ga; alterations also in A
(exaudiuit from exaudiet) and L (exaudiet from exaudivit).
- 4 um: preceded by erasure of d (faintly visible); cf. dum Ro,
cum Ro(variant)Ga.

- 4 clama: followed by erasure of rē (faintly visible); cf. clamarem Ro, clamuero Ro(variant)Ga; alterations also in A (clamarem from clamauro), C(auero written above clamarem), L(clamaro from clamarem).
- 6 uli: preceded by erasure of M (faintly visible); cf. Multi Ro glossed Psalters, multi Ga glossed Psalters.
- 7 ignatum: preceded by erasure of s (faintly visible); cf. signatum Ro glossed Psalters, Signatum Ga glossed Psalters.
- 7 edisti: preceded by erasure of D (faintly visible); cf. Dedisti Ro glossed Psalters, dedisti Ga glossed Psalters.
- 8 frumenti: preceded by erasure of Ro a tempore (faintly visible); cf. A fructu Ga glossed Psalters and Ro(variant).
- 9 dormiam: preceded by erasure of ob (faintly visible); cf. obdormiam Ro, dormiam Ro(variant)Ga.
- 10 uoniam: ms. m preceded by erasure, probably of q; cf. quoniam Ro glossed Psalters, Quoniam Ga glossed Psalters.

Notes to Psalm 5

Heading ac: for a as in K and Cassiodorus (p. 63).

- 7 facenfullne: second n added above the line.
- 8 mildheortnes: others have mildheortnesse (except -nisse A, -nysse C, and mildheornesse K).
- 9 hire: cf. note to mire 4,2.
- 9 dirige: e added later in light brown ink; the original g has an abbreviation bar above, but the bar is partially obscured by

the OE gloss.

- 11 gremedvn: y written above deleted o.
 11 exacerbauerunt: as Ro; b altered from u; cf. exaceruauerunt A.
 13 gehelmvdest: y written above e
 13 <nos: erasure in right margin, probably of end punctuation.

Notes to Psalm 6

Notes to Psalm 7

- 9 unscylldignisse: second i written above deleted e.
 12 cwisthu: contraction of cwist bu.

Notes to Psalm 8

- 3 laudem: erasure in right margin, probably of original punctua-
 tion, to make room for the commentary.
 5 eart: a added above the line; cf. ert E.
 7 mannum: as RoGa; second u written above the line in a style
 different than D's main scribe; cf. manum Ro(variant).

Notes to Psalm 9

- Heading. deprimitur: as in K; for depromitur, as in Cassiodorus
 (p. 96).
 7 on ende: o partially erased or faded.
 10 gerecum: as in E(gehypelicnessum ± on gercvm, second gloss

- written by corrector)F(erased). The Sisams state this is one of the glosses that illustrates, "some unusual renderings, forms or errors" (ed. of K, sect. 134,1); the gloss reflects D's exegetical commentary: Id est in necessitatibus (also parallel to Cassiodorus, p. 100).
- 12 sion: erasure in margin, probably of end punctuation.
- 12 besceawodnisse: as in H; cf. the double glosses sion ± besceawodnesse EF. This gloss is dependent upon exegetical tradition; cf. Cassiodorus: "Sion speculatio dicitur, quia reuera Deus in contemplatione piissima reperitur" (p. 101). In his ed. of E (p. 309), Liles cites a marginal note in E: "Sion. speculatio. quae modo agitur ut perueniamus ad uisionem id est de sion in ierusalem"; Liles also points out that this comment parallels a statement by Petrus Lombardus (PL 191, col. 134, ll. 29-34).
- 15 deofles: as in E(deofles ± deoðes)H(deofleos, for deofles, as Campbell notes in ed.). The gloss is dependent upon exegetical commentary: cf. D's comment, Id est de diabolo, and the parallel in Cassiodorus, "Porta uero mortis est diabolus!" (p. 101). For further discussion of this word, see Liles, ed. of E (p.309) and Merrit, JEGP, 43(1944), 440.
- 15 dohtvr: v written over o.
- 15 filiae sion: cf. D's comment, Id est ecclesiastice fidei, the same in H, and Cassiodorus: "Sion enim reliquas mundi generauit Ecclesias, quia ibi natum est unde fidei nostrae uenisse constat

exordium" (p. 102).

- 16 eorum: erasure in margin, probably of end punctuation.
- 17 Cognoscitur: as RoGa; i altered from e; cf. cognoscetur Ro(variant).
- 22 on gerecum: as in E(on gerecvm, on erasure)F(erased)H: in DH, id est precedes the OE gloss; see note above, at verse 10, for discussion of this gloss.
- 24 saul: all other glossed Psalters have an e-inflection for this gen. sing. gloss.
- 26 polluuntur: as Ro; o altered from u; cf. pulluuntur Ro (variant)CL.
- 29 insidiis: cf. in insidiis RoGa; in omitted in one Ro(variant).
- 30 hine . . . hine: D's redundancy shared by EH.
- 30 framatyhð: as in E(fram atyht)F(-tihð)H(fram tyb); Roeder suggests in his ed. of D, that D's gloss translates the main Ro abstrahit better than its own Ro variant adtrahit (p. 14). D's gloss may be influenced by its commentary, dum auerterit eum a ueritate.
- 35 adiutor: erasure in right margin, probably of end punctuation.
- 39 homo: cf. D's interlinear comment, Id est anticristus, and Id est anticrist H, se awyrgeda P.

Notes to Psalm 10

- 7 celos: as in E(ceolos); probably for celces as suggested by Roeder (ed. of D, p. 16); cf. calices ABF(calicis, in sixteenth

century hand) IJK(calicis); see the note by the Sisams on ms.

relationship (ed. of K, sect. 115,1).

7 eorum: punctuation in right margin is partially erased.

Notes to Psalm 11

3 nehstan: s written above the line.

4 maliloquam: as in Ro; ma followed by erasure of two letters;
first l written on another erasure; the original was probably
the Ro(variant)Ga reading, magniloquam, with which D's gloss,
ða felaspeculan, agrees; cf. Meritt, JEGP, 43(1944), 442-43.

6 Ponam: followed by small hole in vellum; the text is written
around it with nothing of the original lost.

Notes to Psalm 12

2 animam meam: as Ro; abbreviation bars above final a's are
made in a different style than D's main hand; cf. anima mea
CLRo(variant)Ga; D's gloss, sawle minre, agrees with the
original Latin.

4 mortem: as RoGa; abbreviation bar above e made in a style dif-
ferent than D's main hand; cf. morte Ro(variant)CL.

5 ðules: as in H(pulæs) and cf. palæs K; probably for ðyles.

5 inimicus: cf. D's interlinear comment, id est diabolus, the
same comment in H, and, "Hoc de diabolo . . ." in Cassiodorus
(p. 124).

5 ges: probably for gef as in C or for the more common gif.

Notes to Psalm 13

- 1 onsceongenlice: third n written above line.
- 2 aut: au written on erasure.
- 7 ða getreowfullan: although the dat. is expected, the meaning and case of the gloss is influenced by the interlinear Latin comment on the second israhel: uniuersa fidelis ecclesia.
- 7 [second] israhel: cf. gloss to israhel, ða getreowfullan, D's interlinear comment, uniuersa fidelis ecclesia (idea in Casiodorus) and K's gloss, geleaffule.

Notes to Psalm 14

- 4 magnificat: cf. D's interlinear comment, in gloria, and id est in gloria H.
- 5 peccuniam: as in H; first c written above the line.
- 5 ± to hyre: written by a different hand in darker ink; cf. oðð to hýre E(-re written above the line). Both Ker and the Sisams believe D's addition, "was made well within the eleventh century, and therefore probably earlier than K" (Catalogue, p. 319, and ed. of K, sect. 90,i). Since DE uniquely share the added gloss, there is reason to believe there was a direct link between D and E or, at least, between a text closer to D than now exists and E.
- 5 ofer: written by a different hand in darker ink, in the same style as ± to hyre above.
- 5 se þe: written by a different hand in darker ink, in the same style as ± to hyre above.

Notes to Psalm 15

- 5 calices: cf. calicis as in RoGa; e and i are often interchanged in this ms.; see Introduction for fuller discussion.
- 9 meo: for mea, as RoGa.
- 11 finem: erasure in margin, probably of end punctuation.

Notes to Psalm 16

Heading Trifonia . . . deprimitur: as in K; for Trifaria . . .

depromitur as in Cassiodorus (p. 143).

- 2 uideant: as RoGa; n written above line, cf. uideat Ro(variant).
- 5 minum: as H; for mine.
- 6 clamaui: ad te is written above the line with a semicolon-like mark written below, as if to indicate the addition should be a textual variant rather than just an explanatory comment. Although ad te is not in RoGa, L's commentary records it (Makothakat's ed., pp. 346-47) and cf. to de P, te He.
- 6 onhyld: on written on rough vellum and is barely visible.
- 9 arleasa: for arleasra.
- 9 adflikerunt: erasure in margin, probably of end punctuation.
- 10 superbiam: erasure in margin, probably of end punctuation.
- 13 arleasum: first a barely legible, written on rough vellum.
- 14 gefyllid is is: unnecessary repetition.
- 14 of fulnisse: cf. of fetnesse ± of swinisse ± fulnisse E (on erasure); Liles in ed. of E, states that fulnisse, translating porcina, ". . . is the result of commentary by Petrus Lombardus:

'Vel saturati sunt porcina, id est immunditia'" (p. 310); D's comment is also relevant: Saturatos ergo iudeos dicit de munditiis [for immunditiis], queque a domino abscondita, id est noscuntur esse prohibita. This comment is also found in Cassiodorus whose commentary continues with, "Porcina enim ad polluta respicit" (p. 149).

Notes to Psalm 17

- 10 descendit: cf. descendit et RoGa.
- 12 lyste: for lyfte.
- 13 Prefulgora: as in J(Prefulgora); cf. prae fulgore RoGa; the gloss, lygrescas, apparently translates the Latin as a pl. noun, an assumption that is supported by the interlinear comment written above, Id est claritas. E(legrescas, written on erasure) and H(ligrascas) also consider the Latin as a pl. noun, even though the usual dictionaries do not record it as such (only Du Cange records the adj. praefulgorus).
- 14 suam: erasure of about three letters above.
- 17 [second] 7: barely visible.
- 19 gewordon: for discussion of this form of the past. part., see Campbell, OE Grammar (sect. 735,k).
- 21 minre: followed by erasure of two or three letters.
- 23 ryhtwisnessa: although -nessa is occasionally used in D for the sing., this ending may indicate that D was copied from a text which has the RoGa pl., iustitias, instead of D's sing.,

iustitiam (Ro variant), especially since D's commentary has,
Sed dilexi iustitias tuas.

- 27 ferhwyrfedum: second e written above line.
- 30 murum: erasure in margin, probably of final punctuation.
- 31 inpulluta: as EL; cf. inpolluta RoGa.
- 34 perficit: as Ro; first i on erasure, probably of e; same alteration in A; cf. perfecit Ro(variant)Ga.
- 34 gefremed: erasure of e follows d, mistakenly made, probably when perficit was altered; cf. fulfremed E.
- 44 alysest: erasure of one letter between s and e.
- 44 caput gentium: cf. D's interlinear Latin comment, orum, and the same in H.
- 45 beowode: second o written above the line; cf. ðeawde A.
- 45 obaudiuit: as Ro; au written above deleted e; cf. obediuit Ro(variant).
- 46 ealdodon: first o written above e; cf. ealdedon BGJ.
- 47 Viuet: as ERo(variant); e may be altered from i; cf. uiuit RoGa.
- 50 [second] in: as Ro(variant); in added above line; RoGa omit in.
- 51 cyning: exegetical gloss found in H(cynincg, cf. note in Campbell's ed) and K(cininge, cf. note in Sisams's ed., sect. 85). The gloss is further developed in D by an alliterative couplet and Latin comment:

Was mid Iudeum on geardagum
 ealra cyninga gehwelc cristus nemned.
Omnis rex in antiquis diebus apud iudeos
nominabatur christus.

See Sisams, ed. of K, sect., 106, note 3, and the Introduction of this ed. for further discussion.

Notes to Psalm 18

- 6 eardunge: z written before the gloss as if it were a second gloss; cf. geteldunge z arduge E(added, -teldunge on erasure), eardunge z geteald G(z geteald added by main glossator).
- 6 forðgewitende: d written above line.
- 7 eus: for eius.
- 15 gefylstend: s written above line.

Notes to Psalm 19

Heading pro ingressu: as K; cf. Cassiodorus, "primo ingressu" (p. 177).

- 3 heahnesse: a common exegetical gloss shared with various spellings by E(on erasure)FGHIK. In notes to their editions, Kimmens (F) and Campbell (H) agree with Rosier's citation of Cassiodorus as the possible source for this gloss: "Sion enim . . . mons est, significans speculationem: (ed. G, p. 40). Liles (ed. of E, p. 311) suggests Petrus Lombardus: "Sion interpretatur specula, vel speculatio" (PL 191, col. 216, ll. 47-48).
- 7 cyning: a common exegetical gloss shared with various spellings by EFGHI (gloss above dominicus instead of christum in FG).
- 7 dextera: as in E; cf. dexterae RoGa; the gloss, bære swiþran, is apt for the RoGa reading and thus the Sisams use this example to suggest that D is a copy of another Ro text rather than an original gloss (ed. of K, sect. 109). However, the gloss is also

apt for D's dextera, which the glossator might have taken as abl.

Notes to Psalm 20

- 4 bletsvngē: v written above deleted o.
- 10 fyrðolle: as in E(ðolle on erasure); Meritt, JEGP, 46(1947), 426, and Liles in ed. of E (p. 312) state this gloss is influenced by the elaboration of Cassiodorus on clibanus: "In qua similitudinē merito peccatores ponuntur, qui in futuro iudicio et maerore animi, et poenali excruciatione torquendi sunt" (p. 185).
- 11 forswiltst: for forspiltst; the p and wynn were confused; as Roeder points out, forsweltan is not apt here since it is intransitive (ed. D, p. 34).

Notes to Psalm 21

- 4 ðæs haligan folces: this exegetical gloss shared by E(ðæs); cf. israele ± haligen E(on erasure) and also cf. Cassiodorus: "Deum quippe uidentium ipse reuera laus est, qui sanctis omnia gloriosa concedit" (p. 192).
- 7 ic sopllice ic eom: disfigured by rough vellum but probably by the main scribe; ic repeated unnecessarily.
- 9 eripiet: as ELRo(variant); last e written above deleted a; cf. eripiat RoGa and C(written above eripiet).
- 16 uelut: as Ro; written above line.
- 16 welerum: an inexact gloss for faucibus shared by FGHK; goma

is used for fauces elsewhere in D (cf. ed. of K, sect. 85).

- 21 deus: as Ro(variant); written above line; omitted in RoGa.
- 22 lys: erasure of one or two letters precedes; cf. alies B, alys GJ(hæs ± alys).
- 22 leonis: as in H. the Latin comment, leonis, is repeated above the Latin text, a form not found in the OE dictionaries or other glossed Psalters.
- 23 getreowfulre gesomnunge: cf. getreoffulre gesomnunge H (more usually getreowfulre but see Campbell's OE Grammar, sect. 60).
- 24 herigað: g written above line.
- 24 getreowfulra: as FG (with eall sæd ± cynn)H; gloss influenced by Cassiodorus, "qui fidei Iacob deuotionique consentiunt, superantes per religionis affectum ueteris hominis primam natiuitatem" (p. 204). Rosier states "as 23.6 and D; In Psal. Lib. Exeg. explains: "'Et omne semen Israel, id est omnes qui cum prius essent semen Jacob, id est, renati in fide" (ed. of G p. 47).
- 25 ealre getreowfulnisse: cf. ealre getreow H and Cassiodorus, "cunctorum gentium cognoscitur plenitudo, unde constat Ecclesiam colligendam" (p. 204).
- 25 despexit: as Ro; first e altered from i; cf. dispexit Ro (variant)Ga.
- 27 herigað: as E (in place of erasure); g written above the line.
- 27 worvlde: y written above o.
- 30 falleð: as E (by corrector in place of erasure, and erasure

between l and l); D's gloss has second l written above and is written in the darker ink and same hand of andwaldnesse, 2,8.
 30 procedent: as Ro: i and e written on erasure; cf. procedunt A(e on erasure) and procedent Ro(variant).

Notes to Psalm 22

6 subsequetur: as Ro(variant): second e altered from i; cf. subsequitur RoGa.

Notes to Psalm 23

Heading super institione: for superstitione as in Cassiodorus (p. 215).

- 1 ea: erasure in margin, probably of end punctuation.
 2 gegearwode: d written on erasure.
 3 astigb: i written above deleted a; cf. astah ± astihō GH.
 3 qui stabit: as CEJ; for RoGa quis stabit.
 3 eius: end punctuation partially erased in margin to make space for the heading, part of which is written in right margin.
 6 getreowfulra: as G(with ± iacobes)H; cf. note to 21,24.

Notes to Psalm 24

- 3 gescende: second e written above y.
 4 gescende: second e written above deleted y.
 7 ignorantiae meae: as Ro; the final e's of both words are written on erasure; cf. ignorantias meas Ro(variant)Ga.

- 12 quam: as RoGa; abbreviation bar above a appears to be in a different style than the scribe's usual one; cf. qua Ro(variant).
- 13 wunast: as K(wvnast); for wunað: cf. Sisams, ed. K, sect. 83 for discussion of relation of DK.
- 13 hereditate: as Ro(variant); erasure of m after final e; cf. hereditatem Ro.
- 14 heo: o written above line.
- 18 minre: probably for mine which all but H(min) have.
- 22 israhel: cf. D's interlinear gloss, fidelium, fide H, and geleaful K.

Notes to Psalm 25

Heading: all but the last three words are written on erasure; the partially erased per totum psal is legible before this heading. The heading to the following Psalm begins with per totum psalmum loquitur . . . and was probably written by mistake before Psalm 25 and then erased. At the same time, however, it should be noted that the phrase per totum psalmum is common in many of the headings.

- 6 altre pinre: cf. altre pine H; Roeder in his ed. of D (p. 43) rightly states that DH have taken the noun as fem.⁴ but the later dictionaries and supplements (BTS, BTC, and CHM&S) list only the masc.
- 12 halgum: cf. halgum G (with ± on ges, final letters of ges lost) H(halgum gesomnungum)K(hallian so, six letters after so lost).

Notes to Psalm 26

- 2 he ieten: as Roeder suggests in his ed. of D (p. 44), he ieten or hei eten is possible according to the ms. but the former is more in keeping with D's practice of using he for the pl. pronoun hi (see Introduction for fuller discussion); hei does not occur elsewhere as a pronoun in D.
- 4 gegyrnde: ge written above line.
- 6 lofes: cf. wynsumnisse A (vel lofes added in eleventh century hand) and lofes ± dremes E (by corrector on erasure). Although lof is an inexact gloss to iubilatio, cf. Cassiodorus: ". . . in tabernaculo eius hostiam iubilationis, id est in Ecclesia eius offerre sacrificium laudis. Iubilationem quippe dicimus ex eo quod nos iuuat laudare" (p. 238).
- 9 esto: as RoGa; o on erasure of u; same correction in A; cf. es tu Ro (variant) BCL.
- 13 lifigendum: as G (with ± lyfigendra added) H; for lifigendra.

Notes to Psalm 27

- 3 forswil: probably for the transitive forspil instead of the intransitive forswil; the wynn and p have been confused (compare with wyrcendum and sprecað in same verse), as above at 20,11 where forswilst is mistaken for forspilst.
- 4 nearoðancum: second a written above deleted o.
- 4 nequitas: as A (a added above) B and Ro (variant); s written in lighter brown ink of gloss above m; cf. nequitiam RoGa.

- 5 hy besceawodon: .cf. hie ne sceawodon E; the preterite gloss of DE is better suited to the Ro considerauerunt than to their own Ro variant considerant.
- 8 cyninges: a common exegetical gloss shared by F(cyningces)G H(cyninge); cf. Cassiodorus, "aut unctio regalis, aut sacerdotalis gloria decorabat" (p. 247).
- 9 7 ahefe 7 ahefe: unnecessary repetition.

Notes to Psalm 28

- Heading per doctores: cf. Cassiodorus, "per prophetas et apostolos . . . perducendos" (p. 248); D should be, per doctores perducendos, as in K. Since D lacks perducendos but Cassiodorus and K have it, K's heading was not copied directly from D, a fact which supports the Sisams's argument for an indirect relation of DK (ed. of K, sect. 89).
- 1-2 Afferte . . . afferte . . . Afferte . . . afferte: the first f in each of these words is written above a d in a style different from that of D's main hand; the d's are deleted in all but the first word; cf. same alteration in H.
- 2 arwyrðunge: n written above line.
- 5 lange stefnas: as in G (with ḡ cederbeamas added by main glossator)H; cf. Cassiodorus: "Cedros enim superbiam debemus accipere, quae se in altitudinem eleuans, proceras huius arboris summitates imitatur" (p. 251); D's interlinear comment is superbos.

- 6 comminuet: as RoGa; e altered from i; cf. comminuit Ro(variant).
- 6 eas: as RoGa; a altered from o; similar alterations in AGHKL; cf. eos Ro(variant).
- 6 dilectus: as RoGa; s added later in a style different from that of the main hand. D's acc. leofne indicates the original Latin was dilectum (as Ro variant) but there is no sign of erasure or abbreviation bar; cf. leofne glossing dilectus E(gloss by corrector on erasure)K.
- 7 intercidentis: as RoGa; second i on erasure; similar alteration in HK; cf. intercedentis Ro(variant).
- 9 reuelabit: as RoGa; b altered from u; b also changed in AK; cf. reuelauit Ro(variant).
- 9 eius: as RoGa; written above line.
- 9 cweð: as in HI(dicet altered to dicent); since dicent requires a pl. gloss rather than the sing. cweð; either there is a scribal error or the sing. variants of the Ga or of the ancient Latin texts (dicit; see Weber, ed. Ro, p. viii, for definition) have influenced the gloss.

Notes to Psalm 29

- 2 delectasti: as RoGa; altered from dilatasti which is also found in J. Since D's gloss, cu na tobreddest, translates the original and the commentary refers to the alternate reading (Alii dicunt: delectasti), the change was probably made later. Using various spellings, FHK and GI(with alternate glosses) misuse

tobræd(d)an to gloss delectare.

8 uirtutem: as RoGa; e altered from u which is partially erased.

Notes to Psalm 30

3 accelera: first c altered from d.

5 by: probably for be or ba.

5 dygledon: e added above deleted o.

7 sperabo: as Ro; era written on erasure.

12 swið: for swiðe.

19 ryhtwisne: n written above line.

20 in te: erasure of about three letters above.

Notes to Psalm 31

4 confringitur: as Ro; followed by erasure of about four letters; the space of the erasure is large enough for the Ga mihi; gloss also erased above original Latin.

5 [first] minre: for mine.

6 orabit: as in RoGa; b altered from u; cf. orauit Ro(variant).

7 [third] me: written below the line.

8 in ongest: as E(written on erasure); the in on- is redundant, induced by the Latin ingredieris.

Notes to Psalm 32

3 on lofe: as in E(by corrector on erasure); lof is an inexact gloss to iubilatio but as above at 26,6 (see note), the gloss

may be influenced by Cassiodorus who describes speakers of the verse as, "laudantes et dicentes" (p. 285).

- 6 heofenes: as C(hefynvs)F(heofones)GH(heofones)K(heofenes); as Roeder (ed. of D; p. 55) and later Wildhagen (ed. of C, p. 70) point out, either the nom. pl. celi has been mistaken for gen. sing. or a later form is used.
- 7 abyssos: written below the line.
- 8 ipso: as Ro; o written above deleted a.
- 9 [second] sunt: erasure in right margin, probably of end punctuation.
- 16 gigant: n written above line.
- 21 sperabimus: as Ro(variant); b written on erasure of illegible original; similar alteration in AH; cf. sperauimus RoGa.

Notes to Psalm 33

- 8 Immittet: as RoGa(variant); ± i written above e; cf. immittit Ro(variant); HK have Immittet altered from Immittit.
- 15 Deuerte: as RoGa; ± i written above the first e; cf. diuerte Ro(variant) and see AFHK where Diuerte is altered from Deuerte.

Notes to Psalm 34

- 3 flane: as GHK(flana); cf. Rosier's note in ed. of G (p. 78) justifying this gloss to frameam.
- 4 wandien: e written above deleted a
- 8 pane: the use of pane is discussed by Campbell, OE Grammar,

- sects. 333 and 380; but it is unusual for it to refer to a fem. noun.
- 8 laquevm: ~~as~~ Ro; v̄ written on erasure, perhaps of o; cf. laqueo Ro(variant)Ga.
- 9 exultabit: as RoGa; b written on erasure, perhaps of u; similar alteration in A; cf. exultauit Ro(variant).
- 10 elpeodigne: as in E(added by corrector) and alpeodigne FGH(alpeodigne); as below at 40,2, egenum is confused with alienigenum as noted by the Sisams (ed. of K, sect. 82) and by Kimmens (ed. of F, p. 492); wadla is more usual.
- 13 dum: as Ro; d altered from c; cf. cum Ro(variant)Ga.
- 13 bearm minum: the dat. noun is not inflected in DE(bosm, by corrector on erasure)G(bearn)H; the others follow the general rule for inflection.
- 13 sinu mevm: v̄ written above deleted o; it should be either sinu meo as in Ro or sinum meum as in Ro(variant)Ga; HK have sinum meum altered from sinu meo.
- 18 haligre gesomninga: descriptive gloss shared by E(by corrector on erasure, h. somninga)G(h. gesamnunge)H(h. gesomnunga).
- 25 wel la wel: as in E(by corrector)CHI(wel wel); see above, verse 21, where D's commentary and Cassiodorus (p. 315) have a Latin equivalent to this gloss: bene bene.
- 26 arweorðien: the Latin reuerentur is translated with various spellings of onscunian by ABC while DEGHK use various spellings of arweorðian. The later gloss may be influenced by commentary

like that in D (Id est conuersionis eorum indicia declarentur; id est conuertantur 7 agnoscant me), and in Cassiodorus: "Reuerentia est enim Domini timor cum amore permixtus; quod illis prouenit qui uoluntate sincerissima confessionis munera consequuntur" (p. 316). A similar dual interpretation occurs for reuerentia later in verse with ABC opposite to DEGHJK.

- 27 min: as in E (by corrector on erasure); for mine.
 28 7 eac: as in E (by corrector on erasure); probably for 7 ± eac.

- Notes to Psalm 35

- 5 Asstitit: first s written on erasure, probably of d; cf. astitit CH where one letter has been erased after a.
 9 genihtsumnisse: gniht written on erasure.
 11 ryhtwisere: first e is a parasite vowel.

Notes to Psalm 36

- 4 heortan pinis: as in FH(es unclear on ms., Campbell's ed.); others take heortan as fem., using pinre; perhaps DFH were influenced by the neut. -heort used to form compounds.
 9 hereditate: as Ro; abbreviation bar above final e erased; cf. hereditatem Ro (variant).
 10 Pusillum: as RoGa; a letter, perhaps s erased between u and s; similar erasure in A.
 14 cwymlen: y written above e.
 15 conteretur: cf. conteratur Ro.

- 17 conterentur: first t written on erasure.
- 18 uias: u written on erasure.
- 24 hy bið: cf. hi bið E (by corrector in place of erasure); although sing. he occasionally appears for the pl. pronoun (see Introduction), the pl. hy rarely appears as the sing.
- 26 he ofeormað: not Roeder's suggested heo feormað: cf. hi ofearmað GH.
- 35 libani: cf. D's interlinear gloss, nomen montis, and the gloss, on libanus munte P.
- 39 soþis: more usually sopes; for other examples of i used for e in the gloss, see Introduction, Old English Gloss.

Notes to Psalm 37

Heading in tractatione psalorum: in tractatione psalorum probably refers to Cassiodorus (cf. p. 343).

- 3 flana: final a written above deleted e.
- 5 grauate: e written on erasure; cf. grauatae RoGa and grauati Ro(variant).
- 14 aperuit: as Ro; a written above deleted o; cf. operuit Ro (variant).
- 15 streorspreca: for steorspreca; cf. steorspæce K.
- 20 gemenigfylde: final e separated from the rest of the word by a signal for the marginal commentary; this suggests the comment was written before the OE gloss.

Notes to Psalm 38

- 4 exardescit: as Ro and original of HK; i altered from e by erasure (outline visible); cf. exardescet Ga.
- 6 est,: followed by erasure, probably of end punctuation.
- 12 beangum: as in H; for breangum; see Sisams, ed. of K, sect. 118,i, for discussion of ms. relation.
- 12 weorwian: for weornian (not weorpian as Roeder and CHM suggest) as below at 118,158 and as noted by the Sisams (ed. of K, sect. 91); cf. weorpian as in E (by corrector on erasure, Harsley's ed.).
- 12 araneam: the OE gloss, attorcoppān, is written in light brown ink in left margin by an eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319); this hand has also added attorcoppa above the commentary's Aranea. Cf. attercoppān E (by corrector on erasure).
- 12 eius,: followed by erasure, probably of end punctuation.
- 13 7 deprecationem meam: as RoGa; written below the line in black ink; the hand is probably that which wrote anwaldnesse, Ps. 2,8.
- 14 refrigerer: as RoGa; final r written later and the abbreviation bar over the preceding e is partially erased; cf. refrigerem Ro(variant) and refrigerer H(altered from refriger).

Notes to Psalm 39

- 2 EXspectans: first s written above line; first s deleted in AH.
- 5 swæce heow: as H(swæceheow, Campbell's ed.); cf. on space heow F, hwispræce K. The entry in BTC states: "swæce heow, glosses

- insanias, Ps. Roy., Ps. Tib. xxxix, 5. Cf. hiwspræc." Probably swæce should be spæce as stated in the Supplement of CHM: "swæce-hēow: read spæcehēow, form of 'speech.'" For further discussion see: Roeder's note in ed. of D, pp. 72-73; O. Schlutter, Englische Studien, 38(1907), 22; H. Meritt, Fact and Lore about Old English Words, (Stanford, 1954), p. 207; and A. Kimmens, ed. of F, p. 491. Meritt in the work cited above quotes Ambrosius' interpretation of insanias in support of his argument, but more relevant is D's comment, Insaniae falsae sunt mundi istius delectationes, and the parallel in Cassiodorus, "Insaniae uero falsae sunt saxis formasse deum, quem gentilitas adoraret Insaniae quippe mentem fallunt, quoniam a ueritate dissentiunt" (p. 365).
- 15 ut auferant eam: as RoGa; written in right margin, in black ink and in a style of writing similar to that which wrote anwaldnesse (cf. especially t and a), at Ps. 2,8.

Notes to Psalm 40

- 2 elpeodigne: as FGHK, spelled variously; see note above at 34,10.
- 8 susurrabant: as RoGa; second a written above deleted u; cf. susurrabunt as in ABRo(variant); also cf. CH where a second r is added above.

Notes to Psalm 41

- 2 Sicut: Quemadmodum written in right margin by later hand in light brown ink; cf. Sicut Ro and Quemadmodum Ga.

- 3 befon: for beforan.
- 5 gewistfulgend: as in E(wistfulgend, added by corrector)F(wistfulgend)G(gewistfulligend)HK(wistfullend); the omission of the es inflection in these variants is noted by the Sisams as evidence of ms. relation (ed. of K, sect 83).
- 7 hermonis: cf. D's interlinear comment, Id est anathema. Casiodorus, "Hermonium dicitur anathema" (p. 384), and F, anathema. Kimmens in ed. of F (p. 493) cites In Psalm. Lib. Exeg. (col. 705): "Hermon autem interpretatur anathematizatio."
- 7 munte: -te written above the rest of the word because of the obstruction by the signal for the commentary; this arrangement would suggest that the Latin commentary was made before the OE gloss.
- 10 reppullisti: second l written above line.
- 11 hypston: as in H; cf. Campbell, OE Grammar, sect. 460,4, who notes reversal of sp to ps.
- 12 is: as EFGH; for eart; only F makes the same mistake below at 42,5 where this verse is repeated.

Notes to Psalm 42

- 3 tabernaculo tuo: as Ro; final o's written on erasure of um; cf. tabernaculum tuum Ro(variant).
- 4 [second] god: o written above blotted o.
- 5 unrot: written on erasure.
- 5 [second] min: as EGHJ; for mines.

Notes to Psalm 43

- 2 annuntiauerunt: first n written on erasure, probably of d;
same change in HK and cf. C where n is written above d.
- 3 eas: as Ro(variant): a written above o; cf. eas RoGa.
- 6 awindfiad: as in H: the verb is usually spelt awindwiad, but
see Campbell, OE Grammar, sect. 60: "In late manuscripts f
sometimes represents u, eg. gleof for gleow glowed."
- 11 eos: as Ro: written later above line in blacker ink: Ro
(variant)Ga omit.
- 11 diripiebant: ripi blotted by ink.
- 12 escarum: car blotted by ink.
- 15 commotionem: as in ERo(variant): second o written above de-
leted u; cf. commotionem RoGa and commutationem OG(original)L
(original)Ro(variant).
- 16 ongean: e written above line.
- 26 gefylst: s written above line.

Notes to Psalm 44

- 4 ymbgyrdan: a written above deleted o; DFHK have mistaken the pass.
imperative accingere as an infinitive.
- 5 gesvntfullice: v written above deleted i.
- 5 ryhtwisnes: as in F(rihtwisnys)K(rihtwisnes); nom. mistakenly
used for acc. iustitiam.
- 14 fimbrīs: as RoGa; ri written on erasure, perhaps of re; cf.
fimbreis Ro(variant) and cf. fimbriis H(last i added above line).

Notes to Psalm 45

- 5 bu hehsta: bu as in EK: cf. be H: probably se was intended,
a form equivalent to se (Campbell, OE Grammar, sect. 708).
- 9 terram: end punctuation may be erased in left margin: the
rough vellum makes detection of erasure difficult.
- 10 scuta: as in RoGa: a written above erasure in a style dif-
ferent than D's main hand: the singular gloss, scvld, indi-
cates the original Latin was scutum but the same gloss is also
found over the unaltered pl. scuta in FGHK.
- 10 igni: as Ro: final i written on erasure of e: cf. igne Ga.
- 11 7 geseoð: 7 faintly written.

Notes to Psalm 46

- 7 syngan ge ð singað ge: as in E(syngan)J, except that these mss.
lack ð: syngan ge is an unusual gloss to Psallite but the
form may be sanctioned by the ð singað ge which follows (as Roeder
notes, ed. of D, p. 85); as well, the form may simply be the
jussive subjunctive with an replacing the more usual en pl.
subjunctive ending.
- 9 halga: probably halgan was intended as in CFIP and as in
haligan GHJ, but halgam is also possible as in E(haligam) and
as Roeder has in his ed. of D. D's gloss usually uses the um
ending for dat. sing. adj., but a and u do replace each other
in D.

Notes to Psalm 47

- 3 cyninges: e written above a: cf. cyningas F.
- 6 astyre: for astyrede: cf. verse 9, gestadale, for a similar form.
- 8 swiblicu: as in F(swiblicu)K: for swiblicum.
- 9 ure: as in EH: for ures.
- 9 gestadale: as in F(gestadela): for gestadalede: cf. above, verse 6, for a similar form, astyre.
- 14 uirtute: as RoGa: erasure of s follows the word.
- 15 worlde: v written above deleted o.

Notes to Psalm 48

- 3 terrigene: . second e altered from i; same alteration in GH; cf. terriginæ RoGa and terrigenæ Ro(variant).
- 6 mala: as Ro; final a altered from o; cf. malo Ro(variant)Ga; erasure follows, perhaps of num as L and as D's gloss, cwist bu, suggest.
- 12 byrgenna: erasure of a follows second n, probably to avoid crowding the l of sepulchra.
- 15 depascet: as RoGa; second e altered from i; same alteration in A: cf. depascit Ro(variant).
- 15 forrotað: as F(forrotap, erased)GH; cf. Rosier in ed. of G (p. 117) who cites Cassiodorus: "quorum auxilia tamquam panni putrefacti ueterescunt."
- 16 liberabit: as Ro(variant); second b written on partial erasure of u; similar alteration in A; cf. liberauit Ro.

- 18 *cvm morietur*: as Ro; *v* altered by partial erasure of *o*, thus altering commorietur as found in LRo(variant); cf. similar alteration in A.
- 21 *he wæs wiðmeten is*: as in G; either wæs (as in A(wes)BFHIJ) or is (as in C(vs)EK) is superfluous.

Notes to Psalm 49

- 6 *Et adnuntiabunt*: as Ro(variant)Ga; Et ad written on erasure later; cf. ann-, first *n* altered in FHK and cf. adnuntiauerunt Ro.
- 9 *tuo*: as in C; for tua, as in RoGa.
- 13 *swist þu*: for cwist þu.
- 15 *ut*: as Ro(variant); *u* written on erasure; Ro omits; cf. et Ro(variant)Ga.
- 19 *sang*: as in E(sang ± leoðrade)FGHK and cf. hleoðrode A(-ade)B CJ(-brade); D's gloss to concinnauit seems to be confused with concingo; cf. Kuhn, Glossary in ed. of A, Liles, ed. of E (p. 319), who note this confusion.
- 21 *ero*: be erased above, probably because it was misplaced over ero instead of above the following tibi.
- 22 *dominum*: as Ro; ms. dm̄n altered from dn̄i; cf. domini LRo(variant). D's gen. gloss, dryhtnes, agrees with the original Latin while D's comment on the text has the acc. found in the alteration: Id est obliuiscitur deum . . .
- 23 *illi*: as in RoGa; written later; illi omitted in CRo(variant).
- 23 *godes*: written in light brown ink by a twelfth century hand,

according to Ker (Catalogue, p. 319).

- 23 dei: as in RoGa; written later on end punctuation; preceded by meum which has been crossed out.

Notes to Psalm 50

- 13 ascyhh; listed in BTC but for further discussion, cf. Rosier in ed. of G (p. 123) and Roeder in his ed. of D (pp. 93 and 304).
- 16 exaltabit: as in CE-ILRo(variant); first a written above deleted u; similar change in H; cf. exultabit Ro(variant)Ga and cf. exultauit Ro.
- 21 ryhtwise: as rihtwise in GH; Roeder states "verschr. f. rvht-wisnesse" (ed. of D, p. 94), but BTD and BTS list rihtwise as a questioned noun. Although the evidence is unsubstantial, two things recommend the acceptance of rihtwise as a noun: its use as a noun in four Psalters (here in DGH and at 84,11 in F); and secondly, the existence of unrihtwisu, used below at 118,78 in DFJK(spelling varies), at 102,3 in F, and at 45,26 in the Blickling Homilies (although, admittedly, the Glossary describes it as an adj., BTS lists it as a noun).

Notes to Psalm 51

Heading suis sequacibus: glossed by, "his folgerum oððe his gegardum" which is written in eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319).

- 3 QVID: between the lines of the V is a small hole.
- 7 afawð: as in H; for afarð, as found in F.
- 9 gefylstend: s written above line.
- 10 eleberige: i written above line; cf. eleberge F.
- 10 wæstbaru: m written above line; cf. wæstbaru H.

Notes to Psalm 52

- 1 DIXIT: a small patch, covering a hole, divides the first I from X.
- 5 [second] qui: q written in darker ink, probably on erasure. Since end punctuation precedes, the original was probably Qui as found in L only.
- 7 se gecorena: as F; cf. Cassiodorus: "in resurrectione generali frequenter Iacob patriarcha nominatur, propter illud: 'Iacob dilexi, Esau autem odio habui' [Mal. 1,2-3]" (p. 482).

Notes to Psalm 53

- 3 DEUS: a patch covers a small hole to the left of DEUS.

Notes to Psalm 54

- 6 fyrhto: followed by erasure of h.
- 8 ic wunode: ic written above line.
- 13 ma miclu: as in ma miclan E (ma in dark ink on erasure); cf.

Liles's note in E: "Because of the same error in D, it seems almost certain that the corrector was using D for his revisions" (p. 320). The erroneous ma in D may have resulted from several causes: an error in D's source, misuse of a comparative form (see Roeder's note, ed. of D, p. 99), ma incorrectly written for ba (ba found in ABC), or the first letters of the text's magna being mistakenly written and not erased (see Roeder's note, ed. of D, p. 99 and that of the Sisams, ed. of K, sect. 115, i).

- 19 appropriant: as adappropriant Ro(variant); first p altered in black ink from d; d also altered to p in C(appropriant)H(appropinquant); cf. adpropiant Ro.
- 19 mecum: cf. D's interlinear comment, pater, and the same in H.
- 20 sobis: more usually sobes: for other examples of i used for e, see Introduction, Old English Gloss.
- 22 adpropiabit: as Ro(variant); altered by erasure from what was probably adpropriabit; cf. adpropiavit Ro.

Notes to Psalm 55

- 4 dage: as in FHJ; these take diei as dat., instead of as gen. as others correctly do.
- 5 homo: as Ro; ± caro written above in a different hand (cf. a and r); cf. caro Ga.
- 10 ic oncneow: first o written above deleted a.

- 12 laudationes: as in Ro(variant); e altered from i; cf. laudationis Ro.

Notes to Psalm 56

- 6 in omnem: as in Ga; in written in a different hand above super which has been crossed out; cf. super Ro.
- 8 dicam: followed by dno which has been crossed out; dno erased in F and crossed out in J; cf. dicam domino Ro and cf. Ga where domino is omitted.
- 10 7 psalmum: Tyronian et written later, above the line; et added later in FHK; cf. et omitted in RoGa and cf. et psalmum Ro(variant).

Notes to Psalm 57

- 2 uuitodlice: the only example in D of uu used for the letter wynn; for a brief note on the origin and development of the graph wynn, see Campbell, OE Grammar, sections 57,6(note) and 60.
- 3 iniquitatem: as in Ro; ± iniustitiam written above in black ink by what seems to be a thirteenth century hand (cf. Harrison Thomson, Latin Bookhands of the Later Middle Ages 1100-1500, Cambridge, plate 91); the original is underdotted. Cf. iniustitiam Ga, iniustitias Ga (variant).
- 4 fremedlætede: probably for fremedlæcede, as in GH and cf. fremedlæcende J; the æc and æt ligatures are similar and might have

been confused; D's gloss is the sole witness recorded in the dictionaries (BTS and CHM).

4 ab utero: abo written on line above and then erased.

5 furor: as Ga; the same hand that added iniustitiam above, at verse 3, has written furor in black ink above Ro Ira which has been crossed out; D's commentary refers to the original text, stating: Iudeis est hec ira.

5 secundum: followed by patched hole which divides this word from the rest of the phrase.

5 aspidis: as GaRo(variant); second i on erasure; cf. aspides Ro.

5 deafe: written on erasure by a twelfth century hand, according to Ker (Catalogue, p. 319); although the Sisams believe the original was dumbe (cf. ed. of K, sect. 134,ii), the original reading was illegible to me.

5 obdurantis: i written on erasure; cf. obturantis Ro(variant)Ga and obturantes Ro.

6 Quae: Q added in blacker ink and the original q is unaltered; all OE Ro Psalters have q, while the OE Ga Psalters begin a sentence with Q.

6 gehyrað: Roeder in his ed. of D (p. 104) and the Sisams in ed. of K (sect. 109) state that gehyrað more aptly glosses the Ro version exaudient than D's own singular Ro variant exaudiet.

It should also be noted however, that the OE verb endings here do not follow the rule of eð for sing. and að for the pl. pres.; for example, the pl. exaudient is glossed by gehered A, gehiereð

B; and the singular exaudiet is glossed by gehvrvð C, gehiræð E, gehvrað FGHJ(gehirab)K.

- 6 uenefici: followed by quae which has been crossed out; cf. quae Ro and the omission of quae in Ga and one Ro variant.
- 6 incantantis: as Ga; is added later in blacker ink after the second t which has an abbreviation sign for ur written above; cf. incantantur Ro.
- 8 behylt: as in A(bihaldeð)C(behealdyð)GH(bevlt)J; behealdan and intendere both mean "to observe" or "to turn one's attention to" but here the OE gloss is inappropriate for intendere which means "to bend [a bow]". Cf. the Sisams, ed. of K, sect. 110 who point this out, and cf. below at 63,4 beheoldon, and at 77,9 begimende, for similar difficulty.
- 9 que: altered from liquefacta; the Ro liquefacta is altered to Ga qu(a)e.
- 11 uiderit: as RoGa; second i written on erasure, perhaps of e.
- 11 peccatorum: as Ro; cf. peccatoris Ga; there is a scribble that looks like an e above u but it is probably an accidental scratching.
- 12 eos: followed by patched hole which divides this word from the rest of the phrase.

Notes to Psalm 58

- 4 irruerunt: first r altered from n by erasure, resulting in what looks like an s; similar alteration in H; cf. inruerunt RoGa.

- 6 exsurge: cf. D's interlinear comment, pater, and K's gloss, fader.
- 7 patiantur: cf. patientur RoGa.
- 8 hy on ge: followed by erasure (original illegible), probably of -sihōe as found in GHJ.
- 8 Ecce: followed by erasure of three or four letters: cf. ecce ipsi Ro and ecce Ga.
- 9 ad nielum deducet: written by a different hand (cf. the m) above deleted pro nihilo habebis which is found in Ro; cf. ad nihilum deduces Ga; by same hand that added iniustitiam, 57,3.
- 10 meus: followed by erasure of one or two letters; es erased in C; cf. meus es Ro and meus Ga.
- 12 destrue: as Ro; followed by erasure of t (outline visible).
- 15 afenne: ne written above the line due to crowding of Latin comment.
- 15 famem: as RoGa; e altered from i.
- 15 patiantur: cf. patientur RoGa.
- 16 dispergentur: as RoGa; second e altered from u (outline visible).
- 17 exaltabo: as Ro(variant); first a altered from u and similar alteration in AHK; cf. exultabo RoGa.

Notes to Psalm 59

Heading reparatur: as in K; for reparetur as in Cassiodorus (p. 530).

- 5 onbryrdednesse: as in E(-yrdednesse added by corrector on

- erasure); other OE Psalters omit ed before second n.
- 6 7: for þæt, to gloss the RoGa ut.
- 8 byrþen: as in F(byrðen [erased] ± burh)G(byrðen)J(byrþen līm)
K(byrþene) and cf. þen H(Campbell notes in ed. that burþen is
the correct reading, p. 149). Wildhagen in ed. of C cites Cas-
siodorus in reference to this exegetical gloss: "Sichima inter-
pretatur humeri; et quoniam ad onus portandum diuinum humeri
decenter aptantur, hic dixit: diuidam Sichimam, id est onus
deuotionis diuinae, quod unicuique caelesti distributione con-
ceditur. Hoc est onus quod si defuerit cadimus" (p. 144).
- 8 hole dene: as in E(added by corrector)FHJK; elsewhere in D
conuallis is glossed by the noun, denu, without hole; cf.
Liles's note in ed. of E: "The first word, hole, probably re-
flects commentary by Cassiodorus: 'Convallis enim dicta est
quasi cavata vallis'" (p. 321).
- 8 eardung: as HJK(eardung; cf. sect. 83 for discussion of ms.
relation).
- 9 wæstmbærnis: as wæstmbærnes in IJK; cf. Wildhagen in ed. of
C where he cites Cassiodorus: "Effrem fructificatio dicitur"
(p. 144); cf. also 77,9, where D's interlinear comment on effrem
is Id est ubertas, and Meritt's note in Fact and Lore, pp. 208-09.
- 9 Iuda: cf. D's interlinear comment, Id est christus, Cassiodorus,
"Iuda Christus significatur" (p. 534), and K's christus.
- 10 hyhte: DEH take spei as dat. while ABCFGIJP have the more ex-
pected gen.

- 10 lease cristene: as in K(læase cristene: cf. ed., sect. 87);
cf. Cassiodorus: "Hoc idem dicit populus christianus allophylos, id est alienigenas . . . Sed istos allophylos fictos uult intellegi Christianos, qui inter fideles assidua quidem frequentatione conueniunt; sed quoniam uiuunt animo peruerso, non sunt regnaturi cum Domino" (p. 535). Also cf. D's comment on al-
lophili, Mixti nobiscum.
- 10 allophili: first l written later, slightly above the line.
- 11 ða eorðlican þing: as in E(added by corrector)H(þa) and as similar to G(þa eorðlican) and K(eorþlican þing); editors have cited parallel occurrences of this exegetical gloss: Liles in ed. of E (p. 322) cites Cassiodorus: "Idumaea . . . terrena significat," while Rosier in ed. of G (p. 142) and Campbell in ed. of H (p. 149) cite the Corpus Glossariorum Latinorum V, 365.51 where idumaea is linked to terrena. Also see Meritt, JEGP, 43(1944), 440.

Notes to Psalm 60

- 5 scyldend: as in FK(sceylldent); probably for past. part. scylded; cf. Sisams in ed. of K, sections 83 and 134,1-11, for ms. relation.
- 5 [second] eardunge: as F(eardunga, erased); the gloss is misplaced over uelamento, probably recopied from the gloss to tabernaculo which appears on the line above; for another view, see J. Rosier, "Ten Old English Psalter Glosses," JEGP, 63(1964), 3-4.

Notes to Psalm 61

- 4 heos ge: as in H; for either hreose ge or hreosað ge (as in G) see Sisams, ed. of K, sect. 118, note 3, for ms. relation.
- 4 homines: as in Ro; e written above deleted i.
- 4 maceriae: as RoGa; h deleted after c; cf. macheriae Ro(variant).
- 5 wyrge: probably for wyrge.
- 10 uani: as RoGa; i written on erasure, probably of e; cf. uane Ro(variant).
- 12 locutus est: ms. short form, +, written faintly.

Notes to Psalm 62

Heading: unlike DK, Cassiodorus makes no direct reference to resurrectio until the commentary on verse 2. K continues after deum to complete the sentence with gratulatur se ecclesia; thus, the headings in K were not copied directly from D.

- 3 onwaterigum: although Roeder (ed. of D) and the Sisams (ed. of K, note) record D's reading as two words, Kuhn (ed. of A, Glossary) and Campbell (ed. of H, note) point out the correct reading is onwaterigum, "waterless", the meaning which D's commentary supports, Id est in siccitate uirtutum.
- 6 & labia: as RoGa; & written later above line; et omitted in Ro(variant).
- 6 upahfednisse: second e written above line.
- 8 uelamenta: cf. uelamento RoGa.
- 9 post te: first t written above line; similar correction in CFH; cf. pos te J.

Notes to Psalm 63

- 4 beheoldon: as in E(þ beheoldon, added by corrector)F(erased)
GHK(beheoldan): see note above to behylt, 57,8.
- 7 Accedet: as Ro(variant)Ga: second e altered from i: same
alteration in A: cf. accedit Ro. D's commentary has accedit,
agreeing with the original reading.

Notes to Psalm 64

- 2 heanisse: as in G(heanne, final letter illegible, Rosier's ed.)
H(heanesse) and K(heahnese); cf. sion þ on lifes sceawunge C and
the comment of Cassiodorus, "in Sion, id est in contemplatione"
(p. 562).
- 2 in hierusalem: cf. D's interlinear comment, id est in fidelibus,
and K's OE gloss, on gelæfullan; see also ed. of K, sect. 87,
for discussion of ms. relation.
- 3 Exaudi: followed by erasure of d̄s (outline visible); cf. Ex-
audi deus LRo(variant); RoGa omit deus.
- 5 assumpsisti: first s altered from d̄; same alteration in H.
- 5 templum tuum: D's interlinear comment, corpus, is also found
in H; cf. Cassiodorus who quotes Joan. 2,19-21 in commenting
on templum: "Destruite templum hoc, et in triduo aedificabo
illud" (p. 564).
- 9 ðu geblissað: as in E(þ blissað, added by corrector); probably
for ðu geblissast but see Roeder, ed. of D (p. 114), who cites
Sievers, Angelsächsischen Grammatik (sect. 356, note 2), to suggest

this may be a Northumbrian form.

- 11 [first] eius: followed by erasure of et (outline visible); et lacking in RoGa.
- 11 laetabitur: followed by erasure of end punctuation (faintly visible).
- 12 of genihtsumnisse: of followed by erasure, perhaps of g.
- 13 endes: as E(s probably added by corrector); the acc. pl. required here is more usually endas as in ABC.

Notes to Psalm 65

- 4 gebiddeþ: second e written above deleted a.
- 7 dominabitur: cf. dominatur RoGa.
- 7 oculi: o written on erasure.
- 12 urum: as in GH; for uru.
- 12 aquam &: as RoGa; & written later.
- 12 on rotnisse: first o written above deleted u.
- 12 rotnisse ± frofr: as G(rotnesse ± frofer)H(rotnesse uel frofr) and cf. E(on celnessum ± frofr, with ± frofr written by corrector); Rosier (ed. of G, p. 152), Liles (ed. of E, p. 323), and Kimmens (ed. of F, p. 503) suggest the gloss confuses refrigerium with refugium, but a secondary meaning of refrigerium is "consolation," a meaning which the double gloss aptly translates.
- 15 incensu: as RoGa; u appears to have been written on an erasure or was written on rough vellum; cf. incenso Ro(variant).
- 16 me &: & as RoGa; & written later above line.

- 16 dominum: as Ro: ms. dm̄n is altered from original dm̄, and a thin line separates it from the following word; cf. deum Ro (variant)Ga: D's gloss, god, agrees more aptly with ms. original.
- 17 lingua mea: as RoGa: abbreviation bars erased over final a's (outline visible).

Notes to Psalm 66

- 2 illuminet: first l written on erasure of in; for illuminet; cf. CH where illuminet is altered from inluminet and also cf. inluminet RoGa.
- 8 [first] et: as Ro(variant); RoGa omit.

Notes to Psalm 67

- 6 patres: as Ro(variant); e altered from i; cf. patris RoGa; D's gloss, faderes, agrees with the original Latin.
- 15 besceadwunga: as in FHIJ(besceadewunga)K(bescædewunga); cf. this OE gloss and Cassiodorus: "In Selmon, nomen huius montis umbra interpretatur, quae hic congrue diuina uirtus intellegitur" (p. 592).
- 17 dominus: as RoGa; ms. ns written in blacker ink on erasure, probably of s; thus, dn̄s altered from d̄s.
- 19 gehæftne: as in E(written by corrector on erasure); since the adj. modifies the fem./neut. hæftned, the reading should be either gehæfte or gehæft. Here and at 125,4, hæfned is taken as masc.; perhaps there was confusion with the masc. hæftnoð.

- 19 in eo: as Ro(variant); RoGa omit.
- 23 drignesse: as in F(drignysse, erased)GHİK(drygnesse); Kimmens cites In Psalm. Lib. Exeg. in ed. of F (p. 504); also cf. D's comment, Basan inter, id est siccitas . . . , and Cassiodorus: "Basan interpretatur siccitas" (p. 596).
- 23 conuertam conuertam: as in Ro(variant)Ga; cf. conuertar conuertar Ro.
- 23 profundvm: as Ro; v̄ altered from o; cf. profundum K(ū written later on erasure), de profundo Ro(variant).
- 27 israhel: cf. D's interlinear comment, fidelium, and geleaffulra IK.
- 28 beniamin: cf. D's comments, paulum significat and qui fuit de tribu beniamin, with similar comments in H, "Paulum signif", and Cassiodorus: "Beniamin Paulum designat apostolum, qui fuit tribu Beniamin" (p. 598). See also the Sisams, ed. of K, sect. 118,i, for relation of DH.
- 28 pauore: cf. D's interlinear comment, id est timore dei, and K's OE gloss, fyrhto [±] ege godes, which stands over K's Ga mentis excessu.
- 29 bebod: as in F; used as an alternate to bebeod.
- 29 megene pine: pine as in EFH; Roeder suggests, "irrtüml. f. pinum?" (ed. of D, p. 120).
- 36 israhel: cf. D's interlinear comment, sancte ecclesie, and K's gloss, geleaffulra.

Notes to Psalm 68

- 9 fremde: erasure of e follows m.
- 12 on heran: as C(on heran)FKL; Roeder in ed. of D (p. 123), prints as one word; cf. in cilicium C and cilicium in the other Psalters.
- 15 fenne: second e written above three dots which connect the Latin text with a comment.
- 15 inheream: as Ro; preceded by in which is crossed out.
- 16 ne: as CRo(variant); e written on complete erasure of two letters; probably non was the original, as in RoGa.
- 21 Inproperium: hosp ± edwit written in left margin by an eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319); this double gloss is also found in E (± hosp written by corrector); inproperium is glossed with hosp by the original hand in verse 20.
- 24 gebyged: as Roeder points out in ed. of D (p. 124), the imperative incurua has been mistaken as an adj. by all OE Psalters except G (ongebigeð).
- 28 ut: as in C; cf. et RoGa.
- 29 adilgode: de written above the line because of obstruction by the signal for the marginal commentary.
- 29 de libro: de and the gloss, bec, are faded.
- 34 forhyge a: probably for forhygede; cf. forhogde A, forhogode BCIJL and forhygoda E(written by corrector).

Notes to Psalm 69

- 2 Deus: as Ro(variant)Ga; altered from ms. original, DNE d̄s, by deleting NE and erasing d; similar alteration found in K; cf. Domine Deus Ro.
- 2 ad: as RoGa; written on erasure, probably by another hand (cf. a); although the original is illegible, the gloss, 7, indicates that the Ro(variant), et, was probably erased; cf. E where 7 glosses ad.

Notes to Psalm 70

- 9 proicias: e written above; for proicias as RoGa.
- 15 pronuntiabit: as Ro; b written on erasure of one letter; cf. pronuntiauit Ro(variant), adnuntiabit Ga.
- 16 anwaldv: v written above a.
- 22 uassis: first s either partially erased or faded.
- 22 israhel: cf. D's interlinear comment, fidelium, the comment of Cassiodorus, "uera fides ostenderat" (p. 639), and the OE glosses: geleaffulle K and getreowfulra L.

Notes to Psalm 71

- 3 populo tuo: as Ro; final o's written on erasure, perhaps of i's, as D's OE gen., folces pines, indicates; cf. populi tui Ro(variant) and cf. folces glossing populo in EFJ.
- 7 genihósum: as in E(genyhtsum) and cf. swiðe genihtsum P; for the noun genihósumnes; also cf. the Sisams, ed. of K, sect.

- 134,i, on the relation of DF.
- 8 mari: as RoGa; i written on erasure, probably of e; cf. mare Ro(variant).
- 8 flumine: as RoGa; f altered from r.
- 12 liberabit: as Ro(variant); second b altered from u; same alteration in AHK; cf. liberauit RoGa and F(altered from li-berabit).
- 14 micgum; cf. micclum G, miclum H, miggan K; usuris has been confused with urinis and glossed with micgum. D's marginal comment, iniquis meritis (evil benefits), correctly explains usuris but apparently the glossator did not notice the comment when he wrote the incorrect gloss. For further discussion of this gloss, see the Sisams in ed. of K (sections 82, 109, 110), and Rosier in ed. of G (p. 171).
- 14 liberabit: as Ro; second b written on erasure, probably of u; similar alteration in A; cf. liberauit Ro(variant).
- 17 sie gebletsod: as F(sy)G(si)HK(si); cf. Wright's OE Grammar, sect. 288, where the loss of final n in the pl. subj. is described as a Northumbrian trait.
- 19 [second] fiat: Ro version has a verse 20, DEFECERVNT LAVDES DAVID FILII IESSE, which is omitted in D but which appears in AC as the titulus to Ps 72.

Notes to Psalm 72

- 8 bearle: as in GH and cf. hraðost P; as Rosier states in G:

"excelso is taken adverbially, 'in an elevated manner' = 'very much.' Cf. F 20.1: uehementer. dearle" (p. 173).

10 gecyr: as in F; probably for gecyrrēō or perhaps for gecyrrēd

biō: the active is used by ABCEIK, the passive by GHJ.

11 hu ehteō: ehteō written by an eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319); similar additions are made below at 72,19 and 118,97. Roeder in his ed. of D (p. 132-33) suggests the error might have been induced by the gloss at Hy. 6,30, where hu ehteō is written by D's main hand over the first word of Quomodo persequitur; see also ed. of K, sect. 91, where the Sisams comment on the relation of DK.

12 seculo: as RoGa; final o written on complete erasure of one letter; cf. saecula Ro(variant).

18 dolos: as RoGa; second o written on erasure or may be touched up; similar alteration in AH; cf. dolus Ro(variant).

19 hu ehteō: ehteō written by an eleventh century hand (Ker, Catalogue, p. 319); see note above at verse 11.

19 iniquitates suas: as Ro; final s's written later; cf. iniquitatem suam Ro(variant)Ga.

20 gehyrfst: for gehwyrfst.

28 annuntiem: first n written on erasure of one letter; cf. similar alteration in CH; cf. adnuntiem RoGa.

28 sion: D's interlinear comment, ecclesie, shares a common exegetical tradition with Cassiodorus (esse constat Ecclesiam, p. 671), with I (pat is gesamnunge, "Gloss. hinzugef. ecclesiae"), and

with F (gelaunga). Also see Kimmens, ed. of F, where he cites
In Psalm. Lib. Exeg.: "Sion filiae, id est Ecclesiae" (p. 507).

Notes to Psalm 73

- 4 gewuldrvde: v written above deleted o.
- 7 igne: as in Ro(variant): cf. igni RoGa.
- 8 dagas svml: svml as in E(symbol)HK; as an adj., svml should
 be inflected as svmle, but as Roeder in his ed. of D (p. 135)
 notes, the uninflected svml may be derived from the compound
 noun, svmldagas; cf. dæg symbol glossing diem sollemnem, 117,27.
- 10 inpropperabit: inpro- divided from -perabit by a flaw in the
 vellum; this separation may have resulted in the double-p spel-
 ling; cognoscet, written directly above, is also divided by
 the flaw.
- 15 aetham: cf. D's interlinear comment, id est fortis, id est
diaboli, the comment of Cassiodorus, "Ethan hebraea lingua
fortis interpretatur, quod saepe diabolum significare iam dixi-
mus" (p. 680), and the gloss in I, sceapan ("Glossiert wohl
ein über die zeile hinzugefügtes diaboli"); the glosses, 7
forts in H and 7 forst in G may be derived from fortis as have
 been noted by the Sisams (ed. of K, sect. 118,i and 120), Rosier
 (ed. of G, p. 178, and JEGP, 63, p. 4) and Campbell (ed. H, p. 118).
- 17 hærfest: as in FCHK; others have various spellings of sumor;
 see Rosier's note in ed. of G (p. 178) where he cites BTS to
 verify this gloss.

- 19 animam confitentem: as Ro(variant)Ga; altered from Ro animas confitentes by erasing final s's and by placing abbreviation bars above the second a and e. A flaw in the vellum separates these words and divides pauperum below.
- 22 eorum: the letters "pr" are written in light brown ink in upper right corner of f. 88r.
- 22 que: as in Ro(variant); e written on erasure; similar change in Cf; cf. qui RoGa.
- 22 insipiente: as in RoGa; final e altered from i; cf. insipienti Ro(variant).
- 22 tota: a obscured by stitches which repair a small cut in the vellum.

Notes to Psalm 74

- 6 extollere: as RoGa; tolle written on erasure in light brown ink, probably by a hand different from D's main hand (cf. t).
- 9 calic: partially obscured by stitches which repair a small cut in the vellum.
- 9 gemengedon: as in G(gemyngedon)H; sing. past part. required as in AC(gemengyd)E(d altered from o)J(gemanged)K.
- 11 upahafen: first e written above deleted a.

Notes to Psalm 75

- 4 arcu: abbreviation bar above u erased; cf. arcum RoGa and arcuum Ro(variant). D's gloss, bogana, translates the gen.

pl. arcuum rather than its present arcu or the original acc. sing. arcum. Although D may be following, "another reading known in the English tradition of the Roman psalter" as the Sisams claim (ed. of K, sect. 109), there are other examples in D where the gen. pl. of class four nouns are confused; see for example, manum written for manuum at 91,5, 110,7 (altered later to manvum) and at 140,2.

- 6 hic: i added above line.
- 6 swefnum: as in HK; cf. stafnum F, stefnum G. The other glossed Psalters have various spellings of slap (acc. sing.); this use of slap or the sing. swefn is closer to somnum, (acc. sing.) than are the dat. pls. of DHK. The pl. swefnum may be written by analogy with the Latin somnum, but the pl. is used for the sing. meaning on occasion; cf. swefn in BTD where OE pl. glosses sing. somnum.
- 6 [first] his: as in FGHK; the other glossed Psalters have the pl. form with various spellings of hira; the pl. agrees more aptly with the pl. subject.
- 6 [second] his: as in FH; the other glossed Psalters have the pl. form with various spellings of hira; this pl. agrees more aptly with the pl. subject.
- 8 forð ðonne: first ð written above the word; cf. for þonn G, forðonne H.

Notes to Psalm 76

- 3 tribulationis: oni partially obscured.
- 9 abscidet: as RoGa; e altered from i.
- 17 [second] uiderunt: cf. uiderunt te RoGa.
- 17 [second] aque: cf. aquae et RoGa.
- 21 sealdest: as in F(erased)J; D's gloss has confused Deduxisti with dedisti; cf. ed. of K, sect. 134,iii, for ms. relation.

Notes to Psalm 77

- 5 in israhel: cf. D's interlinear comment, in fidelibus, "de-
uotos esse suo Domino" in Cassiodorus (p. 711), and on ge-
laffullan K.
- 6 et cognoscat: cf. ut cognoscat RoGa.
- 6 he ancnaue: he as in GHJ; he is superfluous and the wrong
gender for the fem. subject, cneoris; see Introduction for
other examples of he used for hie.
- 9 effrem: as RoGa; second e written on erasure, perhaps of ai.
- 9 begimende: as in J and as in begymende FG(on begymende)HK:
begiman and intendere both mean "to observe" or "to turn one's
thoughts to," but here the OE gloss is inappropriate for in-
tendere which means "to bend [a bow]." Cf. above at 57,8 for
further discussion.
- 11 [first] eius: followed by et in RoGa.
- 17 hie: i written above the word; cf. he K.
- 18 [second] 7: for pæt.

- 21 in israhel: cf. D's comment, in iudaicam plebem, and bæt iudeisce fol K.
- 32 eius: no end punctuation follows.
- 34 occideret: as RoGa; second e altered from i; same alteration in AC; cf. occiderit Ro(variant).
- 36 tunge: as Roeder notes, D's abl. lingua may be mistaken for the nom. sing. but he also cites Sievers, Angelsächsischen Grammatik, sect. 276, Anm. 5, to suggest the loss of final n in the abl. of weak nouns is a Northumbrian trait (ed. of D, p. 145). However, D's gloss may also be the strong instrumental of the usually weak noun; cf. BTD and above, tungas 54,10. See Campbell, OE Grammar, sect. 617 and the Introduction for further discussion of dialect.
- 37 gecweme: as in F; cf. Sisams, ed. of K, sect. 90,ii, for the relation of DF.
- 38 disperdet: as Ro; second e altered from i; cf. disperdit Ro(variant).
- 42 manus: as RoGa; s written on erasure; cf. manum Ro(variant).
- 45 caninam: as Ro; erasure of one minum between i and n.
- 45 eos: as RoGa; s written later above the line in a style different than that of D's main hand.
- 45 & ranam: as Ro(variant)Ga; & written later and a second & erased above; Ro omits et.
- 45 exterminauit: as in Ro; u altered from b; cf. exterminabit Ro(variant).

- 54 induxit: as RoGa; in written on erasure of e; cf. eduxit
Ro(variant).
- 54 ieicit: as in RoGa; second e written later above the line;
above the second i, a small e is erased.
- 56 exacerbauerunt: as RoGa; b altered from u; cf. exaceruauerunt
above in D, verses 40 and 41.
- 58 sculptilibus: as JK; for sculptilibus.
- 68 ceas: ge deleted before ceas.
- 70 ouium: followed by erasure of et and the OE gloss, 7; et
as in Ro(variant); RoGa omit et.
- 70 stincendum: as Wildhagen in ed. of C (p. 212) and Liles in
ed. of E (p. 325) note, fetantes is confused with foetentes;
similar confusion exists in E(stinkendan, written by corrector
on an erasure)F(styncendum, erased)G(stincen, last letters ob-
scured)HJK.

Notes to Psalm 78

- 3 [second] 7: should be some form of the relative conjunction,
se pe.
- 5 eorre: see Rosier's note in ed. of G (p. 198) for other examples
of eorre used to gloss zelus.
- 6 quae non: as RoGa; non written later above the line in a
lighter ink than that of the Latin text.
- 8 alle: for alde; error also in F(eall)J(eall); cf. ed. of K,
sect. 134,iii, for comment on relation of manuscripts.

- 8 foresette: preceded by erasure which appears to be alle, perhaps misplaced from an earlier position in the verse.
- 8 anticipet: as Ro: p followed by an erasure, probably of i; same alteration in H's Ga reading, anticipent: cf. antecipiet B.
- 11 geomrunga: as in FJ: the sing. gemitus has been mistaken for the pl.: others have various spellings of the sing.. geomrung.

Notes to Psalm 79

- 9 Vineam: as RoGa: abbreviation bar above a is made differently than that of D's main hand and may have been added later.
- 13 maceriam: as RoGa; h erased after c; cf. macheriam Ro(variant).
- 14 syndru: for syndrig.
- 17 igne: cf. igni RoGa.
- 17 adolfenre: for adolfen; the glossator does not understand the Latin syntax here.

Notes to Psalm 80

- Heading turma ± asaph: ± asaph written above the line by the main scribe of D in the red ink used in the Headings; Cassiodorus (p. 749) and K lack turma.
- 3 nimad: as in E; more usually nimað or nimab; cf. Sievers Angelsächsischen Grammatik, sects. 199, 351, 360, for development of d and p.
- 3 gligbeam: followed by erasure, probably of a signal for the commentary.

- 7 he acyrde: in DFGJ, the gloss 7 is added without justification in the RoGa version.
- 8 þe: written above the line.
- 15 meam: no punctuation follows.

Notes to Psalm 81

- 8 dom: for dem.

Notes to Psalm 82

- 4 [first] cogitauerunt: followed by a dot, probably accidentally made rather than used as punctuation.
- 7 þara eorþlicra: as in FG(þara eorðlicra heora)H(þara eorðlicra heora)JK; see the explanation in the editions of GH of the confusion of heora translating eorum of idumeorum. This gloss, reflecting an exegetical interest, parallels Cassiodorus: "Idumaei interpretantur uel sanguinei uel terreni" (p. 764). Also cf. D's commentary: Hec sunt nomina gentium que declinant cum anticristo and I's exegetical gloss on Moab . . . gebal: bas naman tacniab heafodgyltas gehwylce.
- 7 synnehyrendra: as in HK and synnahyrendra FGJ; as Meritt (Fact and Lore, sect. 6B2), Rosier (ed. of G, p. 206) and Campbell (ed. of H, p. 216) have noted, this gloss reflects a theological comment like that of Cassiodorus: "Ismahelitae oboedientes mundo, non Domino" (p. 764). Meritt also suggests hirendra should be listed only as a verb in BTS rather than a questioned noun and verb.

- 8 tyrum: D's interlinear comment, angustiam, parallels Cassiodorus, "Tyrus angustia" (p. 764); also cf. be is gereht nearunesse I and angsumnesse K.
- 11 in endor: cf. D's interlinear comment, nomen loci, and I's gloss, an ælcra stowe.
- 15 oþbe swa: as in E(oþbe swa)P(oððe swa); as Liles notes in ed. of E, uelut has been translated as uel ut (p. 331); for swa swa.
- 17 ut: as A(vt altered from et and glossed by 7)Ro(variant); cf. et RoGa and cf. F's gloss, 7 bæt, translating et.

Notes to Psalm 83

- 2 lufiendlicra: for lufiendlica.
- 6 ascensus: preceded by erasure of et (outline visible); et omitted in RoGa.
- 7 loco: as Ro(variant)Ga; cf. locum Ro.
- 8 gangað: preceded by erasure of "sc̄i u. . .", probably of Latin comment, sancti uiri, which follows gangað.
- 10 christi: cf. the interlinear comment of D, regis, and cyninges J, cininges K.
- 11 Elegi: as RoGa; i written on erasure, probably of e; cf. Elege F.

Notes to Psalm 84

- 2 hæfned: as in H and cf. hæfnunge I; although the main dictionaries record only the stem hæftn-, the sporadic reduction

of t when used as a middle consonant of a group of three is noted by: Klaeber, MLN, 18(1913), 243-45; the Sisams, ed. of K, sect. 70,iv; and Campbell, OE Grammar, sects. 476-77; cf. below, hafned, 125,1.

- 5 framacyrr: as in H; cf. two words in eds. of FGJ(fram acir); Rosier (ed. of G, p. 210) and Kimmens (ed. of F, p. 514) suggest fram renders a of auerte but cf. BTD's entry, framacyrran, and that of CHM, framacyrran=framcyrran.
- 9 loquatur: as RoGa; a altered from i, probably later; cf. loquitur Ro(variant).
- 9 loquetur: as RoGa; e altered from i, probably later; same alteration in A; cf. loquitur Ro(variant).
- 10 7: as in FGEJK, glossing the RoGa ut; for bæt; see Sisams, ed. of K, sect. 134,i, for ms. relation.

Notes to Psalm 85

- 17 geseon: first e is followed by erasure of g; second e is written above another e which is blotted and therefore deleted.
- 17 adiuuisti: as Ro(variant); second i altered from a by erasure; similar alteration in FGHK; cf. adiuuasti RoGa.

Notes to Psalm 86

- 4 raab: cf. D's interlinear comment, meretrix fuit, and the same comment in Cassiodorus (p. 790); also cf. meretryx F, meretrix ic was J, and the reference by Kimmens to In Psalm. Lib. Exeg.:

"Raab meretrix fuit in Jericho" (ed. of F, p. 515).

- 4 & tyrus: as RoGa; & added later above line.
- 4 fuerunt: as RoGa; ms. ū written on erasure of in; cf. fuerint
J.
- 5 in: as RoGa; added above line.

Notes to Psalm 87

- 4 uita mea,: followed by erasure of ten to twelve letters which
begin with et and end with e; neither the critical editions of
Ro and Ga nor the other glossed Psalters offer any hint of omit-
ted text.
- 4 appropiauit: first p altered from d; cf. similar change in CK.
- 5 fultome: o written above u.
- 7 inferiore: as in L; cf. inferiori RoGa and inferiorem Ro
(variant).
- 9 sealde: as F; for past part., seald.
- 16 ego: followed by et in RoGa.
- 17 transierunt: as Ro(variant)Ga; preceded by erasure of per;
cf. pertransierunt Ro.

Notes to Psalm 88

- 10 potestates: as J; cf. potestati Ro, potestatis Ga.
- 11 gewundodne: o written above deleted u.
- 11 tuos: no punctuation follows.
- 24 fugam: as RoGa; a altered from u.

- 33 Visitabo: o blotted.
- 34 seaððe: for either sceaððe or sceððe.
- 35 agale: d deleted after l; cf. agylde F, agalde J.
- 35 profanabb: as RoGa; f written on erasure, probably of u.
- 36 ne: as in HIJP; cf. Roeder in his ed. of D (p. 168) and Campbell in ed. of H (p. 233) who state ne makes better sense than gif, which is found in ABC(gef)EF(gvf)G(gvf)K.
- 41 macerias: as Ro; h erased after c; cf. macherias Ro(variant).
- 44 nare: as in H; for the pres. tense, ne eart.

Notes to the Text, Psalm 89

- 1 geworden is: is as in EGJK incorrectly translating es; for eart.
- 4 gerstra: the gloss contains an extra r; for either gestra as in geostran AP, gestran B gystra H, gvsternlic I, estra J or for gersta as in gvrstan CGK.
- 9 frogga: written by an eleventh century hand, according to Wildhagen (ed. of C, p. 230) and Ker (Catalogue, p. 319).
- 10 [second] geara: e added above line.
- 10 ma: D's gloss is better suited to Ga amplius than to its Ro plurimum; cf. ge ma E and various spellings of monigfeald in ABC.
- 13 deprecare: from this folio onward, f. 108, I follow the corrected foliation; see Introduction for fuller discussion.
- 15 diebus quibus: as RoGa; nostris deleted after diebus.

Notes to Psalm 90

- 6 supernum: as in G; suðernum FHJ, and suberne K; this gloss for meridiano is a secondary meaning and is less apt than mid-dæglicum, variously spelled in ABCIP (on midne dæg); also noted by the Sisams, ed. of K, sect. 110.
- 7 appropisbit: as Ro(adp-); altered from adpropinquabit as in Ro(variant, app-)Ga; various alterations also in ACHKL.
- 8 eagvm: v̄ written above deleted an.
- 10 appropriabunt: as Ro(variant); altered from adpropinquabit as Ro(variant)Ga; various alternations also in AHK; cf. adpropia-bit Ro.
- 13 fortritst: second t added above line.
- 14 he ancneow: e of he written above deleted y.

Notes to Psalm 91

- 5 on ongeweorce: listed in BTS as a questionable reading for in factura with this Psalter as the sole witness. Since on glosses the Latin in immediately before the noun, the second on may be the result of dittography.
- 5 o: written above et, but probably for on, translating the Latin in which follows et.
- 5 manum: as in AJ; for RoGa manuum.
- 13 libani: D's interlinear (scilicet montis) and marginal (nomen montis) comments are parallel to Cassiodorus: "In Libano tamen monte" (p. 841). Other OE glossed Psalters share this tradi-

tion: oas munes B, bas muntys C, libanes beorh E, and Libanes beorh P.

14 hus: as in J; for huses: the gen. domus has been mistaken for the nom.

14 ure: as in FJK, for gen. ures.

Notes to Psalm 92

Notes to Psalm 93

1 [second] ultionum: as RoGa; second u written on erasure, perhaps of e; similar alteration in G; cf. ultionem JL.

10 neirwó: as in H; probably for nierwó; cf. nyrweó G, na vrwó K, and also cf. wirwan in BTS which questions D's reading: "Ná neirwó (nirwed?) hé ...bu nyrdest mann 38,12." See the Sisams, ed. of K, sect. 91, for ms. relation.

10 mann: followed by erasure of a (faintly visible); cf. manna J.

13 be adolfen: be probably for beo, as in F-K; cf. bió ABC.

13 fodiatur: as RoGa; di written on erasure, perhaps of ue; cf. fodeatur Ro(variant), and cf. HK where fodiatur is altered from fodeatur.

Notes to Psalm 94

2 faciem: followed by small hole in vellum.

5 eorðan: only D has this gloss to aridam but cf. foldan drige

- E(foldæn)P. Other glossed Ro Psalters have various spellings of drygan (ABC). D's gloss parallels Cassiodorus: "Nunc dicit et aridam, quae terra merito intellegitur, quia per se semper arida est" (p. 858).
- 5 aridam: as Ro but abbreviation bar above final a differs from the scribe's usual one and is perhaps added later; similar alteration in A; cf. arida Ro(variant).
- 10 Quadraginta: ginta divided from the rest of the word by a small hole.
- 10 generationi: as RoGa; second i on erasure of e (faintly visible); cf. generatione Ro(variant).

Notes to Psalm 95

- 1 canticum: n added above line.
- 5 woddreamas: as in GHK; for discussion of this gloss see Schluter, Englische Studien, 38(1907), 25, and BTS entry citing D: "cf. (?) wóden-dreám". See also D's commentary, Quid aliter dum nihil possunt, nisi decipiunt sperantes in se, and Cassiodorus: "Daemonia sunt enim, quae nulli praestant; sed in se credentes semper decipiunt, semper illudunt Haec sunt daemonia quae alios perdunt et seipsa decipiunt" (p. 864).
- 8 adop dura: as in H; hostias is confused with ostias; similar confusion in ontynað dura E, undop dura FJ, adoð upene dura G and undoð duru K.

Notes to Psalm 96

- 3 inflammabit: DH have the same interlinear comment, ad iram:
- 4 fulgora: as RoGa; o written on erasure, perhaps of d; cf. fulgura Ro(variant) and cf. CFHK where second u is result of alteration.
- 4 eius: as RoGa; written above line and a second eius written in margin.
- 10 peccatorum: pe separated from the rest of word by small hole.
- 11 asprugen: as in FJ; for asprungen: cf. ed. of K, sect. 134, iii, for ms. relation.
- 11 & rectis: as RoGa; & added above line; cf. L where erasure precedes rectis, probably of et; Ro(variant) omits et.

Notes to Psalm 97

- 2 ante conspectu; as in ABC; for Ro ante conspectum; cf. in conspectu Ga.
- 5 deo: as Ro and Ro glossed Psalters; the ms. dō has been erroneously transcribed as domino by Roeder; cf. domino Ro(variant) Ga.
- 6 cornuae: as one Ro(variant); cf. corneae RoGa.

Notes to Psalm 98

- 5 upahebbað gefagniað: as in K(upahebbað fagniað); the second gloss confuses D's Exaltate with Exultate.

Notes to Psalm 99

- 4 in atria: RoGa and other glossed Psalters omit in.

Notes to Psalm 100

- 7 dirigitur: as Ro(variant); cf. direxit RoGa.

Notes to Psalm 101

- 2 DOMINE: ms. DNE written without abbreviation bar above.
- 4 frixorio: as Ro; final o altered from a; cf. frixoria Ro(variant).
- 4 gecocsoda: second o written above deleted a.
- 6 mina: a written above deleted e.
- 15 eorðe: cf. Campbell, OE Grammar, sects. 472 and 617 where he describes the loss of final n as a trait of late Northumbrian.
- 17 sua: s written above deleted t.
- 22 hierusalem: cf. D's interlinear comment, in fidelibus, and K's geleaffullan.
- 29 þeowra: this form is either a substantive or derived from the adjectival form by analogy.

Notes to Psalm 102

- 4 redemit: as Ro; altered from what was probably redimet, as Ro(variant); cf. redimit in FGHK where the second i is altered from e.
- 4 forwyrðe: as in K(forwyrþe); more usually forwyrde; see K.

Brunner, Altenglische Grammatik, sects. 199, 234, for development of ð and d.

5 ofearnunga: probably for ofearnunga as in M and above in D at 24,6; these are the only witnesses for this noun recorded in the dictionaries (BTS alters D's gloss to ofearnunga). The use of m rather than n is further supported by the verb earnian, which is recorded in DF(36,21), D(36,26) and DF(76,10).

6 on teonan: two words as in E(ed. of Liles)K; although onteona might possibly be a correct word (as CHM and editions of E and K), FGHJ, BTD and BTS record only teona, assuming on to be an unnecessary gloss to in of iniuriam. Below at 145,7, the only other occurrence of iniuria in the text, D omits on but EFGJK still record it.

9 geabyld: second g written above line.

17 bearnum: as in JH(suna bearnum); for bearna.

Notes to Psalm 103

3 pennas: as Ro(variant); e changed from i. cf. pinnas RoGa.

8 descendunt: as RoGa; first e altered from i.

8 [second] feldas: unusual gloss for locum; other glossed Psalters have stowe, except H(no gloss) and P (stede).

14 he etep: on a literal level, D's educat appears to have been mistaken for edere or perhaps maducare (as the Sisams suggest, ed. of K, sect. 82); cf. other Ro glossed Psalters: he utalade AC, he utgelade B, geledet E. D's gloss may however reflect

- an exegetical comment which is found in D's commentary, Educitur panis de terra, and which parallels Cassiodorus: "Educitur panis de terra, quando Domini praecepta complentur, ut de istis carnalibus atque uisualibus cibus fiat unde anima caelesti refectione pascatur. Panis enim uere noster est Christus. . ." (p. 931).
- 15 heorte: for discussion of loss of final n, see Campbell, OE Grammar, sects. 472 and 617.
- 15 gegladab: e obscured by a blot.
- 16 quas: erasure of q precedes.
- 20 asettet: for asettest.
- 21 grymetgenne: for grymetgende.
- 22 ‡ hydab: as in P(hydab hi); cf. Cassiodorus, "in suis se trepidi cubilibus abdiderunt" (p. 935).
- 27 domine: as Ro; ms. dne written above, probably by a different hand than D's main scribe (cf. n); Ga omits.
- 29 bið: as in FGHJ, glossing the pl. turbabuntur, but see Campbell, OE Grammar, sect. 768, for examples of, "mutual influence of pres. indic. third sing. and pl."

Notes to Psalm 104

- 15 cyingas: not an unusual gloss for christos (also in FGHJK); see note above at 17,41, for fuller development of this idea.
- 17 ‡ beforon: written below ante.
- 18 hy geeabmeddum: probably for hy geeabmeddun; cf. hu geeadmeddum G, hif geeabmeddum H, hu geeabmeddum J. D's use of um

instead of the more common un/on ending in this verb may be influenced by the dat. pl. noun which follows the verb, reading on fotcospun instead of on fotcospum. As Campbell states in sect. 378 of OE Grammar: "In 1W-S -um of the d.p. of nouns and adjs., and dat.sg. masc. and neut. of adjs., appears very frequently as -on, -an." For further discussion of this change, see the Sisams, ed. of K, sects. 73 and 124,ii.

- 40 hlafa: as in F; hlafe might be expected, as Roeder suggests in his ed. of D (p. 195), but cf. Campbell, OE Grammar, sect. 379, where he notes confusion of unaccented e and a.
- 44 possederunt: as in RoGa; first e altered from i; same change made in FH; cf. possiderunt CJL.

Notes to Psalm 105

- 9 heo: o written above line.
- 10 liberavit: as Ro; u written on erasure, perhaps of b.
- 13 ceto: e mistakenly altered from i; for cito as RoGa.
- 13 arafnodon: first o written above line.
- 13 sustenuerunt: cf. sustinuerunt RoGa.
- 27 [first] et: as RoGa; et written above line.
- 29 hyspton: as in K and cf. hypstan G; cf. Rosier (ed. of G, p. 267) who states: "hyspan 'to scorn,' is inexact to irrito, 'to provoke.'"
- 38 quas: as Ro(variant)Ga; a altered from o; cf. quos Ro.
- 38 gewemmed: the Sisams (ed. of K, sect. 109) describe D's gloss

to interfecta as translating, "not the Latin of Royal 2 B. v. but another reading known in the English tradition of the Roman psalter, eg. . . . 105,38 gewemmed is eorðe = infecta est terrā (A &c.) not D interfecta". Although the Sisams are correct in stating that gewemmed would be suitable for the Ro variant infecta (polluted, stained, etc.), the secondary meaning of gewemmed is "destroyed" (see CHM and BTS) which is also apt for D's interfecta.

- 46 ongunnon: as the Sisams note (ed. of K, sect 110), D's gloss has confused ceperunt with coeperunt; cf. bifengon A befengon BC, onfengon E.

Notes to Psalm 106

- 1 bonus est: as in I (est written in margin); RoGa omit est.
- 7 inirent: in written above line; cf. irent RoGa.
- 12 geuntrymvde: v written above deleted e.
- 21 mannum: as in H; for manna.
- 22 bat: incorrect gloss for D's Et, but correct for ut found in Ro; cf. et Ro(variant)Ga.
- 22 [first] his: either faded or partially erased; eius deleted below; RoGa omit eius.
- 22 annuntient: an written probably later (a made differently) on erasure; cf. similar alteration in H and adnuntient RoGa.
- 32 [second] 7: for on.
- 34 salsilaginem: as Ro; abbreviation bar above e made in a style

different than D's main hand; perhaps added later.

- 35 unrynas: for utrynas; same error in G(unry[]), last letters lost)H.

Notes to Psalm 107

- 5 heofone: Roeder in his ed. of D describes the gloss as "unge-
naue" (p. 208) since he expected the masc. pl. heofonas as in
ABCFIJP but heofone could be a fem. pl. according to BTS (v.3).
- 9 strangnes: Roeder omits this gloss and consequently the Sisams
are led astray in ed. of K, sect. 90,ii.
- 10 deoful: as in GHK(deofel). As Rosier (ed. G, p. 276) and Campbell
(ed. of H, p. 290) note, this is a common exegetical comment
for moab. They cite Jerome, "Moab ergo diabolus interpretatur" (PL.
26, 1153), but also see Cassiodorus, "Vnde diabolus uult intellegi"
(p. 989), and D's comment which paraphrases a later statement by
Cassiodorus: Quia sicut coquuntur in olla carnes sic affligun-
tur a diabolo 7 confugiunt ad me homines.
- 10 allophili: D's interlinear gloss, Id est alienigene, parallels
the Ro(variant)Ga version.

Notes to Psalm 108

- 2 ne sprec: as in G(spræc)HK; the negated OE verb translates
tacueris but not ne tacueris; the others correctly use ne with
the imper. of the verb swigian.
- 2 facenfulle: as in F(facnfulle)GHJ; for gen. sing. facenfulles.

- 21 misericordia: cf. miseriordiam Ro; Ga omits.
- 23 eom ic: preceded by erasure of eom which was removed probably because it was misplaced over the last letters of excussus.
- 31 Quia: as RoGa; a added above line.
- 31 pauperis: as in RoGa; is written on erasure, probably of ū; D's unaltered gloss, bearfana, agrees with the original Latin.

Notes to Psalm 109

- 6 Iudicabit: as in RoGa; b altered from u; cf. iudicauit Ro (variant).
- 6 implebit: as in RoGa; b altered from u; cf. impleuit Ro (variant).
- 6 conquassabit: as RoGa; b altered from u; same alteration in A; cf. conquassauit Ro (variant).
- 7 exultauit: cf. exultabit G and exaltabit RoGa.

Notes to Psalm 110

- 4 gemildsiend: ge written above line.
- 4 misereator: more usually miserator as in RoGa and other OE glossed versions.
- 6 mægen: correct gloss for RoGa uirtutem but not for D's gen. pl. uirtutum.
- 6 uirtutum. cf. uirtutem RoGa.
- 6 adnuntiabit: as RoGa; b altered from u; same change in C; cf. adnuntiauit Ro (variant).
- 7 manvum: as RoGa; v added above line; cf. manum one Ro (variant).

- 10 dondu: for dondum; cf. donde J.

Notes to Psalm 111

- 9 pauperibus: as RoGa; followed by erasure of et (faintly visible); cf. B where et follows pauperibus and cf. E where the OE gloss, 7, follows without support of the Latin text.

Notes to Psalm 112

Notes to Psalm 113A

The designation of 113A and of 113B follows the practice used in the editions of EFHK, thereby keeping the Vulgate numbering for the Psalms and reflecting the Hebrew tradition of numbering the verses; there is however no indication of such a division in the ms.

- 6 agni ouium: words divided by a comma-like mark.

Notes to Psalm 113B

- 6 næsbyrelu: e written above line.
- 8 Similes: as RoGa; e appears to have been altered from i; cf. Similis G.
- 11 andrædaþ: a signal for the commentary is written between da and p, thereby suggesting that the commentary was made before the OE gloss.
-

Notes to Psalm 114

- 7 saul min: D's gloss correctly renders the Ro(variant)Ga anima mea, but not its own Ro animam meam which requires saule mine as inflected in AB(Latin altered to acc. later)C; the Sisams also note that D translates another reading known in the English tradition of the Ro Psalter (ed. of K, sect. 109).

Notes to Psalm 115

- 19 hierusalem: cf. D's interlinear Latin comment, ubi pax requiescit, and bar bar sib resteb I, bar bar sib resteb K.

Notes to Psalm 116

Notes to Psalm 117

- Heading: as in K; this heading is mistakenly applied to Psalm 117 cf. Cassiodorus (p. 1045), where the sentence appears in the Conclusio to Ps. 115.
- 2 israhel: cf. D's marginal Latin comment, id est ecclesia fidelis, and the gloss in K, gelæfulle.
- 8 betere: as in G(gode written in margin)J and cf. selre B. As Roeder notes in his ed. of D (p. 221), the context of the verse suggests the comparative gloss for Bonum but also see D's Latin comment, pro melius, as an influencing factor.
- 9 betere: see note to betere above, verse 8.

- 12 ic beom wrecen \pm ofercumen: the alternate gloss, ofercumen, translating uindicabor, reflects a confusion with some form of uincere. The Sisams (ed. of K, sect. 110) note that this erroneous gloss may be the result of accretion in D's copy text. See also oferswides E (Liles, ed. of E, p. 356, notes confusion in E with uincere).
- 20 drihtne: for drihtnes; error perhaps induced by preceding drihtne.
- 27 dæg symbol: symbol as in AC(symbvl)FGK and above in D at 73,S; symbolne might be expected as occurs in BIJ but this uninflected form is probably influenced by the existing compound noun, symbol-dæg.

Notes to Psalm 118

- Heading: by the main scribe of D in the red ink used in the headings, \pm i is added above the last letters of uniuersus and chorus, and \pm cun is added above qui of eloquitur. Cassiodorus has the sing. for these words (uniuersalis for D's uniuersus); K omits esse creduntur and has uniuersi (s erased after last i), chori (i altered from us, and elocuntur according to the Sisams's ed.
- 1 immaculati: first m altered from n.
- 4 custodiri: as Ro(variant); final i written above deleted e, probably later; similar alterations in AFK; cf. custodire RoGa.
- 23 ealdormann: as in F(ealdorman); for pl. ealdormen(n).
- 29 astyre: followed by erasure of two letters, the last of which is e; cf. astirede J and astyrode K.

- 39 ðina: a written above e.
- 40 þinra: as in F(ðinra)JK; more usually þinre.
- 48 ic gearwude: more aptly glosses the Ro(variant)Ga exercebar rather than D's own exercebor as found in Ro; a similar discrepancy in JK.
- 49 Heading: all but the last two words appear in C, before verse 41.
- 76 heo frefrige: Rosier in ed. of G (p. 304) cites Cassiodorus ("Consolatio est enim, quando miseriarum patientiam donat. . .") in support of G's gloss, he offrige, to consoletur; also see D's comment, Consolatio est quando miseriarum patientia condonatur.
- 78 þa unrihtwisān: for discussion of this word, see note above at 50,21, Roeder's note (ed. of D, p. 230) and the Sisams (ed. of K, sect. S3).
- 92 on eaðmodnes: more usually on eaðmodnesse.
- 96 consummationi: as RoGa; final i written on erasure, probably of e; cf. same alteration in A and cf. consummatione C.
- 96 ende bradne bebod: DFGJ mistakenly link bradne with masc. ende instead of with the neut. bebod.
- 97 ehreð: added in lighter ink by an eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319); see above, note to 72,11.
- 98 mandato tuo: as RoGa; final o's written on partial erasure, probably of a's; same alteration in K; cf. mandata tua Ro (variant)J.
- 99 cypnes: as in C(cyðnyss)F(cyðnys); a sing. gloss is used for the pl. testimonia, but elsewhere in this Ps. (verses 98, 111) for example, the pl. cypnessa is used.

- 99 smeang: n written above line.
- 101 uerba tua: as Ro(variant)Ga; altered from ms. uerbum tuū; cf. uerbum tuum Ro.
- 111 Hereditate: as in Ro(variant)A(erasure follows)EF(final m erased) ~~CIK~~Ga; abbreviation bar over final e erased in D; cf. hereditatem RoL(m slightly erased).
- 122 Elige: as Ro; i altered from e; cf. elege Ro(variant).
- 126 unwise: this is an inexact translation for iniqui and is not listed in the dictionaries with this meaning; perhaps riht was accidentally dropped from unrihtwise.
- 127 7: followed by erasure of what appears to be a t.
- 128 unrihtne: second n written above line.
- Heading apuisse: as in K; for aperuisse as in Cassiodorus (p. 1116).
- 132 naman: first a written above deleted o.
- 141 Adolescentior: first e altered from i.
- 144 et intellectum: as in BCEFGJL; RoGa omit.
- 147 in maturitate: GF have an unusual alternate gloss, ± gelomlice (gelomlice, erased in F); Rosier in ed. of G (p. 312) cites In Psalm. Lib. Exeg. to explain the gloss, "in maturitate, id est, in consedulitate. . .". This idea is shared by D's commentary, in maturitate morum, and Cassiodorus: "Contra, quae gloria est iuuenibus, si in ipso aetatis feruore morum regimine temperentur?" (p. 1124).
- 151 manda: for mandata as Ro.
- 153 Vide: there is no indentation in the ms. dividing the next
-

eight verses.

- 161 frearecceras: as in I (with $\frac{1}{2}$ ealdras); cf. Sisams, ed. of K, sect. 93,1, where they characterize this word as, "rare or old-fashioned or dialectal."

Notes to Psalm 119

- 1 swenced: as in A (geswenced); cf. use of auxiliary verb: was in BCIJL and beo in EF.
- 2 lingua: g written on erasure.
- 4 desolatoris: as Ro (variant); cf. desolatoriis RoGa.
- 4 tolysendlicum: as in IK, both of which more aptly gloss their desolatoriis than D does its desolatoris. The Sisams describe this as one of the, "clear errors of translation in D . . . D tolysendlicum=desolatoris (confused with desolut+)" (ed. of K, sect. 82), thereby summing up similar comments by Roeder (ed. of D, p. 239), Wildhagen (ed. of C, p. 323), Rosier (ed. of G, p. 317) and Kimmens (ed. of F, p. 532); see Wildhagen for complete collation. Perhaps D's gloss was influenced by its exegetical comment, Id est orationibus que dissoluunt a poenis animam, which idea is also in Cassiodorus (p. 1142).
- 5 cedar: D's comment, Id est peccatores, and that of Cassiodorus, "Quo uocabulo competenter significat peccatores, inter quos se adhuc habitare suspirat (p. 1143) offer some insight into G's gloss, syfullum (for synfullum); cf. Rosier's note in ed. of G. (p. 317) where he cites Cassiodorus in support of G's gloss.

7 onwunnvn: v written above deleted o.

Notes to Psalm 120

3 healde: as in F; perhaps the subjunctive, instead of the
indic., is used here by analogy with the preceding verb, slape.
8 on: written above line.

Notes to Psalm 121

4 bider: this more aptly glosses the Ro illuc than D's Illic,
which is also found in Ro(variant)Ga.

Notes to Psalm 122

4 despectio: as RoGa; first e altered from i; similar altera-
tion in K; also cf. dispectio Ro(variant).

Notes to Psalm 123

8 to fultume urum: as E(fultome)GJK; to induced by ad of adiu-
torium; cf. on fultume ure F; the others correctly have the
nom. gloss.

Notes to Psalm 124

5 pax super israhel: cf. D's Latin comment, christus super
fideles, and K's gloss to Israhel, geleaffulle.

Notes to Psalm 125

- 1 hæfned: for discussion of the sporadic reduction of t when used as a middle consonant of a group of three, see above, hæfned, 84,2.
- 3 synd: d written above line.
- 4 hæftned urne: acc. sing. masc. used by DC(hæftnyd)L(ur- followed by erasure of e); this noun is listed as fem. and neut. (see BTS) but not masc. Perhaps, as Wildhagen suggests, it is confused with the masc. noun hæftnoð (ed. of C, p. 329).

Notes to Psalm 126

- 1 uanvm: v̄ altered from o; cf. uano Ro(variant).
- 1 [first] hy: glosses the Latin eam rather than referring to the neut. hus; cf. hi FJK.
- 4 excussorum: cf. D's comment, Excussores sunt prophete in fidelibus, Cassiodorus, "Excussores recte dicimus prophetas" (p. 1175; also cited by Wildhagen, ed. of C, p. 330), and the OE glosses witgena A, witgyna C(with ± wregyndra).

Notes to Psalm 127

- 2 fructum tuorum: as in Ro(variant), but probably the Ro fructuum tuorum was intended as D's gen. pl. gloss, wæstma, would indicate.
- 3 ælegrene: as in G(with æele ± preceding)K(elegrene); see Roeder's speculation on the meaning of this gloss (ed. of D, p. 245) and BTD ("allgreen"); the gloss is a figurative if not an

exact translation for nouvelle.

5 in hierusalem: cf. D's interlinear comment, in superno regno,
and K's gloss, on ban uera rice.

6 pret: as in K; for 7.

6 - pax super israhel: cf. D's comment, Saluator super fideles,
and K's gloss, geleaffulle.

Notes to Psalm 128

3 hrycg: c written above line.

4 hnollas: as in FGIJK; cf. Rosier's justification in ed. of G
of this gloss (p. 325).

5 sion: cf. D's interlinear comment, sanctam, and K's gloss,
halinesse.

6 utalocen: as Roeder notes (ed. of D, p. 246), sy is lacking
in D.

7 colliget: as in A(altered from collegit)Ro(variant); altered
from collegit: cf. colligit RoGa.

Notes to Psalm 129

8 redinet: as RoGa; i written on erasure of what may have been
e and second e altered from i; thus, probably altered from
redemit as the unaltered pret. gloss, alysde, would indicate;
cf. redemit G(-it on erasure in later hand)LRo(variant).

Notes to Psalm 130

Heading exmplum: for exemplum.

- 1 gebrydfullud: lud written above signal for commentary; this suggests the Latin comment was made before the OE gloss.
- 2 þafode: o written above a.

Notes to Psalm 131

- 5 tidum: as in E(on tidum)F(tvdum, erased)GJ; for þunwengum (temples of the head); error also noted by the Sisams (ed. of K, sect. 110) and by Kimmens, (ed. of F, p. 535).
- 6 efrata: cf. D's interlinear comment, Id est speculum, the comment of Cassiodorus, "Ephrata . . . memoratur speculum" (p. 1198), and G's OE gloss, sceawungum; see Rosier's note in ed. of G justifying this gloss (p. 328).
- 9 he onscrydde: a copula verb is required to complete the past part.; cf. earun A, wæron B, syn CI, sien L; for discussion of the use of he for hy, see the Introduction, Old English Gloss.
- 12 [first] þa: as in K; other glossed Psalters have þas (ðas AB, ðas E).
- 12 sedebvnt: v written above deleted a; cf. sedebunt RoGa and sedebant Ro(variant).
- 16 [second] gefagenunga: a noun has been written for a verb, gefageniað; the error was probably induced by the preceding noun, gefagenunga.

Notes to Psalm 132

- 1 est: RoGa omit est.
- 3 hermon: D's interlinear gloss, nomen montis, shares a common tradition with J(nama montis) and with baes muntēs B(baes)FL, and baere dune I.

Notes to Psalm 133

Notes to Psalm 134

- 11 amorreorum: cf. D's interlinear comment, uitiorum, and uitiorum ± amorrea J.
- 12 israhel populo: cf. D's comment, populo christiano, and K's gloss, geleafullan folce.
- 13 naman pinne: the acc. also found in EFGJK but probably should be nom. as is the noun in the parallel construction which follows, gemyndelicnes.
- 20 leui: cf. D's interlinear comment, fidelium ministrorum, Casiodorus, "in Leui reliqui ministri" (p. 1221), and the OE gloss in E, denas. Meritt, JEGP, 43(1944), 440, and Liles (ed. of E, p. 365) cite Augustine's commentary to explain E's gloss: "Benedicite ministri, hoc est, domus Levi" (PL 37, col. 1755).

Notes to Psalm 135

- 2 quoniam in: the refrain, quoniam in seculum misericordia eius,

has been shortened in this ms. and in the other OE glossed Psalters, with the exception of AG.

- 14 israhel: cf. D's interlinear comment, fideles, and the gloss in K, gelefulle.
- 22 israhel: cf. D's marginal comment, Id est fidelibus christi-
anis (idea found in Cassiodorus), and K's OE gloss, geleafullan.
- 25 alcum flasc: DG have no inflection for this noun; other OE Psalters have an e inflection (except flasca P).
- 26 drihtne: although the gloss might also translate the preceding dat. rather than the gen. pl., dominorum, e and a occasionally alternate in D (cf. beowe for expected beowa, 134,9), a tendency which Campbell notes (OE Grammar, sect. 379).
- 26 dominorum: followed by quoniam bonus which has been crossed out; cf. dominorum quoniam bonus RoCJL; ABEGaRo (variant) omit quoniam bonus.

Notes to Psalm 136

- 1 sion: cf. D's interlinear comment, Id est hierusalem, and K's reading hierusalem.
- 5 giofergiten: probably for gif ofergiten.
- 5 hierusalem: cf. D's interlinear comment, celestis uita, and the glosses to G, celestis uita heofenlic lif, and to K, celestis uita.
- 6 hierusalem: as above at verse 5, DG share a similar comment: celi misericordiam D and celestis uita heofenlic lif G.

- 7 edom: cf. D's interlinear comment, malorum, and the gloss to K, yfelra.
- 8 retribuet: as Ro(variant)Ga; second e altered from i; same alteration in AC; cf. retribuit Ro.

Notes to Psalm 137

- 7 & saluum: as in RoGa; & written later above line.

Notes to Psalm 138

- 12 [first] tenebre eius: eius omitted by RoGa.
- 14 wuldurlicu: probably for wundurlicu, a more exact translation of D's Ro mira; cf. wuldra K(over Ga mirabilia).
- 15 inrum: not recorded in the main dictionaries; probably the Latin inferioribus was misread as interioribus, resulting in the use of inrum (from inra, innera).
- 16 ongefremminge minne: since the noun is fem. (see BTD), minne should be mine as in FIK; cf. minre J. Perhaps the Latin meum influenced the glossator or perhaps the second n was an r in D's copy text.
- 16 Dies: as Ro; s written later in a different style; alteration also in: A(s on erasure)C(?s written in margin, then erased) K(d in margin, ies on erasure later); cf. die Ro(variant)Ga.
- 21 swarcode: in order to explain G's gloss abolige, Rosier (ed. of G, p. 343), cites Cassiodorus, but also see D's comment on tabescebam, Id est dolorem habui.
- 23 mina: a written above e.

Notes to Psalm 139

11 deiecies: as in BC; cf. deicies RoGa.

Notes to Psalm 140

Heading hamanam: for humanam.

- 2 manum: as Ro(variant); cf. manuum RoGa and other Ro glossed Psalters.
- 4 wreganne wrohta: as in FG(wrohta ± ladunga)J(wregenne wrohtan) K(wreigande wrohta)L(wregeanne wrohta); as Wildhagen (ed. of C, p. 352) suggests, excuso is confused with accuso; see BTC's entry, wroht, for further discussion.
- 4 ic: c written above line.
- 4 ic geþeod beo: D translates the main Ro version, conbinabor, rather than its own comminabor (as one Ro variant and C) as the Sisams note (ed. of K, sect. 109); similarly, FGJK do not translate their Ga communicabo having: ic geþeod beo FK, ic ne beo geþeowod G, and þeod beo J.

Notes to Psalm 141

- 4 min: as in EJK; cf. minne ABCFI.
- 5 agnosceret: as Ro; second e altered from i.
- 5 requirer: as in BF(± rat added above)Ga; cf. requirat Ro.
- 8 carcern: as in cærcern E; cf. carcerne ABCK.

Notes to Psalm 142

- 3 obscuris: as RoGa; final s written by a different hand.
- 4 geangud: as in G(geangud); from angiah as above at 60,3; D is the sole witness in BTD and CHM; see Rosier's suggestion that this may be a contraction of geangsumad (ed. of G, p. 349).
- 5 [first] et: as Ro but omitted in Ro(variant)Ga; written above the line.

Notes to Psalm 143

- 7 handum: probably for handa as others have.
- 11 fremendra: the dictionaries record the usual spelling without the n, but cf. above, at verse 7, where G has ælfremendra.
- 11 uanitate: ink is badly faded on hard vellum; cf. uanitatem RoGa.
- 12 stabiliti: as Ro(variant); final i altered by erasure, probably from e; alteration also found in A (stabilita, final a by corrector on erasure).
- 13 [first] genihpsunnesse: although this gloss is described as an error by Roeder (ed. of D, pp. 365-66), probably the Sisams are more correct in describing it as, "distinctive" (ed. of K, sect. 85); cf. genihtsumnesse F(-nysse)GIJK(nihtsumnesse).
- 13 [second] genihōsumnesse: as in genihtsumnesse F(-nysse)GJ(-nes)K; a noun is used to gloss the pres. part. abundantes, probably repeated from earlier in the verse. See the Sisams for ms. relation (ed. of K, sect. 124,ii).

Notes to Psalm 144

- 5 cyþað: between y and b, ca is deleted.
- 7 rihtwisnesse: n written above line.
- 7 exaltabunt: as in E; cf. exultabunt RoGa.

Notes to Psalm 145

- 10 sion: cf. D's interlinear comment, O ecclesia, and that of K, eclisie.

Notes to Psalm 146

- 3 halð: e deleted between l and ð.
- 3 forbryteð: a verb used for a noun; probably for forbrytennessa as in G; cf. the verb used in K, forbryte.
- 4 eis: as RoGa; altered from eius; similar alteration in G; cf. eius CJRo(variant); D's gloss, him, translates the altered Latin.

Notes to Psalm 147

- Heading Uerba . . . commemorat: as in K; for Uerba . . . com-
memorant.
- 16 dispergit: cf. spargit RoGa.

Notes to Psalm 148

- Heading Hortatur: as in Cassiodorus; D does not have hortatus as the Sisams state (ed. of K, p. 292); cf. Horatus K.

Notes to Psalm 149

- 4 he upahefô: the pres. tense gloss is better suited to Ro(variant)
Ga. exaltabit, than its own Ro exaltauit.

Notes to Psalm 150

COMMENTARY ON THE PSALMS

©

William J. Davey, Ottawa, Ontario, 1979.

Commentary on Psalm 1

f. 8v]

- 1 BEATVS] Beatus a beatitudine; beatitudo est ueritatem diligere.
- 1 BEATVS uir qui non abiit in consilio impiorum] Beatus est omnis homo qui non uult esse in consilio impiorum.
- 1 impiorum] Impiorum diabolorum † iudeorum † aliquorum qui scrutantur iniqua.
- 1 in uia peccatorum non stetit; Et in cathedra pestilentiae] Non stetit in mundo quia uitia huius mundi felici calle transiuit.*
- 1 in cathedra pestilentiae non sedit], Non sedit ad malas doctrinas.*
- 2 Sed in lege domini] Lex enim dicitur quod animos nostros liget.**
- 2 die ac nocte] Id est sempiternaliter.*
- 3 lignum] Quod sepius uirescit.*
- 3 decursus aquarum] Diuinarum doctrinarum.*
- 3 quod fructum] Id est lignum plantatum iuxta diuinam aquam.
- 3 fructum] Fructum, id est bonum opus.
- 3 folium] Id est sermo ipsius nullo casu a ueritate procedit.*
- 3 omnia] Id est opera.
- 4 Non sic impii] Id est non erit uobis sic,^a sicut beatis.*
- 4 proiecit uentus] Scriptum est: "Pereunt peccatores a facie dei et iusti epulentur" [Ps. 67,3-4].
- 5 non resurgunt impii] Non surgunt ad uitam quando merita precedentia non sunt.*

f. 8v]

- 6 Quoniam nouit dominus] Vt ait: "Cognosco oues meas" [cf. Joan. 10,27].

6. Quoniam nouit dominus uiam iustorum . . .] Inde est quod iusti
fulgebunt sicut sol in regno patris eorum et non nouit dominus impios.
6. iter impiorum peribit] Quia mittuntur^b in infernum.*

Commentary on Psalm 2

- 1 QVare fremuerunt gentes] Corripit populos propheta cur fremuerunt
contra dominum saluatorem.^a**
- 1 populi meditati sunt inania] Qui scripturas diuinas sine fructu
intelligentiæ frequenter iterabant.**
- 2 Adstiterunt reges terre; et principes conuenerunt in unum] Id est
farisei conuenerunt in una malitiosa uoluntate.*
2. dominum] Id est patrem [interlinear].**
- 3 Dirumpamus uincula] Uerba sunt dementium iudeorum.**
- 3 uincula] Id est precepta dei 7 apostolorum [interlinear].*
- 3 iugum] De quo iugo dominus dicit: "Iugum enim meum suaue est et
onus meum leue" [Matt. 11,30].
- 4 in caelis iridebit eos] Celos sancto suo^b iros significat.*
- 5 Tunc loquetur ad eos] Tunc subsannabit eos quando loquitur ad eos
in ira, id est in die retributionis.*
- 6 Ego autem constitutus sum rex ab eo] Uerba domini saluatoris.**
- 6 ab eo super sion] Id est sanctam ecclesiam.*
- f. 9r]
- 7 Dominus dixit ad me filius meus es tu] Sicut in euangelio: "Hic
est filius dilectus" [Matt. 3,17].*

- 7 hodie] Hodie apud deum est aeternitas.*
- 8 Postula a me] Dicit pater [interlinear].*
- 8 gentes] Id est nationes in toto corde.^c
- 9 Reges eos] Id est de mortuis uiuos facis.
- 9 confringes eos] Id est per confessionis studium conteres in eis terrenas cupiditates.*
- 10 reges] Id est dominatores.**
- 11 Seruite] Ut est illud: "Timete dominum omnes sancti eius" [Ps. 33,10].
- 12 disciplinam] Id est ueram sapientiam.
- 12 disciplinam] Id est ut sciatis uerum.
- 12 de uia iusta] Id est ac celesti rege christo,^d sicut ait: "Ego sum uia et ueritas" [Joan. 14,6].*
- 13 exarserit in breui ira eius] Id est in suo iudicio. Non est enim in illo iudicio singulorum hominum uicissim operanda discussio sed in uno momentaneo discursu simul omnia, sicut fecit et iudicat.*
- 13 qui confidunt] Id est nunc perseueranter^e [interlinear].
- 13 qui confidunt] Hoc est qui confidunt perseueranter.

Commentary on Psalm 3

- 2 DOMINE] Id est pater^a [interlinear].
- 2 qui tribulant me] Hi sunt iudei qui tribulatione.^b
- f. 9v]
- 3 uli dicunt] In tantum multi fuerunt ut etiam de numero discipulorum traditor iudas illis erat adgregatus.**

- 3 non est salus] Id est tam stulti erant^c quod putabant patrem curam
filii non habere.*
- 4 susceptor meus és] Susceptor illius fit pater cum ascendit.*
- 5 Voce mea ad dominum clamaui, et exaudiuit mē] Id est cum dicit:
"Clarifica filium tuum 7 cetera" [cf. Joan.17,1], "Et clarificaui
et iterum clarificabo" [Joan.12,28].**
- 6 Ego dormiui] Id est mortuus fui et iterum uiuus.*
- 6 dominus suscepit mē] Natura per se non potuisset surrexisse, si
non eam dominus suscepisset.*
- 7 Non timebo] Id est mortem quam fecerant ei, non timebat.*
- 7 milia populi] Id est iudeorum [interlinear].*
- 7 domine] Id est pater.[interlinear].
- 7 saluum me fac] Hoc de rursurrectione^d dicitur.**
- 7 deus meus] Id est pater mi^e [interlinear].
- 8 tu percussisti] Id est in iudicio [interlinear].
- 8 tu percussisti omnes aduersantes] Cum diiudicaueris, tum
percuties omnes in malo perseuerantes.
- 8 sine causa dentes peccatorum conteruisti] Sine difficultate ad
nihilum perduxisti.*
- 9 super populum tuum] Id est super fideles [interlinear].
- 9 benedictio tua] Cum dixerit: "Uenite benedicti" [Matt. 25,34].
- 9 tua] Domine [interlinear].

Commentary on Psalm 4

- 2 CVM inuocarem] Uox sanctę ecclesię.*

f. 10r]

- 2 dilatasti] Id est cum martyribus 7 confessoribus [interlinear]*
- 2 Miserere] Hic uersus cantandus est omnibus.*
- 3 Filii hominum usquequo grau corde] O qui scitis uerum et iustum,
cur idola adoratis?*
- 3 queritis mendacium] Id est perpetuam dampnationem [interlinear].**
- 4 magnificauit dominus] Id est manifestauit, glorificauit.
- 4 sanctum suum] Id est in gloria passionis 7 resurrectionis 7
ascensionis.
- 5 Irascimini] Id est contra peccata [interlinear].*
- 5 Irascimini et nolite peccare] Id est irascimini contra uestra
7 nolite peccare postea.*
- 5 compungimini] Id est penitentiam agite [interlinear].**
- 6 Sacrificate] Imperat omnibus fidelibus.
- 6 Sacrificate] Sicut legitur posterius: "Sacrificium laudis
honorificabit me" [Ps. 49,23].
- 6 ulti] Id est qui sunt stultitia pleni.
- 6 nobis] Rp̄ [interlinear].^a
- 6 bona] Ecclesia [interlinear].**
- 7 lumen uultus tui domine] Id est per passionem tuam [interlinear].*
- 7 edisti letitiam] Ecclesia dicit de uera fide sibi esse letitiam.*
- 8 multiplicati sunt] Id est letati: hii sunt peccatores in superbia.
- 8 In pace] In domini beneficiis perseuerans amoena claritate
perfruitur ecclesia.*

Commentary on Psalm 5

f. 10v]

- 2 VErba mea . . .] Uox ecclesie.*
 4 ad te orabo] In operibus placabilibus.
 4 mane, et exaudies uocem meam] Nox fuit antequam natus est christus;
 mane quando natus est 7 in mane credidit se ecclesia exauditam
 sicut legitur: "Nox precessit dies autem appropinquat" [Rom. 13,12].*
 6 Non habitabit iuxta te malignus] Sicut subsequenter legitur:
 "Exsurgat deus et dissipentur inimici eius et cetera" [Ps. 67,2].
 6 malignus, neque permanebunt iniusti] In iudicio tuo domine.**
 7 loquuntur mendacium] Salomon dicit: "Falsus testis non erit in-
 punitus" [Prov. 19,5].
 7 dolosum] Salomon dicit: "Statera dolosa abhominabilis deo" [Prov.
 11,1].
 8 Ego . . .] Ecclesia dicit.*
 8 in domum tuam] Id est in perfectam fabricam tue uoluntatis.*

f. 11r]

- 8 ad templum sanctum tuum] Ad corpus tuum in iudicio.*
 9 propter inimicos meos] Omnes iniquos ± hereses.*
 9 dirige] Hic contra hereses; in illa iudicii congregatione contra
 diabolos.
 9 in conspectu tuo] Id est in iudicio [interlinear].*
 9 uiam meam] ± uitam meam [interlinear].**
 10 non est in ore eorum ueritas] Hi sunt qui praua docuerunt 7
 populum in errorem duxerunt.*

- 11 Decidant a cogitationibus suis] De malis dicitur hec postulatio.
 11 a cogitationibus suis] Id est prauis cogitationibus.
 11 cogitationibus suis] Id est malis [interlinear].
 11 expelle eos] Expelle dicit propter cogitationes presumptas.**
 12 in aeternum] Ubi gaudii nullus finis est.**
 12 gloriabuntur in te] Gloria prosperitatis.
 13 benedices iustum] Id est in magnitudine premi et^a gaudiorum.**
 13 uoluntatis tuę coronasti nos] Sicut apostolus ait: "Non enim
 a nobis sed sufficientia nostra ex deo est" [II Cor. 3,5]; id
 est bona uoluntas.*

Commentary on Psalm 6

f. 11v]

- 2 DOMINE . . .] In isto psalmo semina diuersarum doctrinarum sunt 7 ta-
 men datur penitentibus dum se cupiunt absoluere.*
 3 ossa mea] Pro ossibus animi fortitudines intelleguntur.*
 6 in morte] Id est in malis operibus [interlinear].
 6 memor sit tui] Id est perfidos dicimus immemores dei.**
 6 in inferno] In uoluntate peccandi.
 7 in gemitu meo] Gemitus est geminatus luctus qui diabolum fugiat
 et Christum conciliat.**
 7 lectum meum] Lectum: delectationem corporis intellegamus in qua
 uelut in cubiculo nostro marcescenti uoluptate remittimur.**
 7 stratum meum] Id est cumulum peccatorum [interlinear].**

8 Turbatus est pre ira oculus meus] Propter iram domini oculum cordis
sui profitetur esse turbatum.**

8 pre ira] Quoniam merui in peccatis [interlinear].

8 oculus] Id est oculus cordis [interlinear].**

8 oculus] Oculus cordis mei.*

8 inter omnes inimicos] ± inter peccata.**

8 inimicos] Id est spiritus diabolicos [interlinear].**

9 Discedite a me] Tunc monstrat se egredere de peccatis.*

f. 12r]

9 operamini iniquitatem] Prae cogitationes.

10 exaudiuit dominus deprecationem meam] Hoc significat si cum pietate
oraberis.^a*

10 assumpsit] Id est accepit.**

11 Erubescant] Id est timore futuri iudicii.**

11 Erubescant et conturbentur] Facere mala [interlinear].

11 conturbentur omnes] Id est ut conuertantur ad bonum [interlinear].**

11 auertantur retrorsum] Malus cum auertit retrorsum emendat; bonus
cum auerterit retrorsum cadit in peccatum.*

Commentary on Psalm 7

2 DOMINE . . .] Hic psalmista supplicat se liberari a diuersis
inimicis.*

2 DOMINE deus meus in te speraui] Uersus iste omnibus colendus est.

3 ut leo] Id est diabolus [interlinear].**

3 ut leo] Leoni confertur diabolus 7 leoni frequenter comparatur et christus.**

3 neque qui saluum faciat] Id est non est qui saluet, si non adsit tua misericordia.*

4 si feci istud, si est iniquitas in manibus meis] Si feci istud, exponit quid hoc est cum ait: "Si est iniquitas in manibus meis."*

5 Si reddidi retribuētibus mihi mala decidam merito ab inimicis meis inanis] Id est ut si malum pro malo reddat, id est decidat ab inimicis inanis, id est fructu mansuetudinis magne uacuatus.**

5 inanis] Sine fructu mansuetudinis.*

6 inimicus] ± diabolus [interlinear].**

f. 12v]

6 Persequatur inimicus^a animam meam] Inimicum diabolum dicit, qui animas, quas comprehendit, et teret.**

6 in puluerem] Id est in perditionem [interlinear].

6 in puluerem deducat] Ducat in illum puluerem quem proicit uentus a facie terre.**

7 Exsurge domine in ira tua] Id est in impetu tue fortitudinis.

7 exaltare in finibus inimicorum] Id est in possessione diaboli que circumdat peccatores.*

7 in finibus inimicorum] Id est criminum meorum [interlinear].

7 Exsurge domine deus meus in precepto quod mandasti] Mandauit enim dominus in precepto, quando in euangelio dicit discipulis: "Tertia^b die resurgam, 7 precedam uos in galileam" [Matt. 26,32].**

8 synagoga populorum] Id est malorum morum dimicat [interlinear].*

8 populorum] Iudeorum.**

8 propter hanc in altum] Id est in celum.**

8 in altum regredere] Contra, cum doces nos [interlinear].

9 Secundum iustitiam] Ad personam domini uersus iste pronuntiatur.*

10 Consummetur nequitia peccatorum] Hec postulatio ad diuersas personas respicit 7 omnibus fidelibus dicenda est.

10 scrutans corda] Hec propria uertus^c dei est.**

10 Iustum] Iustus dicitur quia tribuit unicuique in fine quod gessit.^d**

12 fortis] Fortis quia nemo ei resistere potest.*

f. 13r]

13 gladium suum] Id est uerbum dei.*

13 gladium suum uibrabit] Periudicabit uos.

13 Arcum suum tetendit et parauit illum] Id est uerba testamentorum dei.*

14 sagittas suas] Apostoli.**

14 sagittas suas ardentibus] His qui ardent in bonis desideriis.*

15 parturit iniustitiam] Id est plebs iudaicus^e inuidens in deum cum uidit eum miracula facientem.*

15 concepit dolorem] De iudeis hoc dicitur.*

15 peperit iniquitatem] Cum dicit: "Crucifigere" [cf. Luc. 23,21].*

16 incidit in foueam] Id est in locum mortis.**

17 Conuertetur dolor eius] Populi iudeorum.

17 in capite eius] In animam eius.*

17 in uerticem eius iniquitas eius descendit] Supra rationem que^f creuit augmento iniquitatis.*

18 Confitebor] Hec confessio preconialis accipienda est que gaudenti animo domini uirtutibus exhibetur.**

Commentary on Psalm 8

2 DOMINE dominus noster] Hec nomina ecclesia considerans proclamans:

"Domine deus noster."*

2 magnificentia] Incarnationis archanum.**

2 super caelos] Id est sanctos uiros.

3 ex ore infantium] In die palmarum.

f. 13v]

3 ut destruas inimicum] Ut debuissent credere^a tibi.

3 destruas inimicum]—Id est perfidiam iudeorum [interlinear].**

3 defensorem] Dum patrem defenderunt, offenderunt in filio.*

4 uidebo caelos] Uox ecclesie.*

4 opera digitorum tuorum] Fecisti celum 7 terram.*

5 Quid est homo] Fragilis et caducus 7 peccato permixtus.**

5 homo] Peccator est et ad se sequax [interlinear].*

5 uisitas eum] Per tuam natiuitatem.*

6 Minuisti eum] Id est deum [interlinear].*

6 eum] Dominum deum nostrum.*

6 Minuisti eum paulo minus ab angelis] Id est quia mortem gustauit quod nec angeli fecerunt.*

7 opera] Omnis illi creatura subiecta monstratur.**

8 Omnia subiecisti sub pedibus eius] Id est post ascensionem subdita sunt illi omnia.*

- 8 subiecisti sub pedibus] Illos proprie dicimus esse subiectos qui ad
eius onus leue et iugum suaue peruenire meruerunt [cf. Matt. 11,30].
- 8 oues] Electos.**
- 8 boues] Predicadores [interlinear].**
- 8 insuper et peccora] Id est peccatores [interlinear].**
- 8 campi] Id est mundi [interlinear].**
- 9 Uolucres caeli] Id est superbi homines qui inflati uento iactantie
quasi per inanę eris spatia efferuntur.*
- 9 pisces maris] Philosophos qui curiose tractant naturae profunditatem
seculi.*

Commentary on Psalm 9

f. 14r]

- 2 CONFitebor tibi domine] In toto corde confitetur domino qui agit ea
que placita sunt ei.*
- 2 omnia mirabilia] Totum pro parte.*
- 3 Letabor et exultabo in te] Id est in te ubi securum gaudium est.*
- 3 altissime] Sicut legitur postquam, "Magnus dominus 7 terribilis super
omnes deos" [cf. Ps. 134,5 and Deut. 10,17].
- 4 inimicum meum] Id est populum iniquum; inimicus dicitur unitas
malorum.
- 4 infirmabuntur] Inimici mei.*
- 4 a facie tua] Id est in iudicio tuo domine [interlinear].
- 5 super thronum] Thronum, id est tribunal futuri iudicii.**
- 5 iudicas] Hoc dicitur de iudicio.*

- 6 Increpasti gentes] Dicitur, increpabuntur gentes incredule, et diabolus in iudicio dei.**
- 6 et in saeculum saeculi] Hoc est cum mittuntur in infernum.*
- 7 in finem] In finem seculi.*
- 7 et ciuitates eorum] Populos inimicorum.*
- 7 memoria eorum] Infidelium.*
- 7 cum sonitu] Cum stridore, cum aeterno luctu.
- 8 dominus in aeternum permanet] Cum fidelibus.
- 8 Parauit in iudicio] Iterum de iudicio dei.*
- 9 Iudicabit] Sicut posterius legitur et rectum iudicium tuum.

f. 14v]

- 10 refugium pauperum] Id est, "Beati pauperes spiritu quoniam ipsorum est regnum celorum" [Matt. 5,3].
- 10 Adiutor] ± liberator [interlinear].
- 10 in oportunitatibus] Id est in necessitatibus.**
- 10 in tribulatione] Id est in timore iudicii [interlinear].
- 12 psallite domino] Ad psalmodiam prouocat populos deuotos.^a**
- 12 Adnuntiate inter gentes] Id est, vos doctores, adnuntiate inter gentes non inultum esse quod sepe gestum est martyribus.*
- 12 mirabilia eius] Ueritates diuersitatibus ordinatas.
- 13 requirens sanguinem eorum] Dominus sanguinem sanctorum suorum.*
- 14 Miserere mihi] De uno quoque fideli hoc intellegas quod sibi propheta postulat largiendum.*
- 14 de inimicis meis] De diabolorum superbia.
- 15 exaltas me de portis mortis] Id est longe facis [interlinear].**

- 15 exaltas me de portis mortis] Id est diabolo^b [interlinear].**
- 15 omnes laudes tuas] Per quas nomen tuum celebratur.**
- 15 in portis filiae sion] Id est ecclesiastice fidei.^c
- 16 in salutari tuo] In filio dei.*
- 16 gentes] Gentes, id est peccatores.*
- 16 in laqueo isto] Sicut scriptum est: "Qui fodit foueam^d incidit in eam" [Ps. 17,16].
- 16 pes eorum] Id est gressus animae hi sunt opera bona.*

f. 15r]

- 17 Cognoscitur dominus iudicia faciens] Id est dum unusquisque uicem recipit de suis meritis 7 ibi iusti de operibus gloriantur 7 iniqui asstringuntur.*
- 18 in infernum, omnes gentes] Que in hac uita obliuiscuntur facere uoluntatem illius.*
- 19 non in finem obliuio erit] Sed ibi fideles coronantur 7 non obliuiscuntur.*
- 19 obliuio erit pauperum] Id est qui inhianter nunc desiderant^e christum.
- 20 Exsurge domine non preualeat homo] Cum de fine^f seculi tractaret, propheta aduentum anticristi prospexit qui est homo pessimus.**
- 20 homo] Peccator [interlinear].
- 20 iudicentur gentes] Id est petit ut celeriter iudicentur ne ille^g malus deuoret agnos ecclesie.
- 21 legislatorem] Id est talem principem; qualis est anticristus sed hoc dictum minantis est ut ad conuersionem potius inclinentur.*
- 21 homines] Id est peccatores [interlinear].*

- 22 Vt quid domine recessisti] Id est iterum postulat ut festinet in
auxilium in necessitate cum malus ille uenerit.
- 23 superbit impius] Superbit impius cum mala uolunte^h expleuerit.**
- 23 incenditur pauper] Id est ad studium uirtutis [interlinear].**
- 23 pauper] Id est ille qui desiderat deum [interlinear].
- 23 comprehenduntur in cogitationibus] Illi superbi in die iudicii [inter-
linear].*
- 24 laudatur peccator] Malorum mos est ut bonum et rectum dicunt quicquid
placet iniquo qui super eos est.
- 24 peccator] Id est anticristus [interlinear].**

f. 15v]

- 24 animae suae] Id est animi sui [interlinear].
- 24 benedicetur] Id est a infidelibus [interlinear].*
- 25 secundum multitudinem ire suae] Id est omnia que actus est tur-
bulenta 7 crudelia sunt.*
- 25 non inquired] Id est dominum non requirit [interlinear].**
- 26 uiae eius] Id est anticristi [interlinear].**
- 26 in omni tempore] Quia quamdiu manet amplificat mala.
- 26 Auferuntur iudicia tua] O deus [interlinear].*
- 26 omnium inimicorum suorum dominabitur] Omnium inimicorum dei domina-
bitur ille anticristus.
- 26 dominabitur] Regnat in suis uitiis [interlinear].
- 27 Dixit enim in corde suo . . .] Cogitaturus est anticristus, nullam
gentem intactam relinquam.**
- 29 sedet insidiis] Anticristus latronum consuetudini conpaturⁱ qui

- occultas uias insident ut interficiant innocentes.**
 29 insidiis] Actus anticristi, latronum consuetudini comparauit.**
 30 sicut leo] Leo dicitur quia atrociter laceraturus est populos
 christianos.*

f. 16r]

- 30 rapiat pauperem] Id est christi amicum [interlinear].
 30 dum adtrahit eum] Dum auerterit eum a ueritate.*
 31 in laqueo suo] In dolo suo.*
 31 eum] Id est pauperem [interlinear].
 31 et cadet] Id est in eternum ignem cum suis in iudicio dei.*
 32 Dixit enim . . .] Tam ignarus erit quod nescit rationem aliam.*
 32 ne uideat usque in finem] Hunc usque de anticristo.
 33 manus tua] Id est opus tui iudicii.*
 34 dixit enim . . .] Id est magna irritatio contra deum uiuentem
 erit quod sic dicturus est.
 35 tradas eos] Peccatores.*
 35 in manibus tuis]. In iudicio tuo.*
 35 pupillo] Cuius pater non est diabolus in illo iudicio. j*
 36 brachium] Id est potentiam.**

f. 16v]

- 36 nec inuenietur] Quia dubium non est perire eos in inferno.*
 36 inuenietur] Quia mittetur in aeternam poenam [interlinear].*
 37 Regnabit dominus in aeternum] Sicut posterius inuenies: regnum
 tuum domine regnum omnium seculorum [interlinear].*
 37 peribitis gentes] Gentes, a, peccatores^k et impios qui feraliter
 uiuunt.**

- 37 gentes] Id est peccatores [interlinear].**
- 37 de terra eius] Id est de terra uiuentium [interlinear].
- 38 Desiderium pauperum exaudiuit dominus] Hi sunt pauperes spiritu
quorum desideria exaudit deus.
- 38 exaudiuit auris tua] Id est uirtus tue misericordie.*
- 39 Iudicare pupillo] Qui patrem diabolum non habet.
- 39 et humili] 7 humili, id est iustissimo.**
- 39 non adponat] Tunc omnia mala finienda sunt cum actor omnium peccatorum
cum sua plebe dampnabitur.**
- 39 homo] Id est anticristus¹ [interlinear].

Commentary on Psalm 10

- 2 IN domino confido] Ad persuassores hereticos hic sermo dirigitur
qui uolunt loqui quod impium est.**
- 2 in montem] Id est hereticorum prauitatem [interlinear].**
- 3 tetenderunt arcum] Arcum mandata diuina debemus intellegere que
ereticus tractans et in sua prauitate componens.
- 3 arcum] Id est diuinum mandatum [interlinear].**
- 3 parauerunt sagittas suas] Hic de hereticis prophetatur.*
- 3 sagittas suas] Id est uerba uenosa [interlinear].**
- 3 in faretra] Id est in corde [interlinear].**
- 4 quae perfecisti] Scilicet in lege tua [interlinear].*
- 4 destruxerunt] Id est illi heretici [interlinear].*
- 4 quid fecit] Resistit.
- 5 Dominus in templo sancto suo] Id est in bonorum corde et corpore.

5 dominus in caelo] Caelum enim sanctos uiros significat in quorum
 precordio dignatur dominus habitare.*

f. 17r]

5 interrogant filios hominum] Id est semper uigilat super nos [inter-
 linear].

6 Dominus interrogat iustum et impium] Uideat unusquisque quia scit
 d^p^a utriusque cogitationes, 7 iusti et iniqui.*

7 ignis] Ignis est quando eos flammea cura consumit.**

7 sulphur] Sulphur quando cogitationes eorum sordescunt.*

7 spiritus procellarum] Id est dum se tumultuosa mente confundunt.**

7 pars calicis] Mensura qua pollutis^b actibus inebriantur.**

8 Quoniam iustus dominus . . .] Non necesse est magnam tractationem
 ponere super istum uersum.

Commentary on Psalm 11

2 SALuum me fac . . .] In isto uersue duo modi conditionalis syllogismi.^a

2 SALuum me fac] Nam cum in hoc seculo uidit psalmista animas ingrauare,
 saluum se petit a domino fieri.*

3 Vana locuti sunt] Otiosa loquuntur.*

3 in corde et corde locuti sunt] Nam quoties uoluimus dolosus^b exprimere,
 dupplicia eorum corda declaramus.**

4 labia dolosa] Dæt sint þa ðe willað oþer cweþan oðer ðencan; hi sunt
 qui uolunt aliud loqui, aliud cogitare.

4 maliloquam] † maliloquam [interlinear].

f. 17v]

- 5 Qui dixerunt . . .] Hi sunt qui loquuntur quod uolunt 7 non timent
deum.*
- 6 Propter miseriam . . . nunc exurgam] Hic de domini resurrectione
prophetatur quomodo surgit ad adiuuandum.*
- 6 exurgam] Exurgam, id est apparebo.**
- 6 Ponam super salutare meum] Salutare dicit pater uerbum suum.**
- 6 fiducialiter] Sine ulla fraude.
- 7 Eloquia domini eloquia casta] Nam sicut castitas ignorat pollutionem,
ita eloquia domini nesciunt aliqua sorde^c.**
- 7 septuplum] Hoc est septem donis spiritus sancti ornata sunt.*
- 8 custodies nos] Qui pura mente credimus.**
- 8 a generatione hac] Siue iudeos siue mundi istius significat peccates.**
- 9 In circuitu impii] Et indirecta uia.
- 9 In circuitu impii ambulant] Sicut salomon^d dicit: "Dereliquerunt uiam
bonam ut ambularent^e uias prauas" [cf. Prov. 2,13].**
- 9 secundum altitudinem tuam] Id est supernam sophiam.*
- 9 multiplicasti filios hominum] In uitam fideles multiplicasti.*

Commentary on Psalm 12

- 1 VSquequo domine . . .] Plenus propheta de domini dilectione 7 petit
donari sibi a deo ut a morte resurgere per aduentum dei potuisset 1
ecclesie uox est.*
- 1 VSquequo domine . . .] Hec oratio hominis peccatoris.
- 1 auertis faciem tuam] Ipsa est facies eius que carnalibus oculis

potuit apparere.**

2 Quamdiu ponam consilium in animam meam] Quamdiu inextimabilis est
anxietas [interlinear].**

f. 18r]

3 inimicus meus] Id est peccatum adē [interlinear].

4 Inlumina oculos meos] Per aduentum tuum.

4 oculos meos] Oculos cordis hic debemus intellegere.*

4 unquam] ± semper [interlinear].

5 Ne quando dicat inimicus] Ac si dixisset, si diuisus fuero a te,
illi inimico ualitudinem dabo, id est gaudium.*

5 inimicus meus] Id est diabolus;^a id est in die iudicii [interlinear].*

5 Qui tribulant me exultabunt] In illo tempore cum persenserint me
commotum, exultabunt.

6 in tua misericordia sperabo] Quasi diceret, non spero pro meis meri-
tis.*

6 in salutari tuo] Id est in uerbo tuo [interlinear].

6 in salutari tuo] In filio dei.*

6 cantabo domino . . . et psallam] In perseuerentia^b boni operis.*

Commentary on Psalm 13

1 DIXit insipiens] Insiapiens populus.iudeorum.**

1 deus] Id est incarnatus [interlinear].*

1 corrupti sunt] Id est peccatores [interlinear].*

1 corrupti sunt] Dicit psalmista de iudeis.

1 abhominabiles] Id est erroribus pleni [interlinear].*

1 Non est qui faciat bonum] Unde potest boni aliqui facere qui dicit
deum non esse?

1 non est usque ad unum] Ex eorum numero qui corrupti sunt.

f. 18v]

2 Dominus de celo prospexit] Id est cum misit unigenitum.*

2 super filios hominum] Super iudeos.*

2 requirens deum] Per bona opera.

3 Omnes declinauerunt] Id est iudei [interlinear].*

3 non est] Id est ex eis qui noluerunt eum intellegere.*

3 Sepulchrum patens est guttur eorum] Quia mortifera loquebantur.*

3 linguis suis dolose agebant] Ne soli pereant, linguis dolosa dis-
seminant.**

3 uenenum aspidum] Id est uenenosa uerba.*

3 Quorum ós maledictione] Iudeorum malorum.*

3 amaritudine] Cum dixerunt: "Crucifige, crucifige illum" [cf. Joan.
19,6 and Luc. 23,21].

3 sanguinem] Id est christi [interlinear].*

3 uiam pacis] Id est deum [interlinear].*

3 uiam pacis non cognouerunt] Sicut ait paulus: "Sed si cognouissent,
numquam deum glorię crucifixissent" [cf. I Cor. 2,8].*

3 Non est timor dei . . .] Hoc de iudeis [interlinear].*

4 nonne cognoscent omnes] Interrogatio ecclesie de futuro iudicio.*

4 nonne cognoscent omnes] Certe cognoscent 7 periudicabuntur in iudicio
dei.*

4 deuorant plebem meam] Id est falsis doctrinis decipiunt [interlinear].*

f. 19r]

- 5 trepidauerunt] Id est iudei [interlinear].**
- 5 trepidauerunt timore] Timebant iudei romanos magis quam christum cum dixerunt: "Expedi nobis ut moriatur ne forte ueniant romani et tollent nostrum docum" [Joan. 11,48].*
- 6 consilium inopis] Id est deus qui diues propter nos factus est pauper.*
- 7 Quis dabit] Nisi christus [interlinear].**
- 7 Quis dabit] Quis alius nisi christus dominus.*
- 7 ex sion] Id est hierusalem [interlinear].**
- 7 captiuitatem] Id est cum dampnat diabolum [interlinear].**
- 7 captiuitatem plebis sue] In iudicio domini.
- 7 iacob] Congregatio bonorum [interlinear].
- 7 israhel] Uniuersa fidelis ecclesia^a [interlinear].**

Commentary on Psalm 14

- 1 quis habitabit in tabernaculo] Interrogat propheta quis dignus sit ad ingressum uite superne.*
- 3 Qui loquitur ueritatem . . .] Sed omnino diligit sicut loquitur ueritatem.
- 3 aduersus proximum suum] Id est alium christianum.
- 4 Ad nihilum deductus est^a] Ad nihilum deductus est, id est in die iudicii cum dicturus est malis: "Ite in ignem aeternum" [cf. Matt. 25,41].

f. 19v]

- 4 deductus est in conspectu eius] Periudicatus est in iudicio suo.
 4 timentes autem dominum magnificat] Timentes dominum magnificat cum
 dixerit: "Uenite benedicti patris mei, percipite regnum" [cf. Matt.
 25,34].
- 4 magnificat] In gloria^b [interlinear].
 4 Qui iurat proximo] Id est rectum promittit.*
 5 Qui facit haec] Supradictam^c [interlinear].
 5 Qui facit haec] Hec supradicta iura.
 5 non commouebitur in aeternum] Sed habet uitam per omnia secula.*

Commentary on Psalm 15

- 1 CONserua me . . .] Oratio christi loquentis per humanitatem.*
 1 CONserua me] Ostendit ab hic quia pro nostra propria necessitate
 debemus orare.
- 3 mirificauit omnes uoluntates meas] Pater mirificauit me inter illos.*
 3 inter illos] Id est suos sanctos.**
 4 infirmitates eorum] Sanctorum.**
 4 postea adcelerauerunt] Id est per passionem domini [interlinear].*
 4 adcelerauerunt] Id est in bono 7 in passionibus [interlinear].*
 4 Non congregabo conuenticula] Id est congregaciones. 1
 4 de sanguinibus] Id est sanguine pecodum quia perfectiores erant
 quando liberati sunt. Postquam liberabo eos in proprio sanguine,
 non commemoro uetustae malignitatis.*

f. 20r]

- 5 calices mei] Quia semper bibo ex superno fonte, id est.^a*
- 5 tu es . . . meam] Quia aliorum est terrenum desiderium.
- 6 Funes ceciderunt] Funes accipi possunt tristie^b seculi huius.**
- 6 in preclaris] Id est ad aeterna munera resurrectionis [interlinear].**
- 6 hereditas mea] Id est multitudo sanctorum.**
- 7 dominum] Id est patrem [interlinear].
- 7 insuper] Supra mala que fecerunt mihi iudei.**
- 7 ad noctem] Id est mortem carnalem.*
- 8 Prouidebam dominum] Innotuit nobis quia qui intuetur per deum nullatenus
ad delicta conuertitur.*
- 8 dominum] Id est patrem omnipotentem.
- 9 Propter hoc] Quia ad dextris est mihi.*
- 9 in spé] Resurrectionis.**
- 10 in inferno] Sicut scriptum est: "Potestatem habeo ponendi animam
meam et iterum sumendi eam" [Joan. 10,18].*
- 10 corruptionem] Id est putredinem.*
- 11 fecisti] O pater.

f. 20v]

- 11 cum uultu tuo] Uultum patris habuit; sicut dicit: "Ego et pater
unum sumus" [cf. Joan. 10,30].
- 11 cum uultu tuo delectationes] Quarum non est numerus.^c
- 11 delectationes in dextera tua] Id est filium tuum [interlinear].*
- 11 in finem] ‡ in sempiternum [interlinear].*

Commentary on Psalm 16

1 EXaudi domine . . .] Uox ista ad patrem pertinet.*

1 orationem meam] Separemus a nobis labia dolosa, tunc preces nostras
deus exaudit.

3 Probasti . . . et uisitasti] Probatio significat passionem, uisitatio
resurrectionem.**

4 Vt non loquatur] Etsi ego taceam, tu me purum perpendis.**

5 Perfice] Usque in finem conserua.**

5 Perfice gressus meos] Incipit oratio.*

6 Ego clamaui] Qui clamat 7 exauditur, innocens agnoscitur.*

6 clamaui] Ad te [interlinear].

f. 21r]

8 a resistantibus dextere tue] Dextera patris est filius cui iudei
resisterunt.*

8 pupillam oculi] Per me, pater, cuncta terrestria inspicias.*

8 umbra alarum tuarum] Misericordia tua 7 ueritas^a tua a^e sunt.*

9 afflixerunt] Cum suis flagellis.

9 circumdederunt] Id est populus iudeorum [interlinear].**

9 circumdederunt] "Cum gladiis 7 fustibus exierunt^b tamquam ad latro-
nem" [cf. Matt. 26,55].*

10 adipem suum] Id est scelerum nimietatem.**

11 statuerunt] Illi iudei [interlinear].*

11 statuerunt declinare in terram] Semper perditum a supernis 7 in
terram inspicunt qui mala uoluntur in cogitatu.^c*

12 Susceperunt me] Id est quando pilatus dixit: "Tollite eum et secundum

legem uestram crucifigite illum" [cf. Joan. 19,6-7].**

12 catulus leonis] Catulus leonis dicit iudeos.**

f. 21v]

13 frameam] Quia per ipsam diabolum uincit.*

13 frameam] Anima christi, id est framea patris.**

14 a paucis] Apostolis et fidelibus.*

14 dispartire eos] Id est iudeos infideles [interlinear].*

14 et subplanta eos] Conuerte eos ad penitentiam.*

14 De absconditis tuis] Id est de lege ueteris testamenti.**

14 uenter eorum] Id est sensus eorum.**

14 saturati sunt porcina] Saturatos ergo iudeos dicit de munditiis,^d
queque a domino abscondita, id est noscuntur esse prohibita.**

14 reliquerunt] Quando dixerunt: "Sanguis eius sit super nos et super
filios nostros" [Matt. 27,25].**

14 superfuerunt] De peccati consuetudine.

15 in conspectu tuo] Id est in iudicio tuo.*

15 dum manifestabitur gloria tua] Hoc est quando merita pandentur.*

Commentary on Psalm 17

2 DILIGAM te domine] Diligit deum qui seruat mandata.*

2 uirtus mea . . .] Uirtus firmamentum refugium dominus est.**

3 Protector meus] Daud, de se et de christo intellegi potest.*

3 cornu salutis] Id est altitudo.

f. 22r]

5 Circumdederunt me genitus mortis] Cum dicit: "Tristis est anima

mea usque ad mortem" [Matt. 26,38; Marc. 14,34].

- 5 gemitus mortis; et torrentes iniquitatis] Tumultuatio iudeorum.
 6 Dolores inferni circumdederunt] Quia cogitationes circumdantium
 dolore iehenne plene erant.
 7 de templo] Hoc est de celo.**
 7 introiuit in aures eius] Quia ille totum cognoscit et omne quod est
 illi presens consistit.*
 8 Et commota est] Hoc de aduentu siue iudicio dei.*
 8 contremuit terra] Peccatores.**
 8 fundamenta montium] Id est superborum [interlinear].**
 8 iratus est eis deus] Id est uitiiis illorum.*
 9 Ascendit fumus] Calor penitentie.**
 9 in ira eius] Id est iratus est hic peccatoribus si non conuertunt.*
 9 ignis] Id est caritas [interlinear].**
 9 ignis] Ignis est karitas dei que crescens ascendit.*
 9 Carbones succensi sunt ab eo] Id est peccatores qui non habuerunt
 ignem, id est karitatem.*
 9 ab eo] Ab eo igne.

f. 22v]

- 10 inclinavit celos] Id est semetipsum [interlinear; cf. Phil. 2,7].**
 10 caligo] Id est diabolus [interlinear].**
 11 Et ascendit super cherubin] Ascendit super cherubin quando uidentibus
 apostolis ad celorum regna conscendit.**
 11 super cherubin] Id est multitudinem scientie [interlinear].**

- 11 uolauit super pennas uentorum] Id est per mundi spatia uelociter
 cucurrit. Quid enim dici potest uelocius quam mox ut natus est in
 alia mundi parte conspectus est? **
- 12 posuit tenebras] Tenebrosum est nobis, adque obscurum quod ignoramus.*
- 12 posuit tenebras latibulum suum] Dæt is bæt hy hit ne mehton, ne hit
 gemet wæs him eal awreon.
- 12 tabernaculum eius] Id est in omnibus locis [interlinear].*
- 12 in nubibus] Id est prophetis [interlinear].**
- 12 aeris] † uerbi diuini [interlinear].**
- 13 Præfulgora] Id est claritas [interlinear].*
- 13 Præfulgora] † cum locutus est cum moysen 7 precepta dedit † de die
 iudicii: "Ite in ignem aeternum" [cf. Matt. 25,41].^a
- 13 conspectu eius] Id est domini [interlinear].*
- 13 grando] Id est fortis doctrina [interlinear].
- 13 carbones ignis] Incendia karitatis.**
- 14 Et intonuit] Id est cum dicit: "Hic est filius meus dilectus in
 quo mihi bene complacui 7 reliqua" [Matt. 3,17; 17,5; II Petr. 1,17].**
- 15 sagittas suas] Id est apostolos † euangelos [interlinear].*
- 15 dissipauit eos] Id est iniquos † iudeos [interlinear].
- 15 fulgora multiplicauit] Id est miracula fecit multa [interlinear].**
- 15 conturbauit eos] Sicut dicit apostolus: "Aliis sumus odor uitæ in
 uitam, aliis odor mortis in mortem" [II Cor. 2,16].**
- 16 fontes aquarum] Id est ueritas predicantium.**
- 16 fundamenta] Id est prophete [interlinear].**
- 16 Ab increpatione tua . . .] Illi predicatorum delinquentes populos
 increpabant.**

f. 23r]

- 17 Misit de summo] Incipit locutio sancte ecclesie.*
17 adsumpsit me de multitudine] Illi predicatorum delinquentes.
17 de multitudine] Id est de multis gentibus me congregauit.*
17 aquarum] Id est gentium [interlinear].**
18 Eripuit me] Dicit ecclesia [interlinear].*
18 oderunt me] Id est cum tintregum^a & tormentis^b [interlinear].*
19 Preuenerunt me] Hoc est quando pseudoapostoli^c ueros predicatorum
preuenire nitebantur.**
20 eduxit me] Fecit me crescere.*
20 saluum me fecit] Id est me, populum suum [interlinear].*
21 retribuit mihi dominus secundum iustitiam meam] Retribuit mihi se-
cundum iustitiam mea, id est uoluntatem meam.**
22 Quia custodiui uias domini] Uiae domini sunt dilectio dei & proximi.**
23 in conspectu meo sunt] Hoc dicit sancta ecclesia.
23 iustitiam eius non reppuli] Sed dilexi iustitias tuas.*

f. 23v]

- 24 Et ero . . . ab iniquitate mea] Scilicet si obseruauero me ab ini-
quitatibus.*
25 in conspectu oculorum eius]. Quod utique non potest, nisi beatis
euenire ut sint in conspectu oculorum eius.*
28 Quoniam tu populum humilem saluum facies] In iudicio tuo domine hoc
facis.
28 oculos superborum] Id est peccatorum.*
29 Quoniam tu inluminas] Loquitur siue ecclesia siue populus beatorum.**

- 29 lucernam meam] Id est doctores meos.*
- 29 tenebras meas] Id est relinqua membra mea que adhuc non credunt.*
- 30 Quoniam a te eripiar] 7 non a me [interlinear].**
- 30 a temptatione] A diabolo.*
- 30 murum] Id est^d obstaculum peccatorum.**
- 31 igne examinata] Sicut hieremias dicit: "Nonne uerba mea sicut ignis. dicit dominus" [cf. Jerm. 23,29].**
- 31 omnium sperantium in se] Nullus exceptus est nisi qui in eum sperare neglexerit.**

f. 24r]

- 32 quis deus] Ille est de quo legitur: "Ex quo omnia, in quo omnia" [cf. Rom. 11,36].
- 33 Deus qui precinxit] Dominus de sua fortitudine in isto uersu loquitur. 7 sic directe usque ad finem istius psalmi.*
- 34 tamquam cerui] Ceruus enim spinosa loca transcendit et foueas lugubres, et sic dominus foueas peccatorum sanctis gressibus transcendit, inde comparatur ceruo.*
- 35 ad prelium] Contra diabolum [interlinear].*
- 35 brachia mea] Prophete et apostoli.**
- 38 inimicos meos] Id est qui contra meum uelle uiuunt.
- 38 comprehendam illos] Quos per doctrinam inuenit.
- 39 adfligam illos] Corripiam illam.*
- 39 nec potuerunt stare] In malis uoluntatibus sed hōbedient preceptis meis ± etiam de iudicio dei potest intellegi.

f. 24v]

- 40 subtus me] Id est subtus iudicium meum.*
- 41 dedisti mihi dorsum] Id est conuersionem.**
- 41 odientes me disperdidisti] Eos qui permanserunt in obstinatione id est: id est on wiperinge.*
- 42 Clamauerunt] In iudicio dei [interlinear].*
- 42 nec erat qui saluos faceret] Quia saluatorem non dilexerunt in uita.*
- 42 nec exaudiuit eos] Id est in iudicio suo quia uerba illorum non audiuntur ibi. qui uerba illius nolunt audire hic.*
- 43 comminam illos] Id est qui permanserunt in peccatis [interlinear].
- 43 ut lutum platearum] Bene luto comparantur quando fetidissimis sordibus coinquinatur.*
- 44 de contradictionibus] Id est contrarietate iude [interlinear].*
- 44 de contradictionibus] De contrarietate iude.*
- 44 in caput gentium] Orum^e [interlinear].
- 44 gentium] Que circa iudeos sunt.
- 45 Populus quem non cognoui] Non populus iudaicus sed gentilis.
- 45 non cognoui] Id est ad quem non ueni [interlinear].**
- 45 obaudiuit mihi] Id est credunt mihi.*
- 46 Filii alieni mentiti sunt] Hi sunt alieni a deo qui nolunt facere sua precepta. Sed mentitur, promittunt et dicunt se uolentes facere
47 non faciunt.
- 46 inueterauerunt] Id est in malitiis suis [interlinear].
- 46 a semitis suis] A rectis operibus.*
- 47 exaltetur deus] Id est toto orbe credatur [interlinear].**

f. 25r]

48 qui das uindictam] Per quam uindicaui ecclesiam.*

48 de gentibus iracundis] Id est prauis iudeis.

49 de gentibus iracundis; et ab insurgentibus in me exaltabis] Ut
quanto altius in iram surrexerunt iudei, tanto amplius exaltaretur
deus.*

49 ab insurgentibus] Inuidiosis iudeis.

49 a uiro iniquo] Pro uiris [interlinear].

50 confitebor tibi] Id est laudem tibi dico per populos christianos.*

51 regis ipsius] Christi.

51 christo suo] Was mid iudeum on geardagum ealra cyninga gehwelic cristus
nemned. Omnis rex in antiquis diebus apud iudeos nominabatur christus.*

51 christo suo; dauid et semini eius] Id est domino quia surrexit ex
maria que surrexit ex semine dauid [interlinear].*

51 dauid] Quando liberauit eum de manu persequentis; id est saul [inter-
linear].*

Commentary on Psalm 18

2 CELI] Firmamentum.

2 CELI enarrant] Id est prophetas et apostolos in quibus deus habitauit
quasi in celis.*

2 opera manuum eius] Opera manuum eius sunt apostoli, prophete.*

2 firmamentum] Firmamentum est deus; illum annuntiauerunt.

3 Dies] Id est christus [interlinear].*

3 Dies diei] Id est christus apostolis.*

3 nox nocti] Iudas iudeis.**

3 indicat scientiam] Id est malum consilium [interlinear].*

4 Non sunt loquelę neque sermones]. Loquelę ꝛ sermones sanctę scripture.

4 loquelę neque sermones] Nec sermones nec loquelas reticuisent.*

f. 25v]

4 uoces eorum] Apostolorum [interlinear].**

5 sonus eorum] Apostolorum.*

5 in fines orbis terre] Ut est, ite in orbem terrarum.

6 In sole] Id est in maria.*

6 In sole posuit tabernaculum] Sicut legitur in euangelio: "Iusti fulgebunt sicut sol ꝛ in iustis habitat" [Matt. 13,43].

6 ipse tamquam sponsus] Sponsus est christus ecclesię.**

6 de thalamo suo] De utero marię [interlinear].*

6 ut gigans] Gigans dicitur quia inormis uirtutis est.*

6 ad currendam uiam] Id est: "In uia peccatorum non stetit" [interlinear; Ps. 1,1].**

7 a summo celo] Sicut dicit propheta, de celo ueniet dominator deus.^a

7 nec est qui se abscondat] Scriptum est, ite in orbem terrarum.^b

7 nec est qui se abscondat a calore eus] Ac allum bodað se gast [interlinear].

7 a calore] Id est a spiritu sancto quem dedit apostolis qui in igne, id est in calore uenit.*

8 Lex domini inreprehensibilis] Quia constat firma [interlinear].*

8 conuertens animas] Animas peccatorum ad poenitentiam.

8 prestans paruulis] His qui paruuli sunt in malitia.*

- 9 letificantes corda] Id est bonorum.
- 9 lucidum] Lucidum est bonis et tenebrosum malis.
- 9 inluminans oculos] Id est precordiã nostra.*
- 10 Timor domini] Scriptum est enim: "Nihil perturbationis habet timor dei".^c*
- 10 uera] Ut est: "Illud celum et terra transibunt; uerba autem mea non transient".^d [cf. Matt. 24,35].

f. 26r]

- 12 retributio] In die iudicii retribuetur ei regnum aeternum.*
- 13 Delicta] Tam multa sunt ut nemo potest intellegere.*
- 14 et ab alienis] Id est a doctrinis diaboli.*
- 14 a delicto maximo] Id est superbia.**
- 15 Et erunt . . . eloquia oris mei] Si non dominatur mei superbia, tunc placent deo orationes mee.

Commentary on Psalm 19

- 2 EXaudiat te dominus in die tribulationis] Dixit psalmista hanc orationem pro sancta ecclesia quando uidebat illam in tribulatione grauissima.*

f. 26v]

- 3 auxilium] Id est filium suum.*
- 4 pingue fiat] Id est iocundum in conspectu diuino.*
- 5 Tribuat tibi dominus secundum cor tuum] Id est secundum intellectum quem habes de domino saluatore.**
- 5 consilium tuum] Id est ut pericula presentis seculi non pauecas.**

- 6 Letabimur . . . magnificabimur] Hoc dicit, quia sciebat iesum nasci-
 turum et in illo letabuntur et magnificabuntur omnes fideles.*
- 7 nunc cognoui quoniam saluum faciet dominus] Sic dicit psalmista quasi
 sciret omnia de christi resurrectione cum dixit: "Nunc cognoui."*
- 8 Hi in curribus et hi in equis] Dixit hoc de secularibus, ut non nostra
 salus sicut illorum in curribus et equis sed in deo nostro.*
- 9 Ipsi obligati sunt] Id est in erroribus.*
- 9 resurreximus] Id est in deum confidimus; de sancta ecclesia dicit
 hoc.
- 10 Domine saluum fac regem] Id est christus resurgat a mortuis.**
- 10 nos in die] Nunc et semper quia credimus christum uenturum.

Commentary on Psalm 20

f. 27r]

- 2 DOMINE] Id est pater [interlinear].**
- 2 DOMINE . . .] Dicit psalmista.*
- 2 letabitur rex] Id est gaudet iesus christus [interlinear].**
- 2 super salutare tuum] Quia per eum saluasti nos homines.*
- 3 Desiderium anime eius tribuisti ei] Omnia sicut uult deus sic pater
 dedit ei et stant et uera sunt que loquitur os domini.
- 4 Quoniam preuenisti eum] Quia tu omnipotens pater fuisti antequam
 filium misisti et in tribus unus es.
- 4 eum] Id est filium [interlinear].*
- 4 coronam] Id est conuentus apostolorum.**
- 4 de lapide pretioso] Id est christus est ille lapis.*

5 Vitam petiit a te] Cum dicit: "Pater, clarifica filium tuum" [Joan.
17,1].*

5 longitudinem dierum] Postquam resurrexit, uita eius nullo fine concluditur.*

6 Magna est gloria eius] O pater [interlinear].

6 gloria eius] Id est filii tui [interlinear].*

7 Quoniam dabis eum in benedictione] Tu pater dabis filium in benedictionem
‡ de fideli intellegi potest.*

8 Quoniam rex] Id est filius dei [interlinear].*

8 non commouebitur] Quoniam nescit submoueri a misericordia patris.**

f. 27v]

9 Inueniatur manus tua] ‡ operatio tua^a repperiatur; afflictos con-
uertas inimicos.**

9 dextera tua inueniat omnes qui te oderunt] Nunc loquitur psalmista
quando iudicabit dominus malis^b in die iudicii.*

10 Pones eos] Id est in die iudicii.*

10 in tempore uultus tui] Tempus uultus dei est dies iudicii.**

10 conturbabit eos et deuorabit eos ignis] Id est: "Ite in ignem aeter-
num" [Matt. 25,41].**

11 Fructum eorum de terra] Fructus eorum fuisset in terra uiuentium si
filio dei credidissent.**

12 cogitauerunt consilium] Id est dixerunt: "Pro omnibus unum mori
expedit" [Joan. 11,50].**

12 quod non potuerunt stabilire] Id est ad desiderium suum perducere.*

13 in reliquiis tuis] Id est in passione tua.*

13 preparabis uultum illorum] Id est confusionem illorum iudeorum.

14 Exaltare domine] Id est resurrectione magnificare.**

Commentary on Psalm 21

f. 28r]

2 DEUS DEUS MEUS] Uicina passione permotus exclamat deus.*

2 DEUS DEUS MEUS] Sicut in euangelio: "Deus, deus meus ut quid me dereliquisti" [cf. Matt. 27,46 and Marc. 15,34].

2 Verba delictorum meorum] Id est ille qui peccatum non habuit, nostra delicta sua dicens esse peccata.**

3 per diem] Id est per me, deum.*

3 nec exaudies] Id est nisi ut patiar.*

3 et nocte] Id est tribulatione.**

4 in sancto habitas] Id est incarnationem suam declarauit.**

5 sperauerunt patres nostri] Omnes iustos propatres sibi reputat qui preerat incarnationi eius.

6 Ad te clamauerunt] Dominus ergo iustos suos semper exaudit sed quemadmodum illis expedire cognoscit.**

7 sum uermis] Id est tam indignus fuit iudeis.

8 Omnes] De malis tantum accipiendum est.*

8 aspernabantur me] Iudei aspernabantur iesum christum.*

8 mouerunt capud] Quod faciunt mirantes, non iudicantes.**

9 Sperauit in domino eripiet eum] Dixerunt iudei: "Liberet nunc eum, si uult eum" [cf. Matt. 27,43].**

10 Quoniam tu es . . . de uentre] Uox filii ad patrem.*

10 de uentre] Id est de uentre marie uirginis.*

f. 28v]

- 11 in te iactatus sum] Cum dicit, "in te iactatus sum," ostendit ab humana iniquitate se esse discretum.*
- 11 de uentre matris mee] ± de utero uirginali ± de uirtute dominica.*
- 12 Ne discesseris a me] Metu mortis, ista prolata sunt; quia dicturus erat: "Pater, si fieri potest, transeat a me kalix iste" [Matt. 26,39].**
- 13 Circumdederunt me] Iudei increduli superbientes.*
- 13 uituli multi] Uituli sunt populi iudeorum. Uituli nesciunt seruitium iugi, nec iudei iugum tenent recte legis.
- 13 tauri pingues] Id est superbos principes [interlinear].*
- 14 Appuerunt in me os suum] Id est dixerunt: "Crucifige; crucifige" [Luc. 23,21].**
- 15 omnia ossa mea] Apostoli mei.*
- 15 cor meum] Mea^a [interlinear].
- 15 cera liquescens] Bene autem legis misteria comparate sunt cere; sicut ex cera^b liquescenti formatur candela, sic ex deo humiliante ± hoberdiente clarissima candala facta est post passionem.
- 15 in medio uentris mei] Id est in catholica ecclesia.**
- 16 Exaruit uelut testa uirtus mea] Spiritus post passionem maiores uirtutes ostendit quam antea.*
- 16 uelut testa uirtus me] Tanto durior est testa quanto coctior.*
- 16 lingua mea] Id est predicatorum [interlinear].**
- 16 lingua mea adhesit faucibus] Dum eius mandata custodiunt.**
- 16 deduxerunt me] Id est iudei deduxerunt illum.*
- 17 canes multi] Canes, id est iudeos^c [interlinear].*

- 17 concilium malignantium] Id est iudeorum [interlinear].**
- f. 29r]
- 17 Foderunt manus meas] Quando me crucifixerunt.*
- 17 pedes meos] Id est cum clavis [interlinear].*
- 18 dinumerauerunt omnia ossa mea] Apostolos meos 7 predicatorum per-
secutionibus.*
- 18 Ipsi uero considerauerunt] Id est et tamen noluerunt me intellegere.*
- 19 diuiserunt sibi . . . miserunt sortem] Sicut dicit euangelista:
"Postquam crucifixerunt eum, diuiserunt uestimenta eius, sortem mit-
tentes" [Matt. 27,35].**
- 19 uestimenta mea] Tonica uero eius uenit ad sortem, que corpus eius
ambiebat.**
- 20 Tu autem domine . . . auxilium] Ad deum patrem uocat.
- 20 facias auxilium tuum] Id est resurrectionem.**
- 21 Erue a framea] Per humanitatem poscit resurrectionem.*
- 21 de manu canis] Id est populus iudaicus^d qui lacerauit ecclesiam dei
more canis.*
- 22 leonis] Leonis [interlinear].
- 22 leonis] Id est diaboli.**
- 22 a cornibus] A superbis actibus.*
- 22 a cornibus unicornuorum] Unicornus fortior est duo cornua habentibus;
iudei igitur duriores aliis hominibus; ideo unicorni dicuntur.*
- 23 in medio ecclesie laudabo te] 7 in medio ecclesie laudat deum qui
bene tractat.*
- 24 Qui timetis dominum] Imperat psalmista ut timeas deum.*

- 25 omne semen israhel] Semen israhel non unius nationis populus
significatur sed cunctarum gentium cognoscitur plenitudo.**
- 25 quoniam non spreuit] Quod solent facere mundi istius honore
gloriantes.**

f. 29v]

- 26 Aput te] Id significat de te.**
- 26 ecclesia magna] Ecclesia interpretatur fidelium congregatio.
- 26 uota mea domino reddam coram timentibus eum] Id est sacramenta
corporis 7 sanguinis sui que illis presentibus redduntur, qui
ei sancto timore subiecti sunt.**
- 27 Edent pauperes] Id est pauperes spiritu, regnum dei esurientes.*
- 27 pauperes] Aeternas diuitias [interlinear].*
- 27 saturabuntur] Ex uerbo dei [interlinear].
- 27 laudabunt dominum] Id est in regno dei [interlinear].*
- 27 Uiuet cor eorum] Id est spes eorum immobilis.**
- 28 reminiscentur] Hoc quod dixi de pauperibus.
- 28 uniuersi fines terre] Uniuersitas ecclesie.*
- 28 adorabunt in conspectu eius] In iudicio domini.
- 28 patrie gentium] Id est patrie douotarum^e gentium.*
- 28 gentium] Id est fidelium gentium.*
- 30 Manducauerunt] Qui esuriunt regnum dei.
- 30 omnes diuites terre] Id est omnes^f fideles.
- 30 procident uniuersi qui descendunt in terram] Cum dixerit: "Ite
in ignum^g aeternum" [cf. Matt. 25,41]; id est in terrenas con-
cupiscentias.*

31 anima mea ipsi uiuet] Animam dicit deo uiuere quoniam in hunc mundum immaculata calle, id est uia,^h transiuit.*

f. 30r]

32 adnuntiabunt] Euangeliste predicabunt regnum dei.*

32 adnuntiabunt celi] Crebro celos dicimus sanctos uiros..

Commentary on Psalm 22

1 DOMINUS regit me] Si deus adiutor tui est, non est tibi periculum ut ait apostolus: "Si deus pro nobis, quis contra nos?" [Rom. 8,31].*

2 in loco pascue] Id est in pabulo diuinarum lectionum.**

2 Super aquam refectionis] Id est baptismi [interlinear].**

2 educauit me] Sanctis doctrinis [interlinear].

3 animam meam conuertit] Quia post baptismum de peccatrice facta est iusta ecclesia.**

3 propter nomen suum] Id est non pro meritis meis.*

4 in medio umbre mortis] Scismaticos et hereticos hi sunt umbra mortis.**

4 tu mecum es] Sicut dixisti: "Non te desereram,^a non te derelinquam" [cf. Hebr. 13,5 and Ios. 1,5].*

4 Uirga tua] Id est rectitudo.*

4 et baculus] 7 adiutorium.**

4 consolata sunt] Id est ad uiam domini duxerunt.*

5 Parasti . . . mensam] Id est crucem 7 panem uiuum in ea.*

5 qui tribulant me] Id est ut fuisset libera tribulatione eorum.

5 in oleo] Id est in exultatione.*

5 caput meum] Caput fidelium christus est.**

5 poculum tuum inebrians] Id est poculo domini inebriatur qui
sanam doctrinam haurit.

f. 30v]

6 misericordia tua subsequetur me] Id est ad custodiendum me.*

6 in domo domini] Id est in perfecto desiderio.^b*

Commentary on Psalm 23

1 terra] Id est ecclesia fructifera terra est.**

1 plenitudo eius] Sanctorum multitudo.*

1 orbis terrarum] Hoc est uniuersalem ecclesiam.**

2 super maria] Id est super tremulos fluctus huius seculi.**

2 super flumina] Id est turbulenta uoluntates persecutorum.**

2 preparauit illam] Id est ecclesiam [interlinear].**

3 in montem domini] Id est iustitiam.**

4 Innocens manibus] Id est cuius operatio neminem ledit.**

4 mundo corde] Sicut in euangelio: "Beati mundo corde quoniam
ipsi deum uidebunt" [Matt. 5,8].

4 qui non accepit in uano animam suam] In uano animam suam accipit
qui transitoria desiderat.**

4 nec iurauit in dolo] Per dolum quippe iurat qui aliter facturus
est quam promittit.*

4 proximo suo] Id est omni christiano [interlinear].

5 Hic accipiet benedictionem] Qui hec supradicta^a custodit.

5 benedictionem a domino] Cum dicit: "Uenite benedicti" [Matt.
25,34].*

6. Hec est generatio querentium] Deuote famulantium.

6 generatio querentium] Tam bene agit generatio bona ut sup.^b
diximus.*

f. 31r] .

7 principes uestras] Principes errorum aperite precordia uestra
et christum cum uirtutibus his intrare dimittite.

7 porte aeternales] Baptismatis gratia, predicationis salus.**

8 Quis est iste rex glorie] Rex glorie est deus omnipotens.*

8 et potens] Quia potest quod uult.

8 dominus potens in prelio] Contra diabolum in adiutorium fidelibus.

Commentary on Psalm 24

1 leuauit animam meam] Id est de terrena conuersatione.**

3 Neque irideant me inimici mei] Irrident inimici quando uota
iustorum uident non esse completa.*

3 (qui te expectant] Expectare est sub malorum potentia^a deum
fortiter sustinere.*

4 Confundantur iniqui] Induantur confusione ut melius agant.

4 semitas tuas] Id est semitas euangelice doctrine.*

f. 31v]

5 Dirige me in ueritate tua] Id est duc me ad uitam continuam.*

5 te sustinui tota die] Id est patientiam custodiui pro tuo amore.

6 Reminiscere miserationum tuarum] In his uerbis preclara nimis
est sententia quia non nostris meritis gratiam inueniemus.*

6 a seculo sunt] Ab initio.*

7 Delicta iuuentutis mee et ignorantiae meae] Id est quod pertraxi
in iuuentute mea contra uoluntatem tuam per ignorantiam meam,
hoc dimittere digneris.*

7 Propter bonitatem tuam] Omne bonum deus est quia incommutabilis est.

8 Propter hoc legem] Id est ideo quia dulcis est et rectus, nos
peccantes sine merito in hac uita in melius per legem suam con-
uertit.

8 in uia] In hac uita.*

9 docebit mansuetos] Id est mansueti 7 non alii accipiunt doc-
trinam eius quoniam scriptum: "In maliuolam animam non intrabit
sapientia" [Sap. 1,4].

10 testamentum eius et testimonia eius] Hoc est uetus testamentum
et nouum.*

11 copiosum est enim] Id est cui non possis parcere propter se,
sed^b propter tui nominis sanctitatem.**

12 Quis est homo] Interrogatio.**

f. 32r]

12 legem statuit ei] Id est qui timet deum facit eam que bene-
placita sunt ei.*

13 in bonis demorabitur] Quid melius est celestibus bonis 7 ibi
demorabitur anima seruientis legem dei?

14 Firmamentum est dominus timentibus eum] Quia timentes se omnes
confortat.*

14 ut manifestetur illis] Id est, nunc manifestatur 7 maxime in
die iudicii cum dixerit: "Uenite benedicti et reliqua" [Matt.
25,34].

- 15 Oculi mei semper ad dominum] Nunc contemplationem suam ecclesia
fuisse dicit semper ad dominum.*
- 15 de laqueo] Id est de insidiis diaboli [interlinear].
- 15 pedes meos] Id est gressus actuum meorum.
- 16 unicus] Id est in unitate uere fidei.*
- 16 pauper sum ego] Segregatis ab inlecebris immundi.*
- 17 de necessitatibus meis eripe me] Quas necessitates persecutorum
adque hereticorum patiebatur insidiis.**
- 19 Respice inimicos meos] Fac eos redire ad me.*
- 20 Custodi animam meam] Ecclesia petit fidem suam custodiri.**
- 20 non confundar quoniam inuocaui te] Certum est eum non confundere
qui scit spem suam in deum ponere.*

f. 32v]

- 21 Innocentes et recti] Hi sunt qui puritatem cordis diligunt et
operis probitatem qui adherent mihi.*
- 22 deus israhel] Fidelium [interlinear].
- 22 ex omnibus angustiis] Id est peccatis meis quia nemo peccatorum
intrabit in regnum tuum.*

Commentary on Psalm 25

- 1 IVdica me] Postulat enim sanctus uir iudicia quia certus est
de misericordia.**
- 1 in innocentia mea] Uera innocentia est ut nemini ledas et nihil
de te st^a de domini beneficio presumas.*
- 1 in innocentia mea ingressus sum] Id est in omnibus fac me tibi
deuotum.

- 2 Proba me domine et tempta me] Probatus et temptatus a iudeis est
iesus.
- 2 ure renes meos et cor meum] Urentes renes et cōr quando uerbo dei
purgantur sordide cogitationes^b.*
- 3 Quoniam misericordia tua] Hoc recte de domino dicitur.*
- 4 Non sedi in concilio uanitatis] Non sedit in concilio iniquorum qui
tractatibus iniquorum non consentit.*
- 5 Odiui] Odiui significat diuisionem.*
- 5 cum impiis] Impiī heretici sunt.*
- 6 Lauabo inter innocentes manus meas] Inter innocentes enim lauat manus
suas, quisquis facta propria studio bonę conuersationis emundat.**

f. 33r]

- 7 Vt audiam uocem] Doctrinam tuam que est dilectio dei et proximi.
7 ut enarrem uniuersa mirabilia] Hoc est ut habeam dilectionem dei et
proximi.
- 8 decōrem domus tuę] Ecclesię tuę doctrinas.*
- 10 in quorum manibus] Id est in illorum operibus.*
- 10 manibus] Id est operibus [interlinear].*
- 10 Dexteram eorum repleta est muneribus] Nam qui iustitiam uendit,
muneribus dexteram replet.**
- 11 redime me] Domine [interlinear].
- 11 redime me et miserere] In hoc mundo ubi fideliter supplicantibus
parcis.**
- 12 Pes enim meus stetit in uia recta] Pedes illius sunt in uia recta
qui diligit diuina mandata.
- 12 in uia recta] Id est in mandatis diuinis.**

Commentary on Psalm 26

- 1 DOMINUS . . .] Hos tres primi uersus^a sunt magne argumentationis 7
 in isto psalmo gratulare deo cum confortatus sis.*
 1 salus mea] Salus est omnium fidelium.
 1 a quo trepidabo] Respondendum est a nullo.*

f. 33v]

- 2 nocentes] Id est trunculenti inimici ꝛ uitii.*
 2 ipsi infirmati sunt] Et ideo dominus defensor uite me^b.
 3 Si consistant aduersum me] Hunc uersum potest dicere qui dei adiutorium
 sibi semper inuocat.*
 3 prelium] Mundi contrarietas.
 3 in hoc ego sperabo] Quia dominus inluminatio mea.
 4 inhabitem in domo domini] Id est in deo ꝛ in ecclesiastica fide.
 4 in domo] In ecclesiastica fide.
 4 Vt uideam uoluntatem domini] Uidet, uidet uoluntatem domini qui
 precepta eius intellegit 7 semetipsum hiis subdiderit.*
 4 a templo sancto eius] A christo domino.*
 5 abscondit me in tabernaculo suo] Absconditur in tabernaculo dei
 quem deus sua misericordia pretegit contra diaboli insidias.*
 5 abscondit me in tabernaculo suo] Quando saul persecutus est eum.*
 6 in petra exaltauit me] Cum ille christus, qui petra est, surrexit
 de semine meo.*
 6 super inimicos meos] Id est uitiosus appetitus.**
 6 circuibo et immolabo in tabernaculo eius] Circuit et ambulabit in
 tabernaculo dei qui ea agit que placi^c sunt ei.

f. 34r]

- 7 Exaudi domine] Frequenti supplicatione rogat quia nulla satietas
sibi est diuinarum rerum.*
- 7 Exaudi domine . . . ad te] Ora ad deum in isto uersiculo.
- 8 cor meum] Desiderium cordis mei.*
- 8 quesui uultum tuum] Uultum domini querit qui sancta conuersatione
se tractauerit.**
- 9 Ne auertas faciem tuam] Ne me permittas ire in peccata.*
- 9 ne derelinquas me] Petit ergo rex plenus gratia ne deseratur a domino.**
- 10 adsumpsit me] Assumpsit et in regnum posuit.**
- 11 in semita recta] In semita scripture.*
- 11 inimicos meos] Hereticos.**
- 12 Ne tradideris me in animas persequentium me] Id est in manus regis
saul ± diabolorum ± uitiorum.^d

f. 34v]

- 13 bona domini in terra uiuentium] In aeterna uita.*
- 14 exspecta dominum et uiriliter age] Exspectat dominum et uiriliter
agit qui perseuerat in bono.*

Commentary on Psalm 27

- 1 ne sileas a me] Id est sed doceas me.^a
- 1 descendentibus in lacum] Id est terrenum desiderium.*
- 2 Exaudi uocem] Christus dominus clamat ad patrem tempore passionis.**
- 2 extollo manus meas ad templum sanctum tuum] Id est opera mea, id est
ad te domine.*

3 cum peccatoribus] Quia peccatores procul dubio in poena cruciantur.

3 ne perdas me] Sed liberare digneris.

3 Cum his qui loquuntur pacem] Id est cum his ne tradas me quia ipsorum
est aeterna damnatio.

3 loquuntur pacem] In malorum ergo labiis pax sed in corde malitia.**

f. 35r]

4 Da illis secundum opera eorum] Hos^b uersus ad omnes conueniunt qui
restant^c operi et ueritati dei 7 tamen specialiter de iudeis dicitur,
quod hic uides, destructe sunt enim uoluntates eorum cum surrexit dominus.*

4 nequitas studiorum] Hoc est secundum ambitum malum.**

4 retribue illis] Nam ista que dicit non sunt uota malitiae sed pre-
scientia futurorum.**

5 in opera domini] In filium dei 7 in fideles.*

7 Dominus adiutor meus] De periculis huius uitae.*

7 adiutus sum] Qui in bonum desiderium confortatus est, a deo adiutus est.

7 refluoruit caro mea] Sicut dicit esaias: "Egredietur uirga de radice
iesse, et flos de radice eius^d ascendet" [Is. 11,1].*

8 Dominus fortitudo plebis] Quia per eum aduersa cuncta superantur.*

8 protector salutarium christi sui] Defensor fidelium qui subiciuntur
filio suo, id est christo.*

8 salutarium] Id est iustorum [interlinear].**

9 Saluum fac populum] Iste uersus conuenit ad futurum iudicium; ibi
saluat populum cunctorum fidelium christus, deus omnium, et ducet in
caeli cumulum.*

Commentary on Psalm 28

f. 35v]

- 1 filios arietum] Apostoli sunt arietes; sicut aries dicit gregem,
sic 7 apostoli populum.*
- 2 Afferte domino gloriam] Id est laudem dicite illi in tribus per-
sonis.*
- 2 Adorate dominum in aula sancta eius] Id est colite deum in conscien-
tia uestra munda; id est aula dei 7 habitatio spiritus sancti.**
- 3 super aquas] Id est super populos [interlinear].**
- 3 super aquas multas] Id est diuerso^a populos [interlinear].**
- 4 Uox domini in uirtute] Merito ergo uox domini in uirtute dicitur
esse, cum nullus ei resistere potest.*
- 5 confringentis cedros] Superbos [interlinear].*
- 5 confringet dominus cedros libani] Reges 7 principes qui reliquos
homines tamquam humilia fructa despiciunt uirtus diuina confringit.*
- 5 cedros libani] Nomen montis [interlinear].
- 6 comminuet] In igne [interlinear].
- 6 comminuet eas] Scilicet superbos [interlinear].*
- 6 comminuet eas tamquam uitulum libani] Antiquitas in consuetudine
habebat uitulos libani sacrificiis offerre per uestionem.
- 6 dilectus] Confringet [interlinear].
- 6 dilectus sicut filius unicornuorum] Hic premonstrat filium dei esse
moriturum.*
- 6 filius unicornuorum] Unicorni sunt iudei quia cornu unum habent, id
est patrem credunt [interlinear].*

- 7 intercidentis flammam ignis] Id est flammam iram iudeorum.*
- 8 concutientis solitudinem] Id est errorem iudeorum [interlinear].*
- f. 36r]
- 8 desertum cades] Ibi siccitas nimia erat [interlinear].*
- 8 desertum cades] In deserto cades arida ualde fuit terram;^b percussit petram moyses, irrigua facta est, 7 per hanc similitudinem dicit peccatorum corda aqua sapientie posse dissolui.*
- 9 Vox domini preparantis ceruos] Cerui enim sunt timidi 7 uenosa sorbentes; 7 merito comparati sunt ceruis qui timidi sunt a deo 7 contraria queque deuorant; cerui a uenenis decipi non possunt, 7 sic filii dei amaritudine que obest ecclesie decipi non possunt sed resistunt.*
- 9 ceruos] Id est fortes [interlinear].
- 9 reuelabit condensa] Multiplicationem timoris dei [interlinear].*
- 9 reuelabit condensa] Id est aufert ignorantiam ut possint intellegere deum.*
- 10 Dominus diluuium inhabitat] Aquam baptismatis.**
- 11 in pace] Sicut dicit: "Pacem meam do uobis" [Joan. 14,27, interlinear].*

Commentary on Psalm 29

- 2 EXaltabo te] Id est latius innotescere facio.**
- 2 delectasti] Alii dicunt, delectasti.^a
- 2 inimicos meos] Id est iudeos malitiosus.^b*
- 3 sanasti me] Tunc saluatus est quando fecit resurgere fragilitatem carnis nostre.**

4 descendentes in lacum] Descendunt in lacum qui in seculi istius
iniquitate uersantur.**

f. 36v]

6 Ad uesperum demorabitur fletus] In sexto die hoc erat et letitia
in die dominica.

6 fletus] Fletus cunctorum fidelium est in sexto die ad uesperum cum
mortuus est iesus.*

6 ad matutinum letitia] Letitia quando uenerunt mulieres cum aromatibus
[interlinear].

7 non mouebo in aeternum] Iure ergo dictum est de deo, non mouebo
in aeternum, quia semper manet omne quod uult.*

8 auertisti faciem tuam a me] Miserum me fecisti pro humano genere.*

8 conturbatus] et mortuus [interlinear].

10 in corruptionem] Non potest esse ut caro mea sentiat corruptionem
sicut paulo antea legitur: "Nec dabis sanctum tuum uidere cor-
ruptionem" [Ps. 15,10].

10 Numquid confitebitur tibi puluis, aut annuntiabit ueritatem tuam] Si
puluis fuisset, tuam ueritatem non predicasset post resurrectionem sicut
feci.*

12 Conuertisti planctum meum in gaudium mihi] Mortem in resurrectionem;
planctus ad mortem attinet; gaudium ad resurrectionem.

12 planctum] Id est mortem [interlinear].**

12 in gaudium] Id est in resurrectionem [interlinear].*

12 saccum meum] Id est corpus meum cum pro hominibus mori dignatus sum.*

13 non conpungar] Non conpungar iterum ad mortem.

Commentariorum on Psalm 30

f. 37r]

- 2 IN te domine . . .] Orat christus patrem ex natura humanitatis.**
- 3 accelera ut eripias me] Festina ut des mihi resurrectionem.*
- 3 Esto mihi in deum protectorem] Simpliciter meam defende contra
insidias iudeorum.*
- 4 firmamentum meum] Firmamentum pertinet ad tolleranda que pascis est.^a*
- 4 refugium meum] Refugium propter resurrectionem.*
- 5 educes me de laqueo isto] Id est de iudaicis insidiis.*
- 5 occultauerunt mihi] Estimauerunt quod nesciret insidias illorum qui
omnia scit.
- 6 in manus tuas] Id est in ueritate tua [interlinear].**
- 6 in manus tuas commendo] Sic legitur secundum lucam: "Pater in manus
tuas" [Luc. 23,46].*
- 6 Redemisti me domine] A laqueis iudeorum.
- 7 Redidisti obseruantes uanitatem] Hodis eos qui obseruant uanitates seculi.*

f. 37v]

- 7-8 in domino sperabo exultabo et letabor] Omnis sperans in domino exul-
tabit et letabitur in salutare eius.*
- 8 respexisti humilitatem meam] Sicut posterius legitur: "Humiliatus
sum usquequaque" [Ps. 118,107].
- 8 humilitatem meam, saluam fecisti] Id est ubique in omnibus humiliatus
est secundum humanitatem pro nostra salute.
- 8 saluam fecisti de necessitatibus animam meam] Ergo tunc a necessitatibus
liberata est anima domini cum sit ab omnibus peccatis aliena.^b**

- 9 nec conclusisti me in manus inimici] Sicut in euangelio: "Ecce, ueniet princeps huius mundi et in me non inueniet quicum" [Joan. 14,30].**
- 9 pedes meos] Id est apostolos meos [interlinear].*
- 10 miserere mihi domine quoniam tribulor] Pro nobis semper in tribulatione fuit in hac uita [interlinear].*
- 10 Conturbatus est in ira oculus meus] Conturbatus pro cecitate illorum. in ira oculus meus] Contra iudeorum indignationem.*
- 10 oculus] Id est intellectus [interlinear].**
- 11 defecit in dolore uita mea] Defecit longas et grauissimas passiones membrorum suorum, id est sanctorum, significat.*
- 11 Infirmata est in paupertate uirtus mea] Tam miser sicut pauper factus est pro nobis.
- 11 ossa mea conturbata sunt] Fortitudines meas dimisi turbari in conspectu uestro.
- 12 factus sum obprobrium] Sicut dixerunt: "Samaritanus es et demonum^c habes" [Joan. 8,48].*
- 12 timor notis meis] Id est ualde timore percussis unat in sua passione.
- 12 meis] Id est apostolis [interlinear].**
- 12 fugiebant a me] Qui uidebant me pendentem, a meis testimoniis receserunt; estimabant per mortem meum ut deinceps potuissent regnare.
- f. 38r]
- 13 sicut uas perditum] Benedicitur uas quia pienu^d est omni liquore bono, id est sapientie diuersitate.
- 14 uituperationem] Id est iudeorum [interlinear].**

- 14 circumhabitantium] Sicut scriptum est, circumdederunt me uiri mendaces.*
- 14 dum congregarentur . . . ut acciperent animam meam] Id est iudei congregati sunt ut deposuissent animam meam.*
- 16 in manibus tuis tempora mea] Id est tempora humane requiei in sepulchra.*
- 16 eripe me de manibus inimicorum] Id est iudeorum ± ecclesiam meam de manu hereticorum.*
- 17 Inlumina faciem tuam] Id est manifesta semper supernam potestatem in me.
- 17 seruum tuum] Quia seruo tibi.*
- 18 Erubescant impii] Hoc erit impiis in die iudicii quod hic scriptum est.*
- 18 in infernum] ± damnationem [interlinear].*
- 19 aduersus iustum] Id est aduersus christum ± aliquem fidelem.*
- f. 38v]
- 20 quam abscondisti timentibus te] . Id est in hoc seculo; scilicet in futuro reuelasti quando dabis eis premia aeterna.*
- 20 perfecisti eam] Multitudinem.
- 21 in abditu uultus tui] In resurrectione.**
- 21 a conturbatione hominum] Id est hominum peccatorum.*
- 21 hominum] ± hereticorum [interlinear].*
- 21 Proteges eos in tabernaculo tuo] Hic uero proteguntur ubi malorum prauitas minime nocere permittitur.*
- 21 a contradictione linguarum] Iniquorum seu diabolorum.
- 21 linguarum] Id est hereticorum [interlinear].

- 22 mirificauit misericordiam] Fecit me resurgere.*
 22 in ciuitate circumstantiae] Hierusalem ubi circumdatus est a iudeis.*
 23 dixi in pauore meo] Quia moriturus sum.*
 23 Ideo exaudisti uocem deprecationis] Quando in passione dicit: "Deus,
 deus meus ut quid me dereliquisti" [Matt. 27,46, Marc. 15,34].**

f. 39r]

- 24 faciunt superbiam] Id est contemptum mandatorum eius.*
 25 Uiriliter agite] Id est in bonis operibus constantissime perdurate.**

Commentary on Psalm 31

- 1 BEati] In die iudicii beati erunt.
 1 tecta sunt peccata] Per penitentiam in presenti uita.
 2 non imputauit dominus peccatum]. In iudicio suo cum uenerit.
 3 Quoniam tacui] Id est quia non sum tibi confessus peccata mea.*
 3 inueterauerunt omnia ossa mea] Consenuerunt more corporalium uulnerum
 animi firmitates.**
 3 dum clamarem tota die] Otiosa uerba.
 4 manus tua] Id est diuinitas tuae uoluntatis.*
 4 conuersus sum in erumna mea] Conuersus est in erumna qui ceciderat
 de superbia.**
 4 spina] Id est superbia.**
 5 Delictum meum cognitum tibi feci] Id est peccata mea reuelauit.*
 5 iniustitias meas non operui] Sed confessus sum.*

f. 39v]

- 5 pronuntiabo aduersum me] Cogitauit in corde meo quod noluissem tacere
 peccata mea.*

- 5 tu remisisti impietatem] Sicut dicit ipsiodorus: "Confessio sananat,^a
confessio iustificat."
- 6 orabit ad te] Id est pro confessione.*
- 6 in tempore oportuno] Id est hoc est in presenti uita.*
- 6 in diluui] Id est in errore.*
- 6 in diluui aquarum multarum] Diluuium aquarum multarum: hoc est
error hominum pessimorum.**
- 7 a pressura] Id est peccatorum.*
- 7 a circumdantibus] Temptationibus ± peccatis.*
- 8 Intellectum dabo tibi] In isto uersu responsio domini est.*
- 8 in uia hac] In hac confessione.
- 9 sicut equus et mulus] Ambulat equus sub sessore illius usque dum
deficiet; sic et mulus sarcinam portat nec rennuit et omnibus ascen-
soribus uult hobedire.*
- 9 In freno et camo] In cibo et parsimonia.
- 9 In freno et camo, maxillas eorum constringe] Id est copias uictuales^b
parcius dari ut ieiuniorum necessitata^c conclusi, creatoris subdantur
imperio.**

f. 40r]

- 10 sperantes^d autem in domino misericordia] Sicut ait: "Protector est
omnium sperantium in se" [Ps. 17,31].*
- 11 Letamini in domino] Qui letatur in domino perpetua iocunditate
perfruitur.*
- 11 gloriamini] Id est benefacite [interlinear].

Commentary on Psalm 32

1 GAVdete iusti in domino] Iustorum est 7 non aliorum gaudium in domino.*

2 in cythara] Sicut cithara sonum reddit placabilem, ita lingua uestra reddat deo.*

2 in psalterio decim cordarum psallite ei] Non adorabis deos alienos: non facies sculptile; non assumes nomen dei tui in unum; memento^a diem sabbati; honora patrem tuum 7 matrem; non occides fratrem tuum; non mechaberis; non furtum facies; non falsum testimonium dices; non concupisces domum 7 omnia que sunt in ea [cf. Ex. 20, 1-17].*

3 bene psallite ei] In bonis operibus deum inuocate; hoc iocundum est aput deum.*

5 Diligit misericordiam] Ut ait: "Beati misericordes quoniam misericordiam consequuntur" [Matt. 5,7].

5 iudicium] Id est iurisdicium.

6 omnis uirtus eorum] Id est celi 7 terre.

7 sicut in utrem] Id est in ecclesiam.*

7 utrem] Id est ecclesiam [interlinear].**

7 aquas maris] Id est populum christianum.^b**

7 in thesauris] Id est in sua sapientia.*

7 abyssos] Id est profunditates scientie.**

f. 40v]

8 Timeat dominum omnis terra] Id est omnis peccator terra dicitur.**

8 ab ipso] Id est domino [interlinear].**

8 commoueantur uniuersi] Quia creator est omnium [interlinear].*

9 ipse dixit et facta sunt] Nec difficilius egit nisi dixit 7 facta sunt.

10 Dominus dissipat] Ut superius, ad nihilum deductus est in conspectu
malignus.

10 consilia gentium] Iniquorum hominum.*

10 consilia principum] Secularium [interlinear].*

11 Consilium uero domini manet in aeternum] Sicut essaias dicit: "Omne
consilium meum stabile erit, et omnia quaecumque cogitavi efficiam"^c
[cf. Is. 46,10].**

11 manet in aeternum] Quia nulla titubatio secum est.*

12 in hereditatem sibi] Populus christianus hereditas est acquisitionis,
non amissionis.*

13 De celo prospexit dominus] De celo prospexit dominus quando proprii
filii donauit aduentum.**

15 Qui finxit singillatim corda eorum] Id est format enim corda suorum
sanctorum.*

15 qui intellegit^d] Scrutans corda 7 renes deus" [Ps. 7,10].

f. 41r]

16 Non saluabitur rex] Rex dicitur omnis homo sui corporis.*

16 nec gigans saluus erit] Id est cum presumpserit aliquid de se boni.*

17 Falsus equus ad salutem] Id est mundana felicitas graditur iactando
et subito conruit et mos iste fallacium equorum est 7 depónunt sessórem.*

18 super timentes eum] Id est super amantes eum.*

19 a morte] A diaboli potestate.**

19 alat eos in fame] Id est qui esuriunt iustitiam, alat;^e id est
implet eos iustitia.*

20 sustinet dominum] Id est significat: tenet patientiam.*

22 Fiat domine misericordia] Petit enim profeta desideria sua debere fieri ut possit perfectus inueniri.*

22 sicut sperauimus in te] Omnes prauitatis uias excludamus dum deum oremus.**

Commentary on Psalm 33

2 BEnedicam dominum in omni tempore] Ergo^a in omni tempore benedicendum dominum propheta denuntiat.**

f. 4lv]

3 In domino laudabitur anima mea] Non enim in se ± in diuitiis sed in domino suam animam dicit esse laudandam.**

3 audiant mansueti et letentur] Id est semper letabitur mansuetvs^b cum audierit ab aliquo deum laudari.*

4 Magnificate] Laudate [interlinear].

4 inuicem] Inuicem uero significat compositos choros quando et psalmodiam domini alterna successione respondent.**

5 Inquisiui dominum] Sicut facit omnem querentem se.

6 Accedite ad eum] In penitentia.

6 illuminamini] Spiritu sancto.*

6 non erubescant] In iudicio dei [interlinear].

7 Iste pauper] De paupere loquitur qui uitiorum ubertate uacatur.*

7 Iste pauper clamauit et dominus exaudiuit eum] Iste cuius uultus non erubescit, qui quando clamat ad deum, salutariter et competenter auditur.**

8 Inmittet angelum dominus] Tunc ab spiritu angeli sumus cum ministri

superne efficimur uoluntatis.**

9 Gustate] Dapes, id est doctrinas dei.

10 Timete dominum] Timor domini apponit dies.

10 nihil deest timentibus eum] Nil deest quia habebunt regnum dei.*

f. 42r]

11 Diuites egerunt, et esurierunt] Quando fidem rectam non habent.**

11 inquirentes autem dominum, non deficient] Quando satiuntur^c corpore domini, id est sancta doctrina.*

12 Uenite filii audite me] Uox paterna & ecclesiastica.*

13 Quis est homo] Hic uocat quis sit.

13 dies bonos] Non istos dies sed aeternos dicit bonos.*

14 Cohibe linguam tuam] Hic inuento precipit.

15 Deuerte a malo et fac bonum] Quia non fiunt deo placabilia tua bona si non dimittis mala.*

15 sequere eam] Quasi precedentem, quia hinc fugit.**

16 Oculi domini super iustos] Sicut dicit per prophetam: "Ad quem respiciam nisi ad humilem et quietem et tremente^d uerba mea?" [cf. Is. 66,2].

17 Vultus autem domini] Id est ira dei [interlinear].

17 Vultus autem domini] Id est ira domini.

17 super facientes mala] Id est super eos qui perseuerant in malo.*

17 memoriam eorum] Id est uiuentium.*

19 et humiles spiritu saluabit] Ipsos itaque saluabit qui se humili conuersatione subdiderint illi.*

f. 42v]

- 21 Dominus custodit omnia ossa] Ossa dicit fidelium firmitatem, id est patientiam et mansuetudinem 7 reliqua.**
- 22 Mors peccatorum pessima] Reuera pessima est quia eam aeterna poena comitatur.**
- 23 non derelinquet omnes qui sperant in eum] 7 nulli diffidendum est de eo quia non dimittit sperantem in se.*

Commentary on Psalm 34

- 1 nocentes me] Diabolum et omnes ministros eius.*
- 2 arma et scutum] Arma et scutum sua uoluntas est qua protegit innocentes se.*
- 3 Effunde frameam] Per eam cultus idolorum interemptus est.*
- 3 frameam] Id est animam meam.*
- 3 concludere aduersus eos] Per meam passionem ut non faciant malum.*
- 4 Confundantur et reuereantur] Id est sua mala facta erubescant 7 emendati me colant.*
- 4 querunt animam meam] Hii sunt iudei et omnes qui bonos persecuntur.
- 4 Auertantur] Id est omnes qui uiuunt contra relegendam.*
- 4 retrorsum] A malitia sua.*

f. 43r]

- 5 tamquam puluis] Puluis in auras liquidas eleuatur a terra; sic ergo mali a terrenis uitiis per inspirationem superne uirtutis optat^a ut eleuentur.*
- 5 affligens eos] Conspecens eos ut meliora intellegant.*

- 6 tenebrae] In malitiis eorum [interlinear].*
- 6 tenebrae] Id est ut non uideant quid mali age^b possint.
- 6 et lubricum] Ut non possint stare [interlinear].**
- 7 Quoniam gratis] Sine aliquo merito ullius mali.*
- 7 uane exprobrauerunt] Id est false accusauerunt; mors domini ad-
prehendat eos in remissionem.
- 8 laqueus quem ignorant] Strictura ueritatis.*
- 8 in laqueum] In remissionis laqueo.*
- 9 salutare eius] Salutare autem est domini maiestas.**
- 10 Omnia ossa mea dicent] Fortitudo animi et constantiam^c mentis.**
- 10 eripiens inopem de manu fortioris] Id est genus humanum de manu
diaboli.**
- 10 a rapientibus eum] Diaboli suassionibus.*
- 11 Exsurgentes testes, iniqui] "Nouissime uenerunt duo falsi testes
7 dixerunt: Hic dicit, possum destruere templum dei et in triduo^d
reedificare illud" [Matt. 26,60-61].*

f. 43v]

- 12 sterilitatem anime meae] Fructum fidei in eis repperire non potui.*
- 13 molesti essent] Iudei per insidias eorum.*
- 13 indueram me cilicio] Carnem peccati pro cilicio reputauit.*
- 13 in ieiunio animam meam] Non manducaui non accepi epulas quas quesui,
id est animas eorum.*
- 13 conuertetur] Id est mansit ubi fuit sanctitas [interlinear].
- 14 conplacebam tamquam lugens] Conplacebam tamquam lugens contra iudeos
ut non delinquerent.*

- 15 conuenerunt] Iudei.**
- 15 ignorauerunt] Quod fortior eis eram.
- 16 Dissoluti sunt nec conpuncti sunt] Sol tenebras accepit, terra tremuit,
uelum templi scissum est; hec uiderunt nec conpuncti sunt [cf. Luc.
23,44-45].*
- 17 Domine quando respicies] In me iterum ad humanitatem.
- 17 restitue animam meam] Fac eam resurgere.*
- 17 unicam meam] Id est animam meam ± ecclesiam meam.
- 18 in ecclesia magna] In populo christiano.**
- f. 44r]
- 18 graui] Id est fructuoso.**
- 19 qui aduersantur] Heretici.**
- 19 gratis] Sine merito mali operis.*
- 19 annuebant oculis] Quod solet fieri quando declinamus nostram uolun-
tatem.*
- 20 pacifice loquebantur] Id est quando dixerunt: "Magister, scimus quia
uerax es" [Matt. 22,16 and Marc. 12,14].**
- 20 dolose cogitabant] Id est ut me occiderent [interlinear].*
- 21 euge euge] ± bene bene [interlinear].**
- 21 euge euge] Hec sunt uerba gratantium iudeorum.*
- 21 uiderunt oculi nostri] Te pendere in cruce.*
- 22 ne sileas domine] Sed instrue mihi precepta superna.
- 23 Exsurge domine] Sicut sepe dictum est ab humana consuetudine, ex-
surge, dicitur illi qui semper uigilat.**
- 24 secundum misericordiam] Secundum humanitatem loquitur.

- 24 inimici mei] Id est iudei [interlinear].*
- 25 nec dicant in cordibus suis] Sed vt^e superem eos per meam resurrectionem.
- 25 nec dicant . . . euge euge anime nostre] Quia superare possumus.
- 25 absorbuimus eum] Id est suos fideles.*
- 26 Erubescant et reuereantur] Id est ut timeant et ament.*
- 26 reuereantur simul] Id est conuersionis eorum indicia declararentur,
id est conuertantur 7 agnoscant me.
- f. 44v]
- 27 Exultent] Hic optat iustos summe beatitudinis exultatione compleri.*
- 27 dicant semper magnificetur dominus] Id est ut perseuerent in dei
laude.*
- 27 magnificetur] Laudetur [interlinear].*
- 27 serui eius] Id est dei [interlinear].*
- 28 lingua mea meditabitur iustitiam tuam] Lingua enim dei meditata est
iustitiam, cum predicauit populis nouam legem.*
- 28 tota die] In sempiterno.*

Commentary on Psalm 35

- 2 delinquat in semetipso] Et ideo ista cogitant^a ut sibi ipse licentiam
uideatur tribuere peccatorum, quatenus sub immensitate delinquat.**
- 2 non est timor dei ante oculos eius] Putant iniqui deum non curare
ut homines debeant eum formidari.^b**
- 3 Quoniam dolose egit in conspectu eius] Dolose egit in conspectu^c dei
qui neglexit opera legi dare.*
- 4 Verba oris eius] Oris iniusti qui dicit se delinquere.

Ps. 35]

5 iniquitatem meditatus est in cubili suo] Id est errorem in corde suo.*

5 Asstitit omni uie non bonę] Id est in seculari uita defixus.**

f. 45r]

6 ad nubes] In celestibus uirtutibus.**

7 Iustitia tua sicut montes dei] Apostoli tui montium celsitudini
comparantur; montes herbis habundant 7 apostoli doctrinis.*

7 abyssus] Profunditas diuinitatis.*

7 Homines] Sanctos custodis [interlinear].

7 iumenta] Peccatores.** /

7 saluos facies] In melius conuertis.*

8 multiplicasti misericordias tuas deus] Id est ut sic fecisses.

8 Filii autem hominum, in protectione alarum tuarum] Hoc est fideles
in protectione preceptorum tuorum.*

9 ab ubertate domus tue] Doctrinis sanctę ecclesię.*

9 torrente] Id est sapientia.**

9 potabis eos] Fideles.

10 fons uite] Sicut ex uno fonte totus campus inrigatur, sic ex te uno
totus mundus doctrinis diuinis inrigatur.*

12 pes superbię] Id est affectus malus.*

12 et manus peccatorum] Doctrina diaboli.

13 Ibi ceciderunt omnes] Expelluntur dum dicitur eis: "Ite in ignem
aeternum" [Matt. 25,41].*

13 expulsi sunt] In pede superbiae.**

13 nec potuerunt stare] Sed fugiunt a facie dei in gehennam.*

Commentary on Psalm 36

f.45v]

- 1 NOLI emulari inter malignantes] Id est noli imitari malos.*
 2 tamquam foenum] Impiorum gaudia quasi flos foeni cadunt.*
 3 inhabita terram] Hoc est in sanctę ecclesię uisceribus perseuera.**
 3 in diuitiis eius] In sempiternis gaudiis.*
 4 dabit tibi petitionem cordis tui] Quicquid recte petis.*
 5 Reuela domino uiam tuam] Reuelas ad dominum uiam tuam si confiteris
 peccata tua; sicut ait salomon: "Reuela domino opera tua et dirigen-
 tur gressus tui" [cf. Prov. 16,3].
 6 educet tamquam lumen] Quia in lumine eris post confessionem.
 7 Subditus esto domino] Ut ait apostolus: "Orationi instantes" [Rom.
 12,12].**
 7 obsecra eum, ne emulatus fueris eum] Ne imiteris.*
 7 in homine faciente iniquitatem] Hominem facientem iniquitatem, noli
 imitari.

f. 46r]

- 9 qui nequiter agunt] Qui male agunt.
 9 exterminabuntur] Id est peribunt.**
 9 exspectant dominum] Hi sunt qui patientia^a tenent.
 9 possidebunt terram] Id est terram uiuentium qua iustis premia pro-
 mittuntur.*
 10 peccator] Qui peccatum faciat.
 10 locum eius] Quia locus illius, id est totus mundus, non erit ei ad
 peccandum.*

- 11 Mansueti] Boni.*
- 11 terram] Id est uiuentium.*
- 11 in multitudine pacis] Faciei dei [interlinear].*
- 12 fremet super eum dentibus suis] Nunc in presenti uita.
- 13 dominus autem irridebit] In die iudicii.*
- 13 ueniet dies eius] Cum fecerit iudicium.*
- 14 Gladium euaginauerunt] Opus ex cogitatione traxerunt.*
- 14 tetenderunt arcum] Id est fortitudinem.
- 14 inopem] Pauperem.
- 15 Gladius] Fortitudo 7 maledictio mali super eos.^b
- 15 arcus eorum conteretur] Id est in iudicio dei.*
- f. 46v]
- 16 super diuitias peccatorum multas] Quia multe diuitiae sine peccato non adquiruntur.
- 17 confirmat autem iustos dominus] Dum dicit: "Dico autem uobis amicis meis ne tereamini ab his qui uos persequuntur" [cf. Luc. 12,4].
- 19 in tempore malo] In die iudicii.^{c**}
- 19 in diebus famis] In iudicio quando peccatores esuriunt regnum dei.
- 19 saturabuntur] Scilicet iusti [interlinear].*
- 20 mox honorati, et exaltati fuerint] Qui ramosam^d altitudinem ascendit statim a ueritate cadit.**
- 20 ut fumus deficient] Id est in die iudicii deficient a facie dei.*
- 21 Mutuatur peccator et non soluet]. Quando dei beneficium recipit et non reddit gratiarum actionem.*
- 21 iustus autem miseretur et commodat] Nam hic quamuis pauca recipiat

tamen plura reddit.*

22 possidebunt terram] Id est terram uiuentium.**

22 maledicentes] Id est blasfemantes nomen eius con malis operibus.

23 A domino gressus hominis] Id est non per nos ipsos sed per nomen domini salui erimus.

23 uiam eius cupiet nimis] Per deum et non per semetipsum.*

24 ceciderit iustus] In manus peccatorum.**

f. 47r]

24 dominus firmat manum eius] Id est dat consilium et operationem.*

25 semen eius] Id est opera.**

25 egens pane] Quia satiuntur semper uerbo diuino.*

26 miseretur et commodat] Elemosynam dat.*

26 semen eius] Significat bona opera.*

26 semen eius in benedictione erit] "Qui seminat in benedictionibus de benedictionibus metet uitam aeternam" [cf. II Cor. 9,6].*

28 dominus amat iudicium] Sicut ait propheta: "Iuste iudicate, filii hominum" [cf. Ps. 57,2 and Levit. 19,15].

28 semen impiorum peribit] Semen impiorum malum opus significat.*

29 Iusti . . . possidebunt terram] Terram uiuentium, id est inlesam uitam.*

29 super eam] Id est super uitam perpetuam.*

30 Ós iusti] Ós, hic cogitationem debemus accipere.**

30 loquetur iudicium] Id est iuris dicitum quod in eo ius dicatur.**

32 Considerat peccator iustum] Id est insidiatur ei.

f. 47v]

- 33 dominus autem non derelinquet eum] Id est in futuro iudicio.
 33 in manibus eius] Id est in manibus peccatoris.*
 33 iudicabitur illi] Iusto [interlinear].**
 34 Exspecta dominum] Per patientiam exspectetur.*
 34 Exspecta dominum] Hoc est uiuentium.*
 34 cum pereunt peccatores uidebis] In iudicio dei.*
 35 eleuatum] Quamuis potens sit impius, breuis est tamen felicitas eius,
 et perit delectatio habitationis eorum.*
 35 eleuatum super cedros libani] Id est ultra modum superbum.
 35 libani] Nomen montis^e [interlinear].
 37 reliquiae] Premia sempiterna.*
 38 Iniusti autem disperient] Hoc est finita luce huius uite.**
 38 reliquie impiorum peribunt] Id est memoria boni non erit eis.*
 39 in tempore tribulationis] Id est in tempore iudicii.*
 40 adiuuabit eos] Iustos uiros.*
 40 liberabit eos, et eripiet eos] In die iudicii.*
 40 saluos faciet eos] Id est saluos faciet eos quando dicit: "Patris
 mei percipite regnum" [Matt. 25,34].
 40 sperauerunt in eum] In ista uita.*

Commentary on Psalm 37

f. 48r]

- 2 Domine . . .] Potest iste psalmus intellegi de iob.*
 2 ne in ira tua arguas me] Id est ne tormenta patiar irato irato^a iudice.*

- 3 sagittę tue] Nam hic sagittę significant diabolicas potestates.*
 3 confirmasti super me] Quia diu cladibus affligor.**
 4 a uultu ire tue] Id est timor future uindicte.**
 4 non est pax ossibus meis] Grauior poena est que usque ad interiora
 descendit.**
 5 iniquitates meae superposuerunt] Id est transcenderunt in multitudine.
 5 iniquitates meae superposuerunt caput meum] Id est rationem quam
 deberem habere quia quisquis sine ratione est cuius uita cadit.*
 6 Conputruerunt] Concreuerunt peccata mea.
 6 a facie insipientię meae] Quia non confessus sum.
 7 Miseriis afflictus sum] Miseriis affligitur qui animam suam doloribus
 fletibus que castigat.**
 7 contristatus ingrediebar] Pro meis peccatis.

f. 48v]

- 8 anima mea completa est inlusionibus] Id est ideo non est sanitas
 mihi quia completus sum inlusionibus, id est diabolicis doctrinis.*
 9 Incuruatus sum] . Corpore [interlinear].**
 9 Incuruatus sum et humiliatus sum] Incurbatus corpore et humiliatus
 anima.**
 9 rugiebam a gemitu cordis mei] Dolebam in corde meo.
 9 a gemitu] Id est merore et timore.
 10 gemitus meus] Gemitus enim dictus est pro exprimendo magno dolore
 quasi geminus luctus.*
 11 Cor meum conturbatum est] Pro peccati mole.*
 11 lumen oculorum meorum] Id est ^b ratio que prohibuisset mihi peccare.*

- 12 Amici mei . . .] Uersus iste de beato iob incipit.*
 13 proximi mei a longe steterunt] Nam et halitum uxor illius exhorruit
 [cf. Job 19,19].*
 13 uim faciebant] Diaboli cum suis sequacibus.*
 13 locuti sunt uanitatem] Uxor et alii.*
 14 Ego autem uelut surdus non audiebam, et sicut mutus] Ostendit iob quod
 nihil fortius, nihil egregius quam audire noxia et non respondere con-
 traria.**

f. 49r]

- 15 Et factus sum . . .] Uersus iste magnae patientiae nobis exemplum
 ostendit.*
 16 dixi] In corde meo.
 17 commouerentur pedes mei] Id est actus meos.*
 18 dolor meus] Dolor contra se erat uiro iustissimo, cur^c a mandatis
 domini declinasse uideretur.**
 19 iniquitatem meam ego pronuntio] Dum dicit: "Peccaui; quid faciam?"
 [Job 7,20].*
 20 Inimici autem mei] Inimicos autem dicit spiritalis nequitas.*
 20 multiplicati sunt] Immundi spiritus.**
 21 Qui retribuiebant mihi mala] Hoc dicit de secularibus amicis.*

f. 49v]

- 23 intende in adiutorium meum] Dominus deus intendit in adiutorium eius
 cum eum saluum reddidit post tot uulnera.*

Commentary on Psalm 38

- 2 DIXI . . .] De iob etiam potest psalmus iste.

- 2 Posui ori meo custodiam] Magna patientia est si potest homo sic
facere.*
- 3 silui a bonis] Nolui dicere contempnentibus bona.*
- 4 Concaluit cor meum] Accensus sum ad amorem confessionis.
4 intra me] In interiori^a homine.**
- 4 ignis] Hoc est sancta confessio et karitas.*
- 5 notum mihi fac domine finem meum] Id est te, dominum.^b*
- 5 numerum dierum meorum] Ut sciret si eius aduentum corporibus^c oculis
mereretur accipere.*
- 6 substantia mea] Secularis possessio.*
- 6 uniuersa uanitas] Vanitatem enim sustinet omnis homo in hoc mundo
nisi solus deus.*

f. 50r]

- 7 Thesaurizat et ignorat cui congregat ea] Stulta uanitas est peritura
seruare et transitoria custodire.**
- 9 obprobrium insipienti dedisti me] Sanctus uir obprobrium erit stulto
cum ab iniquitate auerterit.*
- 10 non aperui os meum]. Contra malitiam.*
- 10 quoniam tu fecisti] Patientiam mihi.*
- 12 a fortitudine enim manus tuae] Pre timore tuo patientiam habui contra
increpantes.
- 12 hominem] Id est me [interlinear].
- 12 sicut araneam animam eius] Aranea per aera^d opera sua scrutatur,
et anima mea per superna etiam precepta.*
- 12 uniuersa uanitas] Id est uniuersa uanitas est quod habet in corporis
delectatione.

f. 50v]

- 13 ne sileas a me] Sed doce me ueritatem tuam et precepta tua.
- 13 incola ego sum apud te] Incola est apud deum qui patientiam tenet.
- 13 apud te] Id est deum [interlinear].*
- 13 peregrinus] Omnis enim homo qui recipitur in beatitudine peregrinus dicitur, quia incipit esse ubi non erat.**
- 13 omnes patres mei] Qui bene uoluerunt.
- 14 ut refrigerer] A peccatis meis.*
- 14 priusquam eam] De hac uita.*

Commentary on Psalm 39

- 2 EXspectans expectaui dominum] Expectantes expectamus quando mites aliquid cum magno desiderio sustinemus.^a**
- 3 de lacu miserie] Id est huius seculi erumnis^b quod plenum est innumeris anxietatibus.*
- 3 de luto fecis] Id est de seculari foeditate.*
- 3 statuit supra petram pedes meos] Id est gressus meos in mandata diuina 7 non idolis 7 uitiis nostris.*
- 4 canticum nouum] Id est noui testamenti predicationem.**
- 4 timebunt] Id est passionem et predicationem.*
- 4 et sperabunt in domino] Et christianus^c esse coeperunt.**
- 5 Beatus uir] Id est uir ille qui precepta sancti nominis dei diligit.*
- 5 insanias falsas] Insanias falsae sunt mundi istius delectationes.*

f. 51r]

- 6 mirabilia tua] Caelum 7 terram pulcherrima diuersitate formasti.**
- 6 Annuntiaui] Aduentum meum.*
- 6 super numerum] Peccatores ± iniqui.*
- 7 sacrificium] Sacrificium pecodum quod antea fuit.*
- 7 corpus] Id est corpus proprii filii sui.*
- 7 Holocausta . . .] Uox filii ad patrem.
- 7 non postulasti] Id est immolationes pecorum.*
- 8 tunc dixi ecce uenio] Incarnatus.*
- 8 In capite libri scriptum est de me] "Beatus uir" [Ps. 1,1].*
- 8 scriptum est de me] "Sed in lege domini fuit uoluntas eius et in
lege eius meditabitur die ac nocte" [ps. 1,2].
- 9 uolui] Preteritum posuit pro futuro.*
- 10 Bene nuntiaui iustitiam tuam] Be^d nuntiat iustitiam quando omnia
uera sunt que dicit.*
- 10 in ecclesia magna] Id est in ecclesia magna catholica.**
- 11 salutare tuum] In euangelicis doctrinis.*
- 11 Non celaui misericordiam tuam] Sed omnia bene reuelauit.
- 12 Tu autem domine] Potes orare deum in isto uersiculo.
- 12 ne longe facias] Profecisti [interlinear].

f. 51v]

- 12 semper susceperunt] Per ascensionem in celos et sic in omnibus.*
- 12 susceperunt me] ± suscipiat me^e [interlinear].*
- 13 numerus] A iudeis [interlinear].
- 13 comprehenderunt me iniquitates meae] Inde confugi ad te.

- 13 iniquitates meae] Anxietates amicorum meorum.
- 13 ut uiderem] Id est circumdantibus me iniquitatibus meis.
- 13 Multiplicati sunt] Peccatores cumulantur.*
- 13 cor meum dereliquit me] Cor derelinquit quando peccata magis quam iustitia diliguntur.
- 14 Conplacat tibi domine] Aliter enim eripi non possumus nisi nos diuinitas propitiata respiciat.**
- 15 Confundantur] Mirabiliorum^f perturbatione conturbentur.*
- 15 reuerentur] Resurrexionis gloria.**
- 15 erubescant] Mala opera facere.*
- 16 Ferant confestim confusionem] Id est ut non longius progrediendo periculosius ingrauentur.**
- 16 confusionem suam] Cogitationes suas prauas ueritate conuictas.**
- 17 Exultent et letentur] Hic deuotos optat ueraciter gaudere qui spem suam in domino ponunt.**

f. 52r]

- 18 dominus curam habet mei] Et hoc notum est quando dicit: "Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene conplacui" [Matt. 17,5; cf. Matt. 3,17 and II Pet. 1,17].*

Commentary on Psalm 40

- 2 in die malo] Id est die iudicii.**
- 3 uiuificet eum] Id est facit cum^a uiuere cum sanctis.*
- 3 et beatum faciet eum] Eterna beatitudine.*
- 3 in terra] Id est uiuentium [interlinear].

3 inimici eius] Id est diaboli.**

4 Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius] Frequenter hec lecta dominus seruis suis amara et doloribus plena facit, ne spem suam ponentes in temporalibus rebus, futura bona non appetant.*

4 uniuersum stratum eius] Sicut sancti iob in infirmitate illius, uersum est stratum eius 7 inde felicior exstitit.*

5 Ego dixi domine miserere mei] Exclamat pie trepidus propheta ut ipse misericordiam domini consequeretur.**

6 Inimici mei dixerunt mala mihi] Id est quando falsa locuti sunt contra me.*

6 quando morietur] Verba sunt dementium iudeorum.**

f. 52v]

7 Et ingrediebantur] Quando tractauerunt de morte iesu.*

7 ingrediebantur] Illos significat.**

7 ut uiderent] Id est iesum [interlinear].*

7 uana locutum est] Iudei.**

7 congregauerunt iniquitatem sibi] Id est dum rerum dominum crucifigere decreuerunt.**

7 egrediebantur foras] Id est a sinibus ueritatis.*

8 in unum susurrabant] Et mouentes capita sua in eum.

8 Omnes inimici] Hi sunt iudei.

9 uerbum iniquum mandauerunt] Id est cum dixerunt pilato: "Si hunc dimittis, non es amicus cesaris" [Joan. 19,12].*

9 dormit] Dormire est a sensibus carnis remissa mentis intentione quiescere et tamen de dormitione domini prophetatum est [cf: Joan. 11,13].*

- 9 resurgat] Id est iterum ad actus uite.**
- 10 qui edebat panes meos] Id est iudas [interlinear].**
- 10 supplantationem] Cum tradidit me iudeis [interlinear].*
- 11 Tu autem domine . . .] Uox filii ad patrem.
- 11 retribuam illis] Id est non dolore uindictę sed expectatione patientię.**
- 12 non gaudebit inimicus meus] Utique gauderet si non resurrexissem.*
- 13 Propter innocentiam autem meam suscepisti me] Quia nocentes non suscipiuntur in resurrectione in tertia die sicut ego.

f. 53r]

- 14 a saeculo] Id est presenti [interlinear].**
- 14 in seculum] Id est futurum [interlinear].**

Commentary on Psalm 41

- 2 Sicut ceruus desiderat ad fontes] Quando uenena antiqui serpentis haurimus et eris^a faucibus estuamur, ad fontem diuine misericordie illico festinemus.**
- 2 fontes aquarum] Christus est fons aquarum [interlinear].**
- 2 ad te deus] ± ad tuam doctrinam [interlinear].
- 3 Sitiuit anima mea] Hęc sitis in hoc seculo solis beatis pectoribus est.*
- 3 Sitiuit anima mea] "Beati qui esuriunt et sitiunt iustitiam" [Matt. 5,6].**
- 3 apparebo ante faciem dei] Tunc nobis manifestus apparebit quando nos in iudicio suo dignanter inspexerit.**
- 4 Fuerunt mihi lacrimae meae, panes] Quare lacrimę panes; quia sicut panes corpus, ita lacrimę animam conpunctione nutriuit.^b

4 lacrimae meae] Ecclesia dicit ꝛ societas fidelium.

4 die] Id est in prosperitate.**

4 ac nocte] Id est in tristitia.**

5 Haec recordatus sum] Id est hec delicta que mihi inputabantur.**

5 effudi in me animam meam] Effudit^c in se animam suam qui pleno desiderio supplicat deum.**

5 in locum tabernaculi admirabilis] Id est in ecclesiam presentem.**

5 in uoce exultationis et confessionis sonus epulantis] Exultatio et confessio, id est sonus epulantis quia sonus ipse pascit animam.**

f. 53v]

6 spera in deum] Quia spes eius omnia commutat in melius.**

6 confitebor illi] "Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur" [Matt. 5,5].**

7 A me ipso anima mea turbata est] Quia a me ipso peccaui et non a te.

7 memor ero tui domine] Quia remedium est confugere ad te a peccatis.*

7 de terra iordanis] Id est de baptismo [interlinear].**

7 hermonis] Id est anathema^d [interlinear].**

7 hermonis] Anathema dicit homo diabolo^e quando ad deum uenerit.**

7 a monte modico] Quia non ex altitudine superbie deus queritur sed memoria eius in humilitatibus, id est in modicis inuenitur.**

8 Abyssus abyssum inuocat] Nouum et uetus testamentum.**

8 in uoce cataractarum tuarum] Profetarum 7 apostolorum.**

8 omnia excelsa tua] Id est scripturas sanctas.**

9 In die mandauit dominus] Primum per prophetas.

9 nocte declarauit] Et merito nocte quia iudei nullum uiderunt quando ille declarauit.

- 10 dicam deo susceptor meus es] Cum pura mente preces effundam.*
- 10 Quare me oblitus es] Id est quare me pateris nunc diuersis calamitatis^f
diabolica fraude uexari.**
- 10 quare tristis incedo] Utique contristamur quando flagella in hoc
mundo suscipimus 7 quando inimici fraudulenta supreptione temptamur.**
- 11 omnia ossa mea] ^lLimitates mentis mee.*
- 11 exprobrauerunt me] Dum uirtus nostre patientie affligitur, quasi
ossa franguntur.**

f. 54r]

- 12 Quare tristis es anima mea . . .] Hoc inridet uidentes inimici et
uelut probrum aliquem abominantur, cui nullam felicitatem mundi
istius arridere cognoscunt^g.**

Commentary on Psalm 42

- 1 IVdica me deus . . .] Uox uniuscuiusque fidelis potest esse.*
- 2 quare me reppulisti] Tua precepta adhuc non plane mihi reuelasti.
- 2 dum affligit me inimicus] Dum tu es nobis adiutor.
- 3 Emitte lucem tuam] Id est ut te intellegam.
- 3 in monte sancto] Ad firmam fidem.*
- 3 in tabernaculo] Id est ecclesiam catholicam.**
- 4 ad altare dei] Ad deificam fidem.
- 4 letificat iuuentutem meam] Pro nouitate uite iuuentutem posuit.**
- 4 Confitebor tibi in cythara] In cythara uero confitetur qui mundi
huius aduersa sustinens a laude domine non recedit.**

f. 54v]

5 confitebor illi] Illi confitebor dum ago ea que placita sunt illi.

Commentary on Psalm 43

2 DEUS auribus nostris audiimus . . .] Id est quando issaheliticum^a
populum inlesum per maris rubri fluenta transduxit.**

3 Manus tua gentes disperdidit]. Que iniqua uoluerunt contra fideles.

4 possidebunt terram] Israhelitica^b plebs.*

4 brachium eorum] Id est fortitudo.**

4 inluminatio uultus tui] Saluauit eos.**

5 mandas salutem iacob] Mandauit enim illi salutem quando audiuit per
angelum: "Iam non diceris iacob sed israhel" [cf. Gen. 32,38].**

5 iacob] Id est israhel [interlinear].**

6 uentilabimus] Despiciamus.*

f. 55r]

6 in nomine tuo spernemus] Quia confidimus in te [interlinear].

7 gladius meus] Fortitudo mea.

8 Liberasti enim nos] Hoc dicunt iusti in die iudicii.*

8 qui nos oderunt confundisti] Confunduntur qui oderunt beatos in die
iudicii.*

9 confitebimur in secula] Quia ibimus in aeternam uitam.*

10 Nunc autem reppulisti] Uox piorum martyrum.*

10 reppulisti] Id est in presenti seculo [interlinear].*

10 Nunc autem . . . non egredieris deus in uirtutibus nostris] Nunc
autem deus non egredietur in uirtutibus martyrum quando eos tribu-

lationibus subdit et diuersis penis tradit.**

11 Auertisti nos retrorsum] Auerti est enim hostem carnalem fugere;
sicut preceptum^c est: "Si uos persecuti fuerint in ciuitate ista,
fugite in aliam" [Matt. 10,23].**

11 diripiebant sibi] Id est de nobis [interlinear].

12 Dedisti nos tamquam oues] Sicut lupi agnos, ita illi nos suffocauerunt.

13 Vendidisti populum tuum sine pretio] Tunc sine pretio uendit deus
quando alienigenis tradit populum christianum ad affligendum.**

14 Posuisti nos in obprobrium] Ut subsequenter legitur: "Inposuisti
homines super capita nostra" [Ps. 65,12].

f. 55v]

15 in similitudinem] Id est tuam, o christe [interlinear].*

15 commotationem capitis in plebibus] Ut est illud: "Locuti sunt labiis
et mouerunt capud" [Ps. 21,8].*

17 obloquentis] Contra ueritatem dicentis.*

18 Haec omnia uenerunt super nos] Sicut dixit paulus: "Quis separauit
a karitate christi? Tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas,
7 cetera" [Rom. 8,35].*

19 a uia tua] Id est a exemplo uie tue quia sicut tu in erumnis^d fuisti
ita 7 nos non certe sed stabiles fuimus^e in bona perseuerantia.*

20 in loco adflictionis] Id est in isto mundo [interlinear].**

21 Si oblitus sumus] Interrogatiue dicit.

22 Nonne deus requireret ista] Requirit certe 7 non diligit nos si agemus.*

22 nouit occulta cordis] Ut est illud, "Scrutans corda 7 renes deus"
[Ps. 7,10].

f. 56r]

- 22 aestimati sumus ut oves occisionis] Sic famuli christi uelut oves
estimati sunt mori, quoniam sine contentione aliquis uidebantur occidi.**
- 23 quare obdormis domine] Deum humano usu dormire dicimus quando expec-
tatio nostra diuina dispensatione differtur.**
- 24 Quare faciem tuam auertis] Dum mali opprimunt nos.*
- 25 Quoniam humiliata est in puluere anima nostra] Humiliantur in puluere
qui cinere sparso supra se animas suas peccatorum recordatione cru-
ciantur.*
- 25 in terra] In orationibus.**
- 26 libera nos propter nomen tuum] Id est de malorum insidiis [interlinear].

Commentary on Psalm 44

- 2 dico ego opera mea] Cum propheta cognouit diuina claritate plenum se
hoc cantauit.*
- 2 Lingua mea calamus] Sic lingua sua dictura erat sancta uerba quemad-
modum calamus describit uota nostri sensus.**
- 3 Speciosus forma] ± tu deus ± ecclesia.*
- 3 diffusa est gratia] Ex innumerabilibus diuitiis.

f. 56v]

- 4 accingere gladio tuo] Ut prosternas inimicum.**
- 5 Specie tua] Humanitatem.**
- 5 pulchritudine tua] Deitatem.**
- 5 prospere procede] Id est libera humanum genus bene.*
- 6 Sagitte tue acute] Sagitte acute sunt uerba domini.**

- 6 populi sub te cadent in corde] Conuersiones significat hominum
quando credentes in humilitatem cadunt.**
- 6 inimicorum regis] Inimicis regis, id est dei sunt qui uun^s contra
id quod uult deus.*
- 8 unxit te deus] Ab illa parte unctus dicitur quia rex et sacerdos
est.*
- 8 oleo laetitiae] Oleum laetitiae est peccati maculam peccati^b non habere.**
- 8 pre consortibus tuis] Pre filiis hominum dicit^c quos ipse in euangelio
fratres appellat.**
- 9 Myrra] Id est haerba myrra^d morte significat [interlinear].*
- 9 gutta] Duritias curat; sic incarnatio domini duritiam cordis humani
dissoluit.**
- 9 cassia] Id est herba in aqua [interlinear].*
- 9 cassia] Redemptio generis humani per aquam baptismatis indicatur.**
- 9 a gradibus eburneis] Elifantes coniuge secundo non utuntur; in
gradibus eburneis mansisse noscuntur qui per castitatem domini pre-
cepta sequuntur; uno coniuge utuntur, id est christo.^e*
- 10 filiae regum] Id est siue hominum fidelium qui regunt corpora sua.**
- 10 Adstitit regina] Regina siquidem ecclesia; id sunt anime omnium
bonorum.*

f. 57r]

- 10 uarietate] Linguarum [interlinear].**
- 11 Audi filia] Filia^f uero propheta merito ecclesiam uocat quia eius
predicationibus sanctis genitus est populus christianus.**
- 11 obliuiscere populum tuum] Paganum [interlinear].**

11 domum patris tui] Id est antiquam incredulitatem [interlinear].

11 patris tui] Id est diaboli sub quo antea eras. [interlinear].*

12 rex] Id est dominus [interlinear].**

13 tyri] Ciuitatis [interlinear].**

13 in muneribus] In bonis actibus [interlinear].

13 Vultum tuum] O ecclesia.**

13 deprecabuntur] Id est in elemosynis [interlinear].**

13 diuites] Id est beniuoli [interlinear].*

14 gloria eius] Id est ecclesie.**

14 ab intus] A interiore homine.*

14 In fimbriis] Per fimbrias significatur extrema uita.**

15 uarietate] Id est uaria uirtute.**

15 uirgines] Bonae [interlinear].*

15 proxime eius] Id est uidue caste [interlinear].*

16 in laetitia] Angelorum [interlinear].**

17 Pro patribus tuis] Id est idolorum cultoribus.**

17 nati sunt tibi filii] Id est idolorum cultibus nati sunt tibi
apostoli quos principes predicationis in toto terrarum orbe transmi-
sit.**

17 filii] Id est apostoli [interlinear].*

17 Memores erunt] Apostoli 7 doctores.

[f. 57v]

18 Propterea populi confitebuntur tibi] Quia illi memores erunt nominis
tui.

18 confitebuntur] Quia illi memores erunt [interlinear].

Commentary on Psalm 45

- 2 refugium] Refugium ergo est fidelium quando eos de anime periculo
liberat.**
- 3 montes] Id est apostoli.**
- 3 maris] Id est fluctuationes seculi.
- 4 Sonauerunt] Apostoli [interlinear].**
- 4 montes] In hoc loco significat potestates seculi.*
- 5 Fluminis] De quo flumine ipsa ueritas dixit: "Qui in me credit non
sitiēt umquam, sed fiet in eo fons aquae salientis in uitam aeternam"
[cf. Joan. 4,13-14].**
- 5 ciuitatem dei] Supernam hierusalem ± ecclesiam.
- 5 tabernaculum suum] Id est ecclesia ± humeri corporis gloriosa suscep-
tio.**
- 6 deus in medio eius] Id est ecclesie [interlinear].**
- 6 uultu suo] Id est presentia sue incarnationis.**
- 7 conturbate sunt] Cum audierunt regulas relegionis.**
- f. 58r]
- 7 inclinata sunt] Adorandum deum [interlinear].*
- 7 dedit uocem suam] Id est predicationem.**
- 7 altissimus] Id est deus [interlinear].*
- 7 mota est terra] Id est peccatores [interlinear].**
- 8 deus iacob] Id est bene credentium [interlinear].**
- 9 Venite et uidete] Uocat ad fideles ut intellegant natiditatem.*
- 9 posuit prodigia] Angelos in choro cantantes et cetera.*
- 10 Auferens bella] Id est culturam idolorum et restrinxit ecclesiam.

in sua pace.*

- 10 arcum conteret] Id est insidiam diaboli.*
 10 confringet arma] Id est certamina paganorum.**
 10 scuta] Defensiones perfidorum.**
 11 Vacate et uidete . . .] Uersus iste ex domini persona loquitur.*
 11 exaltabor in gentibus] In omnes fideles populos [interlinear].*
 11 in terra] Id est in terra iudeorum [interlinear].**
 12 Dominus uirtutum . . .] Uersus iste ex persona fidelium.*

Commentary on Psalm 46

- 2 .plaudite manibus] Plaudunt ergo manibus qui elemosynas diuidunt.*
 3 rex magnus] Quia iudicaturus est mundum.**
 3 rex magnus super omnes deos] Id est, "Dominus dominantium" [Deut. 10,17].**

f. 58v]

- 4 Subiecit populos] Hoc pertinet ad christianos qui meruerunt habere diuinam gratiam.**
 4 gentes] Gentes significat eos qui extra ecclesiam sunt.*
 4 sub pedibus] Sub predicationibus.*
 5 speciem] Id est fideles [interlinear].**
 6 Ascendit] In celos [interlinear].**
 6 in iubilatione] In magna laetitia.*
 6 in uoce] Uoce angelorum dum dixerunt: "Uiri galilei 7 cetera" [Act. 1,11].*
 7 Psallite deo nostro] Psallere enim est bonis actibus laudes canere deo.*

- 8 psallite sapienter] Id est non solum cantantes sed intellegentes
psallere debemus.**
- 9 super sedem] Ad dexteram dei patris.*
- 10 Principes populi] Id est primarii gentium diuersarum.**
- 10 dii fortes] Omnes crediderunt unius quod dixerunt quam quod dicit
dominus.
- 10 nimium eleuati sunt] Id est iudei contra deum.**

Commentary on Psalm 47

- 2 in ciuitate dei] Id est in ecclesia catholica.**
- 2 in monte sancto eius] Mons ille christus est de quo dicit daniel:
"Creuit lapis et factus est mons" [cf. Dan. 2,35].**
- 3 exultationes uniuersae terrae] Id est omnes iustos in gaudio [inter-
linear].*
- 3 mons sion] Id designat sanctam ecclesiam [interlinear].**
- 3 latera aquilonis] Id est populos infideles qui antea seruebant
diabolo.*
- 3 ciuitas regis magni] Subaudiendum, facta est^a [interlinear].*
- 3 magni] Id est dei [interlinear].**
- f. 59r]
- 4 in gradibus eius dinoscitur] Id est in membris suis sanctissimis
deklarabitur quando ecclesia sanctos uiros offert.*
- 4 suscipiet eam] Ecclesiam [interlinear].**
- 5 reges terre congregati sunt] Id est principes iudeorum quos erodes
in unum congregatum, interrogans ubi christus nasceretur.*

6 Ipsi uidentes] Id est dominum [interlinear].**
 6 admirati sunt] De tanta gloria [interlinear].**
 6 conturbati sunt] Quia se nouerant peccatores.**
 7 adprehendit eos] Illos principis [interlinear].
 7 Ibi] Ubi illum uiderunt.
 7 dolores] Iudeis [interlinear].
 7 sicut parturientis] Mulieris [interlinear].**
 8 in spiritu uehementi] Spiritus uehemens erat de suo regno sollitus^b
 quando magos miserat ut regem natum uiderent sibi cognitum nuntiarent.**
 8 conterens naues] Que predictos magos occulte in suam prouinciam
 transposuisse credebantur.**
 8 tharsis] Id est tarso cilicie [interlinear].**
 9 Sicut audiuius] Sicut audiuius ex ore prophetarum de natiuitate
 domini et ita uidimus.*
 9 in ciuitate dei] Id est in ecclesia catholicam^c [interlinear].*
 9 deus fundauit eam] Ecclesiam [interlinear].**
 10 misericordiam tuam] Id est faciem tuam.
 10 templi tui] ꝛ ecclesie [interlinear].
 11 dextera tua] Ad dexteram quippe ipsius ueniunt quicumque aeterna
 premia consequentur.**
 12 mons sion] Id est ecclesia catholica [interlinear].**
 12 filiae iudae] Omnes sanctas feminas.**

f. 59v]

12 iudicia tua domine] Ubi eas ad beatitudinem aeternam cognoscunt esse
 uenturas.**

- 13 sion] Id est ecclesiam catholicam [interlinear].*
- 13 conplectemini eam] Cum caritate [interlinear].**
- 13 in turribus] In sanctis regulis [interlinear].*
- 14 in uirtute eius] Ecclesie [interlinear].**
- 14 distribuite gradus] Distincta ordinatione disponite.**
- 14 enarretis] Id est regulas illius [interlinear].
- 14 in progenie] Id est in populo.**
- 15 hic est deus] Qui tam magnus est [interlinear].

Commentary on Psalm 48

- 2 AVdite haec] Ammonetur uniuersitas ut indiscrete ueniat ad audiendum,
quia deus sine ullius acceptione persone bonus est.**
- 3 terrigenę] Hii sunt peccatores.**
- 3 filii hominum] Id est iustos [interlinear].*
- 3 diues] In seculo [interlinear].*
- 4 Os meum] Domini [interlinear].**
- 4 Os meum loquetur sapientiam] Ut dicit salomon: "Sapientia clamat
in plateis [cf. Prov. 1,20-21]; si quis diligit sapientiam ad me
ueniet et eam inueniet et eam^a cum inuenerit; beatus est si tenuerit
illam [cf. Prov. 3,18]."
- 5 Inclino ad similitudinem] Ut cognoscam si facitis similiter sicut
predico.*
- 5 in psalterio] Sicut psalterium summa sonat, ita incarnatio domini
celestia conlebrat^b mandata.**

f. 60r]

- 6 in die mala] Hoc est in die passionis.**
- 6 calcanei] Finis [interlinear]**
- 6 circumdedit] Non utique [interlinear].*
- 7 confidunt in uirtute] Hii tales circumdantur iniquitate calcanei, id
est finis.**
- 7 diuitiarum] Secularium [interlinear].*
- 8 Frater]. Interrogatiue [interlinear].
- 8 Frater non redemit] .Id est christus qui dicit: "Ite, nuntiate
fratribus meis ut eant et cetera" [Matt. 28,10]**
- 8 redemit] INTER RES.^c
- 8 deo placationem suam] Id est dignas grates pro passione [interlinear].
- 9 nec pretium] Id est, "Non dabit" [Ps. 48,8]**
- 9 redemptionis] Fidelis [interlinear]**
- 9 anime sue] Id est hominis [interlinear].
- 9 in aeternum] Quod illum beatificat in aeternum facit.*
- 10 in finem] Cum deo [interlinear].*
- 11 non uidebit interitum] Ille fidelis.
- 11 sapientes] Istius seculi [interlinear]**
- 11 insipiens] Qui predicationes prophetarum accipere noluerunt.*
- 11 stultus] Stultus iure^d dicendus qui christum uenientem recipere
noluit.*
- 11 relinquent] Scilicet iudei [interlinear].*
- 11 alienis] Gentibus [interlinear]**
- 11 diuitias] Premia salutis [interlinear]**

- 12 sepulchra] Cauernas inferni [interlinear].
- 12 inuocabunt nomina eorum] Cum merore [interlinear].
- 12 in terris] Id est in terrore plenis.^e
- 12 ipsorum] Sapientium [interlinear].
- 13 homo cum in honore esset] Nam peccator in honore est dum uiuit quia dei himaginem portat.**

f. 60v]

- 13 similis factus est] Qui intellegit se habere imaginem dei^f debet facere ea que dei sunt.*
- 13 similis factus est illis] Similis illis est qui non curat diuina precepta.*
- 14 Haec uia] Id est uita [interlinear].**
- 14 scandalum] Meritum mortis [interlinear].
- 14 scandalum ipsis] Sapientibus [interlinear].
- 14 benedicent] De iniquitate gratulantur deo quando inuenient quod querunt.*
- 15 Sicut oues] Tam superabiles fiunt, sicut oues nec resistere possunt.
- 15 in inferno positi sunt] Id est ligati [interlinear].
- 15 depascet eos] Id est superabunt peccatores.*
- 15 in matutino] Id est in die iudicii quia tunc inchoat esse dies aeternus omnibus fidelibus.*
- 15 ueterescet in inferno] Deficit [interlinear].*
- 15 a gloria sua expulsi sunt] De mundo scilicet expulsi sunt in quo gloriantur.**
- 16 liberabit animam] Dicit dominus [interlinear].*
- 16 animam meam] Meorum fidelium.*

- 16 de manu inferni] Id est de ui diaboli [interlinear].*
- 16 acceperit me] In resurrectione [interlinear].
- 17 Ne timueris] Tū meus amicus.
- 17 multiplicata fuerit] Hoc dicit deus nobis [interlinear].
- 18 non . . . accipiet haec omnia] Sed illum deformem putes in illa
patria qui hic gemmis coruscat.*
- 18 gloria domus eius] Sed omnia relinquit post se [interlinear].*
- 19 in uita ipsius benedicetur] Mali tunc deum benedicunt quando temporalia
bona percipiunt 7 cum diripiunt;^s pauperes dicunt, "Deo gratias hoc non
habere si deus non daret mihi."

f. 61r]

- 19 tibi] Domine [interlinear].*
- 20 introibit] Malus [interlinear].*
- 20 patrum] Id est diabolorum.*
- 21 in honore] Id est in imagine dei.
- 21 similis factus est illis] Quia non fecit eam^h que uoluit deus [inter-
linear].

Commentary on Psalm 49

- 1 dominus locutus est] Per se 7 per suos apostolos.**
- 1 uocauit terram] Humanum genus.**
- 2 ex sion] Dicit essaias: "De sion exhibit lex et uerbum domini de
hierusalem" [Is. 2,3].**.
- 3 ueniet deus] Ad iudicium [interlinear].*
- 3 non silebit] Sed dicit malis: "Ite in ignem aeternum" [cf. Matt.
25,41].*

- 3 Ignis in conspectu eius ardebit] Ignis ardebit ubi ubi^a sequestrat
 frumenta a paleis, id est bonos a malis.*
- 3 tempestas]. Iniquis [interlinear].*
- 4 caelum] Id est uiros iustos.*
- 4 terram] Id est peccatores.**
- 4 populum suum] Id est sanctum a iniquo [interlinear].*
- 5 Congregate illi sanctos] Verba synagoge ad angelos.**
- 5 ordinauerunt] Bonis operibus [interlinear].*
- 5 ordinauerunt testamentum] Hospitem susceperunt, elemosynas dederunt,
 caritati studuerunt.**

f. 6lv]

- 6 adnuntiabunt celi iustitiam eius] Caelos sunt uiros iustos^b quibus
 celestis dispensatio condonatur.**
- 7 Audi populus . . .] Veritas ipsa ex propria persona loquitur.**
- 7 israhel] Ecclesia [interlinear].
- 7 testificabor] Bona in iudicio meo [interlinear].*
- 8 Non super sacrificia] Sed peto fidem rectam ultra haec.^c*
- 10 omnes fere siluarum . . .] Sunt apud tractatores sensus sublimiores
 quam hic enarrantur.
- 11 Cognoui omnia] Id est cognoui antequam uniuersa fecissem.**
- 11 species agri mecum est] Id est in omnibus speciebus et creaturis.
- 12 Si esuriero non dicam tibi, meus est] Id est pauper in nostra pre-
 sentia non debet dicere se esurire; christo facit qui pauperi, et
 sicut hic legitur: "Omnia mea sunt" [Ps. 49,10].
- 14 Immola deo sacrificium] Nullo modo te liberabunt tuae uictime^d si

fidem dei stabilem non tenes.

- 14 sacrificium laudis] Id est, "Diliges dominum, deum tuum, et proximum tuum sicut teipsum" [cf. Matt. 22,37-39, etc.]. Omnem recte christianum, proximum tuum dicas.

f. 62r]

- 15 in die tribulationis] Dies tribulationis sunt in hoc seculo.*
- 15 in die tribulationis] Siue dies tribulationis dum patitur alius temptamenta diaboli sed inuocet deum et liberabitur.*
- 15 magnificabis me] Id est magnum me esse in aeternum pronunties.**
- 16 Peccatori autem dixit deus . . .] Sicut alibi scriptum est: "Non speciosa laus est in ore peccatoris" [Eccli. 15,9].**
- 18 currebas] Id est consentiebas [interlinear].*
- 18 adulteris portionem tuam ponebas] Adiutor adulterorum est et portionem suam ponit cum eis qui non scindit uoluntates eorum et particeps pene eorum fit, ni prius emendet.*
- 19 concinnauit dolum] Id est ottiosa [interlinear].
- 20 matris tuae] Id est ecclesie [interlinear].**
- 20 ponebas scandalum] Id est insidias fecisti homini christiano.*
- 21 tacui] Id est patientiam habui.
- 21 statuas illa contra faciem tuam] Sicut scriptum est subsequenter: "Reddet illis dominus deus iniquitates ipsorum et in malitiis eorum disperdet illos dominus deus noster" [cf. Ps. 93,23].
- 22 intellegite haec] Id est fideliter obedite.^e**
- 22 obliuiscimini dominum] Id est obliuiscitur deum qui desideria sua sequitur.

f. 62v]

- 22 rapiat] Scilicet mors [interlinear].
- 23 Sacrificium laudis] Misericordie.
- 23 Sacrificium laudis honorificabit] Honorat deum quod puritate fidei
et actione probitatis fuerit immolatum.**
- 23 ostendam illi salutare] Karitas [interlinear].
- 23 salutare] Id est regnum meum [interlinear].

Commentary on Psalm 50

- 3 MISerere mei deus] Id est pro tua magna misericordia mea remitte
peccata.*
- 4 Amplius laua me] Quia aliter lauari non possum nisi per tuam
misericordiam.
- 6 Tibi soli peccaui] Rex soli deo peccat quia iudicem alterum non habet.*
- 6 ut iustificeris in sermonibus tuis] Sermones autem domini merito
iustificari dicuntur quia sine dubio semper eius dicta complentur.**
- 6 dum iudicaris] Cum hominibus [interlinear].**
- 7 in delictis peperit me] Carnalibus desideriis.
- f. 63r]
- 8 ueritatem dilexisti] Ut est illud: "Nolo mortem peccatoris sed magis
ut^a conuertatur et uiuat"^b [cf. Ez. 18,32].**
- 8 incerta et occulta sapientiae] Id est ut prophetarem de incarnatione
filii tui.*
- 9 Asperges me hysopo] Per hysopum enim sacramentum signat [interlinear].**
- 9 super niuem dealbabor] Id est in puritate anime.**

- 10 dabis gaudium] Id est: "Uenite benedicti et cetera" [Matt. 25,34].*
- 10 ossa humiliata] Id est animi firmamenta.**
- 11 Auerte faciem tuam] Utrumque 7 prophete, 7 ecclesie aptant isti uersus.
- 12 spiritum rectum innoua] Per tuam natiuitatem.*
- 12 in uisceribus meis] In intellegentiis meis.
- 13 spiritum sanctum] Id est spiritum prophetie.**
- 14 Redde mihi letitiam salutaris] Ostende mihi filium tuum natum.*
- 14 spiritu principali confirma me] Ecclesiam tuam [interlinear].
- 15 impii ad te conuertentur] Scriptum est enim: "Qui conuerti fecerit peccatorem ab errore uie sue, saluabit animam eius a morte et operit multitudinem peccatorum" [Jac. 5,20].**
- 16 Libera me de sanguinibus] De delectatione cordis.*
- 16 exaltabit lingua mea] Non aliter possum pura mente laudare.*

f. 63v]

- 17 labia mea aperies, et os meum adnuntiabit laudem tuam] Quotiescumque aperitur os, si laudem dei non adnuntiat, os a deo non aperitur.
- 18 si uoluisses sacrificium] Mentis [interlinear].
- 18 holocaustis] Immolationibus pecudum.**
- 19 spiritus contribulatus] Id est tristis pro peccatis.*
- 19 cor contritum] Laboribus penitentie.**
- 20 sion] Ecclesie [interlinear].**
- 20 muri hierusalem] Id est totius fidelitatis.*
- 20 muri hierusalem] Firmitates ± constantie.*
- 21 Tunc acceptabis sacrificium iustitiae] Quando benigne facis sion, tunc acceptabis sacrificium, ^c id est gloriosam passionem filii tui.*

- 21 oblationes] Corda hominum uiuentium.**
- 21 holocausta] Si deus pator^d nos iumenta.
- 21 inponent] Doctores [interlinear].
- 21 uitulos] Uitulos debemus accipere qui animas suas in hostias suauitatis
deo obtulerunt [interlinear].*

Commentary on Psalm 51

f. 64r]

- 3 QVID GLORiaris in malitia] Propheta redarguit anticristum ⁊ membra
eius; hi sunt iniqui.*
- 3 potens es in iniquitate]. Potens est in iniquitate qui ualet inique
permittere quod uult.*
- 4 sicut nouacula acuta fecisti]. Sicut nouacula forinsecus radit,^a
corporis substantiam relinquit, ita mali raptores quod de foris pau-
peris substantie rapiunt sed non animam.*
- 6 uerba precipitationis] Id est dolosam locutionem [interlinear].**
- 7 in finem] Hoc est in sempiternum.*
- 7 radicem tuam de terra uiuentium] Id est de patria celesti.*
- 8 timebunt] Diuinam gloriam.**
- 8 super eum ridebunt] Id est super anticristum ⁊ omnes sequaces illius.*
- 8 dicent] In iudicio dei [interlinear].*

f. 64v]

- 10 Ego autem sicut oliua] Hec uerba sunt multitudinis fidelium in iudicio
dei.
- 10 fructifera] Quia fructum feci; id est bona opera.
- 11 quia fecisti] Id est non per me ipsum sed per tuam misericordiam tibi
confitebor.*
- 11 expectabo nomen tuum] Bene expectat nomen domini qui credit sese
saluandum esse in iudicio dei.*

Commentary on Psalm 52

1 insipiens] Insipiens est qui sapientiam quam euangelium docet non diligit.

1 insipiens in corde suo] Si uere credit in corde suo deum esse, non uult contra uoluntatem eius facere.*

2 abominabiles] Id est deo [interlinear].

2 in uoluntatibus] In incredulitate [interlinear].*

2 usque ad unum] Id est ex eorum numero qui nolunt^a quod loquitur euangelio credere.

3 Dominus de caelo prospexit] Didit suam doctrinam.

3 requirens deum] Per illam doctrinam [interlinear].

4 simul inutiles facti sunt] Id est hi qui nolunt suam intellegere doctrinam.

f. 65r]

4 non est usque ad unum] Scilicet ex eorum numero.*

5 Nonne cognoscent omnes] Hic ecclesia increpat.*

5 cognoscent omnes] Certe cognoscent in iudicio dei.

5 qui deuorant plebem meam] Plebem^b dei deuorant qui fidelem populum apertis faucibus persecuntur.

6 deum non inuocauerunt] Id est intellegere noluerunt.*

6 illic trepidauerunt timore] Timent mali hic non inuenire quod debent^c amittere.*

6 deus dissipat ossa hominum] Id est in suo iudicio fortitudinis [interlinear].*

6 sibi] Id est sibimetipsis [interlinear].

- 6 sibi placentium, confusi sunt] Id est uerum, qui sibi placent
 necesse est confundi, quoniam certum eos a regno dei separari.*
- 7 Quis dabit] Scilicet nisi tu domine [interlinear].*
- 7 salutare israhel] Fidelibus [interlinear].**
- 7 plebis suę] Fidelis [interlinear].**
- 7 letabitur israhel] Multitudo sanctorum [interlinear].
- 7 letabitur israhel] In iudicio dei hoc erit.*

Commentary on Psalm 53 .

- 3 saluum me fac] Id est salua in hac uita ut faciam uoluntatem tuam.*
- 3 libera me] Hoc est in iudicio tuo cum iudicaueris.*

f. 65v]

- 5 alieni] Alieni sunt nobis christianis qui non diligunt deum, ꝛ diaboli.
 5 non proposuerunt deum ante conspectum suum] Ut parcerent mihi [inter-
 linear].
- 6 deus adiuuat me] Id est in presentibus temptationibus adiuuet me ut
 recipiat animam meam in die iudicii.*
- 7 Auerte mala] Id est uoluntates peruersas ꝛ opera.*
- 7 in ueritate tua disperde illos] Mali cum ad ueritatem ueniunt a malo
 desiderio depereunt.*
- 8 Voluntarie sacrificabo tibi] Deo uoluntarie sacrificat qui ueniam
 dat peccanti in se.*
- 9 ex omni tribulatione eripuisti me] Omnis tribulatio auferetur ab eo
 qui ex corde dimittit, sicut legitur: "Karitas cooperit multitudinem
 peccatorum " [I Petr. 4,8].

Commentary on Psalm 54

2 EXaudi deus orationem meam] Ad patrem uocauit 7 hac uoce nos deprece-
mur deum.

3 Contristatus sum in exercitatione mea] Pro humano genere finxit se
tristem 7 nos tristes pro peccatis nostris esse possumus.*

f. 66r]

4 a uoce inimici] Uox inimici est uox iudaici populi cum dixerunt:
"Si rex israhel es, descende de cruce" [Matt. 27,42].*

4 declinauerunt in me] Illi iudei [interlinear].*

5 formido mortis] Humanum genus formidine oppressus^a est 7 deus formidi-
nem illius passus est.*

5 formido mortis] Finxit se pro nobis formidine oppressum.*

6 contexerunt me tenebre] Per totum mundum tenebre factę sunt dum
crucifixerunt eum.

7 quis dabit mihi] Nisi tu pater [interlinear].**

7 pennas] Id est uirtutes spiritus.

7 sicut columbe] Quia columba sum in mansuetudine.*

7 requiescam] In aeterna patria [interlinear].

8 elongaui fugiens] Ait enim marcus: "Diluculo ualde surgens, egressus
abiit in desertum locum ibique orabat" [Marc. 1,35].**

9 tempestate] Id est iudeorum.**

10 linguas eorum] Iudeorum.**

10 contradictionem] Illorum.

10 in ciuitate] Hierusalem.**

11 iniquitas] Iniquitas iudeorum.*

f. 66v]

- 12 plateis^b] Hierusalem [interlinear].**
- 12 usura] De illa usura dictum est: "Qui pecuniam non dedit ad usuram"
[Ps. 14,5]:**
- 13 absconderem me] Ostendit nobis hic patientiæ exemplum dum non contra-
dixit superba loquentibus.*
- 14 dux] Iuda.*
- 15 in domo domini] Id est in ciuitate hierusalem.*
- 16 Veniat mors] Id est moriantur peccatis.
- 16 super illos] Id est iudeos quos tu, iuda, duxisti.
- 16 discendant in infernum] In tormentum penitentiæ.*
- 16 in hospitibus eorum] Id est in peccatoribus.*
- 16 in medio ipsorum] Precordiorum [interlinear].**
- 18 Vespere mane et meridie] Uespera fuit quando iudas eum tradidit, mane
cum ductus est ad pilatum, meridies cum crucifixus.*
- 19 ab his] Iudeis.*
- 19 inter multos erat mecum] Pater [interlinear].
- 20 Exaudiet deus et humiliabit eos] Ut credant 7 uera intellegant.*

f. 67r]

- 20 Non est enim illis commutatio] Prius optauit conuerti ignorantes 7
errantes; nunc cognoscens futura, dicit sensum perfidorum immutabilem
esse in malo.*
- 21 contaminauerunt testamentum eius] Contaminat testamentum deus^c qui
male agit.*
- 22 diuisi sunt ab ira] A multitudine fidelium.*

- 22 adpropriabit cor eius] Reuelabitur tunc quod uult deus fieri.*
- 22 Mollierunt sermones suos] Illi iudei [interlinear].*
- 23 Iacta in deum cogitatum tuum] Hoc est consilium nostrae infirmitatis.**
- 23 Non dabit in aeternum fluctuationem] Sed hic eos temporaliter probat;
in aeterna uita eos sempiterna^d conuolatur.^{e*}
- 24 deus deduces eos in puteum] Eos qui noluerunt mutare in melius.
- 24 ego uero in te sperabo domine] Loquitur dominus ex forma serui.*

Commentary on Psalm 55

- 2 Misere mihi] Dicit ecclesia [interlinear].*
- 2 homo] Id est diabolus [interlinear].**
- 2 homo tota die bellans tribulauit me] In euangelio de ipso dominus
dicit: "Inimicus autem homo hoc fecit, id est sizaria seminauit"
[cf. Matt. 13,25].*
- 3 inimici mei] Id est temptationes diaboli.*
- f. 67v]
- 4 multi qui debellant me timebunt] Qui antea debellabant timebunt
me modo, id est conuersi sunt ad me.
- 4 ego uero in te sperabo] Sicut salomon ait: "Quis sperauit et con-
fusus est aut quis permansit 7 derelictus est" [cf. Eccli. 2,11-12].**
- 5 non timebo . . . homo] Quia confido in te.*
- 6 execrabantur] Perfidi talia agunt.*
- 6 omnia consilia eorum] Perfidorum 7 iudeorum.
- 7 Inhabitabunt et abscondent] Uox iste diaboli est 7 perfidorum.*
- 7 Inhabitabunt et abscondent] Insidiunt [interlinear].
- 7 calcaneum meum] Id est ultima nostra calliditate insidiunt.*

7 sicut expectauit anima mea] Id est sicut a domino regulam predi-
cationis accepi.**

8 pro nihilo] Id est sine merito illorum.*

8 populos confringes] Id est per uim superas contumaces ut conuertantur
ad te.*

9 uitam meam nuntiaui tibi] Uitam suam adnuntiat domino qui peccata
propria confitetur.*

9 in promissione tua] Pollicitatio dei est ut pias lacrimas non refutet.*

10 Conuertantur inimici mei retrorsum] Qui retro redit de malo ad bonum
conuertitur.*

11 In deo laudabo uerbum] Sermones ecclesie.*

f. 68r]

11 homo] Id est diabolus [interlinear]**

12 In me sunt deus uota] Pro merito quia uenit filius tuus uisitare me.

13 oculos meos a lacrimis] "Beati qui lugent quoniam ipsi consolabuntur"
[Matt. 5,5]**

13 pedes meos a lapsu] Hoc est ut recto itinere legis pergerem.

Commentary on Psalm 56

2 Misere mei deus . . .] More humanitatis orat dominus.*

4 Misit de caelo et liberauit me] Id est auxilium supernum in omnibus
illi prestitit.*

4 dedit in obprobrium] Id est in confusionem quando uiderunt me
surrexisse.*

5 leonum] Leones sunt qui mala^a consilia de domino tractauerunt.**

f. 68v]

- 5 conturbatus] Fremitu iudeorum [interlinear]**
- 5 Filii hominum dentes eorum arma] De quibus legitur: "Super eum
dentibus suis stridebant" [cf. Act. 7,54].*
- 5 lingua eorum machera acuta] Lingua eorum machera acuta cum dixerunt:
"Crucifige, crucifige" [Luc. 23,21]**
- 6 Exaltare super caelos] Ut qui in eruce pendet super celos regnet.*
- 7 incuruauerunt animam meam] Dum mihi credere noluerunt [interlinear].*
- 7 Foderunt ante faciem meam foueam] Dum dixerunt: "Reus est mortis"
[Matt. 26,66]**
- 7 ipsi inciderunt] Iudei.**
- 8 cantabo] Gratias refero.**
- 9 exsurgam diluculo] Diluculo surrexit dominus de sepulchro.*
- 10 dicam tibi inter gentes] Inter gentes celestem actum significat
uniuersalis ecclesie.**

Commentary on Psalm 57

f. 69r]

- 2 SI uere utique iustitiam loquimini iuste iudicate] Multi uera
loquuntur sed non secundum ueritatem sicut iudei dixerunt: "Rabbi
scimus quia a deo existi 7 reliqua" [cf. Matt. 22,16].*
- 2 iuste iudicate] Ut ait in euangelio: "Nolite^a iudicare, ut non
iudicemini" [Luc. 6,37]**
- 3 in corde] Ac si dixisset, quomodo potuistis de me iudicare?*
- 3 manus uestrae concinnant] Nunc autem per manus significat res actuales.*

4 Alienati . . . ab utero] Hoc est ab utero ecclesie.**

4 errauerunt a uentrè] A uentris marie fructu.

5 furor] Iudeis est hec ira.*

5 similitudinem serpentis sicut aspidis surde] Sic iudei noluerunt
audire uerba domini sicut serpentes nolunt incantantes.*

7 Deus conteret dentes eorum] Conteret dentes eorum deus dum ad nihilum
perducit quod dixerunt.*

7 molas leonum confringet dominus] Leones dicti sunt iudei quia cruento
ore clamauerunt in deum: "Crucifige, crucifige" [Luc. 23,21].*

8 donec infirmetur] Hoc est contra me diutius stare non possunt sed
superabo eos ut credant.*

9 auferentur] A conspectu domini qui perseuerant in malis.*

f. 69v]

9 non uiderunt solem] Id est deum omnipotentem noluerunt intellegere.

10 Priusquam producant spine uestrae] Hec sententia comminatur iudeis,
quod prius absorbeantur quam longa etate eorum malitia conualescat.**

10 in ira obsorbet eos] Quis obsorbet eos nisi mors.*

11 Letabitur iustus] Sicut salomon dicit: "Stulto pereunte sapiens
astutior fit" [Prov. 21,11, iuxta LXX].**

11 manus suas lauabit in sanguine peccatorum] Nam cum sanguis peccatorum
effunditur, manus id est actus iusti corrigitur.^b**

12 est fructus iusto] Cum hec supradicta sunt, fidelis intellegit tunc
et dicit: si iusti hic bonorum premia consequuntur, hic a deo iudi-
cantur.*

Commentary on Psalm 58

- 2 ERipe me de inimicis meis] Non solum de se ipso christus orauit sed
pro omnibus fidelibus.*
- 4 < fortes] Id est fortes iudei.*
- f. 70r]
- 5 Sine iniquitate . . .] Uox ista christi est.
- 5 Sine iniquitate cucurri] Christus sine iniquitate cucurrit 7 direxit
in hoc mundo sua itinera.*
- 6 exsurge] Pater [interlinear].**
- 6 non miserearis omnibus] Sed cui uolueris miseriaris 7 quibus ad te
deuota mente confugiunt.*
- 7 Conuertantur] Iudei [interlinear].**
- 7 ad uesperam] In fine mundi [interlinear].**
- 7 famem patiantur] Doctrinę [interlinear].
- 7 famem patiantur ut canes] Hoc significat celestis uerbi auiditatem.**
- 7 circuibunt ciuitatem] Id est sanctam ecclesiam defendent.**
- 8 loquentur in ore] Id est tunc [interlinear].**
- 8 gladius] Id est, "Uerbum dei" [Eph. 6,17].**
- 9 quis audiuit] Id est nullus audiuit ꝛ credidit quamdiu in errore
antiquo erant.*
- 9 deducet omnes gentes] Qui credere nolunt.*
- 10 Fortitudinem meam ad te custodiam] Fortitudinem humanitatis sue
dominus ad patrem se custodire dicit.*
- 12 ne occideris eos] Ne obliuiscaris eos.

f. 70v]

- 12 destrue] Ab erroribus eorum.*
- 13 sermo labiorum] Quando dixerunt: "Reus est mortis" [Matt. 26,66].**
- 13 comprehendantur in superbia] Per meam resurrectionem.*
- 14 in ira consummationis] Quando irascantur semet pro peccatis.*
- 14 consummationis] Malitię illorum [interlinear].*
- 14 non erunt] Infideles [interlinear].
- 14 scient] Intellegunt [interlinear].
- 15 Conuertantur ad uesperam] Ad finem mundi [interlinear].*
- 15 famem patiantur] Doctrine [interlinear].
- 15 circuibunt ciuitatem] Ecclesiam [interlinear].
- 16 Ecce ipsi dispergentur . . .] Uersus iste ad^a doctores pertinet.*
- 16 ad manducandum] Cibum spiritalem ut conuertant^b gentes ad fidem.*
- 17 mane] Transacta nocte istius seculi.*
- 17 factus ęs susceptor meus] Se pro membris illius, id est pro nobis
posuit hic.*

Commentary on Psalm 59

f. 71r]

- 3 DEUS repulisti nős] Passus ęs nos esse in antiquis erroribus diu sed
repulisti nos de his.*
- 3 destruxisti nos] De errore in quo fuimus.*
- 4 Commouisti terram] Id est peccatores [interlinear].**
- 4 contritiones eius] Hoc est contritio pro peccatis.*
- 5 Ostendisti populo tuo] Id est tibi subiugato.**

- 6 Dedisti metuentibus] Id est martiribus tuis.*
 6 Dedisti . . . significationem] Per spiritales doctrinas.
 6 fugiant a facie arcus] Facies arcus est dies iudicii.**
 7 Saluum me fac] Hoc dicendum est populo fideli.*
 8 deus] Pater [interlinear].**
 8 in sancto suo] Id est in christo.**
 8 letabor et diuidam sicimam] Letabitur populus bonus 7 diuiditur in
 figuram ecclesie.
 8 conuallem tabernaculorum] Id est typus ecclesie [interlinear].**
 9 galaad] Id est aceruus testimonii [interlinear].**

f. 71v]

- 9 fortitudo capitis mei] Fortitudo capitis mei christus est.*
 9 Iuda rex meus] Id est christus^a [interlinear].**
 10 moab] Significat gentes [interlinear].*
 10 olla spei meae] Significat tribulationes fidelium.*
 10 in idumeam] In terrestria [interlinear].*
 10 extendam calciamentum] Predicationem euangelii [interlinear].**
 10 mihi allophili subditi sunt] Mixti nobiscum.*
 11 Quis deducet me] Nullus nisi tu solus deus.**
 11 in ciuitatem munitam] Hierusalem supernam.*
 11 aut quis deducet me, usque in idumeam] In terrestria nisi tú qui
 utrumque es 7 in celo et in terra.
 12 reppulisti nos] Id est a malo prohibuisti.**
 12 non egredieris deus] Id est ut non superemus aduersarios nostros
 sed pati debemus.*

13 Da nobis auxilium] A solo deo debemus auxilium petere quia: "Male-
dictus est qui magis timet omnem quam^b deum" [cf. Jer. 17,5].*

Commentary on Psalm 60

3 a finibus terre ad te clamaui] Id est undique te inuocavi ± ab
uniuerso orbe.*

3 in petra] In christo [interlinear].**

f. 72r]

4 a facie inimici] Machinantis diaboli.*

5 in tabernaculo tuo] Id est in fide catholica.*

6 dedisti hereditatem] Significat futurum regnum.**

8 in conspectu dei] Populus fidelis [interlinear].**

8 in conspectu dei] Sempiternaliter filius qui rex^a manet cum patre.^b
8 eorum] Populorum.

9 psallam nomini tuo] Verba fidelis populi.*

Commentary on Psalm 61

2 ab ipso enim salutare meum] Nec aliunde esse potest.

3 adiutor meus non mouebo] Ad antiquam incredulitatem quia ipse me
liberauit.*

4 Quousque . . .] Ecclesia dicit persecutoribus.*

f. 72v]

4 interficitis uniuersos] Deutos [interlinear].**

4 tamquam parieti inclinato] Quia sine limo karitatis estis.

5 honorem meum] Honor ecclesie christus est.**

5 cogitauerunt repellere] Iudei per errores suos.*
 5 cucurri in sitim] Euangelice doctrine.*
 5 ore suo] Iudei.*
 5 ore suo benedicebant] Legem legerunt [interlinear].*
 5 corde suo maledicebant] Corde maledicebant dum male de christo
 cogitauerunt 7 legem antea legerunt.*
 6 ab ipso est patientia mea] Nec aliunde.
 7 non emigrabo] Sicut dicit superius: "In domino confido, quomodo
 dicitis anime meae" [Ps. 10,2].**
 7 non emigrabo] Id est a credulitate nominis domini.*
 9 sperate in eum] Ammonet ecclesia populum ut credat in deum.*
 10 uani filii hominum] Nimis inania sunt terrestria pro celestibus;
 sicut hieronimus dicit: "Sol splendidior lampade terreno."^a*
 10 in stateris ut decipiant ipsi de uanitate] Putant rectum quod
 iniquum est.

f. 73r]

11 et in rapinis nolite concupiscere] Paulus dicit: "Neque raptores
 regnum dei possidebunt" [cf. I Cor. 6,10].
 12 semel locutus est deus] Sempiternaliter cum deo semel est.*
 12 duo haec audiui. Quia potestas dei est] "Potestatem habeo
 ponend animam^b meam 7 iterum sumumendi^c eam" [Joan. 10,18].**
 12 dei est] Patris [interlinear].
 13 tibi] Filii [interlinear].*
 13 tu reddis] In iudicio tuo.*

Commentary on Psalm 62

- 2 de luce uigilo] Id est diluculo cum surrexisti euigilauit ad te.*
 2 Sitiuit . . .] Id est necessitatem anime 7 corporis iacto in te.
 2 anima mea] Tuę ecclesię [interlinear].
 3 In deserto] Hoc est in mundi istius indigentia et sterelitate ieiuna.**
 3 in inuio] Quia mundus non habet uiam nisi deum.*
 3 inaquoso] Id est in siccitate uirtutum.*
 3 in sancto] Id est in sancto filio dei.*
 4 laudabunt te] Sicut superius dicit: "In deo laudabo non timebo quid
 faciat mihi homo"³ [Ps. 55,5].

f. 73v]

- 6 adipe] Uera scientia inflata.
 6 pinguidine] Ueritatis habundantia.
 7 super stratum] Super quietem [interlinear].**
 7 in matutinis] In tempore tuę resurrectionis tunc nox precessit.
 9 suscepit dextera tua] Dextera patris, christus, qui suscepit ecclesiam.**
 10 Ipsi uero in uano quesierunt] Id est iudei quia surrexisti tertia die.*
 10 in inferiora terrae] Profundum peccati.*
 11 tradentur in manus gladii] Id est dum titus 7 uespessianus occiderunt
 eos.*
 12 Rex uero laetabitur in domino] Christus in patre.*
 12 qui iurant in eo] Qui confitentur quod est deus.
 12 obstructum est os] Dum surrexisti, domine..

Commentary on Psalm 63

- 2 EXaudi deus] Pater.

f. 74r]

2 inimici] Iudaici populi.*

2 eripe animam meam] A parte humanitatis assumpsit dominus hanc prophetiam.*

3 Protexisti me] Id est dum fecisti me surgere de morte.*

3 a conuentu malignantium] Id est iudeorum.*

4 exacuerunt ut gladium linguas suas] Linguas suas exacuerunt dum dixerunt: "Crucifige, crucifige" [Luc. 23,21].*

5 immaculatum] Christum [interlinear].**

6 Subito sagittabunt eum] Cum magno impetu iudicauerunt eum reum.

6 firmauerunt sibi uerbum malum] Cum dixerunt: "Reus est mortis" [Matt. 26,66].**

6 disputauerunt ut absconderent laqueos] Putauerunt quod potuissent eo nesciente sed non ualebant.

7 defecerunt scrutantes scrutinium] Quia: "Nec fuit qui adiuuaret eos" [Ps. 106,12].**

7 Accedet homo ad cor altum] Ad cor altum accedit qui deum intellegit.*

8 Sagittae paruulorum] Malorum [interlinear].*

9 et pro nihilo habite sunt, contra eos linguae ipsorum] Infirmitate sunt linque cum surrexit dominus.*

9 contra eos] Scilicet fideles [interlinear].

9 Conturbati sunt omnes] Contra eos iudeos.*

9 qui uidebant eos] Qui intellexerunt.

10 omnis homo] Opera dei [interlinear].

f. 74v]

- 10 facta eius] Dei [interlinear].*
- 11 recti corde] Hi sunt caritatiui qui sunt recti corde.

Commentary on Psalm 64

- 2 TE decet ymnus] Id est te decet ut perficiamus ea que tibi placita sunt.
- 2 in sion] In fidelium congregatione.*
- 2 in hierusalem] Id est in fidelibus^a [interlinear].
- 3 ad te omnis caro ueniet] "Omnes stabimus ante tribunal christi, ut reddat^b unus quisque prout gessit, siue bonum siue malum" [cf. II Cor. 5,10].*
- 4 preualuerunt super nos] Id est multum impediunt nobis.
- 5 in tabernaculis tuis] In fide catholica & regno^c celeste
- 5 domus tue] Regni tui.*
- 5 templum tuum] Corpus^d [interlinear].**
- 6 in equitate] Equitas testimonia tua in aeternum.
- 7 Preparans montes] Id est apostoli sunt montes.*
- 7 accinctus potentia] Id est indutus maiestate sua.**

f. 75r]

- 8 fundum maris] Id est gentilium corda 7 erraticorum.*
- 8 sonum fluctuum eius] Maris.
- 8 quis sustinebit] Nisi quem confortare digneris.*
- 8 sustinebit] Nisi patientissimus [interlinear].
- 9 a signis tuis] Que fecerunt apostoli.**

- 9 Exitus matutini] Quando conuérteris ad deum exitus matutini est.**
- 9 uespere] In fine uite [interlinear].*
- 10 uisitasti terram] Hoc est humanum genus.**
- 10 inebriasti eam] Doctrinis tuis.
- 10 locupletare eam] Terram, id est humanum genus [interlinear].**
- 10 Flumen dei] Misericordia dei.*
- 10 Flumen dei] "Qui biberit aquam quam ego dó, fiet in eo fons aque salientis" [Joan. 4,13-14].**
- 10 parasti cibum] Te deum [interlinear].*
- 10 cibum illorum] Fidelium.*
- 11 Riuos eius] Riuos eius sunt apostoli ± alii fideles.**
- 11 inebrians] Ille dominus [interlinear].
- 11 laetabitur dum exorietur] Laetabitur fidelis dum sibi aqua doctrine exorietur.*
- 12 coronam anni] Coronam anni: hic mundus est cum impletione fidelium.*
- 12 campi] Campos dicit fideles homines.**
- 13 Pinguescent] A doctrinis [interlinear].
- 13 Pinguescent] Misericordia^e [interlinear].
- 13 Pinguescent fines deserti] Populi gentium sunt.**
- 13 colles] Martyres.**
- 14 arietes ouium] Arietes sunt apostoli; sicut arietes gregem sic nos ducunt.*

f. 75v]

- 14 hymnum dicent] Deum laudant [interlinear].*

Commentary on Psalm 65

- 1 omnis terra] Omnes fideles ac deuotos.**
- 3 Dicite deo] Ad omnes fideles pertinet.
- 3 mentientur tibi inimici] Mentiti sunt dum dederunt pecuniam custodibus
7 dicebant: "Dicite quia uenerunt discipuli 7 furauerunt eum" [Matt.
28,13].*
- 5 opera domini] Que innumerabilia sunt.
- 6 pertransibit pede] Transiuit quando fidelem populum duxit.*
- 6 pertransibit pede] Quando farao demersus est.
- 6 in idipsum] In talia se. [interlinear].
- 7 Qui dominabitur] Dominus.*
- 7 super gentes respiciunt] Per apostolos respicit super gentes que
sunt in circuitu iudeorum.
- 7 qui in ira prouocant non exaltentur in semetipsis] Qui exaltentur
in semetipsis, iram dei prouocant.*
- f. 76r]
- 8 obaudite uocem laudis eius] Uox claudis^a eius est: "Hic est filius
meus dilectus" [Matt. 3,17].**
- 9 posuit animam meam ad uitam] Per suam passionem.
- 10 probasti nos deus] Temptasti nos in presenti seculi.^b*
- 10 igne nos examinasti] Uersus iste examinatione^c nostram loquitur.
- 11 Induxisti nos in laqueum] Probationis [interlinear].**
- 12 inposuisti homines super capita] Sicut dominus pilato dicit: "Non
haberes potestatem in me, nisi datum fuisset desuper" [Joan. 19,11].**
- 12 Transiuimus per ignem et aquam] Martyres in igne 7 aqua perempti sunt.*

- 13 in domum tuam] In fidem catholicam.
- 13 in holocaustis] In anima purgata a delictis.**
- 14 Haec locutum est ós] Uota.**
- 15 holocausta medulata] Medullata sacrificia sunt pura merita.*
- 15 cum incensu et arietibus] Cum dicit, cum incensu 7 arietibus, id est
cum orationibus 7 cum apostolis.*
- 15 incensu] Id est oratione [interlinear].**
- 15 boues] Predicadores [interlinear].**
- 15 boues cum hyrcis] Hirci sunt qui diabolicis uitiiis hispiditate
uestiuntur 7 hircus fuit latro qui pendebat cum domino sed factus est
bos cum dicit: "Memento mei domine" [Luç. 23,42].*

f. 76v]

- 17 Ad ipsum] Deum [interlinear].*
- 18 Iniquitatem si conspexi] Quando orauí.*
- 18 non exaudiet deus] Orationem meam.*
- 19 Propterea exaudiuit me] Quia non conspexi iniquitatem.**

Commentary on Psalm 66

- 3 in terra] Hoc est in hac presenti uita.*
- 5 exultent gentes] Qui confessi sunt peccata.*
- 5 iudicas populos] Fideles [interlinear].
- 5 in aequitate] In iudicio [interlinear].*
- 5 gentes in terra dirigitis] Dum facis eos delicta propria confiteri.*

f. 77r]

- 6 populi omnes] Id est omnes iustos.*

7 terra dedit fructum suum] Quando diaboli doctrinam demisit 7 ueram
dei dilexit.*

Commentary on Psalm 67

2 Exsurgat deus] De morte ꝛ ad iudicium.*

2 fugiant a facie eius] Iudei ꝛ omnes iniqui.*

5 iter facite ei] Sicut dicit esaias: "Preparate uias domini; rectas
facite semitas dei nostri" [Is. 40,3].*

5 Gaudete in conspectu eius] Bonum agite in honore nominis eius.

f. 77v]

6 orfanorum^a] Qui orfanos 7 uiduas sua cupiditate dilacerant.*

7 qui habitare facit unanimes] Id est karitati uos.*

7 in domo] In celesti uita.*

7 Qui educit uinctos] Lege peccati.**

7 educit uinctos in fortitudine] De uinculis [interlinear].

7 qui in ira prouocant] \Dominum in iram prouocant qui male agunt.

7 qui habitant in sepulchris] Qui in carnali actione sepulti sunt.**

8 populo tuo] Israhelitico.**

8 coram populo tuo dum transgredieris per desertum] Egreditur coram
populo deus quando: "Educit uinctos in fortitudine sua" [Ps. 67,7].**

9 terra mota est] Terreni homines crediderunt.**

9 caeli distillauerunt] Cibo manna [interlinear].*

9 mons sina, a facie dei] Mons syna fumauit a facie dum moyse accepit
legem.*

10 segregans deus hereditati tue] Quia non hoc aliis gentibus dedit

quod tunc israhelitico populo.*

11 Animalia tua inhabitabunt in ea] Qui uacuerunt^b a uera relegione.*

11 pauperes] Israheliticos [interlinear].

12 euangelizantibus uirtutes multas] Apostolis.**

13 spolia] Diaboli.**

f. 78r]

14 Si dormiatis] $\frac{1}{2}$ manetis [interlinear].

14 inter medios cleros] Testamenta duo cleros sunt.**

14 pennae] Id est celeritates sanctorum meritorum.*

14 columbae deargentate] Id est ecclesie de qua ecclesia scriptum est:

"Una columba mea, una est dilecta mea" [cf. Cant. 6,8].**

14 posteriora] Ultima [interlinear].**

14 in specie auri] In sancta uita.*

15 Dum discernit caelestis reges] Ecclesia [interlinear].**

15 super eam niue] Claritate.*

15 dealbabuntur in selmon] Merita [interlinear].*

16 montem uberem] Montem dico dominum saluatorem.**

16 mons pinguis] Uirtutibus [interlinear].*

17 suscepistis montes uberes] Nemo doctorem alium deum putare debet

sed uos doctores intellegite eum in deo patre manere in finem.

17 habitare in eo] Id est in christo [interlinear].*¹

18 Currus dei] Currus dei est bonorum copulatio.*

18 milia laetantium] Per sancta merita.

18 in illis] Id est in illis fidelibus.*

18 in syna] Per legem quam acceperunt in monte syna.*

19 captiuitatem] Nos antea capti fuimus lege peccati.

19 hominibus] Id est apostolis [interlinear].**

19 qui non credunt] Hi sunt pagani.

19 inhabitare in eo] Dono^c [interlinear].

f. 78v]

20 iter faciet nobis deus] Ut peruenimus ad regnum supernum.*

21 saluos faciendi] Nos [interlinear].**

21 domini exitus mortis] Per eum mors a nobis exiuit.*

22 capita inimicorum suorum] Principum iudaici^d populi.*

23 ex basan conuertam] Basan inter,^e id est siccitas in qua fuit humanum
genus ariditate peccati sed eam dominus conuertit ad uiriditatem suam.*

23 (first) conuertam] Ego [interlinear].

23 conuertam in profundum maris] In populos istius mundi ut eos con-
uertam.*

24 pes] Pes ecclesie.

24 pes tuus] Actio boni operis.*

24 in sanguine] Martyrum [interlinear].**

24 canum tuorum] Predicatorum.*

24 ex inimicis] Facta est [interlinear].

25 in sancto ipsius] Id est in sancto templo corporis sui.**

26 principes] Apostolos significat.**

26 coniuncti psallentibus] Deum laudantibus [interlinear].*

26 in medio iuuenum] In medio pudicarum.

26 tympanistriarum] Tympanistria^f dicitur puella qui in tympanis
laudens^g canit.*

Ps. 67]

27 in ecclesiis] In sanctis ecclesiis,^h id est in populis.*

27 benedicite] Id est laudate [interlinear].**

27 israhel] Fideliumⁱ [interlinear].*28 Ibi] In^j templo: scilicet hierusalem ± ecclesia.**28 beniamin] Paulum significat^k [interlinear].*

28 beniamin] Qui fuit de tribu beniamin.**

28 in pauore] Id est timore dei^l [interlinear].28 principes iuda . . . principes^m] Hi sunt apostoli.*

f. 79r]

28 zabulon] Nomen gentis [interlinear].

28 neptalim] Nomen gentisⁿ [interlinear]....

29 confirma hoc] Id est fidem firmam confirma in nobis.*

30 a templo sancto tuo] A hierusalem superno.

30 offerunt reges munera] Omnes fideles reges sunt mentium illorum.*

31 Increpa feras] Id est superbos homines.**

31 inter uaccas populorum] Mulieres peccatrices.*

31 ut non excludantur, hii qui probati sunt argento] Increpaueras^o
eatenus ut proficiant hi qui probati sunt argento, id est karitate.*

31 Dissipa gentes] De erroribus eorum.*

32 uenient legati] Commonet propheta populos gentium ut offerent deo
munera, id est animas suas.**

32 manus eius] ± eorum [interlinear].

34 ascendit super caelos caelorum ab oriente] Quod significat hierosolimam
qui^p sita est in oriente sui ascensus.*

34 dabit . . . uocem uirtutis] Uocem uirtutis 7 dabit cum iusserit

- surgere omnes ex morte.*
- 35 israhel] Id est ecclesiam [interlinear].**
- 35 in nubibus] In supernis regnis.*
- 36 israhel] Sancte ecclesie [interlinear].*

Commentary on Psalm 68

f. 79v]

- 2 introierunt aquae] Seditioes populi iudaici.**
- 3 in limo profundi] Limum profundi est luto a uoluntas^a iudeorum.*
- 3 non est substantia] Ex meis creaturis.*
- 3 Veni in altitudinem maris] Id est in insaniam iudeorum.*
- 3 tempestas demersit me] Periudicauit ad crucem.*
- 4 Laborauit clamans] Dum dicit: "Pater ignosce eis quia nesciunt quid faciunt" [Luc. 23, 34].**
- 4 defecerunt oculi] Carnales oculi.**
- 5 Multiplicati sunt] Iudei [interlinear].**
- 5 gratis] Sine meritis.*
- 5 qui me persecuntur] Iudei.*
- 5 que non rapui tunc exsoluebam] Peccata non rapui sed exsoluebam per passionem.*
- 6 Deus tu scis insipientiam meam] Semetipsum insipientem dicit pro eis quos liberauit.*

f. 80r]

- 7 Non erubescant in me] Sed credant [interlinear].*
- 7 non reuereantur super me] Id est non humanas insultationes diutius

de mea dormitione sustineant.**

8 subportavi inproperium] Dixerunt: "In beelzebub, principe demoniorum,
eicit demonia" [Matt. 12,24].*

9 exter . . . fratribus meis] Iudeis inter quos natus est.*

9 matris meę] Sinagogam dicit matrem sibi in qua natus est.*

10 domus tue] Ecclesie.

10 exprobrantium] Id est iudeorum.**

11 operui in ieiunio animam meam] Ieiunavi ab omnibus uitiis.

11 in obprobrium] A iudeis [interlinear].*

12 uestimentum meum cilicium] Cilicium tristitiam significat quia
tristis apparuit quando lazarum fleuit.*

12 factus sum illis in parabolam] Iudeis.**

13 qui sedebant in porta] In conspectu meo: ego sum porta fidelium.

13 qui bibebant uinum] Qui legebant legem 7 illius didicerunt doctrinas.

14 tempus beneplaciti] Tempus beneplaciti est in hac uita.

14 tempus beneplaciti] Hic incipit optima oratio.*

f. 80v]

15 Eripe me de luto] Huius mundi perturbationibus.*

15 de profundo aquarum] Turbulenta uoluntate iudeorum.*

16 tempestas aque] Conturbatio iudeorum.*

16 profundum] Uitiositas.*

16 puteus] Aeterna mors dum christus taliter orauit per propheta;^b

quid nos qui peccatores sumus?

18 puero tuo] Puer quoque dicitur dominus propter puritatem innocentie.*

20 Tu enim scis inproperium] Huc usque oratio.*

- 20 inproperium] Id est humani generis.*
 21 omnes tribulantes] Iudei [interlinear].*
 21 Inproperium] Passionem [interlinear].*
 21 Inproperium expectauit cor meum] Cum iudeis.*

f. 81r]

- 21 non fuit et consolantem me] Ex omnibus his qui iudicauerunt.
 22 dederunt] Iudei.**
 22 dederunt in escam meam fel] Quando pependit in cruce, acetum felle
 mixtum dederunt ei.*
 22 potauerunt me aceto] Bibere dederunt [interlinear].
 23 Fiat mensa eorum] Exest mensa.
 23 eorum] Iudeorum [interlinear].**
 24 Obscurentur oculi eorum] Doctores iudeorum.
 24 dorsum illorum] Sequaces.*
 24 dorsum illorum semper incurua] Prona ad peccandum.
 25 indignatio irae tuae] Ut flagelles eos ut te intellegant 7 non pereant.
 26 tabernaculis eorum] Iudeorum [interlinear].*
 27 tu percussisti ipsi] Sicut scriptum est: "Ego occidam 7 uiuere
 faciam; percutiam 7 ego sanabo" [Deut. 32,39].**
 28 Appone iniquitatem] Id est tu permitis iniquam uoluntatem ipsorum
 quamuis iniquum tuum uelle non sit.*
 29 Deleantur de libro uiuentium] Quia non erunt scripta; id est con-
 putata cum fidelibus.*

f. 81v]

- 30 ego sum] Sicut dicit apostolus: "Pauper factus est pro nobis christus"
 [cf. II Cor. 8,9].*

- 30 deus] Pater [interlinear].**
- 30 suscepit me] Ad tuam dexteram.*
- 31 Laudabo nomen dei] Ecclesia dicit.*
- 32 super uitulum nouellum] Id est innocentiam noue uite.**
- 32 cornua producentem] Christianos populos.**
- 33 Videant pauperes] Quod laudabo nomen dei.
- 33 pauperes] Pauperes spiritu.*
- 34 pauperes] Spiritu [interlinear].*
- 34 uinctos suos] Sub lege.*
- 35 Laudent eum] Deum omnipotentem.*
- 36 sion] Ecclesiam [interlinear].
- 36 aedificabuntur ciuitates] Quando ecclesia per totum orbem edificatur.*
- 36 hereditate adquirunt] Fideles.**
- 36 adquirunt eam] Hierusalem.**
- 37 semen seruorum eius] Dei [interlinear].*
- 37 possidebunt eam . . . inhabitabunt in ea] Hierusalem.

Commentary on Psalm 69

- 2 in adiutorium] Propitius intende.*
- f. 82r]
- 3 Confundantur] Confundi est quando uoluntates suas iniqua conscientia studio ueritatis cognoscens turbatur de peruersitate facti sui.**
- 3 reuereantur inimici] Reueresi est quando iustitiam lesam nostra operatione cognoscimus 7 pro his rebus penam incurrere formidamus.**
- 4 euge euge] Conlaudant inimici poenas martyrum.*

- 6 egenus] A diuitiis seculi.*
 6 pauper sum] Pauper spiritu.*

Commentary on Psalm 70

- 1 DEUS in te speraui] Psalmus iste est oratio.
 1 speraui domine non confundar in aeternum] Non confunditur in aeternum
 qui scit perseuerabiliter ponere spem in deum.*
 2 eripe] Eripe a potestate diaboli ne cum eo sub aeternitate dampnemur.**
 2 eripe me] A temptatione diaboli.*
- f. 82v]
- 3 firmamentum meum] Sicut superius, firmamentum est dominus timentibus
 eum.*
 4 de manu peccatoris] Diaboli.
 4 contra legem] Dei [interlinear].*
 5 a iuuentute mea] Id est illam aetatem quando credidit primitus.*
 6 ex utero, de uentre matris meae] Ex utero matris ecclesie.**
 7 multis] In credulis.*
 8 Repleatur os meum laude tua] Id est ut merear te laudare incessabiliter.*
 9 in tempore senectutis] Nunc sunt tempora senectutis ecclesie.
 10 qui custodiebant animam meam] Ad decipiendi studium non ad uotum
 salutis.**
 10 qui custodiebant animam meam] Hi sunt erratici.

f. 83r]

- 11 persequimini] Hoc dicit saul; dicit de dauid.
 12 Deus ne elonges a me] Et uox ecclesie 7 uniuscuiusque fidelis est.

- 13 deficient detrahentes] Heretici.*
- 13 operiantur confusione] Ut non querant mihi mala.
- 14 adiciam super omnem laudem tuam] Te confiteor fecisse celum 7 terram,
mare 7 omnia que in eis sunt [cf. Ps. 145,6].*
- 15 pronuntiabit] Pronuntiat ecclesiasticam doctrinam.*
- 15 negotiationes] Scilicet iniquas [interlinear].*
- 16 introibo in potentias domini] Quasi dixisset, nemo raptorum intrabit.^a
- 16 Domine memorabor] Quia te intellego.^b
- 17 a iuuentute mea] A primo tempore quo te intellexi.*
- 18 in senecta et senium] Nunc est senium ecclesie.*
- 18 adiutorem brachium tuum] Dominum saluatorem.**

f. 83v]

- 18 Potentiam tuam] Nam potentia ad gratiam incarnationis respicit.**
- 20 tribulationes multas] Quando non credidi.*
- 20 conuersus] Id est conuertisti me de errore.*
- 20 de abyssis terrae] Terrene cupiditatis.*
- 22 deus sanctus israhel] Fidelium^c [interlinear].*
- 24 dum confusi et reueriti fuerint] Id est cum aduenerit dies iudicii.*

Commentary on Psalm 71

- 2 DEUS iudicium tuum regi da] Christo qui regit omnia.*

f. 84r]

- 2 Iudicare populum tuum in tua iustitia] Id est da illi ut iudicet
populum iuste.*
- 2 pauperes tuos] Pauperes dei sunt qui mundana despiciunt.*
- 3 Suscipiant montes pacem] Apostoli 7 prophete.**

- 3 colles] Colles sunt inferioris gradus.**
- 4 iudicabit] Dominus [interlinear].*
- 4 calumniatorem] Significat diabolum.**
- 5 permanebit cum sole] Cum uerbo patris.**
- 6 Et descendit . . .] Uersus iste significat natiuitatem dei.*
- 7 donec extollatur luna] Ut perficiatur ecclesia.*
- 9 procident aethiopes] Id est peccatores prostrantur ad poenitentiam.**
- 9 inimici eius terram linguent] Id est terrenas delectationes.
- 10 Reges tharsis] Id est dominatores uitium.**
- 10 munera] Confessionis [interlinear].

f. 84v]

- 10 reges arabum] Secularium [interlinear].*
- 10 dona adducent] Munera confessionis.
- 11 adorabunt eum] Deum [interlinear].*
- 11 omnes reges terre] Id est omnes nationes.*
- 12 liberabit pauperem] Fidelem populum.**
- 12 a potente] Id est diabolo.**
- 12 non erat adiutor] Quamdiu inaniter credit.*
- 13 pauperum] Fidelium.*
- 14 Ex usuris] Iniquis meritis.
- 14 coram ipso] Deo [interlinear].**
- 15 Et uiuet] Aeternitatem eius significat.*
- 15 de auro arabie] Id est optimo auro [interlinear].*
- 15 de auro arabie] Quid aliud signat nisi sapientiam?*

- 15 benedicient eum] Merita fidelium.*
 16 superextolletur super libanum fructus] Dominum [interlinear].**
 16 fructus eius] Apostoli dei [interlinear].
 16 florebut de ciuitate] Id est de ecclesia non dicit in ciuitate sed
 de.³*

f. 85r]

- 19 replebitur maiestate eius omnis terra] Hoc optandum est omnibus
 fidelibus: crescat maiestas eius in terra, id est catholica fides.*

Commentary on Psalm 72

- 2 gressus mei] Gressus significat actus.**
 4 non est declinatio morti eorum] Non declinant in diem ultimam cito.*
 4 nec firmamentum in plaga eorum] Aliqua aduersitas.**
 5 In laboribus hominum] Id est sanctorum uirorum.**
 5 non flagellabuntur] Ut conuertantur.*

f. 85v]

- 7 quasi ex adipe iniquitas] Ex habundantia secularium.*
 8 iniquitatem in excelso locuti sunt] Sicut mos est nunc uniuersorum
 in secularibus.
 9 Posuerunt in caelum os suum] Ponit in celum os suum qui dicit quod
 uerum est falsum, id est peccat in celum.*
 10 Ideo reuertetur huc populus meus] Subauditur ut separarentur ab
 eis malis.*
 11 Et dixerunt] Ipsi peccatores.
 11 quomodo sciuit deus] Nostrum malum [interlinear].*

- 13 sine causa iustificai cor meum] Quasi inani spe aliquis se putat
inlusum si in hoc mundo fructum iustitię sentiat esse collocatum^a.*
- 13 manus meas] Manus significat actus.*
- 14 fui flagellatus] A perturbatione mundi [interlinear].
- 14 index meus] Id est christus.**
- 16 ut cognoscerem] Peccatores.**

f. 86r]

- 17 in nouissima eorum] Id est eorum peccatorum.*
- 18 propter dolos disposuisti] Peccatoribus qui perseuerant.*
- 19 subito defecerunt] Repentino mortis aduentu.*
- 20 uelut a somno exsurgentes] Hec uita eis quasi somnus.
- 20 in ciuitate tua] In hierusalem celeste.**
- 20 in ciuitate tua] In fideli congregatione iudicii.
- 21 Quia delectatum . . .] Dicit ecclesia.
- 21 renes mei] Constantię mentis.**
- 22 ad nihilum redactus sum] Ut est: "Delicta quis intellegit" [Ps.
18,13].**
- 23 ego semper tecum] Id est ab idolis abstineo semper.*
- 25 mihi restat in celo] Quid amplius petam quam quod mundo daturus
es?*
- 25 quid uolui super terram] Ut cuperem terrestria.*

f. 86v]

- 26 in secula] Hoc est in sempiterno.*
- 27 qui fornicantur abs te] Fornicari est deuiare a casto amore^b dei.**

28 Vt annuntiem omnes laudes tuas] Omnes laudes dei annuntiat qui
confitetur nomen dei.

28 filiae sion] Ecclesie^C [interlinear].**

Commentary on Psalm 73

1 repulisti nos deus] Id est alienos a tua defensione fecisti.**

1 super oues] Oves iudaicos populos dicit.**

1 gregis tui] Qui semper in eis fuit.*

2 congregationis tuae] Ecclesiastice.

2 mons sion] Hierusalem.**

3 malignatus] Per suas malas temptationes.

3 malignatus] Malorum hominum ꝛ uitiorum.

f. 87r]

4 signa sua] Malas uoluntates suas.

6 ianuas eius] Hierusalem.

7 Incenderunt igne sanctuarium] Tentationis.

7 in terra] In terrenis delectationibus.

7 pulluerunt tabernaculum] Sed subueni.

8 cognatio eorum] Confamiliaritas.

8 uenite conprimamus omnes dies festos] Hec sunt malorum hominum ꝛ
uitiorum.

9 Signa nostra non uidimus] Hec sunt desperantium.*

10 Vsquequo deus inpropperabit inimicus] Quasi dicat homo fidelis ꝛ
animus: "Quamdiu istas inproperationes sustinebis ut a malis occupor."*

10 inritat aduersarius] Diabolus [interlinear].

10 in finem] Tam longe.

12 in medio terre] In medio ecclesie.

13 Tu confirmasti . . .] Ad deum uox ista.

13 draconum] Id est spiritum immundorum.**

13 super aquas] Baptismatis.**

f. 87v]

14 Tu confregisti caput draconis] Dum eiecisti eum de celo.*

14 dedisti eum in escam populo ethiopum] Manderunt peccatores ex eo,
dum saturati euomerunt.

15 fontes et torrentes] Qui incipiunt peccata 7 peragunt.

15 aetham] Id est fortis, id est diaboli^a [interlinear].**

19 Ne tradas bestiis] Diabolis.*

19 animas pauperum] Qui inhianter te desiderant.

20 qui obscurati sunt] Id est ignorantie obscuritate.**

20 terre domorum] Id est peccatores.*

20 domorum iniquitatum] Confamiliaritatum.

21 Ne auertatur humilis] De bona humilitate.

21 pauper] Qui patienter deum exspectat.

21 inobs] Inobs mali.*

21 laudabunt nomen tuum] In confessio^b [interlinear].

22 Exsurge deus iudica causam tuam] Quia tua sunt omnia.

f. 88r]

23 qui te oderunt ascendat] Ut sint humiles coram te.

Commentary on Psalm 74

2 COnfitebimur tibi deus] Id est cum confessione peccatorum 7 actu bono.

2 Narrabo omnia mirabilia tua] Quia confiteor in trinis personis te.*

3 iustitiam iudicabo] In iudicio meo.*

4 ego confirmaui] Alii dicunt: "Nam et ego." "Nam et" enim adiectio est syllaba.^a

4 columnas eius] Apostolos.**

5 nolite exaltare cornu] Perseuerantiam malitie.*

6 cornu uestrum] Superbiam uestram.

7 neque ab occidente] Subaudiendum:^b patet locus effugiendi deum.*

8 Hunc humiliat] Superbum ut dicit in euangelio: "Omnis qui se exaltat, humiliabitur" [Luc. 14,11].*

8 et hunc] Humilem.*

f. 88v]

9 calix in manu] Calix lex est.**

9 uini meri] Uinum merum est sancta doctrina.*

9 plenus est mixto] Quid dicit "mixto"? Significat nouum uetusque testamentum.*

9 ex hoc in hoc] Ex superbo in humilem.

9 peccatores terre] Ut conuertentur.

10 in saecula gaudebo] Christus dicit de membris eius.**

11 cornua peccatorum confringam] Hoc faciam in iudicio meo.*

11 cornua iusti] Uirtutes.*

Commentary on Psalm 75

- 2 NOTUS in iudea deus] 7 merito notus quia ibi crucifixus.*
- 3 in pace locus] In pacifico.
- 3 in sion] Id est in fideli [interlinear].*
- 4 Ibi confringit cornua . . .] Ubi habitat ille, ibi confringitur
superbia 7 omnis contrarietas.*
- 5 a montibus aeternis] Id est a predicatoribus fidelibus.*
- 6 dormierunt somnum suum] Vita infidelium somnus est quia non uigilant
in bonis operibus.*
- 6 diuitiarum] Eterne leticie.
- f. 89r]
- 7 Ab increpatione tua . . . dormitauerunt] A monitione tua 7 uigilare
non uoluerunt in ea.*
- 7 qui ascenderunt aequos] Id est superbi etatis^a altitudines.*
- 8 ex tunc ab ira tua] In iudicio tuo.*
- 9 terra tremuit et quieuit] Peccatores quiescunt peccare sed incipiunt
in poenis uiuere.*
- 11 cogitatio hominis] Compunctio cordis.*
- 11 reliquie] Lacrime.**
- 12 qui in circuitu eius] Id est in fide catholica.*
- 12 Terribili] Terribilis est deus bonis.*
- 13 ei qui aufert spiritum] "Uouete 7 reddite" [Ps. 75,12].
- 13 spiritum principum] Superborum.*
- 13 terribili] Illi deo [interlinear].*
- 13 reges terre] Reges sunt qui se bene possunt regere.*

Commentary on Psalm 76

- 3 manibus meis] Operibus meis.*
3 nocte coram eo] Non aperte sed occulte facio.*
f. 89v]
3 non sum deceptus] Set. inueniam mercedem [interlinear].*
3 Negavi consolari animam meam] In secularibus rebus.*
4 Exercitatus sum et defecit paulisper spiritus meus] Id est scrutatus
sum diuina sed omnino inuestigare non potui omnia.*
5 anticipauerunt uigilias oculi mei] Hoc enim illis necesse qui ad
spiritalia semper intendunt.**
5 turbatus sum] Pro peccatis meis.*
5 non sum locutus] Non manifestavi opera mea.
6 dies antiquos] Id est aeternos.
7 exercitabam] Tractavi actus meos.*
8 numquid in aeternum proiciet deus] Genus humanum.**
10 aut continebit in ira misericordiam suam] Non sed prestat petentibus.*
11 haec immutatio dexterarum] Dextere excelsi immutatio est cum immutabimur
in melius.*

f. 90r]

- 15 tu es] Es^b [interlinear].
15 in populis uirtutem tuam] Cum in hunc mundum permisisti filium tuum.*
16 in brachio tuo] Id est in domino saluatore.**
16 filios israhel] Iudaicam plebem [interlinear].**
16 ioseph] Id est fidem gentium [interlinear].**

- 17 uiderunt aque, timuerunt et turbate sunt] Populi qui fuerunt in
perturbatione mundi.*
- 17 turbate sunt abyssi] Profunditates secularium.
- 18 multitudo sonitus aquarum] Est quando psalmodia dulcis offertur.**
- 18 Uocem dederunt nubes] Predicatores.**
- 18 sagittę] Euangeliste [interlinear].**
- 19 uox tonitruui tui in rota] In circulo totius orbis.**
- 19 Inluserunt coruscationes] Diuina precepta [interlinear].**
- 19 commota est terra] Nostra terrena corpora a suis terrenis delecta-
tionibus.*
- 20 In mari uiae tuae] In cogitationibus hominum.**
- 20 in aquis multis] In gentibus diuersis.*
- 20 non cognoscentur] Ab aliquo [interlinear].

f. 90v]

- 21 oues populum tuum] Hebreorum.**

Commentary on Psalm 77

- 2 Aperiam in parabolis os meum] Quotiescumque loquitur alius, que
dei sunt deus per eum loquitur.
- 3 Quanta audiuius . . .] De aduentu domini.**
- 4 in generatione altera] In gentibus.*
- 4 Narrantes laudes domini] Patres.**
- 5 Et suscitauit testimonium in iacob] Quando cum iacob^a conluctans
in prefiguratione futurorum tactus uno femore claudicauit.**
- 5 in israhel] In fidelibus^b [interlinear].*

5 Quam mandauit patribus nostris] Legem.
 5 filiis suis] Id est omnibus fidelibus.*
 6 cognoscat generatio altera] Hoc de gentibus dicit.*
 6 narrabunt eam] Id est eam legem.

f. 91r]

6-7 filiis suis. Vt ponant in deo spem] Illi filii, id est omnes fideles.*
 8 sicut patres eorum] Sicut perfidi iudei.*
 8 quod non direxit cor suum] Quod genus prauum.**
 9 Filii effrem] Filius iosep [interlinear].**
 9 effrem] Id est ubertas.***
 9 mittentes sagittas suas] Quando ammonente moyse dixerunt: "Quecumque
 locutus est dominus, deus noster, faciemus et audiemus" [cf. Ex. 19,8].**
 9 sagittas suas] Verba [interlinear].
 9 in die belli] Quando dixerunt aron: "Fac nobis deos quos adoremus"
 [Ex. 32,1].**
 12 coram patribus eorum] Coram moysen 7 áaron.**
 12 in campo taneos] Id est humilitatis [interlinear].*
 13 statuit aquas quasi in utrem] Stetit unda immobilis tamquam inclusa
 esset in uase.**
 13 quasi in utrem] Id est sic stetit quasi immobilis.*
 14 in nube diei] Id est domini diei^d quia ipse est uerus dies.**
 14 in inluminatione ignis] Ignis hic euidenter significat christianos.**

f. 91v]

15 Interrupit in heremo petram] Ut ostenderet uniuersas creaturas eius
 iussionibus obedire.**

- 16 eduxit aquam de petra] De christo.**
- 16 flumina aquas] Spiritales doctrinas.
- 17 adposuerunt adhuc peccare] Hoc est ut non crederent inter tanta
miracula.**
- 17 concitauerunt deum] Quando eum non credebant.**
- 17 in siccitate] Benedictum est, in siccitate, tsm terrae quam mentis.*
- 18 temptauerunt] Illi israheliticus [interlinear].
- 18 temptauerunt] Temptare enim dicimus dolose postulare.**
- 19 dixerunt, numquid poterit deus parare . . .] Diffidenter locuti
sunt.*
- 20 Quoniam percussit petram] Per manus serui sui moysi.
- 20 Numquid et panem poterit dare] Contra tanta miracula non credebant
sed dixerunt "numquid."
- 21 distulit] Uindictam.*
- 21 ignis accensus] Uerus amor.*
- 21 in iacob] In gentibus.**
- 21 ira ascendit in israhel] In iudaicam plebem.^e*
- 22 Quia non . . .] Ideo: "Ascendit ira in israhel" [Ps. 77,21].**
- f. 92r]
- 22 in salutare eius] Id est in christum.*
- 23 mandauit nubibus] Dominus [interlinear].**
- 23 nubibus] Id est predicatoribus.**
- 23 ianuas celi aperuit] Hoc est scripturas sanctas.**
- 24 pluit illis manna] Sancta doctrina.
- 25 panem angelorum manducauit homo]. Id est christum [interlinear].**

26 austrum de caelo . . . affricum] Hii sunt uentos meridianos 7 significant caritatem.*

27 sicut puluërem] Puluis significat subtilitatem intelligentie.**

27 uolatilia pennata] Celestia desideria.**

28 in medio castrorum eorum] Intra septa sancte ecclesie.**

29 manducauerunt et saturati sunt] Hic mysticus sensus pertinet ad fideles in isto uersu.

31 ira dei ascendit] Quia inter hec uerterunt se ad idola.*

f. 92v]

31 electos israhel impediuit] Ut non perirent, electos sibi ± electos israhel condemnauit.*

32 peccauerunt adhuc] Noluerunt credere tantis miraculis.*

34 Cum occideret eos . . .] Iudaicus populus tunc timuit deum quando uidit consocios suos extinguui.*

34 conuertebantur ante lucem] Ante plenam fidem.

34 ueniebant ad eum] Quando rogauerunt moysen ut supplicaret dominum pro eis.*

37 Cor autem eorum non erat rectum cum eo] Sic multi labiis diligunt deum ut ait in euangelio: "Populus hic labiis me honorat; cor autem illorum longe est a me" [Matt. 15,8; Marc. 7,6].*

38 non disperdet eos] Quia alii ex eis crediderunt.

38 non disperdet eos] Scilicet non omnes.

f. 93r]

39 spiritus uadens et non rediens] In hoc mundo.**

42 de manu tribulantis] Non sunt recordati.*

- 43 Sicut posuit in aegypto signa] Corda illorum affligentis $\frac{1}{2}$ faraonis.*
 43 thaneos] Nomen ciuitatis [interlinear].*
 44 Conuertit in sanguine] Haec plaga prima fuit.*
 45 exterminauit eos] Fructus eorum.
 46 Et dedit erugini fructus] Haec et sequentia secundum littera omnino
 uera sunt 7 qui uoluerit mysticum sensum scire ex his querat in
 tractatione psalmorum.

f. 93v]

- 49 Irmisit in eos iram] Haec contigerunt eis quia noluerunt deo hoberire
 sicut scriptum est: "Propterea dedit illos deus in desideria cordis
 eorum, in immunditia,^f ut faciant que non conueniunt" [cf. Rom. 1,24].*
 51 in tabernaculis cham] Cuius posteriores possidebant illem terram.*
 52 perduxit eos] Per moysen et áaron.
 53 inimicos eorum operuit mare] Faraonem cum suis.
 54 induxit eos in montem] Multos ex eis ad fidem.*

f. 94r]

- 56 exacerbauerunt] Dum in his omnibus dubitauerunt.
 57 non obseruauerunt] Rectitudinem fidei.
 57 in arcum peruersum] Id est in malitiam peccati.**
 60 zelon] Nomen ciuitatis [interlinear].*
 61 uirtutes eorum] Israheliticorum.*
 62 et hereditatem suam spreuit] Spreuit enim hereditatem suam, quando
 populum, quem inter multas nationes elegerat, pro scelerum suorum
 nimietate proiecit.*
 63 Iuuenes eorum] Israheliticorum.

f. 94v]

- 64 uidue eorum non plorauerunt] Sed simul cum eis interierunt.*
- 65 excitatus est] Ad iram eis [interlinear].
- 65 tamquam dormiens dominus] Dominus neglegentibus 7 infidelibus dormit.**
- 65 quasi potens crapulatus a uino] Qui crapulantur a uino tunc facilius
ad iram prouocantur.*
- 68 sed elegit tribum iuda, montem sion] Id est fidelem ecclesiam.*
- 69 sicut unicornuorum] Sanctissimam spem habentium.**
- 69 fundauit eam] Sanctificationem.
- 70 Et elegit dauid seruum suum . . .] Isti tres uersus utrique con-
ueniunt 7 dauid 7 christo.*
- 70 fetantes] Oues.*
- 70 fetantes] Fetosi in mundialibus.
- 71 Pascere iacob populum] Elegit pascere.
- 71 israhel] Sanctam ecclesiam [interlinear].*

Commentary on Psalm 78

f. 95r]

- 1 uenerunt gentes] Id est antiochus cum suis.*
- 1 coinquinauerunt templum] Cum idolis suis in hierusalem.*
- 1 uelut pomorum custodiarum] Quod amittitur post carpta pona.^a
- 2 escas uolatilibus] Quia noluerunt adorare idola illorum.*
- 3 Effuderunt sanguinem eorum] Quia noluerunt idola antiochi regis
adorare.
- 4 uicinis nostris] ± aliis ciuitatibus ± infidelibus hebreis.

- 5 zelus tuus] Quia idola adorauerunt.*
 6 Effunde iram tuam in gentes] Id est supra aduersarios qui non
 crediderunt.*
 7 Quia comederunt iacob] Id est delerunt.
 7 locum eius] Hierusalem.*
 8 Ne memineris iniquitates nostras] Uox illorum qui passi sunt sub
 antiocho rege.*

f. 95v]

- 10 dicant gentes] Perfidi qui nolunt credere.*
 10 innotescant in nationibus] Dampnati [interlinear].*
 10 Vindica sanguinem] Conuerte ad te.*
 10 qui effusus est] A relegione.
 11 gemitus compeditorum] Qui catena sunt errore gentilitatis.*
 11 posside filios morti punitorum] Subsequentes fideles.*
 12 Redde uicinis nostris septuplum] Id est septiformem gratiam.*
 13 Nos autem populus tuus] Nos qui legem dei non relinquimus.*

Commentary on Psalm 79

f. 96r]

- 2 uelut ouem ioseph] Id est fidelem populum.**
 2 cherubin] Cherubin, plenitudo scientie interpretatur.**
 3 coram effrem, et beniamin, et manasse] Ista sunt nomina gentis
 hebraice.**
 3 ueni, ut saluos facias nos] Hic optat ut ueniat incarnatus.*
 3 ut saluos facias nos] Hoc est ut ablues nostra peccata.*

5 quousque irasceris] Id est quasi dixisset: quare non uenis citius?*

6 pane lacrimarum] Panis lacrimarum uita est plena doloribus.**

6 lacrimis in mensura] Gustum doloris.

7 in contradictionem uicinis nostris] Qui sub rege antiocho immolauerunt.*

9 Vineam] Uineam enim dicit hebreorum gentem fidelem.**

9 Vineam ex aegypto transtulisti] Siue de christo uersus isti.

9 eiecisti gentes] Infideles.

9 plantasti eam] Uineam.

f. 96v]

10 Uiam fecisti in conspectu eius] Id est apparuiste ipse.*

10 radices eius] Prophetas.**

10 repleta est terra] Id est a predicatione illorum [interlinear].*

11 Operuit montes umbra] Prophetas ± apostolos.*

11 arbusta eius] Dei martyres.**

12 palmites eius] Apostolos.*

12 propagines] Hoc est filios regenerationis.**

12 propagines eius] Huc usque de christo.*

13 maceriam eius] Defensionem tuam.*

13 uindemiant eam] Conculcauit.**

13 qui transeunt uiam] Qui transgrediuntur legem dei.

14 aper de silua] Uespessianus.**

14 aper de silua] Id est de gentibus [interlinear].**

14 singularis ferus] Id est titus, eius filius.**

15 uisita uineam istam] Id est omnes tuos fideles.

16 super filium hominis] Id est christum dominum ± fidelium multitudinem.*

- 17 Incensa igne] Id est igne superbie.*
 17 effosa manu] Quę preparat insidias effosa manus^a est.**
 17 peribunt] Cum dixeris: "Ite in ignem aeternum" [Matt. 25,41].**
 18 super uirum dexteræ tuæ] Super fidelium congregationem.*

f. 97r]

- 19 non discedimus a te] Nec hic nec in iudicio tuo.*
 19 nomen tuum inuocabimus] Cum laudibus aeternis [interlinear].

Commentary on Psalm 80

- 3 psalmum] Psalmum significat diuina uerba.*
 3 date timpanum] Id est corpus dei laudi.^a
 4 Canite initio mensis tuba] Prophete ⁊ doctores.*
 4 insigni solempnitatis uestre] Fidelitatis uestre.
 5 Quia preceptum in israhel est] Quia lex data est quam prohibi^b sunt
 peccare.*
 6 Testimonium] Nam sicut illi^c populus per maris rubri undas saluatus
 electus est, sic nos a terra egipti, id est a uitiiis carnalibus abso-
 luti, sacra unda regenerationis, renascimur.**
 6 in ioseph] Id est testimonium [interlinear].**
 6 Linguam quam non nouerat audiuit] Euangelicam locutionem.*
 7 diuertit ab oneribus] Peccatorum.**

f. 97v]

- 8 In tribulatione inuocasti me] Uerba domini.**
 8 probaui te ad aquas contradictionis] Id est ad aquas quas prebuit
 populo in deserto ⁊ aquas baptismatis; in his contradicitur diabolo.*

- 9 Audi populus meus et loquar israhel] Ad fideles prophetas loquitur.*
 10 non erit in te deus recens] Sed coaeternus semper.*
 11 Dilata ós tuum] Dissemina in confitendo.*
 11 ego adimplebo illud] Gratia spiritali.**
 12 non sudiuit populus meus] Cum hec locutus sum fidelibus, infideles
 audire noluerunt.*
 13 ibunt in uoluntatibus suis] Quia me noluerunt hobedire.
 14 Si plebs mea audisset me] Ut est in euangelio: "In sanctitate
 seruiamus domino et liberabit nos ab inimicis nostris."^d
 14 si uias meas ambulasset] Si mandata mea custodisset.*
 15 misissem manum meam] Ut uos defenderem.*

f. 98r]

- 16 Inimici domini mentiti sunt ei] Domini inimici sunt qui mentiuntur
 ei 7 non peragunt ea que promittunt bona.*
 16 tempus eorum in aeternum] Id est in aeterna^e perditionem.*
 17 de petra melle saturauit eos] Et tamen credere noluerunt alii.

Commentary on Psalm 81

- 1 DEUS stetit . . . in medio] Sicut iohannes dicit: "Medius autem
 uestrum stat, quem uos nescitis" [Joan. 1,26].**
 2 facies peccantium] Contra deum.*
 3 Iudicate pupillo] Id est intellegite de pupillo.
 3 pupillo] In terra.
 3 pauperem] Hoc est, christum.*
 4 de manu peccatorum] Iudeorum qui uolunt eum occidere.*

- 5 neque intellexerunt] Sicut ait apostolus: "Si enim cognouissent,
 numquam dominum glorie crucifixissent" [I Cor. 2,8].*
- 5 mouebuntur omnia fundamenta terrae] Quando eum crucifixerunt.*
- 6 Ego dixi dii estis] Hoc de apostolis 7 fidelibus.*
- 7 Vos autem sicut homines moriemini] Hoc de infidelibus.*
- 7 homines] Peccatores [interlinear].**

f. 98v]

- 7 sicut unus de principibus] Diabolis [interlinear].**
- 7 sicut unus de principibus cadetis] De diabolis qui ceciderunt de
 celo.*
- 8 Exsurge deus] De morte.*

Commentary on Psalm 82

- 2 ne taceas] Sed iudica eos qui resisterunt.^a*
- 3 inimici tui sonauerunt] Hoc ad anticristum 7 ad suos precessores.
 4 astute] Id est dolosa uoluntate.**
- 5 ex gente] Significat populum christianum.*
- 5 nomen israhel] Fidelium [interlinear].
- 6 aduersum te testamentum] 7 aduersum fideles tuos.
 7 idumeorum, . . . et aggareni] Hec sunt nomina gentium que declinant
 cum anticristo.^b*
- 7 aggareni] Aggareni, id est aduene.**
- 8 tyrum] Angustiam^c [interlinear].**

f. 99r]

- 9 assur] Assur, id est diabolus.**

- 9 uenit cum illis] Supradictus.
- 10 sicut madian, et sisare, sicut iabin] Hec nomina gentium que perierunt
in aeternum.
- 11 in endor] Nomen loci^d [interlinear].
- 12 principes eorum sicut oreb, et zeb, et zebec, et salmana] Hec perierunt.^{e*}
- 14 pone illos ut rotam . . .] Id est ut errent in suis uoluntatibus
7 atterantur.*
- 16 persequeris eos in tempestate tua] Hoc est in tempore iudicii.**
- 17 Imple facies eorum ignominia] Nunc uertitur ad eos qui sunt credituri.*
- 17 ut querant nomen tuum] Ut nesciant peccare.*
- 18 Confundantur] De peccatis [interlinear].

f. 99v]

- 18 reuereantur] De peccatis.

Commentary on Psalm 83

- 2 tabernacula tua] Celestia.*
- 3 concupiuit, et defecit anima mea] Concupiuit et perscrutari non
potuit.
- 4 passer] Anima.**
- 4 domum] Celestem.*
- 4 turtur nidum] Ecclesia.**
- 4 pullos suos] Fideles.*
- 4 Altaria tua] Id est amabilia.**
- 7 in conualle lacrimarum] Conuallis lacrimarum poenitentis humilitas
est.*

7 in loco] In regnum domini.**

7 in loco quem disposuisti ei] Ut petat eum per penitentiam.

f. 100r]

8 benedictionem dabit] Id est gratiam suam.**

8 ambulabunt] Sancti uiri [interlinear].**

8 uidebitur deus] Sanctis [interlinear].

8 in sien] In superne regne [interlinear].

10 aspice deus] Hoc est in nos [interlinear].*

10 respice in faciem christi tui] Hoc est ut eum notum nobis facias.*

10 christi] Regis³ [interlinear].

11 super milia] Id est dierum.**

11 Elegi abiectus] A peccatis in poenitentiam.*

11 in domo dei] In ecclesiastica fide.

11 peccatorum] 1 uitiorum [interlinear].

13 Dominus non priuabit bonis ambulantes in innocentia] Sed dabit eis
sempiternum premium.*

Commentary on Psalm 84

f. 100v]

3 Remisisti iniquitatem plebis] Dum eos de antiquo errore uocasti.*

4 Mitigasti omnem iram tuam] Quia peruenit salus per te his qui fuerunt
in desperatione.*

5 Conuerte nos deus] Ut recte te intellegamus.

5 auerte iram tuam] Non permittas nos peccare.*

6 a progenie in progeniem] Progenies prima ab adam; secunda que per

gratiam baptismatis ad finem seculi perducitur.*

7. deus tu conuertens uiuificabis nos] Per tui aduentum.

9 Audiam quid loquatur in me dominus deus] Dominus deus per spiritum sanctum locutus est in propheta.*

9 quoniam loquetur pacem] Per istam psalmodiam.

9 qui conuertuntur ad ipsum] In fide perfecta.

10 prope timentibus eum] Ut consequenter dicit: "Beatus uir qui timet dominum" [Ps. 111,1].

f. 101r]

10 salutare ipsius] Id est christus scilicet est [interlinear].*

10 gloria in terra nostra] Id est christus in nostro terreno corpore ÷ nobiscum hic.

12 Veritas de terra orta est] De marie corpore.*

12 de caelo prospexit] Huc ad nos.

13 dominus dabit benignitatem] Confessionis affectum.**

13 terra nostra dabit] Nostrum terrenum corpus.*

13 dabit fructum suum] Id est imbrem lacrimarum.**

14 Iustitia ante eum] Fructum.

14 ponet in uia] Id est in christo.**

14 gressus suos] Actus suos [interlinear].

14 gressus suos] Opera sua.

Commentary on Psalm 85

1 INclina domine aurem tuam ad me] Ex forma serui christus orat 7
fidelium potest esse oratio.*

1 egenus et pauper sum ego] Egenus 7 pauper dei est quisquis meruerit
mundi istius peruersitate^a uacuari.**

2 quoniam sanctus sum] Recte dicitur de christo sed et de fidelibus
etiam potest intellegi ut ait apostolus: "Templum dei^b sanctum est
quod estis uos" [I Cor. 3,17].

f. 10lv]

5 mitis es] Quia sustines peccatores diu.**

5 omnibus inuocantibus te] Nec te inuocant nisi karitatiui.

6 Auribus percipe] Sinibus maiestatis.**

6 Intende uoci deprecationis mee] Quia si attendis sine dubio ad te
peruenit.

7 In die tribulationis meae] Cum dicit: "Pater, clarifica nomen tuum
7 reliqua" [Joan. 12,28].

7 quoniam exaudisti me] Fecisti me surgere.

8 in diis] Pro sanctis ponit.*

8 domine] Pater [interlinear].

8 non est secundum opera tua] Quia tu celos fecisti et terram 7 mare
7 omnia que in eis sunt [cf. Ps. 145,6].**

9 uenient et adorabunt] In iudicio tuo, domine.

9 honorificabunt nomen tuum] Id est honorificantur deuoti in nomine
tuo.**

10 deus solus] Solus enim dictus est quia trinitas una in tribus
personis est.*

11 Deduc me . . .] Uox fidelium [interlinear].*

11 in uia tua] Hoc est in lege.

11 Laetetur cor meum] Hoc competenter dicitur de omni christiano.**

f. 102r]

13 ex inferno inferiore] Hoc est a poena.

14 Deus iniusti insurrexerunt in me] Hoc de christo.*

14 insurrexerunt in me] Iudei [interlinear].**

14 sinagoga potentium] Iudeorum.*

14 non proposuerunt te] Id est non intellexerunt te.

16 puero tuo] Puer est iesus ut ait euangelista: "Puer iesus proficiebat"
[cf. Luc. 2,52].

16 filium ancillae tuae] Marie.**

17 confundantur] In iudicio meo.

17 tu domine] Pater [interlinear].

17 adiuuisti me] In resurrectione mea.*

Commentary on Psalm 86

1 in montibus sanctis] Prophetis et apostolis.**

f. 102v]

2 dominus] Id est christus [interlinear].

2 portas sion] Celestis hierusalem [interlinear].*

2 tabernacula iacob] Significat ecclesiam que modo construitur.**

3 ciuitas dei] O ciuitas dei.

4 memor ero raab] Meretrix fuit^a [interlinear].**

4 memor ero raab] Per eam significat conuersos.*

4 babilonis] Id est mundi istius populus.**

- 4 hii fuerunt in ea] De diuersis linguis colligitur populus ad ciuitatem dei.*
- 5 Mater sion] Id est ecclesia [interlinear].**
- 5 homo factus est] Id est christus.*
- 6 Dominus narrauit in scripturis] De sua incarnatione.*
- 6 principum eorum] Profetarum.**
- 7 Sicut laetantium omnium nostrum] Qui letamur de perditione peccati.^b

Commentary on Psalm 87

- 2 Domine] Pater [interlinear].*
- 3 Intret oratio mea] Per humanitatem loquitur.*
- 4 repleta est malis anima mea] Nam nostras animas suam animam dicit.*
- f. 103r]
- 4 in infernum] Id est ad tempus passionis.**
- 5 AEstimatus sum cum descenditibus] Cum iudeis [interlinear].
- 6 inter mortuos] Quia mortis claustra confregit.*
- 6 liber] A peccato.
- 6 in monumentis, quorum non meministi] Sic estimauerunt me mortuum quasi tales.
- 7 in lacu] Id est sepultura.**
- 7 in umbra mortis] In locum peccatorum.**
- 8 In me confirmata est ira tua] Id est pertulisti me pati.*
- 8 omnes elationes tuas] In dignationes.**
- 9 notos meos] Apostolos meos.**
- 9 posuerunt me in abominationem] Dum dicit petrus: "Non noui hominem" [Matt. 26,72].

9 traditus sum] Iudeis [interlinear].*

9 non egrediebar] Sed pertuli quod fecerunt.

10 Oculi mei] Apostoli.**

10 pre inopia] Quia nondum perfusi sunt gratia sancti spiritus.*

10 expandi manus meas ad te] Bona opera feci.*

f. 103v]

11 Numquid mortuis] Id est non [interlinear].**

11 Numquid mortuis] Non credentibus.**

11 medici resuscitabunt] Scilicet eos mortuos [interlinear].*

12 aliquis in sepulchro] Sepultus in humo, id est sepultus in perditione peccati.*

13 in tenebris] Ubi non claret uera fides.*

14 ego ad te domine clamaui] Ecclesia incipit loqui.*

14 clamaui] Respondit non.^a

14 mane] Cum defecerit nox, id est mundi finis.*

14 oratio mea preueniet te] In iudicio [interlinear].*

15 Ut quid domine . . .] Uox ecclesie.

16 exaltatus] In peccatis.*

16 autem humiliatus sum] Poenitentia.**

16 confusus] Pro peccatis.*

17 terrores tui] Hoc est iudicium.*

18 sicut aqua] Delicta.**

f. 104r]

19 Elongasti a me amicum] Uox martyrum.*

Commentary to Psalm 88

- 2 pronuntiabo ueritatem tuam] Promissio fidelium.
 3 in caelis] In apostolis.*
 4 Disposui testamentum meum . . .] Nunc sunt uerba domini.**
 4 iursui dauid] Sicut quidam ait: "Clara maria ex stirpe dauid orta."^a
 5 semen tuum] Hoc est christum.**
 6 Confitebuntur caeli] Apostoli predicatorum.*
 7 in nubibus] In predicatoribus.*
 7 inter filios dei] Id est inter fideles.

f. 104v]

- 9 in circuitu tuo] Id est ubique.
 10 Tu dominaris potestates maris] Huius seculi honores; 7 legimus in
 euangelio *illum hoc fecisse.^b*
 11 sicut uulneratum] Mente.**
 11 superbum] Diabolum.**
 11 brachii tui] Christi domini nostri.*
 11 inimicos tuos] Infideles iudeos.**
 13 thabor] Id est ueniens lumen, id est christus.*
 13 hermon] Amansumung,^c id est anathema diaboli.*
 14 Firmetur manus tua] Id est operatio in superbos.**
 14 exaltetur dextera tua] Numeros fidelium.*

f. 105r]

- 16 qui scit iubilationem] Intellectum in deum.*
 16 in lumine uultus tui] Qui sciunt iubilationem.*
 18 exaltabitur cornu nostrum] Christus.*

- 19 sancti israhel] Ecclesie [interlinear].
 19 regis nostri] Christi [interlinear].*
 20 filiis tuis] Prophetis.**
 20 adiutorium super potentem] Id est christum.**
 20 de plebe mea] De gente iudeorum.**
 21 dauid] Id est christum [interlinear].**
 22 auxiliabitur ei] In passionibus suis [interlinear].**
 23 non nocebit ei] Sicut ait dominus per prophetam: "Ecce ueniet princeps huius mundi 7 in me non inueniet quicumque" [Joan. 14,30].*

f. 105v]

- 24 ipsius] Ut conuertantur in melius.*
 24 in fugam conuertam] A peccatis.*
 25 Veritas mea] Pater dicit [interlinear].**
 25 misericordia mea] Dicit pater [interlinear].**
 25 cum ipso] Filio [interlinear].*
 25 cornu eius] Hoc significat inuictissimam potestatem.**
 26 ponam in mari manum eius] Id est uniuersas gentes.**
 26 in fluminibus] Id est in flumine iordanis.*
 27 Ipse inuocauit me] Dicit pater de filio.*
 27 deus meus] Filius [interlinear].*
 28 Et ego] Pater.**
 28 primogenitum ponam illum] Iesum christum.*
 30 thronum eius] Id est potestatem futuri iudicii.**
 31 filii eius] Hi sunt populi christiani.**
 33 Visitabo in uirga] Ut ait apostolus: "In uirga ueniam ad uos"
 [I Cor. 4,21] 7 aliter: "Egredietur uirga de radice iesse" [Is. 11,1,

and I Cor. 4,21].*

f. 106r] . .

- 33 peccata eorum] Filiorum [interlinear].
 34 ab eo] Deo [interlinear].
 35 non faciam inrita] Sed conplentur in eo omnia.
 36 Semel iurauit] Id est>unanimitur loquitur semper.*
 36 iurauit] Ego [interlinear].
 36 in sancto meo] Id est in christo.**
 36 si dauid mentiar] Si negatiue.**
 37 semen eius] Fideles omnes.*
 39 Tu] Pater.
 39 spreuisti] Id est contemptibilem se fecisti.^d*
 40 auertisti testamentum] A gente iudeorum.^e*
 40 testamentum] Natiuitatem [interlinear].**
 40 profanasti in terra] Tu, gens iudaica.
 40 sanctitatem eius] Dei [interlinear].
 41 macerias eius] Defensiones [interlinear].**
 41 in formidinem] Genti iudeorum.*
 42 Diripuerunt eum omnes] Relegionem despexerunt.

f. 106v]

- 42 obprobrium uicinis suis] Iudeis.**
 43 Exaltasti dexteram] Pertulisti.**
 43 laetificasti omnes] Leti sunt dum improperebant ei.
 45 Dissoluisti eum] Animam a carne.
 45 ab emundatione] Dum delicta nostra emundauit.*

46 Minorasti dies temporum eius] Id est: hoc est ut mortem passus est.

46 perfudisti eum confusione] Hoc est quod in uerecundia habuit peccata
nostra.

47 in finem] In finem seculi.**

49 quis eruet animam suam de manu inferni] Si non dominus adiuuauerit ei.*

50 Vbi sunt misericordie] Id est succurre nobis per has.

51 Memor esto . . .] Dicit ecclesia.

f. 107r]

51 in sinu meo] In sinu ecclesie.

52 exprobrauerunt inimici tui] Id est idolorum cultores.**

52 commutationem christi tui] Christi commutatio dum commutabimur de
peccato ad uitam.*

Commentary on Psalm 89

1 a generatione] Ex quo generari ceptum est genus humanum.**

2 fierent montes] Eximiae potestates celi.**

3 in humilitatem] Id est in mundi concupiscentiam**

3 conuertimini filii hominum] De peccato.*

4 dies hesterna que preteriit] Quia sunt tibi anni sine fine.*

5 habentur anni eorum] Filiorum hominum.

6 Mane sicut herba] Id est tota hominis uita.**

f. 107v]

6 uespere] In fine huius uite.*

6 induret] Hoc commune est herbis 7 hominibus.**

7 defecimus in ira tua] Nihil possumus contra.

- 9 omnes dies nostri defecerunt] De nolentibus deum intellegere^a dicitur.
 9 sicut aranea] Sicut illa maligna sic nostra uita secularis.*
 10 in potentatibus] Hominum.*
 10 mansuetudo] Id est misericordia.
 11 aut pre timore] Nouit.
 12 Dexteram tuam domine] Dominum saluatorem.**
 12 eruditos corde] Id est fac nobis.

f. 108r]

- 13 deprecare] Miserere.*
 14 mane] In tuo^b aduentu.*
 15 nos humiliasti, annis in quibus uidimus mala] Quamuis mala uiderem,
 tamen delectatus sum.*
 17 opera manuum nostrarum dirige super nos] Non permittas nos facere
 nisi ea que placita sunt tibi.

Commentary on Psalm 90

- 1 QVI habitat in adiutorio] Qui confidit in deum.*
 2 Dicet domino] Ille qui habitat.*
 3 liberauit me de laqueo uenantium] Diabolorum ± hereticorum.*

f. 108v]

- 4 Scapulis suis obumbravit tibi] Dicit propheta ei qui habitat in
 adiutorio.*
 5 a timore nocturno] Hereticorum doctrina.^a*
 6 A sagitta uolante] A persecutione iniquorum.*

- 6 a negotio perambulante in tenebris] Id est cum prauo studio per-
 quiritur aliquid, mens perquirentis in tenebris est.*
- 7 Cadent a latere tuo] O christe.*
- 7 non appropriabit] Meridianus demon [interlinear].
- 8 oculis tuis considerabis] Omnia que sunt.
- 9 Quoniam tu es . . .] Dicit ecclesia.
- 9 posuisti refugium tuum] Resurrexionem.*
- 10 tabernaculo] Regno celesti ꝛ ecclesie ꝛ fideli.
- 11 Quoniam angelis suis . . .] Hos duos uersus diabolus dubitans de
 domino christo dicit.*
- 11 angelis suis] Angeli dei sunt predicatores sancti, qui custodiunt
 deum in uis suis, id est in mandatis.
- 11 mandauit] Pater [interlinear].
- 12 offendas ad lapidem] Id est in lege que scripta est in tabulis
 lapideis.*

f. 109r]

- 13 aspitem et basiliscum . . .] Nomina diaboli.**
- 14 in me sperauit] Dicit dominus de fideli.*
- 16 ostendam illi salutare meum] In iudicio meo.*

Commentary on Psalm 91

- 2 Bonum est . . .] Sancta mater ecclesia dicit.**
- 3 Ad annuntiandum] Scilicet bonum est [interlinear].*
- 3 mane] Id est in letitia.*
- 3 per noctem] Id est in tristitia.**

- 4 In decachordo psalterio] In decem preceptis.*
 4 et cythara] Id est diuersis ordinibus bonorum operum.*
 5 in operibus manum] Fidelibus uiris.

f. 109v]

- 6 profunde factae sunt cogitationes tuae] Sicut legitur alibi: "Quis
 cognouit sensum domini aut quis consiliarius eius fuit?" [Rom. 11,34].
 8 peccatores sicut foenum] Sicut hieremias propheta dicit: "Omnis
 homo foenum 7 omnis claritas hominis sicut flos roeni" [cf. Is. 40,6
 and Eccli. 14,18].³**
 10 inimici tui] Qui faciunt contra uoluntatem tuam.*
 10 peribunt] In aeterno iudicio dei.
 10 dispergentur] A facie domini.*
 10 operantur iniquitatem] Perseuerabiliter.
 11 sicut unicornis cornu] Ecclesia.*
 11 senectus mea] . Finis iustissima ecclesie.*
 12 Et respexit . . .] Ecclesia dicit.
 12 respexit oculus tuus] O domine [interlinear].
 12 insurgentes in me] Diuites huius seculi.**

f. 110r]

- 13 cedrus] Sicut cedrus frutibus^b sic iustus uirtutibus.
 13 libani] Scilicet montis^c [interlinear].*
 13 libani] Nomen montis.^c*
 13 multiplicabitur] Iustus [interlinear].**
 14 in domo domini] Id est ecclesia [interlinear].**
 15 in senecta uberis] In fine seculi.**

Commentary on Psalm 92

- 1 Induit dominus fortitudinem] Aduersum eos qui in se credere noluerunt.*
 1 orbem terre] Id est ecclesiam.**
 2 Parata sedes tua deus] In celis † in mente fidelium.*
 3 flumina domini] Profete † apostoli.*
 3 flumina uoces suas] Diuinarum scripturarum.*
 4 maris] Seculi istius.**
 4 mirabilis in excelsis dominus] In fidem ecclesie.

f. 110v]

- 5 in longitudinem dierum] † regno tuo.*

Commentary on Psalm 93

- 1 libere egit] In omnibus actis suis.
 2 redde retributionem] Per tuam resurrectionem.*
 2 retributionem] Diabolo † malis hominibus.^a*
 3 peccatores gloriabuntur] In peccatis^b seculi istius.*
 4 Pronuntiabunt] Puplicas suassiones loquuntur.*
 5 Populum tuum] Fideles uiros.**
 6 pupillos occiderunt] Legitur: "Esto pupillis ut pater" [Eccli.
 4,10].**
 8 insipientes] Felices istius seculi.*

f. 111r]

- 9 Qui plantauit aurem] Id est deus omnia facit 7 quare putatis eum
 non intellegere.

11 Dominus nouit cogitationes hominum] Ut superius legitur: "Scrutans
corda et renes deus" [Ps. 7,10].

13 a diebus malis] Quarum^c consuetudo nunc est.

13 peccatori] Qui contradicit legi tuę.

14 plebem suam] Id est fidelissimos christianos.**

15 iustitia conuertatur] Apostoli ± fideles doctores.*

15 conuertatur in iudicium] In hunc mundum.**

16 Quis exsurget mihi] ± ecclesia ± fidelis dicit.

17 dominus adiuuasset me] Profeta dicit ± ecclesia^d ± aliquo fideli.

f. 111v]

18 Si dicebam] In penitentia 7 confessione.*

18 pēs meus] Actus meus.

20 Numquid adheret tibi] Negatiue dicit.**

20 qui fingis dolorem in precepto] Ut est illud: "Beati qui lugent
quoniam ipsi consolabuntur" [Matt. 5,5].*

21 captabunt in animam iusti] Nunc de truculentibus dicit persecutori-
bus.*

22 factus est mihi] Dicit ecclesia.

23 reddet illis dominus] Persecutoribus.

Commentary on Psalm 94

1 iubilemus] In bonis operibus perseuerabiliter.*

f. 112r]

2 in confessione] Peccatorum.*

3 non repellet dominus] Sed elegit multos.*

4 omnes fines terrae] Dicit sedulius: "Qui celi fabricator adés qui conditor orbis."^a*

5 ipsius] Domini [interlinear].*

5 ipsius est mare] Significat gentes in seculo.**

5 aridam fundsuerunt] Arida sunt corpora que non habent spiritum sanctum.*

6 procidamus ante deum] In confessione.**

6 pleremus coram domino] Compuncti simus.^b*

7 oues pascue eius] Doctrinę eius.

8 Hodie] Significat semper.**

9 Sicut in exacerbatione] Nolite facere sicut illi fecerunt.

f. 112v]

9 uiderunt opera mea] 7 noluerunt credere.*

10 generationi huic] In mirabilibus meis.

10 dixi semper hi errant corde] Quia uerum intellegere noluerunt.*

11 iurauit in ira mea] Id est ut ueniat eis in teritus.*

11 si introibunt] Non interrogat^c [interlinear].*

Commentary on Psalm 95

1 Cantate domino] Bene cantat domino qui persistit in bonis operibus.

2 benedicite nomini eius] Cum sanctis operibus.

2 nuntiate de die in diem] Id est incessanter nuntiate.*

3 mirabilia eius] Hoc est incarnationem eius.**

4 magnus dominus] Sicut scriptum est: "Magnus dominus noster 7 magna uirtus eius" [Ps. 146,5].

5 omnes dii gentium demonia] Quid aliter dum nihil possunt, nisi

decipiunt sperantes in se?*

f. 113v]

5 dominus autem celos fecit] Id est sanctos uiros secundum mysticum
sensum 7 celos fecit etiam.*

6 conspectu eius] Domini [interlinear].**

8 adferre domino gloriam nomini eius] Nos ipsos bonis operibus honorate.*

8 Tollite hostias] Precordia uestra.*

8 in atria eius] In predicationes euangelii.

9 in aula] In pura conscientia.

9 uniuersa terra] Amatores.**

10 dominus regnauit a ligno] Intellegite christum de cruce regnare.*

10 correxit orbem terre] Id est fidem fidelium.*

10 Iudicabit, populos] In iudicio.*

10 populos] Fideles.**

10 gentes] Infideles.*

11 caeli] Apostoli.**

11 terra] Eterni regni.

11 moueatur mare] Populi iniqua perturbatione pleni.*

12 Gaudebunt campi] Uiri iusti.*

12 omnia ligna siluarum] Uiri boni ligna aliquando intelleguntur ut
est in euangelio: "Arbor que non facit fructum bonum excidetur et
in ignem mittetur" [Matt. 3,10; 7,19].

Commentary on Psalm 96

f. 113v]

- 1 terra] Habitatores illius.
 2 Nubes et caligo] Malis uidetur nubilosus et caliginosus.*
 3 Ignis ante eum preibit] Prophetarum predicatio.**
 3 inflammabit] Ad iram^s [interlinear].*
 4 Inluxerunt fulgora eius] Uerba prophetarum.**
 4 commota est terra] Peccatores.
 5 Montes sicut cera] Potentes homines.*
 6 caeli] Apostoli.**
 6 populi] Christiani [interlinear].
 7 Confundantur omnes qui adorant sculptilia] In isto uersu increpat
 profeta cultores idolorum.*

f. 114r]

- 8 sion] Ecclesia catholica.**
 8 filiae iudae] Mentis relegiosas.**
 9 super omnem terram] Super peccatores.*
 9 nimis exaltatus es] Quia in altitudine caeli habitas.
 9 super omnes deos] Id est iustos.**
 10 odite malum] Diabolum 7 malas suassiones.*
 10 de manu peccatorum liberabit eos] In iudicio ÷ de uetusto errore.
 11 rectis corde letitia] Per tam admirabilem aduentum.

Commentary on Psalm 97

- 1 canticum nouum] Perseuerabilem confessionem.*

- 1 mirabilia fecit dominus] Cecis lumen, clodis gressum.**
 1 dextera eius] Christus.**
 2 salutare suum] Filium suum, deum omnipotentem.*

f. 114v]

- 3 iacob] Significat populum noui testamenti.*
 3 israhel] Omni fideli [interlinear].**
 3 Viderunt omnes fines terrae] Omnes fines per sui aduentum inlustrauit.
 5 Psallite deo nostro in cythara] In mandatis diuinis.*
 6 in tubis ductilibus] Fidelibus.**
 6 uoce tube cornuae] Id est in tolleratione patientie.**
 6 in conspectu regis] \Christi.*
 7 Moueatur mare] Id est multitudo peccatorum.*
 7 uniuersi qui habitant in ea] Nullam tenent stabilitatem coram eo.
 8 Flumina plaudent] Flumina sanctos uiros significant.**
 8 montes exultauerunt] Qui firmam fimam^a fidem habent.*
 9 uenit iudicare] Dominus [interlinear].*
 9 Iudicabit orbem terre] Humanum genus.*

Commentary on Psalm 98

f. 115r]

- 1 Dominus regnauit] Dum dicit, "regnauit," gloriam suę resurrectionis ostendit.**
 1 irascantur populi] Contra peccata propria.*
 1 super cherubin] Id est in plena scienti^a [interlinear].*
 1 moueatur terra] Coadunatio peccatorum.

- 2 in sion]. In hierusalem [interlinear].*
- 2 super omnes populos] Qui sunt in mundo [interlinear].
- 3 Confiteantur nomini tuo] Omnes gentes.*
- 4 honor regis] Christi, domini nostri.
- 4 Tu parasti aequitatem] Quia aequitas testimonia tua.
- 4 in iacob] In fidelibus.**
- 5 Exaltate] Id est laudate.
- 5 scabellum pedum eius] Id est suum terrenum corpus in quo firmati
sunt gressus eius.*
- 6 Inuocabant dominum] Moyses 7 aaron [interlinear].
- 6 Inuocabant dominum, et ipse exaudiebat eos] 7 uos inuocate 7
exaudiemini.*
- 7 in columna nubis loquebatur ad eos] Dum duxerunt israheliticum
populum.
- 7 que dederat illis] Et ideo exaudiebat eos 7 omnes audit custodientes.*
- 8 tu exaudiebas eos] Quia custodiebant testimonia.*

f. 115v]

- 9 in monte sancto eius] In filio dei ⁊ ecclesia.*

Commentary on Psalm 99

- 2 IVbilate deo] Deuotis meritis hobedite deo omnipotenti.
- 2 omnis terra] Omnes ordines in terris habitantes.*
- 3 scitote quod dominus ipse est deus] Nemo plane intellegit nisi qui
hobedit.
- 3 pascue eius] Doctrine eius.*

- 4 intrate portas eius] Baptismum, patientiam et cetera^a uirtutes.*
 4 in confessione] Peccatorum [interlinear].*
 4 in atria eius] Id est dicta euangelistarum.*
 5 usque in seculum seculi ueritas eius] Sicut subsequenter legitur
 7 in seculum seculi ueritas tua.

Commentary on Psalm 100

- 1 Misericordiam et iudicium cantabo] Quia neque misericordia sine
 iudicio, ne iudicium sine misericordia reperitur.*

f. 116r]

- 2 in uia immaculata] Non aliter ueniet dominus ad alium nisi sit in
 uia immaculata.*
 2 Perambulabam] In uita presenti.*
 3 rem malam] Quid est res mala nisi superbia que mater est malorum
 omnium?
 5 detrahentem] Id est hereticum.**
 5 insatiabili corde] Cum auaro raptore.
 6 Oculi mei super fideles . . .] Uox domini summi iudicis.
 7 in medio domus meae] Misericordiae mee.*
 7 qui facit superbiam] Id est rem malam que supra legitur.*
 7 in conspectu oculorum meorum] In iudicio meo.

f. 116v]

- 8 In matutinis interficiebam omnes peccatores] Tempus matutinale est
 fidelibus in iudicio dei, quia tunc est deficiens amaritudo 7 in-
 cipiens dulcedo.

Commentary on Psalm 101

f. 117r]

- 3 Ne auertas faciem tuam] Supplicat profeta^a ne a conspectu domini
reddatur alienus.*
- 3 inclina ad me aurem tuam . . .] Per figuram epimonem, id est re-
petitionem, orat in isto uersiculo.*
- 4 sicut fumus dies mei] Dies peccatorum meorum sicut fumus euanescit,
sic dies ille.*
- 5 mandutare panem meum] Deum diligere qui panis uiuus est.
6 ossa mea] Fidei firmitatem.**
- 7 pellicano] Qui auis paruum comedit.
7 sicut nocticorax] Qui semper nocte uigilat, sic et ego in oratione
in nocte dapes quero.*
- 8 sicut passer] Sicut passer sursum nidificat, sic ille ad superna^b
mansionem querit.

f. 117v]

- 9 qui me laudabant] Dum similis fui eis peccator.*
- 10 cinerem] Penitentiam.**
- 10 potum meum] Potus anime est illa satietas de qua legitur: "Calix
in manu domini" [Ps. 74,9].**
- 11 elisisti me] De malo in bonum.*
- 12 ego sicut foenum arui] Sine fructu bonorum operum.
- 14 sion] Id est ecclesie sancte.*
- 14 uenit tempus] Sicut dicit apostolus: "Cum uenit plenitudo temporis,

misit deus filium suum" [Galatians 4,4].**

15 serui tui] Apostoli.**

15 lapides eius] Christianos.^c**

15 terre eius] Peccatoribus.**

f. 118r]

17 sion] Sanctam matrem ecclesiam.*

18 in orationem pauperum] Fidelium christianorum.*

19 Scribantur haec] Quod deus exaudit preces pauperum.*

19 in generatione altera] Significatur christianus qui ab illo priore
secundus est.**

19 populus, qui creabitur] Per gratiam baptismatis.**

21 gemitus uinculorum] Sanctorum uirorum qui asstricti sunt uinculo
legis.**

21 filios interemptorum] Qui peremti sunt diabolica fraude.**

22 in sion] In sancta ecclesia [interlinear].*

22 in hierusalem] In fidelibus^d [interlinear].*

23 seruiant domino] Ideo gemitus uinculorum auditus est.*

24 Respondit] Ecclesia.*

24 Respondit ei] Non lingua, sed uita; non uoce, sed fide.**

25 ne reuoces me in dimidio dierum meorum] Reuocatur in dimidio
dierum suorum qui ad antiqua delicta reuertitur.**

f. 118v]

27 Ipsi peribunt] Astra caelestia 7 noxia, quaeque interris.*

27 sicut opertorium] Oportorium celum debemus intelligere.*

- 27 mutabuntur] In die iudicii [interlinear].
 29 Filii seruorum tuorum] Discipulos prophetarum i apostolorum.**
 29 semen eorum] Opera fidelium.**

Commentary on Psalm 102

- 1 omnia interiora mea] Id est cogitatio multiplex.**
 2 omnes retributiones eius] He sunt retributiones quas tibi retribuit.*
 5 qui satiat in bonis] Cum dicit: "Venite benedicti" [Matt. 25,39].**
 f. 119r]
 5 in miseratione] Dum premia digna restituit.**
 5 sicut aquilae iuuentus tua] Quia in pristinam sanitatem reuerteris.**
 6 iniuriam patientibus] Misericordias facientibus.*
 7 uias suas moysi] Mandata legis domini.*
 9 Non in finem irascetur] His qui uolunt redire ad eum.*
 10 Non secundum peccata nostra fecit nobis] Ad eum confugientibus.
 12 oriens] Regnum dei.**
 12 ab occasu] A gehenna.**
 f. 119v]
 14 scit figmentum nostrum] Terreni sumus 7 sine peccato uiuere nequimus.
 15 homo sicut foenum] Sic transit.*
 16 spiritus pertransibit ab eo] In mundana uita.*
 16 non erit] Uiuens diutius.*
 16 locum suum] Hoc seculum.**
 17 a seculo] A principio fuit et semper erit.*

18. memoria retinentibus mandata eius ut faciant ea] Qui retinent man-
data eius memoritur^a ut perficiant.*
19. regnum eius omnium dominabitur] Ne forte putent pagani deos suos
regnare.*
20. potentes] Potentes dicendi sunt qui uerbo domini parere contendunt.**

f. 120r]

21. Benedicite dominum] Ubi bene agitur, ibi deus benedicitur.*
22. Benedicite dominum omnia] Celestia et terrestria.*

Commentary on Psalm 103

1. BEnedic anima mea dominum] Benedicere dominum est eius magnalia
confitèri.**
1. Confessionem et decorem induisti] Per tuam incarnationem.*
2. amictus lumine] Lumen ecclesiam significat.**
2. Extendens caelum sicut pellem] Sicut omnia membra pellis tegit, ita
et creaturas celorum ambitus circumactus inclúdit.**
3. in aquis] Baptismatis.**
3. Qui ponit nubem] Predicatore[m] [interlinear].**
3. Qui ponit nubem ascensum suum] Per predicatorum in corda nostra
ascendit.*
4. ministros suos] Minister dei est omnis qui diuinas exsequitur
uoluntates.**
5. terram] Id est ecclesiam.**

f. 120v]

- 6 Abyssus sicut pallium] Sicut pallium subiecta tegit, ita superstitiosi 7 persecutores mundum.*
- 6 montes] Fideles.*
- 6 aque] Impios [interlinear].**
- 7 fugient] Abyssi, id est impii.*
- 7 a uoce tonitruui tui] Predicatorum.*
- 8 Ascendunt montes] Superbos quandiu uoluit permisit deus crescere in montes 7 quando uoluit in conuallium.^a*
- 9 terminum posuisti eis] Aduentum filii dei.*
- 9 terram] Ecclesiam.
- 10 fontes in conuallibus] Aque diuine.**
- 10 inter medium montium] Superborum.**
- 10 aque] Scripture diuine.**
- 11 bestiae siluarum] Gentes.**
- 11 exspectabunt ónagri] Iudei.**
- 12 super ea] Que fluunt ex fontibus.**
- 12 uolucres caeli] Animas sanctas.**
- 12 de medio petrarum] De firmitate apostolice predicationis.*
- 12 dabunt uoces suas] Id est predicant.*
- 13 Rigans montes de superioribus] Superbos doctrinis.*
- 13 satiabitur terra] Peccatores.**
- 14 Producens foenum iumentis] Illa terra producit foenum, id est elemosynam facit petentibus.*

14 herbam seruituti hominum] Hoc est ut illi necessaria dentur.*

f. 121r]

14 educat panem de terra] Educitur panis de terra.**

15 uinum laetificat cor hominis] Cor hominis, consecratum in sanguine
domini.*

15 exhilaret faciem in oleo] Cum crisma conficitur.**

15 panis] Id est deus [interlinear].*

15 panis cor hominis confirmet] Quando domini precepta complentur.**

16 Satiabuntur omnia ligna] Sequestrantur ab hereticis [interlinear].**

16 omnia ligna siluarum] Plebem significat ingentium populorum.**

16 cedros] In cedris, id est in uiris potentibus.*

16 libani] Id est candidatio [interlinear].**

17 passerres] Id est monachi [interlinear].*

17 passerres nidificabunt] Passerres, minutos aues,^b monachi dispecti
a seculo.*

17 Fulicae domus] Perseuerantia baptismatis.**

17 dux est eorum] Passer talis dominus.

18 ceruis] Fidelibus [interlinear].**

18 petra] Christus [interlinear].**

18 petra refugium herenacis] Erinacius semper timet, semper armatus
est, 7 sic fidelis semper timet, armisque spiritalibus armatus.*

19 Fecit lunam] Ecclesiam.**

19 occasum suum] Passionem [interlinear].**

20 Posuisti tenebras] Circa sextam.*

- 20 facta est nox] Estimabant eum mori.*
 20 pertransibunt] Iudei leti [interlinear].
 20 omnes bestiae siluarum] Demonia.**
 21 querunt a deo escam] Quod permississet deus ut facerent.*
 22 Ortus est sol] Surrexit dominus.*
 23 ad opus suum] Dei ꝛ solis.
 23 usque ad uesperum] Finem uite.*

f. 12lv]

- 24 Quam magnificata sunt] In isto uersiculo profeta^c laudes paternas
 decantat.*
 25 Hoc mare] Id est hoc seculum.*
 25 reptilia] Id est diabolice insidie.*
 25 animalia pusilla et magna] Nequitias diuersas.*
 26 naues] Fideles ecclesie.*
 26 Draco] Id est diabolus.**
 26 ad inludendum] Inluditur a fidelibus dum despicient sugestiones
 eius.*
 27 omnia a te exspectant] Sicut alibi legitur: "In uoluntate tua,
 domine, uniuersa sunt posita" [Esth. 13,9].**
 28 Dante te illis colligent] Nec aliter possunt collegi si non dabit
 uoluntatem collegendi.*
 28 manum tuam] Potestatem.**
 28 ubertate] Bone uoluntatis.
 29 auferes spiritum eorum] Superbiam eorum.*

29 deficient] A malitia eorum.*

29 in puluerem suum reuertentur] Ad humilem confessionem.**

30 creabuntur] In bonam uoluntatem.

30 faciem terre] Terreni hominis.*

f. 122r]

32 Qui respicit in terram, et facit eam tremere] Sicut dicit per prophetam: "Super quem respiciam, nisi super humilem et quietem 7 tremementem uerba mea?" [Issiah 66,2].*

32 qui tangit montes] Peccatores elatos.**

32 fumigabunt] Igne diuino.*

34 Suavis sit ei laudatio mea . . .] Sic enim domino fit suavis nostra laudatio, si nos delectamur in domino.**

35 Deficiant peccatores] Magis oratio est uersus iste quam maledictio.*

35 peccatores a terra] A terrenis cupiditatibus.

35 iniqui, ita ut non sint] Id est ut non sint iniqui set iusti.

Commentary on Psalm 104

1 COnfitemini domino] Id est operibus iussiones eius efficitte.**

2 narrate omnia mirabilia eius] Illum recte intellegite quia ipse est omnia mirabilia.

3 Laudamini in nomine sancto] Id est in domino laudemur.**

3 laetetur cor querentium] Id est si predicatur in domino.**

f. 122v]

5 mirabilium^a eius] Diuisionem maris rubri.**

- 5 prodigia] Plagas decem.*
- 6 Semen abraham] Secundum carnem.*
- 6 serui eius] Habraham [interlinear].*
- 6 filii iacob] Iacob significat fidelissimos christianos.^b**
- 8 testamenti sui uerbi] Quod promisit habrahe.*
- 8 in mille generationes] Id est in finem seculi.**
- 9 Quod disposuit] Uerbum.
- 10 statuit illud iacob in preceptum] Id est firmauit iacob 7 israhel
qui semper christiana tempora significant.*
- 11 tibi dabo] Habraham.
- 11 chanaan] Id est humilis [interlinear].**
- 11 chanaan] Ergo humilium terram christianos accepturos esse significat.**
- 11 funiculum hereditatis uestrae] Tortuosas angustias huius mundi.**
- 12 paucissimi] Patriarche.**
- 12 incole in ea] In ea terra.
- 14 nocere eis] Patriarchis.**
- 14 corripuit pro eis reges] Id est quando rex egyptiorum diuinitus
ammonitus est ne presumeret nocere habrahe.
- 15 Nolite . . .] Domini uerba.**

f. 123r]

- 15 tangere christos meos] 7 non dum unctio fuit sed pro fide
dicit cristos.*
- 16 uocauit famem super terram] In tempore pharaonis.**
- 16 firmamentum panis contriuit] Id est triticeum^c fructum perduxit

- ad nihilum.**
- 17 Misit ante eos] Patriarchas.**
- 18 humiliauerunt in conpedibus] Id est duxerunt eum in carcerem.*
- 18 ferrum] Id est tribulatione dure necessitatis.**
- 19 ueniret uerbum eius] Ad regem faraonem pro interpretatione somni.**
- 19 inflammauit eum] Ioseph [interlinear].**
- 20 Misit rex] Farsao.**
- 20 Misit rex . . .] Mementote hec omnia 7 confitemini domino.
- 20 soluit eum] De carcere.*
- 21 constituit eum] Sicut latialiter in genesi reperitur.
- 22 sicut semetipsum] Faraonem.**
- 23 intrauit israhel in aegyptum] Cognati^d ioseph.*
- 23 iacob habitauit in terra chanaan] Qui dictus est israhel, ipse est iacob.**
- 24 auxit populum] Fecunditate nascendi.**
- f. 123v]
- 24 super inimicos eius] Egyptios [interlinear].**
- 25 Conuertit cor eorum] Non quia ille malus actor est sed permisit per iustum iudicium.*
- 25 cor eorum] Egyptiorum.**
- 26 Misit moysen] Ad faraonem.**
- 27 Posuit in eis] In moysen 7 ááron.**
- 28 Misit tenebras] Tenebre ex decem plagis una 7 hic cecitas mentis intellegitur.*

- 29 Conuertit aquas eorum in sanguinem] Prima plaga.*
 29 in sanguinem] 7 hi aqua rubri maris occisi sunt.*
 30 Misit in terra eorum ranas] Secunda plaga.*
 31 uenit cynomis] Tertia plaga.*
 32 Posuit pluuias eorum in grandinem] Septima plaga.
 32 ignem conburentem] Flumina^e que perimerunt fructus suos.*
- f. 124r]
- 33 ficulneas^f eorum] Octaua plaga.
 34 Dixit et uenit locusta] Sexta plaga egypti.^g**
 34 Dixit et uenit locusta et bruchus] Superiori sententiae similis
 approbatur iste uersus^h ubi dixit: "Uenit cynomia 7 scin^fes.**"
 36 percussit omne primogenitum] Decima plaga.*
 37 eduxit eos] Suos fideles.
 37 in argento et auro] In mandato diuino.*
 38 Letata est aegyptus] Qui erant boni [interlinear].
 38 in profectione eorum] Qui demersi sunt in mare.*
 38 cecidit timor eorum] Dum uerterunt eos in fugam.
 39 nubem in protectionem eorum] Nubisⁱ ut solis temperaret ardorem
 data est.**
 39 ignem ut luceret] Ut posset afferre^j caliginem.*
 40 pane caeli saturauit . . .] Mementote hec omnia.
 40 saturauit eos] Dominus [interlinear].**
 41 Disrupit petram] Per manus moysi.
 41 Disrupit petram] Hoc in figuram christi gerebatur.**

41 fluxerunt aque] Vitales doctrinas.*

41 abierunt in sicco] Ubi prius erat ariditas peccatorum.*

f. 124v]

42 quod locutus est ad abraham] Terram hanc dabo tibi et semini tuo
usque in sempiternum [cf. Gen. 12,17 and 15,18].

43 electos suos] Israhelitici plebis.

44 Et dedit eis regiones . . .] Memento te hec omnia.

44 labores populorum possederunt] Qui noluerunt deum plane intellegere.*

45 legem eius exquirant] Die sabbato requiescere; ad pascham agnum
immolare; sacerdotes cum uestyca^k ad altare accedere et cetera.**

Commentary on Psalm 105

1 CONfitemini domino] Ut est illud, incipite domino in confessione.*

1 quoniam bonus] Cuius bonitatis non est numerus.

2 auditas faciet omnes laudes eius] Nemo hominum solus, nec omnes.*

3 custodiunt iudicium] In fide.**

3 faciunt iustitias] In opere.**

4 uisita nos in salutari tuo] Optant deuoti se uisitari a deo.*

5 in bonitate electorum tuorum] Quam bonitatem electis erat aduentus
sui munere prestaturus.**

f. 125r]

6 Peccauius cum patribus nostris] Sicut patres nostri antea fecerunt.*

7 non intellexerunt mirabilia tua] Quomodo farao demersus est 7 cetera.

7 irritauerunt ascendentes] Noluerunt intellege^a dei uirtutem esse dum

liberati sunt.*

9 eduxit eos in aquis multis] Educti sunt hebrei per abyssum tamquam
per desertum.**

10 redemit eos] Patres nostros [interlinear].

10 de manu inimicorum] Faraonis.*

11 unus ex eis] Unus eorum qui secuti sunt eos.*

f. 125v]

12 cantauerunt laudes eius] Id est canticum: "Cantemus domino gloriosum"
[Exodus 15,1].*

13 ceto defecerunt] Summa celeritate mutati sunt.**

13 non sustenuerunt consilium eius] Quia prius ceperant desperationem,
quam beneficia dei prouenissent.*

15 misit saturitatem] Deus [interlinear].

15 in animas eorum] Patrum nostorum.

16 irritauerunt moysen] Quia multa peruersa locuti sunt contra eos.*

17 degluttiiuit dathan] Qui superna^b gratiam aaron 7 moysi conlatam
uenenosis dentibus appetebant ut sibi honorem contumaciter assu-
merent.**

18 combussit peccatores] Qui eorum uota secuti sunt.**

19 in coreb] Nomen deserti.*

f. 126r]

22. terribilia in mari rubro] Dum demersit faraonem.

23 Et dixit] Dominus dicit moysi.*

23 si non moyses electus eius stetisset] In illa perditione quam populus

merebatur accipere, moyses interpellauit pro eis.*

24 habuerunt terram desiderabilem] Quam habuerunt in tantis miraculis.

25 nec praudierunt uocem domini] Quam moyses eis predicauit.

26 Et eleuauit manum suam] Domini [interlinear].**

28 beelphegor] Domus demonum.

f. 126v]

29 multiplicata est in eis ruina] Mole peccati maior erat dementia.*

30 Stetit finees] Id est assumsit soliditatem mentis.*

32 uexatus est moyses] Tum moyses dicit: "Audite me rebelles
increduli" [Numeri 20, 10].**

34 Non disperdiderunt gentes . . .] Interrogatiue.

36 et seruerunt sculptilibus eorum] Tamquam paruum^c fuisset quod
peccauerunt in deserto, sic postquam terras promissionis intrauerunt
obliti sunt mandata dei nostri.*

f. 127r]

38 chanaan] Proprium nomen gentis [interlinear].

38 interfecta est terra] Id est crudeles homines.**

41 tradidit eos in manus gentium] Traditi sunt obprobrio seruitutis
qui gloriari uidebantur in idolis.**

42 et humiliati sunt sub manibus eorum] Condempnatis^d sub manibus
inimicorum.

43 sepe liberauit eos] Promisit beneficia 7 humana non cessauit
iniquitas.**

43 liberauit eos] Dominus [interlinear].

45 memor fuit testamenti sui] Id est propter testamentum scilicet nouum
quod est aeternum, ubi domini aduentus eluxit.**

46 Et dedit eos] Alii enim profete, alii apostoli, alii martyres, alii
confessores floruerunt de eis.*

f. 127v]

47 Saluos nos fac] Populus ille qui in principio istius^e psalmi loquitur,
hic optat salutem.*

Commentary on Psalm 106

2 qui redempti sunt a domino] Qui ad domini gratiam uenire meruerunt.**

2 redemit] Suo sanguine.*

2 regionibus] Per circuitum.**

3 ab aquilone et mare] Congregatos^a [interlinear].*

4 [in] solitudine] Ubi non inundauit spiritus conpunctio.

4 uiam ciuitatis habitationis] Superne habitationis.*

f. 128r]

5 Esurientes] Uiros seculares.*

5 in ipsis] In ipsis laboribus.**

5 in ipsis defecit] Lassata subcubuit.**

6 clamauerunt ad dominum] Magno desiderio quesierunt.**

7 eduxit eos in uiam rectam] De errore in merita sancta.*

8 filiis hominum] Apostolis diuersisque ordinibus.

9 satiavit animam inanem] Inanis est anima, quando mundi peruersitatibus
occupata est.**

- 9 animam esurientem satiauit bonis] Sua miseratione.**
- 10 Sedentes in tenebris] Sedebant enim in tenebris, quando euacuate
lumine fidei, perfidie cecitate.^b**
- 10 in umbra mortis] Umbra mortis est uerum non intellegere.*
- 10 uinculis] Peccatorum [interlinear].**
- 10 ferro] Duritia cordis [interlinear].*
- 11 exaceruauerunt] Peccauerunt.**
- 11 irritauerunt] Quia superbi in prosperitatibus exstiterunt.**
- 12 nec fuit qui adiuuaret] Nisi omnipotens deus.**

f. 128v]

- 14 de tenebris] A tenebris: id est a peccatorum sorde.*
- 14 uincula eorum] Peccatorum [interlinear].
- 15 Confiteantur domino] Liberatos gratias agant.^c**
- 16 portas aereas] Id est uitiose consuetudines.**
- 16 uectes ferreos] Spiritus immundos.**
- 17 Suscepit eos de uia iniquitatis] Dominus suscepit cum conpuncti
sunt.*
- 17 humiliati sunt] Condemnati.*
- 18 Omnem escam abhominata est] Omne mandatum legis domini.*
- 19 clamauerunt ad dominum]. Cum conpunctione cordis.*
- 20 uerbum suum] Dominum deum omnipotentem.*
- 21 Confiteantur domino] Per fideles predicatorum.*
- 22 sacrificent sacrificium] Filii hominum.

f. 129r]

- 22 opera eius] Deum^d [interlinear].

- 23 Qui descendunt] Sacerdotes.**
- 23 descendunt mare] Seculum significat istum.*
- 23 in nauibus] In ecclesiis.**
- 23 facientes operationes] Predicationes.^e**
- 23 in aquis] Populis.**
- 24 Ipsi uiderunt] Predicatores.**
- 24 in profundo] Spiritualiter.*
- 25 Dixit et stetit] Imperauit i uoluit.
- 25 spiritus procellae] Turbatio seculi [interlinear].*
- 25 fluctus] Doctrinae.
- 25 fluctus eius] Domini [interlinear].*
- 26 Ascendunt usque ad caelos] Cum eriguntur elationibus seculi.**
- 26 descendunt usque ad abyssos] Cum peruenerint^f in desperationem.**
- 27 moti sunt sicut ebrius] Ad iras euomendas.**
- 27 sapientia eorum] Quia non apparet unquam in turbulentis animis.*
- 29 statuit procellam] Seculi turbationem.
- 29 siluerunt fluctus] Tempestates.**
- 30 in portum uoluntatis eorum] Ad perfectionem bone uoluntatis.

f. 129v]

- 31 filiis hominum] Per fideles predicatorum.*
- 32 exaltent eum] Dominum deum.*
- 32 in cathedra seniorum] Qui successores ueterum pontificum esse meruerunt.**
- 33 posuit flumina in deserto] Profetas, apostolos.**
- 33 in sitim] In gentes.*

- 34 Terram fructiferam] Posuit.
 34 in salsilaginem] Sterelitatem fructuum.
 35 in stagnum] Stagna enim sunt fontes ecclesiarum.**
 35 exitus aquarum] Doctrinarum [interlinear].
 36 esurientes] Iustitiam.
 36 ciuitatem habitationis] Ecclesiam.**
 37 seminauerunt agros] Corpora sua mundatis sensibus peccatorum
 caelesti institutione purificant.**
 38 multiplicati sunt] In sanctis meritis.*
 38 iumenta eorum] Simples homines.**
 39 Pauci facti sunt] Fideles.
 39 a tribulatione malorum] Hereticorum.*

f. 130r]

- 40 super principes eorum] Hereticorum.**
 40 seduxerunt eos] Semet ipsos.*
 41 adiuuauit pauperem] Catholicum.**
 42 Videbunt recti] Cum sancti uiderint ouem aduersum, sine dubio
 gaudebunt.**
 42 os suum] Diaboli.**
 43 Quis sapiens et custodiet haec] Ut christi pauper uelut^g esse.*

Commentary on Psalm 107

- 3 Exsurge gloria]. Quę per psalterium indicatur.**
 4 in populis] In iudeis.**
 4 inter gentes] Per ministros meos.*

5 ad nubes ueritas tua] Hoc dicit patri.*

f. 130v]

6 gloria tua] Ego sum gloria tua, pater, 7 per me liberentur electi tui.

8 in sancto suo] Filio suo.*

8 diuidam sicimam] Id est humeri [interlinear].**

8 sicimam] Humeri significant opera.**

8 conuallem] Humilitatem.**

8 tabernaculorum] Ecclesiarum [interlinear].**

8 metibor] Metitus est dominus quando dona charismatum tribuit prout uoluit.**

9 galaad] Transmigratio [interlinear].**

9 galaad] Id est quando feliciter conpuncti emigrant ad eum.**

9 manasses] Id est obliuio [interlinear].**

9 manasses] Id est oblio^a peccati.

9 et effrem] Id est fructificatio.**

9 et effrem] Passio domini: in ea omnis fructus iustitie.*

10 moab olla spei meae] Quia sicut coquantur in olla carnes sic affliguntur a diabolo 7 confugiunt ad me homines.*

10 in idummeam] Id est in sanguinea [interlinear].**

10 allophili] Id est alienigene [interlinear].**

11 in ciuitatem munitam] Id est infernum.**

11 in idumeam] Id est in terrestria [interlinear].*

12 reppulisti nos] In seculi erumnas.

12 non egredieris deus] Sed patieris me crucifigi.*

13 de tribulatione] Resurrectionis securitas concedatur.**

. Commentary on Psalm 108

f. 131r]

- 2 laudem meam ne tacueris] Id est laudem mee resurrexonis sileri^a
non facias.*
- 3 lingua dolosa] Iudei lingua dolosa.*
- 3 sermonibus odii] Dum dixerunt: "Crucifige, crucifige" [Luc. 23,21].**
- 4 detrahebant mihi] Detrahebant me 7 diligere debuerunt.*
- 5 Posuerunt . . .] Iudei hec faciunt.*
- 6 Constitue super eum] Iudam^b proditorem.*
- 6 peccatorem] Diabolum.**
- 7 Cum iudicatur] Iudicio dei.*
- 7 oratio eius fiat in peccatum] Merito ergo in peccatum quia detestabili peccauit exemplo.**
- 7 habitatio eius] Id est uoluntas eius.

f. 131v]

- 8 accipiat alter] Inter numerum apostolorum.*
- 9 Fiant filii eius orfani] Secutores illius in traditione.*
- 10 filii eius] Iudei secutores illius.
- 10 de abitationibus suis] Uoluntatibus.*
- 11 Scrutetur fenerator] Diabolus.**
- 11 diripiant alieni omnes labores] Spiritus immundi.**
- 12 nec sit qui misereatur] In suis uoluntatibus.
- 12 pupillis] Iudeis.
- 13 nati eius] Secutores.
- 13 in una generatione deleatur nomen eius] Non perueniat uoluntas illius ad regenerationem sed deficiat in generatione peccati.*

14 iniquitas patrum] Malorum persecutorum.

14 in conspectu domini] In disceptatione iudicii.**

14 peccatum matris eius] Sinagoge que occidit prophetas.**

15 Fiant contra dominum] Omnes sequaces illius quia alienati a regno dei.*

15 dispereat de terra] De terra uiuentium.**

17 persecutus est] Iudas & populus iudaicus.*

f. 132r]

18 dilexit maledictionem] Iuda & populus iudaicus.*

18 noluit benedictionem] Populus iudaicus.*

18 induit se maledictione sicut uestimentum] Maledictionem circum-
dederunt eis quando instigante diabolo consensum ei dederunt.*

18 intrauit sicut aqua] Tlla inqua uoluntas.*

19 Fiat ei] Populo iudaico.*

19 Fiat ei sicut uestimentum] Scilicet maledictio subaudienda est [inter-
linear].

19 sicut uestimentum] Id est ligamina peccatorum.*

19 zona qua semper precingitur] Id est numquam suis honoribus exuetur.**

20 Hoc opus eorum] Hunc uersum debemus contra infideles accipere.*

21 tu domine fac mecum misericordia] Id est ut gloriam resurrectionis
acceleret.**

21 suavis est misericordia tua] Omnibus in eam confidentibus suauitatem
prestat.

21 Libera me] A passione seuissima.**

22 egenus et pauper] Pro humilitate carnis.**

22 cor meum conturbatum est] Ut ait in euangelio: "Tristis est

anima mea usque ad mortem" [Matt. 26,38].*

23 ablatum sum] A turba iudeorum de medio discipulorum.**

23 excussus sum] Dum mutaui loca pro persecutione illorum.*

24 Genua mea infirmata sunt] Apostoli in quibus pergo per mundum.*

f. 132v]

24 ieiunio] Quia non dum saturati sunt dono spiritus sancti^c.

24 caro mea immutata est] In resurrectionem [interlinear].

24 propter oleum] Diuinitatem.*

26 adiua me] Orat per humanitatem.*

26 domine] Pater meus.

27 Ut sciant] Hanc dispensationem a te esse.*

27 fecisti eam] Scilicet manum [interlinear].

28 Maledicent illi] Quia pleni sunt falsitate.**

28 tu benedices] Pater.**

28 qui insurgunt] Iudei [interlinear].**

28 confundantur] In resurrectione mea.*

28 seruus] Christus dominus.*

29 detrahunt mihi reuerentia] Id est ut credant.*

29 detrahunt mihi . . . sicut deploide confusione sua] Detrahere non audeant, nec audire detrahentes.

30 Confitebor domino] Patri [interlinear].**

30 in medio multorum] In uniuersali ecclesia.**

31 adstitit a dextris] Id est sibimet 7 fidelibus.*

31 a persequentibus] Iudeis.*

Commentary on Psalm 109

f. 133r]

- 1 DOMINUS] Dominus pater.*
- 1 domino] Domino filio.*
- 1 domino meo] Meo [interlinear].
- 1 sede a dextris meis] Perfruere eternitate.
- 1 a dextris meis] A potentatibus paternis.
- 1 a dextris meis] Quia omnia ubique plenissima maiestate complectitur.**
- 1 Donec ponam inimicos tuos] Ut ait beatus iob: "Oportet illum regnare donec ponat inimicos suos sub pedibus suis" [not Job but I Cor. 15,25].
- 1 inimicos] Id est iniquos [interlinear].
- 1 scabellum pedum tuorum] Ut uestigiis tuis sint inclinati.*
- 2 Virgam uirtutis] Dicit propheta.*
- 2 Virgam uirtutis] Id est sceptrum regie potestatis.**
- 2 dominaberis] Conuerteris eos [interlinear].*
- 2 dominaberis in medio inimicorum]. Id est in anima, in precordiis.**
- 3 Tecum principium] Dicit pater 7 ipse pater principium est.**
- 3 in die] Id est in aeternitate.**
- 3 ex utero] Ex archano substantie mee.**
- 3 ante luciferum] Id est ante omnes stellas.*
- 4 Iurauit dominus] Promisit [interlinear].**
- 4 tu es sacerdos] Ad filium dicit pater.*
- 5 Dominus a dextris tuis] Pater a potentia^a tu filii.*
- 5 confregit . . . reges] Cum superbiam eorum uirtute omnipotentie sue prostrauit.**

6 imblebit ruinas] Peccatorum a cordibus hominum.*

6 conquassabit] Qui diabolum sequuntur cum fuerint correcti, capite
quassantur.**

f. 133v]

7 De torrente in uia bibit] Id est turbulenta persecutione iudeorum;
id est: "Datum est illi nomen quod est super omne nomen" [Phil. 2,9].**
7 in uia bibit] Pertulit in hac uita.**

Commentary on Psalm 110

1 congregatione] Id est totius ecclesie adunatione.*

2 Exquisita in omnes uoluntates eius] Quia omnia incomprehensibiliter
agit.*

3 confessio] Peccatorum.*

3 et magnificentia] Perseuerantia in bono post confessionem.

4 Memoriam fecit mirabilium suorum] Quando plurima noua et inusitata^a
monstrauit per sui aduentum.**

5 escam dedit] Doctrinam ± spiritalem cibum.*

6 uirtutum operum suorum adnuntiabit] Dum dicit: "Beatus est qui non
fuerit scandalizatus in me" [Matt. 11,6].**

6 adnuntiabit populo suo] Christiano quem redemit.**

7 det illis hereditatem gentium] Id est ecclesiam fabricauit.**

f. 134r]

9 Redemptionem misit] Filium qui redemit totum mundum.*

9 mandauit in aeternum testamentum suum] Per apostolos et per euangelis-
tas.**

10 facientibus eam] Sapientiam.*

10 Laudatio eius] Id est domini [interlinear].*

Commentary on Psalm 111

1 BEatus uir] Non solum de uiris sed de foeminis, intellege istum uersum.

2 semen eius] Id est opera bonarum rerum.**

3 Gloria et diuitiae in domo eius] Id est in secreto mentis, scientia sancta.*

3 in domo eius] "Qui cupiet nimis in mandatis eius" [cf. Ps. 111,1].

4 in tenebris] Id est in presentia peccatorum.**

4 lumen rectis corde] Aduentus christi.*

f. 134v]

5 homo qui miseretur et commodat] Qui egentibus donat, qui commodat quia recipit iterum a domino.*

5 disponet] Iocundus est [interlinear].

5 disponet sermones suos] Qui domini dona germinasse probauerit.**

7 ab auditu malo non timebit] Id est: "Ite in ignem aeternum" [Matt. 25,41].**

7 Paratum est cor eius sperare in domino] Id est cor iusti paratum est sperare in domino.*

8 donec uideat inimicos suos]. Subauditur: humiliatos adque contritos.**

8 inimicos suos] Id est spiritalis nequitias [interlinear].**

9 Dispersit] Iustus.*

9 cornu eius] Regnum eius.

10 Peccator uidebit] Iustum beneficientem.*

Commentary on Psalm 112

1 LAVdate pueri dominum] Pueri intelleguntur omnes qui diligunt puritatem cordis.*

f. 135r]

3 A solis ortu . . . laudate nomen domini] Per totum mundum ecclesia laudet dominum.*

4 super caelos gloria eius] Id est omnes sanctos uiros.*

6 humilia respicit] Id est ut fiant eius dono semper altissima.**

7 Suscitans a terra in opem, et de stercore erigens pauperem] Inops est munerum dei 7 in stercore uoluitur cui carnis uitia dominantur.**

8 cum principibus] Cum prophetis 7 apostolis.*

9 facit sterilem in domo] Sterilis fuit ante aduentum sponsi sui.**

9 matrem filiorum letantem] Post aduentum filios procreauit.*

Commentary on Psalm 113A

1 ex aegypto] Egypto [interlinear].

1 ex aegypto] A turba demonum.**

2 iudea] Omnes fideles.**

2 israhel regnauit] Fidelitas [interlinear].

2 israhel regnauit in ea] In congregatione fidelium.*

3 Mare uidit et fugit] Peccatores huius seculi.**

3 iordanis] Diuersitas consuetudinum.*

f. 135v]

4 Montes exultauerunt] Apostolos.**

4 colles uelut agni] Christiani.*

- 5 mare quod fugisti] Peccatores a peccatis.
 6 colles uelut agni ouium] Quare miti esse cepistis nisi quia uenit deus.
 7 commota est terra] Peccatorum consuetudo.
 8 solidam petram in stagnum aque] Duritiam hominum in baptismum.*
 9 rupes in fontes] Arida 7 dura 8 ruda gentilium.**

Commentary on Psalm 113B

- 1 nomini tuo da gloriam] Id est ut non possent impropere sanctos tuos.
 1 nomini tuo da gloriam] Id est non pro nostris meritis egisti.*
 4 Simulacra gentium] Non credentium sed non credamus talia.
 f. 136r]
 5 oculos habent et non uidebunt] Non nobis talia adoranda.
 7 neque enim est spiritus in ore] Sed deus noster per uerbum suum
 omnia fecit.
 8 Similes illis fiunt] Confidamus in deum.
 9 Domus israhel] Id est ecclesia fidelium.**
 10 Ááron] Ááron significat sacerdotes.**
 11 Qui timent dominum] Domus israhel et domus aaron, hi sunt qui
 timent dominum.**
 12 benedixit domum israhel] De uirginitate marie nascendo.**
 12 benedixit domum aaron] De sacerdotii honore.**

f. 136v]

- 14 Adiciat dominus super uos] Sanctos suos, suam benedictionem.*
 16 terram autem dedit filiis hominum] Peccatorem post iudicium diabolis.
 17 Non mortui laudabunt] Id est peccatores qui sunt sine meritis sanctis.*

18 n[ost]r[us] qui uiuimus] Quorum mens non est intenta ad terrena.*

Commentary on Psalm 114

1 Dilixi] Id est dominum dilexi.*

2 inclinauit aurem suam] Misericordiam suam.*

3 Circumdederunt me dolores mortis] Sed nomen dei inuocaui 7 ipse
me liberauit.*

3-4 Tribulationem et dolorem inueni, et nomen domini inuocabo] Ut illim
a medicina est con tribulationem et dolorem^a nomen domini inuocare.*

4 domine libera animam meam] Sicut apostolus dicit: "Quis me liberauit
de corpore mortis huius, nisi gratia domini nostri" [cf. Rom. 7,24-25].*

f. 137r]

6 Custodiens paruulos] Hos qui semetipsis uidentur exigui.*

7 Conuertere animam meam] Cantet omnis fidelis per confessionem 7 per
confessionem^b 7 perseuerantiam.*

7 dominus benefecit mihi] Fecit me confiteri peccata.*

8 pedes meos] Actus meos.

Commentary on Psalm 115

10 CRedidi propter quod locutus sum] Martyrum populus dicit se cre-
didisse.**

10 locutus sum]. Ut destruerem non credentes.*

10 humiliatus sum nimis] Sancta relegione crescens.**

11 dixi in excessu mentis meae] Quando anima a sorde corporis purgata
est.**

- 12 Quid retribuam domino pro omnibus] Nihil boni in me est nisi tribuit.*
 13 Calicem salutaris] Calicem: id est passionem.*
 15 Pretiosa est] Quia domini sanguine noscitur comparata.**

f. 137v]

- 16 filius ancille tue] Ecclesie tue.*
 16 Disrupisti uincula mea] Uincula peccatorum meorum.*
 19 in atris domus domini] Id est in ecclesia catholica.**
 19 omnis populi eius] Id est omnium fidelium.*
 19 hierusalem] Ubi pax requiescit [interlinear].*

Commentary on Psalm 116

- 1 omnes gentes] Omnes ecclesie.
 1 conlaudate eum omnes populi] De diuersis mundi partibus congregati.*
 2 ueritas domini manet] Id est dominus; ille dicit: "Ego sum uia
 7 ueritas" [Joan. 14,6].*

Commentary on Psalm 117

- 1 COnfitemini domino] Id est laudate dominum.*
 2 israhel] Id est ecclesia fidelis.*
 3 domus aaron] Id est ordo sacerdotum.*

f. 138r]

- 4 omnes qui timent dominum] Domus israhel 7 domus aaron, hi sunt qui
 timent dominum.
 5 In tribulatione inuocaui dominum] Firmissima medicina est in tri-
 bulatione nomen domini inuocare.*

- 6 quid faciat mihi homo] Id est carnales inimicos.**
 7 uidebo inimicos meos] Spiritales nequitas prostratas.*
 8 Bonum est] Pro melius.^a
 8 in hominem] In humanam uoluntatem.*
 9 in principibus] Id est carnalibus cogitationibus que principatum
 tenent aliquando in nobis.
 11 circumdederunt me] Christum primitus 7 sanctos uiros.*
 11 ultus sum in eos] Lucratus sum eos.*
 12 Circumdederunt me] Iudei circumdederunt me.**
 12 sicut ignis in spinis] Spine seculi peccata designant.**

f. 138v]

- 13 Impulsus] Id est domini fortitudine subtrahitur.**
 13 dominus suscepit me] Per suam misericordiam iterum.
 15 in tabernaculis iustorum] Id est humani pectoris secreta.**
 16 dextera domini exaltauit me] Non ad regna celorum exaltari possum
 aliter.*
 17 narrabo opera domini] Id est predicatione augeor.**
 19 Aperite mihi] Populus fidelium dicit.*
 19 portas iustitiae] Ecclesia dicit prophetis ⁊ apostolis.*
 20 haec porta domini iusti intrabunt] Doctrina salutaris.*
 21 Confitebor tibi domine] Id est gratias tibi ago domine.*
 22 Lapidem quem reprobauerunt aedificantes] Id est christus in unam
 gratiam collocauit iudeos 7 gentes quasi illarum duarum in angulo^b.*

f. 139r]

- 24 Haec dies quem fecit dominus] Id est quando iste ⁊ natus est ⁊

passus est.

- 25 ó domine bene prosperare] Fidelis christianus dicit.*
 26 Benedictus qui uenit] Christus ad ecclesiam uenit et benedictus est.*
 26 benediximus uobis] A fideli populo dicitur ad christianos.**
 27 in confrequentationibus] Id est in crebris processionibus.**
 27 ad cornu altaris] In communione dominici corporis.*
 28 Deus meus] Dicit ecclesia.
 29 Confitemini domino] Laudate dominum per fidelia opera.

Commentary on Psalm 118

1 BEati immaculati] De fidelibus dicit.*

1 in uia] Id est in christo.*

f. 139v]

- 3 qui operantur iniquitatem] Operatio iniquitatis est consensus
 malorum.**
 6 dum respicio in omnia mandata tua] Respicere mandata est semper
 ante oculos iussa domini habere.*
 7 Confitebor tibi domini in directione cordis] Confessio hic
 significat laudem.**
 8 non me derelinquas] Tentanti diabolo.*
 9 In quo] Domino.
 9 corrigit iunior] Qui fuit infideliorum.*
 9 in custodiendo sermones tuos] Custodit sermones domini qui non
 solum eos memoria sed etiam actione continet.*

f. 140r]

- 11 ut non peccem tibi] Contra eos qui noluerunt intellegere nec diligere.
- 13 In labiis meis pronuntiaui, omnia iudicia] Que scripta & dicta sunt.**
- 14 in omnibus diuitiis] Id est diuitiis spiritalibus.**
- 15 In mandatis tuis] In frequenti operatione.**
- 17 REtribue] Affectum petitionis retribue.**
- 18 Reuela oculos meos] Ut inluminati gratia diuina.*
- 19 Incola ego sum in terra] In terra incole sunt qui propriam non
habent in mundo mansionem sed apostolos^a dicit: "Conuersatio nostra
in celis est" [Phil. 3,20].**

f. 140v].

- 21 Increpasti superbos] "Superbis autem^b deus resistit" [Jacob. 4,6].**
- 23 aduersum me loquebantur] Martyrum chorus dicit.*
- 24 testimonia tua meditatio mea est] Ut ait apostolus: "Timor non
est in caritate" [Joan. 4,18].**
- 25 Adhesit pauimento anima mea] Uitiis carnis mee.*
- 26 Vias meas enuntiaui tibi] Peccata mea confessus sum.*
- 27 exercebor in mirabilibus tuis] Exercetur et prudentia^c qui dicta
domini ad spiritalem sensum trahit.*
- 28 Dormitauit anima mea pre tedio] Quando in otium fessa remittitur.**

f. 141r]

- 30 Uiam ueritatis]D Dominus est uia ueritatis.**
- 30 Uiam ueritatis elegi] Id est dilexi postquam me elegisti.
- 31 Adhesi testimoniis tuis] Id est abieci uiam iniquitatis.*

- 32 Viam mandatorum tuorum cucurri] Angusta uia non nisi dilatato corde^d
cúrritur.**
- 33 uiam iustificationum tuarum] Tu uia és ut te diligam.
- 34 Da mihi intellectum et scrutabor legem tuam] Ipse enim perscrutatur
hanc legem, cui intellectus prestatur a domino.**
- 37 Auerte oculos meos] Id est oculos cordis ne appetant uanam gloriam.*

f. 141v]

- 38 Statue seruo tuo eloquium tuum] Ne fugaci obliuione delabatur.**
- 39 Amputa obprobrium meum] Multi enim in obprobrium cadunt aliter quam
habeat ueritas suspicando.**
- 42 respondebo exprobrantibus mihi uerbum] Exprobrant qui non credunt
passum 7 his dico: "In principio erat uerbum apud deum et deus erat
uerbum" [Joan. I,1].
- 43 ne auferas . . . uerbum ueritatis] Sed ubique me confortes.
- 44 custodiam legem tuam semper] Quia in ipsa uaria nefandum est.*
- 45 ambulabam in latitudine] Mandatorum tuorum.**

f. 142r]

- 46 de testimoniis tuis] Loquebatur de testimoniis domini quando
responderet exprobrantibus uerbum.*
- 46 in conspectu regum] Id est secularium regum.*
- 47 meditabor in mandatis tuis] Meditatur in mandatis qui facit mandata.
- 48 leuauit manus meas] Id est in operibus bonis.**
- 49 Memento uerbi tui] "Beati qui persecutionem patiuntur propter
iustitiam quoniam ipsorum est regnum celorum" [Matt. 5,10].**
- 50 Haec me consolata est] Spes.**

- 50 in humilitate mea] In condemnatione mea.
 51 Superbi] Id est malignos tyrannos.**
 51 non declinaui] Sed iugiter mansi in^e ueritatis sententia.**
 52 a seculo] Id est cum amministrari ceptus est mundus.**

f. 142v]

- 54 Cantabiles mihi erant] Significat amabiles mihi delectationes tuas.*
 54 in loco incolatus mei] In peregrinatione huius uite.*
 55 in nocte] In mundi uita.*
 56 Haec] Haec lex.
 57 Portio mea] Illius enim partis sumus cuius uoluntati hoberimus.**
 57 dixi custodire] Statui.**
 58 Deprecatus sum faciem tuam] Id est ut possim^f in futuro eam aspicere.*
 59 conuerti pedes meos] Actus meos.*
 60 Paratus sum] Per testimonia tua domine.
 61 Funes] Oppressiones peccatorum.*
 61 Funes peccatorum] Funes intelleguntur ligamina peccatorum.*
 62 Media nocte surgebam] Maxime monachis surgendum est circa mediam
 noctem.

f. 143r]

- 63 Particeps sum] Nisi fidelis potest hunc dicere uersum.*
 63 omnium timentium te] Omnium fidelium.**
 64 Misericordia tua domine plena est terra] Per dilatationem fidei
 christiane.*
 65 Bonitatem fecisti] Bonus dominus seruis suis bonitatem tribuit semper.*
 66 Bonitatem et disciplinam] Id est caritatis desiderium.*

67 Priusquam humiliarer] Meipsum ad poenitentiam.

67 propterea eloquium] Quia humiliatus sum.

69 iniquitas superborum] Id est persequentium insidie.*

70 Coagolatum est] Id est iniqua uoluntas eorum condurata est.*

f. 143v]

70 ego uero legem tuam meditatus sum] Uerus christianus dicit.

71 Bonum] Illa est bonitas quam fecisti cum seruo tuo.

72 lex oris tui] Precepta euangelica.**

73 Manus tuae] Uirtutes tue per manus intellegentur.*

74 laetabuntur quia in uerbum tuum speraui] 7 Maluoli me semper
uituperant 7 strident in medentibus.

75 aequitas iudicia tua] Aeternum iudicium equitas est.*

76 consoletur me] Consolatio est quando miseriarum patientia condonatur.**

78 Confundantur superbi] Ad emendationem.**

f. 144r]

79 Conuertantur ad me] Incipiant uersari in ecclesia.*

80 cor meum immaculatum] Peccatorum remissione non meriti qualitate.**

81 Defecit] Lassata est et fatigata.**

81 Defecit in salutaris tuo anima mea] In filio dei quia non potui
perscrutare de illo.

82 Defecerunt oculi mei] Nunc oculos cordis defecisse commemorat.**

82 quando consolaberis me] Per tui aduentum.*

83 sicut uter] Uter enim corpus mortale significat.**

83 in pruina] In glaciali rigore in beneficio conuersionis significat.*

84 quando facies de persequentibus me iudicium] Quando compleatur ultio
persequentium.*

85 iniqui fabulationes] Heretici & iudei.**

f. 144v]

86 iniqui persecuti sunt me] Scilicet iubendo peruersa, falsa suadendo.**

87 Paulo minus consummauerunt me] Nimietatem persecutionis ostendit.**

88 uiuifica me] Sanctorum coetus hec omnia loquitur.*

89 permanet uerbum tuum] Ut ait in euangelio: "Celum & terra transibunt,
uerba autem mea non transient" [Luc. 21,33].**

91 perseuerat dies] De qua die scriptum est: "Et erit illis dominus
lumen aeternum" [Is. 60,19].**

92 in humilitate mea] Id est in afflictione mea.*

93 In aeternum non obliuiscar] Deuotionem promittit populus fidelis.*

94 Tuus sum ego] Suus potest nemo esse nisi iustus.*

f. 145r]

95 Me expectauerunt peccatores] Mali suassores in blandiendo.**

96 uidi finem latum mandatum tuum nimis] Mandata enim domini non
habent finem quia latissima se ueritate distendunt.**

97 tota die] Id est continuum^g tempus.**

98 Super inimicos] Id est iudei, heretici, pagani.**

99 Super omnes docentes me intellexi] Super inimicos qui docuerunt
non legem domini sed intellexi uerum super eos.*

99 meditatio mea est] Inde intellexi.*

100 Super seniores intellexi] Seniores non canos mente, sed corpore.**

101 Ab omni uia mala prohibui] Ab omni cecitate quam docuerunt.*

f. 145v]

103 Quam dulcia faucibus meis] Sicut in alio loco dicit: "Bonum mihi

- lex oris tui super milia auri 7 argenti" [Ps. 118,72].*
- 105 Lucerna pedibus meis uerbum tuum] Sicut sol expellit tenebras noctis,
sic uerbum dei tenebras cordis.
- 106 Iuravi et statui] Firmiter constitui.**
- 107 Humiliatus sum] Seuitia persecutorum.*
- 108 Uoluntaria oris mei] Id est deuotio laudis.**
- 109 Anima mea in manibus tuis] Sicut scriptum est: "Iustorum anime in
manu dei sunt" [Sap. 3,1].*
- 110 Posuerunt peccatores laqueos mihi] Sicut scriptum est, "Ut sagittent
in obscuro rectos corde" [Ps. 10,3].

f. 146r]

- 111 exultatio cordis mei] Id est letitia cordis sunt fideli mandata dei.
- 112 retributionem] Retributio est: "Uenite benedicti" [Matt. 25,34].*
- 113 INIquos] Id est aduersarios legis.**
- 114 Adiutor] Ad ad^h perfienda mandata.*
- 115 maligni] Heretici ± laceratores uerbi diuini.*
- 116 exspectatione mea] Exspectatio beatorum est regnum celorum.*
- 119 Preuaricantes reputaui omnes] Id est hos qui potuerunt aliquo errore
delinquere.**

f. 146v]

- 120 Infige timore tuo carnes meas] Uitia carnis mee subde timori tuo.*
- 121 Feci iudicium] Facit qui condemnat suas prauas cogitationes.*
- 122 non calumnientur mihi superbi] Hereticas contentiones.**
- 123 Oculi mei defecerunt] Et non perscrutare potuerunt.
- 124 iustificationes tuas doce me] Perseuerat chorus iustorum in assiduis
precibus.*

126 Tempus faciendi domine] Ut mundo salutaris appareas.**

127 Ideo dilexi mandata tua, super aurum et topazion] Quia illi dis-
sipauerunt.*

f. 147v]

128 omnem uiam iniquam] Iniqua uia est que nos perducit ad uitia.**

129 Mirabilia testimonia tua] Quia per ea terrenis hominibus innotuit
celestis uirtus.**

130 paruulis] Simplicibus conscientis.**

131 Os meum aperui] Mentis introitum.**

131 adtraxi spiritum] Celeste desiderium.*

133 non dominetur mei omnis iniustitia] Nulla iniustitia.**

134 a calumniis hominum] Iniquorum.*

135 Faciem tuam] Ueritatis desiderium.**

f. 147v]

136 aquarum transierunt oculi mei] Lacrimas copiosas poenitentiae.*

138 Mandasti iustitiam] Pro futura districtione mandasti, dicitur.*

139 zelus domus tue] Ut est illud: "Zelus domus tue commedit me" [Ps.
68,10; Joan. 2,17].**

140 Ignitum eloquium tuum] Dicit de illo igne hieremias: "Et erat
flammigerans in ossibus meis" [Jer. 20,9].*

140 dilexit illud] Eloquium.*

141 contemptus] Despectus a secularibus.

143 Tribulatio et angustia] Hec sunt sanctis uiris magna munera.**

144 AEquitas testimonia tua] Contra tribulationem et angustias.**

f. 148r]

145. Clamaui in toto corde meo] In toto corde clamat qui mente deuota agit
ea que sunt deo placita.
- 147 in maturitate] In maturitate morum.*
- 148 oculi mei] Oculos cordis.**
- 148 diluculo] Post tenebras peccatorum.**
- 150 Adpropiauuerunt persequentes me iniqui] Necesse est ut deserant
iustitiam qui festinant ad iniquitatem.**
- 151 Prope es tu domine] Quia ubique totus, ubique plenus es.**
- 152 Initio cognoui] Reuerentissimus chorus sanctorum dicit.*
- 153 Vide humilitatem] Id est de diaboli suassionibus.*

f. 148v]

- 154 Iudica iudicium meum] Id est examinationem diuinam.**
- 155 salus] Uera sapientia est remissio peccatorum.
- 156 Miserationes tue multe] Super quietem et trementem uerba tua.
- 157 a testimoniis tuis non declinaui] Felix qui non declinat a uia bona
per secutiones secularium.
- 158 pactum] Id est pacis actum.**
- 159 quia mandata tua dilexi] Quia conuertit me ad mandata tua.
- 160 in aeternum omnia iudicia] De te dicitur: "Celum et terra transibunt
uerba autem tua non transibunt" [cf. Matt. 24,35].*

f. 149r]

- 161 Principes] Principes seculares.*
- 162 Laetabor ego super eloquia tua] Id est: "Beati qui persecutionem
patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum celorum" [Matt.
5,10].

- 164 Septies in die laudem dixi tibi] Hec deuotio monachorum est.*
 165 non est in illis scandalum] Aliquid sinistri.**
 166 Expectabam salutare tuum] Aduentum salutaris.**
 167 Custodiuit anima mea testimonia tua] Ad tollerantiam martyrii
 pertinet.**
 168 Seruauit mandata tua] Id est patientiam habui.
 169 Adpropiet oratio mea] Chorus quantum ad finem uicinus est, tanto
 se christo desiderat proximari.**

f. 149v]

- 170 Intret postulatio mea] Gradatim ascendit sancta petitio.**
 171 Eructuabunt labia mea ymnus] Eructuatur ymnus quando lingua famula-
 tur ad supernum intellectum.**
 172 Pronuntiabit lingua mea eloquia tua] Magna culpa est scientibus
 eloquia domini non pronuntiare.*
 173 Fiat manus tua] Dominus saluator.**
 175 laudabit te] Ad ipsum loquitur quem desiderabat intueri.**
 176 require seruum tuum] In membris christi ecclesia catholica loquitur.**

Commentary on Psalm 119

f. 150r]

- 1 dum tribularer] Tribulatione mundi istius.**
 2 a labiis iniquis] Quia iniquos^a abominaris.*
 3 Quid detur tibi] Sub interrogatione profeta se ipsum arguit.*
 4 Sagittę potentis acute] Uerba legis diuine.**
 4 cum carbonibus desolatoris] Id est orationibus que dissolunt a

poenis animam.*

5 incolatus meus prolongatus est] Quod prolongata est mihi uita in
peccatis.*

5 cum habitantibus cedar] Id est peccatores^b [interlinear].**

6 incola fuit anima mea] Id est cum peccatoribus.

7 inpugnabant me gratis] Qui labia dolosa et iniqua habent.*

Commentary on Psalm 120

1 oculos meos] Cordis aspectum.**

1 ad montes] Sanctos uiros.**

2 Auxilium meum a domino] Hoc dicit ne credamus nos posse per aliquem
saluari nisi per solum deum.*

f. 150v]

3 neque obdormiat] Nunc anime sue loquitur.*

4 Ecce non dormitabit] Id est dominus custodit diligentes se.

5 Dominus custodit te] Ad^o animam loquitur.*

5 super manum dexteram] Id est sancti meriti.*

6 Per diem sol non uret te, neque luna per noctem] Id est prospera
± aduersa.**

8 Dominus custodiat introitum tuum] Nunc propheta loquitur choro
martyrum.*

Commentary on Psalm 121

1 quae dicta sunt mihi] Quia dicta sunt mihi a spiritu sancto.*

1 dicta sunt mihi] In superna hierusalem.*

- 2 Stantes erant pedes nostri] Dixit profeta illam domum aeternam sibi.**
 3 Hierusalem . . . ut ciuitas] Id est ciuitatis; id est pro figura^a
 superne ciuitatis.*

f. 151r]

- 3 participatio eius] Id est ciuitatis istius participatio est in deum.**
 3 in idipsum] Id est in aeternitatem † in quod edificata est.*
 4 tribus domini] Qui est,^a puris mente adherebant.*
 4 testimonium in israhel] Martyres † confessores [interlinear].*
 5 illic sederunt sedes] In superna hierusalem.*
 5 super domum dauid] Id est super familiam christi.**
 6 Rogate que ad pacem sunt] Quia non habent in iudicio pacem nisi
 qui querunt ea que pacis sunt.*
 6 habundantia] Pacis [interlinear].
 7 Fiat pax in uirtute tua] Adhuc ^{ad} hierusalem loquitur.**
 7 in turribus] Turres sunt martyres.**
 8 loquebar pacem de te] Hierusalem superna.*
 9 domum] Id est regnum.^b

Commentary on Psalm 122

- 1 oculos meos] Oculos cordis.
 1 habitas in celo] In sancto uiro.*
 2 oculi seruorum in manibus dominorum suorum] Sic oculos cordis ad
 dominum leuemus.*

f. 151v]

- 3 repleti sumus contemptione] Replentur contemptione quando dei famuli
uerberibus lacerentur^a.**
- 4 repleta est anima nostra] Contemptione.*
- 4 obprobrium habundantibus] Diuitibus seculi.*
- 4 despectio superbis] Anima nostra despectio est superbis.**

Commentary on Psalm 123

- 1 Nisi quod dominus erat in nobis] Merito reliqui beati gratias agere
mouebantur unde fuerunt saluati alii.**
- 1 israhel] Congregatio fidelium [interlinear].
- 5 Torrentem per transiuit anima nostra] Cursum turbidum seculi istius.**

f. 152r]

- 5 aquam intollerabilem] Gurgitem peccatorum.**
- 6 dentibus eorum] Persecutorum^a.
- 7 erepta est] Domino custodiente conseruata est.**
- 7 Laqueus] Mundi istius dulcedo est.**
- 7 nos liberati sumus] Ab eo.

Commentary on Psalm 124

- 1 QVI confidunt in domino] Nunc usque in finem.*
- 1 mons sion] Mon^a sion intellegitur christus.*
- 1 non commouebitur] Non commouebuntur.
- 2 in hierusalem] Hierusalem celestem patriam debemus aduertere.**
- 2 Montes] Sanctos uiros designat.**

- 2 in circuitu eius] Montis sion.
 3 non derelinquet dominus uirgam peccatorum] Quamuis permittetur
 tentatio ad tempus, non tamen ad perseuerentiam^b.*

f. 152v]

- 5 Declinantes] Iussa domini non sequentes.**
 5 ad obligationem] Ad operationem iniquitatis.*
 5 pax super israhel] Christus super fideles.*

Commentary on Psalm 125

- 1 captiuitatem sion] Captiuitas sion fuit cum idolorum uanitas
 premebat ecclesiam dei.**
 1 facti sumus sicut consolati] Quando dominus hec destruxit.*
 2 Tunc repletum est gaudio os nostrum] Id est quando domini aduentus
 nostram captiuitatem commutauit.**
 2 Tunc dicent inter gentes] Non enim gentes dicit sed inter gentes,
 quia multi conpuncti erant qui talia dicere possent.**
 3 magnificauit dominus facere nobiscum] Id est decreuit nos magnos
 ostendere gentibus.**
 3 facti sumus letantes] Utique de tanta gratia nobis copiosa letitia.*
 4 sicut torrens in austro] Auster uentus fortis per uim cogit aquas.
 5 Qui seminant in lacrimis] In poenitentia ut est in euangelio:
 "Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur" [Matt. 5,5].*
 6 euntes ibant] De peccatis.*
 6 flebant] Peccata [interlinear].

f. 153r]

- 6 semina] Elemosynas [interlinear].**
- 6 uenient in exultatione] Ad iudicium.*
- 6 uenient in exultatione] Celestem^a misericordia delicta nostra discutuntur.
- 6 portantes manipulos] Fructuosissimas actiones.**

Commentary on Psalm 126

- 1 domum] Id est hominem.**
- 1 in uanum laborant] Doctores.
- 1 ciuitatem] Hierusalem celestem.**
- 1 qui custodiunt eam] Id est episcopi in suis doctrinis.*
- 2 In uanum . . .] Ad correctores dicit.*
- 2 ante lucem surgere] Surgit enim ante lucem qui in hoc seculo uult esse beatus.*
- 2 surgite postquam sederitis] Id est prius humiliationem tenete passionum 7 postea premia querite gaudiorum.*
- 2 surgite postquam sederitis] Tunc enim surgere debent quando fideles suscipiuntur in requiem, quibus mors somnus est et segura pausatio.*
- 2 qui manducatis panem doloris] Qui reficimini de tristitia peccati.*
- 3 hereditas domini] Ecclesie.**
- 3 fructus uentris] Uirginalis uteri.**
- 4 sagitte] Apostoli [interlinear].**
- 4 in manu potentis] Domini [interlinear].**
- 4 excussorum] Excussores sunt prophete^a in fidelibus.*

f. 153v]

- 5 non confundetur^b] Ille uir [interlinear].
 5 inimicis] Iniquis [interlinear].
 5 in porta] In christo [interlinear].*
 5 in porta] Ille ait: "Ego sum ianua. Per me si quis introierit,
 saluabitur" [cf. Joan. 10,9].*

Commentary on Psalm 127

- 1 BEati omnes qui timent dominum] Ostendit non esse beatos qui amissionem temporalium rerum formidant.**
 2 Labores fructum] Id est opera bona.**
 2 Labores fructum tuorum manducabis] Tu qui times deum, mercedem accipies.*
 3 Vxor tua sicut uitis habundans] Sapientia uxor est timentium deum quia casto amore amplectitur eos.*
 3 domus tue] Cogitationis tue.*
 3 mense tuae] Altaris dei.**
 4 sic benedicetur] Sicut superius constat expositum.**
 5 Benedicat te dominus] Qui times dominum.*
 5 ex sion] Qui in illo monte apparuisse nobis dignatus est.**
 5 in hierusalem] In superno regno [interlinear].*
 5 omnibus diebus uitae tuae] Id est per aeterna tempora.*
 6 Et uideas filios] Tu qui dmen times.^a*
 6 uideas filios] Doctos ab eis quos docuisti.*
 6 pax super israhel] Saluator super fideles.*

Commentary on Psalm 128

f. 154r]

- 1 Sepe] Sepe, id significat frequentiam passionum.**
- 1 a iuuentute mea] A principio meo.*
- 2 non potuerunt mihi] Non potuisse sibi preualere dicit, quos superius
commemorat expugnasse.**
- 3 Supra dorsum meum] Super extremos meos.
- 3 fabricauerunt peccatores] Malas suassiones.*
- 3 prolongauerunt iniquitates suas] Cum insidiis.*
- 4 Dominus iustus concidet] Per passionem suam.
- 4 ceruices peccatorum] Superbiam peccatorum ecclesiam i deum^a.*
- 5 reuereantur] Peccare.
- 5 sion] Sanctam [interlinear].
- 6 Eiant sicut foenum] Peccatores.**
- 6 sicut foenum] Sicut foenum in cacumine domus arescet, ita peccator
in cacumine superbie uilescit.*
- 6 quam euellatur] Alter [interlinear].
- 7 De quo] Peccatore.**
- 7 non implebit manum suam qui metit] Id est angelus domini qui pre-
uidet metitque merita istic manentium.*
- 8 non dixerunt qui preteribant] Significat sanctos uiros preterire
que dei non sunt.*
- 8 preteribant] Uidentes eos [interlinear].

Commentary on Psalm 129

f. 154v]

- 1 DE profundis] De intimo pectoris.
- 2 Fiant aures tuae] Potentię tuę maiestatis.*
- 3 quis sustinebit] Quis pondus immensum est.**
- 4 propter legem tuam] Id est euangelicam doctrinam.*
- 4 sustinui te] Patientiam habui.
- 4 Sustinuit anima mea in uerbum tuum] Patientiam habui in te.
- 6 A custodia matutina] Custodia matutina est manifestatio domini saluatoris.**
- 6 usque ad noctem] Usque ad terminum seculi.**
- 6 speret israhel] Id est unusquisque fidelis.**
- 7 Quia apud dominum misericordia est] Ideo israhel speret in domino.*
- 8 Et ipse] Ille quem superius dixit copiosum atque misericordem.**
- 8 ipse redimet israhel] Per sanguinem proprium.*

Commentary on Psalm 130

- 1 non est exaltatum cor meum] Id est a superbia reddor alienus.**
- 1 neque elati sunt] Sed confido in deum.

f. 155r]

- 1 Neque ambulauit in magnis] Ambulauit in magnis pilatus dum dicit:
"Nescis quia potestatem habeo dimittendi te 7 crucifigere te" [cf.
Joan. 19,10].**
- 2 Si non humiliter sentiebam] Iste ergo dicit se humiliter sensisse scripturis.*

- 2 sed exaltaui animam meam] Ad diuinas predicationes.**
- 2 Sicut ablactatus est super matrem suam] Sicut infans matris lactem,
ita ego tuam predicationem.*
- 2 ita retribues in animam meam] Sicut non humiliter sensissem.*
- 3 israhel] Omnis fidelis [interlinear].*

Commentary on Psalm 131

- 1 Memento domine] Id est pater memento mei.
- 1 dauid] Id est dominus christus [interlinear].**
- 1 omnis mansuetudinis eius] Id est immense patientię.**
- 2 iurauit dominus] Id est pater.*
- 2 uouit deo] "Tu es sacerdos in aeternum" [Ps. 109,4; Heb. 5,6; 7,17].*
- 2 deo] Filio [interlinear].**
- 3 in tabernaculum] Celestem habitationem.**
- 3 si ascendero in lectum] In requiem celestem.*
- 4 Si dederò somnum] Id est requiem mortis.**
- 5 requiem temporibus meis] Triduanam pausationem.**
- 5 locum domino tabernaculum] Id est tabernaculum pectoris christiani
et atria ecclesię catholice.**
- 5 iacob] Non utique [interlinear].
- 6 Ecce audiuius ea] Dicit profeta.*
- 6 audiuius ea] Atria ecclesię.*
- 6 in efrata] Id est speculum^a [interlinear].**
- f. 155v]
- 6 in campis silue] In cordis gentilium.**

- 7 in tabernaculum eius] In catholicam ecclesiam.**
- 7 in loco ubi steterunt pedes eius] In euangelii^b pace.*
- 8 arca] Ecclesia.**
- 9 Sacerdotes tui induantur iustitia] Armis celestibus uestiantur.**
- 10 non auertas faciem] A populo tuo.*
- 10 non auertas faciem] Presentiam.**
- 11 Iurauit dominus] Pater filio.**
- 11 non frustrabitur] Id est non irritum fecit pater filio.*
- 11 De fructu . . .] Pater loquitur.
- 11 De fructu uentris tui] Fructus uentris domini est doctrina celestis.**
- 12 si custodierint filii tui] Filii tui apostoli sunt 7 omnes fideles.*
- 12 filii eorum] Apostolorum.
- 12 sedebunt super sedem meam] Qui custodiunt testamentum meum.*
- 14 Haec requies mea . . .] Dicit dominus.

f. 156r]

- 15 Viduam] Ecclesiam.**
- 15 Viduam eius] Christi domini.*
- 15 pauperes eius saturabo panibus] Pauperes christi celesti pane
saginantur.**
- 16 Sacerdotes eius] Christi domini.*
- 17 Illuc] Ad illam beatitudinem.*
- 17 producam cornu dauid] Fortitudinem christi.*
- 17 lucernam christo meo] Vitam sine peccato.
- 18 Inimicos eius] Id est hereticos 7 omnes qui perseuerant iniqui.*

- 18 Inimicos eius induam confusione] Quia dicitur eis: "Ite in ignem
aeternum" [Matt. 25,41].*
- 18 florebit sanctificatio mea] Quia sic floruit sicut dicit apostolus
ut: "Omne ei genu flectatur" [Phil. 2,10].**

Commentary on Psalm 132

- 1 habitare] In bono preposito.**
- 2 unguentum in capite] Oleum letitię in christo.*
- 2 descendit in barbam] Id est apostolos.**
- 2 barbam aaron] Qui christi speciem gerens; sicut barba sub capite,
ita apostoli sub christo.*
- 2 descendit in ora uestimenti eius] Usque ad extremitates ecclesię
descendit spiritus sanctus qui est ora uestimenti domini.*
- 3 sicut ros hermon] Hermon, id est anathema; 7 ros montis istius
nutrit peccatore^a 7 hii conuertunt ad ecclesiam.*
- 3 hermon] Nomen montis [interlinear].**
- 3 in montem sion] In ecclesiam [interlinear].**
- 3 illic mandauit dominus] In fide ecclesiastica.*
- 3 usque in seculum] In sempiternum.

Commentary on Psalm 133

f. 156v]

- 1 benedicite dominum] In sanctis operibus quia: "Ecce nunc tempus
acceptabile et dies salutis" [2 Cor. 6,2].
- 1 domo domini] In fide ecclesiastica.*

- 2 In noctibus, extollite manus uestras] Monachis dicitur maxime, ut
superius: "Media nocte surgebam" [Ps. 118,62].
- 3 Benedicat te dominus] O quam pulchrē^a orauit profeta pro his qui
diligunt illam consuetudinem.*
- 3 te dominus] Monachum dei [interlinear].

Commentary on Psalm 134

- 1 laudate serui dominum] Id est non dicit nris] ad seruos ipsius qui
sunt in perseueranti uoluntate.*
- 3 quoniam suauis est] Ut est illud: "Gustate et uidete quoniam
suauis est dominus" [Ps. 33,9].*
- 4 iacob elegit sibi dominus] Id est ecclesiam ex diuersis populis^a
gentium.*
- 5 deus noster pre omnibus diis] Sicut legitur in alio psalmo: "Quo-
niam quis deus preter deum nostrum" [Ps. 17,32].**

f. 157r]

- 7 educens nubes ab extremo terrae] Prophetas ab humili proposito ad
fastigium predicationis.**
- 7 fulgura] Predicationes.**
- 7 in pluuiam fecit] Per quam pluuiam diluit animas peccatorum.*
- 7 uentos] Apostolos.**
- 11 Seon] Seon, id est temptatio.*
- 11 regem amorreorum] Uitiorum^b [interlinear].**
- 11 regem basan] Id est confusio [interlinear].**
- 11 regem basan] 7 diabolus est rex confusionis.*

- 11 omnia regna chanaan] Id est humiliatio non que ducit ad uitam sed
ad damnationem.*
- 12 israhel populo suo] Populo christiano.^c**
- 13 domine memoriale tuum] Nobiscum maneat.*

f. 157v]

- 14 seruis suis consolabitur] Dum illis premia promissa restituet.**
- 16 Os habent et non loquentur] Quid prodest os quod non loquitur & os
quod loquitur 7 non bona.*
- 17 nares habent, et non odorabunt] Inde non sunt adorandi.
- 17 Non clamabunt] Sed sunt opera hominum.
- 18 Similes illis fiant] Qui faciunt ea insensati sunt dum confidentiam
illorum ponunt in ea.
- 19 Domus israhel] Id est omnium iustorum [interlinear]**
- 19 domus aaron] Id est sacerdotum [interlinear]**
- 20 domus leui] Fidelium ministrorum^d [interlinear].*
- 21 benedictus dominus ex sion] Benedicatur a ecclesia sua.*
- 21 in hierusalem] In superna hierusalem.*

Commentary on Psalm 135

f. 158r]

- 1 Confitemini domino] Hec est digna confessio deplorare peccata 7 ea
iterum non admittere.*
- 2 deo deorum]. Deus deorum non potest nisi sola sancta trinitas
nuncupari.**
- 3 domino dominorum] Dominorum, id est sanctorum angelorum.*

- 4 mirabilia magna] In omnibus creaturis [interlinear].*
- 5 Qui fecit caelos in intellectu] Quia non aliorum fabricam emulatur
sed secundum suum proprium intellectum facit quod uult.*
- 6 Qui fundauit terram] Sicut dicit iob: "Qui suspendit tribus digitis
molentem terre" [Is. 40,12].^s**
- 10 Qui percussit aegyptum] Seculi istius damnauit gloriam.**
- 10 Qui percussit aegyptum] Illum confitemini.
- 11 eduxit israhel] Sanctos suos a uersatione pessimorum.*
- 11 de medio eius] Egypti & seculi [interlinear].*
- 12 In manu forti et brachio excelso] Celesti fortitudine.*
- 13 mare rubrum] Perturbationem seculi.*
- 14 israhel] Fideles^b [interlinear].*
- 15 excussit pharaonem] Diabolum cum ministris suis.**
- 16 transduxit populum suum per desertum] Id est quando nos per seculum
transire facit inlesos.**

f. 158v]

- 17 Qui eduxit aquam de petra] De duro conpunctionem cordis.*
- 17 reges magnos] Impia desideria [interlinear].**
- 18 reges mirabiles] Varias tentationes demonum.*
- 19 Seon regem] Id est tentatio colorum.**
- 19 amoreorum] Id est exacerbationum [interlinear].**
- 20 og regem] Id est coacerbantem; id est diabolum.**
- 20 basan] Id est confusio [interlinear].**
- 22 israhel seruo suo] Id est fidelibus christianis.^c**
- 23 in humilitate nostra] Id est in hoberdientia sui mandati.

- 24 de manu inimicorum nostrorum] Id, est uitiorum nostrorum.*
- 25 Qui dat escam omni carni] Quam creauit $\frac{1}{2}$ omni fideli spiritalem cibum.*
- 26] Salices non merguntur in aqua nec fidel.^d
- 26 in seculum misericordia eius] In perpetuum misericors est.*

Commentary on Psalm 136

- 1 Super flumina babilonis] Super fluctus confusionis seculi sedent, qui patiuntur captiuitatem in hoc mundo $\frac{1}{2}$ confidunt in supernam hierusalem.*
- 1 babilonis] Id est confusionis [interlinear].**
- f. 159r]
- 1 sion] Id est hierusalem^a [interlinear]. .
- 2 In salicibus in medio eius]. Salices non merguntur in aqua nec fideles in perturbationibus seculi superantur.*
- 2 in medio eius] Babilonis.**
- 3 illic] In confusio.*
- 3 illic interrogauerunt nos] Superbus enim $\frac{1}{2}$ arrogans uictor uult sibi ludos de dei canticis exhiberi sed his respondendum est: "Quomodo cantabimus canticum domini in terra aliena" [Ps. 136,4], quia scriptum est enim: "Non mittatis margaritas uestras ante porcos" [Matt. 7,6]; porci sunt stulti potentes.*
- 3 interrogauerunt] Superbi [interlinear].**
- 3 Hymnum cantate nobis] Sic dixerunt nobis.
- 5 Si oblitus fuero tui] Dixit profeta.*

- 5 hierusalem] Celestis uita [interlinear].*
- 5 obliuiscatur me dextera mea] Deus meus.*
- 6 si non meminero tui] O celestis uita.*
- 6 hierusalem] Celi misericordiam [interlinear].*
- 7 filiorum edom] Malorum [interlinear].*
- 7 edom] Edom, id est qui christianum populum secuntur.**
- 7 in die hierusalem] In misericordia celestis uite.
- 7 qui dicunt] Filii edom.*
- 7 exinanite exinanite] Hoc dicunt ad fideles [interlinear].*
- 7 ad fundamentum] Id est ad christum [interlinear].**.
- 8 Filia babilonis] Id est caro nostra [interlinear].**
- 8 babilonis] Confusionis [interlinear].**

f. 159v]

- 8 tibi] O filia babilonis.*
- 8 retributionem] Poenitentiam dignam contra desideria carnis.*
- 9 allidet paruulos suos] Casnis^b errores.**
- 9 ad petram] ± ad christum [interlinear].**
- 9 ad petram] Ad duritiam poenitentię.

Commentary on Psalm 137

- 1 CONfitebor tibi domine] Sicut alibi: "Confitebor tibi domine
quoniam exaudisti me 7 reliquā" [Ps. 117,21].*
- 2 Adorabo ad templum sanctum tuum] Templum sanctum domini est beate
incarnationis aduentus.**
- 3 In quacumque die] Lucida sinceraque petitio est.*

4 Confiteantur tibi domine omnes reges terrae] Reges terre sunt omnes
qui corporibus suis diuinitatis munere dominantur.**

f. 160r]

5 cantent in canticis domino] Diligant misericordiam ⁊ ueritatem.*

6 humilia respicit] . Humilitas in conspectu eius pretiosa est.**

6 alta] Superba.**

7 Si ambulauero] Dicit bestus populus.**

7 extendisti manum tuam] Maiora recipiunt^s quam eis agunt.*

7 manum tuam] Uirtutem tuam.*

7 dextera tua] Dextera tua, id est uirtus tua.*

8 retribue pro me] Persecutoribus.**

8 pro me] Ut confessionis munere ad salutem perueniant.*

8 opera manuum tuarum ne despicias] Id est ut non patiaris in malo
permanere.*

Commentary on Psalm 138

1 Domine probasti me] Manifestam fecisti humilitatem meam.*

2 sessionem meam] Sessio, id est mors domini saluatoris.**

3 Intellexisti] O pater.

3 semitam] Semite, cogitationes tacitas.**

3 directionem] Id est iustum iudicium.**

5 Ecce tu domine] Dicit enim patri.**

f. 160v]

5 nouissima] Que pertinent ad meam incarnationem.**

5 antiqua] Deitate.**

- 6 scientia tua] Scientiam dicit patris.**
- 6 nec potero ad eam] Id est humane nature substantia non potest
coequari diuine scientie.*
- 7 Quo ibo] Ego natura humana.*
- 7 a spiritu tuo] Quis: "Spiritus domini repleuit orbem terrarum"
[Sap. 1,7].*
- 8 si descendero in infernum ades] Mecum es semper.
- 9 pennas meas] Diuine maiestatis celeritatem.**
- 9 ante lucem] Id est ante tempus resurrectionis.*
- 9 habitauero in postremo maris] Id est seculi istius amplissimum finem.**
- 10 manus tua deducet me] Quocumque pergo.
- 11 tenebre] Cecitas mentium iudeorum.*
- 11 tenebre] ⁊ profunda scripture.³**
- 11 nox inluminatio] Noctem significat inferni claustrum.**
- 11 in deliciis meis] Paradisum significat.**
- 12 Quia tenebre eius] Scripture [interlinear].**
- 12 tenebre eius non obscurabuntur] Sed potius inluminabuntur.**
- 12 nox sicut dies inluminabitur] Obscuritas scripture.
- 12 Sicut tenebre eius, ita et lumen] Quia in utroque ueritas fuit.**

f. 161r]

- 13 tu domine] Pater [interlinear].**
- 13 de utero matris mee] Marie uirginis.*
- 14 anima mea nouit nimis] Id est cognoscit tecum.*
- 15 os meum] Os domini ecclesia intellegitur.**
- 15 substantia mea in inferioribus terre] Id est gentium culture.**

- 16 Imperfectum meum] In congregationem ecclesie.*
 16 in libro tuo omnes scribentur] Qui perstiterunt in bono.*
 16 Dies firmabuntur, et nemo in eis] A deo firmabuntur et nemo in eis
 infirmabitur.
 17 amici tui] Profete, apostoli.*
 17 deus] Pater.**
 18 Dinumerabo] Dicit pater [interlinear].
 18 Dinumerabo eos] Amicos tuos.
 18 super arenam] Sicut arena arida est, ita iudei aridi sunt a fide.*
 19 si occidas deus peccatores] Occiduntur ergo peccatores, quando a
 cogitationibus malis magis cessant.*
 19 Viri sanguinum] Viri sanguinum sunt qui carnaliter uiuunt.**

f. 161v]

- 20 quia dicitis in cogitationibus] Contra illa murmuratis que uobis
 predicata sunt.**
 21 super inimicos tuos] Persecutores apertos.**
 21 tabescebam] Id est dolorem habui.*
 22 inimici facti sunt mihi] Paternis iussionibus contrarii exstiterunt.**
 23 Proba me deus, et scito cor meum] Id est scito quia delinquere in
 tanta fluctuatione nesciui.**
 24 deduc me in uiam aeternam] Quia ibi non potest semita diaboli con-
 spici.**

Commentary on Psalm 139

- 2 ab homine malo] Id est a diabolo.**

- 2 a uiro iniquo] Ab homine qui sequax est diaboli.**
- 3 Qui cogitauerunt malitias in corde] Id est qui de ecclesie uisceribus
exierunt.**
- 3 constituebant proelia] Id est insidias contra uerum.
- 4 Acuerunt linguas suas] Heretici sunt hii.*
- 4 uenenum aspidum] Id est diabolorum.

f. 162r]

- 5 de manu peccatoris] Diaboli.**
- 5 ab hominibus iniquis] Hereticis.*
- 5 Qui] Heretici.*
- 5 subplantare gressus meos]. Actus fidelium meorum.*
- 6 superbi] Superbi sunt elati heretici.**
- 6 funes extenderunt in laqueo] Id est dolosas 7 tortuosas obiectiones.**
- 6 pedibus meis] Fidelibus.*
- 6 iuxta iter] Iuxta discedentes.*
7. Dixi domino] Dicit ecclesia purissima fide.**
- 8 obumbra caput meum in die belli] Passio domini, dies belli, est in
qua debellauit diabolus.*
- 9 Ne tradas me a desiderio meo] Id est non permittas carnis fragili-
tatem seruire diabolo.*
- 9 a desiderio meo] Id est per desideria.
- 9 ne unquam exaltentur] Diaboli ± sequaces eius.
- 10 Caput . . . labor labiorum ipsorum] Diabolus caput est iniquorum.
- 11 Cadent super eos carbones ignis] Id est poenitentiae cruciatus.**
- 11 in ignem deiecies eos] In flamma karitatis diuine.*
- 11 in miseris non subsistent] Id est si inflammatur.

f. 162v]

- 12 non dirigitur super terram] Sicut scriptum est: "In multiloquio non effugies peccatum" [Prov. 10,19].**
- 12 uirum iniustum mala capient in interitum] Ille iniustus est qui diuinas regulas non diligit.*
- 13 faciet dominus iudicium] In iudicio suo.*
- 14 iusti confitebuntur nomini tuo] In hac uita.*
- 14 habitabunt recti cum uultu tuo] Qui enim recti sunt, secum post iudicium habitabunt.*

Commentary on Psalm 140

- 1 Domine clamaui ad te] Pium remedium est pio domino supplicare.*
- 2 Dirigatur oratio mea, sicut incensum] Quasi horem suauissimum, accipe oratoris orationem.*
- 2 Eleuatio manum mearum] Actus elemosynarum.*
- 2 sacrificium uespertinum] Sacrificium uespertinum oblationem significat que circa finem uite geritur.**
- 3 Pone domine custodiam ori meo] Ne loquar otiosa.*
- 4 non declines cor meum in uerbum malum, ad excussandas] Non declines, cor meum.
- 4 ad excussandas excussationes in peccatis] Id est de peccato in peccatum.*

f. 163r]

- 4 non comminabor cum electis eorum] In iudicio tuo.
- 4 cum electis eorum] Eorum iniquorum hominum.*

- 5 oleum autem peccatoris] Simulata dilectio uerborum.**
- 5 non inpinguet caput meum] Non ingreditur leniter.*
- 5 Quoniam adhuc est oratio mea] Indicauit profeta se perfecte non esse
conuersum.*
- 6 absorti sunt iuxta petram iudices eorum] Subita uoracitate merguntur
iuxta christum qui petra est.**
- 6 sudent uerba mea] Quia presentis libri textus loquitur.**
- 6 quoniam potuerunt] Cognoscere [interlinear].**
- 7 dissipata sunt ossa nostra] Fortitudines nostras a persecutoribus.*
- 8 ne auferas animam meam] Ne auferas a bonis tuis.**
- 9 Custodi me a laqueo] Laquei sunt diuersa carnis desideria.**
- 9 ab scandalis] Scandala que per fratres ueniunt inquietos.**
- 10 Cadent in retiaculo eius peccatores] In retiaculum diaboli cadent
peccatores.**

f. 163v]

- 10 singulariter sum ego] Singularis est qui cum pessimis non ambulet.**
- 10 donec transeam] De hoc mundo [interlinear].*

Commentary on Psalm 141

- 2 VOce mea ad dominum clamaui] Sanctitas reuerende incarnationis
clamat ad patrem.*
- 3 tribulationem meam ante ipsum promuntio] Tribulationes scilicet
que sinceras et continuas efficit^a orationes.**
- 4 In deficiendo in me spiritum meum] Hoc a parte membrorum quia nusquam
legimus spiritum eius defecisse.**

- 4 In uia hac qua ambulabam] Ad crucem.^b**
- 4 absconderunt superbi laqueos mihi] Diabolus semper iuxta uiam abscon-
dit laqueum ut decipiat rectas semitas.**
- 5 qui agnosceret me] Cum misericordia.
- 5 qui requireret animam meam] Cum consolatione.*
- 6 clamaui ad te domine] Et dixi: "Pater in manus tuas commendo
spiritum meum" [Ps. 30,6; Luc. 23,46].**

f. 164r]

- 7 humiliatus sum nimis] Usque ad mortem, mortem autem crucis.**
- 7 Libera me a persequentibus] Iudeis persequentibus.**
- 8 Educ de carcere] De poena infernali.*
- 8 ad confitendum nomini tuo] Ut per resurrectionem me a^c fidelibus
nomen tuum confiteatur.*
- 8 expectant iusti] Apostoli.**
- 8 donec retribuas mihi] Id est gloriam resurgentis.**

Commentary on Psalm 142

- 2 non intres in iudicium cum seruo tuo] Nam si iustitia iudicium
significasset, hoc petere non poterat quod pauebat.**
- 3 persecutus est inimicus] Diabolus est inimicissimus inimicus.
- 3 in terra uitam meam] Id est in carnalibus actionibus.**
- 3 Collocauit me in obscuris] In obscuris enim collocatus est, quia
persecutionem patiebatur.*
- 3 sicut mortuos seculi] Mortui enim seculi sunt qui in peccatis suis
defecisse noscuntur.**

f. 164v]

- 5 Memor fui dierum antiquorum] In quibus peccaui.*
- 6 anima mea sicut terra sine aqua] Sicut terra sine aqua aquam desiderat,
sic anima mea te.*
- 7 defecit spiritus meus] Sicut superius: "Cor meum conturbatum in me
et deseruit me fortitudo mea" [Ps. 37,11].*
- 7 in lacum] Inferni locum.**
- 8 mane] Mane tempus ueniae designat quia tunc menti elucescit quando
ad eum uenia peruenit.*
- 8 misericordiam tuam] Id est clementiam tuam toto orbe notissimam.*
- 8 Notam mihi fac uiam] Id est uiam uite quam nemo scire potest si deus
non innotescit eam.
- 10 doce me] Quia non possum presumere de uiribus meis, scilicet tu
doce.*
- 10 Spiritus tuus bonus] Qui spiritus deus est ut ait: "Nemo bonus,
nisi solus deus" [Luc. 18,18; Marc. 10,18].*

f. 165r]

- 11 educes de tribulatione] De peccatorum sorde.
- 12 disperdes inimicos meos] Id est sceleratas cogitationes.**
- 12 perdes omnes qui tribulant animam meam] In iudicio perdendos dicit
esse diabolum et omnes impios quia hic persecuntur fideles.*

Commentary on Psalm 143

- 1 Benedictus dominus] Soli deo gratulandum est dum hostes nostros ±
uitia nostra superamus.^a*

2 Misericordia mea] Quia nemo potest sine misericordia dei ± hostem
± uitia superare.

2 subiciens populos sub me] ± iniquos populos ± uitia.

2 sub me] Id est ut possim dominari illis.

3 Domine quid est homo . . .] Cum dicit: "Quid est homo" adnullat
enim quasi puluis qui uento transfertur qui non potest firmitatem
habere. Quapropter, "Quid est homo" sub interrogatione et despectu
pronuntiandum est.**

3 quoniam reputas eum] Inter electos tuos.*

f. 165v]

4 dies eius sicut umbra pretereunt] Quia firmitatem non habent per-
manendi.**

5 Domine inclina caelos tuos] Hoc in loco optat aduentum domini.*

5 montes] Id est superbos.**

5 fumigabunt] Fumo diuino [interlinear].*

6 Corusca coruscationes] Predicatores tuos.*

6 dissipabis eos] Superbos.*

6 conturbabis eos] De idolorum cultura.**

7 Emitte manum tuam] Manum dicit dominum saluatorem.**

7 libera me de aquis multis] A populis suis ± uitiiis.

7 de manu filiorum alienorum] De his qui a diabolo patre generantur
[cf. Joan. 8,44].**

8 Quorum ós locutum est uanitatem] Id est quando a diuinis regulis
discrepare presumunt.*

9 decem chordarum]. Decem preceptorum.*

- 10 salutem regibus] Reges homines iustos significat et ueraces.**
- 10 de gladio maligno] Non tantum de gladio goliae sed etiam de diaboli potestate.*
- 11 libera me de aquis multis] Populis iniquis.*

f. 166r]

- 11 dextera iniquitatis] Id est opus iniquum.
- 12 Quorum filii] Filios eorum dicit qui prauis dogmatis predicatione gerantur^b.*
- 12 Filiae eorum] Id est cogitationes et predicationes quas feminis comparauit.**
- 12 ut similitudo templi] Similitudo quippe non habet ueritatem sed alicuius rei similitudinem portat.*
- 13 Prumptuaria eorum] Hereticorum corda.**
- 13 eructuantia, ex hoc in illud] Quia foetido sermone corda simplicium decipiunt.**
- 13 Oues eorum fetose] Iuniores eorum multos eis procreant in decipiendo^c.
- 14 boues eorum crassi] Seniores in errore habundantes.
- 14 Non est ruina macheriae] Munitionis uoluntatis eorum.
- 14 neque transitus] Uia nec doctrina in uis eorum fidelibus.
- 15 Beatum dixerunt populum, cui haec sunt] Heretici dixerunt: "Beatum populum cui est felicitas saecularis" sed, "Beatus est populus cuius est dominus deus eius."*

Commentary on Psalm 144

f. 166v]

- 1 EXaltabo te] Id est notum te faciam in predicando.**
- 1 et in seculum seculi] In seculum seculi ubi nullus est finis quia quod feliciter incipitur,^a perpetua iocunditate seruetur.**
- 2 Per singulos dies benedicam te] Qui hic per singulos dies benedicit deum, ibi in illo aeterno uno die aeterna exultatione laudabit.*
- 3 Magnus dominus] Id est pietate^b inconprehensibilis, sapientia infabilis.**
- 4 Generatio et generatio] Generatio et generatio, id est duo populi, populus hebreorum 7 populus gentium.*
- 5 Magnificentiam maiestatis tuae] Id est memoriam iustitiae tuae.*
- 6 dicent] Id est duae generationes supradictae.
- 7- eructuabunt] In laudibus sanctis.*

f. 167r]

- 8 Misericors] Misericors est cum creat nobis bona sine meritis nostris.^c*
- 9 Suavis dominus uniuersis] Sicut dicit petrus: "Si tamen gustatis quoniam dulcis est dominus" [1 Pet. 2,3].**
- 10 Confiteantur tibi domine] Confiteretur plane qui bonis operibus glorificat deum.*
- 11 Gloriam regni tui dicent] Apostoli et sequaces illorum.
- 13 Regnum tuum domine] Sunt enim regna humana sed non aeterna.*
- 13 Fidelis dominus in uerbis suis] Fidelis quia uera sunt, omnia que dicit.*
- 14 erigit omnes elisos] Ipse erigit elisos qui iam ruinam sustinuisse noscuntur.**

f. 167v]

- 16 implet omne animal] Animal debemus accipere rationabilem creaturam.**
- 17 et sanctus in omnibus operibus suis] Pius et patiens et bonorum
omnium largitor.**
- 18 Prope est dominus] Sicut suis discipulis dicit: "Uobis ser^d omnibus
diebus uitae uestrae" [cf. Matt. 28,20].
- 20 omnes peccatores disperdet] Id est omnes qui in sua obstinatione
persistunt.**
- 21 Laudem dōmini loquetur os meus] In psalmodia 7 in sanctis loquetis.

Commentary on Psalm 145

- 2 Lauda anima mea dominum] Psalmista animam suam hortatur laudare
dominum, ut explosis cogitationibus superuacuis, in ipso tantum
negotio totis uiribus occupetur.**
- 2 Nolite . . .] Humanis cogitationibus dicit.
- f. 168r]
- 2 in principibus] In spiritalis nequitias.**
- 4 Exiit spiritus eius] Homines spiritus.*
- 4 spiritus eius] Spiritum, animam debemus accipere.**
- 4 omnes cogitationes eorum] Principium.
- 5 Beatus cuius deus iacob adiutor eius] Sicut superius ait: "Beatus
populus cuius est dominus deus eorum" [Ps. 144,14].
- 6 Qui fecit caelum et terram] Id est deus qui adiutor beatorum est.
- 7 facit iudicium iniuriam patientibus] Id est aequitatem suam omnibus
prout uult et iudicium disponit.*

- 7 dat escam esurientibus] Carnalem et spiritalem.*
- 7 Dominus erigit elisos] Elisos erigit cum sum subleuat quos diaboli elidat.^a*
- 7 dominus soluit compeditos] Peccatores a uitis.*
- 8 dominus inluminat caecos] Id est suis^b doctrinis [interlinear].*
- 9 Dominus custodit aduenam] Id est qui de ciuitate diaboli uenit, ad ciuitatem domini peruenit.*
- 9 pupillum et uiduam]. Qui pura mente deum amant.*
- 10 sion] O ecclesia [interlinear].**

Commentary on Psalm 146

f. 168v]

- 1 Laudate dominum] In sanctis operibus.*
- 1 iocunda sit laudatio] Iocunda laudatio quando sanctos actus agimus.*
- 2 Edificans hierusalem dominus] In numero fidelium.*
- 3 sanat contritos] Deducit ad spiritalem letitiam.*
- 4 numerat multitudinem stellarum] Id est iustos; sicut salomon ait:
"Iusti fulgebunt sicut stelle caeli" [cf. Sap. 3,7 and Dan. 12,3].*
- 5 Magnus dominus noster] Non est allegoria in isto uersiculo.
- 6 Suscipiens mansuetos dominus] Id est contritos et afflictionis consuetudine patientes.**
- 6 peccatores usque ad terram] Id est usque ad perditionem.*
- 7 in cythara] Id est in consona operatione bonarum uirtutum.*
- 8 Qui operit caelum nubibus] Qui dominus cui incipere debetis in confessione.*

9 Qui dat iumentis . . .] Id est gregibus ecclesiasticis.*

f. 169r]

9 pullis coruorum] Id est his qui peccatorum nigredine uestiuntur.**

10 Non in uiribus equi uoluntatem habebit] Superbus homo adque pre-
tumidus equo comparatur.**

10 neque in tabernaculis uiri] Id est uiri, peccatoris.*

Commentary on Psalm 147

12 hierusalem] Hierusalem uisio pacis.**

13 confortauit seras portarum tuarum] De ingressu illius quando ascen-
dit ad celos.

13 benedixit filios tuos] Aeterna benedixione.*

14 Qui posuit fines tuos pacem] In semetipso quia ipse pax est et omnes
fines gubernat.

14 adipe frumenti satians te] Contuibile deitati.**

15 eloquium suum] Eloquium domini uerbum patris.**

15 terre uelociter currit] Id est mirabili uelocitate compleuerit
mundum.**

16 niuem sicut lanam] Niuis^a est homo cum recedit a deo; lana cum ad
eius meruerit uenire medicinam.**

16 nebulam uelut cinerem dispergit] Quando cumulum peccatorum dispergit.*

17 cristallum suum] Peccatores.**

f. 169v]

17 frigoris eius] Irae eius et rigoris eius.

18 Mittit uerbum suum et liquefaciet ea] Ueniente uerbo dei peccatores

mittuntur peccatores^b in saluberrimum liquorem.*

19 iacob] Iacob significat ecclesiam.**

20 Non fecit taliter omni nationi] Subaudis sicut israhel.

Commentary on Psalm 148

1 Laudate dominum de celis] Dignum est enim ut unaquęque res secundum percepti muneris modum suum laudet conditorem.*

4 aquę que super celos sunt] Aquas super celos genesis testatur ait enim: "Diuisitque aquas que erant sub firmamento, ab aquis que erant supra firmento" [Gen. 1,7].*

f. 170r]

6 Statuit ea in aeternum] Licet celum nouum et terra no^a sit, deo tamen permanent.*

6 preceptum posuit] Id est conditionem.**

7 Laudate dominum de terra] Id est in illo ordine permanete quo creauit deus diuersitatem naturae agentes.^b

9 Montes] Pretimidos^c homines.

9 colles] Mediocres.**

9 ligna fructifera] Iusti in bonis operibus.*

9 omnes cedri] Elatos.**

10 Bestię] Crudeles, indomitos.**

10 uniuersa pecora] Plebem uniuersam.*

10 serpentes] Uenenosi homines sunt.*

10 uolucres pennate] Philosophi.**

11 Reges terre] Reges sunt sancti uiri qui regunt ipsos.*

- 12 Iuuenes et uirgines . . .] De omni sexu commonitio hec est.*
- 13 nomen eius solius] Quia solus deus et non est alius preter eum [cf.
Deut. 4,35 and Marc. 12,32].*
- 14 confessio eius super caelum et terram] Confiteatur uerus deus ab
angelis in celis et hominibus in terris.
- 14 cornu populi sui] Potestas et gloria manifestatur.*
- 14 filiis israhel] Id est fidelibus [interlinear].*
- 14 populo adpropianti sibi]. 7 non fugienti ab eo hymnus, id est laus
celestis.

Commentary on Psalm 149

f. 170v]

- 1 canticum nouum] Id est canticum sancte incarnationis.**
- 2 israhel] Id est uirtus sanctorum.
- 2 et filie sion exultent] Anime fideles.**
- 3 in choro] In diuersitate operum karitatis.
- 3 in tympano, et psalterio] Tympanum et psalterium dicimus probabiles
actus.**
- 4 in populo suo] Hoc in fidelium congregatione est.
- 4 exaltauit mansuetos in salutem] Mansuetos, id est patientes.**
- 5 Exultabunt sancti in gloria] In bonis actis frequentant.*
- 5 laetabuntur in cubilibus suis] In secreto pectoris in dominum deum.*
- 6 Exultationes dei in faucibus eorum] Quia qui iusti sunt deum laudare
non desunt, scilicet recolunt quod legitur: "Qui reminiscimini
dominum ne taceatis et ne detis silentium ei" [Is. 62,6-7].

- 6 gladii ancipites] In duobus testamentis uerba domini.*
- 6 in manibus eorum] Id est in operibus eorum.
- 7 Ad faciendam uindictam] Quia in die iudicii cum domino iudicabunt.*
- 8 Ad alligandos reges eorum] Cum iudiciis suis constringunt in perpetuum quos terrenis seruiunt desideriis.*
- 9 in eis iudicium conscriptum] In eis regibus suprascriptum.
- 9 gloria haec est omnibus sanctis eius] Ut iudicabunt cum eo in iudicio.*

Commentary on Psalm 150

f. 171r]

- 1 Laudate deum] Hoc est in illa mirabili uirtute quod fecit sanctos uiros sui esse imitatores.*
- 3 Laudate eum in sono tube] Sicut tuba concrepet regi, sic psalterium domino.*
- 4 in tympano et choro] Hoc per omnem industriam suauitatum bonorum operum.
- 5 in cymbalis bene sonantibus] Cymbala bene sonantia nostra sunt labia.**
- 5 in cymbalis iubilationis] Bonae operationis.*

Introduction to the Notes to the Commentary

These notes draw attention to unusual forms, errors in grammar, and statements which are unclear. To aid reference to the text and to avoid confusion with verse numbers of the Psalms, letters have been used to designate a word or phrase in the commentary that has been noted. In the notes, this letter is followed by a parenthetical number of the appropriate verse. The Expositio Psalmorum of Cassiodorus has been cited or quoted either to provide a wider context for a highly condensed comment in D, or to suggest a clearer reading. Where possible, the source of biblical quotations in the commentary has been indicated in square brackets after the quotation.

Psalm 1

- a(4) sic: small erasure above, perhaps of an abbreviation bar.
 b(6) mittuntur: n followed by erasure of one or two letters.

Psalm 2

- a(1) saluatorem: r partly effaced.
 b(4) suo: o written later, in darker ink. What was probably the original reading, "scōs u / iros", makes more sense than the present reading but the original is obscured by faulty word division: "Celossco su / iros signiff / cat"; the original parallels Cassiodorus: "Caelos hic sanctos uiros significat" (p. 42).

c(8) Id est nationes in toto corde: first n of nationes written over erasure and another n written above; corde is probably a corruption of orbe; cf. Cassiodorus: "Gentes autem significat nationes toto orbe diuisas" (p. 46).

d(12) Id est ac celesti rege christo: ac should be a as in the parallel in Cassiodorus (p. 48).

e(13) perseueranter: n added above.

Psalm 3

a(2) Id est pater: see Notes to the Text for another occurrence of this comment. Henceforth, similar cross references between the commentary and the text will be indicated by: "See Notes to the Text."

b(2) Hi sunt iudei qui tribulatione: probably tribulatione should be tribulant. It is possible but less likely that the clause

is stated elliptically and something like qui posuerunt christum in tribulatione would express the complete idea and be in keeping with the rest of D's commentary on this Psalm.

c(3) erant: r is malformed, much in the shape of s.

d(7) rusrrexione: for resurrexione.

e(7) Id est pater mi: see Notes to the Text.

Psalm 4

a(6) Rp: I have not found the expansion of this abbreviation.

Psalm 5

a(13) premi et: for premi et.

Psalm 6

a(10) oraberis: more usually oraueris; alternation of u (pronounced as v) and b is common in this ms.; for further examples, see the Introduction.

Psalm 7

a(6) Persequatur inimicus: written on f. 12r, not 12v.

b(7) Tertia; Ter written on erasure.

c(10) uertus: for uirtus; the alternation of i and e in this ms. is common; for further examples, see the Introduction.

d(10) D's statement on verse 10 parallels the comment on verse 12

in Cassiodorus (p. 85).

e(15) plebs iudaicus: for plebs iudaica.

f(17) que: the ms. has "q̄" which is usually expanded as que as Lindsay (Notae Latinae, p. 207) states; here, que should be quod as in Cassiodorus (p. 87).

Psalm 8

a(3) credere: altered from reddere, by the addition of c above the line and by deletion of one d.

Psalm 9

a(12) deuotos: de written on erasure; probably of end punctuation for verse 12.

b(15) diabolo: see Notes to the Text.

c(15) ecclesiastice fidei: see Notes to the Text.

d(16) foueam: ue written on erasure, probably of end punctuation for verse 16.

e(19) desiderant: n written above line.

f(20) fine: s deleted after e.

g(20) ille: e altered from i.

h(23) uolunte: probably for the noun uoluntate, as in Cassiodorus,

"effectum malignae uoluntatis" (p. 105)

i(29) compatur: for comparatur.

j(35) Cuius . . . iudicio: C written on erasure, probably of end punctuation for verse 35; u of iudicio, written over a rough spot

on the vellum, has faded.

k(37) Gentes, a, peccatores the "a" is probably an imperfectly made abbreviation for autem as is found in Cassiodorus (p. 110), although the interjection ah is also a possibility.

l(39) Id est anticristus: see Notes to the Text.

Psalm 10

a(6) $\bar{d}p$: although deuota persona is a possible expansion for this abbreviation, the context and the parallel idea in Cassiodorus suggest that deus pater is intended or that $\bar{d}p$ is mistaken for $\bar{d}s$ (=deus).

b(7) pollutis: i written above deleted u.

Psalm 11

a(2) In isto uersue duo modi conditionalis syllogismi: uersue, probably for uersu est; the ms. is highly abbreviated, "mod^t conditional^t syllog^t"; although there is no mention of syllogisms here by Cassiodorus, see below: "Hypotheticus autem, id est, conditionalis syllogismus est qui ex conditionalibus propositionibus habens . . ." (p. 372).

b(3) dolosus: probably for dolosos, as in Cassiodorus (p. 118).

c(7) nesciunt aliqua sorde: cf. Cassiodorus, "nesciunt cum aliqua sorde misceri" (p. 120).

d(9) salomon: first o written above a.

e(9) ambularent: n written above line.

Psalm 12

- a(5) Id est diabolus: see Notes to the Text.
- b(6) perseuerentia: more usually spelt perseuerantia.

Psalm 13

- a(7) Uniuersa fidelis ecclesia: see Notes to the Text.

Psalm 14

- a(4) deductus est: written on f. 19v, not 19r.
- b(4) In gloria: see Notes to the Text.
- c(5) Supradictam: probably for Supradicta, as D's following comment indicates, Hec supradicta iura.

Psalm 15

- a(5) id est: to conclude a comment with id est is unusual to the scribe's practice.
- b(6) tristie: probably for tristitia as in Cassiodorus (p. 139).
- c(11) numerus: nu written on erasure, probably of end punctuation.

Psalm 16

- a(8) ueritas: t written on erasure, probably of end punctuation.
- b(9) exierunt: er written on erasure, probably of end punctuation.

c(11) mala uoluntur in cogitatu: probably a corruption of Cassiodorus: ". . . in mala cogitatione uoluuntur" (p. 147).

d(14) munditiis] for immunditiis as in Cassiodorus (p. 149).

Psalm 17

a(13) † cum locutus est: erasure of about ten letters above.

b(18) tintregum † tormentis: here and below at 17,41 and 17,51, the OE is mixed with the Latin commentary; at 17,12 and 18,7, OE comments are written without a Latin parallel. These comments, written in the hand of the main scribe of D, are infrequent in this ms.; see Introduction for other occurrences of OE comments.

c(19) psedoapostoli: for pseudoapostoli.

d(30) Id est: written on erasure, probably of end punctuation.

e(44) Orum: see Notes to the Text. The exact meaning is obscure; perhaps eorum was intended.

Psalm 18

a(7) This is a loose paraphrase of the Vulgate, perhaps Joan. 3,31.

b(7) This comment is repeated from above, at verse 5.

c(10) Nihil perturbationis habet timor dei: this quotation is found in Cassiodorus (p. 173).

d(10) transient: for the fut. transibunt.

Psalm 19

Psalm 20

- a(9) tua: obscured by bleeding of the red ink used for the heading on the other side of the folio.
- b(9) malis: for malos.

Psalm 21

- a(15) Mea: although Mea seems to be added as a textual variant of meum, it is not found in RoGa or the other glossed Psalters.
- b(15) ex cera: ex written above the line.
- c(17) iudeos: erasure of one letter after e.
- d(21) iudaicvs: v written above deleted o.
- e(28) douotarum: for deuotarum.
- f(30) omnes: ms. oms written without an abbreviation bar.
- g(30) ignum: for ignem.
- h(31) id est uia: written above the line in a hand different from the main scribe.

Psalm 22

- a(4) desereram: dittography, for deseram.
- b(6) This comment is written twice in the left margin.

Psalm 23

- a(5) supradicta: ms. has "spa dicta" with no abbreviation bar above.

b(6) sup: erasure between s and u, and after p: either super or supra is probably intended.

Psalm 24

a(3) potentia: cf. patientia in Cassiodorus, p. 222.

b(11) sed: ms. has s without an abbreviation bar above.

Psalm 25

a(1) st̄: the ms. st̄ is probably confused with the abbreviation s̄ (=sed).

b(2) cogitationes: ' s written above the line.

Psalm 26

a(1) Hos tres primi uersus: the use of Hos instead of the correct hi may be influenced by Cassiodorus: "Hos tres uersus paulo sollicitius audiamus . . ." (p. 235).

b(2) me: for mee.

c(6) placi: for placita.

d(12) uitiorum: although D's reading is grammatically correct, uitiosorum would better maintain the parallelism of the hands of animate forces: Saul, devils, and vicious ones. The last words of the quotation from the text, -sequentium me, are found on f. 34v, not 34r.

Psalm 27

- a(1) This comment is written twice in the left margin.
- b(4) Hos: for Hi.
- c(4) qui r~~o~~stant: added above the line.
- d(7) eius: e altered from i.

Psalm 28

- a(3) diuerso: for diuersos.
- b(8) terram: for terra.

Psalm 29

- a(2) delectasti: the statement seems to be redundant, but D's original text was dilatasti, altered later to delectasti.
- b(2) malitiosus: for malitiosos.

Psalm 30

- a(4) pascis est: for passus est, as in Cassiodorus (p. 262).
- b(8) aligena: probably for aliena as in Cassiodorus (p. 264), although alienigena might possibly have been intended.
- c(12) demomum: for demonium.
- d(13) pienus: for plenus.

Psalm 31

- a(5) ipsiodorus . . . sananat: probably should be isiodorus . . . sanat; I have not found this quotation among Isidorus's works.
- b(9) copias uictuales: first g and first u written on erasures.

- c(9) necessitata: for necessitate.
 d(10) sperantes: spe written on f. 39v, not 40r.

Psalm 32

- a(2) memento: dittography, for memento.
 b(7) christianum: ms. has xpianum with no abbreviation bar.
 c(11) efficiam: for efficiam.
 d(15) intellegit: legit written on f. 41r, not 40v.
 e(19) alat: fet glosses the verb, written by an eleventh century hand, according to Ker (Catalogue, p. 319).

Psalm 33

- a(2) Ergo: small erasure above.
 b(3) mansuetvs: v written above deleted o.
 c(11) satiuntur: for satiantur.
 d(16) tremente: for trementem.

Psalm 34

- a(5) optat: preceded by erasure of optat.
 b(6) age: for agere.
 c(10) constantiam: for constantia as part of the compound subject of dicent.
 d(11) triduo: d written above deleted t.
 e(25) vt: written above the line.

Psalm 35

- a(2) cogitant: for cogitat, to agree with sing. subject.
- b(2) formidari: for formidare.
- c(3) conspectu: for conspectu.

Psalm 36

- a(9) patientis: for patientiam.
- b(15) No identifying signal appears to connect this comment with the text and thus context is used to associate the ideas.
- c(19) iudicii: third i written above line.
- d(20) rumosam: for ruinosam; a comma-like mark appears beneath um, perhaps to indicate the error.
- e(35) Nomen montis: see Notes to the Text.

Psalm 37

- a(2) irato irato: unnecessary repetition.
- b(11) Id est: abbrev. obscured, written over a patch in the ms.
- c(18) cur: for cum, as in Cassiodorus (p. 351).

Psalm 38

- a(4) interiori: for interiore.
- b(5) dominum: ms. dmn written without abbreviation bar.
- c(5) corporibus: for corporalibus or corporeis as in Cassiodorus (p. 356).
- d(12) Aranea: OE gloss attorcoppa written in light brown ink above Aranea by eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319).

Psalm 39

a(2) mites . . . sustinemus: both words are divided at the end of a line, and the first part of each word is followed by an erasure of one or two letters; original comment was written too close to text.

b(3) erumnis: glossed in margin by gnes / a by an eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319); some letters lost when ms. was trimmed; gloss (?[an]gnes[s]a) refers to erumnis in commentary.

c(4) christianus: ms. abbreviation xpian[?] indicates the singular according to usual method of expansion in this ms.; but the context demands the pl. christiani.

d(10) Be: ms. be written without abbreviation bar; for Bene.

e(12) † suscipiat me: although this comment may appear to be a variant reading of the text, it is not found in RoGa or glossed Psalters.

f(15) Mirabiliorum: probably for Mirabilium, although the existent gen. pl. of the comparative adj. is grammatically correct; an identifying signal above the word is erased.

Psalm 40

a(3) [first] cum: for eum.

Psalm 41

a(2) eris: for eius.

b(4) nutriuit: for nutriuerunt.

c(5) Effúdit: accent made in light brown ink.

d(7) anathema: see Notes to the Text.

e(7) diabol^o: the final o, written on rough vellum, is partially formed and looks like a c.

f(10) calamitatis: for salamitatibus.

g(12) cognoscunt: second o written above deleted u.

Psalm 42

Psalm 43

a(2) issaheliticum: for israheliticum.

b(4) Israhelitica: written on erasure.

c(11) preceptvm: v̄ written above a.

d(19) erumnis: glossed in margin by gnessum by an eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319); some letters lost when ms. trimmed; original gloss was ? [an]gnessum.

e(19) fūimus: i written above line.

Psalm 44

a(6) qui uun: the context suggests that qui uolunt is intended; cf. Cassiodorus: "Inimicorum Regis, inimicos Christi dicit, qui a lege superna contraria uoluntate dissentiunt" (p. 407).

b(8) peccati maculam peccati: unnecessary repetition.

c(8) dicit: followed by erasure of a few letters.

d(9) myrra: y written above deleted u.

e(9) uno coniuge utuntur, id est christo: written in a lighter brown ink and all but the last three words written on erasure.

f(11) Filia: for Filiam.

Psalm 45

Psalm 46

Psalm 47

a(3) Subaudiendum, facta est: an elliptical statement for: "Id est subaudiendum, facta est ciuitas regis magni"; a wider context is found in Cassiodorus: ". . . modo mons Sion et latera aquilonis, id est natio Iudaeorum et populi gentium, facta est ciuitas Regis magni" (p. 426).

b(8) sollitus: for sollicitus.

c(9) catholicam: probably for catholica.

Psalm 48

a(4) et eam inueniet et eam: second et eam is unnecessary.

b(5) conlebrat: for concelebrat as in Cassiodorus (p. 433).

c(8) INTER RES: written in left margin in a slightly lighter ink.

d(11) iure: rihtlice written above by an eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319).

e(12) Id est in terrore plenis: an elliptical statement for, Id est in terris plenis terrore.

f.(13) imaginem dei: licnesse written in left margin by an

eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319); connected with the commentary by two dots; the first letters ([an]licnesse) were lost when ms. was trimmed.

g(19) cum diripiunt: ms. "ehirea" written in left margin by an eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319); connected with the commentary by three dots; the first letters were lost when ms. was trimmed; Roeder suggests, "[ponn]e hi res[fi]s[us]" (ed. of D, p. xv).

h(21) eam: for es.

Psalm 49

a(3) ubi ubi: unnecessary repetition.

b(6) Caelos sunt uiros iustos: this erroneous use of the acc. results from a partial reconstruction of Cassiodorus, "per caelos significans uiros iustos" (p. 444).

c(8) This comment is found in Cassiodorus's explanation of verse 10, rather than here at D's verse 8.

d(14) uictime: ofrunçg written in light brown ink by an eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319); connected with uictime of the commentary by two dots.

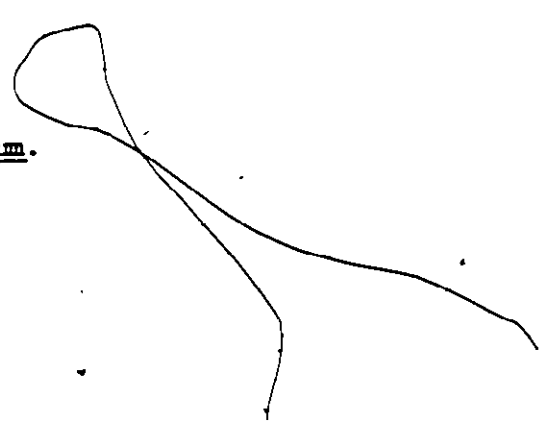
e(22) obedite: first e altered from i.

Psalm 50

a(8) ut: added above line.

b(8) uiuat: a altered from u.

c(21) sacrificium: for sacrificium.

d(21) pator: probably for pastor.

Psalm 51

a(4) radit: three dots associate this word with "scy" which is written in right margin by an eleventh century hand according to Ker (Catalogue, p. 319); last letters lost when ms. was trimmed; the gloss is probably the third person sing. of sceorfan or of sciran.

Psalm 52

a(2) nolunt: associated with verse 2 and 4 (facti sunt) by two dots.
 b(5) Plebem: the signal for the commentary also serves as an abbreviation bar for ms. Plebe.
 c(6) debent: n written above the line.

Psalm 53

Psalm 54

a(5) oppressus: grammatically, this should be oppressum.
 b(12) plateis: pla written on f. 66r, not 66v.
 c(21) deus: for gen. dei; cf. "mandata Domini" in Cassiodorus (p. 495).
 d(23) sempiterna: although this adj. might be taken as modifying an elliptical consolatione, probably the adv. sempiterne or sempiternaliter was intended, thereby being parallel to the preceding

adv. temporaliter.

e(23) consvlatur: v written above o; according to OLD, the altered spelling is an acceptable variant of the original consolatur.

Psalm 55

Psalm 56

a(5) mala: second a written above deleted e.

Psalm 57

a(2) Nblite: three dots span a rough area of vellum, linking Noli with te.

b(11) corrigitus: for corrigitur.

Psalm 58

a(16) ad: d partially obscured by a blot of yellow colouring similar to that used to decorate the D of DEUS, Ps. 59,3.

b(16) comuertant: cf. comuertantur as found in Cassiodorus (p. 528).

Psalm 59

a(9) Id est christus: see Notes to the Text.

b(13) timet, ominem quam: rimet followed by an erasure of two or three letters; ominem, i added above the correct omnem; the m

of quam is either faded because it was written on rough vellum or is partially erased.

Psalm 60

a(8) rex: a $\frac{1}{2}$ or a cross is written above rex, perhaps as a signal connecting the comment with the text or perhaps indicating the link between rex and Christ.

b(8) patre: at written on erasure.

Psalm 61

a(10) Sol splendidior lampade terreno: cf. Cassiodorus: ". . . sicut ait beatus Hieronymus: 'Lucerna lampadis comparatione pro nihilo est; lampas stellae collatione non lucet; stellam lunae confer, et caeca est; lunam soli iunge, non rutilat; solem Christo confer, et tenebrae sunt'" (p. 546).

b(12) ponend animam: for ponendi animam; first a written on erasure.

c(12) summendi: dittography, for sumendi; e erased after second m.

Psalm 62

a(4) homo: to the left of homo in the botton margin, "abe / sa" is written along with two marks that look like capital c's; probably written as trials for a quill or for a style of writing.

Psalm 63

Psalm 64

- a(2) in fidelibus: see Notes to the Text.
- b(3) reddat: both Cassiodorus and the Vulgate have recipiat:
D's verb makes less sense.
- c(5) regno: o written above deleted e.
- d(5) Corpus: see Notes to the Text.
- e(13) Misericordia: this comment might also explain exultatione,
which is written in the line below.

Psalm 65

- a(8) claudis: for laudis.
- b(10) saculi: for seculo.
- c(10) examinatione: for examinationem.

Psalm 66

Psalm 67

- a(6) orfanorum: orfa written on f. 77r, not 77v.
- b(11) uacverunt: y written above the line.
- c(19) Dono: for Domo: cf. Cassiodorus, "in domo eius" (p. 594).
- d(22) iudaici: second i written above the line.

- e(23) Basan inter: for Basan interpretatur as in Cassiodorus
(p. 596); see Notes to the Text.
- f(26) Tympanistria: is written on erasure.
- g(26) laudens: for laudans.
- h(27) ecclesii: for ecclesiis.
- i(27) Fidelium: see Notes to the Text.
- j(28) In: written on erasure.
- k(28) Paulum significat: see Notes to the Text.
- l(28) timore dei: see Notes to the Text.
- m(28) [second] principes: cipes written on f. 79r, not 78v.
- n(28) gentis: an abbreviation bar above s written in error.
- o(31) Increpaueras: written on an erasure; for Increpa feras;

the error results from a confusion of the sounds v and f; cf. Sisams,
ed. of K, sect. 110, who note this error.

- p(34) qui: for que.

• Psalm 68

- a(3) luto a uoluntas: as in ms.; probably the intended reading
is lutea uoluntas.

- b(16) propheta: for prophetam.

Psalm 70

- a(16) This statement is not in the Vulgate; it may be a restatement of Cassiodorus, ". . . impios in gehennam" (p. 635).
- b(16) intellego: o altered from i.
- c(22) Fidelium: see Notes to the Text.

Psalm 71

- a(16) non dicit in ciuitate sed de: cf. Cassiodorus: "Et inspiciendum quod dicit, de ciuitate flore bunt, non in ciuitate, quia de ista ciuitate huius saeculi, in illa flore bunt beatitudine sempiterna" (p. 657).

Psalm 72

- a(13) ^o sentiat esse collocatum: cf. Cassiodorus, ". . . non sentiat esse collatum" (p. 664).
- b(27) amore: o written above a.
- c(28) Ecclesie: see Notes to the Text.

Psalm 73

- a(15) Id est fortis, id est diaboli: see Notes to the Text.
- b(21) In confessio: the ms. has "i", which according to the practice elsewhere in B, is expanded as in; however, since confessio is nominative, the abbreviation for id est was probably intended, either "i." or ".i"; cf. Lindsay, Notae Latinae, chapt. 1, sections 118, 121, and 125.

Psalm 74

a(4) "Nam et" enim adiectio est syllaba: the words nam et are a variant reading found in CLP; syllaba should be syllabarum.

b(7) Subaudiendum: erasure of about two letters above.

Psalm 75

a(7) superbi etatis: it is also possible that superbietatis is a neologism for superbie; cf. Cassiodorus: "Id est qui in superbiam crescentes" (p. 694).

Psalm 76

a(10) Non sed prestat petentibus: probably an elliptical statement for: "Non hoc sed . . ." or "Non continebit in ira misericordiam suam sed prestat petentibus."

b(15) Es: induced by the Latin text, tu es.

Psalm 77

a(5) cum iacob: cf. Cassiodorus where iacob is the implied subject and where "cum angelo" (p. 711) is used instead of D's cum iacob.

b(5) In fidelibus: see Notes to the Text.

c(9) Id est ubertas: cf. above at Ps. 59,9, where D glosses effrem with wastmbarnis.

d(14) domini diei] the ms. abbreviation dī usually indicates dei but the sense and the parallel to Cassiodorus (cf. p. 714) suggest diei was intended.

e(21) In iudaicam plebem: see Notes to the Text.

f(49) immunditia: cf. the acc: immunditiam in the Vulgate and in Cassiodorus (p. 724).

Psalm 78

a(1) pons: for poma.

Psalm 79

a(17) manus: for manu, as in the text; cf. Cassiodorus: "Effossa uero manu sunt, cum per operationem sceleratam aliis praeparamus insidias . . ." (p. 746).

Psalm 80

a(3) laudi: probably for lauda to parallel the imperative, date, in the text.

b(5) quam prohibi: for qua prohibiti.

c(6) illi: for ille.

d(14) I have not found the source of this quotation; it is probably a paraphrase of something in the Vulgate, perhaps Ps. 96,10 or II Tim. 1,9.

e(16) aeterna: for aeternam.

Psalm 81

Psalm 82

- a(2) reristerunt: for resisterunt.
- b(7) cum anticristo: see Notes to the Text.
- c(8) Angustiam: see Notes to the Text.
- d(11) Nomen loci: see Notes to the Text.
- e(12) Hec perierunt: since the subject refers to principes, the masc. pl. hi might be expected, but it is likely that D's commentary parallels Cassiodorus which first designates each prince with an allegorical quality (e.g. "Oreb siccitas interpretatur" p. 765) and then refers to the group as "haec ~~causa~~". D shares some of these descriptions at verse 7, 8, and 9, and may therefore be reflecting the commentary of Cassiodorus by using hec.

Psalm 83

- a(10) Regis: see Notes to the Text.

Psalm 84

Psalm 85

- a(1) peruersitate: erasure of abbreviation bar above final e
- b(2) dei: preceded by two minims which have been crossed out.

Psalm 86

- a(4) Meretrix: fuit: see Notes to the Text.

b(7) peccati: second c written above the line.

Psalm 87

a(14) Respondit non: ms. has "R̄esp .n̄."; Lindsay, Notae Latinae, chapt. I, sect. 348, indicates this is one of the expansions of the abbreviation.

Psalm 88

a(4) Clara maria ex stirpe davit orata: ascribed to St. Isidorus Hispal., De Vita et Morte SS. novi Test., p. 540, col. 1, by R. Robert, Aurifodina Universalis Mine D'Or Universelle . . ., but I have not found this in a modern edition of Isidorus.

b(10) in euangelio illum hoc fecisse: Cassiodorus goes on to quote Joan. 19, 11: "Non haberes in me potestatem, nisi tibi data esset desuper" (p. 805).

c(13) Amansumung: this OE noun is written in a lighter brown ink than the gloss, but the hand appears to be that of the main scribe of D.

d(39) fecisti: fe followed by erasure of ci, which is transferred to cisti below.

e(40) A gente iudeorum: erasure of two lines of commentary above.

Psalm 89

a(9) De nolentibus deum intelle: written on erasure.

b(14) tuo: q written above deleted a.

Psalm 90

a(5) Hereticorum doctrina: this comment is written a second time in the left margin.

Psalm 91

a(8) The false ascription of this quotation to Jeremias derives from Cassiodorus who made the same error (p. S39).

b(13) frutibus: for fructibus.

c(13) montis: see Notes to the Text.

Psalm 92

Psalm 93

a(2) hominibus: partial erasure of an abbreviation bar above m.

b(3) In peccatis: the letters In p are written on complete erasure.

c(13) Quarum: a written above deleted o.

d(17) ecclesia: for ecclesiae.

Psalm 94

a(4) From Carmen Paschalle by Sedulius, Book I, l. 61, Sedvlii Opera Omnia, ed. Iohannes Huemer, Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum, vol. 10 (1885; rpt. New York: Johnson Reprint Corporation, 1969), p. 20.

b(6) Conpuncti simus: an s is erased after first i; perhaps there was confusion with conpunctissimus.

c(11) Non interrogat: a second interrogat is erased in left margin.

Psalm 95

Psalm 96

a(3) Ad iram: see Notes to the Text.

Psalm 97

a(8) firmam: for firmam, which is unnecessarily repeated here.

Psalm 98

a(1) in plena scienti: for plena scientia; cf. Cassiodorus, "plenitudinem scientiae" (p. 882).

Psalm 99

a(4) ceterę: for ceterę.

Psalm 100

Psalm 101

- a(3) profeta: followed by a second profeta which is crossed out.
- b(8) ad superna: for ad supernam.
- c(15) Christianos: ms. abbreviation, xpianos, written without abbreviation bar.
- d(22) In fidelibus: see Notes to the Text.

Psalm 102

- a(18) memoritur: for memoriter.

Psalm 103

- a(8) in conuallium: an elliptical statement, deriving from Cassiodorus: ". . . fecit in conuallium humilitate residere" (p. 928).
- b(17) minutos aues: for minutae aues; cf. Cassiodorus: "Passer enim minuta et cautissima nimis auis est, monachorum significans paruitatem" (p. 933):
- c(24) profeta: t obscured by bleeding from other side of folio.

Psalm 104

- a(5) mirabilium: mira written on f. 122r, not 122v.
- b(6) christianos: ms. abbreviation xpianos lacks abbreviation bar.
- c(16) triticeum: e altered from i.
- d(23) Cognati: cf. Cassiodorus, "cognatio" (p. 949).

- e(32) Flumina: for Fulmina.
- f(33) ficulneas: ficul written on f. 123v, not 124r.
- g(34) Sexta plaga egypti: the sixth was a plague of boils and the eighth was of locusts (Exodus 9,9 and 10,4).
- h(34) Superiori sententiae similis approbatur iste uersus: the parallel statement in Cassiodorus is clearer: "Sed et haec locutio superiori sententiae similis approbatur" (p. 952).
- i(39) Nubis: small erasure above the i.
- j(39) afferre: cf. aufferre in Cassiodorus (p. 954).
- k(45) cum uestyca: probably for, ". . . cum ueste mystica" as in Cassiodorus (p. 956).

Psalm 105

- a(7) intellege: for intellegere; abbreviation bar forgotten.
- b(17) superna: for supernam.
- c(36) paruum: for parum.
- d(42) Condempnatis: for Condempnati.
- e(47) istiis: for istius.

Psalm 106

- a(3) Congregatos: although the ms. has an unusual abbreviation, congrē, the context of D and of Cassiodorus suggests this expansion.
- b(10) Sedebant . . . : the implied subject in Cassiodorus is gentes (p. 976).
- c(15) Liberatos gratias agant: cf. Cassiodorus: "Admonet enim liberatos gratias agere" (p. 977).

- d(22) deum: ms. has "dm", but the context demands dni (=domini).
 e(23) predicationes: second i written above line.
 f(26) peruenerint: i written above deleted u.
 g(43) uelut: for uelit as in Cassiodorus (p. 985).

Psalm 107

- a(9) oblio: for obliuio.

Psalm 108

- a(2) resurrexionis sileri: for resurrexionis silere.
 b(6) Ivdam: y written above deleted a.
 c(24) sancti: followed by erasure of several illegible letters.

Psalm 109

- a(5) potenta: for potentia; cf. Cassiodorus: "Propheta dicit a dextris Filii Patris operatam fuisse uirtutem" (p. 1012).

Psalm 110

- a(4) inusitata: second a written above e.

↓
 Psalm 111

↓
 Psalm 112

Psalm 113A and 113B

Psalm 114

a(3-4) con tribulationem et dolorem: although contributionem might have been intended, it is more likely that an abbreviation bar above con (=contra) was forgotten; cf. Cassiodorus for a wider context: "Sequitur et nomen Domini inuocari, quo praestante et dolor et tribulatio celeriter uinceretur" (p. 1038).

b(7) per confessionem 7 per confessionem: unnecessary repetition.

Psalm 115

Psalm 116

Psalm 117

a(8) Pro melius: the OE gloss, betere, translating Bomum in verses 8 and 9, may be influenced by the commentary here.

b(22) angulo: n written above the line.

Psalm 118

a(19) apostolos: for apostolus.

b(21) avtem: v written above the line.

c(27) prudentia: n followed by erasure of one or two letters.

d(32) corde: e probably added later, judging by the style of

the letter.

e(51) mansi in: for mansiui; minims confused.

f(58) ut possim: illegible erasure below these words.

g(97) continuum: for continuum.

h(114) Ad ad: unnecessary repetition.

Psalm 119

a(2) iniquos: o written above i.

b(5) peccatores: see Notes to the Text.

Psalm 120

Psalm 121

a(4) Qui est: probably for Quod est.

b(9) Id est regnum: this comment is written twice in opposite margins.

Psalm 122

a(3) lacerentur: probably for the indicative, lacerantur, as in Cassiodorus (p. 1158); some illegible marks are written below this word.

Psalm 123

Psalm 124

a(1) Mon: for Mons.

b(3) perseuerentiam: last e written above a; the original spelling is more usual.

Psalm 125

a(6) Celestem: for Celesti.

Psalm 126

a(4) Excussores sunt prophete in fidelibus: see Notes to the Text.

b(5) non confundetur: non con written on f. 153r, not 153v.

Psalm 127

a(6) Tu qui dmen times: the spacing of the ms. is as follows: "Tuquidmen / times"; ms. dmen confused with dmn; cf. Cassiodorus: ". . . ut ille qui hic timet Dominum uideat" (p. 1180).

Psalm 128

a(4) ecclesiam \pm deum: the probable sense is "contra ecclesiam \pm deum".

Psalm 129

Psalm 130

Psalm 131

- a(6) speculum: see Notes to the Text.
- b(7) euangelii: an written on erasure.

Psalm 132

- a(3) peccatore: for peccatores, as the subsequent hii conuertunt indicates.

Psalm 133

- a(3) pulchre: for pulchre.

Psalm 134

- a(4) ex diuersis populus: for ex diuersis populis.
- b(11) Uitiorum: see Notes to the Text.
- c(12) Populo christiano: see Notes to the Text.
- d(20) Fidelium ministrorum: see Notes to the Text.

Psalm 135

- a(6) Sicut dicit Iob: "Qui suspendit tribus digitis molentem terrę" [Is. 40,12]: the false ascription of this passage from Isaiah to Job may have resulted from a misreading of Cassiodorus who states: "cum dicat Iob: 'Qui suspendit terram in nihili' [Iob 26,7]. Et alibi: 'Qui suspendit tribus digitis molem terrae, quod nomen est ei?'" (p.1225).
- b(14) Fideles: see Notes to the Text.
- c(22) fidelibus christianis: see Notes to the Text.
- d(26) fidel: for fideles; this word and comment are incomplete, probably because the scribe discovered that the comment was misplaced, stopped in the middle of a word, and began again on the other side of the folio, correctly placing it beside 136,2.

Psalm 136

- a(1) hierusalem: see Notes to the Text.
- b(9) Casnis: for Carnis.

Psalm 137

- a(7) Maiores recipiunt: the subject of D's commentary is vague; cf. Cassiodorus: "De persecutoribus dicit, qui quamvis irati multa faciant populo fideli, sed longe maiora recipiunt, divina retribuente iustitia" (p. 1240).

Psalm 138

- a(11) $\frac{1}{2}$ profunda scripture: referred to in verse 12 in Cassiodorus.

Psalm 139

Psalm 140

Psalm 141

- a(3) *efficit*: D's pl. subject disagrees with the sing. verb;
 cf. the parallel comment in Cassiodorus: "tribulatio . . . efficit"
 (p. 1269)
- b(4) *Ad crucem*: in D, this comment is associated with verse 4,
 and not verse 5, as in Cassiodorus (p. 1270).
- c(8) *Ut per resurrectionem me a*: erasure of about seven letters
 above; the ms. "me / a" should be meam

Psalm 142

Psalm 143

- a(1) The tight binding has obscured some of the letters in this
 comment and in the comments on the following verses: 2 (second),
 12 (second), 13 (first), and 14 (third).
- b(12) *gerantur*: cf. Cassiodorus, "generantur" (p. 1286).
- c(13) *dicipiendo*: more usually spelt decipiendo.

Psalm 144

- a(1) incipitvr: v written above deleted e.
- b(3) pietate: probably for pietas.
- c(8) ~~T~~ tight binding has obscured some of the letters in this comment and in comments on verses 9 and 10.
- d(18) sero: probably for ero.

Psalm 145

- a(7) Elisos erigit cum sum subleuat quos diaboli elidat: the ms. is corrupt here; cf. Cassiodorus: ". . . elisos erigat: nam cum diabolus elidat, Dominus subleuat" (pp. 1301-1302).
- b(8) suis: added above the line.

Psalm 146

Psalm 147

- a(16) Niuis: for Nix.
- b(18) peccatores mittuntur peccatores: unnecessary repetition.

Psalm 148

- a(6) terra no: for terra noua; cf. Cassiodorus who cites Is. 65,17: "Erit caelum nouum et terra noua" (p. 1317).
- b(7) agentes: probably for agentis.
- c(9) Pretimidos: cf. "praetumida" in Cassiodorus (p. 1318).

Psalm 149

Psalm 150
